

วารสารการบริหาร การจัดการ และ การพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management
and Sustainable Development

ISSN: 298-2366 (Online)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2568 ✦ Vol. 3 No. 3 July-September 2025

JAMSD

วารสารการบริหารจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration, Management and Sustainable Development: JAMSD

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2568

Volume 3 No. 3 July - september 2025

e-ISSN: 2985-2366 (Online)

ผู้ผลิตและเผยแพร่: สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม

ที่ตั้งสำนักงาน: เลขที่ 355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000

เบอร์โทรศัพท์: 094 652 4145

เว็บไซต์: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>

อีเมล: jamsdonline@gmail.com

ข้อมูลเกี่ยวกับวารสาร

ชื่อภาษาไทย

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชื่อภาษาอังกฤษ

Journal of Administration, Management and Sustainable Development: JAMSD

เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN)

2774-0390 (Online)

นโยบายการพิจารณากลับกรองบทความ

1. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด
2. ผู้เขียนต้องจัดทำต้นฉบับตามข้อกำหนดของกองบรรณาธิการวารสาร
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ สารบทความและแนวการเขียนต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ และเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การประเมินแบบไม่เห็นกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้นิพนธ์และผู้ประเมิน (double-blinded review)
4. กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม ผู้เขียนจะต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ โดยผู้เขียนยินยอมให้กองบรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer review) ได้มีมติให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไข ผลงาน ขอให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งผลงานที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้กองบรรณาธิการวารสาร ภายใน 7 วันนับจากวันที่ได้รับผลข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจะเลื่อนบทความของท่านไปตีพิมพ์ในฉบับอื่น ซึ่งจะล่าช้ากว่ากำหนดการเดิม

7. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer review) พิจารณาแล้วมีความเห็นว่าไม่สามารถให้ตีพิมพ์ได้ วารสารจะทำหนังสือแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบอย่างชัดเจน

8. บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นทัศนะ ลิขสิทธิ์ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน กองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

สาขา อนุสาขาที่รับ

การบริหารธุรกิจ การจัดการ การบัญชี การตลาด การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร คอมพิวเตอร์ธุรกิจ จิตวิทยาประยุกต์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหาร การพัฒนา การศึกษา การปกครอง การบริหารท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อผลิตและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย การบริหารธุรกิจ การจัดการ การบัญชี การตลาด การท่องเที่ยว โลจิสติกส์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร คอมพิวเตอร์ธุรกิจ จิตวิทยาประยุกต์ รัฐประศาสนศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหาร การพัฒนา การศึกษา การปกครอง และการบริหารท้องถิ่น

ประเภทเรื่องที่รับ

บทความวิจัย และบทความวิชาการ

กระบวนการพิจารณา

วารสารกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำหน้าที่กลั่นกรองและตรวจประเมินบทความ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้การประเมินแบบไม่เห็นกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้พิมพ์และผู้ประเมิน (Double-blinded review)

ภาษาที่รับ

ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม)

ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน)

ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน)

ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)

กระบวนการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-review) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาและหลากหลายสถาบัน และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

การเก็บค่าธรรมเนียม

ผู้ประสงค์ตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการหรือบทความวิจัย ในวารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องชำระค่าธรรมเนียม ในอัตรา 4,000 บาท ต่อ 1 บทความ โดยดำเนินการดังนี้

1. โอนเงินค่าธรรมเนียมเข้าบัญชีธนาคารกสิกรไทย เลขที่บัญชี 203-8-30277-5 ชื่อบัญชี สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม
2. แจ้งหลักฐานการชำระเงินมาที่อีเมล: jamsdonline@gmail.com หรือ สแกน QR code โฉนด และส่งหลักฐานการชำระเงิน

3. การชำระค่าธรรมเนียม จะดำเนินการภายหลังจากบทความ "ผ่าน" ขั้นตอนการประเมินเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ก่อนส่งไปให้ผู้ประเมิน (เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย ครบถ้วน สมบูรณ์พร้อมรับการประเมินของบทความ) โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำวารสารฯ จะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบผ่านทางระบบเว็บไซต์ของวารสาร
4. วารสารจะออกใบตอบรับและกำหนดการตีพิมพ์ (Acceptance letter) ให้กับผู้นิพนธ์ ภายหลังจากที่บทความได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการว่า "ผ่าน" แล้ว

5. บทความที่วารสารส่งให้ผู้ประเมินอิสระ (Peer reviewer) ประเมินแล้ว และมีการชำระค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์แล้ว หากผู้ประเมินอิสระมีมติร่วมกันให้ “ไม่ผ่าน” ผู้ชำระค่าธรรมเนียมไม่สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมที่ชำระแล้วในภายหลังได้

ผู้ผลิตและเผยแพร่

สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ สถาบันวิชาการเพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม

ที่ตั้งสำนักงาน: เลขที่ 355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000

เบอร์โทรศัพท์: 094 652 4145

เว็บไซต์: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>

อีเมล: jamsdonline@gmail.com

สารบัญ

	หน้า
ข้อมูลเกี่ยวกับวารสาร.....	
สารบัญ.....	ก
การรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของประชากรรวมกิจกรรมไมซ์ ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สุนิศา ไฮลิเกอร์, แสงแข บุญศิริ.....	838-853
การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฐิติพร วิบูลย์วัฒน์, ไพสิน กิตติเสรีชัย.....	854-866
ปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แสงเดือน กิตติเจริญชัย, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต, วีรชัย คำธ.....	867-880
สมรรถนะด้านบัญชีและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี และคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร อุไรวรรณ อินตอน, พรทิพา แสงเขียว.....	881-896
สมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร วันลา เกิดเต็มภูมิ, พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น, จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์.....	897-910
การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีผ่านการลงพื้นที่บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา ณิชาภัทร บุญรัตน์.....	911-925
การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย อำภาภัทร์ วสันต์สกุล, เมทยา อิมเอิบ.....	926-940
การใช้บัญชีต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร: กรณีกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสำน จังหวัดน่าน อรันพงค์ ทนไชย, อธิปัตย์ สายสูง, ชุติสร์ เรืองนาราบ, วุฒิกร สระแก้ว.....	941-956
ทักษะของนักบัญชีและผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุด ภาค 1 – 9 วนิดา ละครไทย, กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธิ์, นันทวุฒิ นาคจินดา.....	957-971
การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พัชรพรรณ จัดสนาม, ปารณีย์ ศรีแก้ว.....	972-982
การวิเคราะห์พฤติกรรมทางเลือกซื้อเบเกอร์รี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร ธีรภา วิวัฒน์ศักดิ์, สุชาติ ปรัชญานนท์, ศิริพร ลัจจนวนันท์.....	983-993

การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ สุพัตรา จันทนะศิริ, อุไรวรรณ เตียนศรี.....	994-1005
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ ภาศิริ เขตปิยรัตน์, ชัชญาสุ ช่างเรียน.....	1006-1020
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา พัชรพรรณ จัดสนาม, ปารณีย์ ศรีแก้ว.....	1021-1033
การขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น นฤเบศร์ เจริญศรี, ศุภกร มาลีแก้ว, อิศักดิ์ อุบไมยอิชัย.....	1034-1049
แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย วันชนะ บุญบรรเจิด, อติเรก พันเขียว.....	1050-1064
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) ปราชญา ชนสงคราม, ไพลิน กิตติเสรีชัย.....	1065-1076
ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ชนัญดา พ่วงเกตุรา, เกวลิน ศิลพิพัฒน์.....	1077-1090
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร นุชนาถ วิริยะ, ปิยะจันต์ ปัทมดิลก, ยุพิน สมคำพิ.....	1091-1103
การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จันทร์จิรา ผิวฉนวน, ชนิตา จิตตรุทธะ.....	1104-1116
กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล กฤษณ์ภัตต์ บุญปลูก.....	1117-1129
พฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทศพร พรวัฒนศิริกุล, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต, วีรชัย คำธ.....	1130-1144
อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เมทยา อิมเอิบ, กิตติมา หอมดวง.....	1145-1156
ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถใน การทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับ การประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน นริทธิ บุญศักดิ์, พรหมทิพย์ อย่างกลิ่น.....	1157-1171
Geopolitics: challenges in public administration in the AI era Atiporn Gerduang, Chaipat Phanwattanasakul.....	1172-1187
The association between related-party transactions and tax planning of listed companies on the Stock Exchange of Thailand Siriarporn Daomanee, Kanjana Phonsumlissakul.....	1188-1202

ปัจจัยการควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง	
สงกรานต์ต์ พันธุ์ผล, ฐิตาภรณ์ สันจรรย์ศักดิ์.....	1203-1218
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยการใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ	
เบญจมาศ เริ่มศรี, กาญจนา พรสัมฤทธิ์สกุล.....	1219-1231
ผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	
ณัฐวรา จิตรเกตุ, ฐิตาภรณ์ สันจรรย์ศักดิ์.....	1232-1245
ผลกระทบของความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กร	
ธนมงคล ราชมณเฑียร, ไกรวิทย์ หลีกภัย.....	1246-1258
ปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
บุญธรรม ศรีพัฒนศิริกุล, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต, วีรชัย คำธรร.....	1259-1273
การพัฒนาบรรณารักษ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพลย์ อำเภอรามัญ จังหวัดเลย	
อำภาภัทร์ วสันต์สกุล, เมทยา อิมเอบ.....	1274-1284
ส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในจังหวัดอุดรดิตถ์	
ณัฐปภัสร เลิศวิริยะเดชา, กุลยา อุปพงษ์, ชัชชัย สุจริต.....	1285-1301
ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100	
นพสิทธิ์ เพ็ชรพันธุ์งาม, พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น.....	1302-1316
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ: ศึกษากรณีกรมทรัพย์สินทางปัญญา	
โรจน์ระวี พิมพ์สินาน, ชนิตา จิตตรุทธะ.....	1317-1331
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	
พรพรรณ กิจเจริญ, พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต.....	1332-1341
ภาคผนวก	1342
คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับบทความ วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน	1343-1348

การรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์
ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

The perception of value and service quality affecting the loyalty of MICE
activity participants in the hotel of Koh Samui, Surat Thani

สุนิศา ไฮลิเกอร์^{1*}, แสงแข บุญศิริ²

Sunisa Heiliger^{1*}, Sangkae Punyasiri²

^{1,2}หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

^{1,2}Master of Management (Integrated Tourism and Hospitality Management),
National Institute of Development Administration

*Corresponding author's e-mail: jennysunisa@icloud.com^{1*}, sangkae.p@nida.ac.th²

Received: June 01, 2025

Revised: June 11, 2025

Accepted: June 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3. เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4. ศึกษาการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี 5. ศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในโรงแรมเกาะสมุยภายในระยะเวลา 1 ปี จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยว เช่น การขอพจนานุกรมท่องเที่ยวช่วงวันหยุด และท่องเที่ยว

ระยะยาวส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมไม่ใช้อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) และสามารถพยากรณ์ได้ 26.4% ปัจจัยแรงจูงใจทั้งด้านหลักและดิ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมไม่ใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยสามารถพยากรณ์ได้ 37.8% ขณะที่ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ช่องทางจัดจำหน่ายการส่งเสริมการตลาดและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างชัดเจน ($p < 0.05$) และพยากรณ์ได้ถึง 69.1%

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวไมซ์, การรับรู้คุณค่า, ความภักดีของลูกค้า, คุณภาพการบริการ, เกาะสมุย

Abstract

This research aims to 1. assess the level of perceived service, quality, and customer loyalty among MICE tourists in hotels on Koh Samui, 2. compare demographic characteristics influencing perceived value, 3. examine demographic factors affecting satisfaction with service quality, 4. investigate the impact of perceived value on loyalty and, 5. explore the effect of service quality on loyalty. The study employed a quantitative method using a questionnaire developed from relevant literature. The sample consisted of 400 Thai tourists who had participated in MICE activities at Koh Samui hotels within the past year. The findings revealed that, tourism behaviors such as adventure travel, weekend travel, and long-haul trips significantly influenced participation decisions ($p < 0.05$), predicting 26.4% of the variance. Push and pull motivation factors significantly influenced participation ($p < 0.05$), predicting 37.8% of the variance. Marketing mix elements—product, distribution, promotion, and physical environment also had a significant effect on decision-making ($p < 0.05$), accounting for 69.1% of the variance.

Keywords: MICE tourism, perceived value, customer loyalty, service quality, Koh Samui

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เกาะสมุยเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางหลักด้านการท่องเที่ยวพักผ่อนระดับพรีเมียมของประเทศไทยด้วยความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หาดทรายขาว น้ำทะเลใส และทัศนียภาพที่สวยงาม อีกทั้งการเดินทางที่สะดวกมีสนามบินนานาชาติที่เชื่อมต่อสะดวกจากกรุงเทพฯ และเมืองหลักทั่วประเทศ (Nakphin & Buafai, 2018) ทำให้เกาะสมุยสามารถดึงดูดทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ แม้จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าพื้นที่อื่นแต่ยังคงเป็นตัวเลือกยอดนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงและกลุ่มที่เดินทางเพื่อร่วมกิจกรรมไมซ์ ซึ่งปัจจุบันเกาะสมุยสามารถรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวไมซ์ได้มากกว่า 30,000 คน และมีโครงสร้างพื้นฐานด้านที่พักและห้องประชุมพร้อมบริการที่หลากหลายระดับ นอกจากนี้อุตสาหกรรมไมซ์ของเกาะสมุยยังได้รับการผลักดันจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมบริการของจังหวัดสุราษฎร์ธานี งานวิจัยในช่วงก่อนปี 2010 เช่น Sangpikul & Kim (2009) มุ่งศึกษาปัจจัยด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในบริบทของโรงแรมในประเทศไทย ต่อมาในช่วงปี 2018 ถึง 2020 มีการขยายประเด็นไปยังภาพลักษณ์ การรับรู้คุณค่า และคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมไมซ์ โดย Rittichainuwat et al. (2020) ระบุว่านักท่องเที่ยวต่างชาติมีแนวโน้มเลือกจุดหมายไมซ์ที่มีภาพลักษณ์ดี สะดวกปลอดภัย และคุ้มค่า อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังเน้นกลุ่มต่างชาติ และขาดการศึกษาที่เจาะจงเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับพื้นที่อย่างเกาะสมุย โดยเฉพาะหลังสถานการณ์ COVID-19 ตั้งแต่ปี 2020 เป็นต้นมา ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากกลุ่มต่างชาติมาเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยภายในประเทศ โดยมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับสุขอนามัย ความปลอดภัย ความสะดวก ความคุ้มค่า และการได้รับบริการที่ตรงตามความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2566) ในขณะเดียวกันข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการระบุว่า ในปี 2566 มีกิจกรรมไมซ์ภายในประเทศเพิ่มขึ้นถึง 8.5% และนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นกลุ่มหลักที่สร้างรายได้สูงกว่า 56,000 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการฟื้นตัวและการเติบโตของตลาดไมซ์ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีความต้องการบริการเฉพาะทางและคาดหวังประสบการณ์ที่มีคุณค่า ที่ผ่านมานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไมซ์ มักให้ความสำคัญและเน้นไปที่มุมมองของผู้ประกอบการ เช่น การพัฒนาบุคลากร การสร้างภาพลักษณ์ และการพัฒนาบุคลากร (Sangpikul & Kim, 2009; Rittichainuwat et al., 2020) แต่ยังคงขาดการศึกษาจากมุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้บริการจริง และมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจ การบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำและสร้างความภักดีในระยะยาว จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาการรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในโรงแรมพื้นที่เกาะสมุย โดยมุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องหลังการระบาดของ COVID-19 การศึกษานี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยเดิมและนำเสนอข้อมูล เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมไมซ์ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ และความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
5. เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

จากการวิเคราะห์เอกสารสามารถสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ (demographics) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาคุณลักษณะของประชากร เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส ซึ่งสะท้อนพฤติกรรม ความต้องการ และแนวโน้มของกลุ่มเป้าหมาย (บัณฑิตา ลาภพันธ์, 2564) โดยแต่ละปัจจัยมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิต การตัดสินใจ และพฤติกรรมการบริโภค เช่น เพศและอายุสะท้อนบทบาทและประสบการณ์ที่ต่างกัน รายได้และการศึกษาส่งผลต่อโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่วนอาชีพและสถานภาพสมรสเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและรูปแบบการท่องเที่ยว (อรอนงค์ ชาญวรรณ, 2565) ด้าน Hayes (2022) เสริมว่า ข้อมูลประชากรศาสตร์ช่วยในการวางแผนเชิงนโยบายและการคาดการณ์ขนาดของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่า (perceived value) มีรากฐานจากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปรียบเทียบคุณภาพ ราคา และบริการที่ได้รับกับต้นทุนที่ต้องจ่ายโดย Kotler & Keller (2012, อ้างใน วรลักษณ์ นครแสน, 2562) อธิบายว่าการรับรู้คุณค่า คือ การประเมินของผู้บริโภคต่อคุณภาพ ราคา และบริการที่ได้รับ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อและความตั้งใจใช้บริการซ้ำในอนาคตคุณค่าที่รับรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งด้านอารมณ์ ประโยชน์ใช้สอย และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ต่อมา Sheth et al. (1991) ได้เสนอกรอบแนวคิด Consumption Values แบ่งคุณค่าออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ คุณค่าด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านคุณภาพ ด้านประสิทธิภาพ และด้านตัวเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ ทั้งนี้ Sweeney & Soutar (2001, อ้างใน นวรัตน์ วัฒนา และภัทรวรรณ แทนทอง, 2561) ได้พัฒนาแบบวัด PERVAL (Perceived Value Scale: PERceived VALue) ที่ได้รับความนิยมในงานวิจัย โดยสรุปคุณค่าออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านสังคม คุณค่าด้านคุณภาพ หรือประสิทธิภาพ คุณค่าด้านตัวเงิน เน้นความคุ้มค่าระหว่างราคาที่ยจ่ายกับประโยชน์ที่ได้รับ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ (service quality) หมายถึง การให้บริการที่ครอบคลุมทั้งด้านข้อมูล กายภาพ และอารมณ์ โดยเน้นการมีใจบริการ เช่น ความกระตือรือร้น ความพร้อม ความสะอาด ความอดทน และการแสดงไมตรีจิต ซึ่งสามารถสรุปได้ในกรอบ “SERVICE” ได้แก่ Service mind, Enthusiasm, Readiness, Value, Interested, Cleanliness, Endurance และ Smile (อนูรัตน์ อนันนทธร, 2565) โดยคุณภาพการบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของลูกค้าก่อนใช้บริการกับประสบการณ์จริงที่ได้รับ หากบริการตรงหรือเกินความคาดหวัง จะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความตั้งใจใช้บริการซ้ำ ทั้งนี้ Parasuraman et al. (1985) มองว่า คุณภาพบริการเป็นแนวคิดแบบหลายมิติ (multidimensional) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การจับต้องได้ (tangibility) ความน่าเชื่อถือ (reliability) ความรับผิดชอบ (responsibility) การรับประกันบริการ (assurance) และความเอาใจใส่ (empathy)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความภักดีต่อตราสินค้า ความภักดีของลูกค้า (consumer loyalty) คือ ทัศนคติที่เป็นบวกที่ลูกค้ามีต่อบริการหรือผลิตภัณฑ์ของบริษัท ความภักดีสามารถวัดได้จากหลายมุมมอง สุริยน การะเวก (2564) อ้างถึง Hayes et al. (2017) ว่าความภักดีสามารถวัดได้จากสองมุมมองหลัก ได้แก่ มุมของผู้ประกอบการ ประเมินจากข้อมูลเชิงพฤติกรรม เช่น การซื้อซ้ำ ยอดขาย และอัตราการใช้บริการและมุมของลูกค้าประเมินจากความพึงพอใจและเจตนาที่จะกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต ชวิน จุลานต์โพธิชัย และชัยฤกษ์ แก้วพรหมมลาย (2564) อธิบายเพิ่มเติมว่า ความภักดีเกิดจากทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการ ซึ่งมีรากฐานจากประสบการณ์ที่ดี ความพึงพอใจ และการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะประชากรศาสตร์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ทั้งนี้คมทัศน ทัตวา (2564) ชี้ว่าความภักดีไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพื่อให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการตลาดจากการบอกต่อ (free marketing) และการสร้างสัมพันธ์ที่มั่นคงในระยะยาว โดยลูกค้าที่ภักดีมักจะเชื่อมั่นในแบรนด์เดิม แม้จะมีทางเลือกอื่นที่ถูกหรือคุ้มค่ากว่า หากได้รับบริการที่เข้าใจความต้องการของตนอย่างแท้จริง

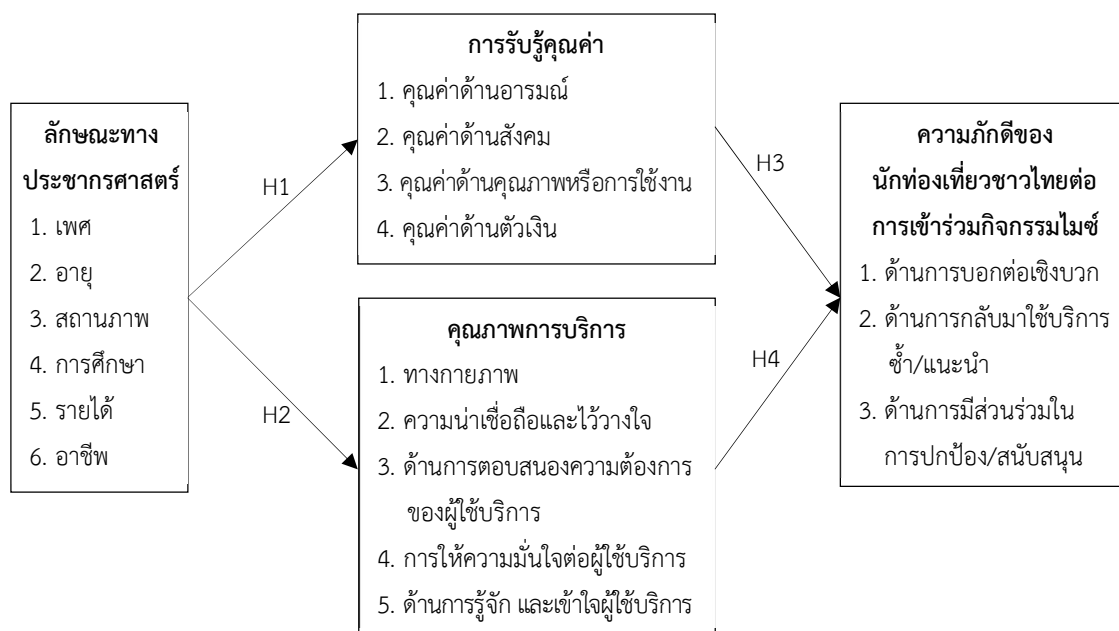
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE industry concept) ธุรกิจไมซ์เป็นภาคบริการที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ โดยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1896 ที่เมืองดีทรอยต์ สหรัฐอเมริกา เมื่อมีการจัดตั้ง Convention Bureau เพื่อรองรับการประชุมและเชื่อมโยงภาคธุรกิจ (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2566) ในประเทศไทยรัฐบาลได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมไมซ์อย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (TCEB) ได้นิยามไมซ์ว่า ครอบคลุมกิจกรรม 4 ประเภท ได้แก่ การประชุม การท่องเที่ยว เพื่อเป็นรางวัล การประชุมวิชาการ และการจัดนิทรรศการ ซึ่งช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว บุคคลสำคัญ

ในอุตสาหกรรมไมซ์ ได้แก่ ผู้จัดการ ผู้บริหารโครงการ ซึ่งมีบทบาทตั้งแต่การประมวลสิทธิ์ในการจัดงาน ไปจนถึงการประเมินผล หลังการดำเนินงาน เจ้าของงาน ซึ่งมักเป็นองค์กรหรือสมาคมต่าง ๆ ที่เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ผู้ให้บริการ เช่น ผู้ให้เช่าสถานที่ ผู้ตกแต่งสถานที่ ผู้ให้บริการด้านโสตทัศนูปกรณ์ และบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีบทบาทในการสร้างรายได้โดยตรงให้กับอุตสาหกรรมไมซ์ เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ที่ระบุว่า มีศักยภาพสูงรองรับกิจกรรมไมซ์ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติสถานที่จัดประชุม ที่พัก ระบบขนส่ง และบุคลากรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไมซ์ในระดับจังหวัดที่มุ่งเน้นความยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน), 2566)

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยในด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ การรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีต่อตราสินค้า ล้วนมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยลักษณะประชากรศาสตร์สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคและการใช้บริการ ขณะที่การรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการสร้างความพึงพอใจ และนำไปสู่ความภักดี ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของธุรกิจบริการ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมไมซ์ที่เน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้เข้าร่วม ทั้งนี้ เกาะสมุยเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาอุตสาหกรรมไมซ์ ตามกรอบยุทธศาสตร์ระดับประเทศและจังหวัด อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมของเกาะสมุยน้อยมาก ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มองค์ความรู้ในบริบทดังกล่าว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และตรวจเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในโรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุม สัมมนาองค์กร การท่องเที่ยว เพื่อเป็นรางวัลการประชุมสัมมนา ระดับชาติและนานาชาติ การแสดงสินค้า นิทรรศการ และกิจกรรมพิเศษ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เข้าร่วมประชุม ผู้นำเสนอ นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล ผู้แสดงสินค้า ผู้ออกร้าน ผู้ชมนิทรรศการ และประชาชนทั่วไปที่มีสัญชาติไทย รวมถึงผู้ที่กำลังเข้าร่วมและผู้ที่เคยเข้าร่วมไม่เกิน 1 ปี ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้สูตรของ Cochran (1977) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ด้วยเทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบสะดวกหรือบังเอิญ (convenience sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ภาระงานที่เข้าร่วม และสถานที่ในการจัดกิจกรรมไมซ์ที่เข้าร่วม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้คุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ โดยใช้เครื่องมือวัดการรับรู้คุณค่าของลูกค้าในการใช้บริการ คือ PERVAL scale ซึ่งพัฒนาโดย Sweeney & Soutar (2001) โดยแบบวัดนี้ออกแบบมาเพื่อประเมินการรับรู้คุณค่าของลูกค้าในเชิงพหุมิติ ประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านสังคม คุณค่าด้านการใช้งาน และคุณค่าด้านราคา ซึ่งในแต่ละด้านมีคำถามแยกย่อยเกี่ยวกับระดับการรับรู้ที่มี โดยจะใช้มาตรวัดแบบช่วง ซึ่งคำถามเป็นสเกล โดยกำหนดให้หมายเลข 1 ถึง 5 แทนระดับการรับรู้คุณค่าของลูกค้า

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้คุณภาพการบริการในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ เครื่องมือในการวัด คือ SERVQUAL จากกรอบแนวคิดของ Parasuraman et al. (1985) แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองความต้องการ ด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ และด้านการรู้จักเข้าใจผู้ใช้บริการ โดยในแต่ละปัจจัยจะมีคำถามย่อยเกี่ยวกับระดับการรับรู้คุณภาพบริการ ใช้มาตรวัดแบบช่วงโดยกำหนดหมายเลข 1 ถึง 5 แทนระดับการรับรู้

ตอนที่ 4 เป็นคำถามระดับความคิดเห็นต่อพฤติกรรมความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ การบอกต่อเชิงบวก การกลับมาใช้ซ้ำ และการมีส่วนร่วมในการปกป้องตราสินค้า ซึ่งคำถามเป็นสเกล โดยกำหนดหมายเลข 1 ถึง 5 แทนระดับการความคิดเห็นของความภักดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการเก็บรวบรวมผ่านแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมบนเกาะสมุย โดยได้รับความอนุเคราะห์จากโรงแรมต่าง ๆ ในพื้นที่ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาจากแหล่งข้อมูลวิชาการ เว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายงานการวิจัยตลาดและแนวโน้มอุตสาหกรรมไมซ์ พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและการให้บริการในภาคธุรกิจไมซ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ มาตรวจสอบความถูกต้อง ลงรหัส และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ โดยนำเสนอผลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายวิเคราะห์ด้วยสถิติ ดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้สำหรับวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงใช้ในการอธิบายระดับของการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ANOVA ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของการรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการ โดยจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์

4.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าและคุณภาพการบริการที่มีต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซีในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Beta coefficient) และค่าระดับนัยสำคัญ (p-value) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน พบว่า กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน พิจารณาตามช่วงอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเจนเอเรชันวาย จำนวน 192 คน ในด้านสถานภาพสมรส ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 315 คน สำหรับวุฒิการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 287 คน ด้านอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 139 คน มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วงรายได้ 20,001 – 40,000 บาท จำนวน 207 คน และในด้านประเภทกิจกรรมไมซีที่เข้าร่วม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมการประชุมหรือสัมมนาองค์กร (meeting) จำนวน 159 คน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซีในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 การรับรู้คุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซีในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การรับรู้คุณค่า	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้คุณค่า
1. การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์	4.45	0.51	มากที่สุด
2. การรับรู้คุณค่าด้านสังคม	4.48	0.49	มากที่สุด
3. การรับรู้คุณค่าด้านคุณภาพการใช้งาน	4.50	0.49	มากที่สุด
4. การรับรู้คุณค่าด้านตัวเงิน	4.43	0.53	มากที่สุด
ภาพรวม	4.47	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้คุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.46) การรับรู้คุณค่าในด้านคุณภาพการใช้งานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ การรับรู้คุณค่าด้านสังคม ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.49) การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การรับรู้คุณค่าด้านตัวเงิน ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.53)

ตารางที่ 2 คุณภาพการบริการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คุณภาพการบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพการบริการ
1. ด้านลักษณะทางกายภาพ (tangibles)	4.50	0.51	มากที่สุด
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability)	4.52	0.51	มากที่สุด
3. ด้านการตอบสนองความต้องการ (responsiveness)	4.50	0.51	มากที่สุด
4. ด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ (assurance)	4.49	0.50	มากที่สุด
5. ด้านการรู้จัก และเข้าใจผู้ใช้บริการ (empathy)	4.51	0.49	มากที่สุด
ภาพรวม	4.50	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพการบริการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.47) ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ (empathy) ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.49) ด้านลักษณะทางกายภาพ (tangibles) ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) และด้านการตอบสนองความต้องการ (responsiveness) ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ (assurance) ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 3 ความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความภักดี
1. การบอกต่อเชิงบวก	4.47	0.52	มากที่สุด
2. การกลับมาใช้บริการซ้ำ	4.34	0.61	มากที่สุด
3. การมีส่วนร่วมในการปกป้อง	4.29	0.66	มากที่สุด
ภาพรวม	4.37	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.56) สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการบอกต่อเชิงบวกเป็นด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.52) รองลงมา คือ ด้านการกลับมาใช้บริการซ้ำ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปกป้อง ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.66)

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบลักษณะด้านประชากรศาสตร์กับการรับรู้คุณค่าของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์

คุณภาพ การบริการ	แหล่งความ แปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig.	การทดสอบ สมมุติฐาน
1. เพศ	ระหว่างกลุ่ม	3	1.361	0.454	2.157	0.093	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	396	83.292	0.210			
	รวม	399	84.653				
2. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3	7.738	2.579	13.280	0.000*	ยอมรับ
	ภายในกลุ่ม	396	76.915	0.194			
	รวม	399	84.653				
3. สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	3	7.738	0.021	0.100	0.960	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	396	76.589	0.214			
	รวม	399	84.653				
4. การศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	.140	0.070	0.328	0.720	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	396	84.514	0.213			
	รวม	399	84.653				
5. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	7	2.393	0.342	1.629	0.126	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	392	82.260	0.210			
	รวม	399	84.653				
6. รายได้	ระหว่างกลุ่ม	4	1.560	0.390	1.854	0.118	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	395	83.094	0.210			
	รวม	399	84.653				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 พบว่า เพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนไม่มีผลต่อการรับรู้คุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่อายุมีผลต่อการรับรู้คุณค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการรับรู้คุณค่าด้านตัวเงินที่แตกต่างตามอายุ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะประชากรศาสตร์ที่มีต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย โดยมีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบลักษณะด้านประชากรศาสตร์กับความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่

คุณภาพการบริการ	แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F	Sig	การทดสอบสมมุติฐาน
1. เพศ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.148	0.716	3.257	0.220	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	396	87.032	0.220			
	รวม	399	89.180				
2. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3	8.877	2.959	14.592	0.000*	ยอมรับ
	ภายในกลุ่ม	396	80.303	0.203			
	รวม	399	89.180				
3. สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	3	0.372	0.124	0.553	0.646	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	396	88.808	0.224			
	รวม	399	89.180				
4. การศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	0.395	0.197	0.883	0.414	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	397	88.785	0.224			
	รวม	399	89.180				
5. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	7	2.282	0.326	1.470	0.176	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	392	86.898	0.222			
	รวม	399	89.180				
6. รายได้	ระหว่างกลุ่ม	4	1.760	0.440	1.988	0.096	ปฏิเสธ
	ภายในกลุ่ม	395	87.420	0.221			
	รวม	399	89.180				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$

จากตารางที่ 5 ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามลักษณะประชากรศาสตร์หลายด้าน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเนื่อง ในส่วนของด้านอายุ ผลการศึกษาพบว่า ค่า p-value ทั้งในภาพรวมและรายด้านมีค่าน้อยกว่า 0.05 ซึ่งบ่งชี้ว่า กลุ่มบุคคลที่มีอายุแตกต่างกันมีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยความแตกต่างนี้ครอบคลุมทุกด้านของคุณภาพการบริการ ทั้งลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อถือไว้วางใจได้ การให้ความมั่นใจ และการเข้าใจผู้ใช้บริการ สำหรับเพศ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ค่า p-value ทั้งในภาพรวมและรายด้านสูงกว่า 0.05 ซึ่งหมายความว่า บุคคลที่มีเพศ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการ

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความถดถอยพหุคูณของปัจจัยการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปรการรับรู้คุณค่า	ความภักดี (LOY) (Adj R ² = 69.1)
1. การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ (EMO)	0.347**
2. การรับรู้คุณค่าด้านสังคม (SOC)	0.095
3. การรับรู้คุณค่าด้านคุณภาพการใช้งาน (FUN)	0.255**
4. การรับรู้คุณค่าด้านตัวเงิน (PRI)	0.225**

จากตารางที่ 6 ปัจจัยการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านตัวเงินส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยการรับรู้คุณค่าสามารถพยากรณ์การเกิดความภักดีได้ 69.1% โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.347, 0.255 และ 0.225 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ถ้าการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่ามีแนวโน้มการเกิดความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 0.347 หน่วย ถ้าการรับรู้คุณค่าด้านสังคมในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่ามีแนวโน้มการเกิดความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 0.255 หน่วย และถ้าการรับรู้คุณค่าด้านตัวเงินในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่ามีแนวโน้มการเกิดความจงรักภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 0.225 หน่วย ส่วนด้านสังคมไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาคุณภาพ การบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความถดถอยพหุคูณของปัจจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตัวแปรคุณภาพการบริการ	ความภักดี (Adj R ² = 75.0)
1. ด้านลักษณะทางกายภาพ (tangibles)	0.052
2. ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ (reliability)	0.062
3. ด้านการตอบสนองความต้องการ (responsiveness)	0.122
4. ด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ (assurance)	0.283**
5. ด้านการรู้จัก และเข้าใจผู้ใช้บริการ (empathy)	0.400**

จากตารางที่ 7 คุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ (assurance) และด้านการรู้จัก เข้าใจผู้ใช้บริการ (empathy) ส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยคุณภาพการบริการสามารถที่จะพยากรณ์การเกิดความภักดีได้ 75.0% โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.283 และ 0.400 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ถ้าความพึงพอใจในคุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่ามีแนวโน้มการเกิดความจงรักภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 0.283 หน่วย ถ้าความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ ด้านการรู้จัก และเข้าใจผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย คาดว่ามีแนวโน้มการเกิดความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์เพิ่มขึ้น 0.400 หน่วย

ส่วนด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านการตอบสนองความต้องการไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญ

การอภิปรายผล

สมมติฐานข้อที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ที่แตกต่างกัน จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะประชากรศาสตร์ด้านอายุ มีผลต่อการรับรู้คุณค่าทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านอารมณ์ คุณค่าด้านสังคม คุณค่าด้านคุณภาพการใช้งาน และคุณค่าด้านตัวเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะในด้านคุณค่าทางอารมณ์ และด้านตัวเงิน โดยเฉพาะกลุ่มเจนเอเรชันซีมีค่าเฉลี่ยการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์สูงสุด ซึ่งสูงกว่าเจนเอเรชันวาย และเจนเอเรชันเอกซ์อย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์นี้สามารถอธิบายได้จากปัจจัยเชิงพฤติกรรม โดยกลุ่มเจนเอเรชันซีมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว และมีค่านิยมที่เน้นประสบการณ์ โดยมักให้ความสำคัญกับกิจกรรม ที่ตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ เช่น ความประทับใจ ความตื่นเต้น และความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ มิติการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์และ สังคมจากการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ (Djafarova & Trofimenko, 2017) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Priporas et al. (2017) พบว่า เจนเอเรชันซีมีแนวโน้มตอบสนองเชิงบวกต่อกิจกรรมหรือสถานที่ที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์บนโลกออนไลน์ กิจกรรมไมซ์ในปัจจุบันจึงมักออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว เช่น การออกแบบเชิงประสบการณ์ การมีส่วนร่วม และการเน้นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ โดยเฉพาะในกรณีของเกาะสมุย ซึ่งมีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติที่โดดเด่น นอกจากนี้ งานวิจัยของ MERGE (2024) ระบุว่า เจนเอเรชันซีแม้มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่ยินดีจ่ายเพื่อกิจกรรมที่มีความหมายและสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำ สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับคุณค่าทางอารมณ์และความคุ้มค่าทางการเงิน การที่กลุ่มนี้รับรู้คุณค่าการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ สูงกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่มุ่งเน้นประสบการณ์ที่มีความหมาย ตรงข้ามกับเจนเอเรชันวาย และเจนเอเรชันเอกซ์ที่มักให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอยและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเจนเอเรชันเอกซ์ซึ่งเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เน้นประสิทธิภาพและความมั่นคง จึงให้ความสำคัญกับบริการที่มีมาตรฐานและตอบสนองได้จริง ดังนั้น ผลการศึกษาที่พบว่า เจนเอเรชันซีมีการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์และสังคมสูงกว่า จึงสะท้อนความต้องการประสบการณ์ที่โดดเด่นของคนรุ่นใหม่ ขณะที่กลุ่มวัยกลางคนและสูงวัยเน้นความมั่นคงและความคุ้มค่าที่จับต้องได้

สมมติฐานข้อที่ 2 ลักษณะประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์พบว่า อายุของผู้เข้าร่วม มีผลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ โดยเฉพาะกลุ่มอายุ เจนเอเรชันซี และเจนเอเรชันเอกซ์ที่มีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการโดยรวมสูงกว่าเจนเอเรชันวาย เช่นในด้านลักษณะทางกายภาพ (tangibles) เจนเอเรชันเอกซ์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเจนเอเรชันวายอย่างชัดเจน (Kwok et al., 2016) และจากผลการศึกษาพบว่า อายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ในเกาะสมุย มีผลต่อ ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะกลุ่มเจนเอเรชันซีและเจนเอเรชันเอกซ์ ที่มีความพึงพอใจในคุณภาพการบริการ โดยรวมสูงกว่าผู้เข้าร่วมในเจนเอเรชันวาย สามารถอธิบายได้จาก ความแตกต่างด้านพฤติกรรม ความคาดหวัง และประสบการณ์ กลุ่มอายุ ที่แตกต่างกันต่อการบริการ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริการในแต่ละมิติ งานวิจัยของ Jalagat & Sayari (2021) พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ล้วนส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยกลุ่มอายุที่ต่างกันจะมีความสำคัญในแต่ละมิติ แตกต่างกันไป โดยกลุ่มเจนเอเรชันซีที่เติบโตมากับเทคโนโลยีคาดหวังประสบการณ์ที่ทันสมัยและมีความต่อเนื่องในการบริการ หากได้รับการบริการที่รวดเร็วและมีความทันสมัยจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจสูง (Robinson, 2024) ส่วนกลุ่มเจนเอเรชันเอกซ์ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือและความสม่ำเสมอของบริการ โดยบริการที่ตรงเวลาและมีประสิทธิภาพสร้างความพึงพอใจสูง ขณะที่เจนเอเรชันวาย แม้เข้าสู่ยุคดิจิทัล แต่มีความคาดหวังสูงเรื่องคุณภาพ

หากไม่เป็นไปตามคาดหวัง จะไม่พึงพอใจมากกว่า (Foo, 2025) สรุปได้ว่า ความแตกต่างในความพึงพอใจตามช่วงอายุเกิดจากความคาดหวังและการรับรู้คุณค่าบริการที่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 การรับรู้คุณค่าส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรมเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยการรับรู้คุณค่าหลายด้านมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความภักดี จากผลการวิเคราะห์ พบว่าการรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ (emotional value) ส่งผลต่อความภักดีมากที่สุด ตามด้วยด้านคุณภาพการใช้งาน และตัวเงิน โดยแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ถึง 69.1% สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tsaur & Lin (2004) ที่พบว่า การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีในบริบทการท่องเที่ยว ส่วนความภักดีด้านการกลับมาใช้บริการซ้ำ พบว่า คุณค่าด้านการใช้งาน (functional value) มีอิทธิพลสูงสุด

สมมติฐานข้อที่ 4 การรับรู้คุณภาพการบริการส่งผลต่อความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่โรงแรม เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยคุณภาพการบริการด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ (empathy) และด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการ (assurance) ส่งผลต่อความภักดีในการเข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการ มีอิทธิพลสูงสุดต่อความภักดี โดยเฉพาะด้านการบอกต่อเชิงบวกและการปกป้องตราสินค้า ขณะที่ด้านการให้ความมั่นใจต่อผู้ใช้บริการมีอิทธิพลสูงต่อความภักดีในการกลับมาใช้บริการซ้ำ และแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของความภักดีได้ถึง 75% ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shrestha (2021) พบว่า ในอุตสาหกรรมโทรคมนาคมของประเทศเนปาล มิติด้านความเข้าใจและเอาใจใส่ (empathy) มีอิทธิพลสูงสุดต่อความภักดีของลูกค้า โดยผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า การรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ในบริบทของอุตสาหกรรมโรงแรมยังพบว่า มิติด้านความมั่นใจ (assurance) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจและความภักดี โดยเฉพาะด้านการกลับมาใช้บริการซ้ำ ซึ่งการให้บริการที่เชื่อถือได้ช่วยสร้างความมั่นใจให้ลูกค้าและกระตุ้นการใช้บริการซ้ำ สะท้อนว่า ด้านการรู้จักและเข้าใจผู้ใช้บริการมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมไมซ์ โดยเฉพาะในด้านความเชื่อมั่นต่อศักยภาพของผู้ให้บริการ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจกลับมาใช้บริการอีกในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ นับเป็นการศึกษาครั้งแรกที่มุ่งเน้นบริบทของกิจกรรมไมซ์ในโรงแรมบนเกาะสมุย โดยบูรณาการตัวแปรด้านการรับรู้คุณค่า คุณภาพการบริการ และความภักดีของนักท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยทั่วไปที่มักมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนหรือบริการในภาพรวม งานวิจัยนี้จึงมีส่วนช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ด้วยข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ ซึ่งยังได้รับความสนใจในวงวิชาการค่อนข้างน้อย โดยสามารถสรุปข้อค้นพบสำคัญได้เป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวมีการรับรู้คุณค่าในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านคุณภาพการใช้งานและด้านสังคม
2. ความพึงพอใจในคุณภาพบริการสูงสุดอยู่ที่ด้านความเชื่อถือไว้วางใจและการเข้าใจผู้ใช้บริการ
3. ความภักดีสูงสุดสะท้อนผ่านความตั้งใจบอกต่อและการกลับมาใช้บริการซ้ำ
4. ตัวแปรด้านอารมณ์ สังคม และตัวเงินในกรอบ PERVAL ส่งผลต่อความภักดีอย่างมีนัยสำคัญ
5. คุณภาพการบริการด้านการให้ความมั่นใจ และความเข้าใจผู้ใช้บริการ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความภักดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ผู้ประกอบการควรเน้นพัฒนาความภักดีของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไมซ์ในโรงแรมพื้นที่เกาะสมุยผ่าน 4 ด้านหลัก

ได้แก่ ด้านอารมณ์ ตัวเงิน ความเข้าใจผู้ใช้บริการ และการให้ความมั่นใจ โดยเฉพาะด้านอารมณ์ ซึ่งพบว่า มีอิทธิพลต่อความภักดีสูงสุด แต่กลับได้รับการรับรู้ต่ำ จึงควรออกแบบประสบการณ์ที่สร้างความรู้สึกเชิงบวก เช่น บรรยากาศที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นการบริการด้วยความจริงใจและการมอบสิ่งเล็กๆ น้อยๆ

1.2 ด้านตัวเงิน แม้จะมีผลต่อความภักดีในทุกมิติ แต่กลับได้รับการประเมินในระดับต่ำที่สุด ผู้ประกอบการควรปรับโครงสร้างราคาจัดแพ็คเกจแบบครบวงจร มีโปรโมชั่นลูกค้าประจำ และสื่อสารค่าใช้จ่ายอย่างโปร่งใส

1.3 สำหรับด้านการเข้าใจผู้ใช้บริการ ผู้ประกอบการควรเก็บข้อมูลลูกค้าและปรับบริการให้เหมาะสมกับความต้องการ รวมถึงควรเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็น และให้บริการแบบยืดหยุ่น

1.4 ด้านการให้ความมั่นใจ ผู้ประกอบการควรเน้นการให้บริการ อย่างมืออาชีพ เช่น ความตรงต่อเวลา การประสานงานที่ดี การมีแผนสำรองและให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกปลอดภัยในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้จัดกิจกรรมไมซ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเลือกสถานที่และกำหนดมาตรฐานบริการ เพื่อให้เข้าใจมุมมองอย่างรอบด้านมากขึ้น

2.2 ควรเพิ่มตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับความภักดี เพื่ออธิบายพฤติกรรมผู้เข้าร่วมได้แม่นยำยิ่งขึ้น

2.3 มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่ม จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ลึกซึ้ง

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบตามบทบาทหรือประเภทของผู้เข้าร่วม เช่น ผู้จัดการ ผู้จัดงาน ผู้เข้าร่วมประชุม และผู้แสดงสินค้า เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริการให้ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คมทัศน์ ทศวา. (2564). สมการโครงสร้างสำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของจริยธรรมของผู้ขายและความเชื่อของลูกค้าต่อความภักดีของผู้ซื้อสินค้าออนไลน์บนเฟซบุ๊ก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 215–244.
- ขวิน จุลเกตุโพธิชัย และชัยฤกษ์ แก้วพรหมมาลย์. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีตราสินค้าร้านวิคตอรีเบเกอรี่ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสมาคมนักวิจัย สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 26(3), 140–155.
- นวลรัตน์ วัฒนา และภัทรวรรณ แท่นทอง. (2561). การวัดคุณค่าเว็บไซต์ที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวในบริษัทโฮเทลคอมเมิร์ซ. *WMS Journal of Management Walailak University*, 7(Special), 167–179.
- บัณฑิตา ลาภพันธ์. (2564). ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ห้างสรรพสินค้าสาขาชิดลม กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรลักษณ์ นครแสน. (2562). ความต้องการจดจำในสังคม การรับรู้คุณค่า และการรีวิวนสินค้าออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมมือสองทางออนไลน์ของผู้บริโภค. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานส่งเสริมการจัดการประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน). (2566). *MICE statistic overview*. สืบค้น 13 เมษายน 2567 จาก <https://intelligence.busessevents thailand.com/en/page/mice-dashboard>.

- สุริยน การะเวก. (2564). *คุณภาพการบริการ ความภักดีของผู้ใช้บริการที่ส่งผลต่อการสื่อสารแบบปากต่อปากในการทำธุรกิจไต้หวัน ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนูรัตน์ อนันทนาธร. (2565). *รายงานการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลตำบลทับมา จังหวัดระยอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรอนงค์ ขาสวรรณ. (2565). *การจัดการจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวสำหรับงานวิ่งระยะไกล: กรณีศึกษางานวิ่งจอมบึง มาราชอน จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Djafarova, E., & Trofimenko, O. (2017). Exploring the relationships between self-presentation and self-esteem of mothers in social media in Russia. *Computers in Human Behavior*, 73, 20–27.
- Foo, C. (2025). *Customer experience preferences by generation: A helpful guide*. Sogolytics. Retrieved April 13, 2025, from <https://www.sogolytics.com/blog/guide-to-customer-preferences-by-generation/>.
- Hayes, A. (2022). *Demographics: How to collect, analyze, and use demographic data*. Investopedia. Retrieved April 13, 2025, from <https://www.investopedia.com/terms/d/demographics.asp>.
- Hayes, A. F., Montoya, A. K., & Rockwood, N. J. (2017). The analysis of mechanisms and their contingencies: PROCESS versus structural equation modeling. *Australasian Marketing Journal*, 25(1), 76–81.
- Jalagat, R. C., Jr., & Sayari, K. (2021). Relationship of demographic variables and service quality on customer satisfaction. *The Journal of Indian Management & Strategy*, 26(3), 4-14.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (12th ed.). Pearson Education Limited.
- Kwok, S. Y., Jusoh, A., & Khalifah, Z. (2016). The influence of service quality on satisfaction: Does gender really matter? *Intangible Capital*, 12(2), 444–461.
- MERGE. (2024). *Gen Z confesses to event-driven overspending, according to new study*. Retrieved April 13, 2025, from <https://mergeworld.com/insights/agency-updates/genz-confesses-to-event-driven-overspending>.
- Nakphin, S., & Buafai, T. (2018). The causal effects of island tourism safety perception toward island destination loyalty of international tourists: A case of Samui Island, Thailand. *Journal of International and Thai Tourism*, 14(2), 26–47.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41–50.
- Priporas, C. V., Stylos, N., & Fotiadis, A. K. (2017). Generation Z consumers' expectations of interactions in smart retailing: A future agenda. *Computers in Human Behavior*, 77, 374–381.
- Rittichainuwat, B., Laws, E., Maunchontham, R., Rattanaphinanchai, S., Muttamara, S., Mouton, K., Lin, Y., & Suksai, C. (2020). Resilience to crises of Thai MICE stakeholders: A longitudinal study of the destination image of Thailand as a MICE destination. *Tourism Management Perspectives*, 35, 100704.
- Robinson, N. (2024). *Meeting Gen Z's customer service expectations: What businesses need to know*. ComputerTalk. Retrieved April 13, 2025, from <https://www.computer-talk.com/blogs/meeting-gen-zs-customer-service-expectations-what-businesses-need-to-know>.

- Sangpikul, A., & Kim, S. (2009). An overview and identification of barriers affecting the meeting and convention industry in Thailand. *Journal of Convention & Event Tourism*, 10(3), 185–210.
- Sheth, J. N., Newman, B. I., & Gross, B. L. (1991). *Consumption values and market choices: Theory and applications*. South-Western Publishing.
- Shrestha, P. M. (2021). Impact of service quality on customer satisfaction and loyalty. *Management Dynamics*, 24(2), 71–80. <https://doi.org/10.3126/md.v24i2.50041>.
- Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. *Journal of Retailing*, 77(2), 203–220.
- Tsaur, S. H., & Lin, Y. C. (2004). Promoting service quality in tourist hotels: the role of HRM practices and service behavior. *Tourism Management*, 25(4), 471–481.

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

The impact of human resource management on organizational commitment among employees of Provincial Electricity Authority

ฐิติพร วิบูลย์วัฒน์^{1*}, ไพลิน กิตติเสรีชัย²

Titiporn Viboonwat^{1*}, Pailin Kittisereechai²

^{1,2}ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

*Corresponding author's e-mail: titiporn.vi@ku.th^{1*}, fsocplkc@ku.ac.th²

Received: May 25, 2025

Revised: June 11, 2025

Accepted: June 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2. ศึกษาระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 3. เปรียบเทียบระดับความผูกพันของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 4. ศึกษาปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มอิสระ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความผูกพันในองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และสายงานที่ต่างกันมีระดับความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความผูกพันในองค์กร, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Abstract

This research aimed to: 1. examine the level of human resource management; 2. investigate the level of organizational commitment among employees of the Provincial Electricity Authority; 3. compare organizational commitment levels among employees classified by personal factors; and 4. explore human resource management factors influencing organizational commitment among employees of the Provincial Electricity Authority. The sample consisted of 380 PEA employees. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, independent sample t-test, one-way ANOVA, and multiple regression analysis. The results indicated that employees rated organizational commitment at a high level. Hypothesis testing revealed that personal factors such as gender, age, length of service, and job function were associated with statistically significant differences in organizational commitment at the 0.05 level. Furthermore, HRM factors, including training and development, as well as compensation and benefits, were found to have a statistically significant impact on organizational commitment at the 0.05 level.

Keywords: organizational commitment, Human Resource Management (HRM), Provincial Electricity Authority (PEA) employees

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของแรงงานรุ่นใหม่ ซึ่งมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการทำงาน การเติบโตในสายอาชีพ ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน รวมถึงการทำงานในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณค่าและเป้าหมายร่วม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้องค์กรจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดึงดูด พัฒนา และรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้กับองค์กรได้อย่างยั่งยืน หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาวคือ “ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร” ซึ่งหมายถึงความรู้สึกเชื่อมโยงทั้งทางอารมณ์ พฤติกรรม และคุณค่าร่วมของพนักงานที่มีต่อองค์กร ความผูกพันในระดับสูงจะช่วยส่งเสริมให้พนักงานมีความกระตือรือร้น ทุ่มเท และพร้อมที่จะเติบโตไปพร้อมกับองค์กร ทั้งยังส่งผลต่ออัตราการคงอยู่ของบุคลากร และลดต้นทุนจากการลาออกหรือเปลี่ยนงานของพนักงาน

นอกจากนี้ ความผูกพันในองค์กร (organizational commitment) ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สะท้อนถึงความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และความเต็มใจที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาว ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ทั้งในแง่ของความทุ่มเท การรักษามาตรฐานในการทำงาน และความภักดีต่อองค์กร สอดคล้องกับ Buchanan (1974) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของความผูกพันในองค์กรว่า ความผูกพันของบุคลากรในองค์กรสามารถสนับสนุนประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร และความผูกพันในองค์กรยังช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับบุคลากร เมื่อบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ บุคลากรรับรู้ได้ถึงที่ตนเองมีคุณค่า ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรส่งผลให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อองค์กร อีกทั้งยังเป็นการลดอัตราการลาออกของบุคลากร และพร้อมที่จะคงอยู่กับองค์กรต่อไป และสอดคล้องกับแนวคิดของ Allen & Meyer (1990) ได้เสนอว่า ความผูกพันต่อองค์กรประกอบด้วย 3 ประการ

คือ ความผูกพันด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความผูกพันต่อองค์กรจะเป็นสิ่งที่ยึดและเหนี่ยวรั้งระหว่างพนักงานกับองค์กร ส่งผลให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีและคงอยู่กับองค์กร

นอกจากนี้ Kahn (1990, อ้างถึงใน สุพัตรา ธัญน้อม, 2558) ได้อธิบายถึงความผูกพันในองค์กรของพนักงานว่าเป็นการแสดงถึงตัวตนของสมาชิกองค์กรต่อบทบาทการทำงาน ในการมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และอารมณ์อันสื่อถึงบทบาท ความรู้ความเข้าใจ แรงมูของการมีส่วนร่วมของพนักงานกับองค์กร ทั้งยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อถือของพนักงานต่อองค์กร ผู้นำ และสภาพแวดล้อมของการทำงาน และ Armstrong (2016) ยังได้ให้มุมมองเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ว่า เกี่ยวข้องกับทุกแง่มุมของการจ้างงานและบริหาร การจัดการผู้คนในองค์กร HRM ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงจัดว่าเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กร ให้มีศักยภาพที่จะดำเนินงานตามขอบเขตหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อความก้าวหน้าและการประสบความสำเร็จขององค์กรสืบไป ในขณะที่ยังสามารถเป็นตัวชี้วัดถึงระดับอัตราการคงอยู่หรือความภักดีของสมาชิกต่อองค์กรด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ตาม Armstrong (2016) คือ กระบวนการจัดการทุกด้านของการจ้างงานและดูแลบุคลากร เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดย HRM ยังสะท้อนถึงความภักดีของพนักงาน และประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรโดยใช้กรณีศึกษา คือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจหลักในการบริการจำหน่ายไฟฟ้าแก่ประชาชนในส่วนภูมิภาคทุกจังหวัดทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ มุ่งเน้นการดำเนินงานให้สอดคล้องตามระบบประเมินผลการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ ตามระบบประเมินผลรัฐวิสาหกิจ (State Enterprise Assessment Model: SE-AM) โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) ซึ่งได้กำหนดการประเมินกระบวนการปฏิบัติงานและการจัดการของรัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย 8 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1. การกำกับดูแลที่ดีและการนำองค์กร (Corporate Governance & Leadership: CG & Leadership) 2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Planning: SP) 3. การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน (Risk Management & Internal Control: RM & IC) 4. การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและลูกค้า (Stakeholder and Customer Management: SCM) 5. การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology: DT) 6. การบริหารทุนมนุษย์ (Human Capital Management: HCM) 7. การจัดการความรู้และนวัตกรรม (Knowledge Management & Innovation Management: KM & IM) 8. การตรวจสอบภายใน (Internal Audit: IA) จากหลักเกณฑ์ด้านที่ 6 การบริหารทุนมนุษย์ (Human Capital Management: HCM) เป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นการประเมินกระบวนการ (process) และผลลัพธ์ (result) ด้านการบริหารทุนมนุษย์ โดยมีประเด็นที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ คือ การสร้างความผูกพันองค์กร (employee engagement) โดยทราบถึงระดับความผูกพันและปัจจัยด้านความผูกพันของบุคลากร และมีการเสริมสร้างเพื่อยกระดับความผูกพันองค์กร ตลอดจนการต่อยอดสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่บุคลากร (employee experience)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถเป็นแนวทางในการสร้างความผูกพันให้กับพนักงานในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนางานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความผูกพันของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กร

Allen & Meyer (1990, อ้างถึงใน พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และคณะ, 2552) ได้เสนอว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีลักษณะ 3 ประการ คือ ความผูกพันด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความผูกพันต่อองค์กรจะเป็นสิ่งที่ยึดและเหนี่ยวรั้งระหว่างพนักงานกับองค์กร ส่งผลให้พนักงานเกิดความจงรักภักดีและคงอยู่กับองค์กร การแบ่งความผูกพันต่อองค์กรเป็น 3 ลักษณะนั้น สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ความผูกพันทางด้านจิตใจ หมายถึง ความรู้สึกยึดมั่นกับองค์กร ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กรและปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในองค์กร อันเนื่องจากบุคคลได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ กัน ในที่ทำงานที่ตรงกับ ความคาดหวังของบุคคล ทำให้บุคคลมีความต้องการที่จะอยู่กับองค์กรต่อไป ความผูกพันด้านจิตใจ อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ปัจจัยหลัก คือ คุณลักษณะของบุคคล คุณลักษณะของงาน ประสบการณ์ในการทำงาน และคุณลักษณะของโครงสร้าง

2. ความผูกพันด้านการคงอยู่ หมายถึง ความต้องการที่จะอยู่ทำงานกับองค์กรต่อไป ซึ่งเกิดจากการประเมินและเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่จะได้รับการคงสมาชิกภาพไว้ในองค์กรกับผลประโยชน์ที่บุคคลต้องสูญเสีย หากลาออกจาก องค์กร รวมไปถึงการรับรู้ความยากลำบากในการหางานใหม่ ทำให้บุคคลนั้นจำเป็นต้องอยู่กับองค์กรต่อไป ปัจจัยด้านนี้จะเป็น เรื่องของอายุ สถานภาพ ความพึงพอใจในอาชีพ และความตั้งใจที่จะลาออก

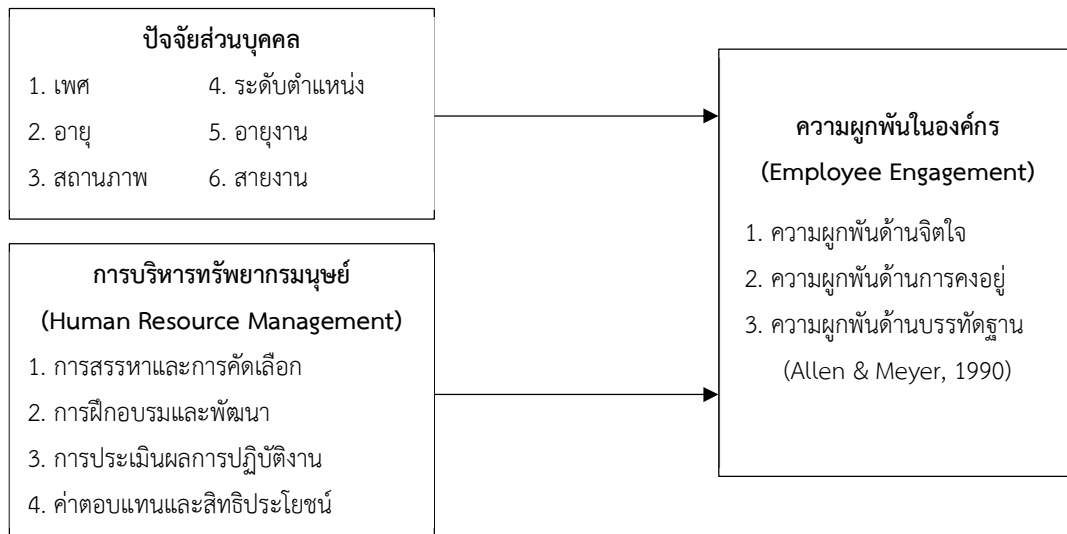
3. ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลว่า การคงความเป็นสมาชิกขององค์กรไว้ เป็นสิ่งเหมาะสมและเป็นสิ่งที่ควรทำ ความผูกพันต่อองค์กรด้านบรรทัดฐานนี้ เกิดขึ้นจากค่านิยมส่วนบุคคล โดยอาจมีค่านิยมว่า คนที่ย้ายงานบ่อย ๆ เป็นคนที่ขาดความจงรักภักดีและไม่น่าเชื่อถือ หรืออาจเกิดจากความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่ไม่ต้องการให้ งานหยุดชะงัก เนื่องจากไม่มีคนทำงานแทน อีกทั้งยังเป็นเรื่องของ การได้รับการปลูกฝังความคิดว่า บุคคลควรอยู่กับองค์กรต่อไป ปัจจัยด้านนี้จะประกอบไปด้วยความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน การพึ่งพาได้ขององค์กร และการมีส่วนร่วมในการจัดการ

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

Armstrong (2016) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ว่าเกี่ยวข้องกับทุกแง่มุมของการจ้างงานและบริหารจัดการผู้คนในองค์กร HRM ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ กล่าวคือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จัดว่าเป็นระบบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กร ให้มีศักยภาพที่จะดำเนินงานตามขอบเขตหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดเพื่อให้ตรงตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อความก้าวหน้าและการประสบความสำเร็จขององค์กรสืบไป ในขณะที่ยังสามารถเป็นตัวชี้วัดถึงระดับอัตราการคงอยู่หรือความภักดีของสมาชิกต่อองค์กรด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HRM) คือ กระบวนการจัดการทุกด้านของการจ้างงานและดูแลบุคลากร เพื่อให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดย HRM ยังสะท้อนถึงความภักดีของพนักงาน ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ การสรรหา และคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 27,330 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 380 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970) มีค่าคำนวณเท่ากับ 378.79 เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 380 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (convenience sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) จัดทำขึ้นโดยอิงจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กร และทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถวัดระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค แบบสอบถามที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และคำถามปลายเปิดบางส่วน เพื่อสอบถามความคิดเห็นความผูกพันในองค์กรและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กร

โดยก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง ได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.967 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผ่านการขอความอนุเคราะห์จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ส่วนข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ บทความทางวิชาการ รายงานประจำปีของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และเอกสารจากเว็บไซต์ขององค์กร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงอนุมาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผลข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) บรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน ใช้การวิเคราะห์การทดสอบค่าที่แบบกลุ่มอิสระ (independent t-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่มี 2 กลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one - way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis) ทดสอบอิทธิพลที่มีต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

1. ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมพนักงานมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะในด้านต่อไปนี้ การฝึกอบรมและพัฒนา การสรรหาและคัดเลือก การประเมินผล การปฏิบัติงาน และค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การบริหารทรัพยากรมนุษย์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การสรรหาและคัดเลือก	4.27	0.78	ดีมาก
2. การฝึกอบรมและพัฒนา	4.31	0.69	ดีมาก
3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.23	0.76	ดีมาก
4. ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์	4.16	0.82	ดี
ภาพรวม	4.24	0.77	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ด้านการสรรหาและคัดเลือก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.78) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.76) และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.82)

2. ระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมพนักงานมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะในด้านต่อไปนี้ ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ความผูกพันในองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความผูกพันด้านจิตใจ	4.53	0.60	ดีมาก
2. ความผูกพันด้านการคงอยู่	4.46	0.74	ดีมาก
3. ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	4.41	0.80	ดีมาก
ภาพรวม	4.47	0.71	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความผูกพันด้านจิตใจ ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านความผูกพันด้านการคงอยู่ ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.74) และด้านความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.80)

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความผูกพันของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	ความผูกพันต่อองค์กร				
		SS	Df	MS	F	Sig
เพศ	ระหว่างกลุ่ม	7.462	2	3.731	9.945	0.000*
	ภายในกลุ่ม	141.443	377	0.375		
	รวม	148.905	379			
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	1.016	3	0.339	0.861	0.461
	ภายในกลุ่ม	147.889	376	0.393		
	รวม	148.905	379			
ระดับตำแหน่ง	ระหว่างกลุ่ม	1.850	3	0.617	1.576	0.195
	ภายในกลุ่ม	147.056	376	0.391		
	รวม	148.905	379			
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	5.069	4	1.267	3.304	0.011*
	ภายในกลุ่ม	143.837	375	0.384		
	รวม	148.905	379			

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของความผูกพันต่อองค์กรตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความผูกพันของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำแนกตามสายงาน

ตัวแปรที่ศึกษา	สายงาน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	Sig.
ความผูกพันต่อองค์กร	สายงานหลัก	251	4.61	0.566	3.970	378	0.000
	สายงานสนับสนุน	129	4.34	0.702			

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความผูกพันต่อองค์กร จำแนกตามสายงาน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (independent t-test) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการทดสอบมีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายความว่า สายงานที่แตกต่างกัน มีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. สมมติฐานที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาและการคัดเลือก ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ 5 ปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

	b	Std. Error	β	T	Sig
(Constant)	2.409	0.201		11.974	0.000*
1. ด้านการสรรหาและการคัดเลือก	-0.052	0.066	-0.059	-0.783	0.434
2. ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา	0.296	0.077	0.303	3.822	0.000*
3. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	0.041	0.074	0.046	0.551	0.582
4. ด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์	0.205	0.053	0.243	3.854	0.000*
R = 0.489, R ² = 0.239, Adjusted R ² = 0.231, SEE = 0.550, *Sig ≤ 0.005, *p < 0.05					

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ โดยค่าสหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.489 แสดงถึงความผูกพันในองค์กรของพนักงานอยู่ในระดับปานกลาง

การอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่น่าสนใจตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก สะท้อนให้เห็นว่า องค์กรให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้พนักงานมีทักษะและความรู้ที่ทันสมัย ส่วนการสรรหาและคัดเลือกช่วยให้องค์กรได้บุคลากรที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานช่วยพัฒนาศักยภาพพนักงานอย่างเป็นระบบ ถึงแม้ด้านค่าตอบแทนและ

สิทธิประโยชน์จะยังมีข้อจำกัดบ้าง แต่โดยรวมแล้วการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้านมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรและพนักงานมีความผูกพันและพัฒนาร่วมกันอย่างยิ่งย่น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากองค์กรมีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานในแต่ละตำแหน่งได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้พนักงานได้รับความรู้และทักษะที่ทันสมัย มีโอกาสเติบโตและพัฒนาศักยภาพในหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจให้พนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านการสรรหาและคัดเลือกอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรขององค์กรมีความชัดเจนและเป็นระบบ มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างรัดกุมในการกำหนดคุณสมบัติและความต้องการของตำแหน่งงาน รวมถึงการใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การทดสอบความรู้ และการประเมินบุคลิกภาพ ที่ช่วยคัดกรองผู้สมัครให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กรและลักษณะงานอย่างเหมาะสม ทำให้องค์กรสามารถได้บุคลากรที่มีศักยภาพและพร้อมปฏิบัติงานได้ทันที 3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากองค์กรมีระบบการประเมินผลที่เป็นธรรมและชัดเจน มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ตรงกับเป้าหมายของงานและพันธกิจขององค์กร รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์แก่พนักงานอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้พนักงานเข้าใจจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การประเมินผลยังช่วยส่งเสริมการปรับปรุงประสิทธิภาพงานและการพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์อยู่ในระดับดี เนื่องจากองค์กรมีการกำหนดโครงสร้างค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับภาระงานและความรับผิดชอบ รวมถึงการให้สิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการพื้นฐานของพนักงานได้อย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม ยังมีพื้นที่ในการพัฒนาระบบค่าตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจที่สูงขึ้น เช่น การเพิ่มผลตอบแทนตามผลงานหรือการมอบสวัสดิการเสริมในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของพนักงานในยุคปัจจุบันและการแข่งขันในตลาดแรงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพนิดา บุญธรรม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรมนุษย์และความสมดุลชีวิตกับงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์กร: กรณีศึกษาบริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับดีมากในทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐนนท์ ทวีสิน และคณะ (2566) ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

2. ระดับความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีระดับความผูกพันในโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า พนักงานมีความผูกพันในองค์กรที่ดี โดยพนักงานมีความทุ่มเทความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ พร้อมเรียนรู้และปรับตัวไปกับงานที่ท้าทาย มีความตั้งใจที่จะตั้งใจจะทำงานกับองค์กรจนเกษียณอายุ มีความจงรักภักดีต่อองค์กรนี้ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะทุ่มเททำงานและเติบโตไปพร้อมกับองค์กร และพร้อมที่จะแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านจิตใจเนื่องจากพนักงานมีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุขกับการทำงานภายในองค์กร มีความเชื่อมั่นในค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรอย่างชัดเจน อีกทั้งองค์กรยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวยให้พนักงานได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์และความรับผิดชอบ ทำให้พนักงานมีแรงจูงใจและมีความตั้งใจที่จะทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันทางด้านจิตใจที่เข้มแข็งและส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างพนักงานและองค์กร 2) ด้านการคงอยู่ เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่แสดงเจตนาที่ว่าจะอยู่กับองค์กรในระยะยาว มีความมั่นใจในเสถียรภาพของงานและโอกาสในการพัฒนาตนเอง อีกทั้งองค์กรมีนโยบายและสวัสดิการที่ช่วยรักษาความพึงพอใจและลดอัตราการลาออก เช่น การสร้างเส้นทางการเติบโตที่ชัดเจนและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับพนักงาน ส่งผลให้พนักงานมีความรู้สึกมั่นคงและมุ่งมั่นที่จะรักษาความสัมพันธ์

กับองค์กรไว้อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านบรรทัดฐาน เนื่องจากพนักงานมีความสอดคล้องกับค่านิยมและมาตรฐานที่องค์กรกำหนดไว้ มีการยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ รวมถึงมีความเข้าใจและสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กรอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือที่ดีในทีมงาน ตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กร ส่งผลให้องค์กรมีความมั่นคงและพนักงานมีความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาบรรทัดฐานและคุณค่าขององค์กรอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริโล ปุริสังข์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รายด้านประกอบด้วยความผูกพันด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน อยู่ในระดับปานกลาง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของครุศิลป์ อวนศรี (2566) และคณะ (2567) ได้ศึกษาปัจจัยด้านลักษณะของงานที่มีผลต่อความผูกพันของพนักงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันในองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับดีมาก

3. เปรียบเทียบระดับความผูกพันของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และสายงาน ที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์กรที่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความรู้สึกผูกพันของพนักงานไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแบบเดียวกันในทุกกลุ่ม แต่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ องค์กรควรกำหนดนโยบายแบบจำเพาะกลุ่ม (segmented engagement policy) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของพนักงาน เช่น กลุ่มอายุ เพศ และประสบการณ์การทำงาน เพื่อออกแบบกิจกรรมหรือสิ่งจูงใจที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มพนักงานรุ่นใหม่อาจให้ความสำคัญกับโอกาสในการเรียนรู้และการเติบโต ขณะที่พนักงานอาวุโสอาจให้ความสำคัญกับความมั่นคงและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และส่งเสริมระบบการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ที่เปิดโอกาสให้พนักงานแต่ละกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะต่อผู้บริหาร เพื่อสะท้อนความรู้สึกของแต่ละกลุ่มออกมาอย่างชัดเจน และใช้ข้อมูลนี้กำหนดแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มพนักงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสินี พุ่มพวง (2559) และนิกร แดงรอด (2560) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่แตกต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสรรหาและการคัดเลือก ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา และด้านค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เห็นได้ว่า การฝึกอบรมและพัฒนาช่วยเพิ่มทักษะและโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งทำให้พนักงานรู้สึกว่าการได้มาซึ่งความรู้สำคัญกับการเติบโตและศักยภาพของตน ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความภักดีต่อองค์กรมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์เป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการรักษาพนักงาน หากพนักงานได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและสวัสดิการที่ดี ย่อมส่งผลให้เกิดความรู้สึกมั่นคงในงานและมีความเต็มใจที่จะอยู่กับองค์กรต่อไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยนี้ องค์กรควรจัดทำ แผนพัฒนาอาชีพ (career development plan) ที่ชัดเจนและมีโอกาสก้าวหน้าให้กับพนักงานในทุกระดับ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความหวังในการเติบโต ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกผูกพันและความพึงพอใจในระยะยาว พัฒนาระบบ ฝึกอบรมแบบต่อเนื่อง (continuous learning) ที่ตอบโจทย์ทั้งทักษะเฉพาะทางและทักษะการบริหารจัดการ เพื่อให้พนักงานสามารถพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอและรู้สึกว่าการได้มาซึ่งการเรียนรู้ตลอดเวลา ทบทวนและปรับปรุงระบบ ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ให้มีความยุติธรรม โปร่งใส และสามารถแข่งขันกับตลาดแรงงานได้ เช่น การปรับขึ้นค่าจ้างตามผลงาน การให้โบนัสประจำปีตามผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

และการเพิ่มสวัสดิการที่สนับสนุนคุณภาพชีวิต เช่น ประกันสุขภาพหรือวันหยุดพิเศษ รวมถึงการจัดตั้งระบบ ประเมินผล การปฏิบัติงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งไม่เพียงใช้ในการตัดสินใจผลงานเท่านั้น แต่ยังใช้เพื่อสนับสนุนการเติบโตของพนักงาน โดยมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวกและเชิงพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลินี พุ่มพวง (2559) และสาริศา แสงวัฒนรัตน์ (ม.ป.ป.) โดยเป็นการศึกษาปัจจัยการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในมิติต่าง ๆ เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนา การประเมินผล การปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างแรงจูงใจและสวัสดิการ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กล่าวคือ เมื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพและเหมาะสม จะส่งผลให้พนักงานมีความรู้สึกผูกพัน มีความจงรักภักดี และมีความตั้งใจที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้แก่

1. การฝึกอบรมและพัฒนา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดและส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อองค์กรให้ความสำคัญและลงทุนในกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ และศักยภาพของพนักงาน พนักงานจะรู้สึกได้รับการสนับสนุนและเห็นความก้าวหน้าในอาชีพ จึงเกิดความผูกพันและความจงรักภักดีต่อองค์กรเพิ่มขึ้น
2. ค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ เป็นปัจจัยรองที่มีผลต่อความผูกพันในระดับที่น้อยกว่าแต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเหมาะสม รวมถึงสิทธิประโยชน์ที่ตอบสนองความต้องการของพนักงาน ช่วยสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้พนักงานอยากอยู่กับองค์กรต่อไป
3. การสรรหาและคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความผูกพันของพนักงานในองค์กรนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการสรรหาและคัดเลือก รวมถึงการประเมินผลงาน ยังไม่มีความชัดเจนหรือเป็นขั้นตอนและกระบวนการเดิมที่ถูกใช้มานาน หรือพนักงานอาจยังไม่รับรู้ถึงความสำคัญของกระบวนการเหล่านี้ ในเชิงความสัมพันธ์องค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรควรรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างความผูกพันในด้านจิตใจ เช่น การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพนักงานและผู้บริหาร รวมถึงการสนับสนุนความรู้สึกของพนักงานว่าได้รับความเคารพและความสำคัญจากองค์กร นอกจากนี้ ควรมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมสร้างทีมงาน

1.2 องค์กรควรรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่พนักงาน โดยการพัฒนาเส้นทางอาชีพที่ชัดเจนและโอกาสในการเติบโตภายในองค์กร เพื่อให้พนักงานมีความรู้สึกว่าการเป็นสถานที่ที่สามารถพัฒนาและก้าวหน้าได้ในระยะยาว

1.3 องค์กรควรส่งเสริมและยึดมั่นในบรรทัดฐานทางจริยธรรมและค่านิยมขององค์กร เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสอดคล้องและสร้างความผูกพันในระยะยาว ควรมี การสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่านิยมและวิสัยทัศน์ขององค์กร เพื่อให้พนักงานเข้าใจและยึดถือเป็นแนวทางในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความผูกพันในองค์กร เช่น การจัดการการสื่อสารภายในองค์กร การให้รางวัลและการยอมรับ และการสนับสนุนทางสายอาชีพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและละเอียดมากขึ้น

2.2 ควรขยายการศึกษาไปยังพนักงานในระดับต่าง ๆ ขององค์กร เช่น พนักงานระดับปฏิบัติการ ผู้จัดการ และผู้บริหาร เพื่อเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในแต่ละกลุ่มอย่างละเอียด

2.3 ควรพิจารณาการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของพนักงาน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมุมมองเชิงลึกและข้อมูลที่ไม่สามารถสะท้อนออกมาในแบบสอบถามเชิงปริมาณได้

เอกสารอ้างอิง

- ครุศิลป์ อวนศรี, นิขรา พรสุริวงษ์ และสุวรรณา ยุทธภักติรัตน์. (2567). ปัจจัยด้านลักษณะของงานที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันของพนักงานในองค์กรบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 259–272.
- ณฐนนท ทวีสิน, อีรพล กาญจนากาศ, สุนิตดา เทศนิยม และชญานนท์ ศิริมาศทอง. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(10), Article No. 33, 1-11.
- นิกร แดงรอด. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของ ข้าราชการ สังกัด หน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง. *สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- พนิดา บุญธรรม. (2559). การจัดการทรัพยากรมนุษย์และความสมดุลชีวิตกับงานที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์กร: กรณีศึกษา บริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด (มหาชน). การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, จินตลักษณ์ วัฒนสินธุ์, และไชยพันธ์ ปัญญาศิริ. (2552). ความพึงพอใจในงาน และความผูกพันต่อองค์กร: ความหมาย ทฤษฎี วิจัย การวัด และงานวิจัย. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ศิริไล บุรีสังข์. (2561). การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 6(1), 127-150.
- สุพัตรา ธัญน้อม. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาโรงเรียนลาซาล. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 8(3), 75–88.
- สินี พุ่มพวง. (2559). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในบริษัทโทรคมนาคมแห่งหนึ่ง. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สาริศา แสงวัฒนรัตน์. (ม.ป.ป.). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันของบุคลากร ในระดับมหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/sat17/6214060031.pdf>.
- Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(1), 1-18.

- Armstrong, M. (2016). *Armstrong's handbook of strategic human resource management* (6th ed.). Kogan Page.
- Buchanan, B. (1974). Building organizational commitment: The socialization of managers in work organizations. *Administrative Science Quarterly*, 19(4), 533-546.
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *Academy of Management Journal*, 33(4), 692-724.
- Krejcie, R. V., & Morgan D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Integrative factors affecting the learning well-being of undergraduate students,
Mahachulalongkornrajavidyalay University

แสงเดือน กิตติเจริญชัย^{1*}, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต², วีรชัย คำธวัช³
 Sangduean Kitticharoenchai^{1*}, Phrakru Phatradhammabundit², Wirachai Kamthorn³

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

^{1,2}Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³Institutes of Research and Development, Dhonburi Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: sangduean14k@gmail.com^{1*}, ekkapatr.abhi@mcu.ac.th², wirachai.k@dru.ac.th³

Received: June 17, 2025

Revised: July 16, 2025

Accepted: July 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต 3. เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต รูปแบบการวิจัยใช้วิธีแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบสาเหตุ กลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 337 รูป/คน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรักความศรัทธา ส่วนปัจจัยเชิงบูรณาการอยู่ในระดับมาก โดยการฝึกอบรมและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาได้รับความสำคัญสูง การพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะฉันทะและวิมังสา เป็นตัวทำนายความผาสุกที่สำคัญที่สุด ร่วมกับความเชี่ยวชาญและการฝึกอบรม เมื่อวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบตัวทำนายสำคัญของความผาสุกในการเรียนรู้ ได้แก่ อิทธิบาท 4 ด้านความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ด้านการฝึกอบรม ซึ่งสามารถอธิบายการทำนายความผาสุกได้สูงถึง 75.1% นิสิตไทยมีระดับความผาสุกสูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมี

นัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านศรัทธาและความมั่นคง ขณะที่ผลวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า โมเดล TEXIL-MCU ได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญว่า เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเน้นการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 กับกลไกการศึกษา เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการพัฒนาความเชี่ยวชาญ พร้อมข้อเสนอให้พัฒนาเครื่องมือประเมินด้านจิตวิญญาณเพิ่มเติม เพื่อเสริมความครอบคลุมของโมเดล

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงบูรณาการ, ความผาสุกในการเรียนรู้, อิทธิบาท 4

Abstract

This research aimed to 1. examine the level of learning well-being among undergraduate students, 2. compare integrative factors influencing learning well-being, and 3. verify and validate a model of learning well-being. The study employed a mixed-methods approach, consisting of quantitative research using causal-comparative analysis with a sample of 337 undergraduate monk students and qualitative research using expert connoisseurship seminars with 5 participants. The findings revealed that the overall level of learning well-being among students was high, especially in the domain of love and faith. The level of integrative factors was also high, with training and academic expertise receiving particular emphasis. Self-development based on the Four Iddhipāda principles, especially “chanda” (aspiration) and “vimamsā” (investigation), emerged as the most significant predictors of learning well-being, together with academic expertise and training. Multiple regression analysis indicated that the most influential predictors of learning well-being were the Four Iddhipāda, academic expertise, and training, jointly explaining up to 75.1% of the variance in learning well-being. Thai students exhibited significantly higher levels of learning well-being compared to international students, particularly in the domains of faith and emotional stability. Qualitative findings affirmed that the TEXIL-MCU Model was recognized by experts as appropriate and practical. The model emphasizes the integration of the Four Iddhipāda with educational mechanisms such as training programs, academic field visits, and professional development. Experts also recommended the development of additional tools to assess spiritual dimensions in order to enhance the comprehensiveness of the model.

Keywords: integrative factors, learning well-being, Four Iddhipāda

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การแข่งขันสูง และมีความท้าทายหลากหลายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้การศึกษาเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาบุคคลให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาไม่ได้จำกัดเพียงการเรียนรู้ด้านวิชาการ แต่ยังหมายถึงการพัฒนาทักษะชีวิต ความสามารถในการปรับตัว และความพร้อมในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(lifelong learning) เพื่อเตรียมคนไทยสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2565)

ในด้านแนวนโยบายชาติ แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2539) ได้เน้นการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและเติบโตอย่างยั่งยืน การเรียนรู้ที่ดีจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ โดยเฉพาะการสร้าง “ความผาสุกในการเรียนรู้” ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) เป็นสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีทั้งความรู้และคุณธรรม โดยเน้นการพัฒนาในมิติจิตวิญญาณและคุณธรรมควบคู่ไปกับวิชาการ มหาวิทยาลัยก่อตั้งในปี พ.ศ. 2536 และได้รับการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2500 มีการขยายวิทยาเขตทั่วประเทศ รวมถึงศูนย์นานาชาติหลายแห่ง นโยบายของมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการพัฒนานิสิตตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 9 ประการ ภายใต้กรอบแนวคิด "MAHACHULA" อันได้แก่ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส (Morality: M) เท้าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม (Awareness: A) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา (Helpfulness: H) มีความสามารถในการแก้ปัญหา (Ability: A) มีความใฝ่รู้ใฝ่คิด (Curiosity: C) รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม (Hospitality: H) มีโลกทัศน์ กว้างไกล (Universality: U) เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา (Leadership: L) ศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง (Aspiration: A) ให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และนำมาซึ่งความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

การสร้างความผาสุกในการเรียนรู้ในบริบทของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นการหล่อหลอมทั้งด้านจริยธรรม ความรู้ และจิตวิญญาณ เพื่อให้บัณฑิตสามารถดำรงชีวิตและประกอบสัมมาชีพอย่างมีคุณภาพ และเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง อันสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมความพากเพียรและความสำเร็จในการเรียนรู้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562)

แม้ว่าจะมีความพยายามในการส่งเสริมการศึกษาในหลายมิติ แต่ในระดับอุดมศึกษาก็ยังพบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต เช่น ความเครียด ความไม่สมดุลระหว่างการเรียนกับชีวิตส่วนตัว การขาดแรงจูงใจ หรือการเรียนในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเติบโตทางจิตใจและสังคม ผลการศึกษาหลายฉบับระบุว่า ความผาสุกในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แรงจูงใจในการเรียน และความสามารถในการปรับตัว ดังนั้น การพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความผาสุกในการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลายจึงมีความจำเป็น ทั้งในด้านกายภาพ เช่น สภาพห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านจิตใจ เช่น ความมั่นคงทางอารมณ์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และด้านสังคม เช่น การได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน อาจารย์ และครอบครัว

การศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคนและสังคม โดยเฉพาะในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการเรียนรู้จึงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ความผาสุกในการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมทั้งกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพลังและมีความสุขในการแสวงหาความรู้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ใน 3 ระดับ ได้แก่ การอยู่รอด การพอเพียง และความยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เกื้อหนุน ดังนั้น การส่งเสริมความผาสุกในการเรียนรู้จึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ของผู้เรียนหรือครูเท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างระบบการศึกษาที่ตรวจสอบได้ มีขั้นตอนที่เป็นระบบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ วัฒนธรรม และคุณธรรม เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

พระพุทธศาสนาได้แสดงหลักธรรมแห่งการพัฒนาตนที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะให้งานนั้นบังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า อิทธิบาทธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหาเหตุผลในสิ่งนั้น ให้กระจ่างชัด อิทธิบาทธรรม ทั้ง 4 ประการนี้ เป็นคุณเครื่อง หรือเครื่องมือให้เกิดการบรรลุถึงผลของพัฒนาตนเอง ในการปฏิบัติงานเชิงพุทธ โดยที่ในการทำงานกิจการทุกอย่างนั้น หากประยุกต์หรือนำหลักธรรมคืออิทธิบาทธรรม 4 มาประสานให้เป็นเรื่องงานเดียวกันย่อมทำให้งานหรือหน้าที่ ที่ผู้หนึ่ง ผู้ใดกระทำอยู่นั้นมีคุณค่าขึ้นมา เช่น ในการปฏิบัติธรรม ในการเล่าเรียนศึกษา หรือประกอบกิจการงานอื่นใด เมื่อต้องการสมาธิ เพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผลดี ก็พึงปลูกเร้า และชักจูงอิทธิบาทธรรม 4 อย่างนี้ให้เกิดเป็นองค์ธรรมเด่นนำขึ้นสักข้อหนึ่ง แล้วสมาธิความสุขสบายใจ และการทำงานที่ได้ผล ก็เป็นอันหวังได้เป็นอย่างมากกว่าจะเกิดมีตามมาเอง พร้อมกันนั้น การฝึกสมาธิ หรือการปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งก็จะเกิดมีขึ้น ในห้องเรียน ในบ้าน ในทุ่งนา ในการทำงาน และในสถานที่ทุก ๆ แห่ง

พื้นฐานประสบการณ์ ด้านการฝึกอบรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างทักษะและพัฒนาศักยภาพของนิสิต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดอบรมที่มีเป้าหมายชัดเจน และเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จะส่งผลให้นิสิต เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ด้านการศึกษาดูงาน เปิดโอกาสให้นิสิตได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย เสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผาสุกในการเรียนรู้ (Kolb, 1984) ด้านความเชี่ยวชาญ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยผู้มีความเชี่ยวชาญสามารถ เป็นแบบอย่าง สร้างแรงจูงใจ และถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างความมั่นใจในตนเองและสามารถเผชิญกับความท้าทาย ในการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีบริบทเฉพาะของนิสิตที่ศึกษาในแนวพุทธ จึงควรมีการศึกษาลึกซึ้ง ถึงปัจจัยเชิงบูรณาการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้นิสิตสามารถ เรียนรู้ได้อย่างผาสุกและพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนเอง

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาลักษณะความผาสุกในการเรียนรู้ และศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อ ความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความผาสุกในการเรียนรู้ ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบความผาสุกในการเรียนรู้ ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมสำหรับงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยแนวคิดหลัก 3 ด้าน ได้แก่ 1. ความผาสุกในการเรียนรู้ 2. ปัจจัยเชิงบูรณาการ ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาและ 3. การพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความผาสุกในการเรียนรู้ (learning well-being) ความผาสุกในการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก และคุณภาพชีวิตทางจิตใจของผู้เรียน (UNESCO, 2021) โดย Ryff & Keyes (1995) เสนอว่า ความผาสุกทางจิตวิทยามีองค์ประกอบหลายมิติ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การยอมรับตนเอง และการมีเป้าหมายในชีวิต ในบริบทการเรียนรู้ ความผาสุกยังหมายถึงรวมถึง ความรู้สึกสนุก เพลิดเพลิน และความมั่นใจในการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจภายในและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา องค์ประกอบของความผาสุกในการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างความรักความศรัทธา เห็นคุณค่าการเรียนรู้ เปิดประตูสู่ธรรมชาติ มุ่งมาดมั่นคง ดำรงรักษามิตรจิต ชีวิตสมดุล (สุนน อมรวิวัฒน์, 2545)

2. ปัจจัยเชิงบูรณาการที่ส่งผลต่อความผาสุก งานวิจัยในช่วงหลังพบว่า ปัจจัยเชิงบูรณาการ เช่น การได้รับการฝึกอบรม (training) ประสบการณ์การศึกษาดูงาน (field study) และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา (subject-matter expertise) ส่งผลต่อความผาสุกของนิสิตในเชิงบวก (Helliwell et al., 2023) โดยเฉพาะการเรียนรู้นอกห้องเรียน และการพัฒนาทักษะปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่าและเชื่อมโยงกับเป้าหมายของตนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง และลดระดับความเครียดที่สะสมจากระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม ซึ่งนำไปสู่ความผาสุกในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (WHO, 2021)

3. หลักอิทธิบาท 4 กับการพัฒนาตนเอง อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) ถือเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดแรงจูงใจจากภายใน และสามารถพัฒนาตนเองอย่างมีเป้าหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562) หลักธรรมนี้ได้รับการประยุกต์ใช้ในบริบททางการศึกษา เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางใจให้กับนิสิต ส่งเสริมให้มีความพยายาม ใฝ่รู้ เอาใจใส่ และใคร่ครวญต่อการเรียนอย่างสม่ำเสมอ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงบูรณาการกับความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้กรอบแนวคิดที่เน้นพื้นฐานทางพุทธจิตวิทยาและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

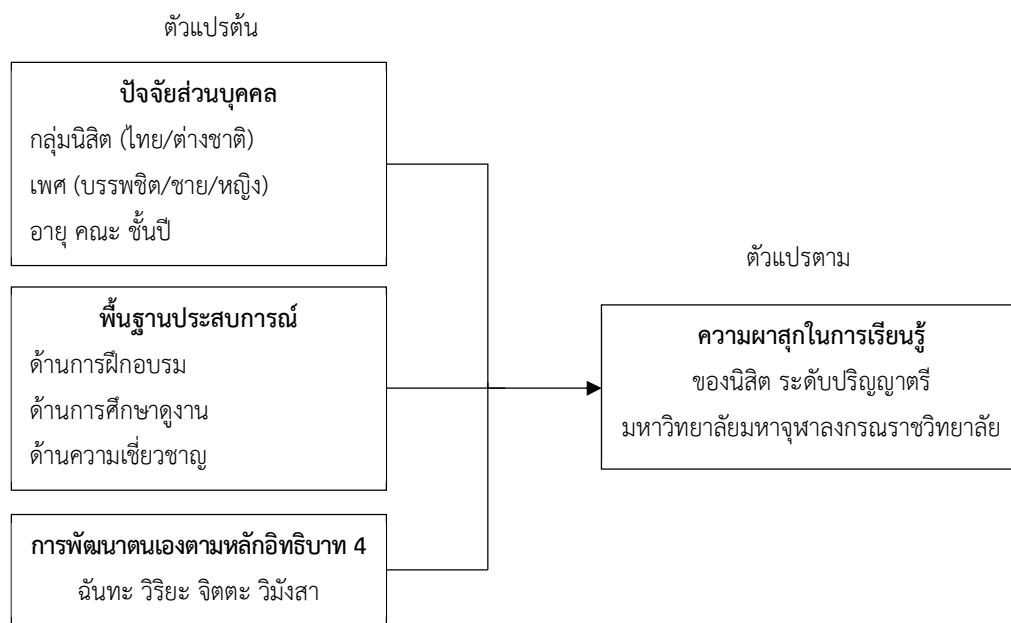
1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น กลุ่มนิสิต เพศ อายุ คณะ และชั้นปี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาแนวคิด ทศนคติ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ (กรมสุขภาพจิต, 2564)

1.2 การพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจ) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญ) ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จในการเรียนและการพัฒนาตน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1.3 พื้นฐานประสบการณ์ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งสะท้อนแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning) โดยเชื่อว่าผู้เรียนจะเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งเมื่อได้มีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง (Kolb, 1984)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี คือ การสร้างความรักความศรัทธา เห็นคุณค่าการเรียนรู้ เปิดประตูสู่ธรรมชาติ มุ่งมาดมั่นคง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) วิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้วิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (causal-comparative research) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้และความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงบูรณาการ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship technique) เพื่อยืนยันความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาความพึงพอใจในการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2567 ทั้งนิสิตไทยและต่างชาติ จำนวน 2,117 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง 337 รูป/คน คำนวณตามสูตรของ Yamane (1973) โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามคณะ (stratified random sampling) อย่างน้อยร้อยละ 5 – 8 ของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ความหลากหลายของข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบวัดปัจจัยเชิงบูรณาการ 3) แบบวัดความพึงพอใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีพิสัยอยู่ระหว่าง 0.804 – 0.925 ซึ่งอยู่ในระดับสูง ตามเกณฑ์ของ Best (1977) ที่ระบุว่า ค่า ≥ 0.80 ถือว่าอยู่ในระดับสูง ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้ ด้านการฝึกอบรม (ค่าความเชื่อมั่น 0.903) ด้านการศึกษาดูงาน (ค่าความเชื่อมั่น 0.896) ด้านความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา (ค่าความเชื่อมั่น 0.897) การพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 (ค่าความเชื่อมั่น 0.928) ความรักความศรัทธา โดยภาพรวม

(ค่าความเชื่อมั่น 0.875) เห็นคุณค่าการเรียนรู้ (ค่าความเชื่อมั่น 0.852) เปิดประตูสู่ธรรมชาติ (ค่าความเชื่อมั่น 0.867) มุ่งมอดมันคง (ค่าความเชื่อมั่น 0.882)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ คือ เอกสาร นำเสนอ (ร่าง) โมเดล แผนภาพโมเดล แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เทปบันทึกเสียงและ/หรือวิดีโอ แบบฟอร์มประเมิน ความเหมาะสมของโมเดล (Eisner, 1976, 1998b อ้างใน Eisner, 2017)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการกับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 337 รูป/คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามคณะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ขออนุญาตเก็บข้อมูล จากคณะผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัย

3.1.2 แจกแบบสอบถาม

3.1.3 ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง พร้อมดูแลความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม

3.1.4 รวบรวมแบบสอบถาม ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ตามแนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Eisner, 1976, 1998b อ้างใน Eisner, 2017) เพื่อใช้ตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดล TEXIL-MCU โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ตามคุณสมบัติ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3.2.2 นัดหมายสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview)

3.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการบันทึกเสียง และจดบันทึกคำตอบอย่างละเอียด

3.2.4 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบซ้ำกับผู้ให้ข้อมูล (member checking) เพื่อความน่าเชื่อถือ

3.2.5 ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะและพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมตามบริบทของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับของแต่ละตัวแปร ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย ดังนี้

1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ใช้ independent samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ 2 กลุ่ม เช่น กลุ่มนิสิต และใช้ one-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น อายุ คณะ ชั้นปี หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ใช้การเปรียบเทียบแบบคู่อัน (Scheffé method)

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้ Pearson's correlation coefficient เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยเชิงบูรณาการ อิทธิบาท 4) กับตัวแปรตาม (ความผาสุกในการเรียนรู้)

3) การวิเคราะห์การพยากรณ์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) เพื่อตรวจสอบว่า

ตัวแปรต้นสามารถร่วมกันพยากรณ์ค่าของตัวแปรตามได้หรือไม่ และในระดับใด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย (inductive content analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้ การถอดเทปการสัมภาษณ์อย่างครบถ้วน การจัดกลุ่มประเด็นตามธีมหลัก (thematic grouping) การวิเคราะห์เชิงตีความ (interpretative analysis) การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อยืนยันและปรับปรุงรูปแบบ TEXIL-MCU model ข้อมูลที่ได้ถูกใช้เพื่อสนับสนุนและยืนยันผลจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาความผาสุกในการเรียนรู้ อย่างมีมิติเชิงคุณภาพ (Eisner, 1976, 1998b อ้างใน Eisner, 2017)

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตไทย (ร้อยละ 57) เป็นบรรพชิต (ร้อยละ 55.2) โดยอยู่ในช่วงอายุ 18 – 29 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 78.6) มีสังกัดอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์เป็นจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 43.3) และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 มากที่สุด (ร้อยละ 39.8) มีการฝึกอบรมมาก (ร้อยละ 57.3) มีการศึกษาดูงานมาก (ร้อยละ 52.8) มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา (ร้อยละ 52.2) และมีอิทธิบาท 4 มาก (ร้อยละ 54.9)

1.2 ระดับปัจจัยเชิงบูรณาการของนิสิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.10) สะท้อนว่า นิสิตมีความต้องการและให้ความสำคัญกับการพัฒนาในหลายมิติ ซึ่งสามารถสรุปแยกตามด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ ด้านการฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 4.11) นิสิตต้องการให้หลักสูตรส่งเสริมการพัฒนาในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาหลัก และสนับสนุนความเท่าเทียมในการพัฒนา ด้านการศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.09) นิสิตต้องการโอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยเฉพาะการศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติ ในสถานการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในอนาคต ด้านความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา (ค่าเฉลี่ย 4.11) นิสิตให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานในด้านวิชาการและการนำเสนอผลงาน ด้านอิทธิบาท 4 (ค่าเฉลี่ย 4.08) อยู่ในระดับมาก แสดงถึงการตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของหลักอิทธิบาทในการพัฒนาด้านตน สรุปได้ว่า นิสิตต้องการการสนับสนุนแบบบูรณาการ ทั้งด้านทักษะเฉพาะ ความรู้ภาคสนาม และโอกาสในการพัฒนานอกหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญและการฝึกอบรมที่เสริมศักยภาพรอบด้าน

1.3 ระดับการพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 ของนิสิตโดยภาพรวม นิสิตมีการพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.08) ซึ่งสะท้อนถึงการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาตนเองทั้งด้านทัศนคติ พฤติกรรม และการเรียนรู้ โดยสามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) (ค่าเฉลี่ย 4.16) นิสิตมีความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้สิ่งใหม่ และการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านวิริยะ (ความเพียร) (ค่าเฉลี่ย 4.05) นิสิตมีความพากเพียรในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้ยังมีช่องว่างในเรื่องความสม่ำเสมอของการปฏิบัติงาน ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) (ค่าเฉลี่ย 4.04) นิสิตแสดงความตั้งใจและใส่ใจในการเรียนรู้ โดยเฉพาะสิ่งใหม่ ๆ แม้ยังมีบางจุดที่ควรเสริม เช่น การเรียนรู้แบบไม่เครียดเกินไป ด้านวิมังสา (การไตร่ตรอง) (ค่าเฉลี่ย 4.07) นิสิตมีแนวโน้มที่จะใช้เหตุผลและการไตร่ตรองในการพัฒนาด้านตน โดยเฉพาะในกระบวนการเรียนรู้และเลือกแนวทางที่เหมาะสม สรุป นิสิตมีพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะในด้านความพอใจและการใช้เหตุผล ส่วนด้านที่ควรเสริมเพิ่มเติมเล็กน้อยคือความสม่ำเสมอและการใส่ใจอย่างผ่อนคลายในการเรียน

1.4 ระดับความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.12) สะท้อนว่านิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ทั้งในเชิงอารมณ์ คุณค่า และความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยสามารถสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านความรักความศรัทธา (ค่าเฉลี่ย 4.17) นิสิตให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการมองว่าการเรียนมีบทบาทสำคัญในชีวิต ด้านเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.12) นิสิตตระหนักว่าการเรียนรู้ส่งผลต่อชีวิตและทัศนคติ แม้ยังมองว่าสังคมไทยอาจยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เท่าที่ควร ด้านเปิดประตูสู่ธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.13) นิสิตรับรู้ถึงความสำคัญของธรรมชาติต่อสุขภาพและการเรียนรู้ และเห็นว่าความรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน ด้านมุ่งมั่นมั่นคง (ค่าเฉลี่ย 4.06) นิสิตเชื่อว่าการเรียนสร้างความมั่นคงในชีวิต แต่ยังมีพื้นที่พัฒนาในเรื่องความรับผิดชอบต่อความมั่นคงในการเรียนรู้ สรุปได้ว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้สูง ทั้งในมิติความศรัทธา คุณค่า และการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ แม้บางด้าน เช่น ความรับผิดชอบต่อความมั่นคง ยังต้องเสริมเพื่อให้การเรียนรู้ยั่งยืนยิ่งขึ้น

1.5 ความพึงพอใจในการเรียนรู้ระหว่างนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ โดยรวมพบว่า นิสิตไทยมีระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้สูงกว่านิสิตต่างชาติในทุกด้าน (ค่าเฉลี่ยรวม 4.23 เทียบกับนิสิตต่างชาติมีค่าเฉลี่ยรวม 3.99) ซึ่งทั้งสองกลุ่มยังอยู่ในระดับมาก แต่สะท้อนความต่างทางทัศนคติและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ด้านที่นิสิตไทยมีคะแนนสูงสุด คือ ความรักความศรัทธา (ค่าเฉลี่ย 4.27) เช่นเดียวกับนิสิตต่างชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.04) ซึ่งยังอยู่ในระดับมาก แต่ต่ำกว่านิสิตไทยอย่างมีนัยสำคัญ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในทั้งสองกลุ่ม คือ มุ่งมั่นอดทน (นิสิตไทยมีค่าเฉลี่ย 4.18 และนิสิตต่างชาติมีค่าเฉลี่ย 3.91) สะท้อนว่าความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เป็นมิติที่ควรได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติม โดยเฉพาะในกลุ่มนิสิตต่างชาติ สรุปได้ว่า นิสิตไทยมีความพึงพอใจในการเรียนรู้สูงกว่านิสิตต่างชาติทุกด้าน โดยเฉพาะด้านความรักศรัทธาและการเปิดใจเรียนรู้ ส่วนนิสิตต่างชาติยังคงมีระดับความพึงพอใจที่ดี แต่ควรส่งเสริมเพิ่มในด้านความมุ่งมั่นและการเห็นคุณค่าในการเรียนรู้

1.6 ปัจจัยเชิงบูรณาการ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับปัจจัยบางประการ โดยสรุปได้ดังนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนิสิต นิสิตไทย มีความพึงพอใจสูงกว่า นิสิตต่างชาติในทุกมิติ (ศรัทธา คุณค่า ธรรมชาติ มั่นคง) อย่างมีนัยสำคัญ และนิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 มีความพึงพอใจในการเรียนรู้สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าประสบการณ์การเรียนรู้มีส่วนช่วยพัฒนา ความรักในวิชา ความมั่นคง และการเปิดใจ การฝึกอบรม อีกทั้งกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมมาก มีระดับความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มที่ฝึกอบมน้อยในทุกมิติ สำหรับการศึกษาดูงาน กลุ่มที่มีประสบการณ์ศึกษาดูงานมาก มีความพึงพอใจสูงกว่าอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านความศรัทธา และความมั่นคง ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา พบว่า กลุ่มนิสิตที่มีความเชี่ยวชาญสูง รู้สึกมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มที่เชี่ยวชาญน้อยในทุกด้าน การพัฒนาตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 กลุ่มที่มีระดับอิทธิบาท 4 สูง (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มีความพึงพอใจในการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มที่มีระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ สังเกตคณะ สรุป ความพึงพอใจของนิสิตเกิดจาก ประสบการณ์และการมีส่วนร่วมมากกว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เช่น เพศหรืออายุ โดยเฉพาะการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การฝึกอิทธิบาท 4 และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา เป็นกุญแจสำคัญที่ควรส่งเสริมเพื่อยกระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนิสิต

1.7 จากการวิเคราะห์เชิงสถิติด้วย Multiple Regression Analysis (MRA) พบว่า ตัวแปรทำนายสำคัญ 3 อันดับแรก ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ โดยภาพรวม ได้แก่ อิทธิบาท 4 มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = 0.557$) ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา ($\beta = 0.213$) การฝึกอบรม ($\beta = 0.154$) สามารถอธิบายความพึงพอใจได้ถึง 75.1% อิทธิบาท 4 เป็นตัวทำนายหลักที่มีอิทธิพลต่อทุกมิติของความพึงพอใจในการเรียนรู้ โดยมีตัวแปรร่วมที่ส่งผลในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความรักความศรัทธาได้รับอิทธิพลจากอิทธิบาท 4 มากที่สุด ร่วมกับการฝึกอบรมและความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา อธิบายได้ 62.1% ด้านการเห็นคุณค่าการเรียนรู้ อิทธิบาทเป็นปัจจัยหลัก ร่วมกับความเชี่ยวชาญและการฝึกอบรม อธิบายได้ 63.6% ด้านการเปิดประตูสู่ธรรมชาติ อิทธิบาท 4 ยังคงเป็นตัวทำนายหลัก ร่วมกับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน อธิบายได้ 61.1% ด้านมุ่งมั่นอดทน มีอิทธิบาท 4 และความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาเป็นปัจจัยสำคัญ อธิบายได้ 60.7% ความพึงพอใจในการเรียนรู้โดยรวม อิทธิบาท 4 มีอิทธิพลสูงสุด

ร่วมกับความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาและการฝึกอบรม อธิบายได้สูงถึง 75.1% ข้อสรุป อธิปไตย 4 เป็น รากสำคัญของความผาสุกในการเรียนรู้ ขณะที่ความเชี่ยวชาญในสาขา และการฝึกอบรม/ดูงาน คือ พลังเสริมที่ช่วยยกระดับการพัฒนานิสิตให้รอบด้าน มีทั้งแรงใจและแรงวิชา พร้อมก้าวสู่โลกแห่งการเรียนรู้อย่างผาสุก

2. สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการตรวจสอบยืนยันรูปแบบความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ที่มีความรู้และประสบการณ์ในหลากหลายสาขาวิชา ได้แก่ การศึกษา จิตวิทยา การแพทย์ และพุทธศาสตร์ เพื่อทำการตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของโมเดล TEXIL-MCU ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โมเดลดังกล่าวมีความเหมาะสม ครบคลุม และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในระดับอุดมศึกษา ผลการวิเคราะห์สรุปได้เป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้ ความเหมาะสมโดยรวม โมเดล TEXIL-MCU มีแนวคิดที่ชัดเจน เป็นระบบ และครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาความผาสุก โดยบูรณาการทั้งหลักธรรม (อธิปไตย 4) และกลไกทางการศึกษามัยใหม่ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562; Helliwell et al., 2023) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมในระบบอุดมศึกษา (UNESCO, 2021) จุดแข็งของโมเดล ผู้เชี่ยวชาญยกย่องว่า โมเดลสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์กับกระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม เป็นองค์รวมทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม โดยเฉพาะการเน้นย้ำความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ภายใน (internal) และภายนอก (external) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะเชิงบูรณาการ (พระไพศาล วิสาโล, 2553; กรมสุขภาพจิต, 2564) จุดอ่อนและข้อจำกัด ผู้เชี่ยวชาญบางคนสะท้อนว่า การนำโมเดลไปใช้จริงอาจต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก รวมถึงการวัดผลบางมิติ เช่น ความสงบภายใน หรือคุณภาพชีวิตเชิงจิตวิญญาณ จำเป็นต้องมีเครื่องมือวัดที่เหมาะสม และผ่านการพัฒนาในเชิงจิตวิทยาและบริบทของพุทธศาสตร์ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเพิ่มเติม มีข้อเสนอให้จัดทำแบบประเมินความผาสุกเฉพาะด้าน เช่น ระดับสติ ความเมตตา การสงบภายใน พร้อมทั้งพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น รายวิชาฝึกอธิปไตย 4 การจัดกิจกรรมกลุ่มแบบการแนะแนวจากผู้มีประสบการณ์ (mentorship) และการผลิตสื่อ เช่น แผนภาพองค์รวม (infographic) ของโมเดลที่นำไปใช้ได้ง่ายในเชิงปฏิบัติ (Helliwell et al., 2023; WHO, 2021) ผลการประเมินเชิงปริมาณจากแบบประเมินความเหมาะสมของโมเดล ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดทุกข้อ (ระดับ 4 – 5) สะท้อนการยอมรับในแนวคิด โครงสร้าง และความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้โมเดลนี้ในสถาบันอุดมศึกษาและสังคมวงกว้าง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566) สรุปได้ว่า โมเดล TEXIL-MCU ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญว่า มีความเหมาะสมทางทฤษฎีและมีศักยภาพในการพัฒนาเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะในการยกระดับความผาสุกทางการเรียนรู้ของนิสิตในยุคปัจจุบันให้มีความมั่นคงทั้งทางปัญญาและจิตใจพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบันอย่างรอบด้าน

TEXIL-MCU Model

Training Exposure Visit Expertise & Iddhipada to Learning Well-being for MCU

แสงเดือน กิติเจริญชัย, (2568)

ภาพที่ 2 TEXIL-MCU Model

การอภิปรายผล

1. การศึกษาระดับของปัจจัยเชิงบูรณาการ (อิทธิบาท 4 การฝึกอบรม การศึกษา ดูงาน ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา) และระดับความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีระดับปัจจัยเชิงบูรณาการและความผาสุกในการเรียนรู้ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความรักความศรัทธา และด้านการฝึกอบรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในกลุ่มปัจจัยบูรณาการ สะท้อนว่า นิสิตมีความพร้อมทั้งด้านจิตใจและทักษะภายนอกในการพัฒนานตนเอง นอกจากนี้ OECD (2021) ยังเน้นว่า การพัฒนาความผาสุกทางการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งภายใน (intrinsic motivation) และภายนอก (learning environment) อย่างสมดุล

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของความผาสุกในการเรียนรู้จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความผาสุกอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนิสิต (ไทย – ต่างชาติ) ชั้นปีที่ศึกษา ประสบการณ์ การฝึกอบรม การศึกษา ดูงาน และระดับความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา โดยนิสิตไทย ชั้นปีที่ 3 และ 4 และกลุ่มที่มีประสบการณ์มาก จะมีระดับความผาสุกสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

3. การพัฒนาและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน พบว่า โมเดล TEXIL-MCU ได้รับการยอมรับในระดับ “มากถึงมากที่สุด” ในทุกองค์ประกอบ ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่า โมเดลสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง และมีจุดแข็งในการผสานแนวคิดหลัก พุทธธรรม (อิทธิบาท 4) กับแนวทางพัฒนาความผาสุกในการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มในปัจจุบันที่มุ่งเน้น “well-being education” หรือการศึกษาเพื่อความสุข (OECD, 2021) จากข้อค้นพบที่ว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องในเชิงบวกต่อทุกมิติของโมเดลตั้งแต่แนวคิด องค์ประกอบ ไปจนถึงกระบวนการและผลลัพธ์ แสดงให้เห็นว่า TEXIL-MCU มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบการพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อยกระดับความผาสุกของผู้เรียนให้ก้าวข้ามจากมิติทางกายภาพไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจและจิตวิญญาณ ข้อเสนอที่ว่า โมเดลควรมีการประเมินความผาสุกภายในเพิ่มเติม เช่น ระดับเมตตา สติ และความสงบภายใน การฝึกสติ และการปฏิบัติธรรม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางจิต

ของนิสิตไทยอย่างมีนัยสำคัญ และสามารถนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้ของนิสิตได้ในระยะยาว ในประเด็นข้อจำกัดของการดำเนินการจริง เช่น การใช้ทรัพยากรสูง และความยากในการวัดผลด้านจิตใจ ผู้วิจัยเห็นพ้องว่า ประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาทางเทคนิคที่สามารถปรับปรุงได้ในระยะยาว โดยอาจใช้แนวทางการวิจัยที่เน้นการออกแบบและพัฒนา (design-based research) ที่พัฒนาไปพร้อมกับการปฏิบัติจริงในบริบทของสถานศึกษา (Anderson & Shattuck, 2012) สุดท้ายการที่โมเดลได้รับคะแนนความเหมาะสมในระดับมากจากผู้เชี่ยวชาญทุกคน ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมั่นและการยอมรับในคุณภาพของโมเดล

องค์ความรู้ใหม่

1. การบูรณาการหลักธรรมกับกลไกการศึกษาอย่างเป็นระบบ งานวิจัยได้นำเสนอรูปแบบการพัฒนาความสำเร็จในการเรียนรู้ของนิสิตระดับปริญญาตรีที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ากับกลไกการเรียนรู้ยุคใหม่ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ทำให้เกิดโมเดล TEXIL-MCU ซึ่งเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ในการออกแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมพัฒนานิสิต โดยเชื่อมโยงระหว่างพุทธธรรมกับภาคปฏิบัติด้านการศึกษาย่างกลมกลืน

2. การวัดและวิเคราะห์ความสำเร็จในการเรียนรู้ผ่านมิติเชิงคุณค่าและประสบการณ์ งานวิจัยได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการวัดความสำเร็จในการเรียนรู้ผ่าน 4 มิติ คือ ความรักศรัทธา เห็นคุณค่าการเรียนรู้ การเปิดประตูสู่ธรรมชาติ และความมุ่งมั่นคงทนทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่ผสมผสานความรู้ด้านจิตวิทยาเชิงบวกเข้ากับปรัชญาทางพุทธศาสตร์และบริบทของนิสิตในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา

3. การยืนยันรูปแบบด้วยวิธีสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) การตรวจสอบและพัฒนาโมเดล TEXIL-MCU ด้วยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เปิดมิติใหม่ของการพัฒนาโมเดลที่ไม่อิงเฉพาะข้อมูลเชิงสถิติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขา ทำให้ได้รูปแบบที่มีทั้งมิติของความเหมาะสมเชิงหลักการและความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ (pragmatic validation)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรส่งเสริมและบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ อาทิ รายวิชาเสริมสร้างพลังชีวิต กิจกรรมพัฒนาศักยภาพผ่านการอบรม การศึกษาดูงาน และกิจกรรมกลุ่มแบบการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผ่านการแนะแนวจากผู้มีประสบการณ์ (mentorship)

1.2 หลักสูตรระดับอุดมศึกษา ควรปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่น และครอบคลุมประสบการณ์ภาคสนาม เพื่อเสริมสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตต่างชาติที่มีระดับความมั่นคงทางการเรียนรู้น้อยกว่านิสิตไทย

1.3 การพัฒนาผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา ควรจัดอบรมให้มีความเข้าใจในโมเดล TEXIL-MCU และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการส่งเสริมความศรัทธาและการเห็นคุณค่าของการเรียนรู้

1.4 การประเมินผลด้านจิตวิญญาณและความสำเร็จ ควรพัฒนาเครื่องมือวัดเฉพาะทาง เช่น แบบประเมินระดับสติ ความสงบ ความมั่นคงในตน และสุขภาวะเชิงบูรณาการ เพื่อการติดตามและพัฒนานิสิตในมิติเชิงลึก

1.5 เพื่อการพัฒนาหรือยกระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ของนิสิตด้านความมุ่งมั่นคงทน โดย ส่งเสริมให้มีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้พัฒนานิสิต ควรมีพี่เลี้ยงอิทธิบาทคอยให้คำปรึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างโมเดล TEXIL-MCU กับผลลัพธ์ระยะยาว เช่น ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ (resilience) ความสำเร็จทางวิชาการ หรือการพัฒนาทางจิตวิญญาณ
- 2.2 ควรเปรียบเทียบผลการประยุกต์ใช้โมเดลในบริบทของมหาวิทยาลัยอื่น เช่น มหาวิทยาลัยทางโลก หรือในประเทศ เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมเชิงบริบท
- 2.3 ควรขยายการวิจัยในเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อทดสอบการใช้โมเดลในรูปแบบโปรแกรม เช่น โครงการพัฒนาอาชีพ 4 สำหรับนิสิต หรือหลักสูตรฝึกอบรมเชิงบูรณาการ
- 2.4 ควรสร้างแบบจำลองหรือแอปพลิเคชันเชิงดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามโมเดล TEXIL-MCU โดยเฉพาะในยุคการศึกษาแบบผสมผสาน (blended learning)

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2564). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2564. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. สืบค้น 17 มิถุนายน 2568 จาก https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/buddhadhamma_extended_edition.pdf.
- พระไพศาล วิสาโล. (2553). สุขภาวะองค์รวม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชิตรศน์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). แผนพัฒนามหาวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564 – 2570 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566 – 2570. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2545). ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิชสารานุกรม.
- Anderson, T., & Shattuck, J. (2012). Design-Based Research: A Decade of Progress in Education. *Educational Researcher*, 41(1), 16–25.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Eisner, E. W. (2017). *The Enlightened Eye: Qualitative Inquiry and the Enhancement of Educational Practice*. Teachers College Press.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J., De Neve, J.-E., Aknin, L., & Wang, S. (2023). *World Happiness Report 2023*. Sustainable Development Solutions Network.

- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- OECD. (2021). *The Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719–727.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- WHO. (2021). *Mental health and well-being in schools: A review of the evidence*. World Health Organization.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

สมรรถนะด้านบัญชีและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศ
ทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร
Accounting competency, and technology acceptance affecting the effectiveness
of accounting information systems usage and financial reporting quality
in wholesale and retail businesses in Bangkok

อุไรวรรณ อินต่อน^{1*}, พรทิwa แสงเขียว²
Uraiwan Inton^{1*}, Porntiwa Sangkhiew²

^{1,2}คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม
^{1,2} Faculty of Accounting, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: uraiwan.inton@gmail.com^{1*}, academicporntiwa@gmail.com²

Received: May 18, 2025

Revised: June 03, 2025

Accepted: June 14, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร 3. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร 4. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขต การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.955 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านบัญชี เช่น ความรู้ ทักษะ และจรรยาบรรณ รวมถึงการยอมรับเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และคุณภาพรายงานทางการเงิน ทั้งในด้านความถูกต้อง การตรวจสอบได้ ความเข้าใจ ความเชื่อถือได้ และความทันเวลา จากผลการวิจัยได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: สมรรถนะด้านบัญชี, การยอมรับเทคโนโลยี, คุณภาพรายงานทางการเงิน

Abstract

This research aimed to 1. study accounting competencies that influence the effectiveness of Accounting Information System (AIS) usage in wholesale and retail businesses in Bangkok, 2. examine technology acceptance that affects the effectiveness of AIS usage in the same sector, 3. investigate accounting competencies that influence the quality of financial reports, and 4. examine technology acceptance that impacts the quality of financial reports in wholesale and retail businesses in Bangkok. A questionnaire was used as the primary tool for data collection from businesses in the specified area, with a reliability coefficient of 0.955. The results revealed that accounting competencies such as knowledge, skills, and professional ethics-as well as technology acceptance were positively correlated with both the effectiveness of AIS usage and the quality of financial reporting. These relationships were evident in aspects such as accuracy, auditability, comprehensibility, reliability, and timeliness. The study recommends the development of accounting personnel and the promotion of technology adoption to enhance operational efficiency and strengthen competitiveness in the digital era.

Keywords: accounting competency, technology acceptance, financial reporting quality

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกเป็นฟันเฟืองสำคัญในระบบเศรษฐกิจต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคที่คาดหวังบริการที่รวดเร็วและสะดวกสบาย การแข่งขันในตลาดก็ทวีความรุนแรงจากการเข้ามาของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) และแพลตฟอร์มออนไลน์ ระบบสารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการข้อมูล การสั่งซื้อ และคลังสินค้า แต่หากธุรกิจไม่อัปเดตระบบให้ทันสมัย การตัดสินใจทางธุรกิจอาจผิดพลาด และการควบคุมต้นทุนอาจไม่แม่นยำ การจัดการคลังสินค้าที่ไม่ดีอาจทำให้เกิดต้นทุนที่ไม่จำเป็น เช่น การเก็บสินค้าล้นเกินหรือสินค้าขาดแคลน ธุรกิจที่ไม่สามารถปรับใช้เทคโนโลยีใหม่จะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน การศึกษาและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในตลาดที่มีการแข่งขันสูงและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของนักบัญชียังคงเน้นการสร้างคุณค่าให้ธุรกิจ โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และทำให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน นักบัญชียุคดิจิทัลใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอข้อมูลอย่างรวดเร็วและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีงานบัญชี จึงมีประสิทธิภาพและเป็นข้อได้เปรียบในการขับเคลื่อนธุรกิจให้ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

สมรรถนะด้านบัญชีใหม่จำเป็นต้องผสมผสานทักษะการใช้เทคโนโลยีเข้ากับความรู้ด้านวิชาชีพบัญชี จรรยาบรรณ และทัศนคติต่อวิชาชีพ นักบัญชีต้องเตรียมความพร้อมด้วยทักษะดิจิทัล เช่น การใช้โปรแกรมบัญชี การวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล รวมถึงการนำเสนอนวัตกรรมทางบัญชีในการทำงานประจำวัน นอกจากนี้ ความสามารถในการสื่อสาร การรักษาความปลอดภัย ข้อมูลทางดิจิทัล และการจัดทำรายงานการเงินที่ถูกต้อง ทันเวลา และเชื่อถือได้ก็มีความสำคัญ ผู้บริหารต้องสนับสนุนการพัฒนา

พนักงานและสร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม เพื่อให้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ (สุธาสินี จำปาแดง, 2562)

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษา สมรรถนะด้านบัญชี และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งประกอบด้วยด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ ด้านความทันเวลา ด้านการตรวจสอบได้ ด้านการลดขั้นตอนการทำงาน ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ และคุณภาพรายงานทางการเงินซึ่งจะประกอบไปด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ด้านความทันเวลา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงินและเพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการแก้ไขปัญหา และอุปสรรคให้กับผู้ปฏิบัติงานและใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงิน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งมีความแตกต่างกันในด้านวิธีการขายและการดำเนินงาน โดยธุรกิจค้าปลีกมุ่งเน้นการขายสินค้าหรือบริการโดยตรงให้กับผู้บริโภคในปริมาณน้อยผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ เช่น ร้านค้าและห้างสรรพสินค้า ส่วนธุรกิจค้าส่งจะเน้นการขายสินค้าปริมาณมากให้กับธุรกิจค้าปลีก เพื่อกระจายสินค้าไปยังร้านค้าต่าง ๆ การค้าปลีกเหมาะสำหรับผู้ประกอบการที่มีทักษะในการบริการลูกค้าและเข้าใจตลาดท้องถิ่น ส่วนธุรกิจค้าส่งเหมาะกับผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการจัดการสินค้าขนาดใหญ่และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าภายในธุรกิจค้าปลีก เพื่อรักษาลูกค้าและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสินค้าปริมาณมาก

สมรรถนะ (competency) คือ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมที่บุคคลต้องมีเพื่อให้สามารถทำงานได้สำเร็จและเกินมาตรฐานที่คาดหวัง แบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะหลัก (core competency) เป็นพฤติกรรมและคุณลักษณะที่ทุกคนในองค์กรควรมี เพื่อสะท้อนถึงวัฒนธรรมและหลักการขององค์กร 2) สมรรถนะบริหาร (professional competency) เป็นความสามารถในการบริหารจัดการที่จำเป็นในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ขององค์กร 3) สมรรถนะเชิงเทคนิค (technical competency) เป็นทักษะทางวิชาชีพที่จำเป็นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะงานแต่ละตำแหน่ง นอกจากนี้ สมรรถนะสามารถแบ่งออกเป็นสมรรถนะตามสายงาน ซึ่งเน้นทักษะและพฤติกรรมเฉพาะตำแหน่งงาน และสมรรถนะส่วนบุคคลที่แสดงความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ทั้งสองประเภทนี้มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการวิชาชีพและช่วยสร้างผลลัพธ์ที่เหนือกว่ามาตรฐานที่คาดหวังไว้

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชี ความแตกต่างของผลการทำงานในตำแหน่งเดียวกัน เกิดจากคุณลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า “สมรรถนะ” ซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจ อุบิสัย ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นในการทำงานให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี (สุธาสนิ จำปาแดง, 2562)

แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือองค์กรนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยประกอบด้วยขั้นตอนตั้งแต่การตระหนักรู้ สนใจ ประเมิน ทดลอง จนถึงการยอมรับและใช้งานจริง (ภูวนาภา ศิเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม, 2565) การยอมรับเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม ทักษะ และความรู้ในการใช้งาน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ ความรู้ และทักษะของผู้ใช้ (ภรภัค นิลคัมภีร์, 2562)

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้งานสารสนเทศทางการบัญชี ประสิทธิภาพหมายถึงการดำเนินงานที่สามารถสร้างผลลัพธ์ได้ตรงตามเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งในด้านเวลา เงิน และแรงงาน (สุธาสนิ จำปาแดง, 2562) ซึ่งภูวนาภา ศิเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม (2565) ได้นำเสนอองค์ประกอบของประสิทธิภาพไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของงาน ที่ต้องแม่นยำและสร้างความพึงพอใจ 2) ปริมาณงาน ที่สอดคล้องกับแผนและเป้าหมายองค์กร 3) เวลา ที่เหมาะสมและรวดเร็วในการดำเนินงาน และ 4) ค่าใช้จ่าย ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน หมายถึง ลักษณะของข้อมูลทางการเงินที่ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ โดยประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. ความเข้าใจได้ ข้อมูลต้องชัดเจน เข้าใจง่าย 2. ความเกี่ยวข้อง ข้อมูลต้องมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ 3. ความเชื่อถือได้ ข้อมูลต้องถูกต้อง ตรวจสอบได้ และไม่บิดเบือน 4. การเปรียบเทียบได้ สามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างช่วงเวลาและกิจการต่าง ๆ ได้ และ 5. ความทันเวลา ข้อมูลต้องถูกนำเสนอในช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้งาน

ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี เป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน โดยมีพื้นฐานจากทฤษฎีการกระทำอย่างมีเหตุผล (theory of reasoned action) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ถึงความเป็นประโยชน์ ทักษะต่อการใช้งาน ความตั้งใจที่จะใช้และพฤติกรรมการใช้จริง (Azimah & Ria, 2024) แม้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีจะได้รับการยอมรับและใช้อย่างแพร่หลายในหลายบริบท แต่การศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีกับระบบสารสนเทศทางการบัญชี (AIS) โดยเฉพาะที่มีพื้นฐานจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี เพื่อทำความเข้าใจกลไกทางจิตวิทยาในการยอมรับและใช้งานแอปพลิเคชันทางการบัญชีที่อิงกับปัญญาประดิษฐ์

ทฤษฎีความสามารถด้านบัญชี มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และจรรยาบรรณของบุคลากรทางการบัญชี เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความรู้ทางบัญชี เช่น มาตรฐานการบัญชีและกฎหมายภาษี 2) ทักษะการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา 3) การปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ 4) ทักษะด้านเทคโนโลยี เช่น การใช้ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ และ 5) ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันการมีสมรรถนะด้านบัญชีที่ดีจะช่วยเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล ลดความเสี่ยงทางการเงิน ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล

ทฤษฎีประสิทธิภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชี ทฤษฎีของ DeLone & McLean (2003) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1. คุณภาพของข้อมูล

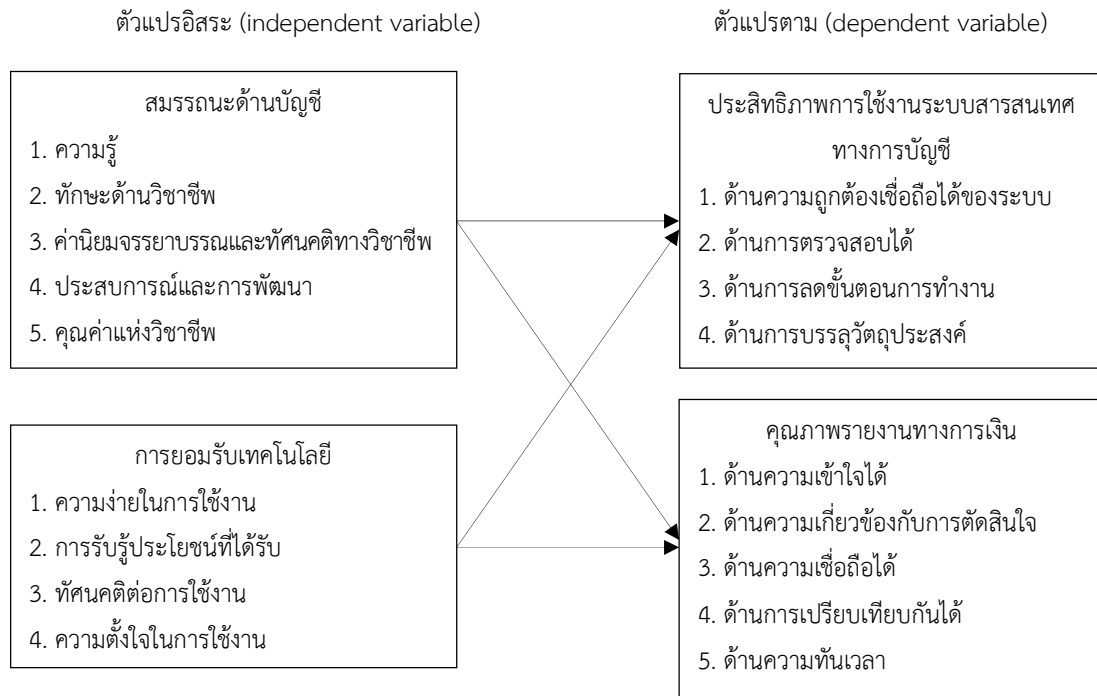
ความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ของข้อมูลที่ได้จากระบบ 2. คุณภาพของระบบ ความเสถียร ความรวดเร็ว และความง่ายในการใช้งาน 3. คุณภาพการให้บริการ การสนับสนุนและช่วยเหลือจากผู้ดูแลระบบ 4. ความตั้งใจในการใช้ระบบ ทักษะคิดและแนวโน้มนของผู้ใช้ต่อการใช้งานระบบ 5. ความพึงพอใจของผู้ใช้ ซึ่งสะท้อนประสบการณ์และความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่อระบบ และ 6. ประโยชน์ที่ได้รับ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และการตัดสินใจที่ดีขึ้นโมเดลนี้ใช้ในการประเมินความสำเร็จและประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี (AIS) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการธุรกิจในยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีคุณภาพรายงานทางการเงิน หมายถึง การจัดทำรายงานที่ถูกต้อง โปร่งใส และปราศจากการบิดเบือน ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์ประกอบหลักของคุณภาพข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชี ได้แก่ 1) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ข้อมูลต้องมีประโยชน์ในการประเมินเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต 2) ความเป็นตัวแทนที่เชื่อถือได้ ข้อมูลต้องครบถ้วน เป็นกลาง และไม่มีข้อผิดพลาด 3) ความเข้าใจกันได้ ข้อมูลต้องเข้าใจง่ายสำหรับผู้มีความรู้พื้นฐานทางบัญชี 4) การเปรียบเทียบกันได้ ข้อมูลควรเปรียบเทียบได้ระหว่างช่วงเวลาหรือระหว่างกิจการ 5) ความทันต่อเวลา ข้อมูลต้องพร้อมใช้งานในเวลาที่เหมาะสมเพื่อรองรับการตัดสินใจได้ทันเวลา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สุราสินี จำปาแดง (2562) พบว่า สมรรถนะของนักบัญชีในธุรกิจโรงแรมภาคกลางที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีมี 4 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ ทักษะวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพ และประสบการณ์ โดยผลการวิจัยชี้ว่า ความคิดเห็นต่อสมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.47) โดยเฉพาะด้านจรรยาบรรณและประสบการณ์ที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) ทั้งนี้สมรรถนะของนักบัญชีมีผลต่อความพร้อมของระบบสารสนเทศ 6 ด้าน เช่น เทคโนโลยี โปรแกรมบัญชี และการควบคุมระบบงาน การศึกษาของภูวนาล ภาคิเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม (2565) ศึกษาอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมการทำงานต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี พบว่า ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ การลดขั้นตอนการทำงาน และการบรรลุวัตถุประสงค์ของระบบ เช่นเดียวกับบรรณพร ต้นพิพัฒน์อารีย์ (2560) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร มี 5 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกฎหมาย ปัจจัยทางธุรกิจ ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี คุณวุฒิการทำงาน และการควบคุมคุณภาพสำนักงานตรวจสอบบัญชี โดยการควบคุมคุณภาพสำนักงานตรวจสอบบัญชีมีผลมากที่สุด และทั้งหมดนี้อธิบายคุณภาพรายงานทางการเงินได้ 68.4% และงานวิจัยของภรณ์นิลคมภีร์ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี กรณีศึกษา: ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออก พบว่า ความง่ายในการใช้งานและการรับรู้ถึงความง่ายของระบบส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งาน โดยทำนายได้ราว 8.8% นอกจากนี้ โครงสร้างองค์กรและการสนับสนุนจากผู้บริหารมีผลสำคัญต่อประสิทธิภาพมากกว่า ทำนายได้ถึง 32.8% ซึ่งการมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมและการสนับสนุนจากผู้บริหารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานระบบได้อย่างชัดเจน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สมรรถนะด้านบัญชี และการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี จำนวน 2,539 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เหมาะสมและง่ายต่อการนำเสนอในรูปแบบของตารางคำร้อยละมากขึ้น จึงกำหนดให้มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 346 คน สุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรของ Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่ตั้งขึ้นเป็นพื้นฐานในการวิจัย โดยในส่วนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสอบถามที่มีคำตอบแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และประเภทนิติบุคคล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านบัญชี จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี จำนวน 16 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี จำนวน 16 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้ศึกษาทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นจึงกำหนดข้อคำถามที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

2) นำข้อมูลที่รวบรวมมาออกแบบและพัฒนาแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูล รวมถึงขอคำแนะนำในการปรับปรุง เพื่อให้เครื่องมือมีความถูกต้อง (validity) และน่าเชื่อถือ (reliability) โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการทดสอบทั้งสองประการ ซึ่งรายละเอียดการทดสอบมีดังนี้

การทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามแต่ละข้อสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับที่ต้องการและมีความเหมาะสม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่มากกว่า 0.7 เพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามและความพร้อมในการใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง สำหรับแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ เมื่อคำนวณความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.955

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะด้านบัญชีและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative data) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (primary data) โดยดำเนินการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถามของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 346 คน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะด้านบัญชี 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี และ 5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการศึกษาทางสถิติและดำเนินการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ดังนี้

4.1 สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistics analysis) โดยใช้ร้อยละ (percentage) ความถี่ (frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สอบถามความคิดเห็นนักบัญชีว่า เห็นด้วยในข้อคำถามนั้นมากหรือน้อยในระดับใด โดยกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ท มีเกณฑ์คะแนน ดังนี้

มีความเห็นด้วยมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
มีความเห็นด้วยมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
มีความเห็นด้วยปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
มีความเห็นด้วยน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
มีความเห็นด้วยน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย

4.2.1 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีการของเพียร์สัน ซึ่งแปลความหมายค่าสหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าระหว่าง 0.90 – 1.00 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ค่าระหว่าง 0.70 – 0.90 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูง

ค่าระหว่าง 0.50 – 0.70 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ค่าระหว่าง 0.30 – 0.50 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ค่าระหว่าง 0.00 – 0.30 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

4.2.2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) เพื่อวิเคราะห์สมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะด้านบัญชี

สมรรถนะด้านบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความรู้	4.12	0.68	มากที่สุด
2. ทักษะด้านวิชาชีพ	4.06	0.73	มากที่สุด
3. ค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ	4.07	0.74	มากที่สุด
4. ประสบการณ์และความรู้การพัฒนา	4.05	0.75	มาก
5. คุณค่าแห่งวิชาชีพ	4.08	0.69	มากที่สุด
ภาพรวม	4.08	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะด้านบัญชี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความรู้ ทักษะด้านวิชาชีพ ค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ และคุณค่าแห่งวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประสบการณ์และความรู้การพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาตรฐานของการยอมรับเทคโนโลยี

การยอมรับเทคโนโลยี	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความง่ายในการใช้งาน	4.14	0.64	มากที่สุด
2. การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ	4.07	0.70	มาก
3. ทัศนคติต่อการใช้งาน	4.07	0.71	มาก
4. ความตั้งใจในการใช้งาน	4.08	0.70	มากที่สุด
ภาพรวม	4.09	0.69	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความง่ายในการใช้งาน ความตั้งใจในการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนทัศนคติต่อการใช้งาน และการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี

ประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ	4.07	0.69	มาก
2. ด้านการตรวจสอบได้	4.10	0.68	มากที่สุด
3. ด้านการลดขั้นตอนการทำงาน	4.07	0.72	มาก
4. ด้านการบรรลุลัพธ์ประสงค์	4.13	0.70	มากที่สุด
ภาพรวม	4.09	0.70	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบรรลุลัพธ์ประสงค์ ด้านการตรวจสอบได้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการลดขั้นตอนการทำงาน และด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพรายงานทางการเงิน

คุณภาพรายงานทางการเงิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความเข้าใจได้	4.06	0.72	มาก
2. ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.12	0.73	มากที่สุด
3. ด้านความเชื่อถือได้	4.12	0.68	มากที่สุด
4. การเปรียบเทียบกันได้	4.08	0.70	มากที่สุด
5. ความทันเวลา	4.06	0.75	มาก
ภาพรวม	4.09	0.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายงานทางการเงิน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ การเปรียบเทียบกันได้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความทันเวลา และความเข้าใจได้อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 5 สมรรถนะด้านบัญชีมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้

ตัวแปร	ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ						
	B	Std.	Beta	T	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.465	0.148		3.147	0.002**		
1. ความรู้	0.195	0.056	0.190	3.461	0.001**	0.341	2.933
2. ทักษะด้านวิชาชีพ	0.114	0.055	0.120	2.063	0.040*	0.301	3.319
3. ค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ	0.182	0.052	0.194	3.508	0.001**	0.336	2.979
4. ประสบการณ์และการพัฒนา	0.167	0.054	0.181	3.107	0.002**	0.302	3.307
5. คุณค่าแห่งวิชาชีพ	0.227	0.057	0.225	3.991	0.000**	0.323	3.099
R = 0.807, R ² = 0.652, F = 127.167, Sig = 0.000							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 สมรรถนะด้านบัญชีมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ ของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร คือ สมรรถนะของนักบัญชีทั้ง 5 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ ค่าความมีนัยสำคัญ (Sig.) ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยปัจจัยสมรรถนะด้านบัญชี ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะด้านวิชาชีพ ด้านค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ ด้านประสบการณ์และการพัฒนา และด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ

ตารางที่ 6 การยอมรับเทคโนโลยีมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ

ตัวแปร	ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ						
	B	Std.	Beta	T	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.182	0.149		1.227	0.221		
1. ความง่ายในการใช้งาน	0.224	0.051	0.205	4.399	0.000**	0.428	2.335
2. การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ	0.328	0.050	0.331	6.578	0.000**	0.366	2.729
3. ทัศนคติต่อการใช้งาน	0.237	0.045	0.242	5.236	0.000**	0.435	2.298
4. ความตั้งใจในการใช้งาน	0.163	0.047	0.165	3.446	0.001**	0.408	2.452
R = 0.826, R ² = 0.683, F = 183.643, Sig = 0.000							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การยอมรับเทคโนโลยี มีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร

คือ สมรรถนะของนักบัญชีทั้ง 4 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ ค่าความมีนัยสำคัญ (Sig.) ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ระดับ 0.01 โดยปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความตั้งใจในการใช้งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการใช้นาระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความถูกต้องเชื่อถือได้ของระบบ

ตารางที่ 7 สมรรถนะด้านบัญชีมีผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้

ตัวแปร	ด้านความเข้าใจได้						
	B	Std.	Beta	T	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.369	0.153		2.405	0.017*		
1. ความรู้	0.338	0.058	0.318	5.795	0.000**	0.341	2.933
2. ทักษะด้านวิชาชีพ	0.235	0.057	0.239	4.095	0.000**	0.301	3.319
3. ค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ	0.264	0.054	0.272	4.921	0.000**	0.336	2.979
4. ประสบการณ์และการพัฒนา	0.044	0.056	0.046	0.790	0.430	0.302	3.307
5. คุณค่าแห่งวิชาชีพ	0.023	0.059	0.022	0.396	0.692	0.323	3.099
R = 0.807, R ² = 0.651, F = 127.027, Sig = 0.000							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมรรถนะด้านบัญชี มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้ ของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการใช้นาระบบสารสนเทศทางการบัญชี ด้านความเข้าใจได้ของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานครคือสมรรถนะของนักบัญชีทั้ง 5 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบ ค่าความมีนัยสำคัญ (Sig.) ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ระดับ 0.01 โดยปัจจัยสมรรถนะด้านบัญชี ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะด้านวิชาชีพ ด้านค่านิยมจรรยาบรรณและทัศนคติทางวิชาชีพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ ส่วนด้านประสบการณ์และการพัฒนา และด้านคุณค่าแห่งวิชาชีพ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้

ตารางที่ 8 การยอมรับเทคโนโลยี มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้

ตัวแปร	ด้านความเข้าใจได้						
	B	Std.	Beta	T	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.323	0.175		1.842	0.066		
1. ความง่ายในการใช้งาน	0.192	0.060	0.170	3.201	0.001**	0.428	2.335
2. การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ	0.304	0.059	0.297	5.179	0.000**	0.366	2.729
3. ทัศนคติต่อการใช้งาน	0.213	0.054	0.209	3.980	0.000**	0.435	2.298
4. ความตั้งใจในการใช้งาน	0.206	0.056	0.201	3.690	0.000**	0.408	2.452
R = 0.768, R ² = 0.589, F = 122.332, Sig = 0.000							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การยอมรับเทคโนโลยี มีผลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความเข้าใจได้ของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้ของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร คือ การยอมรับเทคโนโลยีของนักบัญชีทั้ง 4 ตัวแปรที่มีระดับนัยสำคัญของสถิติทดสอบค่าความมีนัยสำคัญ (Sig.) ต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ระดับ 0.01 โดยปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ ด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความตั้งใจในการใช้งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความเข้าใจได้

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐาน โดยผลที่ได้จากการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. สมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านบัญชี ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความรู้ ทักษะวิชาชีพ ค่านิยม จรรยาบรรณ ทัศนคติทางวิชาชีพ ประสิทธิภาพ และการพัฒนา รวมถึงคุณค่าแห่งวิชาชีพ มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของระบบ 2) สมรรถนะด้านบัญชีช่วยเสริมให้ระบบมีข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติมา ชำดำ และคณะ (2562) 3) ด้านการตรวจสอบได้ของระบบ นักบัญชีที่มีความรู้และทักษะสูงสามารถใช้งานระบบเพื่อการตรวจสอบบัญชีได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลต่อความโปร่งใสในองค์กรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการยึดมั่นในจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับแนวทางของ IFAC และงานวิจัยในหน่วยงานภาครัฐและวิสาหกิจชุมชน 4) ด้านการลดขั้นตอนการทำงานระบบสารสนเทศที่ตีร่วมกับบุคลากรที่มีสมรรถนะ ช่วยลดความซับซ้อนในการทำงาน เพิ่มความรวดเร็ว และลดข้อผิดพลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของภูวนาถ ภาคิเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า การยอมรับเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพระบบ 5) ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ความสามารถของบุคลากรด้านบัญชีส่งผลให้สามารถใช้งานระบบ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เน้นเรื่องการใช้งานเทคโนโลยี และการจัดการองค์กรอย่างมีระบบ

2. การยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ครอบคลุม 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของระบบปัจจัยด้าน ความง่ายในการใช้งาน การรับรู้ประโยชน์ ทัศนคติต่อการใช้งาน และความตั้งใจในการใช้งาน ช่วยให้การใช้งานระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้ข้อมูลในระบบมีความถูกต้องและเชื่อถือได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของภูวนาถ ภาคิเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม (2565) ที่ยืนยันผลเชิงบวกของปัจจัยเหล่านี้ต่อประสิทธิภาพระบบในหน่วยงานภาครัฐ 2) ด้านการตรวจสอบได้การยอมรับเทคโนโลยี ทำให้ระบบสามารถตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือภายในองค์กรงานวิจัยของภรภัค นิลคัมภีร์ (2562) ยังสนับสนุนว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารร่วมกับการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลต่อความสามารถในการตรวจสอบและควบคุมระบบบัญชี โดยเฉพาะใน SMEs 3) ด้านการลดขั้นตอนการทำงานการยอมรับเทคโนโลยีช่วยให้ระบบสามารถลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนงาน และเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงานยืนยันโดยงานวิจัยของโสธยา สุภาพล และคณะ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมและการทำงานเป็นทีมร่วมกับเทคโนโลยี ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

ในหน่วยงานด้านสุขภาพ เช่น โรงพยาบาลเมื่อใช้กับธุรกิจค้าส่งและค้าปลีก ระบบสามารถลดต้นทุนเวลาและความผิดพลาดในการทำงานได้ 4) ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อบุคลากรมีเจตนาและทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้งานเทคโนโลยีร่วมกับระบบที่ใช้งานง่ายและมีประโยชน์ จะช่วยให้สามารถดำเนินการตามเป้าหมายของระบบบัญชีได้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพสนับสนุนโดยผลวิจัยของภูวนาถ ภาคีเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม (2565) ที่แสดงผลในทิศทางเดียวกันทั้งด้านการวางแผนงานบัญชี การควบคุม และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

3. สมรรถนะด้านบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านบัญชี ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะวิชาชีพ จรรยาบรรณ ทัศนคติทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการพัฒนาตนเอง มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานครในหลายมิติ ดังนี้ 1) ด้านความเข้าใจได้ รายงานทางการเงินที่มีคุณภาพควรเข้าใจง่าย และสามารถสื่อสารข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนสมรรถนะด้านบัญชี เช่น จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ ช่วยให้ผู้จัดทำรายงานสามารถสื่อสารข้อมูลได้อย่างโปร่งใสและชัดเจนสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งรัชมี รัชสมบัติ และกัญญาณัฐ รัตนประภาธรรม (2565) ซึ่งระบุว่า สมรรถนะทางจริยธรรมมีผลต่อการจัดทำรายงานที่เข้าใจได้ 2) ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจความสามารถในการเลือกข้อมูลที่สำคัญและทันสมัย มีผลต่อการนำรายงานไปใช้ในการวางแผนและตัดสินใจงานวิจัยของฉลวย ทองสมบูรณ์ (2561) ชี้ว่า การจัดทำงบที่สอดคล้องกับมาตรฐานบัญชีและเปิดเผยข้อมูลครบถ้วนมีผลต่อคุณภาพด้านนี้โดยตรง 3) ด้านความเชื่อถือได้ สมรรถนะด้านบัญชี โดยเฉพาะในด้านการสอบบัญชีและการจัดทำข้อมูลอย่างถูกต้อง แม่นยำ ส่งผลให้รายงานทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของรัตติยา วงศรีลา (2560) ที่ระบุว่า ความสามารถในการพิสูจน์และตรวจสอบข้อมูลมีผลต่อความเชื่อถือของงบการเงิน 4) ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ความสม่ำเสมอในการรายงานและการใช้หลักการบัญชีอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้ใช้งบเปรียบเทียบข้อมูลในช่วงเวลาต่าง ๆ หรือระหว่างหน่วยงานได้งานวิจัยของรุ่งรัชมี รัชสมบัติ และกัญญาณัฐ รัตนประภาธรรม (2565) สนับสนุนว่า จรรยาบรรณ และคุณธรรมส่งผลต่อความสม่ำเสมอของข้อมูลทางการเงิน 5) ด้านความทันเวลาสมรรถนะของบุคลากร โดยเฉพาะทักษะและประสบการณ์ ส่งผลต่อความรวดเร็วในการจัดทำรายงานที่ไม่เพียงแม่นยำ แต่ยังตรงเวลายืนยันโดยงานวิจัยของสุรศักดิ์ ยืนยง และประเวศ เพ็ญภูมิกุล (2565) ชี้ให้เห็นว่า ทักษะและความชำนาญของบุคลากรส่งผลต่อความแม่นยำและความเร็วในการทำงาน

4. การยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า การยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ต่อคุณภาพของรายงานทางการเงินของธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกในเขตกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมใน 5 มิติ ได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจได้ เทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายและให้ประโยชน์ชัดเจน เช่น ระบบบัญชีที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ ช่วยให้การจัดทำรายงานทางการเงินมีความเข้าใจง่ายและสื่อสารได้ชัดเจน ซึ่ง Azimah & Ria (2024) ระบุว่า แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ถึงความง่ายและประโยชน์ของเทคโนโลยีส่งผลต่อความพึงพอใจและการใช้งานระบบอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ข้อมูลจากระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่ถูกต้อง ทันเวลา และสมบูรณ์ มีผลต่อความสามารถในการตัดสินใจของผู้ใช้รายงาน สอดคล้องกับ Fitriós (2016) ที่ชี้ว่า ระบบสารสนเทศที่ดีส่งเสริมคุณภาพข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการวิเคราะห์และวางแผน 3) ด้านความเชื่อถือได้ การใช้เทคโนโลยีร่วมกับมาตรฐานวิชาชีพ และการควบคุมคุณภาพที่ดี ช่วยเสริมความถูกต้องและโปร่งใสของรายงาน อีกทั้งงานวิจัยของอรุณพร ต้นพิพัฒน์อารีย์ (2560) พบว่า การควบคุมคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชีและคุณวุฒิผู้ปฏิบัติงานมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของรายงานทางการเงินในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 4) ด้านการเปรียบเทียบกันได้ระบบที่จัดทำตามมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างงวดหรือหน่วยธุรกิจได้ง่าย และงานวิจัยของรัตติยา วงศรีลา (2560) ที่ระบุว่า สมรรถนะของผู้สอบบัญชีและ

มาตรฐานที่ชัดเจนส่งเสริมความสามารถในการเปรียบเทียบและตรวจสอบข้อมูล 5) ด้านความทันเวลา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการยื่นแบบภาษีออนไลน์ หรือระบบบัญชีอัตโนมัติ ช่วยลดระยะเวลาการจัดทำรายงาน งานวิจัยของจารุวรรณ พิมเสน และดารณี เอื้อชนะจิต (2565) ชี้ว่า คุณลักษณะของผู้ใช้งาน และคุณภาพของระบบ ล้วนมีผลต่อความสำเร็จของการใช้งานระบบบัญชีออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่

ในยุคดิจิทัล ธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค การใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชี (AIS) อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถบริหารจัดการข้อมูลทางการเงินได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และตอบสนองต่อการตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างทันเวลา สมรรถนะของบุคลากรด้านบัญชี เช่น ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และจรรยาบรรณ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการยอมรับและนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กรยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพรายงานทางการเงินในด้านความเชื่อถือได้ ความเข้าใจง่าย และความเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะของนักบัญชีควบคู่กับการส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยี จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชี และเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงินในธุรกิจค้าส่งและค้าปลีกให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะด้านบัญชีของพนักงานอย่างต่อเนื่อง องค์กรค้าส่ง ค้าปลีกควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านบัญชี ความรู้กฎหมาย จรรยาบรรณ และเทคโนโลยี เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการใช้ระบบสารสนเทศและคุณภาพรายงานทางการเงิน

1.2 สนับสนุนการยอมรับเทคโนโลยีภายในองค์กรควรสร้างความเข้าใจให้บุคลากรเกี่ยวกับประโยชน์และความง่ายในการใช้ระบบสารสนเทศทางบัญชี เช่น ระบบการวางแผนทรัพยากรในองค์กร (ERP) หรือ เครื่องมือการบัญชีที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI-based accounting tools) เพื่อลดความลังเล และเพิ่มการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังภูมิภาคอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์จากเขตกรุงเทพมหานครกับพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งอาจมีบริบทและข้อจำกัดแตกต่างกัน เช่น ด้านเทคโนโลยี หรือบุคลากร

2.2 ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรหรือการบริหารจัดการร่วมด้วยในครั้งนี้นั้นที่สมรรถนะและการยอมรับเทคโนโลยี แต่การศึกษาครั้งต่อไปอาจรวมถึงวัฒนธรรมองค์กรหรือผู้นำ เพื่อดูผลกระทบต่อการใช้ระบบบัญชีและคุณภาพข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

2.3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (mixed methods) ควรใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ใช้งานระบบ ปัญหาที่พบ และข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ พิมเสน และดารณี เอื้อชนะจิต. (2565). คุณลักษณะของผู้ใช้ระบบสารสนเทศที่มีผลต่อความสำเร็จของระบบสารสนเทศ กรณีศึกษา การยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 23. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(10), 261–273.
- จิตติมา ขำดำ, สุพิศ ฤทธิ์แก้ว และสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2562). ความรู้ความสามารถของนักบัญชีและความเข้าใจในมาตรฐานการจัดทำบัญชีภาครัฐที่มีผลต่อประสิทธิภาพงานบัญชีของสำนักงานอัยการสูงสุด. *วารสารนักบริหาร*, 39(2), 52-65.
- ฉลวย ทองสมบูรณ์. (2561). สมรรถนะในการตัดรายการของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 4(supplement), 82-97.
- ชนิดาพร บุณนาค. (2562). ผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศทางการบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(4), 381–394.
- กรรภัค นิลคัมภีร์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชี กรณีศึกษา: ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในภาคตะวันออก. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ภูวนาถ ภาคเคียน และจิรพงษ์ จันทรงาม. (2565). อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศทางการบัญชีสำนักงานอัยการสูงสุด. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(7), 35–47.
- รุ่งรัมย์ รัชสมบัติ และกัญญาณัฐ รัตนประภาธรรม. (2565). สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของนักวิชาการเงินและบัญชีในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 4(1), 13–27.
- รัตติยา วงศรีลา. (2560). ผลกระทบของสมรรถนะการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพงบการเงินของผู้สอบบัญชีภาษีอากรในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุธาสินี จำปาแดง. (2562). สมรรถนะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบบัญชีสารสนเทศทางการบัญชีของธุรกิจโรงแรมในเขตภาคกลาง. การศึกษาค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุรศักดิ์ ยืนยง และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล. (2565). ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานบนระบบสารสนเทศของนายทหารสัญญาบัตรในสังกัดกองทัพบก. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(12), 358-371.
- โสธยา สุภาพล, สุวรรณิ หงษ์วิจิตร, ลัดดาวัลย์ สำราญ, ชุติพร ลักษณะาพิพัฒน์ และเพ็ญพิชชา โพธากุล. (2564). ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 211–225.
- อรรถพร ตันพิพัฒน์อารีย์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Azimah, A., & Ria, R. (2024). The Role of Technology Acceptance Model for Exploring Application of Accounting Information System Based on Artificial Intelligence. *Kurdish Studies*, 12(2), 5571-5581.
- DeLone, W. H., & McLean, E. R. (2003). The DeLone and McLean Model of Information Systems Success: A Ten-Year Update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9–30.

- Fitrios, R. (2016). Factors that influence accounting information system implementation and accounting information quality. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 5(4), 192–198.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

**สมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จ
ในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร**
**Accountants competencies and continuous professional development
in accounting affecting career success of accountants in Bangkok**

วันลภา เกิดเต็มภูมิ^{1*}, พรรณทิพย์ อย่างกลั่น², จิตรลดา วิวัฒน์เจริญวงศ์³
 Wanlapa Kerdtempoom^{1*}, Phanthip Yangklan², Chitlada Wiwatjarernwong³

^{1,2,3}หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
^{1,2,3}Master of Accountancy Program, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: baitoeylove@hotmail.com^{1*}, phanthip.ya@spu.ac.th², chitlada.wi@spu.ac.th³

Received: June 01, 2025

Revised: June 18, 2025

Accepted: June 21, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะนักบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2. เพื่อศึกษาการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีของ Krejcie & Morgan ซึ่งสุ่มเลือกนักบัญชีที่ขึ้นทะเบียนและทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 401 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะด้านความคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของนักบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกระบวนการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จในอาชีพ ในด้านผลกระทบจากการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง พบว่า การพัฒนาทักษะวิชาชีพทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และจริยธรรมวิชาชีพ มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า การให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาของนักบัญชี รวมถึงการศึกษาพื้นฐานวิชาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและจริยธรรมวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักบัญชีประสบความสำเร็จในอาชีพได้อย่างยั่งยืนและทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

คำสำคัญ: สมรรถนะนักบัญชี, การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ, ความสำเร็จในอาชีพ, นักบัญชี

Abstract

The study investigated to 1. explore the relationship between the competencies of the accountants and career success of the accountants working in the Bangkok Metropolitan Area and 2. estimate the role of Continuing Professional Development (CPD) on the continuous professional growth of the accountants in this region. The sampling method of Krejcie & Morgan was used to select 401 registered accountants working in the Bangkok Metropolitan Area. The quantitative data were collected through a structured questionnaire and analyzed using descriptive and inferential statistical methods, specifically multiple regression analysis. The results indicated that the accountants' analytical mindset and problem-solving competencies had a statistically significant positive relationship with operational processes and stakeholder satisfaction, the components of career success. Regarding the impact of CPD, improvements in professional skills, IT skills, and professional ethics showed a statistically significant positive impact on the career success of the accountants. Overall, the results indicate that developing strong analytical and problem-solving skills, along with constant study of the profession's fundamentals, IT skills, and professional ethics, is crucial for the long-term success of accountants.

Keywords: accountant competencies, continuing professional development, career success, accountants

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคดิจิทัลที่สภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักบัญชีต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาสมรรถนะที่ครอบคลุมทั้งความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะด้านเทคโนโลยี จรรยาบรรณ และทัศนคติที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อมาตรฐานการรายงานทางการเงินและความคาดหวังของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: CPD) อย่างน้อยปีละ 12 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาบัญชีไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้นักบัญชีสามารถรักษามาตรฐานวิชาชีพ และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (กัญระยา กตะศิลา, 2564)

อย่างไรก็ตาม แม้นักบัญชีจำนวนหนึ่งจะตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเอง แต่ยังคงประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ การขาดแคลนทรัพยากร และข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพได้ครบถ้วน ส่งผลต่อคุณภาพการทำงานและอาจกระทบต่อคุณสมบัติทางกฎหมายของการประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ ยังพบว่านักบัญชีส่วนหนึ่งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพในระยะยาว

แม้ว่าจะมีงานวิจัยในระดับหนึ่งที่กล่าวถึงสมรรถนะวิชาชีพและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องของนักบัญชี (จุฬารักษ์ ทัพยเสนา, 2565) แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะเชิงพฤติกรรม (soft skills) โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาประสบความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและจรรยาบรรณที่มีต่อความสำเร็จในอาชีพอย่างเป็นระบบ อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้เชื่อมโยงการพัฒนาวิชาชีพกับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างลึกซึ้งในฐานะปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของนักบัญชี

การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นในภาพรวมระดับประเทศหรือบริบทของภูมิภาคอื่น ซึ่งอาจไม่สะท้อนข้อจำกัดและความต้องการเฉพาะของพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีลักษณะเศรษฐกิจหลากหลาย การแข่งขันสูง และเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์สมรรถนะของนักบัญชี การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องของนักบัญชีและการเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของกรุงเทพมหานครจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาวิชาชีพบัญชีที่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และยกระดับมาตรฐานวิชาชีพในระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะนักบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดด้านสมรรถนะ (competency) เป็นพื้นฐานสำคัญของการประเมินและพัฒนาบุคลากรในสายวิชาชีพ รวมถึงสาขาบัญชี โดย Competency Theory ของ Boyatzis (1982) เสนอว่า สมรรถนะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ แนวคิดเกี่ยวกับตนเอง ความรู้ และทักษะ ซึ่งเป็นตัวกำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง สำหรับในบริบทวิชาชีพบัญชี องค์กร IFAC ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีสากล International Education Standards (IES) ซึ่งจัดประเภทของสมรรถนะออกเป็นด้านเทคนิค จริยธรรม การสื่อสาร และภาวะผู้นำ (IFAC, 2020) ขณะที่ Experiential Learning Theory ของ Kolb (1984) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเฉพาะในงานที่มีลักษณะซับซ้อนสูง เช่น วิชาชีพบัญชี ซึ่งต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

Spencer & Spencer (1993) และ DeFond & Zhang (2014) นิยามว่า สมรรถนะ คือ ชุดความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณค่าและมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นในสายอาชีพและสามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะในบริบทของนักบัญชี ซึ่งสมรรถนะถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับมาตรฐานทางบัญชีและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Mintz, 2018)

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: CPD) เป็นหนึ่งในข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติการบัญชี โดยมุ่งพัฒนาความรู้และทักษะของนักบัญชีหลังจากสำเร็จการศึกษา เพื่อรักษาความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิชาชีพ โดยรูปแบบการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ อาจรวมถึงการอบรมในด้านบัญชี ภาษี เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Warren et al, 2015)

ความสำคัญของจรรยาบรรณและทักษะการสื่อสาร เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความน่าเชื่อถือในวิชาชีพบัญชี ขณะเดียวกันแนวทางการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพและสมรรถนะนักบัญชี ยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ของสหประชาชาติ (SDGs) ได้แก่

SDG 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ ผ่านแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต

SDG 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

SDG 16 ความโปร่งใส ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง ผ่านการยึดมั่นในจรรยาบรรณและจริยธรรม

งานวิจัยของนพภัทร ทองเรือนดี และคณะ (2566) ได้ศึกษาสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีในเขตจังหวัดปทุมธานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า นักบัญชีมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีในระดับมาก และสมรรถนะทางวิชาชีพมีอิทธิพลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ ยืนยันว่าองค์ประกอบด้านสมรรถนะมีบทบาทต่อผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน โดยเฉพาะในเชิงเทคนิคและจรรยาบรรณ แต่ยังไม่ได้ขยายผลเชิงลึกไปสู่สมรรถนะเชิงพฤติกรรม (soft skills) เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร หรือภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ในขณะเดียวกัน งานวิจัยของอรณี ศรีคำมูล และคณะ (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องกับความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีในธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 320 คน ผลการวิจัยชี้ว่า การพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงาน งานวิจัยนี้ยังจุดเด่นที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อผลลัพธ์ในอาชีพ แต่ยังไม่ได้วิเคราะห์แยกองค์ประกอบของการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องในด้านเทคโนโลยี จรรยาบรรณ หรือการสร้างเครือข่ายวิชาชีพ และไม่ได้เชื่อมโยงกับแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในบริบทของการกำกับดูแลกิจการและความโปร่งใสในสายอาชีพ

จะเห็นได้ว่างานวิจัยมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า สมรรถนะ และ การพัฒนาความรู้ต่อเนื่อง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี แต่งานวิจัยยังขาดการเชื่อมโยงแนวคิดร่วมสมัย เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่สะท้อนแนวโน้มใหม่ในการกำหนดบทบาทของวิชาชีพบัญชีในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังไม่ได้เจาะลึกบริบทที่มีความซับซ้อนสูงอย่าง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางของธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีของประเทศ

นอกจากนี้ งานวิจัยที่ได้ศึกษาและทบทวนยังไม่ได้ศึกษาองค์ประกอบเชิงบูรณาการระหว่างสมรรถนะเชิงพฤติกรรม (soft skills) การพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งถือเป็นช่องว่างสำคัญที่ควรศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการวิเคราะห์ระบบที่สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี และยังไม่ครอบคลุมบริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนสูง ทั้งยังขาดการเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสนับสนุนการพัฒนานโยบายและแนวทางการฝึกอบรมวิชาชีพบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจและสังคมในปัจจุบันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปสู่การพัฒนารอบแนวคิดของงานวิจัย คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) สมรรถนะของนักบัญชี และ 2) การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก Competency Theory ของ Boyatzis (1982) และ International Education Standards (IFAC, 2020) ที่ระบุว่าสมรรถนะทั้งด้านเทคนิค จริยธรรม การสื่อสาร และภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในอาชีพ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning theory) (Kolb, 1984) ยังสนับสนุนบทบาทของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของนักบัญชี

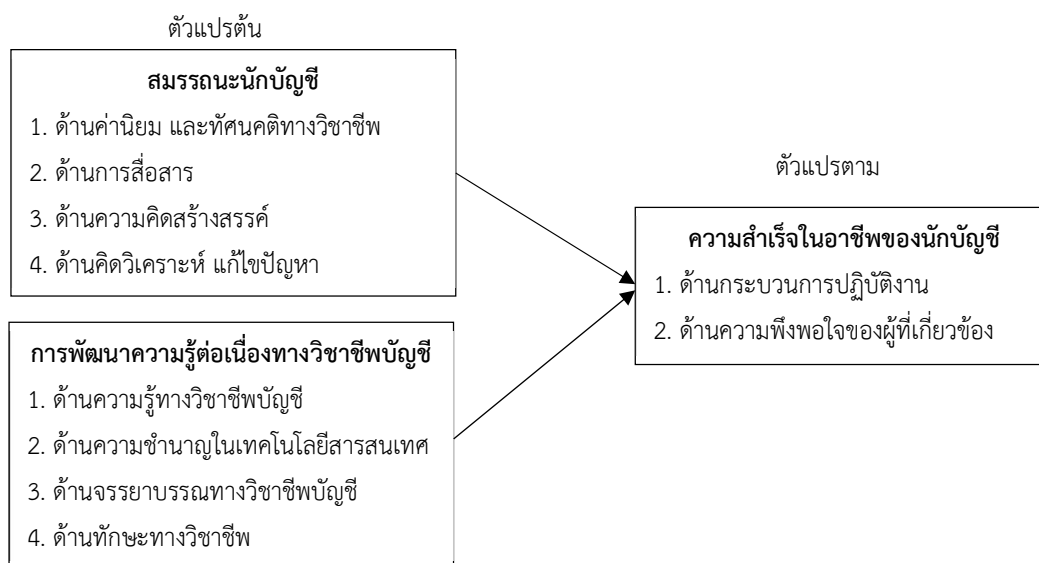
งานวิจัยของนพภัทร ทองเรือนดี และคณะ (2566) ช่วยยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะกับคุณภาพการปฏิบัติงาน ในขณะที่งานวิจัยของอรณี ศรีคำมูล และคณะ (2562) แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์

เชิงบวกต่อความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งสนับสนุนการกำหนดตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีได้อย่างมีนัยสำคัญ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดอ้างอิงจาก Competency Theory (Boyatzis, 1982) ตัวแปรอิสระ 1) สมรรถนะ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จใน ตัวแปรอิสระ 2) การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี อ้างอิงจาก Experiential Learning Theory (Kolb, 1984) ซึ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อรักษาความเชี่ยวชาญ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวิชาชีพบัญชี และตัวแปรตาม ความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี อิงจากแนวคิดความสำเร็จในอาชีพ (career success) (Arthur et al., 1989) ด้านความพึงพอใจและการยอมรับในองค์กร ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยว่า สมรรถนะและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี ส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 45,861 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในเขตกรุงเทพมหานคร ขนาดของกลุ่มตัวอย่างถูกกำหนดโดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งเหมาะสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณในกลุ่มประชากรขนาดใหญ่และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) จำนวน 401 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลชนิดของแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาประสบการณ์การทำงาน ประเภทของหน่วยงาน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ถึงตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชี การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีและความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี โดยเป็นคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแบบมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert scale) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด 5 คะแนน เห็นด้วยมาก 4 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง 3 คะแนน เห็นด้วยน้อย 2 คะแนน และเห็นด้วยน้อยที่สุด 1 คะแนน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเป็นส่วนที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยวิธีการและขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเป็นดังนี้

3.1 จัดเตรียมแบบสอบถามและทำการจัดส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง

3.2 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

4.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) เป็นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

4.3 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีซึ่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.60 มีอายุตั้งแต่ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.90 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.40 ทั้งนี้มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.90 และส่วนใหญ่ทำงานในบริษัทจำกัด จำนวน 161 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 40.10

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชี ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.35) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.45) ด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.44) และด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.41) ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.43) ด้านทักษะทางวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47) และ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จในอาชีพของผู้ทำบัญชี ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาารายด้านทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการบรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.46) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) ด้านความก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่ง ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.53) และด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's correlation coefficient) ใช้สัญลักษณ์แทนตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร ได้แก่

1.1 สมรรถนะนักบัญชี

PVA	=	ด้านค่านิยม และ ทศนคติทางวิชาชีพ
COM	=	ด้านการสื่อสาร
CRE	=	ด้านความคิดสร้างสรรค์
APS	=	ด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา

1.2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี

KAP	=	ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี
PIT	=	ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ
PEA	=	ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี
PRS	=	ด้านทักษะทางวิชาชีพ

2. ตัวแปรตาม (dependent variables) สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร ได้แก่

2.1 ความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี

WPI	=	ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน
SSS	=	ด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	PVA	COM	CRE	APS	KAP	PIT	PEA	PRS	WPI	SSS
PVA	1									
COM	0.685**	1								
CRE	0.585**	0.748**	1							
APS	0.633**	0.745**	0.744**	1						
KAP	0.699**	0.684**	0.721**	0.751**	1					
PIT	0.565**	0.638**	0.737**	0.625**	0.675**	1				
PEA	0.674**	0.704**	0.688**	0.661**	0.731**	0.706**	1			
PRS	0.625**	0.670**	0.694**	0.684**	0.764**	0.667**	0.795**	1		
WPI	0.598**	0.654**	0.680**	0.730**	0.735**	0.673**	0.741**	0.793**	1	
SSS	0.551**	0.688**	0.701**	0.673**	0.677**	0.728**	0.633**	0.747**	0.740**	1

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นสังเกตได้จากทุกคู่ในภาพรวม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของทุกคู่ตัวแปรมีค่าไม่เกิน ± 0.80 แสดงว่าไม่มีปัญหา multicollinearity ทำให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม (Hair et al., 2010) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวยืนยันว่า การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และจรรยาบรรณ ล้วนเป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในสายอาชีพของนักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา หารัญดา (2566)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงาน

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized		t	Sig.
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	-0.073	0.186			-0.391	0.696
ด้านค่านิยม และ ทักษะคติทางวิชาชีพ	-0.024	0.058	-0.018		-0.420	0.675
ด้านการสื่อสาร	-0.018	0.052	-0.017		-0.350	0.726
ด้านความคิดสร้างสรรค์	-0.008	0.053	-0.008		-0.159	0.874
ด้านคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา	0.282	0.052	0.259		5.381	0.000*
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.114	0.060	0.098		1.894	0.059
ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.134	0.049	0.121		2.757	0.006*
ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี	0.148	0.052	0.146		2.827	0.005*
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.382	0.052	0.372		7.399	0.000*

N = 401, R = 0.848, $R^2 = 0.718$, $SE_{est} = 0.259$, F = 125.04

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี กับการสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.848 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 0.259 หมายความว่า สมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2 มีค่าเท่ากับ 0.718 หรือ 71.8%) ซึ่งหมายความว่า 71.8% ของความแปรปรวนในความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงาน สามารถอธิบายได้ด้วยสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 สมรรถนะนักบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 สมรรถนะนักบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมรรถนะนักบัญชีด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ค่า Sig = 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะนักบัญชีด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านค่านิยมและทัศนคติทางวิชาชีพ ด้านการสื่อสาร และด้านความคิดสร้างสรรค์ ไม่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ 2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ค่า Sig = 0.006 และ ค่า Sig = 0.005 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีด้านทักษะทางวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ค่า Sig = 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-0.202	0.200		-1.012	0.312
ด้านค่านิยม และ ทศนคติทางวิชาชีพ	-0.055	0.062	-0.039	-0.887	0.375
ด้านการสื่อสาร	0.235	0.056	0.212	4.184	0.000*
ด้านความคิดสร้างสรรค์	0.057	0.057	0.052	0.991	0.322
ด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา	0.111	0.056	0.099	1.974	0.049*
ด้านความรู้ทางวิชาชีพบัญชี	0.039	0.064	0.033	0.613	0.540
ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ	0.402	0.052	0.351	7.689	0.000*
ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชี	-0.211	0.056	-0.201	-3.765	0.000*
ด้านทักษะทางวิชาชีพ	0.452	0.055	0.426	8.152	0.000*

N = 401, R = 0.834, $R^2 = 0.696$, $SE_{est} = 0.279$, F = 112.21

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี กับความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.834 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 0.279 หมายความว่า สมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชี ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.696 (หรือ 69.6%) หมายความว่า 69.6% ของความแปรปรวนในความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ด้วยสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ 1 สมรรถนะนักบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 สมรรถนะนักบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า สมรรถนะนักบัญชีด้านการสื่อสารและด้านจิตวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านกระบวนการปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร ค่า Sig = 0.000 และค่า Sig = 0.049 ตามลำดับ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

วัตถุประสงค์ 2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชีและด้านทักษะวิชาชีพส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีด้านความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในเขตกรุงเทพมหานคร ค่า Sig = 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

การอภิปรายผล

การศึกษาสมรรถนะนักบัญชีและการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในด้านกระบวนการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิด Competency Theory ของ Boyatzis (1982) ที่ระบุว่า สมรรถนะในรูปของแรงจูงใจ ความรู้ และทักษะ เป็นองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และยังตรงกับ Spencer & Spencer (1993) ที่เห็นว่า สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะสำคัญในทุกบริบทของงานบัญชี

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ พบว่า ด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านทักษะทางวิชาชีพ ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพ ทั้งในด้านของกระบวนการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานของ Warren et al. (2015) ที่เสนอว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) การบัญชีผ่านระบบคลาวด์ (cloud accounting) และระบบวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพและคุณค่าของงานบัญชีในยุคใหม่ ผลลัพธ์ยังสอดคล้องกับแนวทางของ (IFAC, 2020) ที่เห็นว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านทักษะเทคนิค จริยธรรม และเทคโนโลยี คือ กรอบสมรรถนะของนักบัญชีสากลในยุคปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่า จรรยาบรรณทางวิชาชีพส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขัดแย้งกับความคาดหวังทางทฤษฎีและงานวิจัยหลายฉบับ เช่น Mintz (2018) ที่ระบุว่า จรรยาบรรณเป็นรากฐานสำคัญของความน่าเชื่อถือ และเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมความสำเร็จในสายงานบัญชี ผลเชิงลบที่พบนี้ อาจเกิดจากปัจจัยแฝงที่ไม่ได้รวมอยู่ในการวิเคราะห์ เช่น วัฒนธรรมองค์กร สภาพแวดล้อมการทำงาน หรือการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจรรยาบรรณในเชิงความเข้มงวดมากเกินไป ส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องรู้สึกไม่ยืดหยุ่นหรืออาจเกิดจากการตีความของผู้ตอบแบบสอบถามในบริบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจมองว่าจรรยาบรรณในเชิงบังคับหรือระเบียบมากเกินไปเป็นอุปสรรคต่อความคล่องตัวในการทำงาน

การอภิปรายในจุดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพในทางปฏิบัติและเพื่อให้สามารถออกแบบการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านนี้ได้เหมาะสมและสมคูลมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้มีคุณูปการสำคัญในการขยายขอบเขตองค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพบัญชี ทั้งในมิติเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ผลการศึกษาได้ต่อยอดและขยายแนวคิด Competency Theory (Boyatzis, 1982; Spencer & Spencer, 1993) โดยแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสมรรถนะเชิงพฤติกรรม (soft skills) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา และการสื่อสาร ซึ่งพบว่า มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร

ทั้งในด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องผลลัพธ์นี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพิจารณาสมรรถนะที่นอกเหนือจากทักษะทางเทคนิคในการประเมินความสำเร็จในวิชาชีพบัญชี นอกจากนี้ ยังเสริมสร้างความเข้าใจใน Experiential Learning Theory (Kolb, 1984) และ International Education Standards (IFAC, 2020) โดยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องที่ครอบคลุมด้านความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะทางวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีในยุคดิจิทัล ในด้านคุณภาพการเชิงปฏิบัติและนโยบาย งานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีแบบองค์รวม ที่เสนอให้รวมความรู้วิชาชีพ ความสามารถด้านดิจิทัล และจริยธรรมทางวิชาชีพเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับสภาวิชาชีพบัญชีและสถาบันการศึกษาในการออกแบบหลักสูตร การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน

งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะ SDG4 การศึกษาที่มีคุณภาพ SDG 8 งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ SDG 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่แข็งแกร่ง เข้ากับการพัฒนาวิชาชีพบัญชีเพื่อให้ให้นักบัญชีสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน สุดท้ายผลการศึกษายังได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดใหม่ในการประเมินความสำเร็จในอาชีพนักบัญชี ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และความก้าวหน้าในสายอาชีพ กรอบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินบุคลากรและวางแผนการพัฒนาอาชีพได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การสื่อสาร และการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในอาชีพของนักบัญชีอย่างมีนัยสำคัญและพบว่า จรรยาบรรณทางวิชาชีพบัญชีส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ที่น่าสนใจและควรได้รับการวิเคราะห์เชิงลึก ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาวิชาชีพบัญชีสามารถจัดรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี ให้เน้นพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี และสมรรถนะเชิงพฤติกรรม (soft skills) ที่สอดคล้องกับการทำงานจริงพร้อมสื่อสารเรื่องจรรยาบรรณในเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชีรุ่นใหม่

1.2 องค์กรควรนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบประเมินและอบรมบุคลากร โดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารและจรรยาบรรณ พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างและมีจริยธรรม

1.3 นักบัญชีควรพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ เทคโนโลยีใหม่ และปรับมุมมองจรรยาบรรณให้เป็นเครื่องมือสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ มากกว่าข้อจำกัดในการทำงาน

1.4 จากผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายในเชิงนโยบาย การจัดการทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่วิชาชีพบัญชีกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีและความคาดหวังด้านความยั่งยืนและจริยธรรมในระดับสูง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อทำความเข้าใจมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพในทางปฏิบัติและเพื่อให้สามารถออกแบบการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

2.2 ควรดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบัญชีให้เน้นทักษะทางอารมณ์และสังคม (soft skills) และทักษะทางดิจิทัล (digital skills) โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากปัญหาจริงและการจำลองสถานการณ์ พร้อมพัฒนาระบบฝึกงานและวิจัยนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). ผู้ทำบัญชีที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า. สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://eaccountant.dbd.go.th/e-accountant/>.
- กัญธรรยา กตศิลา. (2564). สมรรถนะของนักบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีของผู้ประกอบการ SMEs ภาคบริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จุฬารักษ์ ทิพยเสนา. (2565). สมรรถนะของนักบัญชีและทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี สำนักงานอัยการสูงสุด. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- นพขจร ทองเรือนดี, สุภาวดี ศิริวัฒน์ และอาธิตญา ฉวีวงศ์. (2566). สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีเขตปทุมธานี. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 5(5), 339-350.
- สุพัตรา หารัญดา. (2566). คุณลักษณะนักบัญชียุคดิจิทัลที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชีสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(2), 240-253.
- อรณี ศรีคำมูล, นภาพรณ พลนิกรกิจ และอุเทน เลานาพา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพกับความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชี: กรณีศึกษานักบัญชีในธุรกิจสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศไทย. *วารสารการบัญชีและการจัดการ*, 11(1), 91-102.
- Arthur, M. B., Hall, D. T., & Lawrence, B. S. (1989). *Handbook of career theory*. Cambridge University Press.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competent Manager: A Model for Effective Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- DeFond, M. L., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.
- IFAC. (2020). *International education standards for professional accountants*. International Federation of Accountants. <https://www.ifac.org/education>.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Mintz, S. M. (2018). Promoting and Measuring Ethics in the Accounting Profession. *Journal of Business Ethics*, 149(1), 251-276.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.

Warren Jr., J. D., Moffitt, K. C., & Byrnes, P. (2015). How big data will change accounting. *Accounting Horizons*, 29(2), 397–407. <https://doi.org/10.2308/acch-51069>

การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีผ่านการลงพื้นที่บริการวิชาการ
ถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา
Developing the leadership potential of accounting students through
community-based academic service on household accounting in Songkhla Province

ณิชาภัทร บุญรัตน์^{1*}
Nichapat Boonyarat^{1*}

¹หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹Master of Accountancy, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: nichithapa@gmail.com^{1*}

Received: May 17, 2025

Revised: June 28, 2025

Accepted: July 20, 2025

บทคัดย่อ

นักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตเตรียมความพร้อมออกสู่สังคมภายนอก โดยลงพื้นที่บริการวิชาการและบูรณาการความรู้ทางการบัญชี และบริหารจัดการโครงการตรวจประเมินประสิทธิภาพ การถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน และประสิทธิผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนที่จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีภายหลังลงพื้นที่ตามโครงการบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนและติดตามผลการดำเนินโครงการ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การลงพื้นที่บริการวิชาการถ่ายทอดและติดตามผลการทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีในระดับค่อนข้างมาก ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก เรียงลำดับความสำคัญมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาพลักษณ์ความเชื่อมั่น และความกล้าแสดงออก

คำสำคัญ: บริการวิชาการ, การถ่ายทอด, บัญชีครัวเรือน, ศักยภาพความเป็นผู้นำ

Abstract

As part of their preparation for professional life, accounting students engaged in community-based academic service. This involved applying foundational and integrated knowledge of accounting and project management to assess the effectiveness of household accounting dissemination and the practical implementation of household accounting within communities in Songkhla Province. This research aimed to investigate the factors influencing the development of leadership potential among these accounting students after their participation in the household accounting dissemination and follow-up academic service project. The sample comprised 60 Bachelor of Accountancy students, transitioning from their third to fourth academic year, enrolled in Internal Auditing and Accounting Research courses. Data were collected using both interviews and questionnaires. Statistical analysis involved frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that participation in the community-based household accounting dissemination and follow-up project significantly developed the leadership potential of the accounting students to a moderately high level. This development was characterized by three main factors, ranked in order of importance from highest to lowest: image, confidence, and assertiveness.

Keywords: academic service, dissemination, household accounting, leadership potential

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีดิจิทัล บทบาทของนักบัญชีในระดับสากลได้เปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่เป็นเพียงผู้บันทึกข้อมูลทางการเงิน ได้กลายเป็นหุ้นส่วนทางกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งจำเป็นต้องมีทักษะที่รอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership skills) เพื่อชี้นำและให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการนักบัญชีที่มีภาวะผู้นำจึงเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก เพื่อรับมือกับความท้าทายทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น สำหรับบริบทของประเทศไทย สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ได้ตระหนักถึงความท้าทายนี้และมุ่งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักบัญชีไทยให้มีทักษะที่จำเป็นต่อตลาดแรงงานสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะด้านภาวะผู้นำยังคงเป็นประเด็นที่ท้าทาย โดยสถานประกอบการหลายแห่งสะท้อนว่า บัณฑิตใหม่ยังขาดทักษะด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นผู้นำ

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางการบัญชี จึงจำเป็นต้องทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิคในตำรา การบูรณาการการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำเข้าไปในหลักสูตรบัญชีบัณฑิตจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและเติบโตในสายวิชาชีพได้อย่างยั่งยืน ซึ่งหนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ คือ การเรียนรู้โดยบริการสังคม (service-learning) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำความรู้ทางวิชาชีพไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ผ่านโครงการบริการวิชาการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่ชุมชนในจังหวัดสงขลา โดยมุ่งหวังว่า การให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผน การประสานงาน และการนำเสนอผลงานในบริบทของสังคม จากสถานการณ์จริง จะเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยบ่มเพาะและพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำให้แก่นักศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาและก้าวเข้าสู่โลกแห่งการทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต ภายหลังการเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาทางการบัญชีผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคม
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้านภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความกล้าแสดงออก ที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ ของนักศึกษาทางการบัญชีผ่านกิจกรรมการลงพื้นที่บริการวิชาการ ถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน ในชุมชนจังหวัดสงขลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ และการพัฒนาศักยภาพ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการบริการสังคม (service-learning) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการพัฒนาศักยภาพ

ภาวะผู้นำ (leadership) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบทบาทของผู้บริหารเท่านั้น แต่เป็นทักษะที่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) ซึ่งทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของภาวะผู้นำที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การทำงานอย่างมีความสุขและยั่งยืน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2563; อังคณา อ่อนธานี, 2563)

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และผลการสัมภาษณ์เบื้องต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของศักยภาพความเป็นผู้นำ สำหรับงานวิจัยนี้ โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ปัจจัย ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น (confidence) เป็นรากฐานสำคัญของผู้นำ ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ตามได้ (พัสกร อุ่นกาศ, 2565) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะย่อยที่สำคัญ ได้แก่ วุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์และเผชิญหน้ากับปัญหา ความเป็นตัวของตัวเองในการตัดสินใจ และบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อนำพากลุ่มไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ (อรรธรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564; อภิสร มุ่งมาตร, 2564)

1.2 ปัจจัยด้านความกล้าแสดงออก (assertiveness) เป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงภาวะผู้นำอย่างชัดเจน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีความกล้าหาญ ตรงไปตรงมา และกล้าเผชิญกับปัญหา (สุภาวิตา กุลอุปฮาด, 2565) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ การวางแผนที่ดี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และการบริหารจัดการสรรเวลา

เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงตามกำหนด นอกจากนี้ ผู้นำยังต้องเป็นผู้ฟังที่ดีสามารถมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับทีม (วิลลภา บุญรอด, 2552)

1.3 ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ (image) ภาพลักษณ์ของผู้นำเกิดจากการยอมรับของกลุ่ม ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น ได้รับการยกย่องให้ทำหน้าที่ชี้แนะและช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย (บุญญา รัตนนิธิ, 2556) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์จึงประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การทำตนให้เป็นที่รู้จัก เพื่อสร้างการยอมรับ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความยุติธรรมน่าเชื่อถือในการตัดสินใจ และความรับผิดชอบต่องานและต่อทีม (ชนิษฐา สิทธิอาจารย์, 2563; มนสิข สิทธิสมบูรณ์ และคณะ, 2563; รวิธดา สุทิน, 2565)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการบริการสังคม (service-learning)

การเรียนรู้โดยการบริการสังคม เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการในห้องเรียนเข้ากับการปฏิบัติจริงในชุมชน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2561) ถือเป็นการบริการวิชาการรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม สำหรับงานวิจัยนี้ การให้นักศึกษาลงพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีครัวเรือน ถือเป็นกระบวนการที่นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะการเป็นวิทยากร การวางแผน การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยบ่มเพาะทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพบัญชีในปัจจุบันที่ไม่ได้ต้องการเพียงความรู้ทางเทคนิค แต่ยังต้องการความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อสร้างประโยชน์และสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภัทธร ทวีจันทร์, 2556) แนวคิดนี้สอดคล้องกับการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (experiential learning) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือทำและสะท้อนผลการปฏิบัติ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำในบริบทของนักศึกษาทางการบัญชีผ่านการบริการวิชาการชุมชน เป็นแนวทางที่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (experiential learning) และการเรียนรู้เพื่อบริการสังคม (service-learning) โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

จันทร์ธิดา จะเปี้ย (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางสังคม โดยเฉพาะการชักจูงใจจากการรวมกลุ่ม หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และพฤติกรรมเลียนแบบ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการตัดสินใจทำบัญชีรับจ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้ แหล่งข่าวสารหลักที่เกษตรกรได้รับมาจากหน่วยงาน องค์กรภาครัฐและผู้นำชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้นำในการผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์จากบัญชีครัวเรือน การค้นพบนี้เป็นช่องทางให้นักศึกษาสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการลงพื้นที่บริการวิชาการได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน โดยการใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ นักศึกษาบัญชีไปพร้อมกัน การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการให้ความรู้และสร้างแรงจูงใจในชุมชนจะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การโน้มน้าว และการสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำ

ปิยฉัตร ทองแพง (2562) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานบัญชีครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีผลการเรียนที่ดีขึ้นและมีทักษะด้านบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้นในระดับดีมาก นอกจากนี้ สมาชิกชุมชนมีความพึงพอใจสูงต่อกิจกรรมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการบริการวิชาการในการถ่ายทอดความรู้ การมีส่วนร่วมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับสาขาวิชาการบัญชี เป็นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการถ่ายทอดสู่การเรียนรู้ การวิจัย และการบริการวิชาการ มีความเหมาะสมกับสาขาวิชาการบัญชี นักศึกษามีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้และความเสียสละ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา

ศักยภาพความเป็นผู้นำ การที่นักศึกษาได้เห็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นแรงผลักดันในการเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต

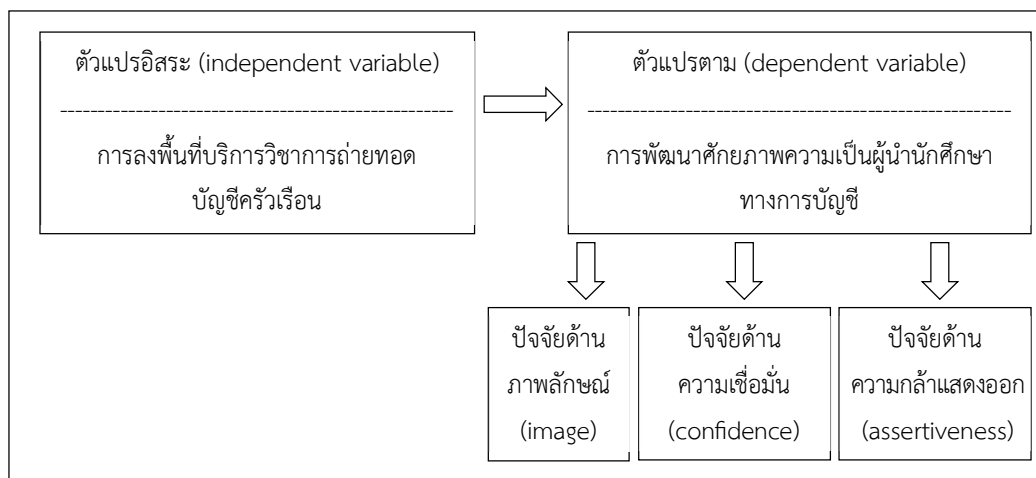
กนกกร จินา และอลงกรณ์ คูตระกูล (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบทบาทที่สลับสับเปลี่ยนกันได้ของผู้สร้างและผู้รับความรู้ โดยมีปฏิสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแปลงให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง การรวมความรู้ และการแปลงความรู้สู่ภายใน ซึ่งส่งผลต่อการนำความรู้ไปปรับใช้ในบริบทของตนเอง การที่นักศึกษาทางการบัญชีต้องลงพื้นที่ เพื่อติดต่อแนะนำ และสร้างความเข้าใจให้ครัวเรือนเปิดใจเห็นถึงความสำคัญของการจดบันทึก จัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น เป็นการฝึกฝนทักษะความเป็นผู้นำ ในการสร้างแรงจูงใจ การสื่อสาร และการสร้างความไว้วางใจ การถ่ายทอดความรู้ที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยวิสัยทัศน์ร่วมกันและวิธีคิดแบบเปิดใจทั้งจากมหาวิทยาลัยและชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (collaboration) และการเป็นผู้นำที่สามารถปรับตัวได้ (adaptive leadership) ของนักศึกษา

Crisostomo et al. (2023) ได้สำรวจแรงจูงใจ การเรียนรู้ และข้อเสนอแนะของนักศึกษาบัญชีที่เข้าร่วมกิจกรรมบริการชุมชน (community engagement) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมบริการชุมชนด้วยแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้ที่ได้รับสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความพึงพอใจในตนเอง และประโยชน์ของการสื่อสารพูดคุย การวิจัยนี้เน้นย้ำว่า การมีส่วนร่วมในการบริการวิชาการชุมชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาโดยตรงผ่านการฝึกฝนทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสร้างความเข้าใจในประเด็นทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นผู้นำที่รับผิดชอบและมีคุณธรรม การที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงและเห็นผลลัพธ์จากการช่วยเหลือชุมชน ย่อมส่งเสริมความมั่นใจในตนเองและความสามารถในการริเริ่มสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำ

Basson & Steenkamp (2024) ได้ทำการวิจัยเพื่อพิจารณาว่าเวิร์กช็อปนวัตกรรมทางสังคมและการสะท้อนคิดภายหลัง สามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองในฐานะคุณค่าความเป็นผู้นำที่รับผิดชอบในหลักสูตรบัญชีได้หรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาเห็นว่าเวิร์กช็อปนี้มีประโยชน์ส่งเสริมคุณค่าความเป็นพลเมือง การวิจัยนี้เสนอแนะว่า ควรมีการบูรณาการความเป็นพลเมืองเข้ากับหลักสูตรวิชาการ และควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เพื่อบริการสังคม (service learning) มากขึ้น การที่นักศึกษาบัญชีได้เรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคม และการนำความรู้ไปปรับใช้ในบริบทชุมชนผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงิน เช่น การถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนจะช่วยส่งเสริมศักยภาพความเป็นผู้นำในด้านการแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ ยังช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้นำที่ดีในยุคปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีผ่านการลงพื้นที่บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา ได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสำรวจพื้นที่เบื้องต้น และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีตัวแปรอิสระ (independent variable) และตัวแปรตาม (dependent variable) ดังภาพที่ 1 และคำอธิบายดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable)

การลงพื้นที่บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน หมายถึง กิจกรรมที่นักศึกษาบัญชีได้เข้าไปปฏิบัติงานจริงในชุมชนจังหวัดสงขลา เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนและการติดตามผล ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยการบริการสังคม (service-learning) ที่บูรณาการความรู้ทางบัญชีกับการช่วยเหลือสังคม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษา

2. ตัวแปรตาม (dependent variable)

การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชี หมายถึง ระดับของการเปลี่ยนแปลงหรือการเพิ่มขึ้นของคุณลักษณะและทักษะความเป็นผู้นำของนักศึกษาบัญชี หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบหลักของศักยภาพความเป็นผู้นำไว้ 3 ปัจจัย ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่

2.1 ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ (image) สะท้อนถึงการยอมรับและอิทธิพลของนักศึกษาในฐานะผู้นำรวมถึงการสร้าง ความน่าเชื่อถือและการแสดงความรับผิดชอบ

2.2 ปัจจัยด้านความเชื่อมั่น (confidence) แสดงถึงความมั่นใจในตนเอง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา

2.3 ปัจจัยด้านความกล้าแสดงออก (assertiveness) บ่งบอกถึงความสามารถในการสื่อสาร การวางแผน และการบริหารจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (mixed methods research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อนำไปสู่การยืนยันด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์และใช้เป็นฐานในการสร้างเครื่องมือเชิงปริมาณ จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันหรือขยายความเข้าใจที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพในวงกว้างขึ้น รายละเอียด

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามลักษณะข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

1.1.1 ประชากรเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาและการบริการวิชาการ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารภายในมหาวิทยาลัย (ผู้บริหารคณะวิทยาการจัดการ) ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจในนโยบายแผนและงบประมาณการพัฒนานักศึกษา 2) อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตชั้นปีที่ 3 ซึ่งมีประสบการณ์ตรงและได้เห็นพัฒนาการของนักศึกษา 3) ตัวแทนชุมชน (ประธานวิสาหกิจและผู้ใหญ่บ้าน) ซึ่งเป็นผู้รับบริการและสามารถสะท้อนผลการพัฒนานักศึกษาในบริบทจริง

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ ความเกี่ยวข้องและสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นการวิจัยได้ จำนวนรวมอย่างน้อย 6 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารคณะวิทยาการจัดการอย่างน้อย 2 คน อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตอย่างน้อย 2 คนและตัวแทนชุมชนอย่างน้อย 2 คน

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

1.2.1 ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิต รุ่น 63 (ชั้นปีที่ 3) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่เข้าร่วมโครงการบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย นักศึกษาห้อง A จำนวน 37 คน นักศึกษาห้อง B จำนวน 42 คน และนักศึกษาห้อง C จำนวน 33 คน รวมทั้งสิ้น 112 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เป็นนักศึกษาบัญชีจากประชากรข้างต้นที่ผ่านการลงพื้นที่บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากนักศึกษาจำนวน 3 กลุ่มเรียน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลุ่มเรียนละ 20 ชุด รวมทั้งสิ้น 60 คน ซึ่งถือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเชิงลึกครบถ้วนในการวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ (interview guide) แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 3 ชุด แต่ละชุดประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยออกแบบเฉพาะสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์ และแบบสัมภาษณ์สำหรับตัวแทนชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาผ่านกิจกรรมบริการวิชาการ

2.2 แบบสอบถาม (questionnaire) แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เพศ อายุ สถานที่ลงพื้นที่ บทบาทในทีม กิจกรรมเสริมศักยภาพอื่น ๆ) จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการและเติมคำ

ส่วนที่ 2 ศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาทางการบัญชีภายหลังลงพื้นที่ จำนวน 50 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยครอบคลุม 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความกล้าแสดงออก ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำนวน 1 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย (instrument quality assessment)

2.3.1 ความตรง (validity) สำหรับ 1) แบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความครอบคลุมของคำถามในการสัมภาษณ์ และ 2) แบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม กับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) จะต้องมีความตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

2.3.2 ความเที่ยง (reliability) ด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้าย กลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ให้มีความตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความน่าเชื่อถือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 รวมระยะเวลา 3 เดือน โดยมีขั้นตอนดังนี้:

3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลเชิงคุณภาพ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สืบค้นและสังเกต พื้นที่บริการวิชาการ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ผู้บริหาร อาจารย์ และตัวแทนชุมชน) เพื่อทำความเข้าใจ บริบท ปัญหา และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกถอดเทปและนำมา สังเคราะห์ เพื่อใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถาม

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตกลุ่มตัวอย่างที่ได้ผ่านการลงพื้นที่บริการวิชาการแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกถอดเทปและนำมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และ/หรือ การวิเคราะห์แก่นสาร (thematic analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ ข้อมูล การหาความถี่ของประเด็นสำคัญ และการตีความเพื่อสรุปแนวคิด มุมมอง และข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 60 ชุด จะถูกนำมาวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ดังนี้

ส่วนที่ 1 (คุณลักษณะทั่วไป) ใช้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ส่วนที่ 2 (ศักยภาพความเป็นผู้นำ) ใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยมีเกณฑ์ในการตีความหมายระดับการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำดังนี้ 0.00 หมายถึง ไม่มี/ไม่ได้ทำ, 0.01-1.99 หมายถึง มี/ทำน้อย 2.00-2.99 หมายถึง มี/ทำค่อนข้างน้อย 3.00-3.99 หมายถึง มี/ทำปานกลาง 4.00-4.99 หมายถึง มี/ทำค่อนข้างมากและ 5.00 หมายถึง มี/ทำมาก (สมเกียรติ รุ่งนิรัติศัย, 2554; นพวรรณ เปียชื่อ, 2559; มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2561)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาระดับการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาทางการบัญชีภายหลังการเข้าร่วมโครงการ บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนจังหวัดสงขลา โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับจากผลการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่นำไปสู่การยืนยันและเสริมความเข้าใจด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร อาจารย์และตัวแทนชุมชน พบประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาทางการบัญชีผ่านกิจกรรมบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือน ซึ่งสามารถสรุปเป็นแก่นสาร (themes) ได้ดังนี้

1.1 บทบาทของโครงการบริการวิชาการในการส่งเสริมทักษะผู้นำ ผู้บริหารและอาจารย์ต่างเน้นย้ำว่า โครงการลงพื้นที่บริการวิชาการ เป็นเวทีสำคัญที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะนอกห้องเรียน โดยเฉพาะทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสาร และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ผู้บริหารท่านหนึ่งกล่าวว่า “โครงการนี้เป็นเหมือนห้องเรียนนอกสถานที่ที่ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสกับสถานการณ์จริง ได้ฝึกการวางแผน การประสานงาน และการรับผิดชอบงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะผู้นำที่จำเป็นมากในสายงานบัญชีปัจจุบัน”

อาจารย์ผู้สอนให้ความเห็นว่า “ตอนแรกนักศึกษาอาจจะประหม่า ไม่กล้าแสดงออก แต่พอได้ลงพื้นที่จริง ได้พบปะผู้คน ได้แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ทำให้พวกเขามีความมั่นใจมากขึ้น กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น”

1.2 ความคาดหวังจากชุมชนต่อศักยภาพนักศึกษา ตัวแทนชุมชนสะท้อนความรู้สึกชื่นชมและเชื่อมั่นในบทบาทของนักศึกษาในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการบัญชีครัวเรือน โดยเฉพาะด้านการสร้างความเข้าใจ และการมีปฏิสัมพันธ์

ประธานวิสาหกิจชุมชนท่านหนึ่งกล่าวว่า “น้อง ๆ นักศึกษามาสอนเรื่องบัญชีครัวเรือนได้อย่างเข้าใจง่าย ทำให้ชาวบ้านกล้าถาม กล้าพูดคุย และเห็นถึงความตั้งใจในการช่วยเหลือของพวกเขา ทำให้เราเชื่อมั่นในความรู้ที่เขาถ่ายทอด”

ผู้ใหญ่บ้านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “นักศึกษาดูมีความรับผิดชอบมาก มาตรงเวลา เตรียมพร้อมมาอย่างดี ทำให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือและรู้สึกเป็นกันเอง”

1.3 องค์ประกอบหลักของความเป็นผู้นำที่ปรากฏจากการปฏิบัติจริง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การลงพื้นที่บริการวิชาการนี้ช่วยบ่มเพาะคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการในตัวนักศึกษา อันได้แก่ ภาวะผู้นำ ความเชื่อมั่น และความกล้าแสดงออก ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำควรมีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำ ที่เกิดจากการยอมรับและความน่าเชื่อถือที่นักศึกษาสร้างขึ้นในชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การประเมินศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษา โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนักศึกษาจำนวน 60 ชุด พบว่า ภาพรวมของศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีภายหลังการลงพื้นที่บริการวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.16$) ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองเชิงคุณภาพที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของโครงการในการเสริมสร้างศักยภาพดังกล่าว

ตารางที่ 1 ภาพรวมของศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาหลักสูตรบัญชีบัณฑิตภายหลังจากลงพื้นที่บริการวิชาการ

ปัจจัยหลัก	ห้อง A		ห้อง B		ห้อง C		ค่าเฉลี่ยรวม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ปัจจัยความเชื่อมั่น	4.28	0.65	4.06	0.68	4.03	0.69	4.13	0.66
2. ปัจจัยความกล้าแสดงออก	4.25	0.66	4.11	0.67	4.01	0.69	4.12	0.67
3. ปัจจัยภาพลักษณ์	4.33	0.64	4.26	0.65	4.09	0.68	4.23	0.65
ภาพรวม	4.29	0.65	4.14	0.67	4.04	0.69	4.16	0.66

จากตารางที่ 1 และผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นย้ำถึงความสำคัญขององค์ประกอบความเป็นผู้นำ 3 ประการ โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยดังนี้ ปัจจัยภาพลักษณ์ ($\bar{X} = 4.23$) ปัจจัยความเชื่อมั่น ($\bar{X} = 4.13$) และปัจจัยความกล้าแสดงออก ($\bar{X} = 4.12$) ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับค่อนข้างมาก

2.1 ปัจจัยภาพลักษณ์ (image)

นักศึกษาให้ความสำคัญและประเมินตนเองในภาพรวมด้านภาพลักษณ์อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.23$) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของตัวแทนชุมชนที่มองว่า นักศึกษามีความรับผิดชอบและน่าเชื่อถือ ปัจจัยภาพลักษณ์ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการทำตนให้เป็นที่รู้จัก ($\bar{X} = 4.25$) ด้านรับฟังความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.24$) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.21$) และด้านความยุติธรรมน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.19$)

1) ด้านการทำตนให้เป็นที่รู้จัก นักศึกษาให้คะแนนตนเองสูงในประเด็นเป็นส่วนหนึ่งในผู้บรรยายถ่ายทอด ($\bar{X} = 4.35$) และมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเองพูด ($\bar{X} = 4.28$) ซึ่งสะท้อนถึงการได้ฝึกบทบาทวิทยากรและเป็นที่จดจำในชุมชน

2) ด้านรับฟังความคิดเห็น ประเด็นที่โดดเด่น คือ ไม่พูดแทรกในขณะที่ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.28$) และยอมรับว่าตัวเองคิดผิดหลังจากที่ได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.25$) แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของผู้นำ

3) ด้านความยุติธรรมน่าเชื่อถือ นักศึกษาประเมินตนเองสูงในประเด็นเมื่อมีปัญหาตัดสินใจอย่างเป็นกลาง ($\bar{X} = 4.27$) ซึ่งเชื่อมโยงกับความน่าเชื่อถือในสายตาของชุมชน

4) ด้านความรับผิดชอบ ประเด็นที่สำคัญ คือ เมื่อมีปัญหาไม่ทิ้งงานลูกทีมทำกันเองตามที่ท่านได้ไว้วางใจมอบหมายงาน ($\bar{X} = 4.32$) และเข้าร่วมแก้ไขปัญหายุ่งยาก ($\bar{X} = 4.25$) สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อภารกิจและทีมงานที่อาจารย์และผู้บริหารได้คาดหวัง

2.2 ปัจจัยความเชื่อมั่น (confidence)

ภาพรวมของปัจจัยความเชื่อมั่นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.13$) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของอาจารย์ที่ว่านักศึกษามีความกล้าและมั่นใจมากขึ้นหลังจากลงพื้นที่ องค์ประกอบของความเชื่อมั่นที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 ด้านหลัก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการมีวุฒิภาวะ ($\bar{X} = 4.11$) ด้านความเป็นตัวเอง ($\bar{X} = 4.11$) และด้านความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 4.06$)

1) ด้านการมีวุฒิภาวะ ประเด็นที่นักศึกษาให้คะแนนสูง คือ เมื่อถูกขัดใจสามารถควบคุมความหงุดหงิดได้ ($\bar{X} = 4.22$) และการไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ($\bar{X} = 4.15$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเติบโตทางอารมณ์จากการเผชิญหน้าสถานการณ์จริง

2) ด้านความเป็นตัวเอง นักศึกษาประเมินตนเองสูงใน สามารถแยกแยะเรื่องงานกับเรื่องส่วนตัว ($\bar{X} = 4.27$) และมีทักษะการเอาตัวรอดเฉพาะหน้าพาทีมงานผ่านพ้นอุปสรรค ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งบ่งชี้ถึงการเรียนรู้ที่จะตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

3) ด้านความยืดหยุ่น ประเด็นยินยอมตามความคิดเห็นที่มีเหตุผล ($\bar{X} = 4.28$) และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.15$) สะท้อนการเปิดรับสิ่งใหม่และการปรับตัวตามสถานการณ์จริงในชุมชน

2.3 ปัจจัยความกล้าแสดงออก (assertiveness)

ภาพรวมของปัจจัยความกล้าแสดงออกอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.12$) ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้บริหารได้เน้นย้ำว่าโครงการนี้ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกการสื่อสารและแสดงออก องค์ประกอบของความกล้าแสดงออกประกอบด้วย

3 ด้านหลัก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบริหารจัดการสรรเวลา ($\bar{X} = 4.14$) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.11$) และด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.11$)

1) ด้านบริหารจัดการสรรเวลา นักศึกษาให้ความสำคัญกับความตรงต่อเวลานัดหมาย ($\bar{X} = 4.27$) และควบคุมกิจกรรมให้บรรลุผลภายในเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 4.23$) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการทำงานภาคสนาม

2) ด้านการสื่อสาร ประเด็นที่สำคัญ คือ นอกจากการส่งบันทึกแบบทางการยังใช้ทักษะการติดตามแบบไม่เป็นทางการ ($\bar{X} = 4.22$) และมีการประชุมปรับทัศนคติของทีมงานให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ($\bar{X} = 4.13$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้งานบรรลุผล

3) ด้านการวางแผน นักศึกษาประเมินตนเองสูงในด้านการจัดทำแผนการบรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของการทำงาน ($\bar{X} = 4.25$) และเมื่อเกิดอุปสรรคไม่สามารถแก้ปัญหาได้นำมาปรับแผนใหม่ ($\bar{X} = 4.15$) สะท้อนการฝึกฝนทักษะการวางแผนและการปรับแผนตามสถานการณ์จริง

การอภิปรายผล

1. ศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีโดยรวม

ผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องกันว่า โครงการบริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำของนักศึกษาทางการบัญชีได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงในบริบททางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการบ่มเพาะคุณลักษณะของผู้นำ สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (experiential learning) ที่เน้นว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมจริงจะช่วยเสริมสร้างทักษะและความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชี

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพความเป็นผู้นำนักศึกษาทางการบัญชีเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และความกล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นย้ำคุณลักษณะเหล่านี้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.1 ปัจจัยภาพลักษณ์ (image) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาประเมินตนเองด้านภาพลักษณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านการทำตนให้เป็นที่รู้จัก การรับฟังความคิดเห็น ความรับผิดชอบ และความยุติธรรมน่าเชื่อถือ ซึ่งได้รับการยืนยันจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ระบุว่าตัวแทนชุมชนมีความเชื่อมั่นและชื่นชมในความรับผิดชอบของนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้ที่ทำงานร่วมด้วยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้นำ การที่นักศึกษาได้ลงพื้นที่บรรยายและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับชุมชน ทำให้พวกเขามีโอกาสแสดงออกถึงความเป็นมืออาชีพและความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทยา อังกรวัฒนานุกูล และคณะ (2565) ที่ศึกษาศักยภาพทางการบัญชี ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี โดยพบว่า ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพและด้านบุคลิกลักษณะประจำตัวบุคคลมีความสำคัญสูงสุด ในประเด็นที่ว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงออกถึงความน่าเชื่อถือและความประพฤติที่เหมาะสม (จรรยาบรรณและบุคลิกลักษณะ) เป็นรากฐานสำคัญของภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งในบริบทของงานวิจัยนี้ ภาพลักษณ์ของนักศึกษาส่งผลโดยตรงต่อการยอมรับและความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธาดาธิเบศร์ ภูทอง และศศิณา เลี้ยงบำรุง (2562) ได้ศึกษาอิทธิพลความต้องการให้ตนเองดูดีทางสังคมและความต้องการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ต่อความตั้งใจในการแบ่งปันข้อมูล และซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมิร์ซของผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชันวาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชันวายที่มีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์โซเชียลคอมเมิร์ซ 330 คน พบว่า

1) ความรู้สึกเชิงบวกต่อกิจกรรมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความต้องการให้ตนเองดูดีทางสังคมมากที่สุด รองลงมา คือ ความรู้สึกเชิงบวกต่อกิจกรรมเชิงพาณิชย์ 2) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สำหรับกิจกรรมเชิงพาณิชย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความต้องการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ รองลงมา คือ อัตลักษณ์ทางสังคม 3) ความต้องการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแบ่งปันข้อมูลสินค้าออนไลน์ รองลงมา คือ ความต้องการให้ตนเองดูดีทางสังคม จึงกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ที่ดีสะท้อนให้ตนเองดูดีทางสังคมได้

2.2 ปัจจัยความเชื่อมั่น (confidence) นักศึกษาประเมินตนเองด้านความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในด้านการมีวุฒิภาวะ ความเป็นตัวเอง และความยืดหยุ่น ข้อมูลเชิงคุณภาพจากอาจารย์และผู้บริหารยืนยันว่า การลงพื้นที่ทำให้พวกเขากล้าแสดงออกและมีความมั่นใจมากขึ้นในการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค การตัดสินใจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ ล้วนเป็นรากฐานของความมั่นใจในตนเองและวุฒิภาวะของผู้นำ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนันภัทร์ ปิยะภัทรวีรัตน์ (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนและครูที่เลี้ยงในสถานศึกษาสังกัด 158 คน พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรมีอุดมการณ์แน่วแน่ และมีจุดยืนที่ชัดเจน มีการวางแผนทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมต่อสาธารณชน เป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม เปิดโอกาสสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนรู้จักพัฒนาตนเอง เปิดโลกทัศน์ให้ศึกษาดูงาน อบรมในการพัฒนาตนเองในต่างพื้นที่และต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีสิทธิในการออกความคิดเห็น และเห็นถึงความสำคัญของความก้าวหน้าทางวิชาชีพของผู้ร่วมงาน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณชิตา ทิรัญพิชา (2561) ที่ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารต่อสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานเลขานุการ โดยพบว่าสมรรถนะด้านพัฒนาตนเองเป็นมืออาชีพ และสื่อสารอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งในประเด็นด้านความเป็นมืออาชีพและการพัฒนาตนเอง ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และในสายตาของผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่นักศึกษาได้พัฒนาผ่านการทำงานจริง

2.3 ปัจจัยความกล้าแสดงออก (assertiveness) นักศึกษาประเมินตนเองด้านความกล้าแสดงออกในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการเวลา ด้านการสื่อสาร และด้านการวางแผน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการลงพื้นที่บริการวิชาการได้เป็นเวทีสำคัญที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกฝนและแสดงออกถึงทักษะเหล่านี้อย่างเป็นรูปธรรม การที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน การปฏิบัติตามแผน การปรับแผนเมื่อเกิดอุปสรรค รวมถึงการใช้ทักษะการสื่อสารทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับชุมชนและทีมงาน ล้วนเป็นประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาความกล้าแสดงออกในฐานะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ชี้ว่าโครงการนี้ช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกการประสานงาน การนำเสนอ และการแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตภัค ใจกล้า (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมในระดับปานกลางในประเด็นที่ว่า การกล้าแสดงออกเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาและปรับปรุงได้จากการฝึกฝนและประสบการณ์ การที่นักศึกษาในงานวิจัยปัจจุบันได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ทำให้พวกเขาต้องกล้าตัดสินใจ กล้าสื่อสาร และกล้าแสดงบทบาทผู้นำในการเผชิญกับอุปสรรคและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกให้สูงขึ้นจากระดับทั่วไป อันเป็นผลจากการได้ฝึกฝนทักษะการบริหารจัดการเวลา การสื่อสาร และการวางแผนงานอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำทางการบัญชีในบริบทของการบริการวิชาการภาคสนาม โดยผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นของคุณลักษณะผู้นำทางการบัญชีในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ได้แก่ ภาพลักษณ์ (image) ความเชื่อมั่น (confidence) และความกล้าแสดงออก (assertiveness) ซึ่งนักศึกษาบัญชีได้รับการบ่มเพาะและพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงพื้นที่ให้บริการวิชาการถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ ยิ่งไปกว่านั้น นักศึกษาบัญชีมีความประสงค์ให้คงรูปแบบของการลงพื้นที่ถ่ายทอดบัญชีครัวเรือนแก่ชุมชน ซึ่งสามารถพัฒนานักศึกษาได้ครบทั้งห้าด้าน คือ คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถสื่อสารรายงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยและคณะวิชา ระดับนโยบายและการบริหารหลักสูตรหรือโปรแกรม ภาควิชา สามารถส่งเสริมและขยายผลโครงการบริการวิชาการ โดยจัดให้มีโครงการบริการวิชาการในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประจำปี เพื่อให้ นักศึกษามีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำผ่านประสบการณ์จริงที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น บูรณาการการพัฒนาผู้นำให้เข้ากับหลักสูตร โดยออกแบบกิจกรรมในโครงการให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำทั้ง 3 ด้านคือ ภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น ความกล้าแสดงออก โดยเฉพาะการมอบหมายบทบาทที่ท้าทายให้นักศึกษาได้ฝึกการวางแผน การสื่อสาร และการตัดสินใจในสถานการณ์จริง จัดให้มีช่วงเวลาสำหรับการสะท้อนคิด (reflection) อย่างเป็นระบบหลังการปฏิบัติงานแต่ละครั้ง เพื่อให้ นักศึกษาได้ทบทวนบทบาท พฤติกรรม และการเรียนรู้ด้านความเป็นผู้นำของตนเอง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมีวุฒิภาวะให้เติบโตอย่างแท้จริง

1.2 สำหรับคณาจารย์ผู้ดูแลโครงการและนักศึกษา ในบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ได้ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (coach and mentor) ที่ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ทั้งก่อน ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังการลงพื้นที่ เพื่อให้ นักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทผู้นำและสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและบทบาทหมุนเวียน กระตุ้นให้นักศึกษาผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทในการเป็นผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรมย่อย เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะการนำและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสมดุล สนับสนุนให้นักศึกษาใช้เทคโนโลยีและพัฒนาทักษะการสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การสร้างเนื้อหาดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ และความกล้าแสดงออกในการเผยแพร่ความรู้ และการทำงานในยุคปัจจุบัน

1.3 ชุมชนและภาคีเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือที่ยั่งยืน สามารถสานต่อความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โครงการบริการวิชาการสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงและสร้างผลกระทบเชิงบวกที่ยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (comparative study) ในรูปแบบการบริการวิชาการที่แตกต่างที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำด้านอื่นตามยุคสมัย เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (best practices)

2.2 ควรทำศึกษาเชิงระยะยาว (longitudinal study) เพื่อติดตามและประเมินความยั่งยืนของศักยภาพความเป็นผู้นำที่พัฒนาขึ้นในตัวนักศึกษาภายหลังสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่การทำงานจริง

2.3 การดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) โดยออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการที่มีการควบคุมตัวแปรเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแต่ละองค์ประกอบที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำที่เฉพาะเจาะจง

เอกสารอ้างอิง

- กนกกร จีนา และอลงกรณ์ คูตระกูล. (2561). กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน: กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 9(1), 59-80.
- กฤตภัค ใจกล้า. (2561). พฤติกรรมการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. การวิจัยรายบุคคล ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิษฐา สิทธาจารย์. (2563). ภาพลักษณ์ คุณภาพการบริการ และความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทขนส่งเอกชนแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จันทร์ศิลา จะเปี้ย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้บัญชีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา ความยากจนของเกษตรกรไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนันภัสร์ ปิยะภัทรวรัตน์. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดยะลา. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ณชิตา ทิรัญพิชา. (2561). ทักษะของผู้บริหารที่มีต่อสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานเลขานุการในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธาดาธิเบศร์ ภูทอง และศศิณา เลี้ยงบำรุง. (2562). อิทธิพลความต้องการให้ตนเองดูดีทางสังคมและความต้องการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์ต่อความตั้งใจในการแบ่งปันข้อมูลและซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลคอมเมอร์เชียลของผู้บริโภคกลุ่มเจนเอเรชันวาย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(3), 304-339.
- นพวรรณ เปี้ยชื่อ. (2559). การเลือกใช้สถิติวิเคราะห์และปัญหาที่พบบ่อย. *วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ไทย*, 3(2), 83-90.
- นันทยา อังกูรพัฒนานุกุล, มลิวรรณ ศรีมงคล และวิไลลักษณ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2565). ศักยภาพทางการบัญชีที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในสำนักงานบัญชี เขตจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา*, 6(2), 78-90.
- บุญญาภา รัตนนิธิ. (2556). ภาวะผู้นำ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารศาลยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 8 สำนักงานศาลยุติธรรม. วันที่ 23 มกราคม – 27 กุมภาพันธ์ 2556.
- ปิยฉัตร ทองแพง. (2562). การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานบัญชีครัวเรือน บ้านหมากยางเหนือ ตำบลเปาะ อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(2), 321-331.
- พัสกร อุ่นกาส. (2565). ทักษะความเป็นผู้นำแห่งอนาคต. *Journal of Modern Learning Development*, 7(2), 455-466.
- มนสิข สิริสมบุรณ์, วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล และจรัสรัตน์ เสนาะกรรณ์. (2563). มโนทัศน์การสร้างภาพลักษณ์องค์กร. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์*, 15(1), 149-160.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลพรตน์ อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี. รายงานผลการสำรวจ ประจำปีงบประมาณ 2561. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- รวินท์ดา สุทิน. (2565). การสื่อสารเพื่อปรับภาพลักษณ์ของบริษัท SKYLLER Solutions จำกัด. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลลภา บุญรอด. (2552). การเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาภาวะผู้นำ. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 10(ฉบับพิเศษ), 18-25. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2561). คู่มือการบริหารวิชาการแก่สังคม สำหรับคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมเกียรติ รุ่งนริศดิศย์. (2554). การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจและพฤติกรรมการใช้ยาสามัญและยาต้นแบบของแพทย์. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาวิตา กุลอุปฮาด. (2565). คุณลักษณะผู้นำและภาวะผู้นำของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกิจการเพื่อสังคม. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภัทธร ทวีจันทร์. (2556). การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลางตำบลชะยูง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(48), 7-16.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2563). *แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษา (พ.ศ. 2563-2565)*. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร:
- อภิสร มุ่งมาตร. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อรรณณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อังคณา อ่อนธานี. (2563). มุมมองในการพัฒนาหลักสูตรผ่านแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 22(1), 366-380.
- Basson, R., & Steenkamp, G. (2024). Developing accounting students as responsible leaders: A workshop on social innovation. *South African Journal of Business Management*, 55(1), a4335.
- Crisostomo, K., Garrido, D. L., Mallari, V. J., Marallag, G. M., Raguindin, R. J., & Maramag, F. R.-A. (2023). Motivations and learnings of accounting students in community engagement participation. *Accountancy, Business and Hospitality Research Bulletin*, 10(Series 2023), 53–64.

การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

Integral household accounting for accounting wisdom under the sufficiency economy philosophy of community enterprises in Loei Province

อำภำภัทร์ วสันต์สกุล^{1*}, เมทยา อิมเอิบ²

Ampapath Wasunsakul^{1*}, Methaya Imerb²

¹ หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Bachelor of Accountancy, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

² Bachelor of Business Administration, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: am_lru@hotmail.com^{1*}, machaya@gmail.com²

Received: June 03, 2025

Revised: June 28, 2025

Accepted: July 02, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของแนวปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย 2. เพื่อศึกษาทัศนคติ ปัญหา อุปสรรค ในการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย และ 3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่นำไปสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 287 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสภาพปัญหาปัจจุบันการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชีวิตประจำวันภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

พบว่า ประสบปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในขั้นตอนการจัดทำผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังขาดงบประมาณที่ใช้ในการบริหารงาน และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย สำหรับด้านทัศนคติ ปัญหา อุปสรรคของการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย โดยภาพรวมส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี และบางแห่ง มีบุคลากรที่ยังไม่เข้าใจในกระบวนการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง แนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ควรเกิดจากความร่วมมือของแต่ละฝ่าย เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนฯ สามารถนำบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การบูรณาการ, บัญชีครัวเรือน, ภูมิปัญญาทางบัญชี, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This study aims to 1. examine the current state of household accounting practices under the sufficiency economy philosophy among community enterprises in Loei Province, 2. investigate attitudes, problems, and obstacles in applying household accounting based on the sufficiency economy philosophy among these enterprises, and 3. analyze and propose guidelines for household accounting that contribute to the development of accounting wisdom under the sufficiency economy philosophy for community enterprises in Loei Province. The sample population consisted of 287 community enterprises in Loei Province, employing both quantitative and qualitative research methods. The findings revealed that the sufficiency economy philosophy has a statistically significant positive impact at the 0.05 level on household accounting practices among community enterprises in Loei Province. Furthermore, household accounting practices influence the development of accounting wisdom, and the sufficiency economy philosophy significantly enhances accounting wisdom within these enterprises. Regarding the current problem in implementing household accounting under the sufficiency economy philosophy, the study found that community enterprises faced difficulties in understanding product development procedures, had an insufficient budget for operations, and struggled with product diversification. In terms of attitudes, problems, and obstacles, most enterprises reported limited time for maintaining accounts, while some lacked personnel with proper accounting knowledge. To enhance accounting wisdom under the sufficiency economy philosophy, the study suggests that each stakeholder collaboratively put effort into enabling community enterprises to effectively apply household accounting as a tool for improving their accounting systems.

Keywords: integration, household accounting, accounting wisdom, sufficiency economy

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตามบริบทในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งมีสถานการณ์ซึ่งไม่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น วิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 (COVID-19) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วและรุนแรงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนทั่วโลก สำหรับประเทศไทยในช่วงวิกฤตการณ์

โควิด 19 ระบบเศรษฐกิจได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นภาคการท่องเที่ยวและภาคการผลิต อีกทั้งธุรกิจหลายแห่งยังประสบปัญหาในเรื่องของการขาดสภาพคล่องทางการเงิน จนทำให้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ และต้องปิดกิจการไป โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเป็นฐานรากของระบบเศรษฐกิจไทย ก็ประสบปัญหามากมายจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาโดยกำหนดไว้เป็นวาระสำคัญระดับชาติ ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการรู้เท่าทันทางการเงิน (financial literacy) หรือการจัดการการเงินส่วนบุคคล เนื่องจากเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน แนวทางในการรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และธุรกิจขนาดเล็ก ในบริบทของการพัฒนา คือ การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกระดับ แนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคมไทยให้สามารถก้าวต่อไปข้างหน้าอย่างเข้มแข็งก็คือ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนใช้ความรู้ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ โดยนำหลักการบัญชีมาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า “บัญชีครัวเรือน” ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว ทราบถึงจำนวนเงินคงเหลือในแต่ละวัน สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และรู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดการประหยัดและการออมมากขึ้น (ธรรณชนก นิลมนิ และคณะ, 2558) ดังนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในการส่งเสริมความยั่งยืน และภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ซึ่งให้เห็นว่า “บัญชีครัวเรือน” เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในระดับบุคคลและชุมชน โดยช่วยให้เกิดการบันทึก วิเคราะห์ และวางแผนทางการเงิน เพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดดุลและหนี้สิน

โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย คือ กลุ่มหนึ่งที่ยังคงยืนหยัดต่อสู้กับกระแสความเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก ด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี อันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตในหลาย ๆ ด้าน เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มหัตถกรรมจักสาน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์ชีสเคิล และกลุ่มผักปลอดภัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคที่วิสาหกิจชุมชนเผชิญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เช่น การขาดความเข้าใจในกระบวนการ การยอมรับแนวคิด เวลาที่จำกัด และการขาดความรู้ในระบบบัญชีที่ถูกต้อง ยังไม่ได้รับการศึกษาในเชิงบูรณาการ เพื่อหาแนวทางแก้ไข ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยการศึกษาเชิงลึกถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีผ่านการบูรณาการบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่พยายามนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการนำบัญชีครัวเรือนไปใช้เพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของแนวปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาทัศนคติ ปัญหา อุปสรรค ในการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่นำไปสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 นี้ นับว่าเป็นแนวคิดสำคัญในการปฏิบัติตน โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2557) ได้เผยแพร่นิยามความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากหรือน้อยเกินไป และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อจะสามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

แนวคิดเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน เป็นการประยุกต์ทางการบัญชี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ทำบัญชีครัวเรือนสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เกิดการประหยัดและการออม สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน บัญชีครัวเรือนเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายรับ รายจ่าย ซึ่งอาจจะเป็นรายรับ รายจ่าย ส่วนบุคคล หรือรายรับ รายจ่าย เป็นต้นทุนในการผลิตของธุรกิจขนาดย่อม เพื่อทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการประกอบธุรกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางบัญชี

ปัจจัยด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชี (สุภัทธร ทวีจันทร์, 2556)

- 1) การรับรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ (knowledge recognition) หมายถึง การมีจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้ ความเข้าใจและเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน เพื่อกระบวนการขับเคลื่อนที่เกิดประโยชน์สูงสุด
- 2) ทักษะปฏิบัติในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน (skill practice) หมายถึง ความสามารถด้านการจดบันทึกที่ละเอียดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน
- 3) ทักษะการคิดหลักบัญชี (thinking system) หมายถึง ความสามารถในการคิดและปฏิบัติ โดยยึดหลักการระบบทางการบัญชีที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเป็นไปตามกระบวนการที่ชัดเจน ถูกต้อง
- 4) การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (knowledge implementation) หมายถึง ความสามารถในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนไปบูรณาการ ประกอบการวางแผนการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

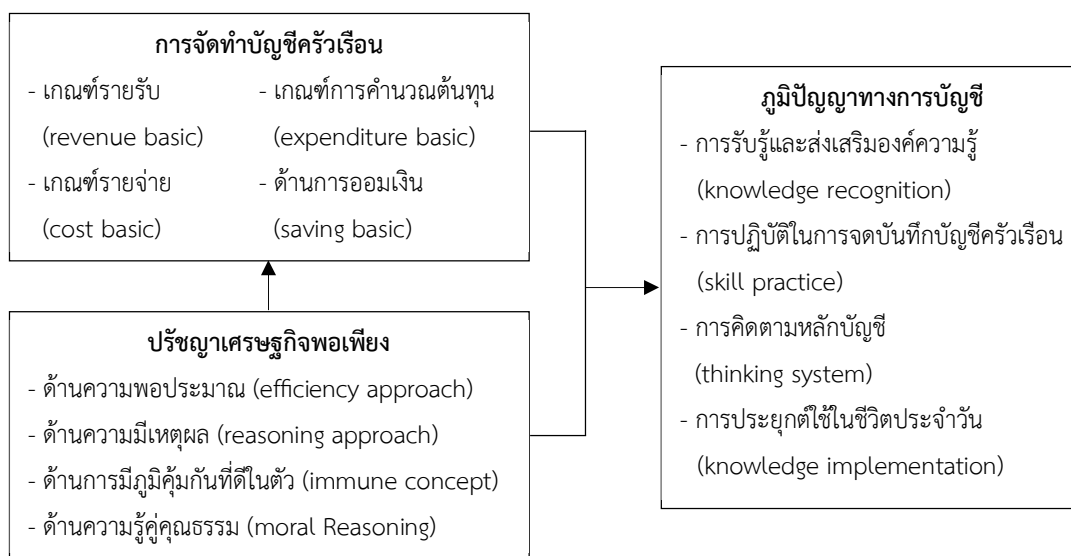
วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise: SMCE) หมายถึง กิจกรรมของชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553)

ยุทธนา จันทร์ปัด และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบัญชีของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านสามทอ ตำบลแสงสว่าง อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สภาพการจัดทำบัญชีและระบบบัญชี มีสมุดเพียงเล่มเดียวสำหรับการบันทึกการค้า โดยทั้งหมดเป็นการจดบันทึกบัญชี

ด้วยมือ และเอกสารที่ใช้ประกอบการบัญชีบัญชีคือ ใบเสร็จรับเงิน มีการจัดทำรายงานทางการเงินคือ งบกำไรขาดทุน สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีโดยรวมคือ ขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน และขาดเครื่องมือใช้สำนักงานและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และระบบบัญชีได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสม ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ รายงานทางการเงินมีความชัดเจน และนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น โดยใช้สมุดบัญชี 4 เล่ม ประกอบด้วย สมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป สมุดบัญชีแยกประเภท และสมุดบันทึกต้นทุน และระดับความเห็นต่อการพัฒนาระบบบัญชีพบว่า ระบบบัญชีมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ซึ่งได้นำขอบข่ายตามหลักแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี (สุภัทรธร ทวีจันทร์, 2556) โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิด เพื่อให้เห็นความสอดคล้องกับบริบท และเนื้อหาที่ต้องการศึกษา แสดงรายละเอียดกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed methods research) ประกอบด้วย วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณก่อน เพื่อให้ได้โครงสร้างของภาพกว้างสำหรับชุดตัวแปรที่ส่งผลต่อกัน จากนั้นจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการเจาะลึกเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจ และครอบคลุมการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจะได้ข้อมูลที่เชื่อถือและมีน้ำหนักในการนำข้อมูลไปสู่การวิเคราะห์มากขึ้น โดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดเลย จำนวน 1,012 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดเลยที่ได้รับอนุมัติการจัดทะเบียนประเภทธุรกิจ จำนวน 287 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จากสูตร} &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\ &= \frac{1,012}{1 + 1,012(0.05)^2} \\ &= 287 \text{ คน} \end{aligned}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง
 N = ขนาดประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)

ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมคือ 287 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยกระจายตามสัดส่วนของอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเลย มีการแบ่งเขตพื้นที่สุ่มตัวอย่างทั้ง 14 อำเภอ และจัดกลุ่มตัวอย่าง+แบบสัดส่วนในแต่ละอำเภอโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนแต่ละอำเภอในจังหวัดเลย

ที่	อำเภอ	ประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
1	เมืองเลย	90	26
2	เชียงคาน	88	25
3	เอราวัณ	141	40
4	ด่านซ้าย	81	23
5	ท่าลี่	65	18
6	นาแห้ว	60	17
7	นาด้วง	40	11
8	ปากชม	52	15
9	ผาขาว	83	24
10	ภูเรือ	73	21
11	ภูกระดึง	74	21
12	ภูหลวง	37	10
13	วังสะพุง	72	20
14	หนองหิน	56	16
รวม		1,012	287

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้แก่ ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นผู้นำกลุ่มที่มีส่วนร่วม และมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่บริเวณชุมชนวิสาหกิจในจังหวัดเลย เป็นอย่างดี ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จำนวน 14 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวมทั้งหมด 14 คน เพื่อหาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย นอกจากนั้น สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะตรวจสอบทิศทางและความแท้จริงของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งจะช่วยให้การศึกษามีความน่าเชื่อถือและเป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วนคือ เครื่องมืองานวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม และเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview form) ในรูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือของงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaires) เพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 6 ตอน ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิก ระยะเวลาจัดตั้งกลุ่ม แหล่งที่มาของเงินทุน และรายได้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และเป็นคำถามปลายปิด (close-end question) จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเกณฑ์รายรับ ด้านเกณฑ์รายจ่าย ด้านเกณฑ์การคำนวณต้นทุน และด้านการออมเงิน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และเป็นคำถามปลายปิด (close-end question) จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านความรู้คุณธรรม

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) และเป็นคำถามปลายปิด (close-end question) จำนวน 20 ข้อ โดยครอบคลุมแนวคิดปัจจัยด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชี ได้แก่ การรับรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ การปฏิบัติในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน การติดตามหลักบัญชี และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questions) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม กำหนดได้ดังนี้

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน

ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน
ค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดได้ดังนี้	
ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ และสมมติฐานของการวิจัย

2) ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษา และการครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความตรงด้านโครงสร้าง (construct validity) และความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ทดสอบความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) จากนั้นนำไปปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4) การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability)

2.2 เครื่องมือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ประเด็นที่ครอบคลุม 4 ประเด็น ดังนี้
ตอนที่ 1 บริบทของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชีวิตประจำวันภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 3 ทศนคติ ปัญหา อุปสรรค ของการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 4 แนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จำนวน 1 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษา และวิธีการเก็บข้อมูล จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ คือ

3.1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย รวมถึงแนวทางการพัฒนาแก้ปัญหา และอุปสรรคของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จากตำรา เอกสารงานวิจัย รายงานบทความทางวิชาการระบบอิเล็กทรอนิกส์

3.1.2 ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถาม (questionnaires) ถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย โดยแนบซองจดหมายตอบกลับพร้อมกับแบบสอบถาม ซึ่งกำหนดส่งจดหมายตอบกลับทางไปรษณีย์ ภายใน 15 วัน จำนวน 287 ฉบับ

3.1.3 เมื่อครบตามกำหนด ได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนมาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 225 ฉบับ และ

มีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ จำนวน 18 ฉบับ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการติดตามโดยการส่งแบบสอบถาม โทรศัพท์ และส่งอีเมลกลับไปยังผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มเดิมอีกครั้ง จำนวน 44 ฉบับ และหลังจาก 15 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับคืนมาจำนวน 22 ฉบับ ทางโทรศัพท์ จำนวน 7 ฉบับ และทางอีเมล (e-mail) จำนวน 15 ฉบับ โดยพบว่าแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 13 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน 31 ฉบับ ดังนั้น แบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับคืนมาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 2 รอบ รวมจำนวน 256 ฉบับ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน

3.1.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมด จำนวน 256 ฉบับ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในกระบวนการต่อไป

3.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อเก็บรายละเอียดข้อมูลเชิงลึกแบบมีเป้าหมายชัดเจน ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา และดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ คือ

3.2.1 ผู้วิจัยขออนุญาตแนะนำตัวเองกับตัวแทนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากนั้นทำการนัดหมายวันเวลา ทางโทรศัพท์ เพื่อเข้าไปทำการสัมภาษณ์

3.2.2 ผู้วิจัยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย จำนวน 14 คน เพื่อสัมภาษณ์ตามแบบโครงสร้างการสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ทั้ง 4 ประเด็น ซึ่งได้ส่งแบบสัมภาษณ์ให้ล่วงหน้าก่อน 3 วัน ทางอีเมล (e-mail)

3.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้แก่ ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือผู้นำกลุ่มที่มีส่วนร่วม และมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่บริเวณชุมชนวิสาหกิจในจังหวัดเลยเป็นอย่างดี ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละอำเภอ ๆ ละ 1 คน จำนวน 14 คน ซึ่งใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที ต่อ 1 คน ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการดำเนินการตามขั้นตอน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันของแนวปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน (ร้อยละ 75) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 156 คน (ร้อยละ 60.5) สถานภาพส่วนใหญ่สมรส จำนวน 207 คน (ร้อยละ 78.90) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 144 คน (ร้อยละ 55.90) อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จำนวน 98 คน (ร้อยละ 38.30) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มากกว่า 15,000 บาท จำนวน 110 คน (ร้อยละ 43.30) ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย พบว่า โดยส่วนใหญ่มีรูปแบบของธุรกิจเป็นกลุ่มการผลิตสินค้า จำนวน 222 คน (ร้อยละ 85.50) ประเภทของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นการผลิตพืช จำนวน 85 คน (ร้อยละ 33.40) ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม ส่วนใหญ่ 6-10 ปี จำนวน 108 คน แหล่งที่มา

ของเงินทุนส่วนใหญ่มาจากเงินของสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 139 คน และรายได้เฉลี่ยต่อปีส่วนใหญ่มีมากกว่า 50,000 บาท จำนวน 109 คน (ร้อยละ 42.50) สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นเพศหญิง อายุโดยเฉลี่ยระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรสแล้วทั้งสิ้น การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพเกษตรกร และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนโดยประมาณมากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป การศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย พบว่า โดยรายได้หลักของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาจากรูปแบบกลุ่มการผลิตสินค้า มากกว่ากลุ่มการให้บริการ ซึ่งประเภทของธุรกิจ ส่วนใหญ่ จะเป็นการผลิตปศุสัตว์ มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 15-20 คน แหล่งเงินทุนมาจากสมาชิกในกลุ่มออกมาร่วมกัน และมีรายได้เฉลี่ย ต่อปีมากกว่า 50,000 บาท การศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชีวิตประจำวันภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย พบว่า ประสบปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในขั้นตอน กระบวนการจัดทำผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่มให้ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ยังขาด เรื่องงบประมาณที่ใช้ในการบริหารงาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสของรายได้ให้มากขึ้น

2. ทศนคติ ปัญหา อุปสรรค ในการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับทศนคติ ปัญหา อุปสรรค ของการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย พบว่า โดยส่วนใหญ่ใช้เวลาในการบริหารงานเกือบทั้งวัน ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี ซึ่งต้องมีการสรุปรายรับ รายจ่ายทุกสิ้นวัน และบางแห่งยังมีสมาชิกที่ไม่เข้าใจในระบบของกระบวนการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย มีความคิดเห็น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ แนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.49) แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.51) และการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.57) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ พบว่าข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีการจัดทำงบประมาณการใช้จ่ายเงินได้อย่างเหมาะสม คำนึงค่ากับการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.76) และการตระหนักถึงคุณค่าและราคาของสิ่งที่คิดว่าฟุ่มเฟือย อยู่เสมอ โดยบังคับตนเองด้วยวินัย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.78)

3. ผลการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่นำไปสู่การสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย มีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ได้แก่ การมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน ย่อมทำให้งานสำเร็จรวดเร็วทันเวลา และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.68) สามารถรับรู้และเข้าใจทิศทางการดำเนินงานที่แปลกใหม่ร่วมกันได้ จะช่วยให้การทำงานเสร็จเร็วกว่ากำหนดได้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.76) และเชื่อว่าการผลักดันแนวคิดใหม่ ๆ ที่ทันสมัยในการทำงาน จะช่วยให้ทุกคนมองเห็นเป้าหมายความสำเร็จของงานได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.76) การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดเลย พบว่า ควรมีการจัดทำแผนการอบรม และให้คำแนะนำ พร้อมทั้งมีการติดตามด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งอาจมีการจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อเก็บเป็นสถิติในการบันทึกการสำคัญของการจัดทำบัญชี อีกทั้งควรมีการกระตุ้นให้ตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการปฏิบัติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดทำบัญชี อันจะเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนความเป็นจริงได้และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในการดำเนินชีวิต

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนธุรกิจพอเพียงส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

สมมติฐานที่ 2 แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งผลต่อการสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนธุรกิจพอเพียงส่งผลต่อการสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย

ตารางที่ 1 การทดสอบความสัมพันธ์ของประชาชนธุรกิจพอเพียงกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน

แนวคิดประชาชนธุรกิจพอเพียง	การจัดทำบัญชีครัวเรือน		p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	
ค่าคงที่ (a)	0.016	0.021	
1. ด้านความพอประมาณ (BSU)	0.251	0.038	0.020***
2. ด้านความมีเหตุผล (BRE)	0.087	0.040	0.000***
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (BSI)	0.204	0.036	0.000***
4. ด้านความรู้คู่คุณธรรม (BMR)	0.242	0.042	0.000***
F = 93.467, p = 0.000, Adj R ² = 0.478			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวคิดประชาชนธุรกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ (BSU) ด้านความมีเหตุผล (BRE) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (BSI) และด้านความรู้คู่คุณธรรม (BMR) ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนกับการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี

แนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือน	การเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี		p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	
ค่าคงที่ (a)	0.015	0.035	
1. ด้านเกณฑ์รายรับ (ARB)	0.041	0.045	0.389
2. ด้านเกณฑ์รายจ่าย (AEB)	0.185	0.050	0.001***
3. ด้านเกณฑ์การคำนวณต้นทุน (ACB)	0.058	0.053	0.289
4. ด้านการออมเงิน (ASB)	0.323	0.054	0.000***
F = 43.767, p = 0.000, Adj R ² = 0.401			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้านเกณฑ์รายจ่าย (AEB) และด้านการออมเงิน (ASB) ส่งผลต่อการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับแนวคิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้านเกณฑ์รายรับ (ARB) และด้านเกณฑ์การคำนวณต้นทุน (ACB) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี

แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	การเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี		p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	
ค่าคงที่ (a)	0.018	0.033	
1. ด้านความพอประมาณ (BSU)	0.041	0.041	0.115
2. ด้านความมีเหตุผล (BRE)	0.071	0.042	0.105
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (BSI)	0.142	0.045	0.000***
4. ด้านความรู้คู่คุณธรรม (BMR)	0.449	0.043	0.000***
F = 75.057, p = 0.000, Adj R ² = 0.524			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี (BSI) และด้านความรู้คู่คุณธรรม (BMR) ส่งผลต่อการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ (BSU) และด้านความมีเหตุผล (BRE) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย สามารถอภิปรายผลตามการวิจัยเชิงปริมาณ สมมติฐานการวิจัย และการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้

การอภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

สมมติฐานของการวิจัยที่ 1 พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลกระทบต่อแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจนั้น จะช่วยให้กลุ่มสมาชิกสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพุทธรณ สุวรรณอาสน์ (2562) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสมและใช้ประโยชน์มากขึ้น กล่าวคือ สามารถสรุปผลการดำเนินงานที่แท้จริงได้ในรูปของงบกำไรขาดทุน และควบคุมวัตถุดิบและสินค้าให้อยู่ในระบบสินค้า นอกจากนี้ผู้จัดทำบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถคำนวณต้นทุนสินค้าได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจระบบบัญชีใหม่ 10 ประเด็น ได้แก่ 1. สามารถรับรู้รายได้/รายจ่ายได้ 2. สามารถใช้ควบคุมสินค้าคงคลังได้ 3. สามารถรับรู้ต้นทุนสินค้าได้ 4. ใช้ในการบริหารจัดการสินค้าคงคลังได้ 5. ใช้เป็นข้อมูลบริหารการผลิตสินค้าได้ 6. ใช้ในการควบคุมและบริหารจัดการวัตถุดิบและวัสดุคงคลังได้ 7. สามารถจำแนกลูกหนี้รายตัวและเจ้าหนี้รายตัวได้ 8. สามารถรู้ผลการดำเนินงาน และออกรายงานทางการเงินได้สมเหตุสมผล 9. สามารถวิเคราะห์เงินทุนหมุนเวียนได้ 10. สามารถใช้ข้อมูลบัญชีในการบริหารจัดการการเงินได้

สมมติฐานของการวิจัยที่ 2 พบว่า แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก การทำบัญชีไม่เพียงเป็นการบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจรวมถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนิภา เจียมศักดิ์ และจุฑารัตน์ โพธิ์หลวง (2566) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่า รายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีค่าใกล้เคียงกัน ซึ่งอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท และภาพรวมของสภาพปัญหาในการทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ย 3.44 ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกเป็นส่วนใหญ่ และคะแนนสอวัดความรู้โดยเฉลี่ยหลังการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่า ก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และหัวหน้าครัวเรือนทุกคนที่เข้าร่วมโครงการมีการจดบันทึกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

สมมติฐานของการวิจัยที่ 3 พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจาก การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตไม่เพียงแต่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นระบบมากขึ้น แต่ยังช่วยให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของปาริชาติ โยตะสิงห์ และคณะ (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหา การจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านแก่น้อย ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า รายจ่ายของผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนไม่มีผลต่อปัจจัยภายใน ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่มีผลต่อปัจจัยภายนอก ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยคือ หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดอบรมสัมมนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนสัมฤทธิ์ผล

การอภิปรายผลเชิงคุณภาพ

จากการอภิปรายผลของการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บริบททั่วไปของวิสาหกิจชุมชนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้มีความสนใจในการจัดทำบัญชีทุกครั้ง ทั้งนี้ได้มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนในการให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และให้ความรู้ด้านการบริหารการเงิน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ยังพบว่า บริบทของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย รายได้หลักของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาจากรูปแบบกลุ่มการผลิตสินค้ามากกว่า กลุ่มการให้บริการ ซึ่งประเภทของธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตปศุสัตว์ มีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 15-20 คน แหล่งเงินทุนมาจากสมาชิกในกลุ่มออกร่วมกัน และมีรายได้เฉลี่ยต่อปีมากกว่า 50,000 บาท สอดคล้องกับงานวิจัยของสายสมร สังข์เมฆ (2559) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนเกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-45 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-6 คน การจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนเกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ระดับการศึกษา และรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนไม่ส่งผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนเกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา

จากสภาพปัญหาปัจจุบันของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชีวิตประจำวันภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย พบว่า ประสพปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจในขั้นตอน กระบวนการจัดทำผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่มให้ถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนั้น ส่วนใหญ่ยังขาดเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการบริหารงาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสของรายได้ให้มากขึ้น

ด้านทัศนคติ ปัญหา อุปสรรค ของการประยุกต์ใช้การบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจ

ชุมชนจังหวัดเลย โดยภาพรวมสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญคือ ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการบริหารงานเกือบทั้งวัน ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำบัญชี ซึ่งต้องมีการสรุปรายรับ-รายจ่าย ทุกสิ้นวัน และบางแห่งยังมีสมาชิกที่ไม่เข้าใจในระบบของกระบวนการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง

ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ควรเกิดจากทุกภาคส่วนร่วมกัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนฯ สามารถนำบัญชีครัวเรือนไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีของตนเองได้ และจัดระบบความรู้ด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมารวมเข้าด้วยกันกับแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้เกี่ยวกับ การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย ได้แก่

1. การปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสม จะช่วยให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสังคม และภูมิสำเนาพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตให้เป็นที่ยอมรับ รวมถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเลย สามารถที่จะจัดทำ ติดตาม และคำนวณรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนตนเองได้
2. สามารถใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตการพัฒนาองค์ความรู้ และสามารถบริหารจัดการแก้ไขปัญหานี้สืบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างยั่งยืน
3. หน่วยงานภาครัฐสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การประยุกต์ใช้การจัดทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการปรับปรุงแบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากแต่ละธุรกิจมีรูปแบบที่ต่างกัน เช่น การผลิตสินค้า หรือการให้บริการ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจบางพื้นที่มีการบันทึกบัญชี โดยใช้ระบบบัญชีสำเร็จรูป ดังนั้นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจะต้องมีทักษะและความสามารถทางด้านคอมพิวเตอร์ ตลอดจนการใช้งานอินเทอร์เน็ต

1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังคงมองว่า การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องยุ่งยากและเป็นภาระที่ต้องทำ จึงขาดแรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการตระหนักถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีครัวเรือนขาดตัวแทนในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถบันทึกบัญชีได้เป็นปัจจุบันจะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของรายรับ รายจ่ายที่ไม่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อนำความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ ไปบูรณาการเพื่อการดำเนินงานวิจัยในครั้งต่อไป โดยเน้นการเพิ่มทักษะความเชี่ยวชาญเรื่องการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 การดำเนินงานวิจัยควรมีแหล่งงบประมาณเพื่อสนับสนุนในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางบัญชี และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม และมีผู้นำต้นแบบในการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดเป็นชุมชนตัวอย่างด้านการปฏิบัติการบัญชีครัวเรือนที่ดี (best practice)

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). *จำนวนวิสาหกิจชุมชน ปี 2567*. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
<https://gdcc.data.go.th/en/dataset/community-enterprise>.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
https://www.moac.go.th/law_agri-preview-391991791824.
- ธรรณชนก นิลมณี, ศรีสมร ผ่องพุฒิ, จุฑามาศ แซ่ห่อ่ง และอรพินท์ อิ่มจงใจรักษ์. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เนตรนิภา เจียมศักดิ์ และจุฑารัตน์ โพธิ์หลวง. (2566). การพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลท่าช้าง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอำนาจเจริญ. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 25(1), 43-53.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาริชาติ โยตะสิงห์, ศิริลักษณ์ มุลมัตย์, ณัฐริกา พับภูตา, ชลทิพย์ หารินไสล และจันจิรา อำนาจเจริญ. (2563). *การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านแก่งน้อย ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*. งานวิจัยบัญชีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- พุทธรณ สุวรรณอาสน์. (2562). การพัฒนาระบบบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(1), 84-96.
- ยุทธนา จันทรพิฑู, ชลดา นรินทร์, นฤมล ชินวงศ์, รติพร มีชัย, สำเริง นนศิริ, กิตติกรณ์ หนองหารพิทักษ์ และจักรพันธ์ จันทลา. (2567). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านสามทอ ตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 10(1), 1-11.
- สายสมร สังข์เมฆ. (2559). การจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนเกาะยาวใหญ่ จังหวัดพังงา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 1(3), 26-35.
- สุภัทรพร ทวีจันทร์. (2556). การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกลางตำบลชะยุ่ง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(48), 7-16.
- สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2557). *บทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. สำนักนายกรัฐมนตรี. <https://www.opm.go.th/opmportal/index.asp?pageid=1649&parent=1232&directory=15131&pagename=content1>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

**การใช้บัญชีต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร:
กรณีกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสำน จังหวัดน่าน**
**Using cost accounting to improve production efficiency of farmers:
A case study of beef cattle farmers in Chaisathan Subdistrict and
Goat Farmers in San Subdistrict, Nan Province**

อรันพงษ์ หนันไชย^{1*}, อธิปัตย์ สายสูง², ชุติสร เรืองนาราบ³, วุฒิกร สระแก้ว⁴
 Aranphong Thananchai^{1*}, Athipat Saisoong², Chutisorn Ruangnarab³, Wuttikorn Srakaew⁴

^{1,2}สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน

³สาขาการจัดการธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน

⁴สาขาสัตวศาสตร์และประมง คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน

^{1,2}Bachelor of Accountancy Program, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
 Rajamangala University of Technology Lanna Nan

³Bachelor of Business Administration, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
 Rajamangala University of Technology Lanna Nan

⁴Bachelor of Science Program in Animal Science, Faculty of Science and Agricultural Technology,
 Rajamangala University of Technology Lanna Nan

*Corresponding author's e-mail: aranphong@rmutl.ac.th^{1*}, s_athipat@rmutl.ac.th², chutisorn@rmutl.ac.th³,
 wuttigorn@rmutl.ac.th⁴

Received: May 23, 2025

Revised: June 02, 2025

Accepted: June 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้บัญชีต้นทุนในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร
 กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสำน จังหวัดน่าน โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน การจำแนก

ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ตลอดจนการคำนวณจุดคุ้มทุน เพื่อสนับสนุนการวางแผนการผลิตและการจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 47 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลไชยสถาน จำนวน 32 คน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสำน จำนวน 15 คน การเก็บข้อมูลใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และการสังเกตพฤติกรรมของเกษตรกรในการจัดทำบัญชีต้นทุน ในระหว่างการฝึกอบรมและการนำไปปฏิบัติจริง ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตได้ร้อยละ 15.3 สำหรับโคเนื้อ และร้อยละ 15.6 สำหรับแพะเนื้อ นอกจากนี้ เกษตรกรสามารถคำนวณจุดคุ้มทุนได้อย่างแม่นยำ วางแผนการผลิตได้ตรงกับความต้องการของตลาด และมีรายได้รวมเพิ่มขึ้นมากกว่า 3.8 เท่า บัญชีต้นทุนยังส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อวัตถุดิบร่วมกัน เพิ่มอำนาจต่อรอง ลดความเสี่ยงด้านราคา และพัฒนาศักยภาพการจัดการอย่างมีระบบ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า บัญชีต้นทุนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรรายย่อย และควรได้รับการส่งเสริมในเชิงนโยบายเพื่อสร้างความยั่งยืนในภาคเกษตรกรรม

คำสำคัญ: บัญชีต้นทุน, การจัดการต้นทุน, เกษตรกร, ประสิทธิภาพการผลิต, โคเนื้อและแพะ

Abstract

This research aims to study the effects of applying cost accounting to improve production efficiency and reduce production costs of farmers in the beef cattle farming group in Chaisathan Subdistrict and the goat farming group in San Subdistrict, Nan Province. The study focuses on analyzing cost structures, classifying fixed and variable costs, and calculating the break-even point to support effective production and sales planning. This research employs a qualitative methodology, studying a sample group of 47 community enterprise members, consisting of 32 beef cattle farmers from Chaisathan Subdistrict and 15 goat farmers from San Subdistrict. Data collection involved both secondary data from completed research project reports and observations of farmers' behavior in cost accounting during training sessions and practical implementation. The results indicate that applying cost accounting helped farmers reduce their average production costs by 15.3% for beef cattle and 15.6% for goats. Additionally, farmers were able to accurately calculate their break-even points, plan production aligned with market demand, and increase their total income by more than 3.8 times. Cost accounting also promoted group collaboration for joint procurement of raw materials, enhancing bargaining power, reducing price risks, and developing systematic management capabilities. The study highlights that cost accounting is an effective tool for improving production efficiency among small-scale farmers and should be promoted in policy to foster sustainability in the agricultural sector.

Keywords: cost accounting, cost management, farmers, production efficiency, beef cattle and goats

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารจัดการต้นทุนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการดำเนินธุรกิจในหลากหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม ซึ่งพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และปัจจัยการผลิตที่มีลักษณะ

ไม่แน่นอนและเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาล เกษตรกรจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการวางแผนและตัดสินใจบนฐานข้อมูลต้นทุนที่ถูกต้องและตรวจสอบได้ เพื่อจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน (Datar & Rajan, 2018)

รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ลดความสูญเสีย และเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ซึ่งเป็นกลไกหลักของระบบอาหารและเกษตรกรรมไทย โมเดล BCG เน้นการส่งเสริมเกษตรแม่นยำ การพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตร และการใช้ข้อมูลเป็นฐานเป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน และเป็นแนวทางหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่ความยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ กลุ่มเกษตรกรรายย่อยจำนวนมากยังขาดระบบบริหารจัดการต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในจังหวัดน่าน ซึ่งเกษตรกรเผชิญกับความท้าทายจากต้นทุนวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้น ความผันผวนของราคาตลาด และข้อจำกัดด้านข้อมูลและเทคโนโลยี การตัดสินใจด้านการผลิตจึงยังอาศัยประสบการณ์เป็นหลักมากกว่าข้อมูลเชิงตัวเลขที่เป็นระบบ (Drury, 2018) ส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตและความสามารถในการทำกำไรในระยะยาวยังไม่เต็มศักยภาพ การจัดทำบัญชีต้นทุน (cost accounting) เป็นระบบบัญชีที่เน้นการบันทึกวิเคราะห์ และจำแนกต้นทุนของกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ประกอบการ มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกษตรกรจำแนกต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร ค่าต้นทุนจุกจิก และวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการผลิตในระดับฟาร์มได้อย่างถูกต้องนำไปสู่การตัดสินใจที่ลดความเสี่ยงจากความผันผวนของต้นทุนและราคาตลาด รวมทั้งส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน ได้ดำเนินโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตที่สูงขึ้น โดยบูรณาการการวิจัยและเทคโนโลยีสู่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะตำบลล้าน จังหวัดน่าน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีต้นทุนแก่เกษตรกร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และประยุกต์ใช้งานจริงในฟาร์ม การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ผลของการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนต่อประสิทธิภาพการผลิต โครงสร้างรายได้ และการวางแผนจัดการทรัพยากรของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลจากโครงการวิจัยภาคสนามในจังหวัดน่าน ระหว่างปี พ.ศ. 2566–2567 โดยผู้เขียนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมดำเนินการ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการบัญชีในภาคเกษตรกรรม และเสนอแนะทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้ระบบบัญชีต้นทุนเป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรายย่อยอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG และเป้าหมายของแผนพัฒนาประเทศ เพื่อเติมเต็มความรู้ดังกล่าว งานวิจัยนี้ตั้งคำถามวิจัยเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การใช้บัญชีต้นทุนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต้นทุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ต.ไชยสถาน และผู้เลี้ยงแพะ ต.ล้าน จ.น่าน อย่างไร
2. การประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการลดต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรได้มากน้อยเพียงใด
3. การใช้บัญชีต้นทุนส่งผลอย่างไรต่อการวางแผนการผลิต การคำนวณจุกจิก และการจัดการต้นทุนผันแปรของเกษตรกร
4. การจัดทำบัญชีต้นทุนมีผลต่อรายได้รวมของกลุ่มเกษตรกร และการเสริมสร้างศักยภาพในการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจอย่างไร

5. แนวทางเชิงนโยบายใดเหมาะสมในการส่งเสริมการใช้บัญชีต้นทุนในระดับฟาร์ม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรรายย่อยอย่างยั่งยืน

คำถามวิจัยทั้งห้าข้อนี้มุ่งสำรวจองค์ประกอบสำคัญของการใช้บัญชีต้นทุนในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะในจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น มีเป้าหมายประเมินทั้งประสิทธิภาพการผลิต รายได้ กำไร และปัจจัยแวดล้อมที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคในการใช้ระบบบัญชีต้นทุน รวมทั้งบทบาทของการรวมกลุ่มเกษตรกร

และการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อการใช้เครื่องมือทางบัญชีอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงมุ่งสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของบัญชีต้นทุนในฐานะเครื่องมือบริหารจัดการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถแข่งขันของเกษตรกรในระดับฟาร์ม พร้อมเสนอแนวทางพัฒนานโยบายและมาตรการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เพื่อผลักดันการใช้บัญชีต้นทุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในภาคเกษตรกรรมไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้บัญชีต้นทุนต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต้นทุนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ต.ไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ต.สำน จ.น่าน
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการลดต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรหลังการใช้บัญชีต้นทุน
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้บัญชีต้นทุนต่อการวางแผนการผลิต การคำนวณจุดคุ้มทุน และการจัดการต้นทุนผันแปร
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของการจัดทำบัญชีต้นทุนต่อรายได้รวมของกลุ่มเกษตรกร และการเสริมสร้างศักยภาพในการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ
5. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้บัญชีต้นทุนในระดับฟาร์ม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรรายย่อยอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษานี้จะใช้กรอบแนวคิดของการบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์ (Strategic Cost Management: SCM) ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของฟาร์ม โดยใช้เครื่องมือบัญชีต้นทุนในการคำนวณและติดตามต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยในการตัดสินใจทางการเงินอย่างแม่นยำและมีข้อมูลสนับสนุนที่เพียงพอ นอกจากนี้ยังใช้ทฤษฎีการบริหารการเงิน (financial management theory) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการลดต้นทุนต่อผลกำไรและรายได้ของฟาร์ม โดยการบริหารจัดการการเงินที่ดีสามารถช่วยให้ฟาร์มเกษตรกรรมมีการเติบโตอย่างยั่งยืน

1. แนวคิดของการบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์ (strategic cost management)

การบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการใช้ข้อมูลต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร โดยการจัดการต้นทุนไม่เพียงแต่ลดค่าใช้จ่าย แต่ยังต้องพิจารณาในการสร้างกลยุทธ์ที่จะทำให้องค์กรสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (Kaplan & Norton, 2001)

1.1 ความสำคัญของการบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์ SCM มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกระบวนการทางธุรกิจ และการประยุกต์ใช้ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ (Shank & Govindarajan, 1993) โดยไม่จำกัดการพิจารณาเฉพาะต้นทุนที่เกิดจากการผลิตสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียว แต่ยังคำนึงถึงต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ต้นทุนการวิจัยและพัฒนา ต้นทุนการบริการลูกค้า และต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด

1.2 แนวทางการบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการต้นทุนในเชิงกลยุทธ์มีเครื่องมือหลายอย่างที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์ เช่น การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า (value chain analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิตสินค้าและบริการเพื่อหาจุดที่สามารถลดต้นทุนหรือเพิ่มมูลค่าได้ (Porter, 1985) อีกทั้งยังมีการใช้เครื่องมือ เช่น การวิเคราะห์ต้นทุน-ปริมาณ-กำไร (cost-volume-profit analysis) และการคำนวณต้นทุนตามกิจกรรม (Activity-Based Costing: ABC) ซึ่งช่วยให้สามารถระบุและจัดการต้นทุนที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรได้

อย่างมีประสิทธิภาพ (Kaplan & Cooper, 1998)

1.3 การนำแนวคิด SCM ไปใช้ในภาคธุรกิจ การนำ SCM ไปใช้ในภาคธุรกิจได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและการลดต้นทุนในหลาย ๆ อุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมการผลิตและบริการ การประยุกต์ใช้ SCM ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยการเน้นการลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และยังช่วยในการเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้าในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ (Shank & Govindarajan, 1993)

1.4 ข้อจำกัดและการพัฒนา SCM แม้ว่า SCM จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ธุรกิจสามารถจัดการต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น ความยากลำบากในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนที่ครบถ้วนและแม่นยำ และความท้าทายในการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวัฒนธรรมภายในองค์กรเพื่อให้เหมาะสมกับแนวทาง SCM (Kaplan & Norton, 2001) นอกจากนี้ การนำ SCM ไปใช้ในองค์กรยังต้องมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของพนักงานในการใช้งานเครื่องมือที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม

2. แนวคิดของการบริหารการเงิน (financial management theory)

การบริหารการเงิน (financial management) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการตัดสินใจทางการเงินเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ โดยเน้นการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจและบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน (Ross et al., 2013) ทฤษฎีการบริหารการเงินครอบคลุมหลายแง่มุม เช่น การวางแผนการเงิน การตัดสินใจลงทุน การจัดการความเสี่ยง และการบริหารเงินทุน

2.1 ความสำคัญของการบริหารการเงิน การบริหารการเงินมีบทบาทสำคัญในการรักษาสภาพคล่องของบริษัท การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ถือหุ้น และการตัดสินใจที่มีผลตอบแทนกำไรในระยะยาว (Brigham & Houston, 2019) การบริหารการเงินที่ดีช่วยให้องค์กรสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างเหมาะสม และเพิ่มความสามารถในการทำกำไรจากการลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจ

2.2 ทฤษฎีหลักในการบริหารการเงิน ทฤษฎีการบริหารการเงินหลัก ๆ ที่ใช้ในการตัดสินใจทางการเงิน ได้แก่

ทฤษฎีต้นทุนของเงินทุน (cost of capital theory) ซึ่งเน้นการคำนวณต้นทุนของแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ที่บริษัทใช้ในการลงทุน เช่น ต้นทุนของหุ้น และต้นทุนของเงินกู้ (Modigliani & Miller, 1958) เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการเลือกแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำที่สุด

ทฤษฎีการลงทุน (investment theory) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเลือกโครงการลงทุนที่สามารถสร้างผลตอบแทนที่สูงที่สุดในระยะยาว โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ทางการเงินเช่น อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) อัตราผลตอบแทนจากเงินทุน (ROE) และมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เพื่อประเมินความคุ้มค่าของการลงทุน (Ross et al., 2013)

2.3 การบริหารความเสี่ยงทางการเงิน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และการควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุน การจัดหาเงินทุน และการดำเนินกิจกรรมทางการเงินต่าง ๆ เช่น ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราแลกเปลี่ยน (Jorion, 2009) การใช้เครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยง เช่น การทำสัญญาฟิวเจอร์สหรือออปชัน เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารความเสี่ยงที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงทางการเงินขององค์กร

2.4 การบริหารเงินทุนหมุนเวียน เป็นส่วนสำคัญในการรักษาสภาพคล่องขององค์กร เพื่อให้สามารถชำระหนี้ระยะสั้นและลงทุนในโครงการระยะยาวได้ การบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ดีช่วยลดต้นทุนทางการเงินและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ (Gitman, 2009)

2.5 ข้อจำกัดและการพัฒนา แม้ว่าแนวคิดการบริหารการเงินจะช่วยให้้องค์กรสามารถตัดสินใจทางการเงินได้ดีขึ้น

แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความไม่แน่นอนของตลาด การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและการเมืองที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท การพัฒนาระบบการบริหารการเงินที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายสำคัญ

การใช้บัญชีต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะในจังหวัดน่าน เป็นการศึกษาที่เชื่อมโยงการบริหารต้นทุนในภาคเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านการใช้เครื่องมือบัญชีต้นทุน เพื่อให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการลงทุนและการจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อนี้สามารถแบ่งออกเป็นการศึกษาในหลายด้าน ได้แก่ การใช้บัญชีต้นทุนในภาคเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการวิเคราะห์ผลกระทบของการลดต้นทุนต่อกำไรและรายได้ของฟาร์ม ตลอดจนการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ข้อมูลบัญชีต้นทุนในการวางแผนและตัดสินใจทางธุรกิจอย่างมีระบบ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารจัดการต้นทุนในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะในประเทศไทย เริ่มได้รับความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากความผันผวนของต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าเกษตร ส่งผลต่อรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรโดยตรง (ยุภา ชูคำ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภูมิภาคอย่างจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงสัตว์แต่ยังขาดระบบการจัดการต้นทุนอย่างเป็นระบบ

งานวิจัยในประเทศ เช่น ชวนนท์ ศรีวาลย์ (2563) และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12 (2565) พบว่า การใช้บัญชีต้นทุนแบบฟาร์มตัวอย่าง เช่น สมุดบัญชีต้นทุน สมุดรายรับรายจ่าย และสมุดทะเบียนสัตว์ ช่วยให้เกษตรกรสามารถติดตามตัดสินใจ และวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวิเคราะห์จุดคุ้มทุน และการประเมินต้นทุนต่อหน่วย ซึ่งช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตไปในทิศทางที่เหมาะสม

ในบริบทของจังหวัดน่าน กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามนโยบายส่งเสริมอาชีพของภาครัฐ โดยเฉพาะในอำเภอแม่จริม ท่าวังผา และปัว ซึ่งมีการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด อย่างไรก็ตาม จากรายงานของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน (2566) พบว่า ยังมีข้อจำกัดในด้านการบันทึกข้อมูลต้นทุน การวิเคราะห์กำไรขาดทุน และการใช้ข้อมูลทางบัญชีเพื่อการตัดสินใจ

แนวทางการจัดทำบัญชีต้นทุนจึงสามารถประยุกต์ใช้กับเกษตรกรในจังหวัดน่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะโมเดล Activity-Based Costing (ABC) ที่สามารถจำแนกต้นทุนตามกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ค่าอาหารสัตว์ ค่ายา ค่าจ้างแรงงาน และค่าสาธารณูปโภค ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมองเห็นต้นทุนที่แท้จริง และสามารถกำหนดราคาขายได้อย่างเหมาะสม (Kaplan & Cooper, 1998) นอกจากนี้ ความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน และสำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน มีบทบาทสำคัญในการฝึกอบรม ส่งเสริมการใช้บัญชีต้นทุน และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลในการบันทึกข้อมูล เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดภาระของเกษตรกร

การส่งเสริมระบบบัญชีต้นทุนในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะในจังหวัดน่าน จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยยกระดับการบริหารจัดการฟาร์มได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อมีการรวมกลุ่มและจัดทำบัญชีร่วมกันในระดับวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนรวม เพิ่มอำนาจต่อรอง และขยายโอกาสทางการตลาด ทั้งในระดับจังหวัดและภูมิภาค

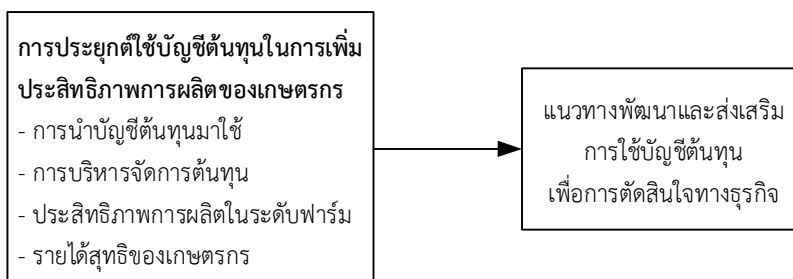
ในมิติของการเลี้ยงสัตว์โดยรวม ต้นทุนและผลผลิตได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น ประเภทของสัตว์ แนวทางการจัดการฟาร์ม และสภาพเศรษฐกิจภายนอก ความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตและผลผลิตที่แตกต่างกันไปตามชนิดสัตว์และระบบฟาร์ม ตัวอย่างเช่น การเลี้ยงโคนม ต้นทุนหลักมักมาจากอาหารสัตว์ แรงงาน และการบำรุงรักษา ขนาดฝูงและสายพันธุ์มีผลต่อประสิทธิภาพและต้นทุนอย่างมีนัยสำคัญ (Krpálková

et al., 2016) ขณะที่การเลี้ยงสุกร การบริหารจัดการสุขภาพ เช่น การฉีดวัคซีนตามโปรโตคอล มีผลต่อผลผลิตและต้นทุนอย่างชัดเจน (Quezada-Fraide et al., 2021) ส่วนการเลี้ยงแกะ แม้รายได้จากนมและเนื้อจะไม่สามารถครอบคลุมต้นทุนทั้งหมด แต่การจัดการต้นทุนที่มีประสิทธิภาพยังเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของฟาร์ม (Oravcová et al., 2021)

โดยภาพรวม การใช้บัญชีต้นทุนที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและความสามารถในการทำกำไรของฟาร์มปศุสัตว์ได้ (Wu & Prato, 2006) ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญที่เกษตรกรต้องนำมาใช้เพื่อรับมือกับความท้าทายและบรรลุความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น รวมทั้งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตที่สูงขึ้น บูรณาการการวิจัยและเทคโนโลยีการผลิตสู่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลไชยสถาน และกลุ่มผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสัน จัหวัดน่าน ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาการใช้บัญชีต้นทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ได้กรอบแนวคิดการวิจัยตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลของการใช้บัญชีต้นทุนต่อประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดน่าน มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการปศุสัตว์ในพื้นที่จังหวัดน่าน ซึ่งได้รับการคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การจัดทำบัญชีต้นทุนและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างต้นทุนและประสิทธิภาพทางการเงินในการดำเนินกิจการ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 47 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ในพื้นที่ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จำนวน 32 คน และเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ในพื้นที่ตำบลสัน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจาก 2 แหล่งหลัก ได้แก่

2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ จากรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่อง การเพิ่มศักยภาพการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตที่สูงขึ้น บูรณาการการวิจัยและเทคโนโลยีการผลิตสู่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตำบลไชยสถาน และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ตำบลสำน จังหวัดน่าน (วุฒิกิร สระแก้ว และคณะ, 2567) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตีความข้อมูลดังกล่าวใหม่ในมุมมองของบัญชีต้นทุนโดยไม่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากเกษตรกรโดยตรง

2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผ่านการสังเกตพฤติกรรมของเกษตรกร ในระหว่างเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และติดตามพฤติกรรมการจัดทำบัญชีต้นทุนภายหลังการฝึกอบรมในระดับฟาร์ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในช่วงระหว่างและภายหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ “การจัดทำบัญชีต้นทุนและการหาแหล่งเงินทุนเพื่อสร้างอำนาจทางการเงิน” ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2567 ณ ศูนย์เรียนรู้ตำบลสำน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกร โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน เป็นผู้ดำเนินการ

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเกษตรกรในการจัดทำบัญชีต้นทุน ทั้งในระหว่างการฝึกอบรมและภายหลังจากที่เกษตรกรได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในระดับฟาร์มจริง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมครอบคลุมถึงต้นทุนทางตรง ต้นทุนทางอ้อม โครงสร้างต้นทุนรวม ตลอดจนพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของเกษตรกรในการตัดสินใจทางการเงินและการวางแผนการผลิต (วุฒิกิร สระแก้ว และคณะ, 2567)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยการแยกประเด็นเชิงคุณภาพจากข้อมูลที่ได้ ทั้งจากเอกสารและการสังเกตจริง โดยจัดกลุ่มตามประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ

- 1) โครงสร้างต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากนำบัญชีต้นทุนมาใช้
- 2) ประสิทธิภาพในการลดต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรหลังการใช้บัญชีต้นทุน
- 3) การวางแผนการผลิตและการคำนวณจุดคุ้มทุน
- 4) การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้และพฤติกรรมทางการเงิน
- 5) ศักยภาพของการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจชุมชน

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ช่วยให้สามารถเข้าใจบริบทเชิงลึก และสะท้อนผลกระทบของการนำระบบบัญชีต้นทุนไปใช้จริงในระดับชุมชนเกษตรกรรม

ผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ผลของการใช้บัญชีต้นทุนในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะในจังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต้นทุน การลดต้นทุนการผลิต และผลต่อรายได้ของกลุ่มเกษตรกรภายหลังจากการจัดทำบัญชีต้นทุนอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. โครงสร้างต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากนำบัญชีต้นทุนมาใช้

จากการเก็บข้อมูลบัญชีต้นทุนของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ต้นทุนการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้องประกอบด้วย 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ต้นทุนคงที่ (fixed costs) เช่น ค่าเช่าสถานที่ ค่าก่อสร้างคอกสัตว์ ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเลี้ยงสัตว์ และต้นทุนผันแปร (variable costs) เช่น ค่าวัตถุดิบอาหารสัตว์ (หญ้า อาหารข้น) ค่ายา ค่าวัคซีน ค่าแรงงานชั่วคราว

ทั้งนี้ พบว่า กลุ่มเกษตรกรสามารถจำแนกต้นทุนออกเป็นต้นทุนผันแปรมีสัดส่วนเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 70 ของต้นทุนรวม ขณะที่ต้นทุนคงที่อยู่ที่ร้อยละ 30 ได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของอุตสาหกรรมการเกษตรที่มีต้นทุนผันแปรในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบอาหารสัตว์ภายนอก ซึ่งมีราคาผันผวนตามฤดูกาล นำไปสู่การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่แม่นยำมากขึ้น เช่น ลดต้นทุนอาหารสัตว์ที่สูงเกินความจำเป็น

2. ประสิทธิภาพในการลดต้นทุนเฉลี่ยของเกษตรกรหลังการใช้บัญชีต้นทุน

การนำบัญชีต้นทุนมาใช้ ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรสามารถลดต้นทุนเฉลี่ยในการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต้นทุนอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นต้นทุนผันแปรหลักของการเลี้ยงสัตว์เคี้ยวเอื้อง โดยพบว่า

ต้นทุนอาหารชั้นสำหรับโคเนื้อลดลงจาก 390 ± 30 บาทต่อกระสอบ เหลือ 280 ± 15 บาทต่อกระสอบ หรือลดลงเฉลี่ย 110 บาทต่อกระสอบ 30 กิโลกรัม

ต้นทุนอาหารชั้นสำหรับแพะเนื้อลดลงจาก 390 ± 30 บาทต่อกระสอบ เหลือ 300 ± 20 บาทต่อกระสอบ หรือลดลงเฉลี่ย 90 บาทต่อกระสอบ 30 กิโลกรัม โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงเมื่อพัฒนารูปแบบการผลิตอาหารและการประกอบสูตรอาหารสำหรับโคเนื้อและแพะ

รายการ	ก่อนเริ่มโครงการ	สิ้นสุดโครงการ	การเปลี่ยนแปลง
โคเนื้อ: ต้นทุนอาหารชั้น/กระสอบ (บาท/30กก.)	390 ± 30	280 ± 15	-110.00
แพะ: ต้นทุนอาหารชั้น/กระสอบ (บาท/30กก.)	390 ± 30	300 ± 20	-90.00

ที่มา: วุฒิกร สระแก้ว และคณะ (2567)

นอกจากนี้ ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยการผลิตลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยต้นทุนการเลี้ยงโคเนื้อลดลงจาก 15,000 บาทต่อตัว เหลือ 12,700 บาทต่อตัว (ลดลงร้อยละ 15.3) ขณะที่ต้นทุนการเลี้ยงแพะเนื้อลดลงจาก 4,500 บาทต่อตัว เหลือ 3,800 บาทต่อตัว (ลดลงร้อยละ 15.6) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงต้นทุนก่อน-หลังการทำบัญชีต้นทุน

รายการ	ก่อนทำบัญชีต้นทุน (บาท/ตัว)	หลังทำบัญชีต้นทุน (บาท/ตัว)	เปลี่ยนแปลง (%)
ต้นทุนโคเนื้อ	15,000	12,700	-15.3%
ต้นทุนแพะเนื้อ	4,500	3,800	-15.6%

ที่มา: วุฒิกร สระแก้ว และคณะ (2567)

3. การวางแผนการผลิตและการคำนวณจุดคุ้มทุน

การใช้ข้อมูลจากบัญชีต้นทุนทำให้เกษตรกรสามารถคำนวณจุดคุ้มทุนได้อย่างแม่นยำ โดยพบว่า ในกรณีโคเนื้อ น้ำหนักขั้นต่ำที่ต้องการเพื่อให้คุ้มทุนอยู่ที่ 400 กิโลกรัมต่อตัว และสำหรับแพะเนื้อ ต้องขุนให้ได้น้ำหนัก 30 กิโลกรัมต่อตัว ข้อมูลจุดคุ้มทุนดังกล่าวช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตและการขายให้ตรงตามความต้องการตลาด และลดความเสี่ยงจากการขาดทุนจากการจำหน่ายก่อนถึงขนาดที่เหมาะสม

4. การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้และพฤติกรรมทางการเงิน

ภายหลังการนำระบบบัญชีต้นทุนมาใช้ รายได้รวมของกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นจาก 377,000 บาท เป็น 1,447,349 บาท

หรือเพิ่มขึ้นกว่า 3.8 เท่า โดยรายได้ที่เพิ่มขึ้นเกิดจากทั้งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีชีวิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ตลอดจนรายได้จากบริการเสริม เช่น การผสมเทียม ซึ่งการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบก่อนและหลังโครงการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการรายได้ของกลุ่มเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้รายรับที่เกิดขึ้นระหว่างโครงการแบ่งเป็นรายรับที่เกิดจากกลุ่มแพะเนื้อ 487,349 บาท และจากกลุ่มโคนเนื้อ 960,000 บาท โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงรายรับจากโครงการก่อนและหลังการดำเนินโครงการ

รายการ	กลุ่มแพะ		กลุ่มโคนเนื้อ		รวม	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
ผลิตภัณฑ์มีชีวิต (ตัว)	17	162	18	27	35	189
รายรับจากการจำหน่าย (บาท)	17,000	355,849	360,000	860,000	377,000	1,215,849
ผลิตภัณฑ์แปรรูป (ชิ้น)	0	600	0	0	0	600
รายรับจากการจำหน่าย (บาท)	0	60,000	0	0	0	60,000
จำนวนชำแหละ (ตัว)	0	28	0	0	0	28
รายรับจากการจำหน่าย (บาท)	0	71,500	0	0	0	71,500
รายรับเกิดจากหมอมผสมเทียมและอาสา (บาท)	0	0	0	100,000	0	100,000
รายรับทั้งหมด (บาท)	17,000	487,349	360,000	960,000	377,000	1,447,349

ที่มา: วุฒิกร สระแก้ว และคณะ (2567)

5. ศักยภาพของการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจชุมชน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการจัดทำบัญชีต้นทุนในระดับกลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งระบบบัญชีต้นทุนกลาง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินต้นทุนการผลิตอย่างเป็นระบบและโปร่งใส แนวทางเชิงนโยบายที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการฝึกอบรมด้านบัญชีต้นทุนควบคู่กับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อยกระดับทักษะของเกษตรกรในการวางแผนต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

การมีระบบบัญชีต้นทุนที่ชัดเจนจะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันจัดซื้อวัตถุดิบ เช่น อาหารสัตว์ ในราคาที่เหมาะสม ลดต้นทุนต่อหน่วย เพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้จัดจำหน่าย และลดความเสี่ยงด้านต้นทุนในระยะยาว ทั้งนี้การสนับสนุนเชิงระบบจากภาครัฐในด้านนโยบาย งบประมาณ และการสนับสนุนทางเทคนิค จะเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับกลุ่มเกษตรกรในระยะยาว แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรผ่านการใช้ข้อมูลต้นทุนอย่างเป็นระบบ จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนและสมดุล

การศึกษาค้นคว้านี้แสดงให้เห็นว่า การนำบัญชีต้นทุนมาใช้ในการบริหารจัดการฟาร์มโคนเนื้อและแพะในจังหวัดน่าน มีผลในเชิงบวกอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเพิ่มรายได้สุทธิของเกษตรกร โดยเฉพาะการวิเคราะห์ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ตลอดจนการคำนวณจุดคุ้มทุน ช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับต้นทุนที่แท้จริงและราคาตลาด

จากข้อมูลบัญชีต้นทุน พบว่า ต้นทุนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 15.3 สำหรับโคเนื้อ และร้อยละ 15.6 สำหรับแพะเนื้อ นอกจากนี้ เกษตรกรยังสามารถวางแผนการเลี้ยงและการขายผลผลิตได้ตรงตามความต้องการตลาด ส่งผลให้รายได้จากการจำหน่ายโคเนื้อและแพะเนื้อเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการใช้บัญชีต้นทุนในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะในบริบทของเกษตรกรรายย่อย ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างต้นทุนของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสามารถจำแนกต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรได้อย่างชัดเจน ซึ่งช่วยให้เข้าใจองค์ประกอบของต้นทุนและสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Datar & Rajan (2018) ที่เสนอว่าการเข้าใจโครงสร้างต้นทุนเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมที่ต้นทุนผันแปรมีส่วนสูง เช่น ค่าอาหารสัตว์ (Datar & Rajan, 2018)

2. ประสิทธิภาพในการลดต้นทุนเฉลี่ย

เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 15.3 สำหรับโคเนื้อ และร้อยละ 15.6 สำหรับแพะเนื้อ) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบัญชีต้นทุนในการช่วยวางแผนและควบคุมต้นทุนผันแปรได้จริง โดยเฉพาะต้นทุนอาหารสัตว์ ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุด ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (strategic cost management) ที่ Kaplan & Norton (2001) และ Shank & Govindarajan (1993) เสนอว่า ข้อมูลต้นทุนควรถูกใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการปรับปรุงกระบวนการผลิตและเพิ่มมูลค่า ไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางบัญชีแบบรับรู้ผลลัพธ์ย้อนหลังเท่านั้น

3. การวางแผนการผลิตและการคำนวณจุดคุ้มทุน

บัญชีต้นทุนทำให้เกษตรกรสามารถกำหนดน้ำหนักรายจ่ายของสัตว์เลี้ยงเพื่อให้ถึงจุดคุ้มทุนอย่างแม่นยำ ช่วยลดความเสี่ยงจากการขายก่อนถึงขนาดที่ให้ผลตอบแทนเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารต้นทุนในแต่ละกิจกรรมหลัก (เช่น การให้อาหาร การเลี้ยง และการขาย) ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพโดยรวมของระบบการผลิต (Porter, 1985)

4. ผลกระทบต่อรายได้และศักยภาพการรวมกลุ่ม

การที่เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้รวมมากกว่า 3.8 เท่า บ่งชี้ถึงผลลัพธ์ที่ชัดเจนของการจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดซื้ออาหารสัตว์ในราคาต่ำลง เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่ช่วยลดต้นทุนต่อหน่วย สอดคล้องกับข้อเสนอของ Wu & Prato (2006) ที่ระบุว่า การรวมกลุ่มเพื่อจัดการต้นทุนร่วมเป็นกลยุทธ์สำคัญของฟาร์มผสมในชนบท

5. ความสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาเชื่อมโยงกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ของรัฐบาลไทย ที่เน้นเกษตรแม่นยำและการใช้ข้อมูลเป็นฐาน ซึ่งบัญชีต้นทุนสามารถแปลงข้อมูลทางการเงินให้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ในระดับฟาร์ม สอดคล้องกับ OECD (2021) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ที่ชี้ว่า เครื่องมือการบริหารจัดการต้นทุน เป็นกลไกขับเคลื่อนความยั่งยืนในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย

อุปสรรคและปัจจัยสนับสนุน แม้จะมีผลลัพธ์ที่ชัดเจน แต่โครงการพบอุปสรรคในการดำเนินการ เช่น ความเข้าใจด้านบัญชีของเกษตรกรยังจำกัด ภาระงานในชีวิตประจำวันทำให้การบันทึกข้อมูลไม่สม่ำเสมอ และแรงจูงใจในการใช้บัญชีต้นทุนยังไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การติดตามจากผู้เชี่ยวชาญ และบทบาทของผู้นำชุมชนมีส่วนช่วย

อย่างมากในการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การสนับสนุนจากภาครัฐและมหาวิทยาลัย เช่น งบประมาณ วิทยากร และการจัดทำแบบฟอร์มบัญชีต้นทุนที่ง่ายต่อการใช้ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มความยั่งยืนของโครงการ ทั้งในแง่ของการเรียนรู้รายบุคคลและการรวมกลุ่มระดับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในหลายมิติของการบริหารจัดการต้นทุนในภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยพบว่า การใช้บัญชีต้นทุนสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงพฤติกรรมและเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรมใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การเข้าใจโครงสร้างต้นทุนและลดต้นทุนผันแปร

เกษตรกรสามารถจำแนกต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะต้นทุนอาหารสัตว์ซึ่งลดลงได้ถึงร้อยละ 23–28 หลังจากปรับสูตรอาหารด้วยข้อมูลจากบัญชีต้นทุน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (strategic cost management) ที่เน้นการใช้ข้อมูลต้นทุนเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิตและลดความสูญเสีย (Kaplan & Norton, 2001; Shank & Govindarajan, 1993)

2. การวางแผนการผลิตและการคำนวณจุดคุ้มทุนอย่างแม่นยำ

เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลต้นทุนในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เช่น การกำหนดน้ำหนักเป้าหมายของสัตว์ก่อนจำหน่าย เพื่อให้ได้กำไรสูงสุดและลดความเสี่ยง ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ข้อมูลบัญชีในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (strategic decision making)

3. การเพิ่มรายได้และการสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจชุมชน

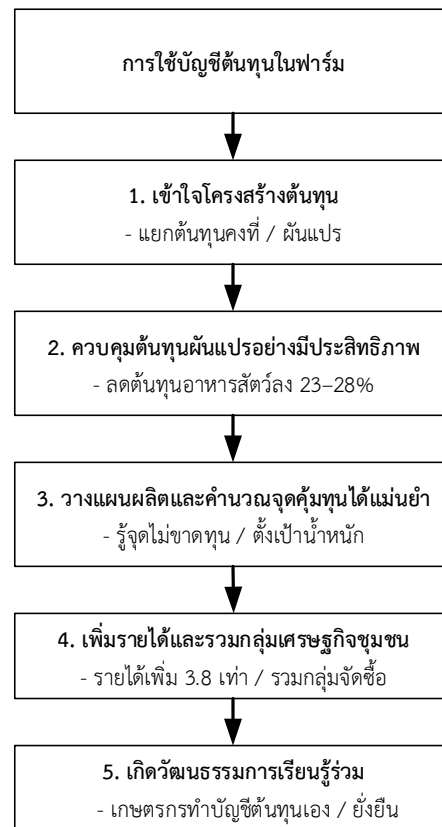
การใช้บัญชีต้นทุนช่วยให้เกษตรกรระบุจุดที่ต้นทุนสูงเกินจำเป็น และต่อยอดไปสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์และบริการเสริม เช่น การผสมเทียม ส่งผลให้รายได้รวมเพิ่มขึ้นกว่า 3.8 เท่า ซึ่งเป็นการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้ข้อมูลต้นทุนเป็นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดห่วงโซ่มูลค่า (value chain) ของ Porter (1985)

4. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

การที่เกษตรกรลงมือทำบัญชีต้นทุนด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบ ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูล และนำไปสู่การจัดการฟาร์มอย่างยั่งยืนในระยะยาว งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความรู้ด้านบัญชีไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ที่นักบัญชี แต่สามารถสร้างผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชน

5. การประยุกต์แนวคิดทฤษฎีสู่บริบทจริงในชนบทไทย

การศึกษานี้ถือเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (strategic cost management) และการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า (value chain analysis) ระดับฟาร์มรายย่อยของเกษตรกรในพื้นที่จริง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการใช้แนวคิดทางทฤษฎีในบริบทของเกษตรกรรมฐานรากได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล (OECD, 2021) แผนภาพโมเดล (conceptual diagram) สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพมโนทัศน์

คุณค่าทางวิชาการของงานวิจัย นับได้ว่างานวิจัยนี้มีคุณค่าทางวิชาการในหลายมิติ กล่าวคือ เป็นการขยายการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการต้นทุนเชิงกลยุทธ์ (strategic cost management) และห่วงโซ่คุณค่า (value chain) มาสู่บริบทของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จริง ซึ่งยังมีความวิจัยในลักษณะนี้น้อยมากในประเทศไทย อีกทั้งยังเสนอโมเดลกระบวนการเรียนรู้ร่วมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกิดจากการจัดทำบัญชีต้นทุนด้วยตนเองของเกษตรกร ซึ่งสะท้อนถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดบัญชีในเชิงสังคมและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อดี

1. เป็นกรณีศึกษาเชิงลึกที่อิงจากข้อมูลจริงจากเกษตรกรกว่า 40 คน
2. ใช้แนวคิดทางทฤษฎีชัดเจน และเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นได้ดี
3. เสนอผลการลดต้นทุน เพิ่มรายได้อย่างเป็นรูปธรรม (เช่น รายได้เพิ่ม 3.8 เท่า)
4. ใช้ได้เป็นต้นแบบการจัดการต้นทุนในกลุ่มเกษตรกรรายย่อยอื่น ๆ

ข้อจำกัด

1. ใช้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดเดียว (น่าน) ทำให้ข้อค้นพบอาจยังไม่สามารถอ้างอิงทั่วไปได้ทั้งหมด
 2. ยังไม่มีการวิเคราะห์เชิงปริมาณในระดับที่สามารถทดสอบความสัมพันธ์เชิงสถิติได้
 3. การใช้ข้อมูลการสังเกตอาจมีอคติแฝงจากผู้วิจัย หากไม่มีการตรวจสอบซ้ำ
- อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการวิจัยในอนาคตได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรจัดอบรมเรื่องการจัดทำบัญชีต้นทุนควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริงในฟาร์ม เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 1.2 กลุ่มเกษตรกรควรจัดทำระบบบัญชีต้นทุนร่วม เพื่อใช้เปรียบเทียบต้นทุนระหว่างสมาชิกและร่วมกันหาจุดที่สามารถลดต้นทุนเฉลี่ยได้
- 1.3 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน เช่น แอปพลิเคชันบัญชีต้นทุน หรือโปรแกรม Excel เบื้องต้น เพื่อเสริมการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4 ภาครัฐควรสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นทุนฟาร์มต้นแบบในระดับตำบล เพื่อขยายผลความรู้สู่เกษตรกรรายอื่น
- 1.5 ควรบรรจุหัวข้อ “บัญชีต้นทุนเกษตรกร” ในหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรของหน่วยงานราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.6 ควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงบัญชีต้นทุนกับระบบสินเชื่อของสถาบันการเงิน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทุนของเกษตรกรที่จัดการต้นทุนได้อย่างโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้บัญชีต้นทุนในเกษตรกรรมรูปแบบอื่น เช่น การปลูกพืชหรือประมง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของแต่ละประเภทกิจการ
- 2.2 ควรวิจัยต่อเนื่องในเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่างการใช้บัญชีต้นทุนกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ เช่น ต้นทุนรวม รายได้ และกำไร
- 2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการคงอยู่ของการใช้บัญชีต้นทุนในระยะยาว โดยใช้โมเดลเชิงพฤติกรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมเกษตร สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ขมฉันทน์ ศรีวาลย์. (2563). ระบบบัญชีการเลี้ยงโคเนื้อขุนเพื่อจำหน่าย. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ยุภา ชูดำ. (2563). การจัดทำบัญชีต้นทุนสำหรับ ประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์. กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- วุฒิศร สระแก้ว, รัชณี บัวระภา, สุธาทิพย์ ไชยวงศ์, กฤษณธร สินตะละ, เกษา คูหา, และกัญญ์ฐญา จินต์ตนวรกุล. (2567). การเพิ่มศักยภาพการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้องให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตที่สูงขึ้น: บูรณาการการวิจัย และเทคโนโลยีการผลิตสู่กลุ่มเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อและแพะ จังหวัดน่าน. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.).

- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน. (2566). รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพผู้เลี้ยงสัตว์ จังหวัดน่าน. สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดน่าน.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12. (2565). การผลิตและการตลาดแพะรุ่นในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 2. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>.
- Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2019). *Fundamentals of financial management*. Cengage Learning.
- Datar, S. M., & Rajan, M. V. (2018). *Horngren's cost accounting: A managerial emphasis* (16th ed., Global ed.). Pearson Education.
- Drury, C. (2018). *Management and cost accounting* (10th ed.). Cengage Learning.
- Gitman, L. J. (2009). *Principles of managerial finance* (12th ed.). Prentice Hall.
- Jorion, P. (2009). *Financial risk manager handbook*. John Wiley & Sons.
- Kaplan, R. S., & Cooper, R. (1998). *Cost & Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance*. Harvard Business Press.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2001). *The strategy-focused organization: How balanced scorecard companies thrive in the new business environment*. Boston, MA: Harvard Business school press.
- Krpáľková, L., Cabrera, V. E., Kvapilík, J., & Burdych, J. (2016). Dairy farm profit according to the herd size, milk yield, and number of cows per worker. *Agricultural Economics-Zemědělska Ekonomika*, 62(5), 225–234. <https://doi.org/10.17221/126/2015-AGRICECON>
- Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. *American Economic Review*, 48(3), 261–297.
- OECD. (2021). *Guidance for a biorefining roadmap for Thailand* (OECD Science, Technology and Industry Policy Papers No. 110). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/60a2b229-en>.
- Oravcová, M., Huba, J., & Margetín, M. (2021). Costs, income and economic efficiency of dairy sheep flocks. *Acta Fytotechnica et Zootechnica*, 24, 98–101. <https://doi.org/10.15414/AFZ.2021.24.MI-PRAP.98-101>.
- Quezada-Fraide, E. A., Peñuelas-Rivas, C. G., Moysén-Albarrán, F. S., Trujillo-Ortega, M. E., & Martínez-Castañeda, F. E. (2021). Desempeño productivo y costos de granjas porcinas con diferentes protocolos de vacunación al virus del PRRS. *Revista Mexicana de Ciencias Pecuarias*, 12(1), 205–216.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. D. (2013). *Essentials of Corporate Finance* (9th ed.). McGraw-Hill.
- Shank, J. K., & Govindarajan, V. (1993). *Strategic Cost Management: The New Tool for Competitive Advantage*. Free Press.

- Wu, S., & Prato, A. A. (2006). Cost Efficiency and Scope Economies of Crop and Livestock Farms in Missouri. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 38(3), 539–553.
<https://doi.org/10.1017/S1074070800022604>.

ทักษะของนักบัญชีและผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน ในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 – 9

Accountant's skills and effective performance affect the quality of financial
statements in the office of the attorney general, Region 1 - 9

วนิดา ละครไทย^{1*}, กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินธุ์², นันทวุฒิ นาคจินดา³
Wanida Lakhonthai^{1*}, Kanoksak Sukwatanasinit², Nanthawut Nakjinda³

^{1,2,3}หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{1,2,3}Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: wanida.lak@spumail.net^{1*}, Kanoksak009@gmail.com², nanthawut.na@spu.ac.th³

Received: June 13, 2025

Revised: July 05, 2025

Accepted: July 09, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 – 9 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านบัญชีของสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 – 9 จำนวน 160 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 25 – 35 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทางบัญชีตั้งแต่ 3 – 6 ปี ระดับทักษะของนักบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคลเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านสติปัญญาเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และมีระดับผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ด้านความทันเวลาเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านความถูกต้องครบถ้วนเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยทักษะของนักบัญชี และผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน ด้านการนำเสนอรายงานทางการเงิน การปราศจากข้อผิดพลาด และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การอบรมพัฒนาองค์ความรู้ในงานบัญชีราชการ หรือการมีระบบควบคุมภายในที่ตรงกับทักษะของนักบัญชี เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมที่มีอิทธิพลต่อ

คุณภาพงบการเงินในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาบุคลากรและระบบบัญชีภาครัฐได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะของนักบัญชี, การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ, คุณภาพของงบการเงิน

Abstract

The purpose of this research is to study the skills of accountants that affect the effective and qualitative performance of the financial statements in the Office of the Supreme Prosecutor, Sectors 1 – 9. This research is a quantitative study that involved collecting data from 160 accounting personnel in the Office of the Supreme Prosecutor, Sectors 1 – 9, using a questionnaire as the data collection tool. The collected statistics were analyzed using literary analysis methods, including frequency, percentage, mean, standard deviation values, and multiple regression analysis. The research results found that the majority of the sample group were female, aged 25 - 35 years, had a bachelor's degree, and had 3-6 years of accounting experience. The accountants' skills were at the highest level, with the highest average value in terms of personal characteristics, the lowest average value in terms of intelligence, and the highest level of efficient performance. Timeliness had the highest average value, while accuracy and completeness had the lowest average value. The accountants' skills and efficient performance had a statistically significant effect on the quality of financial statements, financial report presentation, freedom from error, and decision-making relevance at a level of 0.05. In addition, it is necessary to study the factors of information technology, training to develop knowledge in government accounting, or having a good internal control system, together with the skills of accountants, to analyze the overall picture that influences the quality of financial statements in more depth, which will lead to a comprehensive and sustainable development approach for personnel and government accounting systems.

Keywords: accountant skills, efficient operations, quality of financial statements

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ข้อมูลทางบัญชีถือเป็นแหล่งที่บันทึกเหตุการณ์ทางการเงินทั้งหมดของหน่วยงาน มีทั้งข้อมูลที่เป็นทางการเงินและไม่ใช่งานการเงิน ข้อมูลที่ได้จะต้องมีความน่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ ถูกต้องรวดเร็ว และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ทำให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลนั้นจะต้องมาจากการบริหารข้อมูลที่ดี ซึ่งการบริหารข้อมูลที่ดีต้องมาจากการรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพจากนักบัญชีซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญของหน่วยงาน เป็นผู้ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดการตัวเลข ผลกำไร รายรับรายจ่าย รายงานทางการเงินของหน่วยงาน รวมถึงการวางแผน การวิเคราะห์ และเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรและนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (จุไรรัตน์ ศรีสัตตรัตน์ และสมยศ อวเกียรติ, 2560)

ในปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ต้องเผชิญกับแรงกดดันด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความถูกต้องของข้อมูลทางการเงินอย่างเข้มข้น การจัดทำงานการเงินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสะท้อนถึงผลการดำเนินงาน

การใช้ทรัพยากรของรัฐ และการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในทุกระดับ สะท้อนถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในสำนักงานอัยการภาคต่าง ๆ ซึ่งพบว่า ยังมีข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงิน ได้แก่ การขาดทักษะที่จำเป็น บางประการ เช่น ทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชี ทักษะด้านการวางแผน ควบคุมภายในและตรวจสอบความถูกต้องของรายการบัญชี และทักษะในการสื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากความเป็นมาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การขาดทักษะเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาในการจัดทำรายงานการเงินที่ถูกต้อง ตามเวลาที่กำหนด รายการบัญชีผิดประเภท การบันทึกข้อมูลล่าช้าหรือไม่เป็นปัจจุบัน ส่งผลให้กระบวนการวิเคราะห์ ผลการดำเนินงานขององค์กรไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งยังอาจมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของงบการเงินและภาพลักษณ์ ขององค์กร เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีมารองรับกับการปฏิบัติงานที่มีการนำเทคโนโลยี เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน ทักษะทางวิชาชีพบัญชีจึงมีความสำคัญ และส่งผลให้นักบัญชีสามารถดำเนินงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ตามมาตรฐาน อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานได้ดี แม้ในบางงาน ที่มีความซับซ้อน หรืองานที่ไม่เคยเจอมาก่อนได้อย่างประสบผลสำเร็จ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของนักบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการ สูงสุดภาค 1-9

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีทักษะทางวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

ณัฐภัทร หงษ์พงษ์ (2560) กล่าวว่า ทักษะทางวิชาชีพนั้นเป็นเรื่องของความชำนาญ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง รวมถึงทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร ด้านการจัดการ บุคคล และด้านการจัดการองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคานิตา บุญคง (2565) ที่กล่าวถึง ทักษะทางวิชาชีพบัญชีว่า เป็นทักษะความรู้ ความชำนาญประเภทต่าง ๆ อันจำเป็นต่อการนำความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณทัศนคติ และแนวคิดไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมทางวิชาชีพบัญชี โดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรม ราชูปถัมภ์ (2558a) ได้มีการกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ และได้จัดประเภททักษะ ทางวิชาชีพตามความรู้ความสามารถออกไว้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ทักษะด้านปัญญา เป็นการเรียงลำดับความสำคัญจากน้อยไปหามาก คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินบุคคลที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี จำเป็นต้องบรรลุระดับสูงของทักษะเหล่านี้ เพราะทักษะทางด้านปัญญาจะสามารถทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสามารถแก้ไข ปัญหา ช่วยในการตัดสินใจ และการใช้ดุลพินิจที่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้

2) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร เป็นทักษะที่จะเป็นส่วนช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพ สามารถทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ในองค์กรได้เป็นอย่างดี และเกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ ในการรับส่ง ผ่านสารสนเทศ โดยมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การทำงานเป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีความคิดเห็นต่างกัน การเจรจาเพื่อได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงที่ยอมรับได้ในสถานการณ์

ทางวิชาชีพ การทำงานในวัฒนธรรมที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นองค์ประกอบของทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร

3) ทักษะด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน เป็นทักษะที่เฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นทักษะทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์แบบจำลองการตัดสินใจและความเสี่ยง การวัด การรายงาน และความรู้ด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ

4) ทักษะด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เป็นเรื่องของทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งหากมีการพัฒนาทักษะนี้จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการปรับคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ส่งให้เกิดการจัดการจัดการตนเอง ความคิดริเริ่ม อธิปไตย และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสามารถที่จะเลือกและเรียงลำดับทรัพยากรที่มีจำกัด และจัดแรงงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา ความสามารถที่จะเข้าร่วมและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง พิจารณาการปรับใช้นโยบายทางวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติให้เข้ากับการตัดสินใจ และเกิดความระมัดระวังสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

5) ทักษะด้านการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ เป็นทักษะที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะมีการเรียกร้องให้แสดงบทบาทเชิงรุกในการจัดการองค์กรในแต่ละวัน ในขณะที่ก่อนหน้านี้บทบาทของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีอาจถูกจำกัดอยู่เพียงแค่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำแนวคิดของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (2558a) มาเป็นส่วนในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะด้านสติปัญญา 2) ทักษะด้านด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ทักษะด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน 4) ทักษะด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล และ 5) ทักษะด้านองค์กรและการจัดการธุรกิจ

2. แนวคิด ทฤษฎีประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งสำคัญขององค์กรต้องอาศัยความรู้และความสามารถของบุคลากรในองค์กร ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นการทำงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว มีคุณภาพ ใช้เวลาในการปฏิบัติงานน้อยและพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถและทักษะในการ ทำงานของตนเองให้ดีขึ้น ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร (บุญช่วง ศรีธรรมาภรณ์, 2561) และรวมไปถึงการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ปฏิบัติงานแล้วสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผลงานมีคุณภาพ เชื่อถือได้ สำเร็จทันเวลา และผลงานได้มาตรฐาน (ไอลดา ศรีมานนท์, 2561) โดยการจะวัดประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานนั้น สิ่งสำคัญ คือ การประเมินผลประสิทธิภาพการทำงาน เพราะถือเป็นการประเมินผล การปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือหรือองค์ประกอบที่หนึ่งในการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการทำงานมากขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนี้

1) ด้านความถูกต้องครบถ้วน เป็นการปฏิบัติงานตามระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบทำให้ ผลของงานเชื่อถือได้และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริหารสามารถ นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อประกอบ การวางแผนการปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อมูลนั้นต้องไม่มีความผิดพลาด ที่มียุทธศาสตร์หรือไม่มีความลำเอียง

2) ด้านความทันเวลา เป็นการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จรวดเร็วทันตามระยะเวลาและแผนการปฏิบัติงาน ตามที่กำหนดไว้ และมีความสามารถบริหารเวลาการทำงานได้เป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถนำข้อมูลในการปฏิบัติงานนั้น เสนอต่อผู้บริหารหรือผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ทันเวลา

3) ด้านความมีมาตรฐาน เป็นการปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอนภายใต้ระเบียบกฎหมาย กระบวนการ แนวทางการปฏิบัติงาน หรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องครบถ้วน และปฏิบัติงานโดยศึกษาระเบียบ กฎหมายที่ต้องปฏิบัติตามอยู่เสมอ ผลการปฏิบัติงาน

ไม่มีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดซึ่งเป็นที่ยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้นำแนวคิดของสมพงษ์ เกษมสิน (2549) มาเป็นส่วนใหญ่ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้องครบถ้วน 2) ด้านความทันเวลา 3) ด้านความมีมาตรฐาน

3. แนวคิด ทฤษฎีคุณภาพงบการเงิน

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (2558b) ได้จัดทำกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ซึ่งเป็นไปตามหลักการภายใต้กรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน ซึ่งในการศึกษาจะกล่าวถึงลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน คือ ข้อมูลทางการเงินมีประโยชน์ต่อผู้ใช้กี่ต่อเมื่อ ข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ดังนี้

1) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ คือ ข้อมูลในรายงานทางการเงินที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ ซึ่งข้อมูลจะต้องมีคุณค่าทางการพยากรณ์ สามารถใช้เป็นข้อมูลนำเข้าสู่กระบวนการที่ผู้ใช้ใช้ในการพยากรณ์ผลลัพธ์ในอนาคต และคุณค่าทางการยืนยัน มีคุณค่าทางการพยากรณ์ และคุณค่าทางการยืนยันของข้อมูลทางการเงินมีความสัมพันธ์กัน ข้อมูลที่มีคุณค่าทางการพยากรณ์ มักมีคุณค่าทางการยืนยันด้วย

2) ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เป็นรายงานทางการเงินเป็นตัวแทนปรากฏการณ์เชิงเศรษฐกิจในรูปแบบของข้อความและตัวเลข เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ จะต้องไม่เป็นเพียงตัวแทนปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แต่ต้องเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมที่ข้อมูลนั้นนำเสนอโดยจะต้องมีความครบถ้วน เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินไม่เข้าใจผิดในฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ข้อมูลต้องมีความเป็นกลาง โดยการนำเสนอข้อมูลจะต้องปราศจากอคติหรือความเอนเอียง แม้ว่าการนำเสนอข้อมูลทางการเงินนั้นอาจส่งผลเสีย และการปราศจากข้อผิดพลาด ซึ่งข้อมูลในการนำเสนอจะต้องไม่มีข้อผิดพลาดหรือการละเว้นการให้ข้อมูลทางการเงิน

3) คุณภาพของรายงานการเงิน ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์จะต้องประกอบด้วย การระบุปรากฏการณ์เชิงเศรษฐกิจที่มีศักยภาพที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลทางการเงินของกิจการที่เสนอรายงาน การระบุประเภทของข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากที่สุด หากข้อมูลนั้นมีความพร้อมและสามารถเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมของปรากฏการณ์ หากข้อมูลมีพร้อมและสามารถเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมได้ ถือว่าเป็นการสิ้นสุดกระบวนการเพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน แต่หากข้อมูลไม่พร้อมหรือไม่สามารถเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมได้ กิจการต้องดำเนินการตามกระบวนการอีกครั้งกับข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากที่สุดรองลงมา

สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และนำมาพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1 ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

สมมติฐานที่ 2 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านการปราศจากข้อผิดพลาดในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

สมมติฐานที่ 3 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านการนำเสนอรายงานทางการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

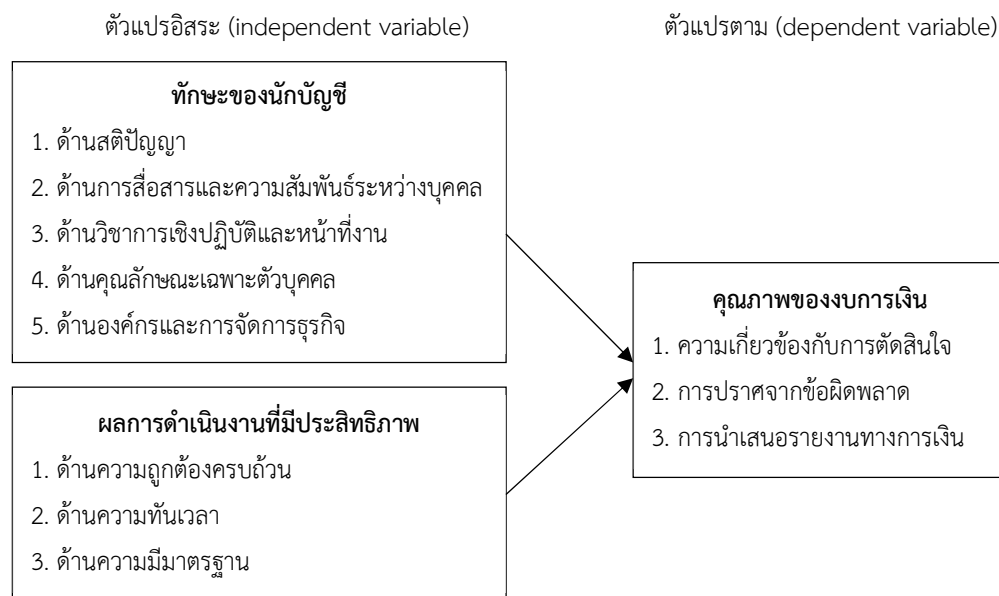
สมมติฐานที่ 4 ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

สมมติฐานที่ 5 ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านการปราศจากข้อผิดพลาดในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

สมมติฐานที่ 6 ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านการนำเสนอรายงานทางการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมได้มีการวางกรอบแนวคิดเพื่อใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งได้กำหนดวิธีและขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population) ของการวิจัย คือ บุคลากรทางการเงินและบัญชีของสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9 จำนวน 269 คน ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง (sampling) คือ บุคลากรทางการเงินและบัญชีของสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนบวกลบ 5% หรือที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 160 คน และเพื่อป้องกันความผิดพลาดของแบบสอบถาม อาจไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีก 40 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 200 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ผ่านแบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวม

ข้อมูล ในแบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) ในแบบสอบถามส่วนที่ 2-4 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้มาตราส่วนแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ และในแบบสอบถามส่วนที่ 5 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะของนักบัญชี ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (rating scale) จำนวน 5 ด้าน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (rating scale) จำนวน 3 ด้าน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคุณภาพของงบการเงิน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (rating scale) จำนวน 3 ด้าน

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเป็นคำถามแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยยึดหลักการของการให้ข้อมูลอย่างชัดเจน ความสมัครใจ ความลับ และความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการวิจัยดำเนินไปด้วยความเคารพในสิทธิ์และศักดิ์ศรีของผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (questionnaires) ทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1) จัดเตรียมแบบสอบถามออนไลน์ให้อยู่ในรูปแบบของแบบสอบถามออนไลน์ (online questionnaire) ผ่านทางแพลตฟอร์ม google form และจัดทำคิวอาร์โค้ดให้แก่บุคลากรทางการเงินและบัญชีของสำนักงานอัยการพื้นที่ภาค 1-9 ทำการตอบแบบสอบถาม

2) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก เพื่อเตรียมนำไปทำการประมวลผลข้อมูล (processing) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ทำการลงรหัสแล้วมาบันทึกลงเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ สามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ใช้ในการวิเคราะห์ด้านต่าง ๆ เพื่อหาค่า ดังนี้

1) ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 1 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการทำงาน โดยหาค่าความถี่ และค่าสถิติร้อยละ

2) ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 2 - 4 โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะของนักบัญชี ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพของงบการเงิน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ในการทดสอบระดับอิทธิพลต่อการส่งผลกระทบระหว่างตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตามผู้วิจัยใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากกลุ่มตัวอย่างของนักบัญชีในสำนักงานอัยการสูงสุด จำนวน 200 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 25-35 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ปริญญาตรี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 และมีประสบการณ์ในสายงานบัญชี 3-6 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50

2. ทักษะของนักบัญชี

ทักษะของนักบัญชี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาโดยจำแนกเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านสติปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักบัญชีมีการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา มีผลต่อคุณภาพของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ นักบัญชีมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินอย่างมีเหตุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ทักษะในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมช่วยยกระดับคุณภาพของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมีผลโดยตรงต่อความถูกต้องของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 การคิดเชิงวิพากษ์ช่วยให้นักบัญชีสามารถจัดทำงบการเงินที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักบัญชีมีทักษะการทำงานร่วมกับฝ่ายอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดข้อผิดพลาดในการจัดทำงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ การฟังอย่างเข้าใจและการตอบสนองที่เหมาะสมส่งเสริมความแม่นยำของข้อมูลในงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 การสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร มีผลต่อความถูกต้องและความเข้าใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และนักบัญชีควรสามารถสื่อสารข้อมูลทางการเงินให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านบัญชีเข้าใจได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความรู้และความเข้าใจในมาตรฐานบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ นักบัญชีที่สามารถปรับตัวตามกฎหมายใหม่ ๆ ได้ จะสามารถจัดทำงบการเงินที่ทันสมัยและถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ข้อมูลถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ทักษะในการใช้โปรแกรมบัญชี มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำงบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และการมีประสบการณ์ตรงในงานบัญชีช่วยให้สามารถจัดทำงบการเงินได้แม่นยำมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านคุณลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสามารถในการจัดการกับแรงกดดันช่วยให้การจัดทำงบการเงินมีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ความใฝ่รู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องส่งเสริมคุณภาพของงานด้านบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบมีผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และความใส่ใจในรายละเอียดช่วยลดความผิดพลาดในการจัดทำงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านองค์กรและการจัดการธุรกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าความเข้าใจในกลยุทธ์องค์กรช่วยให้การทำงานการเงินที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การบริหารจัดการงานภายในองค์กรโดยปฏิบัติตามข้อกำหนดส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นอย่างมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ความสามารถในการทำงานภายใต้กรอบเวลาที่จำกัดมีผลต่อความครบถ้วนและถูกต้องของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 นักบัญชีสามารถวางแผนและจัดการงานของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และความเข้าใจในธุรกิจและอุตสาหกรรมที่องค์กรดำเนินงานอยู่ช่วยการทำงานมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

3. ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความทันเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และด้านความมีมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความถูกต้องครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านความถูกต้องครบถ้วน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าความละเอียดรอบคอบของนักบัญชีช่วยลดความคลาดเคลื่อนในงบการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ นักบัญชีที่มีความเข้าใจในหลักการบัญชีสามารถป้องกันความผิดพลาดในการบันทึกบัญชีได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนการจัดทำงบการเงินเป็นสิ่งจำเป็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และการมีระบบควบคุมภายในที่ดีช่วยให้สามารถจัดทำงบการเงินได้อย่างครบถ้วนและน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านความทันเวลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชีช่วยให้งบการเงินจัดทำได้ทันเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีวางแผนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดระยะเวลาในการปิดงบได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ความล่าช้าในการจัดทำงบการเงินส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 การทำงานภายใต้แรงกดดันของนักบัญชีช่วยให้การรายงานผลการดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และนักบัญชีที่มีทักษะการจัดการเวลาสามารถส่งมอบงบการเงินได้ภายในเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านความมีมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การปรับปรุงทักษะตามมาตรฐานใหม่ ๆ ช่วยให้การทำงานการเงินได้ตรงตามข้อกำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 รองลงมา คือ วินัยในวิชาชีพและยึดมั่นในมาตรฐานจะจัดทำงบการเงินที่น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และวินัยในวิชาชีพและยึดมั่นในมาตรฐาน จะจัดทำงบการเงินที่น่าเชื่อถือและตรวจสอบได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และนักบัญชีที่ปฏิบัติงานตามมาตรฐานบัญชีจะสามารถจัดทำงบการเงินที่มีคุณภาพได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

4. คุณภาพของงบการเงิน

จากการศึกษาคุณภาพของงบการเงินของนักบัญชี ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การนำเสนอรายงานทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การปราศจากข้อผิดพลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 โดยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อมูลในงบการเงินควรมีความทันสมัยและเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และนักบัญชีควรวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผลกระทบทางธุรกิจได้ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

รองลงมาคือ การนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องช่วยเพิ่มคุณค่าในการใช้ข้อมูลงบการเงินในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 งบการเงินที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มทางการเงินมีประโยชน์ต่อการวางแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 นักบัญชีที่มีทักษะสูงสามารถช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจทางธุรกิจได้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการปราศจากข้อผิดพลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การเปิดเผยข้อมูลที่ต้องและครบถ้วนช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเชื่อมั่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีระบบควบคุมภายในที่เข้มงวดช่วยให้สามารถตรวจสอบและป้องกันข้อผิดพลาดได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 นักบัญชีควรตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนรายงานผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 งบการเงินที่ปราศจากข้อผิดพลาดสะท้อนถึงความสามารถและความรอบคอบของนักบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และนักบัญชีที่มีวินัยในวิชาชีพสามารถลดความเสี่ยงจากข้อผิดพลาดในการจัดทำงบการเงินได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการนำเสนอรายงานทางการเงิน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การนำเสนอข้อมูลที่เป็นระบบและตรงตามมาตรฐานช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของรายงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การจัดรูปแบบงบการเงินที่เหมาะสมช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเปรียบเทียบข้อมูลได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ความสามารถในการสรุปข้อมูลสำคัญและเน้นประเด็นที่มีสาระสำคัญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 งบการเงินที่จัดทำอย่างมีรูปแบบชัดเจนและสื่อสารง่ายช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจข้อมูลได้ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และนักบัญชีควรใช้ภาษาทางการเงินที่เข้าใจง่ายในการจัดทำรายงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 โดยทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณระหว่างทักษะของนักบัญชีกับคุณภาพของงบการเงิน

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	1.277	0.188		6.792	0.000*
ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1)	0.174	0.087	0.194	2.000	0.047*
การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2)	0.230	0.099	0.270	2.330	0.021*
การนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3)	0.312	0.096	0.354	3.254	0.001*

R = 0.787, R Square = 0.619, Adjusted R Square = 0.619, F = 106.210, Sig = 0.000, * p < 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 1 - 3 ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน พบว่า ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1-9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05) มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.312, p-value = 0.001) การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.230, p-value = 0.021) และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.174, p-value = 0.047) โดยปัจจัยทักษะของนักบัญชีสามารถร่วมอธิบายคุณภาพของงบการเงินได้ร้อยละ 61.9 ดังนั้น จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 - 3 ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณภาพงบการเงิน และสามารถสร้างเป็นสมการทำนายได้ ดังนี้

$$Y_{\text{ทักษะ}} = 1.277 + 0.312(X_3)^* + 0.230(X_2)^* + 0.174(X_1)^*$$

และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ผลการคุณภาพของงบการเงิน ได้ดังนี้

$$Z(y) = 1.277 + 0.354(X_3)^* + 0.270(X_2)^* + 0.194(X_1)^*$$

สรุปได้ว่า การนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3) การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2) และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1) ส่งผลต่อผลทักษะของนักบัญชีและส่งผลต่อกันในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 61.90 ($R^2_{adj} = 0.619$) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 106.210

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณระหว่างผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพกับคุณภาพของงบการเงิน

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.507	0.128		3.958	0.000*
ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1)	0.287	0.059	.0301	4.838	0.000*
การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2)	0.375	0.067	0.415	5.596	0.000*
การนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3)	0.226	0.065	0.241	3.460	0.001*

R = 0.919, R Square = 0.844, Adjusted R Square = 0.842, F = 354.276, Sig = 0.000, * p < 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงการทดสอบสมมติฐานที่ 4 - 6 ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินพบว่า ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 - 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p-value < 0.05) มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.375, p-value = 0.000) และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.287, p-value = 0.000) และการนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3) (อิทธิพลเชิงบวก, B = 0.226, p-value = 0.001) โดยปัจจัยทักษะของนักบัญชีสามารถร่วมอธิบายคุณภาพของงบการเงิน ได้ร้อยละ 84.4 ดังนั้น จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 - 6 ความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณภาพงบการเงิน และสามารถสร้างเป็นสมการทำนายได้ ดังนี้

$$Y_{\text{ผลการดำเนินงาน}} = 0.507 + 0.375(X_2)^* + 0.287(X_1)^* + 0.226(X_3)^*$$

และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ผลการคุณภาพของงบการเงิน ได้ดังนี้

$$Z(y) = 0.507 + 0.415(X_2)^* + 0.301(X_1)^* + 0.241(X_3)^*$$

สรุปได้ว่า การนำเสนอรายงานทางการเงิน (X_3) การปราศจากข้อผิดพลาด (X_2) และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (X_1) ส่งผลต่อผลทักษะของนักบัญชีและส่งผลต่อกันในทางบวก โดยมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 84.20 ($R^2_{adj} = 0.842$) และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 354.276

การอภิปรายผล

1. จากการศึกษาทักษะของนักบัญชีในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 - 9 พบว่า ทักษะของนักบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน พบว่า ทักษะของนักบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินด้านการนำเสนอรายงานทางการเงิน การปราศจากข้อผิดพลาด และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แสดงให้เห็นถึงความมีอิทธิพลต่อกันของกลุ่มตัวอย่างซึ่งหมายความว่า ทักษะของนักบัญชีด้านสติปัญญาส่งผลต่อผลคุณภาพของงบการเงิน ในเรื่องของนักบัญชีที่สามารถแก้ไขและเข้าใจในปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อนได้เป็นอย่างดี มีความรู้และเข้าใจในงานทางด้านบัญชีที่ปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน และเข้าใจในงานทางด้านบัญชีที่ปฏิบัติเป็นอย่างมาก รวมไปถึงมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบัญชีทั่วไปเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของสุณี ประยูร (2552) ที่กล่าวว่า ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตามสายงานตนเองปฏิบัติงานอยู่มีความรู้พื้นฐานที่พอใช้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้งานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

และพัฒนาตนเองอยู่เสมอมีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเลือกใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่นเดียวกับแนวคิดของกุลนิษฐ์ สารภาพ (2553) ที่กล่าวว่า นักบัญชีมีความสามารถในการเรียนรู้ เพราะนักบัญชีต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้เสมอ เพื่อที่จะช่วยในการปรับปรุงปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอมีความเข้าใจรายละเอียดของงานได้อย่างรวดเร็ว สามารถเรียนรู้แนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในงานหรือสภาพการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งนักบัญชีต้องมีความพยายามเอาใจใส่หมั่นคิดหมั่นไตร่ตรองเรื่องงานอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มนักบัญชีต้องมีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ สร้างสรรค์และคิดหาวิธีการทำงานที่ดีขึ้น สะดวกขึ้น ประหยัดและปลอดภัยขึ้น โดยมีความมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นที่จะปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานที่ดีที่นักบัญชีควรมีและพึงปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพนักบัญชี อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และสามารถชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในงานที่รับผิดชอบให้แก่บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องและเข้าใจได้ง่าย และสามารถแก้ไขปัญหาหรือหาข้อตกลงร่วมกันทั้งบุคคลภายในและภายนอกหน่วยงานในกรณีที่เข้าใจในระเบียบหรือแนวทางการปฏิบัติงานผิดพลาด รวมไปถึงมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลภายนอกได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้มีการรายงานและนำเสนอข้อมูลให้ผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถและเชี่ยวชาญงานด้านบัญชีตรงตามตำแหน่งที่รับผิดชอบ และตระหนักถึงความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย มาตรฐานการบัญชี และแนวทางการปฏิบัติงานทางด้านบัญชีที่สอดคล้องกับแนวคิดของดาระณี สุรินทเสรี (2550) ที่กล่าวว่า นักบัญชีควรมีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ของนักบัญชีที่จำเป็นในการปฏิบัติในฐานะนักวิชาชีพบัญชี

ทั้งนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์วรรณ อุประดิษฐ์ และจิรนนท์ บุพพันหมัย (2566) ที่ศึกษาทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง โดยผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง และความคิดเห็นทักษะทางวิชาชีพและความคิดเห็นด้านคุณภาพรายงานทางการเงิน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุลิตา สุปิณะ และคณะ (2563) ที่ศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี โดยผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยรวมนักบัญชีที่ปฏิบัติงานทางบัญชีได้มีการพัฒนาด้านวิชาชีพอยู่เสมอโดยการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะรวมไปถึงความชำนาญในการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ต่อตนเองในด้านความก้าวหน้าในหน้าที่และสามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามหลักมาตรฐานการบัญชี

2. จากการศึกษาผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในสำนักงานอัยการสูงสุดภาค 1 – 9 พบว่า ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน พบว่า ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงิน ด้านการนำเสนอรายงานทางการเงิน การปราศจากข้อผิดพลาด และความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แสดงให้เห็นถึงความมีอิทธิพลต่อกันของกลุ่มตัวอย่างซึ่งหมายความว่า ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของงบการเงินในเรื่องข้อมูลทางบัญชีมีความชัดเจนและแม่นยำตรงความต้องการผู้ใช้งาน การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด การจัดลำดับความสำคัญในการทำงาน และข้อมูลสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ เพื่อการวางแผนการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี และการจัดบันทึก คัดวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีเพียงพอและเชื่อถือได้ เป็นผลให้ผลการปฏิบัติงานที่เป็นที่ยอมรับและพึงพอใจต่อทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโอลดา ศรีมานนท์ (2561) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติงานที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ปฏิบัติงานแล้วสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผลงานมีคุณภาพ เชื่อถือได้ สำเร็จทันเวลา และผลงานได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ กฤษฎาวิวัฒน์ (2565) ที่ศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีและบทบาทหน้าที่ของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ของนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ด้านความถูกต้องด้านบัญชี ด้านความครบถ้วนตรวจสอบได้ด้านบัญชี ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และในเรื่องของการมีกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกันในแต่ละกลุ่มงานเพื่อลดข้อขัดแย้งและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน มีการนำเสนอการเงินในเวลาที่เหมาะสม และได้ประสิทธิภาพ สามารถนำเสนอข้อมูลทางการเงินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ก่อนหรือตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ได้ตามระเบียบ และมีระยะเวลาหรือการปฏิบัติงานเสร็จตามกำหนดและงานมีคุณภาพ รวมไปถึงสามารถบริหารเวลาได้เป็นอย่างดี แม้จะเป็นงานที่ต้องปฏิบัติเร่งด่วน

ทั้งนี้ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพล จันทะพันธ์ (2563) ได้ศึกษาผลกระทบของทักษะนักบัญชี คุณภาพที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกในการทำงานโดยรวม และงานวิจัยของปิยธิดา จุลมิตร (2562) ที่ศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจกีฬา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจกีฬา โดยส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินภาพรวม

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้อธิบายถึงทักษะของนักบัญชีที่ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา การสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน คุณลักษณะเฉพาะบุคคล และการจัดการองค์กรและธุรกิจ มีผลโดยตรงต่อคุณภาพของงบการเงิน โดยเฉพาะในด้านการนำเสนอรายงานทางการเงิน ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และการปราศจากข้อผิดพลาด ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในด้านความถูกต้องครบถ้วน ความทันเวลา และความมีมาตรฐาน ก็มีผลต่อคุณภาพของงบการเงินอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยนี้ได้เพิ่มองค์ความรู้ให้แก่แวดวงการบัญชี โดยชี้ให้เห็นว่า ทักษะและสมรรถนะของนักบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินซึ่งมีลักษณะเชิงคุณภาพตามแนวทางของกรอบแนวคิดการรายงานทางการเงินของ IASB และสภาวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ความสามารถเข้าใจได้ และความทันเวลา

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังเป็นการบูรณาการแนวคิดจากกรอบมาตรฐานทางบัญชี เข้ากับการประเมินทักษะของนักบัญชี ในภาคปฏิบัติ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ (IES) เพื่อเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงินในภาครัฐ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ทั้งในด้านสติปัญญา ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ด้านคุณลักษณะ เฉพาะบุคคล และด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานของนักบัญชีในสำนักงานหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยกระดับคุณภาพของงบการเงินให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยช่วยให้ผู้บริหารสามารถสนับสนุนและพัฒนาทักษะของนักบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาทักษะนักบัญชีอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นทักษะด้านการวิเคราะห์ การจัดการข้อมูลทางการเงิน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในงานบัญชี อีกทั้งยังนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางและมาตรฐานในการปฏิบัติงานของนักบัญชี ส่งเสริมให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความน่าเชื่อถือ ทันเวลา และมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี การรายงานทางการเงิน ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของงบการเงินและผลการดำเนินงานของสำนักงานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพของงบการเงิน โดยขยายขอบเขตการวิจัยสู่หน่วยงานอื่นในระบบราชการหรือเอกชน เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมในระดับประเทศ ซึ่งจะมีทักษะของนักบัญชีที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพของงบการเงินต่างกันเป็นลักษณะใด

2.2 ควรศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานและการเพิ่มความรู้ความสามารถของนักบัญชีมากยิ่งขึ้น เช่น การศึกษาความสามารถของนักบัญชีในการปรับตัวต่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) การศึกษาความเห็นของผู้บริหารและผู้ใช้งานงบการเงินเกี่ยวกับคุณภาพของงบการเงินและบทบาทของนักบัญชี เพื่อปรับปรุงทักษะและกระบวนการทำงานของนักบัญชีให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน การศึกษาทักษะของนักบัญชีในเชิงปฏิบัติที่จะสามารถประเมินผลลัพธ์ของทักษะนักบัญชีในงานจริง (ระดับความถูกต้องของงบการเงิน ประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณ) ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับการพัฒนาทักษะนักบัญชีและการจัดทำงบการเงินที่มีคุณภาพได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กุลนิษฐ์ สารภาพ. (2553). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการมหาบัณฑิตทางการบัญชีและคุณลักษณะมหาบัณฑิตทางการบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุไรรัตน์ ศรีสัตตรัตน์ และสมยศ อาเกียรติ. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของนักบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตภาคกลาง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 1(2), 79–91.
- ณัฐภัทร หงษ์พงษ์. (2560). ผลกระทบของทักษะทางวิชาชีพที่มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของผู้ทำบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ดาระณี สุรินทร์เสรี. (2550). คุณสมบัติที่จำเป็นของนักบัญชีในการบริการของสำนักงานบัญชีในจังหวัดบุรีรัมย์. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญช่วง ศรีธรรมาภรณ์. (2561). ผลกระทบของความชำนาญในวิชาชีพบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชี บริษัทกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 13(2), 103-124.
- ปิยธิดา จุลมิตร. (2562). ทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจกีฬาในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วรพล จันทะพันธ์. (2563). ผลกระทบของทักษะนักบัญชีคุณภาพที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- วิรัตน์ ฤกษ์ภาวิวัฒน์. (2565). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีและบทบาทหน้าที่ของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศานิตา บุญคง. (2565). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความเชี่ยวชาญของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558a). การดำเนินงานต่อเนื่อง: มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570 (ปรับปรุง 2558). กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2558b). การแสดงความเห็นและการรายงานต่อการเงิน. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). การนำเสนองบการเงิน. มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2560): การนำเสนองบการเงิน. กรุงเทพฯ: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2549). การบริหารงาน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุณี ประยูร. (2552). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรทางด้านโลจิสติกส์ตามความต้องการของสถานประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโซ่อุปทานแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุลิตา สุปิณะ, อรยา เรียบไธสงค์ และอิติรัตน์ วงษ์กาฬสินธุ์. (2563). การศึกษาทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของนักบัญชี: กรณีศึกษานักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(1), 123–132.
- อนงค์วรรณ อุประดิษฐ์ และจิรนนท์ บุพพัฒนสมัย. (2566). ทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของสถานประกอบการในจังหวัดลำปาง. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 33(1), 66–79.
- ไอลดา ศรีमानนท์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญทางการบัญชีสมัยใหม่กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

The development of health and safety in educational institutions through school-based management

พัชราพรรณ จัดสนาม^{1*}, ปารณีย์ ศรีแก้ว²
Patcharapan Jadsanam^{1*}, Paranee Srikaew²

^{1,2}วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: s66563833009@ssru.ac.th^{1*}, paranee.sr@ssru.ac.th²

Received: March 19, 2025

Revised: May 18, 2025

Accepted: May 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยความสำเร็จของการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2. การดำเนินงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ 3. การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม 4. การดำเนินงานบริหารโดยยึดหลักต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หลักการบริหารตนเอง และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย, โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

Abstract

This article presents a guideline for developing health and safety in educational institutions by using school-based management as a guideline for school administrators to manage educational institutions in order to promote students to have good health and safety in a good environment, to know how to avoid behaviors that pose risks to health, and to be able to apply knowledge, experience, and skills to take care of themselves properly and appropriately. The success of developing health and safety in educational institutions by using school-based management consists of 1. leadership of administrators 2. operations based on the principle of decentralization 3. Providing opportunities for all sectors to participate equally 4. Operations based on these principles: the principle of decentralization, the principle of participation, the principle of returning the power to manage education to the people, the principle of self-administration, and the principle of checks and balances.

Keywords: management, school-based management, safety and health, Wat Krathum Suea Pla School

บทนำ

โรงเรียนนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เนื่องจากเด็กจะต้องใช้ชีวิตอยู่วันละ 6 – 7 ชั่วโมง ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ ความสนใจ และอุดมคติในชีวิตการเรียน ต่อไปจนถึงชีวิตในการทำงานของเด็ก อีกทั้งโรงเรียนนั้นนอกจากจะเป็นสถาบันที่จะสร้างเสริมเด็กให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความสามารถไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้แล้ว โรงเรียนยังถือเป็นอีกสถานที่หนึ่ง ที่สามารถใช้เป็นแหล่งในการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนด้วย ตามโครงการ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้มีประกาศไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยโครงการนี้ เป็นการดำเนินงานร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก ดังนี้

1. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนอย่างครอบคลุมทุกมิติ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายสำคัญ คือ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้านสุขภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา ตามแนวคิดจากอนามัยโรงเรียน (school health programs) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก คือ 1) สุขศึกษาในโรงเรียน (school health education) 2) อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (school health environment) และ 3) บริการอนามัยในโรงเรียน (school health service) (กรมอนามัย, 2558)

2. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน ที่ดำเนินการในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กำหนดนโยบายหลัก 3 ประการ คือ 1) สร้างการรับรู้และจิตสำนึกด้านความปลอดภัย 2) เครื่องจักรการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัย และ 3) สร้างกลไกประชารัฐในการดำเนินการด้านความปลอดภัย (สำนักความปลอดภัย แรงงาน, 2559)

3. องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย (Save the Children Thailand) ได้กำหนด 3 เสาหลัก (three pillars) ของความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียนไว้ คือ 1) อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย (safer learning facilities) 2) การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา (school disaster management) และ 3) การศึกษาด้านการลด

ความเสี่ยงและการรู้จักปรับตัวจากภัยพิบัติ (risk reduction and resilience education) (องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย, 2564) เป้าหมายหลัก คือ นักเรียน เนื่องจากเป็นบุคลากรกำลังแรงงานที่มีความสำคัญของชาติในอนาคต อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยเน้นให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความปลอดภัยฯ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์การ พัฒนาศักยภาพทางเทคนิควิชาการในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดนโยบายปีงบประมาณ 2563 ในนโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์จะมุ่งเน้นการพัฒนาประชากรวัยเรียนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้เรียนที่มีความต้องการดูแลเป็นพิเศษ ให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีศักยภาพ มีทักษะความรู้เป็นคนที่ มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการวางแผนชีวิต และการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเพื่อขับเคลื่อนแนวนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียนได้จัดทำเกณฑ์โรงเรียนต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดีจำนวน 5 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ 2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ และ 5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย ทั้งนี้การดำเนินงานโรงเรียนต้นแบบนักเรียนไทยสุขภาพดี เพื่อลดปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ปัญหาสุขภาพในช่องปากของนักเรียนรวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคที่ถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกาย รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อสุขภาพ นักเรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์และทักษะไปดูแลสุขภาพของตนเอง และบุคคลในครอบครัวเป็นการดำเนินงานจากความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายและส่งผลโดยตรงต่อตัวนักเรียนได้เป็นอย่างดี (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน, 2567)

โดยจากการให้ความสำคัญในการส่งเสริมด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษานั้น สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องมีการวางแผนในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับโครงการ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาในประเทศไทยนั้น ก็มีบริบททั้งทางด้านสภาพแวดล้อม งบประมาณ และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิด “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM)” มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อส่งเสริมด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา โดยแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวการปฏิบัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะการศึกษาเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารควรมีอำนาจการบริหาร อำนาจการจัดการอำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน จะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะส่งผลให้คนไทยสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้มีศักยภาพในการทำงาน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไป ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรู้ความสามารถมีหลักการบริหารที่ดี โดยมีชุมชนส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้สถานศึกษาแห่งนั้น ๆ มีความปลอดภัย มีสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้ได้มากที่สุด ฉะนั้นบทความนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและปรับปรุงการดำเนินงานด้านสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

นโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน

นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัย ตอบสนองความต้องการของประเทศและสังคมโลก โดยใช้แนวทาง “สร้างคนดี มีทักษะ คิดเป็น ทำเป็น อยู่ร่วมกันได้ และใช้เทคโนโลยีเป็น” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ได้กำหนดไว้ว่า การเสริมสร้างสุขภาพและความปลอดภัยในสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยทั้งทางกายภาพและจิตใจสำหรับนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา นโยบายดังกล่าวได้รับการสนับสนุนผ่านมาตรการต่าง ๆ เช่น การจัดตั้ง OBEC Safety Center ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการเฝ้าระวังและจัดการเหตุฉุกเฉินในโรงเรียน นอกจากนี้ ยังมีแนวทางในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัย และการสร้างพื้นที่สีเขียว เพื่อส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ในด้านมาตรการด้านจิตใจและอารมณ์เป็นอีกส่วนสำคัญของการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขในสถานศึกษา โรงเรียนได้รับการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน เช่น โครงการให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา การเรียนรู้เชิงบวก และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน โดยในการประเมินสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีตาม ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การจัดองค์การและระบบการบริหารโรงเรียนด้วยการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ และมุ่งมั่นในการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่รองรับนโยบายส่งเสริมสุขภาพนักเรียน
2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะการเจริญเติบโตสมวัย โดยการได้รับอาหารที่พอเพียง มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เหมาะสมตามวัย สะอาดและปลอดภัย
3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความแข็งแรง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาคงไว้ ซึ่งการมีสมรรถภาพของร่างกาย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่และอุปกรณ์หรือเข้าร่วม กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสม
4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ หมายถึง สภาวะของอวัยวะต่าง ๆ ในช่องปาก ได้แก่ ฟัน เหงือก เยื่อเมือกในช่องปาก ลิ้น กระดูกขากรรไกร อยู่ในสภาพสมบูรณ์และสามารถใช้งานได้ตามปกติ
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย คือ การที่สมาชิกของกลุ่มและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพ โดยการทำความเข้าใจและดำเนิน การอย่างใดอย่างหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบทบทวน ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการร่วมกัน

จากนโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ 2) มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 3) มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 4) มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ และ 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย สะท้อนให้เห็นว่าในการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาให้ครบถ้วนทั้ง 5 ด้าน ได้นั้น จะต้องมีการปรับนโยบาย การดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านความปลอดภัย และสุขภาพทั้ง 5 ด้าน แต่อย่างไรก็ดีโรงเรียนแต่ละแห่งล้วนมีบริบทสภาพแวดล้อมทางสังคม งบประมาณ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่างกันไป ดังนั้นในการบริหารจึงต้องเน้นหลักการบริหารที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถดำเนินการด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ

บริบทของสถานศึกษาของตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะนำเสนอรูปแบบการบริหารที่จะนำมาใช้ คือ “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” โดยมีรายละเอียดดังที่จะนำเสนอในหัวข้อถัดไป

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาที่หน่วยปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาอาศัยหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้โรงเรียนมีอำนาจ มีหน้าที่ มีความคล่องตัวเป็นอิสระในการบริหารงานวิชาการ งบประมาณบุคลากรและการบริหารทั่วไปที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษา (school board หรือ school committee หรือ school council) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิรวมพลังในการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหาตลอดจนดำเนินการ เพื่อพัฒนากิจการรณด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กมลกลานต์ บุญน้อม, 2559)

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีรากฐานมาจากทฤษฎีการกระจายอำนาจ (decentralization theory) ซึ่งเสนอว่าการกระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ตามความต้องการของชุมชน (Bray, 1996) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง สถานศึกษามีอำนาจ มีอิสระในการตัดสินใจบริหารงานด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไปภายใต้การบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้การศึกษาตรงกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งทฤษฎีนี้สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม (participatory management) ที่เน้นการให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของโรงเรียน (Epstein, 2011)

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง กลยุทธ์การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากขึ้น และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาครู นักเรียน และผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น มีหน้าที่และรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคลากร งานบริหารทั่วไปจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการที่บุคคลทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจะทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษามากขึ้นและทำให้ผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษานั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น (พิมพ์รักษ์ สามคัมพิมพ์, 2556)

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ หลักในการกระจายอำนาจให้แก่โรงเรียนจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร ลดขั้นตอนการตัดสินใจ และช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายได้ตามความต้องการของชุมชน โดยเน้นให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางของโรงเรียน เพื่อพัฒนากิจการรณด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น

หลักการสำคัญและรูปแบบของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยทั่วไปมี 5 หลักสำคัญดังนี้ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

1. หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่า โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษา จึงควรมีอำนาจมีอิสระในการตัดสินใจดำเนินการ

2. หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน

3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่าง ๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

4. หลักการบริหารตนเอง (self-managing) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามนโยบายของชาติ

ในขณะที่รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ตามแนวคิดของอุทัย บุญประเสริฐ (2543) ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะเฉพาะและระดับอำนาจการบริหารที่แตกต่างกัน ได้แก่

1. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยมีชุมชนเป็นหลัก (community control) เน้นให้ชุมชนและผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนต้องมีตัวแทนจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ มากที่สุด

2. รูปแบบที่มีการบริหารจัดการโดยผู้บริหารเป็นหลัก (administrative control) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจหลักในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน โดยคณะกรรมการโรงเรียนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา

3. รูปแบบที่เป็นโรงเรียนในกำกับของรัฐ (deregulation) โรงเรียนมีสถานะเป็นองค์กรนิติบุคคลที่ได้รับอิสระจากกฎระเบียบของภาครัฐ สามารถออกกฎระเบียบของตนเองได้ แต่ยังต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษา

4. รูปแบบที่บริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียนได้รับการจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจและงบประมาณในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตนเอง โดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง

5. รูปแบบที่ให้เอกชนดำเนินการหรือดำเนินการแบบเอกชน โรงเรียนดำเนินการโดยภาคเอกชนที่มีความสามารถในการบริหารการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวทางที่พบในระบบเศรษฐกิจเสรี

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทย มีการปรับใช้ในหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของบริบทโรงเรียนและความสามารถในการจัดการของแต่ละหน่วยงาน โดยการกระจายอำนาจในการบริหารโรงเรียนสามารถทำได้ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน การให้ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจตัดสินใจ การให้โรงเรียนมีความเป็นอิสระภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ การบริหารโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา แต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบความสำเร็จ คือ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

1. ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

2. อำนาจหน้าที่ต้องถูกใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีผลโดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอน

โดยการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น หัวใจสำคัญ คือ ต้องเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาอย่างแท้จริง โดยการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายทุกระดับ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง มีการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งคณะครู อาจารย์คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งรวมถึงผู้ปกครองและชุมชน และที่สำคัญคือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำ และมีความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จซึ่งกันและกัน (ปัญญา แก้วดียว และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2545) ทั้งนี้ในการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้จะประสบความสำเร็จด้วยดีขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. ต้องมีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่การบริหารจากหน่วยงานบริหารส่วนกลางไปยังผู้บริหารโรงเรียนอย่างแท้จริง และตัวผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องใช้อำนาจหน้าที่นั้นร่วมกับครู ผู้ปกครอง และผู้แทนจากชุมชน
2. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบการมอบอำนาจหน้าที่จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับภาระงาน บทบาทและความรับผิดชอบของผู้รับมอบอำนาจด้วย ไม่ใช่เป็นการปิดภาระ
3. บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องรู้จักประสงค์การปฏิบัติงาน รู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และรู้จักประสงค์ของการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของตนและของผู้อื่น
4. บุคลากรในโรงเรียน และในสำนักงานการศึกษาจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนบทบาทและเรียนรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร
5. มีการพัฒนาวิชาชีพและฝึกอบรมให้แก่ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการ การแก้ปัญหา หลักสูตรและการสอน สนับสนุนงบประมาณสำหรับการจัดฝึกอบรมโดยให้มีเวลาสำหรับการประชุมอย่างสม่ำเสมอ
6. ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรในโรงเรียน
7. จะต้องจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารอย่างเสรี บุคลากรสามารถติดต่อสื่อสารกันทั้งในสายงาน ข้ามสายงาน หรือข้ามองค์การได้

โดยสรุป ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ต้องเป็นการกระจายอำนาจและถ่ายโอนหน้าที่จากหน่วยงานบริหารส่วนกลางไปยังผู้บริหารโรงเรียน และปรับโครงสร้างองค์กรของโรงเรียนใหม่เพื่อรองรับอำนาจหน้าที่ ที่แท้จริง มีการพัฒนาบุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่องมีการประชาสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารอย่างเสรี บุคลากรในโรงเรียนต้องรู้จักประสงค์ของการปฏิบัติงานรับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และต้องใช้อำนาจหน้าที่นั้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน

กลยุทธ์สำคัญสำหรับการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

กลยุทธ์สำคัญสำหรับการนำรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543)

1. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง
2. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้ชัดเจน
3. การสรรหา คัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา โดยต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเสียสละและเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ อย่างแท้จริง
4. จัดการฝึกอบรม สัมมนาให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง การบริหารและจัดการศึกษาและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5. การสนับสนุนให้ครู อาจารย์ได้ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด
 6. การจัดให้มีเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และความร่วมมือกัน
 7. จัดให้มีการกำหนดมาตรฐานงานของคณะกรรมการสถานศึกษา และกำกับดูแลติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

8. การพิจารณาให้สวัสดิการ และการบริการพิเศษแก่คณะกรรมการสถานศึกษาตามที่สมควร เหมาะสม และชอบธรรม
 นอกจากนี้การดำเนินการบริหารจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานให้บรรลุผลว่าจำเป็นจะต้องกระจายอำนาจและพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้ (ปัญญา แก้วดียว และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2545)

1. ดำเนินการให้สถานศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมายและวิธิดำเนินการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ที่มุ่งสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงมีใช้จัดทำเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชารับทราบและชื่นชม ความสำเร็จอยู่ที่การปฏิบัติตามแผน มิใช่การนำเสนอผล

2. ให้สถานศึกษามีทีมงานที่มีคุณภาพหลากหลาย จะต้องมีความทำงานทั้งแนวตั้งและแนวนอน โดยคณะครูเป็นผู้นำ ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูงเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้และชื่นชมผลงานร่วมกัน

3. พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ทั้งในด้านมาตรฐานวิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถ และทักษะ ทั้งในด้านหน้าที่และกระบวนการมีการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4. พัฒนาระบบข่าวสารข้อมูลในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีกลไกในการจัดระบบข่าวสารข้อมูล มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย สื่อสารได้หลายทาง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลไปยังผู้ปกครองและชุมชนภายนอกด้วย

5. ให้เกียรติและยกย่องครูเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำป้าย หรือให้คำชมเชย การจัดเลี้ยงในวาระต่าง ๆ การให้เกียรติบัตร การเสนอเข้าประกวดผลงาน รวมทั้งการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น

6. ยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นมืออาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จสามารถอำนวยความสะดวกและผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าประสบความสำเร็จ สามารถประสานพลังของกลุ่มต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างศรัทธาที่ทำให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน ครูเปลี่ยนวิธีสอนจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจะต้องได้รับการยกย่องสรรเสริญในรูปแบบต่าง ๆ

7. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้านในด้านวิชาการจะต้องประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาด้านอื่น เช่น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดภูมิทัศน์ในโรงเรียน การจัดบริการที่ดี

บทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวม เพราะเป็นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนอย่างแท้จริง โดยผู้บริหารถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังนี้ (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562)

1. ผู้ตรวจการศึกษา เป็นผู้มีบทบาทสูงสุดในการสนับสนุนให้นำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ โดยบทบาทที่สำคัญ คือ การทำความเข้าใจแก่ชุมชนให้รู้จักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ใช้อำนาจจากบนลงล่าง ไปสู่การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการบริหาร เปลี่ยนจากการมุ่งเป็นมาตรฐานเดียวกัน ไปสู่การสนับสนุนในความหลากหลาย ความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละโรงเรียน และให้การสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน

2. บุคลากรทางการศึกษา หรือเจ้าหน้าที่สำนักงานส่วนท้องถิ่นเปลี่ยนจากบทบาทการกำกับติดตาม ไปสู่การบริการ ทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน

3. ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องปรับบทบาทด้านการทำงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่การเป็นหัวหน้า คณะกรรมการบริหาร เปลี่ยนจากกำหนดนโยบายตามลำพังไปสู่การร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ เปลี่ยนจากการดูแลกระบวนการ ศึกษาอยู่ห่าง ๆ เป็นดูแลอย่างใกล้ชิด

4. ผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวด มีบทบาทเป็นผู้ช่วยของครูเพื่อช่วยงานผู้บริหาร

5. ครูจากเดิมที่เคยทำงานอย่างโดดเดี่ยวก็มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

6. นักเรียนจากเดิมไม่เคยเกี่ยวข้องกับการบริหารโดยเฉพาะในชั้นสูง ๆ ก็มีโอกาสนำคำแนะนำให้ข้อมูล และส่ง อิทธิพลต่อการตัดสินใจในโรงเรียน

7. ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนก็มีส่วนร่วมเช่นเดียวกับฝ่ายอื่น ๆ ในบางครั้งอาจได้รับการอบรม เพื่อเพิ่ม ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในการวางแผนและการตัดสินใจ

8. คณะกรรมการบริหารโรงเรียน มีโอกาสกำหนดนโยบายของโรงเรียนจัดสรรทรัพยากร กำกับติดตามการดำเนินงาน ของโรงเรียนและช่วยให้ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ โดยผู้ที่มีบทบาทสูงสุดในการสนับสนุน ให้นำการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ ในขณะที่บุคลากรทางการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากบทบาทการกำกับติดตาม ไปสู่การบริการทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวด มีบทบาทเป็นผู้ช่วย ของครูเพื่อช่วยงานผู้บริหาร ครูจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นนักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วม ในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในการวางแผนและการตัดสินใจมากขึ้นด้วย

การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน ร่วมกับการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ได้ดังนี้

1. หัวใจสำคัญของการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องพร้อมที่จะปรับบทบาทด้านการทำงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่คณะกรรมการทำงานคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการผลักดันให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัย ในสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินงานพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพ อนามัยในสถานศึกษาของตนเอง

2. ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานนั้น จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม และครบถ้วน โดยประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย และแนวทาง ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทและ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษาอย่างแท้จริง

3. การดำเนินงานนั้น จะต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยจะต้องเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้ และชื่นชมผลงานร่วมกัน และต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี การดำเนินงานของสถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูลข่าวสารร่วมกัน

4. เพื่อให้เกิดการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรมีการดำเนินงานบริหารโดยยึดหลังต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) หลักการบริหารตนเอง (self-managing) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านของการจัดการศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้อง ส่งเสริมการออกกำลังกาย รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ นักเรียนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ ต้องพร้อมที่จะปรับบทบาทด้านการงานของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการเป็นเจ้านาย ไปสู่คณะกรรมการทำงานคนหนึ่งที่มิหน้าที่ในการผลักดันให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา ในการดำเนินงานจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทร่วมกันอย่างเท่าเทียม และครบถ้วน และจะต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยจะต้องเปิดกว้างให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมเป็นสมาชิก จัดระบบการสื่อสาร และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับรู้ และชื่นชมผลงานร่วมกัน

องค์ความรู้ใหม่

หลักการสำคัญในการพัฒนาความปลอดภัยสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาด้วยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนนี้ควรมีการดำเนินงานบริหารโดยยึดหลังต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน คือ หลักการกระจายอำนาจ (decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (participation or collaboration or involvement) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (return power to people) หลักการบริหารตนเอง (self-managing) และหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในด้านของการจัดการศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ และทักษะไปดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กมลกันต์ บุญน้อม. (2559). ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

- กรมอนามัย. (2558). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558). สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ศธ. 360 องค์. สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.
- กิริยณภา หงูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(4), 33–39.
- ปัญญา แก้วติยूर และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2545). *การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พิมพ์รักษ์ สามัคภูมิพิมพ์. (2556). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษากับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- สำนักความปลอดภัยแรงงาน. (2559). *แผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานแห่งชาติ (พ.ศ. 2555-2559)*. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *นโยบายและจุดเน้นด้านคุณภาพองค์กรของสถานศึกษา ปีงบประมาณ 2567 - 2568*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน. (2567). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมสถานักเรียน* ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย. (2564). *รายงานบทวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิเด็กในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/crsa-sci-thailand_th-final.pdf
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2543). *รายงานการวิจัยการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- Bray, M. (1996). *Decentralization of education: Community financing*. World Bank.
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Routledge.

การวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภค
ในเขตกรุงเทพมหานคร

Analysis of bakery purchasing behavior in convenience stores of
consumers in Bangkok

ธีรภา วิวัฒน์ศักดิ์^{1*}, สุชาติ ปรัชญานนท์², ศิริพร สัจจานันท์³

Theerapa Wivatanasak^{1*}, Suchart Prathayanon², Siriporn Satchanan³

^{1,2,3}หลักสูตรบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

^{1,2,3}Business Administration, University of Bangkokthomburi

*Corresponding author's e-mail: manawivatanasak67@gmail.com^{1*}

Received: May 07, 2025

Revised: July 05, 2025

Accepted: July 26, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากกลุ่มผู้บริโภคเบเกอรี่ที่มาใช้บริการในร้านสะดวกซื้อ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีความพร้อมในการให้ข้อมูลและสามารถเข้าถึงได้ จำนวน 364 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอย ผลการวิจัยพบว่า 1. พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าพฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยปัจจัยการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ ดังนี้ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการตัดสินใจซื้อ ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัย

ด้านคุณภาพการบริการ และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การวิเคราะห์พฤติกรรม, การเลือกซื้อเบเกอรี่, ร้านสะดวกซื้อ

Abstract

This research aimed 1. to analyze consumer behavior in purchasing bakery products from convenience stores in Bangkok, and 2. to examine the influence of marketing factors on consumers' decision-making in purchasing bakery products from convenience stores in Bangkok. The study employed a quantitative research approach, using questionnaires as the research instrument. The sample consisted of 364 consumers who purchased bakery products from convenience stores, selected through convenience sampling due to their accessibility and willingness to provide information. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing through regression analysis. The findings revealed that 1. overall consumer behavior in purchasing bakery products from convenience stores in Bangkok was at a high level. The average scores of marketing factors influencing purchasing decisions were ranked as follows: distribution channels, marketing promotion, product, price, and purchase decision, respectively. 2. The relationship between influential factors and purchasing decisions indicated that marketing mix factors, service quality, and brand image significantly affected consumers' decisions to purchase bakery products from convenience stores in Bangkok at the 0.05 statistical significance level.

Keywords: behavior analysis, bakery purchasing, convenience store

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบัน เบเกอรี่กลายเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบและต้องการความสะดวกสบายในการเลือกซื้ออาหารรับประทานในชีวิตประจำวัน ร้านสะดวกซื้อจึงกลายเป็นจุดหมายสำคัญที่ตอบโจทย์ความต้องการดังกล่าว โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ที่พร้อมรับประทานและมีหลากหลายประเภทให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นขนมปัง แขนด์วิช เค้ก มัฟฟิน หรือพายต่าง ๆ พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพฯ จึงมีความน่าสนใจทั้งในด้านแรงจูงใจ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จากการสังเกตและศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในพื้นที่กรุงเทพฯ พบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อ ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า ความรวดเร็วในการให้บริการ และความหลากหลายของสินค้า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักซื้อเบเกอรี่ในช่วงเช้าหรือระหว่างวันเพื่อเป็นมื้ออาหารรอง เช่น อาหารเช้าหรือของว่าง โดยมีปัจจัยรองอย่างรสชาติ ราคา และภาพลักษณ์ของแบรนด์เป็นตัวประกอบการตัดสินใจ นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ที่สะอาดและดูทันสมัยยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของผู้บริโภค เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนถึงความน่าเชื่อถือและคุณภาพของสินค้า พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อยังสะท้อนแนวโน้มด้านสุขภาพและไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภค

ในยุคใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและการเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการมากขึ้น สินค้าเบเกอรี่ที่ระบุว่า “ไร้น้ำตาล” “ไขมันต่ำ” หรือ “ใช้แป้งโฮลวีต” จึงเริ่มได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น แม้จะมีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ เช่นเดียวกับเบเกอรี่แบบโฮมเมดหรือเบเกอรี่ที่ผลิตในท้องถิ่น ซึ่งได้รับความนิยมในกลุ่มลูกค้าที่มองหาความแตกต่างและคุณค่าทางวัฒนธรรม

พฤติกรรมผู้บริโภคที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มเจนเนอเรชันวาย (Millennials) และเจนเนอเรชันซี (generation z) มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน อันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีดิจิทัล วิถีชีวิตที่เร่งรีบ ค่านิยมด้านความยั่งยืน และอิทธิพลจากโซเชียลมีเดีย คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับความสะดวกรวดเร็ว และความคุ้มค่ามากกว่าคนรุ่นก่อน ๆ อีกทั้งยังมองหาประสบการณ์และความแตกต่างจากสินค้าและบริการที่ใช้ ส่งผลให้ธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ทางการตลาดและการสื่อสารให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย เช่น การใช้ การตลาดแบบเฉพาะกลุ่ม (personalization) การขายผ่านช่องทางออนไลน์ และการเน้นคุณค่าเชิงอารมณ์ (emotional value) ของสินค้า นอกจากนี้ ความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมและจริยธรรมก็เป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น อาหาร เครื่องดื่ม หรือสินค้าแฟชั่นที่ต้องแสดงความโปร่งใสในการผลิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ท้าทายผู้ประกอบการให้ปรับตัวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ยึดติดกับแบรนด์ แต่ยึดมั่นในคุณค่า ประสบการณ์ และแนวคิดที่สินค้านั้น ๆ นำเสนอ

ร้านเบเกอรี่เป็นหนึ่งในธุรกิจของเครือ CPALL ตั้งอยู่ในร้านสะดวกซื้อ 7-11 (บางสาขา) ทำเกี่ยวกับเบเกอรี่อบสด กาแฟและเครื่องดื่มต่าง ๆ มีโซนทำเบเกอรี่อบสดในร้าน และเคาน์เตอร์บาร์สำหรับชงกาแฟและเครื่องดื่ม โดยจะแยกรายละเอียดเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของกาแฟและเครื่องดื่มต่าง ๆ และเบเกอรี่อบสดในร้านสะดวกซื้อ 7-11 โดยมีเมนูต่าง ๆ ทั้งกาแฟ เครื่องดื่ม และเบเกอรี่อบสดที่หลากหลาย ราคาย่อมเยาสามารถจับต้องได้ ผู้ประกอบการจึงต้องสร้างจิตสำนึกการให้บริการ โดยผู้ให้บริการจะต้องเริ่มจากการที่มีทัศนคติดีให้กับลูกค้า ลดความผิดพลาดและบกพร่องในหน้าที่ การบกพร่องในการบริการจะมีผลต่อลูกค้าและส่งผลกระทบให้บริษัทได้รับความเสียหาย โดยผู้ให้บริการจะต้องคิดใหม่อยู่เสมอว่า ลูกค้าจะต้องเสมอผู้ให้บริการ ผู้ให้บริการจะต้องเป็นพระรองไม่ได้เป็นพระเอก งานบริการจึงเป็นงานของผู้ให้บริการและเป็นงานฝีมือระดับจิตใจ จะต้องรักงานบริการ และจะต้องทำด้วยใจมีความอดทน ในการบริการจะต้องเอาใจลูกค้ามาใส่ใจเรา ยอมรับความถึงความแตกต่างของลูกค้า การบริการลูกค้าจะต้องเปรียบเสมือนญาติของตนเอง และบริการเสมือนลูกค้าเป็นเจ้าของกิจการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการวิเคราะห์พฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร เพราะพฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครเป็นผลสะท้อนของวิถีชีวิตในเมืองใหญ่ที่เน้นความรวดเร็ว ความสะดวก และการตอบสนองความต้องการแบบทันทีทันใด ขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับสุขภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น ร้านค้าจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับแนวโน้มดังกล่าว ทั้งในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การกำหนดราคา และการใช้ช่องทางดิจิทัลเพื่อเข้าถึงและสร้างความภักดีในกลุ่มลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดพฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่

พฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่ เป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมผู้บริโภคที่สะท้อนถึงกระบวนการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าอาหารประเภทเบเกอรี่ เช่น ขนมปัง เค้ก หรือเพสตรี (pastry) โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้านทั้งภายในและภายนอกตัวผู้บริโภค ตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2016) พฤติกรรมผู้บริโภคประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยทางวัฒนธรรม (cultural) เช่น ค่านิยมและประเพณีการบริโภค 2) ปัจจัยทางสังคม (social) เช่น อิทธิพลจากครอบครัวหรือกลุ่มอ้างอิง 3) ปัจจัยส่วนบุคคล (personal) เช่น อายุ รายได้ อาชีพ และไลฟ์สไตล์ และ 4) ปัจจัยทางจิตวิทยา (psychological) เช่น แรงจูงใจ การรับรู้ และทัศนคติในกรณีของเบเกอรี่ ผู้บริโภคจะพิจารณาทั้งด้านรสชาติ ราคา รูปลักษณ์ของสินค้า ความสะอาด ความปลอดภัย รวมถึงภาพลักษณ์ของแบรนด์ (brand image) และความสะดวกในการเข้าถึง เช่น การวางจำหน่ายในร้านสะดวกซื้อหรือร้านกาแฟ นอกจากนี้ เทรนด์ด้านสุขภาพยังมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยผู้บริโภคบางกลุ่มเริ่มมองหาเบเกอรี่ที่ปราศจากน้ำตาล กลูเตน หรือมีส่วนประกอบของธัญพืช ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักด้านสุขภาพและการบริโภคอย่างยั่งยืน ดังนั้น การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเบเกอรี่จึงต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ทั้งปัจจัยเชิงพฤติกรรม ความต้องการเฉพาะกลุ่ม และแนวโน้มของตลาด เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดร้านสะดวกซื้อ (convenience store)

ร้านสะดวกซื้อ (convenience store) คือ รูปแบบธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กที่เน้นความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้บริโภค โดยมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนหรือแหล่งที่มีคนอยู่อาศัยหนาแน่น เปิดให้บริการตลอดเวลาหรือเกือบตลอด 24 ชั่วโมง และมีสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานจำหน่ายอย่างครบถ้วนภายในพื้นที่จำกัด (Berman & Evans, 2013) ลักษณะสำคัญของร้านสะดวกซื้อ ได้แก่ การจัดการสินค้าที่หลากหลายแต่มีจำนวนจำกัดต่อชนิด (limited variety, small quantity per item) การออกแบบร้านให้เข้าถึงง่าย การบริการรวดเร็ว และระบบการชำระเงินที่สะดวกสบาย ปัจจุบันร้านสะดวกซื้อยังมีการให้บริการเสริม เช่น บริการชำระบิล เติมน้ำมัน ส่งพัสดุ หรือแม้กระทั่งพื้นที่นั่งพักรับประทานอาหาร ซึ่งตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ต้องการความรวดเร็วและครบจบในที่เดียวในบริบทของประเทศไทย ร้านสะดวกซื้ออย่าง 7-Eleven, Lawson, Family Mart และ Mini Big C ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเขตเมืองและหัวเมืองสำคัญ ทำให้เกิดการแข่งขันสูงทั้งในด้านราคาโปรโมชั่นและบริการลูกค้า ทั้งนี้พฤติกรรมผู้บริโภคไทยนิยมซื้อสินค้าจำพวกอาหารพร้อมรับประทาน เครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยว และของใช้ในชีวิตประจำวันจากร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากสะดวกรวดเร็วและทำเลที่เข้าถึงง่าย ด้วยเหตุนี้ ร้านสะดวกซื้อจึงไม่ใช่เพียงสถานที่ขายสินค้า แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีจังหวะชีวิตเร่งรีบ การพัฒนารูปแบบธุรกิจค้าปลีกประเภทนี้ จึงต้องตอบสนองทั้งในเชิงฟังก์ชัน บริการ และประสบการณ์ของลูกค้าอย่างรอบด้าน

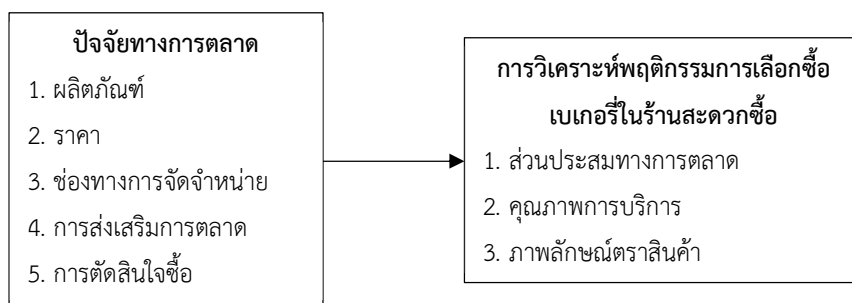
แนวคิดผู้บริโภค

ผู้บริโภค (consumer) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ซื้อหรือใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจหรือเพื่อจำหน่ายต่อ (Schiffman & Kanuk, 2009) พฤติกรรมของผู้บริโภค จึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือก การซื้อ การใช้ และการประเมินสินค้าหรือบริการ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริโภคแบ่งออกเป็นหลายมุมมอง โดยนักการตลาดและนักจิตวิทยาผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจแรงจูงใจ ความรู้สึก การรับรู้ และทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการ รวมถึงปัจจัยแวดล้อม เช่น วัฒนธรรม สังคม ครอบครัว และกลุ่มอ้างอิง ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการบริโภค Kotler & Keller (2016) ได้เสนอว่า ผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันตามลักษณะบุคคล เช่น อายุ รายได้ อาชีพ และไลฟ์สไตล์ ตลอดจนปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ความเชื่อ และการเรียนรู้ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการสื่อสาร ผู้บริโภคมีข้อมูลในมือมากขึ้น ทำให้

การตัดสินใจซับซ้อนและมีเหตุผลยิ่งขึ้นในแง่ของการตลาด การเข้าใจผู้บริโภคอย่างลึกซึ้งซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการ เพิ่มคุณค่าให้กับประสบการณ์ของลูกค้า และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อเบเกอร์ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยนำเข้าได้แก่ ปัจจัยทางการตลาด เช่น ผลិតภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และการตัดสินใจซื้อ นำไปสู่การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อเบเกอร์ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (Kotler & Keller, 2016; Schiffman & Kanuk, 2009) และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีรายละเอียดของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (population) คือ ผู้บริโภคเบเกอร์ที่มาใช้บริการในร้านสะดวกซื้อที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และนำมาใช้เป็นฐานประชากรในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้

กลุ่มตัวอย่าง (sample size) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมดจำนวน 3,557 สาขา กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเท่ากับ 364 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อเบเกอร์ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเลือกซื้อเบเกอร์ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 2) ด้านการส่งเสริมการตลาด 3) ด้านผลิตภัณฑ์ 4) ด้านราคา และ 5) ด้านการตัดสินใจซื้อ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอร์รี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร คือ 1) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 2) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ และ 3) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงในด้านโครงสร้าง (construct validity) และในด้านเนื้อหา (content validity) โดยใช้การประเมินความสอดคล้องแบบสอบถาม จากนั้นนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับผู้บริโภคร้านสะดวกซื้อที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ทราบก่อนเริ่มทำแบบสอบถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนทันทีเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้รับมา บันทึกวิเคราะห์ผลทางสถิติ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรม การเลือกซื้อเบเกอร์รี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอย (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรม การเลือกซื้อเบเกอร์รี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรม การเลือกซื้อเบเกอร์รี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.54) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.54) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.53) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.52) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรม การเลือกซื้อเบเกอร์รี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.37	0.53	มากที่สุด
2. ด้านราคา	4.36	0.51	มากที่สุด
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.41	0.54	มากที่สุด
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.38	0.54	มากที่สุด
5. ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.22	0.52	มาก
ภาพรวม	4.34	0.52	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านส่วนประสมทางการตลาด ด้านคุณภาพการบริการ และด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยพิจารณาจากค่า Significance ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อ

ตัวแปรอิสระ	B (Unstd.)	Std. Error	Beta (Std.)	t	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	1.245	0.324	—	3.84	0.000	—	—
X1: ส่วนประสมทางการตลาด	0.316	0.072	0.365	4.39	0.000	0.712	1.404
X2: คุณภาพการบริการ	0.288	0.068	0.328	4.24	0.000	0.745	1.342
X3: ภาพลักษณ์ตราสินค้า	0.194	0.066	0.218	2.94	0.004	0.781	1.280

ทุกตัวแปรอิสระ (X1 - X3) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) โดยค่า Beta แสดงให้เห็นว่า ส่วนประสมทางการตลาด มีอิทธิพลสูงสุด (Beta = 0.365) รองลงมา คือ คุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ตราสินค้า ส่วนค่า VIF ต่ำกว่า 5 และค่า Tolerance มากกว่า 0.2 ทุกตัวแปร แสดงว่า ไม่มีปัญหา multicollinearity

การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัย สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร

พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการตลาดหลักด้านรสชาติ ความสะดวก ความสดใหม่ ความหลากหลาย และความคุ้มค่า ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ดีต่อสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไป การจัดโปรโมชั่นที่น่าสนใจ และการสื่อสารผ่านช่องทางที่ผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่าย โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการรักษฐานลูกค้าเดิมและขยายฐานลูกค้าใหม่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงนี้ การทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างลึกซึ้งจะช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวได้ว่า ช่องทางการจัดจำหน่าย (distribution channels) คือ เส้นทางที่สินค้าและบริการเคลื่อนจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ซึ่งอาจผ่านตัวกลาง เช่น ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก หรือตัวแทนจำหน่าย โดยช่องทางการจัดจำหน่ายมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงตลาด เปลี่ยนรูปสินค้าจาก “ความต้องการ” เป็น “ความพึงพอใจที่จับต้องได้” และส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุตววรรณ พานิช (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคขนมปังอบร้อน Rotiboy ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคที่ซื้อหรือเคยซื้อขนมปังอบร้อน Rotiboy โดยมีตัวแปรที่น่าสนใจ คือ คุณค่าตราสินค้า ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

ผู้บริโภคมีความตระหนักถึงคุณค่าตราสินค้า “Rotiboy” โดยรวมในระดับที่ดี รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ของตราสินค้ากับคุณค่าที่เกิดจากการรับรู้ และด้านความภักดีต่อตราสินค้า

1.2 ด้านการส่งเสริมการตลาด ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การส่งเสริมการตลาด (marketing promotion) เป็นองค์ประกอบสำคัญในกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) ที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้และความสนใจของผู้บริโภค รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ โดยการส่งเสริมการตลาดมุ่งเน้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างธุรกิจกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชนา อาภาภัทร (2559) ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่แบบ Take Away ของกลุ่มคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านส่งเสริมการขายและการตกแต่งร้านส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่แบบ Take Away มีการส่งเสริมทางการตลาดที่น่าสนใจ เช่น การให้ส่วนลด สะสมแต้ม ของแถม ให้ทดลอง ชิม โฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ลูกค้ารู้จักมากขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ มีการจัดโปรโมชั่นอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (product factors) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix: 4Ps) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและสร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน โดย “ผลิตภัณฑ์” อาจอยู่ในรูปแบบสิ่งของ บริการ หรือแนวคิดที่สามารถเสนอให้กับตลาด เพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า การที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในระดับสูง สะท้อนถึงแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ที่มีแนวโน้มคุณค่า (value-oriented market) ซึ่งเน้นคุณภาพ ความแตกต่าง และประสบการณ์การใช้สินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องทั้งในด้านฟังก์ชัน ความสวยงาม และความตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว

1.4 ด้านราคา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ปัจจัยด้านราคา (price) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix: 4Ps) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค การสร้างรายได้ของธุรกิจ และการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของสินค้าราคา คือ จำนวนเงินที่ผู้บริโภคยินดีจ่าย เพื่อแลกกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา คงสุวรรณ (2559) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคขนมเบเกอรี่ ร้านเอพริล เบเกอรี่ ของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่

1.5 ด้านการตัดสินใจซื้อ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า การตัดสินใจซื้อ (buying decision) คือ กระบวนการที่ผู้บริโภคใช้พิจารณาและเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ เพื่อสนองความต้องการของตน โดยกระบวนการตัดสินใจนี้ได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณ์ เกียนมิตรภาพ (2550) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าที่มีต่อร้านธารินีเบเกอรี่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีตัวแปรที่น่าสนใจ ได้แก่ การตัดสินใจซื้อ ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ลูกค้าให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคามากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบริการ และด้านอื่น ๆ ที่ลูกค้าให้ความสำคัญในระดับมาก

2. อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยทางการตลาดทุกด้าน ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (รสชาติ ความสดใหม่ ความหลากหลาย) และราคา (ความเหมาะสมและความคุ้มค่า) มักเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูง อย่างไรก็ตาม ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สะดวกและการส่งเสริมการตลาดที่น่าดึงดูดใจก็มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ณ จุดขาย ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพและรสชาติของผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สร้างความแตกต่างและความหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป กำหนดกลยุทธ์ราคาที่เหมาะสมได้และสร้างการรับรู้ถึงความคุ้มค่า ใช้ประโยชน์จากความสะดวกของช่องทางร้านสะดวกซื้อ ควบคู่ไปกับการจัดรายการส่งเสริมการขายที่สร้างสรรค์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างตราสินค้าให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ รวมถึงการใส่ใจในประสบการณ์ของลูกค้าภายในร้าน จะช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว สามารถอธิบายสรุป ดังนี้

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ และปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2.1 ด้านส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix) หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “4Ps” เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นักการตลาดใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน แนวคิดนี้พัฒนาโดย McCarthy และต่อมาถูกขยายโดยนักการตลาดรุ่นใหม่ เช่น Kotler ให้สามารถปรับใช้ได้ในทุกสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

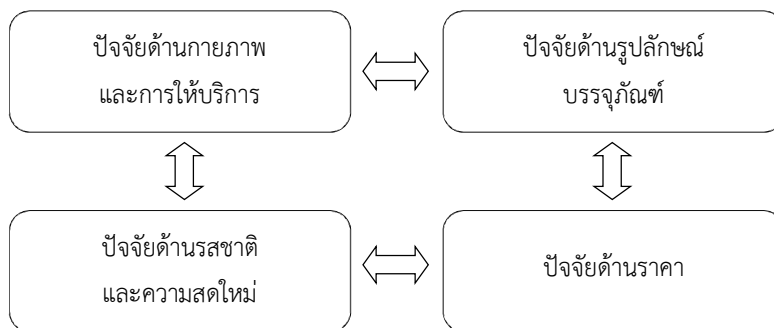
2.2 ด้านคุณภาพการบริการ (service quality) เป็นแนวคิดสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้า และเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความพึงพอใจ ความภักดี และการตัดสินใจซื้อซ้ำของลูกค้า โดยทั่วไปแล้วคุณภาพการบริการเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (intangible) จึงต้องอาศัยการวัดจากการรับรู้ของผู้บริโภคเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ จิตโรจนรักษ์ (2558) ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าร้านศรีฟ้าเบเกอรี่ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อสินค้าร้านศรีฟ้าเบเกอรี่ จังหวัดกาญจนบุรี อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า (brand image) เป็นการรับรู้และความรู้สึกที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า ซึ่งก่อตัวขึ้นจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการใช้สินค้า การรับรู้ผ่านสื่อ การบอกต่อ และการสื่อสารการตลาด ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง เพิ่มความน่าเชื่อถือ และกระตุ้นความภักดีในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬาลักษณ์ คณาภรณ์ (2554) ที่ทำการศึกษาถึงภาพลักษณ์ของขนมปัง ตรายารมเฮาส์ ตามการรับรู้ของลูกค้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ภาพลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ด้านการสื่อสาร และภาพลักษณ์ด้านการกระทำส่งผลต่อการพิจารณาซื้อขนมปังตรายารมเฮาส์ ภาพลักษณ์โดยรวมได้รับการรับรู้ในเชิงบวก โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และการสื่อสารแบรนด์

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า คนไทยหันมาบริโภคเบเกอรี่เป็นอาหารหลักเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเบเกอรี่เป็นอาหารที่รับประทานได้สะดวกในระหว่างการเดินทางและสามารถตอบสนองต่อไลฟ์สไตล์การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเมือง ประกอบกับอุตสาหกรรมเบเกอรี่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้รูปแบบการค้าเบเกอรี่ของ

ผู้ประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พฤติกรรมในการเลือกซื้อเบเกอรี่

พฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างทั้งปัจจัยภายในตัวผู้บริโภคเอง เช่น ความชอบส่วนตัว และปัจจัยภายนอก เช่น ราคา โปรโมชั่น และแบรนด์ ผู้ประกอบการจึงควรเข้าใจพฤติกรรมเหล่านี้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยด้านกายภาพและการให้บริการ ส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า การที่ภายในร้านมีบรรยากาศอบอุ่นเป็นกันเอง สะอาด ถูกสุขอนามัย มีเบเกอรี่บริการตามความต้องการของลูกค้า และจัดวางอย่างเหมาะสม แสดงราคาเบเกอรี่อย่างชัดเจน นอกจากนี้ พนักงานขายแต่งกายเหมาะสม พุดจาสุภาพ มีความกระตือรือร้น เต็มใจให้บริการ และมีความรู้เกี่ยวกับเบเกอรี่เป็นอย่างดี ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่
2. ปัจจัยด้านรสชาติและความสดใหม่ ส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในเรื่องเบเกอรี่มีความสดใหม่ รสชาติ อร่อย ถูกปาก และมีการรักษามาตรฐานในรสชาติอย่างสม่ำเสมอ
3. ปัจจัยด้านรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยรูปลักษณ์เบเกอรี่ สวยงาม น่ารับประทาน มีบรรจุภัณฑ์สวยงามรวมถึงตราสินค้า เบเกอรี่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคได้เร็วยิ่งขึ้น
4. ปัจจัยด้านราคา ส่งผลเชิงบวกต่อการเลือกซื้อเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในเรื่องของราคาเบเกอรี่เหมาะสมกับคุณภาพ ราคาเบเกอรี่มีความหลากหลาย ราคาเบเกอรี่เหมาะสมกับปริมาณ และราคาเบเกอรี่มีความเหมาะสมกับตราสินค้า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการควรมีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับสินค้าและบริการใหม่ ๆ สำหรับการประกอบธุรกิจ

1.2 ในการดำเนินธุรกิจเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยแวดล้อมด้านต่าง ๆ ผู้ประกอบการมุ่งเน้นต่อการให้ความสำคัญกับการพัฒนานวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการใช้นวัตกรรมกลยุทธ์ เพื่อการค้นพบวิธีการทางการตลาดในรูปแบบใหม่ ๆ

1.3 ผู้ประกอบการ ควรมีการจัดแสงสว่างที่พอเพียงเหมาะสม เพื่อให้ลูกค้าสามารถมองเห็นสินค้าได้อย่างชัดเจน และมีการจัดวางเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้ออย่างเหมาะสม สวยงาม เป็นหมวดหมู่ ทำให้ง่ายต่อการเลือกซื้อสินค้า

1.4 ผู้ประกอบการยังควรให้ความสำคัญในด้านบุคลากรที่ประกอบไปด้วยพนักงานขายของร้าน มีการแต่งกายอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ดี อธิบายที่ดีต่อลูกค้า โดยมีการกล่าวทักทายต้อนรับลูกค้า พุดจาสุภาพลูกค้า มีความกระตือรือร้น เต็มใจให้บริการ และพนักงานขายมีความรู้เกี่ยวกับเบเกอรี่หรือสินค้าในร้านเป็นอย่างดี

1.5 ผู้ประกอบการควรมีการจัดหลักสูตรอบรม และพัฒนาศักยภาพของพนักงานขาย ทั้งในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการขาย รวมถึงอบรมพนักงานขายให้มีความรู้ความเข้าใจในสินค้าที่วางขายในร้าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ ความต้องการของลูกค้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

2.2 ควรมีการขยายขอบเขตของงานวิจัยให้กว้างขึ้น โดยอาจขยายผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ร้านเบเกอรี่ในร้านสะดวกซื้อออกไปยังหัวเมืองใหญ่ต่างจังหวัด เพื่อให้ทราบข้อมูลพฤติกรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจซื้อนั้น มีความแตกต่างจากผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ เกียนมิตรภาพ. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้าที่มีต่อร้านค้าร้านเบเกอรี่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- จุฬาลักษณ์ คณารักษ์. (2564). ภาพลักษณ์ของขนมปังตราฟาร์มเฮาส์ตามการรับรู้ของลูกค้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชลธิชา คงสุวรรณ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกบริโภคขนมเบเกอรี่ร้านเอพริล เบเกอรี่ ของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดาวรรณ พานิช. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคขนมปังอบร้าน Rotiboy ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาดา จิตรโรจน์รักษ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าร้านศรีฟ้าเบเกอรี่ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุญา อาภาภัทร. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่แบบ Take Away ของกลุ่มคนทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Berman, B., & Evans, J. R. (2013). *Retail Management: A Strategic Approach* (12th ed.). Pearson Education.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson Education.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2009). *Consumer Behavior* (10th ed.). Pearson Education.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ Fostering the success of healthcare entrepreneurs through online channels

สุพัตรา จันทนะศิริ^{1*}, อุไรวรรณ เตียนศรี²
Supatra Chantanasiri^{1*}, Uraiwan Thiansri²

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

²วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง

¹Faculty of Business - Administration, University of Bangkokthongburi

²Nakhon Luang Technical College

*Corresponding author's e-mail: Supatra_Cha@bkkthong.ac.th^{1*}

Received: May 07, 2025

Revised: July 23, 2025

Accepted: July 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ 2. ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและบุคลากรในธุรกิจเพื่อสุขภาพ จำนวน 193 แห่ง และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอย ผลการวิจัยพบว่า 1. การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่าการสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการโฆษณา ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ปัจจัยด้านการดำเนินงานและเทคโนโลยี และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ตามลำดับ 2. กลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ และตัวผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ, ธุรกิจสุขภาพ, ความสำเร็จ

Abstract

This study aimed to 1. examine the enhancement of success among health business entrepreneurs through online channels, and 2. investigate the success-promoting factors that were associated with the achievement of health business entrepreneurs via online platforms. The sample consisted of executives and personnel from 193 health-related businesses. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing through regression analysis. The findings revealed that: 1. The enhancement of success among health business entrepreneurs through online channels was found to be at a high level overall. When considering individual aspects, the average scores ranked from highest to lowest were advertising, public relations, operations and technology, and products and services, respectively. 2. Online marketing strategies and the entrepreneurs themselves were statistically significant factors influencing the success of health business entrepreneurs through online channels.

Keywords: entrepreneur, health business, success

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมิติ ธุรกิจสุขภาพก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (healthcare e-commerce) หรือการซื้อขายผลิตภัณฑ์และบริการด้านสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ กำลังกลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ต้องเร่งปรับตัว เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แรงผลักดันสู่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (healthcare e-commerce) การเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (healthcare e-commerce) ได้รับแรงหนุนจากหลายปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความต้องการความสะดวกสบายและการเข้าถึงผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและความรู้มากมายบนอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภค ความกังวลด้านสุขอนามัยที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงโรคระบาด ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและความใส่ใจในการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันของผู้บริโภคที่มองหาผลิตภัณฑ์และบริการส่งเสริมสุขภาพทางออนไลน์มากขึ้น ความท้าทายและโอกาสการเข้าสู่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (healthcare e-commerce) มาพร้อมกับความท้าทายด้านอื่น ๆ เช่น การสร้างความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของสินค้าและข้อมูล การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เข้มงวด การสร้างความไว้วางใจกับลูกค้าออนไลน์ และการบูรณาการช่องทางออนไลน์กับออฟไลน์ อย่างไรก็ตาม โอกาสที่ตามมาก็มีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น การลดต้นทุนในการดำเนินงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลูกค้า การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาธุรกิจ และการนำเสนอบริการสุขภาพรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านช่องทางออนไลน์กลยุทธ์ เพื่อความสำเร็จเพื่อให้ธุรกิจสุขภาพปรับตัวสู่พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (healthcare e-commerce) ได้อย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการสร้างแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่ายและปลอดภัย สร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใส นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและมีคุณภาพ สร้างเนื้อหาที่มีคุณค่า ใช้ประโยชน์จากการตลาดดิจิทัล ให้ความสำคัญ

กับการบริการลูกค้าที่ดี บุคลากรช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ และใส่ใจในความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ประโยชน์ และเป็นการเผยแพร่ในวงกว้าง และเป็นประโยชน์ต่อสังคมยิ่งขึ้นต่อไป (สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, 2550)

ปัญหาความสำเร็จในธุรกิจสุขภาพถือเป็นเรื่องสำหรับผู้ประกอบการหลายคนพบเจออยู่เสมอ แม้จะมีโอกาสในการเติบโตสูง แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายและอุปสรรคที่หลากหลาย การดำเนินธุรกิจในตลาดสุขภาพไม่ได้หมายความว่า จะสำเร็จได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อความต้องการของผู้บริโภค ความซับซ้อนของกฎระเบียบ และการแข่งขันในตลาดมีการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลาหนึ่งในปัญหาสำคัญ คือ การปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการจำเป็นต้องศึกษาและติดตามเทรนด์สุขภาพที่เกิดขึ้น เช่น ความนิยมในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติ หรือบริการตัวเลือกที่ปรับแต่งได้ตามความต้องการส่วนบุคคล นี่คือเหตุผลว่าทำไมการทำความเข้าใจถึงความเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความสำเร็จในธุรกิจสุขภาพ อีกหนึ่งประเด็นสำคัญ คือ การแข่งขันในตลาด ธุรกิจสุขภาพเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การเปิดตัวผลิตภัณฑ์และบริการใหม่จำนวนมาก ผู้ประกอบการจึงต้องสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาสินค้า การวางตำแหน่งแบรนด์ หรือการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ลูกค้าประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกไม่เพียงเท่านั้น กฎระเบียบด้านสุขภาพและมาตรฐานการคุณภาพยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ธุรกิจต้องทำงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แน่ใจว่าผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ ได้รับการรับรองและปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมาย การละเลยเรื่องนี้อาจนำมาซึ่งความเสียหายทั้งต่อชื่อเสียงและต้นทุนทางธุรกิจ ถึงแม้ว่า ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบแต่ผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจน ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และความกล้าที่จะปรับตัวก็มีโอกาสประสบความสำเร็จได้ ธุรกิจสุขภาพไม่ได้ต้องการเพียงแค่แผนงานที่ดีเท่านั้น แต่ยังต้องเติมเต็มด้วยความเข้าใจในธรรมชาติของตลาดและทัศนคติที่พร้อมเผชิญหน้ากับความท้าทายทุกเมื่อ เมื่อผู้ประกอบการสามารถจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างรอบด้าน ความสำเร็จก็จะกลายเป็นสิ่งที่คว้าได้ไม่ไกลเกินเอื้อม (กรนิกา คัคคังแสง, 2558)

แนวโน้มธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ ตลาดในอนาคตซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบริษัทดำเนินงานทางการตลาดส่วนใหญ่ผ่านช่องทางสื่อสารดิจิทัล การตลาดดิจิทัลเป็นวิธีการในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการผ่านการใช้ช่องทางฐานข้อมูลออนไลน์ ซึ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็ว และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้ธุรกิจสามารถบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ การตลาดดิจิทัลเป็นรูปแบบการตลาดแบบดิจิทัลล้วน เป็นชุดเทคนิค เทคโนโลยี และข้อมูลแบบบูรณาการที่ช่วยให้การตลาดสามารถสร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่เข้าสู่ตลาดใหม่ ปรับปรุงกระบวนการที่จำเป็นต่อการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัล ซึ่งเป็นประโยชน์และเริ่มเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย นับตั้งแต่มีการพัฒนาและการเข้าถึงของอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เดิมทีองค์กรทั้งหลายใช้กลยุทธ์การตลาดแบบดั้งเดิมนั่นคือ การดำเนินกิจกรรมการตลาดผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุ แม้ว่าปัจจุบันกลยุทธ์การตลาดแบบนี้จะยังไม่ได้หายไป แต่การพัฒนาอินเทอร์เน็ตได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินกิจกรรมการตลาด องค์กรได้หันไปทำการตลาดผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้นเรื่อย ๆ อีเมลเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ได้รับความนิยมในยุคแรก ๆ ของการตลาดดิจิทัล เนื่องจากช่วยให้ธุรกิจและนักการตลาดสามารถสื่อสารแบบสองทางกับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง เป็นรายบุคคล ในเวลาต่อมาเกิดการพัฒนาและเติบโตของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย (social media) ต่าง ๆ อาทิ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 ยูทูบ และเอกซ์ ได้ส่งเสริมให้การตลาดดิจิทัลมีเครื่องมือทางการตลาดที่มีความหลากหลาย สามารถเข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป องค์กรจำนวนมากในปัจจุบันเลือกใช้แพลตฟอร์มเฟซบุ๊กในการประชาสัมพันธ์และโฆษณาผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนเอง เนื่องจากมีจำนวนผู้ใช้งานหลายล้านคนทั่วโลก นอกจากนี้ อิน스타그램ก็เป็นอีกหนึ่งแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ได้รับความนิยมสูง เปิดโอกาสให้ธุรกิจสามารถเชื่อมกับผู้บริโภคได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น (ปวีรดา จันทร์อุดม และจริญญา ปานเจริญ, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อการสร้างบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนการใช้ช่องทางออนไลน์ช่วยให้ธุรกิจเติบโตได้อย่างก้าวกระโดด สำหรับผู้ประกอบการในธุรกิจสุขภาพ ช่องทางนี้ไม่เพียงเปิดโอกาสให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น แต่ยังช่วยเพิ่มความสะดวกให้กับลูกค้า และสร้างความแตกต่างในตลาดที่มีการแข่งขัน เป็นประโยชน์ต่อธุรกิจสุขภาพที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการศึกษาหรือนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมความสำเร็จ

การสร้างเสริมความสำเร็จเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศในการดำเนินชีวิต เมื่อมีเป้าหมายแล้ว บุคคลจะสามารถวางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีทิศทางและมีจุดมุ่งหมาย ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่น อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างทาง นอกจากนี้ การมีทัศนคติเชิงบวกจะช่วยให้สามารถมองเห็นโอกาสท่ามกลางปัญหา และใช้ประสบการณ์เป็นบทเรียนในการเติบโต การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็น และการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตหรือการทำงาน ความมีวินัยในตนเองและการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จ เพราะการใช้เวลาคุ่มค่าและการลงมือทำอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เข้าใกล้เป้าหมายมากยิ่งขึ้น ในภาพรวมแล้ว ความสำเร็จไม่ใช่สิ่งที่ได้มาโดยง่าย แต่เป็นผลลัพธ์ของความพยายาม ความอดทน และการไม่หยุดพัฒนาตนเอง หากสามารถรักษาแนวคิดเหล่านี้ไว้ในชีวิตประจำวัน ก็ย่อมสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมความสำเร็จมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ควบคู่กับการจัดการเวลาและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว การมีทัศนคติเชิงบวก ความมุ่งมั่น และความอดทนเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าในชีวิต นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายที่ดี รวมถึงการเปิดรับมุมมองใหม่ ๆ และการพัฒนาทักษะเพิ่มเติม เป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ถึงเป้าหมายได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสุขภาพ

การประกอบธุรกิจสุขภาพในยุคปัจจุบันได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความตื่นตัวด้านการดูแลสุขภาพ และพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจคุณภาพชีวิตมากขึ้น แนวคิดหลักของการทำธุรกิจสุขภาพจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในความต้องการของผู้บริโภค การมุ่งเน้นเชิงป้องกันมากกว่าการรักษา และการผสมผสานนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหารสุขภาพ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ฟิตเนส สปา คลินิกเวชกรรม หรือโรงพยาบาลเอกชน ล้วนต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐานความปลอดภัย ความถูกต้องตามหลักวิชาการ และการให้บริการที่เป็นมิตรและตอบโจทย์ผู้ใช้บริการมากที่สุด นอกจากนี้ การประกอบธุรกิจ

สุขภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบของจริยธรรมและกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตและสุขภาพของผู้คน ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้มักจะเป็นธุรกิจที่สามารถสร้างความไว้วางใจในระยะยาว พร้อมกับการพัฒนาองค์ความรู้และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญต้องมีการปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มสุขภาพโลก เช่น การแพทย์เชิงป้องกัน การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม หรือเทคโนโลยีสุขภาพดิจิทัล ทั้งนี้ การประกอบธุรกิจสุขภาพไม่เพียงแต่ต้องอาศัยทักษะทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังมีจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในระยะยาว (Porter & Lee, 2013)

สรุปได้ว่า การประกอบธุรกิจด้านสุขภาพสามารถมองได้ว่าเป็นการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจ โดยแนวคิดหลักในการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านผลิตภัณฑ์และบริการที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพด้วยการพัฒนานวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุน รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญคือ ความเข้าใจในตลาดเป้าหมาย เนื่องจากแต่ละกลุ่มลูกค้าจะมีความต้องการและความคาดหวังแตกต่างกัน ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย และการนำเสนอสิ่งตอบสนองที่ตรงใจในชีวิตจริง จึงเป็นหัวใจของความสำเร็จในธุรกิจประเภทนี้ นอกจากนี้ การมุ่งเน้นเรื่องความยั่งยืน ความปลอดภัย และความถูกต้องตามมาตรฐานสุขภาพก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อการสร้างความน่าเชื่อถือ

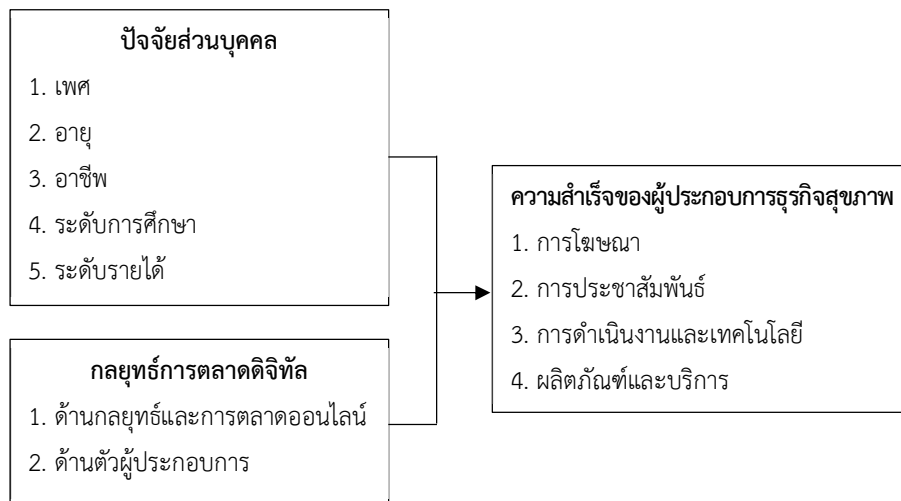
แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการค้าขาย โดยเฉพาะการขายสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงลูกค้าได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แนวคิดหลักของการขายออนไลน์คือ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ตั้งแต่กระบวนการผลิต การจัดการสินค้า การชำระเงิน การขนส่ง ไปจนถึงการบริการลูกค้า ผู้ประกอบการสามารถใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เพจบุ๊ก อินสตาแกรม ดิจิต็อก ซ็อบบี้ หรือลาซาด้า เพื่อสร้างร้านค้าออนไลน์ที่มีต้นทุนต่ำ แต่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการขายออนไลน์ ได้แก่ ระบบบริหารจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (CRM) ระบบจัดการสต็อกสินค้า (inventory system) การทำการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้า และปรับกลยุทธ์ให้ตรงตามความต้องการ การค้าผ่านการถ่ายทอดสด หรือที่นิยมเรียกกันว่า “ไลฟ์สดขายของ” (live commerce) ก็เป็นอีกหนึ่งเทคนิคที่ได้รับความนิยม เพราะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อในทันที นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการชำระเงินออนไลน์และการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้า ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึง การปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีและแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการขายของออนไลน์ให้ประสบความสำเร็จในระยะยาว

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสำหรับการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์นั้นสะท้อนถึงการพัฒนา และการปรับตัวของธุรกิจ ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ทั่วโลก โดยไม่จำกัดด้านภูมิศาสตร์ อีกทั้งยังช่วยลดต้นทุนในด้านการจัดการและการดำเนินงานเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการค้าปลีกแบบดั้งเดิม จุดเด่นของการขายผ่านช่องทางออนไลน์ประกอบด้วยความสะดวกและความรวดเร็วทั้งในแง่ของการซื้อขายและการชำระเงิน เทคโนโลยี เช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ ระบบการชำระเงินออนไลน์ และปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาประสบการณ์ของผู้ใช้งานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบริหารจัดการข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ก็มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับธุรกิจ ทั้งในด้านการจัดสต็อก การดำเนินการ และการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างผู้ขายและลูกค้า

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์” โดยมีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล นำไปสู่ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ (Kotler & Keller, 2016) และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรในธุรกิจเพื่อสุขภาพในประเทศไทย จำนวน 374 แห่ง และนำมาใช้เป็นฐานประชากรในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยนี้

กลุ่มตัวอย่าง (sample size) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยธุรกิจเพื่อสุขภาพในประเทศไทยมีทั้งหมดจำนวน 374 แห่ง กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Yamane (1973) จึงได้กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเท่ากับ 193 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่อาจส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล ได้แก่ กลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ และปัจจัยด้านตัวผู้ประกอบการ เช่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีหรือความรู้เกี่ยวกับตลาดออนไลน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขัน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพ วัดจากองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การโฆษณา 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การดำเนินงานและเทคโนโลยี และ 4) ผลลัพธ์และบริการ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงในด้านโครงสร้าง (construct validity) และในด้านเนื้อหา (content validity) โดยใช้การประเมินความสอดคล้องแบบสอบถาม จากนั้นนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารและบุคลากรในธุรกิจเพื่อสุขภาพในประเทศไทย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 193 ฉบับ

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระทำโดย 2 วิธี ดังนี้ 1) แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง 2) แจกแบบสอบถามออนไลน์ด้วย google form โดยกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลาภายใน 30 วัน

3.3 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 193 ฉบับ ได้รับกลับคืนมา 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 98.44 และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพทางช่องทางออนไลน์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอย (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ พบว่า การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านการโฆษณา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.51) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.40) ปัจจัยด้านการดำเนินงานและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.45) และปัจจัยด้านผลลัพธ์และบริการ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.43) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการ ธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์	ระดับการสร้างเสริมความสำเร็จ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ปัจจัยด้านการโฆษณา	3.83	0.51	มาก
2. ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์	3.73	0.40	มาก
3. ปัจจัยด้านการดำเนินงานและเทคโนโลยี	3.71	0.45	มาก
4. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.69	0.43	มาก
ภาพรวม	3.74	0.45	มาก

2. ผลการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

ตัวแปร (Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficients)	ค่าผิดปกติ (Standard Error)	t-Statistic	p-value	ค่ารวม (95% Confidence Interval)
Intercept (β_0)	2.35	0.55	4.27	0.000	[1.26, 3.44]
กลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ (X_2)	0.85	0.12	7.08	0.000	[0.62, 1.08]
ตัวผู้ประกอบการ (X_3)	0.40	0.09	4.44	0.000	[0.23, 0.57]

ตารางที่ 2 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า กลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ และตัวผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} = 0.000$) ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ โดยที่กลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ มีอิทธิพลเชิงบวกมากกว่า (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.85) ตัวผู้ประกอบการ (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.40) ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกเช่นกัน

การอภิปรายผล

1. การสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.1 ปัจจัยด้านการโฆษณา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวได้ว่า การโฆษณามีเป้าหมายเพื่อสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างการรับรู้ ความสนใจความต้องการ และนำไปสู่การกระทำที่ต้องการ (เช่น การซื้อ การใช้บริการ) โดยต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ แต่เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางตำแหน่งแบรนด์ รองลงมา คือ การออกแบบข้อเสนอ และภาพลักษณ์ของธุรกิจ ตามด้วยการมีแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด ส่วนข้อที่มีค่านี้น้อยที่สุด คือ การสร้างความภักดีในตราสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ปรางงามเปล่ง และคณะ (2566) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการเข้าใจ

แบรนด์และผลิตภัณฑ์ เพื่อกำหนดจุดยืนที่ชัดเจนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งการวางตำแหน่งแบรนด์ค่าเฉลี่ยมากที่สุดด้านการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ด้านการสื่อสารที่ชัดเจน และด้านการเข้าถึงทุกช่องทางของผู้บริโภค

1.2 ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างและรักษาภาพลักษณ์ที่ดี ความสัมพันธ์อันดี และความเข้าใจที่ถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรไม่ว่าจะเป็นลูกค้า สื่อมวลชน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ โดยอาศัยการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจและการสนับสนุนในระยะยาว ซึ่งแตกต่างจากการโฆษณาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการขายโดยตรง แต่เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ทำความรู้จักกลุ่มเป้าหมาย รองลงมา คือ ทำความเข้าใจพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย ลำดับต่อมา คือ มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การทำ “การตลาดด้วยคอนเทนต์” หรือ “การตลาดเนื้อหา” (content marketing) และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตาภา ดอกไม้ และรุจิรัตน์ พัฒนาศุภ (2566) ที่ผลการวิจัยระบุว่า หากลูกค้าสามารถได้รับประสบการณ์การซื้อของที่ดีจากร้านค้าที่มีความเป็นมืออาชีพและมีความน่าเชื่อถือ โดยผ่านการนำเสนอจากโฆษณาและประชาสัมพันธ์ใหม่ ๆ ที่น่าสนใจสามารถกระตุ้นและดึงดูดให้ลูกค้าเกิดความอยากซื้อมากขึ้นได้ ด้านการส่งเสริมการขาย ได้แก่ มีการแถมสินค้า มีการให้ของขวัญพิเศษ โฆษณาให้รู้ว่ามีส่วนลด แลก แจก แถม รวมถึงมีการแจกตัวอย่าง จะต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ ให้ลูกค้าทราบจะช่วยกระตุ้นการซื้อสินค้าได้

1.3 ปัจจัยด้านการดำเนินงานและเทคโนโลยี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก กล่าวได้ว่า เทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะธุรกิจออนไลน์ ครอบคลุมถึงประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานภายในองค์กร การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การควบคุมคุณภาพ การบริการลูกค้า รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ลดต้นทุน ขยายขีดความสามารถในการเข้าถึงลูกค้า และสร้างประสบการณ์ที่ดี ซึ่งการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการดำเนินงานอย่างลงตัวจะช่วยเสริมสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และนำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน แต่เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ รองลงมา คือ ระบบการจัดการและการดำเนินงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความพร้อมและความสามารถในการปรับตัวทางเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชานันท์ ฐิตอักษรศิลป์ (2558) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ของพนักงานบริษัทในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ใช้งานง่าย เช่น เว็บไซต์ที่โหลดเร็ว มีระบบค้นหาสินค้า และแสดงภาพชัดเจน การซื้อผ่านแอปพลิเคชันได้รับความนิยมสูง โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่มีระบบแจ้งเตือนโปรโมชั่นและสถานะการจัดส่ง การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีมีการใช้โซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และไลน์ เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารกับลูกค้า ซึ่งลูกค้าชื่นชอบร้านค้าที่มีการตอบกลับรวดเร็ว และมีการอัปเดตสินค้าอย่างสม่ำเสมอ ส่วนระบบชำระเงินและความปลอดภัย มีความสะดวกในการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร

1.4 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การบริการเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับลูกค้าโดยตรง ครอบคลุมถึงคุณภาพ คุณสมบัติ นวัตกรรม ความหลากหลาย ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย และประสบการณ์ที่ลูกค้าได้รับจากการใช้งานหรือบริโภค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความพึงพอใจ การตัดสินใจซื้อ และความภักดีของลูกค้า รวมถึงความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว แต่เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การสร้างแบรนด์ รองลงมา คือ ความน่าเชื่อถือและความปลอดภัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความหลากหลายและความครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotler & Keller (2016) ได้กล่าวว่า การวางตำแหน่งแบรนด์นั้น คือ การออกแบบ

ข้อเสนอ และภาพลักษณ์ของธุรกิจ เพื่อที่จะยึดครองตำแหน่งที่พิเศษและความแตกต่างในใจของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความแตกต่างจนอาจทำให้ประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่ง คือ การออกแบบตำแหน่งที่อยากอยู่ในใจของผู้บริโภคนั่นเอง

2. ผลการวิเคราะห์การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ ดังนี้

2.1 ด้านกลยุทธ์และการตลาดออนไลน์ ปัจจัยด้านกลยุทธ์และการตลาดออนไลน์มุ่งเน้นไปที่วิธีการวางแผนและดำเนินการ เพื่อเข้าถึงและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายทางการตลาดออนไลน์ การวิเคราะห์คู่แข่งและกลุ่มเป้าหมาย การเลือกใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มที่เหมาะสม เช่น การทำเว็บไซต์ให้มีประสิทธิภาพ (Search Engine Optimization: SEO) การตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) การสร้างเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์ (content marketing) การตลาดผ่านอีเมล (email marketing) และการโฆษณาออนไลน์ ไปจนถึงการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ การสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่ง การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และการวัดผลเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง การมีกลยุทธ์ที่ชัดเจนและปรับตัวได้ตามสถานการณ์ รวมถึงการใช้เครื่องมือทางการตลาดออนไลน์อย่างชาญฉลาด เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดึงดูดลูกค้า สร้างการเติบโต และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในโลกออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนิชา ดวงขจี (2563) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมใช้ได้แก่ ยูทูบ เพชบุ๊ก โลก และอินสตาแกรมในปริมาณที่น้อย และมีการใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันได้กับปัจจัยที่ 5 ของการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษา และพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูง โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา พบเพียงสำนักวิชาที่นักศึกษาสังกัดมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการ

2.2 ด้านตัวผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านตัวผู้ประกอบการเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของผู้ที่ริเริ่มและบริหารธุรกิจ ซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ ครอบคลุมถึงวิสัยทัศน์และความมุ่งมั่น การมีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจสุขภาพและธุรกิจออนไลน์ ทักษะในการบริหารจัดการการตลาด และการแก้ไขปัญหาความสามารถในการปรับตัวและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง มีความรู้รอบด้าน มีภาวะผู้นำ และมีทัศนคติเชิงบวก จะสามารถนำพาธุรกิจให้เติบโตและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา จันทร์อุดม และจริญญา ปานเจริญ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจออนไลน์ กรณีศึกษาของธุรกิจความงามและสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจออนไลน์ที่สำคัญที่สุด คือ ด้านความจงรักภักดีของผู้บริโภค รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจ ด้านความไว้วางใจ ด้านบริการหลังการขาย และด้านชื่อเสียง ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ประกอบการออนไลน์ที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันในภาพรวมและในรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านความจงรักภักดีของผู้บริโภค ด้านความไว้วางใจ และด้านความพึงพอใจ และพบว่า ผู้ประกอบการออนไลน์ที่มีประเภทรูปร่างแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจที่แตกต่างกันในภาพรวม และในรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านชื่อเสียง และด้านความพึงพอใจ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาการสร้างเสริมความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจด้านสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์ เผยให้เห็นว่า ช่องทางออนไลน์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันการเติบโตและการรักษาความยั่งยืนของธุรกิจ โดยองค์ความรู้ที่โดดเด่นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก คือ

1. บทบาทของการตลาดบนสื่อสังคมออนไลน์ (social media marketing) การสร้างเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์และตอบโต้กลุ่มเป้าหมาย (content marketing) เมื่อผสานกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและเป็นกันเอง (customer engagement) สามารถช่วยเพิ่มการรับรู้แบรนด์และสร้างความภักดีของลูกค้าได้โดยตรง ผู้ประกอบการสามารถใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก อิน스타그램 ดิกต็อก และ LINE Official Account (LINE OA) เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีที่มีประสิทธิภาพและมีต้นทุนต่ำ

2. ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (innovative capability) การปรับตัวและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการด้านสุขภาพของผู้บริโภค เช่น การนำเทคโนโลยีด้านสุขภาพ (health tech) มาประยุกต์ใช้ การขายอาหารเสริมที่เหมาะสมตามหลักเวชศาสตร์ชะลอวัย หรือการให้คำปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ จะช่วยสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขัน รวมถึงเพิ่มโอกาสในการขยายตลาด

3. การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (CRM) ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม ผู้ประกอบการสามารถใช้ข้อมูลลูกค้าวิเคราะห์พฤติกรรม ส่งข้อความแบบเฉพาะบุคคล และปรับปรุงบริการหลังการขายให้เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความผูกพันและกระตุ้นการซื้อซ้ำ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสำเร็จระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่ที่โดดเด่นเกิดจากการประสานเครื่องมือดิจิทัล (digital tools) เข้ากับความเข้าใจในตัวลูกค้าอย่างลึกซึ้ง (customer insight) โดยคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ (perceived value) มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างกลยุทธ์ของผู้ประกอบการและผลลัพธ์ที่แท้จริงในเชิงธุรกิจ กล่าวคือ ยิ่งลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่าและประโยชน์จากผลิตภัณฑ์หรือบริการมากแค่ไหน โอกาสในการบรรลุความสำเร็จของธุรกิจก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการควรเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ธุรกิจ เช่น การค้นหาวิธีการทางการตลาดใหม่ ๆ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและเพิ่มประสิทธิภาพของกิจการด้านธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

1.2 ผู้ประกอบการควรเพิ่มพูนความรู้ผ่านการศึกษา อบรม และศึกษาดูงานจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง และนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจด้านธุรกิจสุขภาพผ่านช่องทางออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยควรเน้นศึกษาความต้องการของลูกค้า เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า

2.2 ควรศึกษารูปแบบการให้บริการที่เป็นเลิศ ซึ่งจะช่วยสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า และเพิ่มโอกาสให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

- กรนิภา คักดิ์แสง. (2558). รูปแบบและกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจค้าส่งผลไม้ของผู้ประกอบการในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตาภา ดอกไม้ และรุจิรัตน์ พัฒนธาบุตร. (2566). แนวทางการตลาดของธุรกิจเสื้อผ้ามินิมอลบนร้านค้าออนไลน์ “alittles.s” สำหรับผู้หญิงเจนเอเรชั่นวาย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 12(2), 205-220.
- ณัฐนิชา ดวงจี. (2563). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 9(1), 10-21.
- ณัฐพร ปรางงามเปล่ง, ชัชวาล วงษ์มะเขาะ และพงศ์ธนวัฒน์ นวลดี. (2566). การสื่อสารการตลาดออนไลน์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของธุรกิจ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 12(2), 141-153.
- พิชชานันท์ ฐิตีอักษรศิลป์. (2558). ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าออนไลน์ของพนักงานบริษัทในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปวีรศา จันทร์อุดม และจรัญญา ปานเจริญ. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจออนไลน์: กรณีศึกษาของธุรกิจความงามและสุขภาพ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 33(106), 141-153.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. (2550). *การสาธารณสุขไทย 2548 – 2550*. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson Education.
- Porter, M. E., & Lee, T. H. (2013). The Strategy That Will Fix Health Care. *Harvard Business Review*, 91(10), 50-70.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ในยุควิถีชีวิตใหม่

A causal factors influencing the happy money of students of Uttaradit
Rajabhat University in new normal

ภาศิริ เขตปิยรัตน์^{1*}, ชิชญา ช่างเรียน²
Pasiri Khetpiyarat^{1*}, Chichaya Changrian²

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

²หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

¹Master of Business Administration, Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

²Bachelor of Economics Program, Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: pasiri@uru.ac.th^{1*}, changrian@uru.ac.th²

Received: May 20, 2025

Revised: June 10, 2025

Accepted: June 12, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษา และศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 373 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามากที่สุด คือ ด้านทักษะชีวิต รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามากที่สุด คือ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตและความสุขทางการเงิน อีกทั้งยังมีอิทธิพลทางอ้อมความสุขทางการเงินผ่านทักษะชีวิต โดยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษา พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยองค์ประกอบสามารถอธิบาย

ความแปรปรวนของความสุขทางการเงินของนักศึกษาได้ร้อยละ 76 นอกจากนี้ การสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษาควรสร้างหลักสูตรการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทักษะชีวิต เพื่อให้นักศึกษาสามารถสร้างความสุขทางการเงินจากการหารายได้และการใช้จ่ายที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ความสุขทางการเงิน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ทักษะชีวิต

Abstract

This study aimed to investigate the significant level of factors influencing students' financial well-being and to examine the causal factors affecting the financial well-being of students at Uttaradit Rajabhat University during the new normal era. The sample consisted of 373 students currently enrolled at Uttaradit Rajabhat University. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using mean, standard deviation, and structural equation modeling. The findings revealed that the most influential factor on students' financial well-being was life skills, followed by the philosophy of sufficiency economy. The most influential causal factor was living according to the philosophy of sufficiency economy, which had both a direct effect on life skills and financial well-being, and an indirect effect on financial well-being through life skills. The causal relationships among the influencing factors were consistent with empirical data, indicating that the model was well-fitted and statistically sound. The components could explain 76% of the variance in students' financial well-being. Furthermore, to enhance students' financial well-being, it was recommended to develop curricula based on the philosophy of sufficiency economy or promote life skills activities that enable students to achieve financial well-being through appropriate income generation and spending.

Keywords: happy money, sufficiency economy philosophy, life skill

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสนิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งภายใต้กระแสทุนนิยม ทำให้สังคมไทยมีพฤติกรรมเลียนแบบการบริโภคตามแนวทางตะวันตก พฤติกรรมการบริโภคมักถูกกระตุ้นด้วยกลยุทธ์ทางการตลาด การสื่อสารที่ประชาชนได้รับส่งผลให้เกิดความต้องการ (want) มากกว่าความจำเป็น (need) ซึ่งนำไปสู่การนิยมสินค้าแบรนด์เนม เช่น กระเป๋า ความจำเป็นของกระเป๋า คือ เพื่อใส่สิ่งของ แต่ความต้องการจากการสื่อสารทางการตลาด ทำให้เห็นว่า กระเป๋าแบรนด์เนมนี้มีความทันสมัย ความสะดวกสบาย ความหรูหรา มีโปรโมชันทางการตลาด อาทิ ส่วนลดทางการค้า การขายสินค้าราคาถูก หรือการผ่อนชำระค่าสินค้าแบบร้อยละศูนย์ จากสาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายใช้สอยที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการบริโภคจากความต้องการมากกว่าความจำเป็นในการดำรงชีวิต ทำให้ประชาชนใช้จ่ายผ่านกระบวนการคิดที่ไม่ได้ใช้เหตุผลเพียงพอในการตัดสินใจซื้อ ส่งผลให้หลายคนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่สอดคล้องกับรายได้ที่แท้จริง ก่อให้เกิดการกู้ยืมเงินสำหรับนำมาใช้สอย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง หรือเป็นการยกระดับทางสังคม

เพื่อให้เกิดความทัดเทียมกับผู้อื่น เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ตรรกพร สุขเกษม และคณะ, 2565)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น การศึกษาในประเด็นสุขภาพทางการเงินจึงมีความสำคัญกับประชาชนคนไทย ซึ่งประกอบด้วยวัดภู่วิสัย เจตคติต่อการเงิน และการจัดการทางการเงิน (Perry & Morris 2005) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์ (2563) กล่าวว่า การใช้จ่ายใช้สอยที่เป็นเหตุให้เกิดการปรับตัวของคนมักเกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาทางการเงิน เพราะคนจะหาช่องทางในการทำใหตนเองมีชีวิตที่สุขสบาย และต้องการให้ตนมีความมั่นคงทางการเงินในอนาคต ดังนั้น ทางเลือกที่ดี คือ การออมจะเป็นตัวช่วยให้เกิดการวางแผนทางการเงินที่มั่นคงในอนาคตได้ โดยนภาพร ลิขิตวงศ์ขจร (2550) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่จะช่วยให้ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถรู้รายรับรายจ่าย รู้ฐานะทางการเงินของตนเอง และสามารถวางแผนทางการเงินได้ถูกต้องจนสามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ วรพรรณ รัตนทรงธรรม (2563) ได้ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของเกษตรกร ผู้ปลูกมะม่วงหินพานต์ในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ความสามารถในการวางแผนทางการเงิน และการปรับปรุงพฤติกรรมทางการเงินเป็นผลให้เกิดความอยู่ดีมีสุขทางการเงิน โดยมีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรมีการปลูกฝังพฤติกรรมทางการเงินและถ่ายทอดความรู้เชิงเทคนิคเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมค่าใช้จ่าย การบริหารหนี้สิน และการวางแผนการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ จึงจะช่วยให้เกิดความอยู่ดีมีสุขทางการเงินกับทุกคนได้

ประเด็นการศึกษาสุขภาพทางการเงินที่ได้นำมาสู่การมีความสุขทางการเงิน โดยเฉพาะประเทศไทยต้องเผชิญภายใต้ระบบทุนนิยม คือ การบริโภคนิยม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจเป็นหลักการสำคัญที่ส่งเสริมคุณค่าพื้นฐานของประชาชน เพื่อให้ประชาชนคนไทยมีความสุขทางการเงินที่ดี หรือการมีความสุขทางการเงิน ได้แก่ การมีคุณลักษณะของการกินอยู่อย่างพอดี มีเงินใช้ตามฐานะ ไม่ประมาทใช้ชีวิต ไม่ยึดติดสะสมหนี้ มีเงินออมตามที่กำหนดไว้ และสามารถแบ่งปัน หรือช่วยเหลือผู้อื่นตามความจำเป็น โดยความสุขทางการเงินเกิดจากการเป็นผู้มีความสามารถในการมีทักษะที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงิน โดยอาจจะนอกจากเงินเดือน และมีความสามารถหารายได้เสริม จากความรู้ ทักษะหรือความชอบของตนเอง รู้จักการเก็บออม คือ มีการคิดอย่างเป็นระบบ โดยจะนำเงินรายได้ตั้งลด้วยเงินออมเป็นจำนวนเงินที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้ (อลิศรา ฮั่ววานิช และกฤติยา สุทธิชื่น, 2560) โดยคนที่มีความสุขทางการเงินจะเป็นคนที่นอกจากจะชื่นชอบชีวิตโดยรวมของตัวเองแล้ว ยังมีการวางแผนการเงินครบทุกด้านอย่างสมดุลอีกด้วย ซึ่งทุกคนก็สามารถมีความสุขทางการเงินที่ดีหรือมีความสุขทางการเงินได้ด้วยการเริ่มต้นวางแผนทางการเงินให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการวางแผนทางการเงินและการมีความสุขทางการเงินที่ดี จะทำให้ชีวิตมีอนาคตที่ดีตามไปด้วย (นิภาพันธุ์ พูนเสถียรทรัพย์, 2567)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ กำหนดให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งความสุข (happy university) จึงได้ดำเนินการวัดบุคลากรและนักศึกษา เพื่อทราบสถานะเบื้องต้นของการสนับสนุนให้เป็นมหาวิทยาลัยแห่งความสุขด้วยเครื่องมือ “Happinometer” ในการสำรวจข้อมูลระหว่างวันที่ 19 พฤษภาคม – 17 สิงหาคม 2567 ผลการศึกษพบว่า นักศึกษามีสุขภาพความสุขอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านน้ำใจดีและจิตวิญญาณดี ระดับมาก คือ ด้านการใฝ่รู้ดีและมีความผูกพันดี แต่ยังพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ สุขภาพด้านการเงิน ส่งผลทำให้นักศึกษามีความเครียด และไม่มีความสุข เนื่องจากสุขภาพด้านการเงินไม่ดี คือ มีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นระดับความสุขของนักศึกษาบางส่วนว่าไม่มีความสุข ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนหรือสุขภาพจิต (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2566) ซึ่งจากสาเหตุนี้ จึงถือเป็นปัจจัยที่จำเป็นและเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไป

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความสุขทางการเงินแก่นักศึกษามหาวิทยาลัย และเพื่อช่วยให้เกิดแนวในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy philosophy)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตประกอบด้วย ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมี 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2567) ที่ใช้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของคนไทยอยู่ในยุคกระแสสังคมบริโภคนิยม ซึ่งเป็นลักษณะที่ผู้คนให้คุณค่าและความสำคัญกับสิ่งของเงินทองและความหรูหรา ทำให้เกิดการใช้จ่ายที่เกินความจำเป็นและเกินกำลัง ส่งผลทำให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตหรือการเพิ่มทักษะชีวิตแก่คนไทย เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ รวมถึงการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการปรับเปลี่ยนวิถีการคิด การใช้ชีวิตด้วยทัศนคติและกระบวนการทำงานที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนคน งานและองค์การเพื่อมุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) จึงทำให้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตในแต่ละสาขาอาชีพ และแต่ละช่วงอายุ รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาผ่านการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมที่สอดแทรกหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้านเงื่อนไขความรู้ โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน (พระศรีรัตน ศิริรัตน (ศรีสง่า), 2560) ผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตใน 4 ด้าน ประกอบด้วย การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น นอกจากนี้ กัญยสินี ปัญญาอภิวัง และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ได้กล่าวถึงทักษะชีวิต เพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาประกอบด้วย ทักษะด้านการคิด ทักษะด้านเจตคติ และทักษะด้านการกระทำ ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต คือ เป็นผู้ที่มีความใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ตนสามารถก้าวทันโลกปัจจุบันได้ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลบนความรู้คุณค่าคุณธรรมที่ดีงาม รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครอบครัว ด้วยการพูดคุยสื่อสาร และในมุมมองของ McGuire & Priestley (1981) มองทักษะชีวิตเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของประชาชนที่สามารถพึ่งพาตนเอง มีทักษะในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสนับสนุนให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดีแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง คือ การรับรู้ในข้อจำกัดและข้อดีข้อเสียของตนเอง สามารถสร้างแรงจูงใจ ความพึงพอใจและเป้าหมายในชีวิตของตนเอง ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ คือ สามารถแสดงออกต่อบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสมด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และด้านการแก้ไขปัญหา เพื่อหาทางออกให้ตนเองไม่เดือดร้อน หรือทุกข์ใจด้วยการหาทางเลือกที่เหมาะสม ในแนวคิดตัวชี้วัดทักษะชีวิตของพัชรินยา สูงขาว และคณะ (2565) ระบุว่า ในยุคที่สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนจำเป็นต้องมีเกราะป้องกัน

หรือทักษะในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการประกอบอาชีพ ทักษะด้านการดำเนินงานกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่าย และทักษะด้านการเรียนรู้ อีกทั้งรณรงค์ อื่นๆ และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2556) มีแนวคิดว่าการที่คนมีทักษะชีวิตภายใต้การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขของประชาชนและความสุขทางการเงิน

H1: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลต่อทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต (life skill)

จากผลการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต ได้มีผลกระทบต่องานทักษะในการใช้ชีวิตของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในด้านการเงินที่จะทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจและไม่สบายใจทางการเงิน ทั้งนี้หากมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้โอกาสที่ประชาชนจะสามารถสร้างความสุขในชีวิต และความเป็นอยู่แบบอยู่ดีกินดีอย่างเพิ่มมากขึ้น โดยสิริชัย ดีเลิศ และศิริรัตน์ สีดา (2561) ได้กล่าวว่า การวางแผนทางการเงินเป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ในการดำรงชีวิตของคนทั่วไป เพราะความสุขของคนมีความสอดคล้องและควบคู่ไปกับความพอเพียง ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยในการชี้แนวทางความเป็นอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับผ่านหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีการคุ้มกันที่ดี ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจอย่างพอเหมาะพอเหมาะและมีคุณธรรม โดย McGuire & Priestley (1981) มีมุมมองเกี่ยวกับทักษะชีวิตว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของประชาชนสามารถพึ่งตนเอง ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้ ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง การที่ประชาชนสามารถรับรู้เกี่ยวกับข้อจำกัดและข้อดีของตนเอง เข้าใจแรงจูงใจ ความปรารถนา ความพึงพอใจ และเป้าหมายในชีวิตของตนเองได้ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การที่ประชาชนสามารถแสดงออกต่อบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รับรู้อารมณ์ ความรู้สึกและความต้องการของบุคคลอื่น ตลอดจนสามารถอดทนต่อความกดดันจากบุคคลในสังคมได้ และด้านการแก้ไขปัญหา หมายถึง การที่ประชาชนสามารถหาทางออกกับสิ่งที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน ไม่สบายใจ และทุกข์ใจ โดยค้นหาข้อมูล สาเหตุและทางเลือกที่เหมาะสม มีหลักในการตัดสินใจ มีการวางแผน เพื่อให้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากประชาชนสามารถดำรงชีวิตโดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในชีวิตประจำวัน ผนวกกับการมีทักษะชีวิตที่ดีก็จะส่งผลให้คนนั้นสามารถมีความสุขทั้งด้านสติปัญญาและความสุขทางการเงิน นอกจากนี้ หทัยรัตน์ ควรวุฒิ และคณะ (2565) กล่าวถึงบุคคลที่ต้องการสร้างความสุขทางการเงินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงว่า จะต้องดำเนินการประเมินสถานะทางการเงินตามหลักความพอประมาณด้านการกำหนดเป้าหมายทางการเงินส่วนบุคคลตามหลักความมีเหตุผล ด้านการติดตามและปรับปรุงแผนการวางแผนการเงินตามหลักความรู้และคุณธรรม และด้านการปฏิบัติตามแผนทางการเงินตามหลักการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน ซึ่งแนวทางการประเมินสถานะทางการเงินจะช่วยให้ผู้ที่ประเมินตนเองสามารถนำไปวางแผนทางการเงิน เพื่ออนาคตทางการเงินที่ดี เพื่อความสุขในการดำรงชีวิตได้

H2: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลต่อความสุขทางการเงิน

ความสุขทางการเงิน (happy money)

การมีชีวิตที่มีความสุขและมีความสุขสบาย ต้องทำให้ตนเองมีหลักประกันทางการเงินที่ดีในอนาคต โดยธัญวลัย โสดาทิพย์พรชัย และณัฐพลติ ฮันตระกูล (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นลักษณะของการจัดทำแผนทางการเงินส่วนบุคคล โดยผ่านการวางแผนผ่านบริการที่ปรึกษาด้านวางแผนทางการเงินขององค์กรต่าง ๆ เช่น ธนาคาร หรือบริษัทประกัน โดยที่คนส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการวางแผนทางการเงินเพื่อการเกษียณอายุ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งก่อนและหลังเกษียณ ซึ่งเป็นการวางแผนการเงินส่วนบุคคลระยะยาว

(ระยะเวลามากกว่า 5 ปี) เพื่อสร้างความมั่งคั่งหรืออิสรภาพทางการเงินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ตนเองมีความสุขทางการเงินในอนาคต การวางแผนทางการเงิน ได้แก่ ช่องทางในการจัดทำแผนทางการเงิน วัตถุประสงค์ในการวางแผนทางการเงิน กรอบระยะเวลาที่กำหนดในการวางแผนทางการเงิน รูปแบบในการวางแผนทางการเงินและบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนทางการเงิน สอดคล้องกับ Altfest (2007) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลว่า เป็นกระบวนการในการบริหารการเงินของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ตนสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ได้กำหนดไว้ ภายใต้การออกแบบทางการเงินที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล อีกทั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (2559) ได้กล่าวว่า ความสุขทางการเงิน คือ การที่สามารถจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองได้ คือ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถบริหารจัดการการเงินอย่างเหมาะสม การรู้จักการออม การลงทุน เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินให้งอกเงย และปลอดจากการเป็นหนี้ ในมุมมองของ วรพรรณ รัตนทรงธรรม และคณะ (2563) มีความเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือความสุขทางการเงินส่วนบุคคลว่า เกิดจากการมีทักษะชีวิตที่ดีด้านการเงิน และควรมีความรู้ทางการเงินและทัศนคติทางการเงินจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจทางการเงิน เมื่อบุคคลเหล่านั้นมีความรู้พื้นฐานทางการเงิน มีความเข้าใจหลักการวิเคราะห์ทางการเงินที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดี ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทางการเงิน การออมและลงทุน การจัดการหนี้สินส่วนบุคคลได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ความพึงพอใจในสถานะทางการเงินของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งส่งผลต่อการมีความสุขทางการเงินต่อไป

H3: ทักษะชีวิตที่ส่งผลต่อความสุขทางการเงิน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ทั้งนี้กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของมูลนิธิชัยพัฒนา (2567) ทักษะชีวิตตามแนวคิดของ McGuire & Priestley (1981) และความสุขทางการเงิน ตามแนวคิดของธัญวลัย โสดาทิพย์พรชัย และณัฐฉิ อันตระกูล (2563) และวรพรรณ รัตนทรงธรรม และคณะ (2563)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยนักศึกษา จำนวน 5,658 คน (กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 373 คน (Yamane, 1973) เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การศึกษางานวิจัยที่เหมาะสมกับเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว คือ การกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Maximum Likelihoods ตามข้อเสนอของ Hair et al. (2010) โดยควรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 9 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควร มีอย่างน้อย $9 \times 20 = 180$ ซึ่งผลจากการคำนวณดังกล่าวเป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติ SEM ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงกำหนดขนาดตัวอย่าง จำนวน 373 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างการสุ่มแบบหลายขั้น (multistage sampling) โดยสุ่มเลือกคณะจากทั้งหมด 7 คณะ จากนั้นสุ่มตามสัดส่วนของนักศึกษาในแต่ละคณะด้วยการสุ่มอย่างง่าย (sample random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 16 ข้อ ทักษะชีวิต จำนวน 9 ข้อ และความสุขทางการเงิน จำนวน 9 ข้อ รวมทั้งสิ้น 42 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยเทคนิค IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน แล้วจึงนำไปทดลองใช้และหาค่าจำแนกมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 (Nunnally & Bersstein, 1994) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่ากับ 0.906 ทักษะชีวิตเท่ากับ 0.860 ความสุขทางการเงินเท่ากับ 0.841 ภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.940

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมถึงให้ผู้ช่วยนักวิจัยแจกแบบสอบถาม และการแจกแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน google form ช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม พ.ศ. 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบด้วยการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงสาเหตุด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

ระดับความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านทักษะชีวิต ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.58) และด้านความสุขทางการเงิน ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

ตารางที่ 1 คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ Factor loading, CR, AVE

ปัจจัย	Loading	CR	AVE
การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (K1)			
ความพอประมาณ (SS1)	0.77**	0.88	0.59
ความมีเหตุผล (SS2)	0.66**		
การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (SS3)	0.82**		
เงื่อนไขความรู้ (SS4)	0.82**		
เงื่อนไขคุณธรรม (SS5)	0.78**		
ทักษะชีวิต (E1)			
ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ (HF1)	0.74**	0.80	0.58
ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง (HF2)	0.76**		
ด้านการแก้ไขปัญหา (HF3)	0.79**		
ความสุขทางการเงิน (E2)			
สภาพคล่องในการใช้จ่ายเงิน (SK1)	0.71**	0.81	0.59
ความมั่นคงทางการเงิน (SK2)	0.79**		
ความสุขในการใช้ชีวิต (SK3)	0.81**		

ตารางที่ 1 พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวชี้วัดที่ใช้วัดตัวแปรแฝง มีค่าสูงเกินกว่า 0.50 ทุกค่า จึงถือเป็นมาตรวัดที่มีความเที่ยงตรงระดับดี โดยน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 0.66 และมีค่าสูงสุดสุด เท่ากับ 0.82 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกรายการ แสดงว่า มีความเที่ยงตรงเชิงสอดคล้อง (convergent validity) และพบว่า มาตรวัดทุกตัวแปรแฝงให้ค่าความเชื่อถือได้ สูงเกินกว่า 0.60 ทุกตัว โดยตัวแปรแฝงมีค่า CR ระหว่าง 0.80 – 0.88 แสดงว่า มาตรวัดมีความคงเส้นคงวาสูง และพบว่า Average Variance Extracted (AVE) มีค่าระหว่าง 0.58 - 0.59 แสดงให้เห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วตัวแปรแฝงสามารถสะท้อนอิทธิพลจนสามารถเห็นได้จากตัวชี้วัด สรุปได้ว่า มาตรวัดของทุกตัวแปรมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) ทั้งนี้การหาค่า CR ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Hair et al., 2010) และ ค่า AVE ควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Barclay et al., 1995) ดังนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการวัดมีความสอดคล้องในระดับพอเพียง และเป็นไปตามเกณฑ์

ตารางที่ 2 เมทริกซ์สหสัมพันธ์

Latent Variables	Latent Variables		
	ความสุขทางการเงิน	การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ทักษะชีวิต
ความสุขทางการเงิน	1.00		
การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	0.67**	1.00	
ทักษะชีวิต	0.59**	0.72**	1.00

ตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.59 – 0.72 ทั้งนี้ตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กันสูง และมีค่าสหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.90 (Hair et al., 2010) ดังนั้น จึงไม่ใช่ตัวแปรเดียวกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่

ปัจจัยผล	R ²	ปัจจัยสาเหตุ					
		ทักษะชีวิต			ความสุขทางการเงิน		
		0.65			0.76		
	อิทธิพล	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	Gamma	0.81**	0.00	0.81**	0.87**	0.11**	0.98**
	SE	0.06		0.06	0.07	0.07	0.14
	t	(12.78)		(12.78)	(12.76)	(1.50)	(14.26)
ทักษะชีวิต	Gamma	N/A	N/A	N/A	0.13**	0.00	0.13**
	SE				0.00		0.00
	t				(1.49)		(1.49)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

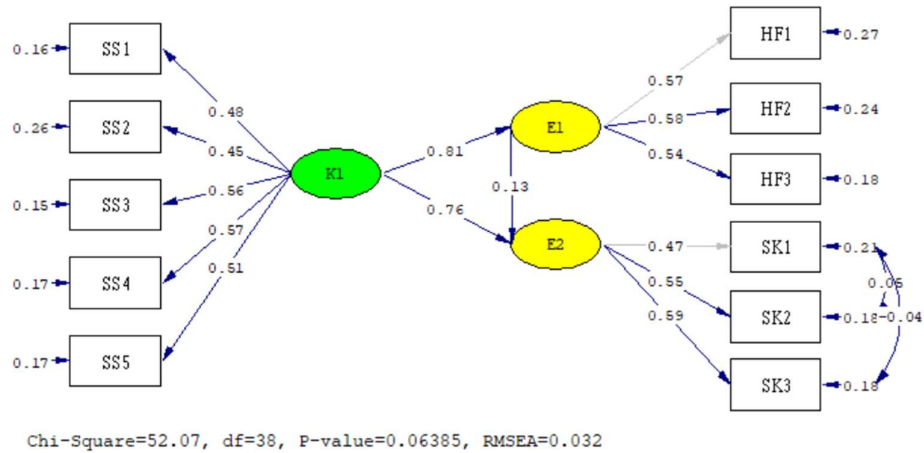
จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทักษะชีวิตที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในยุควิถีชีวิตใหม่ พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์มากที่สุด คือ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (0.81) รองลงมาคือ ทักษะชีวิต (0.13) นอกจากนี้ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทักษะชีวิต มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.11

เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจาก ค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 52.07 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 38 ค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ 0.064 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.014 และค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่กำลังสอง (RMSEA) เท่ากับ 0.032 โดยค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) เท่ากับ 1.37 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2

เมื่อพิจารณาตัวแปรผลความสุขทางการเงิน (E2) เป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (K1) และทักษะชีวิต (E1) ส่วนอิทธิพลทางอ้อม คือ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (K1) โดยผ่านตัวแปรทักษะชีวิต (E1)

การวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมขององค์ ประกอบภายในโมเดล สามารถอธิบายดังตารางที่ 3 พบว่า การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิต และความสุขทางการเงินที่ระดับ 0.81 และ 0.13 ตามลำดับ อีกทั้งการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางอ้อมอย่างมีนัยสำคัญต่อความสุขทางการเงินในระดับ 0.11 ซึ่งทั้งหมดเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²)

ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายใน พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.76 แสดงว่า ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขทางการเงิน ได้ร้อยละ 76 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

ตารางที่ 4 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสุขทางการเงิน

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรสังเกตได้	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม
การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	- ความพอประมาณ - ความมีเหตุผล - การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว - เงื่อนไขความรู้ - เงื่อนไขคุณธรรม	/	ผ่านทักษะการใช้ชีวิต
ด้านทักษะการใช้ชีวิต	- ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ - ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง - ด้านการแก้ไขปัญหา	/	

การอภิปรายผล

อิทธิพลของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการใช้ชีวิตที่มีต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ และในส่วนของ การวิเคราะห์อิทธิพลความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ได้จากการตั้งสมมติฐานและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับความสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษา

การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เงื่อนไขคุณธรรม รองลงมา คือ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความมีเหตุผล

สอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2567) กล่าวว่า การใช้ชีวิตที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนคนงานและองค์กร เพื่อมุ่งสู่การมองโลกในแง่ดี มีเหตุผล และสามารถพึ่งพาตนเองได้

ทักษะการใช้ชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ รองลงมา คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับ หทัยรัตน์ ควรรู้ดี และคณะ (2565) ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีทักษะการใช้ชีวิตที่ดี จะสามารถสร้างความสุขให้กับตนเอง และคนรอบข้าง รวมถึงความสามารถด้านการวางแผนทางการเงินใช้จ่ายใช้สอยที่ดีย่อมมีความสุขทางการเงิน

ความสุขทางการเงิน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสุขในการใช้ชีวิต รองลงมา คือ สภาพคล่องในการใช้จ่ายเงิน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความมั่นคงทางการเงิน สอดคล้องกับ Altfest (2007) กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ได้กำหนดไว้ ภายใต้การออกแบบทางการเงินที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล จำเป็นต้องมองอย่างครอบคลุมและรอบด้าน เนื่องจากหากสามารถมีความมั่นคงทางการเงิน จะทำให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้น ต้องพยายามรักษาสภาพคล่องทางการเงินให้ได้เพื่อการสร้างสุขทางการเงินที่ดี

2. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษา

ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการใช้ชีวิต มีอิทธิพลต่อการสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะการใช้ชีวิต มากที่สุด รองลงมา คือ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขทางการเงิน อีกทั้งการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการสร้างความสุขทางการเงิน โดยผ่านตัวแปรชั้นกลาง คือ ทักษะการใช้ชีวิต สามารถสรุปรายละเอียด ดังนี้

การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อทักษะการใช้ชีวิต โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.81 สอดคล้องกับมูลนิธิชัยพัฒนา (2567) กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้คนปรับเปลี่ยนวิธีคิดด้วยการใช้ชีวิตภายใต้ความพอเพียงที่จะส่งผลต่อการสร้างสุขทางการเงินของแต่ละคนประกอบด้วย ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และมี 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม อีกทั้ง McGuire & Priestley (1981) มองทักษะชีวิต เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการดำรงชีวิตของประชาชนที่สามารถพึ่งพาตนเอง มีทักษะในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสนับสนุนให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดีแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ และด้านการแก้ไขปัญหา เพื่อหาทางออกให้ตนเองไม่เดือดร้อน หรือทุกข์ใจด้วยการหาทางเลือกที่เหมาะสม โดยฟาวริญา สูงขาว และคณะ (2565) กล่าวว่า ในยุคที่สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนจำเป็นต้องมีเกราะป้องกันหรือทักษะในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการประกอบอาชีพ หรือทักษะด้านการเรียนรู้ นั่นคือ การดำรงชีวิตภายใต้การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันย่อมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขของประชาชนและมีความสุขทางการเงินอีกด้วย ดังนั้น ความสัมพันธ์ของการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ทุกคนสามารถนำไปใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต ทำให้รู้จักประมาณตนเอง มีเหตุผล มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และสามารถสร้างความสุขให้กับตนเอง และเมื่อมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้เกิดการมีทักษะชีวิตที่ดีที่สามารถอยู่ดีมีสุข

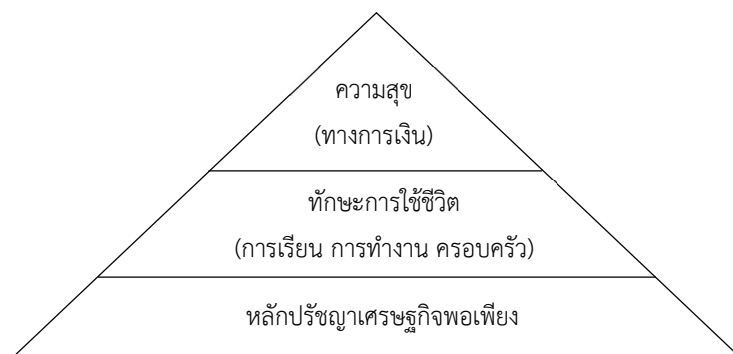
การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสุขทางการเงิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.76 จากผลการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตได้มีผลกระทบต่อกิจกรรมในการใช้ชีวิตของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในด้านการเงินที่จะทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจและไม่สบายใจทางการเงิน ทั้งนี้ หากมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้โอกาสที่ประชาชนจะสามารถสร้างความสุขในชีวิตและความเป็นอยู่

แบบอยู่ดีกินดีย่อมเพิ่มมากขึ้น โดยสิริชัย ดีเลิศ และศิริรัตน์ สีดา (2561) ได้กล่าวว่า การวางแผนทางการเงินเป็นปัจจัยอันดับต้น ๆ ในการดำรงชีวิตของคนทั่วไป เพราะความสุขของคนมีความสอดคล้องและควบคู่ไปกับความพอเพียง ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยในการชี้แนวทางความเป็นอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับผ่านหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจอย่างพอเหมาะพอดีและมีคุณธรรม ดังนั้น การสร้างความสุขทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัย ควรสร้างหลักสูตรการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทักษะชีวิต เพื่อให้นักศึกษาสามารถสร้างความสุขทางการเงินจากการหารายได้และการใช้จ่ายที่เหมาะสม ด้วยการให้นักศึกษาสามารถประกอบอาชีพชอบ และสามารถสร้างความสุขจากรายได้อย่างเหมาะสมให้กับตนเองและครอบครัว

ทักษะการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสุขทางการเงิน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.13 สอดคล้องกับ Alttest (2007) ได้กล่าวเกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิตด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลว่า เป็นกระบวนการในการบริหารการเงินของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ตนสามารถบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ได้กำหนดไว้ ภายใต้การออกแบบทางการเงินที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล อีกทั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (2559) ได้กล่าวว่า ความสุขทางการเงิน คือ การที่สามารถจัดการรายรับรายจ่ายของตนเองได้ คือ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถบริหารจัดการการเงินอย่างเหมาะสม การรู้จักการออม การลงทุน เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินให้งอกเงย และปลอดจากการเป็นหนี้ เนื่องจากแต่ละบุคคลต้องมีความมั่นใจในตนเองว่าจะประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียน หรือการประกอบอาชีพ และต้องฝึกวิธีการคิดว่าตนต้องเป็นที่พึ่งพาแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ทั้งนี้การมีทักษะชีวิตที่ดีจะช่วยให้เป็นที่ดี คิดดี ทำดี และมีความสุขในทุก ๆ ด้านของชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยพบว่า ความสุขทางการเงิน สามารถเกิดขึ้นได้จากการมีความสุขในการใช้ชีวิตไม่จำเป็นการเรียน ครอบครัว หรือการทำงาน หรือความสุขเกิดจากการที่คนมีความมั่นคงทางการเงิน สามารถนำเงินไปใช้จ่ายใช้สอยได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการมีทักษะชีวิตที่ดีที่สามารถตระหนักรู้ในตนเองว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพื่อให้ตนเองเกิดความสบายใจและมีความสุข อีกทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนรอบข้างก็จะช่วยให้เกิดความสุขได้ ดังนั้น การสร้างสุขทางการเงินส่วนบุคคลด้วยวิธีง่าย ๆ ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย นำเสนอดังภาพที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะชีวิต และความสุขทางการเงิน

ภาพที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะชีวิต และความสุขทางการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการศึกษาพบว่า การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสุขทางการเงิน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกิดการสร้างหลักสูตรการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีและการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนหรือผู้ที่สนใจศึกษา อีกทั้งการสร้างหลักสูตรระยะสั้น หรือการฝึกอบรม โดยเน้นการใช้ชีวิตบนพื้นฐานความเป็นจริงจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างรายได้และการวางแผนทางการเงินเพื่อให้รู้ถึงสถานะทางการเงินที่แท้จริง

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาทักษะชีวิต จากผลการวิจัยพบว่า การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลต่อการมีทักษะการใช้ชีวิตมากที่สุด ดังนั้น เพื่อให้แต่ละคนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข จึงควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ควบคู่กับการมีทักษะการใช้ชีวิต ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ การตระหนักรู้ในตนเอง และมีมุมมองในการแก้ไขปัญหา หรือหาทางออกที่ดีให้กับตนเอง จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะชีวิตที่เข้มแข็งด้วยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง รู้จักให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งหากเจอปัญหาหนักต้องรู้จักเข้าพบหรือปรึกษาหารือกับคนที่ไว้วางใจจะสามารถหาทางออกที่ดีร่วมกัน นอกจากนี้ การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลต่อความสุขทางการเงิน ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นเงินสำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน เงินออม หรือเงินฉุกเฉิน ทั้งนี้ควรต้องวางแผนทางการเงินด้วยตนเอง หรือการลงทุนในสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เมื่อมีความจำเป็นและยังสามารถมีเงินสำหรับใช้จ่ายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสุขในชีวิตได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพียงหนึ่งแห่ง และมีข้อจำกัด คือ การใช้แบบสอบถามที่ขึ้นอยู่กับกระเมินตนเอง ดังนั้น การวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาข้อมูลนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศไทย หรือแบ่งตามภูมิภาค เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบความสุขทางการเงินเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อีกทั้งสามารถเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับความสุขทางการเงินได้

เอกสารอ้างอิง

- กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. (2567). *งานหลักสูตรและแผนการเรียน*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://academic.uru.ac.th/NameGroup/>.
- กันยสินี ปัญญาอภิวังค์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). ทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปกร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(1), 138-152.
- ชาญณรงค์ ชัยพัฒน์. (2563). *ความยั่งยืนทางการเงินส่วนบุคคลและพฤติกรรมกรรมการออมการลงทุนเพื่อวัยเกษียณ*. ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ตรรกพร สุขเกษม, จิรัฐิฐ เพ็งแดง, มานพ เกตุเมฆ และฤทธิรงค์ เกาภูริระ. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขทางการเงินกับรูปแบบการออมของพนักงานก่อนวัยเกษียณ. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(2), 88-101.

- ธัญวลัย โสดาทิพย์พรชัย และณัฐวุฒิ อันตระกูล. (ม.ป.ป.). การวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก http://www.mba-fin-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2563-1-2_1632628057.pdf
- นภาพร ลิขิตวงศ์จร. (2550). บัญชีครัวเรือน: เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(3), 25-29.
- นิภาพันท์ พูนเสถียรทรัพย์. (2567). ตัวชี้วัดความสุขทางการเงินของมนุษย์เงินเดือน. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/salary-man/financial-index.html>.
- พระศรีรัตน ศิริรัตน์ (ศรีสง่า). (2560). การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของนักศึกษาอาชีวศึกษา. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสนดุชนิต* สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฟ้าวรินยา สูงขาว, สนิษุข คุรุเมือง แสนเสริม, บำเพ็ญ เขียวหวาน และสุรพล เศรษฐบุตร. (2565). การศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดทักษะชีวิตและความสุขในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมการเกษตร*, 39(2), 180-196.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. (2566). รายงานผลการสำรวจสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Health & Wellness) ปี 2566. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2567). จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>.
- รมนปวีร์ อินคำ และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2556). ทักษะชีวิต ทูทางสังคม การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความสุขของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 15(1), 1-27.
- วรพรรณ รัตนทรงธรรม, เฉวียง วงศ์จินดา และวริศรา ดวงตาน้อย. (2563). โมเดลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของเกษตรกร ผู้ปลูกมะม่วงในจังหวัดอุดรดิตถ์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกาญจนบุรี*, 9(2), 217 -229.
- สิริชัย ดีเลิศ และศิริรัตน์ สีดา. (2561). กระบวนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.เพชรบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(1), 2425-2436.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *สร้างสุขการเงินให้มนุษย์เงินเดือน*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.thaihealth.or.th/สร้างสุขการเงิน-ให้มนุษย์/>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>.
- หทัยรัตน์ ครัวรู้ดี, มาลีณี ศรีโมตรี และอรรณพ ตามสีวัน. (2565). การวางแผนทางการเงินส่วนบุคคลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 107-112.
- อลิศรา อ้วนวนิช และกฤติยา สุทธิชื่น. (2560). *คู่มือ Happy Money Guide ตอน เคล็ดลับสร้างสุขทางการเงิน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สืบค้น 25 มิถุนายน 2567 จาก https://media.setinvestnow.com/setinvestnow/Documents/2020/Nov/11_happy-money-guide-financial-wellbeing.pdf.

- Altfest, L. J. (2007). *Personal Financial Planning* (2nd ed.). Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Barclay, D., Higgins, C. & Thompson, R. (1995). The partial least squares (PLS) approach to causal modeling: Personal computer adoption and use as an illustration. *Technology studies*, 2(2), 285-309.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). Harper & Row.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Education Inc.
- McGuire, J. & Priestley, P. (1981). *Life after school: A social skills curriculum. Skill Curriculum*. Pergamon Press.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Perry, V. G., & Morris, M. D. (2005). Who Is in control? The role of self-perception, knowledge, and income in explaining consumer financial behavior. *Journal of consumer affairs*, 39(2), 299-313.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introduction analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี ของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

The relationship between School-Based Management (SBM) and the safety and health of Wat Krathum Suea Pla School

พัชราพรรณ จัดสนาม^{1*}, ปารณีย์ ศรีแก้ว²
Patcharapan Jadsanam^{1*}, Paranee Srikaew²

^{1,2}วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: s66563833009@ssru.ac.th^{1*}, paranee.sr@ssru.ac.th²

Received: March 19, 2025

Revised: May 18, 2025

Accepted: May 23, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา 2. วิเคราะห์ปัจจัยลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา และ 3. นำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการศึกษากับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา จำนวน 62 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่าการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความสัมพันธ์กับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพ

อนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาอยู่ในระดับสูง ($r = 0.704$) และพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านสถานภาพของผู้บริหารเท่านั้น ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, ความปลอดภัย, สุขภาพอนามัย, โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

Abstract

This study aimed to 1. study the relationship between school-based management and safe and healthy school management of Wat Krathum Suea Pla School, 2. analyze general characteristics of school administrators that affect the safe and healthy school management of Wat Krathum Suea Pla School, and 3) propose an appropriate approach for developing safe and healthy school management of Wat Krathum Suea Pla School. This quantitative research was conducted with 62 school administrators, heads of subject groups, teachers, and educational personnel of Wat Krathum Suea Pla School. Data were collected by questionnaire with a content consistency coefficient (IOC) between 0.60 and 1.00 and an alpha coefficient of 0.94. Data analysis was conducted using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as Pearson's correlation. The results of the study revealed that Wat Krathum Suea Pla School had the highest overall level of school-based management for safe and healthy school management. And the overall management of safe and healthy educational institutions was at the highest level. It was found that the management using the school as a base had a high relationship with the management of safe and healthy educational institutions of Wat Krathum Suea Pla School ($r = 0.704$). It was found that only the factor of the status of the administrators had an effect on the management of safe and healthy educational institutions of Wat Krathum Suea Pla School that was statistically significantly different at the 0.05 level.

Keywords: management, School-Based Management, safety, health, Wat Krathum Suea Pla School

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนหรือสถานศึกษา นับว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เนื่องจากเด็กต้องใช้เวลาในสถานศึกษาประมาณ 6-7 ชั่วโมงต่อวัน ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับในโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ ความสนใจ และอุดมคติในชีวิตประจำวันและการเรียนต่อไป จนถึงชีวิตในการทำงานของเด็กทุกคน โดยโรงเรียนนั้นนอกจากจะเป็นสถาบันที่จะสร้างเสริมประชาชนให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถมีความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้แล้ว โรงเรียนยังถือเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่สามารถใช้เป็นแหล่งในการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนด้วยตามโครงการ “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขที่ได้มีประกาศไว้ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) โดยโครงการนี้เป็นดำเนินงานร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก คือ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนอย่างครอบคลุมทุกมิติด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

(กรมอนามัย, 2558) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงานที่ดำเนินการในด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (สำนักความปลอดภัยแรงงาน, 2559) และองค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย (Save the Children Thailand) ได้กำหนด 3 เสาหลัก (three pillars) ของความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียนไว้ คือ 1) อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนที่ปลอดภัย (safer learning facilities) 2) การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา (school disaster management) และ 3) การศึกษาด้านการลดความเสี่ยงและการรู้จักปรับตัวจากภัยพิบัติ (risk reduction and resilience education) (องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย, 2564)

ระบบการศึกษาของไทยให้ความสำคัญในการดูแลผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ มีทักษะความรู้ และเป็นคนดีมีวินัย สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถวางแผนชีวิตและวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม และดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า (บัญชา วงศ์ชื่อ และคณะ, 2567) ดังนั้น ในการดำเนินงานบริหารจัดการสถานศึกษา นอกจากจะให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ยังต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสุขภาพและอนามัย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และได้รับสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมที่ดี สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและปลอดภัย ซึ่งโรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้ พัฒนาคนให้มีสุขภาพและศักยภาพที่ดีที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากการให้การศึกษาแล้ว การส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพและอนามัยแก่ผู้เรียน การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย การให้ความรู้ด้านสุขภาพ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยความปลอดภัยและมีสุขภาพอนามัยในสถานศึกษา โดยมีมาตรการสำคัญ คือ การป้องกันและควบคุมภัยคุกคามต่าง ๆ ทั้งอุบัติเหตุ ความรุนแรงทางสุขภาพกายและจิตใจ โดยต้องมีระบบการประเมินความเสี่ยง การจัดทำแผน การฝึกอบรม การเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน การดูแลความสะอาด การจัดบุคลากร และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งการที่จะดำเนินการด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น ๆ จะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังคณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้โรงเรียนมีอำนาจในการจัดการโรงเรียนใน 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ บุคลากร และด้านทั่วไป โดยคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบและอิสระในการใช้ทรัพยากรมากขึ้น (กิริยณภา หนูอินทร์, 2562) โดยรูปแบบการบริหารดังกล่าว มีข้อดีในการช่วยให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการจัดการศึกษามากขึ้น มีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้ดีขึ้น และเมื่อทราบถึงความต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่นตามบริบทของสถานศึกษาหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ก็ย่อมจะสามารถวางแผนการดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนาด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา โดยมุ่งศึกษาถึงผลที่ได้รับจากการใช้การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียน โดยในการศึกษาค้นคว้าดำเนินการโดยใช้โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ซึ่งเป็นสถาบันที่ดำเนินงานอยู่ภายใต้กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันเปิดสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 ถือเป็นสถานศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญในการดูแลเรื่องความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยของเด็กนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น อยู่ในช่วงวัยที่จะมีการพัฒนาทั้งสติปัญญา อารมณ์ ดังนั้น การส่งเสริมด้านความปลอดภัย และสุขภาพอนามัยที่เหมาะสมให้กับเด็ก ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาก้าวไปสู่

การเป็นวิทยุ และการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทสถานศึกษาใกล้เคียงกับโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ในการนำผลที่ได้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการบริการสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานต่อความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในสถานศึกษาต่อไปได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based management : SBM) เป็นแนวการปฏิวัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษา เพราะการศึกษาเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารควรมีอำนาจการบริหาร อำนาจการจัดการ อำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน จะเห็นได้ว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้คนไทยสามารถปรับตัวให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดศักยภาพในการทำงานและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (กมลกานต์ บุญน้อม, 2559)

รูปแบบการบริหารตามแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาโรงเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ คือ แนวคิดและหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบงานและกลไก จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม กระบวนการดำเนินงานและเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้กระบวนการ โดยกระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วยขั้นตอนตาม 3S Model (School, Strategy, Success Model) รายละเอียดดังนี้ (Hoy & Miskel, 2001)

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน (school potential analysis) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ปัญหาที่เกิดจากการใช้แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านการกระจายอำนาจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การเป็นผู้นำ การบริหารตนเอง ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้พิจารณาว่าโรงเรียนมีความพร้อมหรือไม่ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจว่าจะเลือกแนวทางการบริหารอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับศักยภาพของโรงเรียนมากที่สุด โดยข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้จากเอกสาร รายงานต่าง ๆ เช่น สถิติของโรงเรียน รายงานการประเมินคุณภาพของโรงเรียน การสำรวจภายในโรงเรียน เป็นต้น

2. การกำหนดกลยุทธ์ (strategy) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมกันกำหนดแผนการและขั้นตอนการดำเนินงานจากข้อมูลในขั้นการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุดหรือตัดสินใจเลือกวิธี

ปฏิบัติที่ดีที่สุดให้กับโรงเรียน ได้แก่ รูปแบบที่ผู้บริหารของโรงเรียนมีบทบาทหลัก รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก หรือรูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก โดยการเลือกอาจขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียน

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (strategy implementation) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ ด้านงบประมาณ หรือวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงภายในด้านวัฒนธรรม โครงสร้าง หรือระบบการบริหารของโรงเรียน เช่น กำหนดบุคลากรรับผิดชอบงาน การจัดการทรัพยากร การให้การศึกษา การให้การอบรม การกระตุ้น ส่งเสริมให้ครูทำงานได้อย่างเต็มที่ และจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีภาวะการเป็นผู้นำ มีการจัดระบบอำนาจการและกำกับติดตาม สามารถสร้างแรงจูงใจให้ครูมีทักษะในการแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่รอบคอบเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4. การประเมินผลสำเร็จ (success) เป็นกระบวนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลที่เกิดขึ้น โดยผู้บริหารได้ประชุม นิเทศ และร่วมพิจารณาปัญหา อุปสรรค และข้อบกพร่องที่พบจากการดำเนินงานหรือกิจกรรม เพื่อร่วมกันหาแนวทาง พัฒนา และแก้ไขร่วมกัน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ครู เพื่อดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานจากผู้บริหาร ครู และหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจัดทำรายงานการประเมินภายใน รายงานการประเมินตนเอง รายงานประจำปี และเผยแพร่ในหน่วยงานต้นสังกัด

สรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามความต้องการที่จำเป็นของโรงเรียนและท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน นักเรียน และองค์กรอื่น ๆ มาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมประเมิน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

นโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน

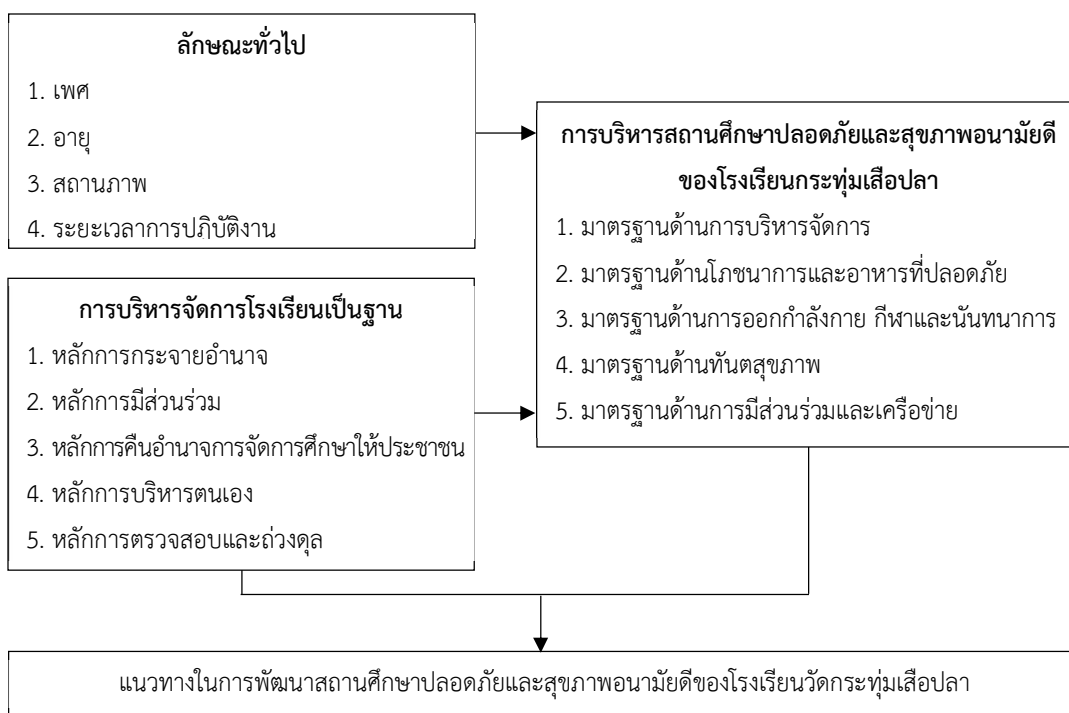
นโยบายและมาตรการด้านสุขภาพและความปลอดภัยในโรงเรียน ครอบคลุมการป้องกันโรคระบาด การจัดการอาคารสถานที่ให้ถูกสุขอนามัย การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันอุบัติเหตุจากภัยธรรมชาติและวัตถุอันตราย การฝึกซ้อมแผนฉุกเฉิน การเฝ้าระวังและดูแลนักเรียนที่เสี่ยง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน โดยในการการประเมินสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยตาม ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การจัดการองค์การและระบบการบริหารโรงเรียนด้วยการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง
2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะการเจริญเติบโตสมวัย โดยการได้รับอาหารที่พอเพียง มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เหมาะสมตามวัย สะอาดและปลอดภัย
3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความแข็งแรง ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา
4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ หมายถึง สภาวะของอวัยวะต่าง ๆ ในช่องปาก
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย คือ การที่สมาชิกของกลุ่มและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพ

โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินผลของสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน (2567) ประกอบด้วย 5 มาตรฐานดังกล่าว เป็นแนวทางในการผลการประเมินสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี รวมถึงการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา จำนวน 62 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้ง 62 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด เนื่องจากเป็นจำนวนประชากรขนาดเล็กเพียง 62 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการสร้างข้อคำถามเพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัย และสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scales) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ 2) มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 3) มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ 4) มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ และ 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย โดยมีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scales) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้โดยอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อให้เครื่องมือมีความเที่ยงตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ มีรายละเอียดดังนี้

1) การตรวจสอบความตรง (validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรง (validity) ในด้านเนื้อหา ภาษา ข้อความ ความหมาย และโครงสร้าง รวมทั้งการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับสิ่งที่ต้องการศึกษาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับสิ่งที่ต้องการศึกษาได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ 0.5 ขึ้นไป (Eisinga et al., 2013) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ในขั้นตอนต่อไป

2) การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาทดสอบความเชื่อมั่นโดยการทดลองนำไปใช้ (tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่าคำถามในแต่ละข้อของแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการศึกษาต้องการ และเป็นคำถามเหมาะสมหรือไม่เพื่อนำมาวิเคราะห์คำนวณหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha - coefficient) ของคอนบราค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟา (alpha-reliability coefficient) ทั้งฉบับเป็น 0.94 ดังนั้นเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ จึงมีคุณภาพอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้อย่างเหมาะสม (Cronbach, 1970)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 62 คน ได้รับข้อมูลคืนทั้งหมด 62 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน (frequency) และร้อยละ (percentage) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ และค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ใช้วิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ One - way ANOVA หรือ F-test

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลามีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.59$) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าการบริหารโดยใช้หลักการคืบอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนมีระดับมากที่สุด ($\mu = 4.64$, $\sigma = 0.59$) และที่น้อยที่สุดคือ หลักการกระจายอำนาจ อย่างไรก็ตาม การบริหารโดยใช้หลักการดังกล่าวก็อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.55$, $\sigma = 0.60$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

การจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	μ	σ	แปลผลระดับการบริหาร
1. หลักการกระจายอำนาจ	4.55	0.60	มากที่สุด
2. หลักการมีส่วนร่วม	4.60	0.59	มากที่สุด
3. หลักการคืบอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน	4.64	0.59	มากที่สุด
4. หลักการบริหารด้วยตนเอง	4.58	0.57	มากที่สุด
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.61	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.60	0.59	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.66$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า โรงเรียนมีมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายมากที่สุด โดยมีมาตรฐานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.60$, $\sigma = 0.69$) และที่น้อยที่สุดคือ มาตรฐานด้านการออกกำลังกายกีฬา และนันทนาการ โดยมีมาตรฐานอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.62$) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

การจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	μ	σ	แปลผลระดับการบริหาร
1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ	4.54	0.56	มากที่สุด
2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย	4.51	0.66	มากที่สุด
3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ	4.45	0.62	มาก
4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ	4.55	0.77	มากที่สุด
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย	4.60	0.69	มากที่สุด
ภาพรวม	4.53	0.66	มากที่สุด

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาอยู่ในระดับสูง ($r = 0.70$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีความสัมพันธ์กับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัย มาตรฐานด้านทันตสุขภาพมากที่สุด โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = 0.74$) และที่น้อยที่สุด คือ มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่พบก็อยู่ในระดับสูง ($r = 0.71$) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์กับการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัย	P
การบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ	0.719
	2. มาตรฐานด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย	0.718
	3. มาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ	0.713
	4. มาตรฐานด้านทันตสุขภาพ	0.749
	5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย	0.711
ภาพรวม		0.704

3.2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้านเพศ อายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาไม่แตกต่างกัน โดยพบว่ามีเพียงปัจจัยด้านสถานภาพเท่านั้น ที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

ลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
	ยอมรับสมมติฐาน	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
1. เพศ		✓
2. อายุ		✓
3. สถานภาพ	✓	
4. ระยะเวลาการปฏิบัติงาน		✓

4. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา

จากผลการศึกษาที่พบสามารถนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา โดยเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือกันระหว่างนักเรียน โรงเรียน และผู้ปกครองในการร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้ความตระหนักและความรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ การส่งเสริมสุขภาพนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพและความปลอดภัย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยอย่างจริงจัง และจะช่วยให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่ปลอดภัยและมีสุขภาพอนามัยที่ดี ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาที่พบ สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีการบริหารโดยใช้หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนมากที่สุด โดยมีการบริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง สถานศึกษามีอำนาจ มีอิสระในการตัดสินใจบริหารงานด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไปภายใต้การบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้การศึกษาดำเนินการตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมกับการกำหนดนโยบายและแผนร่วมตัดสินใจ การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไชยา เทพา (2564) ที่กล่าวว่า หลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง โดยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครอง องค์การชุมชน สถานประกอบการ มีสิทธิจัดการศึกษาได้ หรือการมีตัวแทนชุมชน ผู้ปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การชุมชนไปร่วมเป็นคณะกรรมการโรงเรียน

2. โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า โรงเรียนมีมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่ายมากที่สุด โดยมีมาตรฐานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการที่โรงเรียนให้ความสำคัญกับมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจรรยาพร ภูซัง (2564) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมและเครือข่าย คือ การที่สมาชิกของกลุ่มและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์

ร่วมกันในการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพ โดยการทำความเข้าใจและดำเนิน การอย่างใดอย่างหนึ่งในการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิ แสดงความคิดเห็น ร่วมกันคิด ร่วมกัน วางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบ ทบทวน ร่วมแก้ไข พัฒนาปรับปรุงโครงการ หรือกิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการร่วมกัน

3. การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ส่งผลต่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของ โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับกมลกานต์ บุญน้อม (2559) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง สถานศึกษามีอำนาจ มีอิสระในการตัดสินใจบริหารงานด้านวิชาการบุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไปภายใต้การบริหาร จัดการโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้การศึกษาตรงกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด ดังนั้น ในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนโดยการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ก็ย่อมทำให้ โรงเรียนสามารถจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีได้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับ ความต้องการและรูปแบบวิถีชีวิตในชุมชนที่ตั้งของโรงเรียนมากขึ้น จึงส่งผลให้โรงเรียนสามารถจัดการสถานศึกษาปลอดภัย และสุขภาพอนามัยดีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามมาด้วย

4. ลักษณะทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัย ดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาที่แตกต่างกัน พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านสถานภาพเท่านั้น ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ เนื่องจากสถานภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้บุคคลแต่ละบุคคลมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้ที่มีครอบครัว สมรส มีสามี ภรรยา หรือมีบุตรธิดานั้นพบว่ามักจะมีหน้าที่ในการต้องดูแลครอบครัวเพิ่มมากขึ้นกว่า ผู้ที่มีสถานภาพโสด จึงส่งผลทำให้ผู้ที่มีสถานภาพสมรสมีโอกาสที่จะมีกำลัง และเวลาในการทุ่มเทให้กับการทำงานลดน้อยลง ไปกว่าคนที่มิมีสถานภาพโสด ดังนั้นจึงพบว่า มีเพียงปัจจัยด้านสถานภาพเท่านั้น ที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย และสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาที่แตกต่างกัน ในขณะที่ปัจจัยด้านเพศ อายุ และระยะเวลาในการทำงาน ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของอนุกร บันพุ่มโพธิ์ (2561) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ที่พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับนักเรียนนั้น สิ่งสำคัญคือ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง สถานศึกษามีอำนาจ มีอิสระในการตัดสินใจ ร่วมกับภาคประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดเป็นนโยบายและแผนงานด้านการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัย ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมที่สถานศึกษานั้น ๆ ตั้งอยู่ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามานำเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญการบริหารและการจัดการศึกษา นอกจากจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงาน ดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น ยังก่อให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อโรงเรียนและชุมชนมากขึ้น ซึ่งทำให้งิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการประสบความสำเร็จได้มากขึ้นตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการบริหารจัดการมาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย โดยใช้หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยให้สามารถมีการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดี ที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ดีขึ้น เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการปรับปรุงการสถานศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการดำเนินการโดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจ ในความสำเร็จในการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของประชาชน

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการบริหารจัดการด้านหลักการกระจายอำนาจน้อยที่สุด ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ และการบริหารลงไปยังหน่วยงาน ครู และผู้ปกครอง รวมถึงประชาชน ในท้องถิ่นมากขึ้น พร้อมทั้งสร้างความพร้อมให้กับผู้รับมอบอำนาจ และให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การกระจายอำนาจเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนวัดกระทุ่มเสือปลา มีการบริหารจัดการด้านมาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการน้อยที่สุด ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการด้านมาตรฐานด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการเพิ่มมากขึ้น และควรทำอย่างเป็นระบบและบูรณาการทั้งในระดับนโยบาย การบริหารจัดการ และการจัดสรรทรัพยากร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

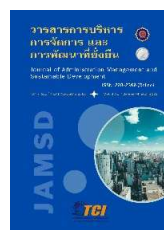
2.1 งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

2.2 ควรมีการวิจัยโดยขยายพื้นที่สถานศึกษาเป็นเขตพื้นที่การศึกษา จะทำให้สามารถเปรียบเทียบผลการศึกษาระหว่างสถานศึกษาเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- กมลกานต์ บุญน้อม. (2559). ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กรมอนามัย. (2558). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558). สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. ศธ. 360 องค์. สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.
- กิริยณภา หนูอินทร์. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการ บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 1(4), 33–39.
- ขจรวรรณ ภู่อจ. (2564). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนใน โรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ไชยา เทพา. (2564). ภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคโควิด-19. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(3), 1027-1044.
- นฤกร ปันพุมโพธิ์, สมศรี ทองนุช และสุเมธ งามกนก. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(1), 81-96.
- บัญชา วงศ์เชื้อ, สิทธิพร เขาค้อน และสิริมาศ ศรขาว. (2567). การจัดการสถานศึกษาปลอดภัยและสุขภาพอนามัยดีของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 7(1), 247-262.
<https://doi.org/10.14456/jra.2024.19>.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). *การวิจัยธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน. (2567). *คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานกิจกรรมสถานนักเรียน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2567*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักความปลอดภัยแรงงาน. (2559). *แผนแม่บทความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน แห่งชาติ (พ.ศ. 2555-2559)*. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย. (2564). *รายงานบทวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิเด็กในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การช่วยเหลือเด็กประจำประเทศไทย.
https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/crsa-sci-thailand_th-final.pdf.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Eisinga, R., Grotenhuis, M., & Pelzer, B. (2013). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown?. *International Journal of Public Health*, 58(4), 637–642.
<https://doi.org/10.1007/s00038-012-0416-3>.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice* (6th ed.). McGraw-Hill.

	ISSN: 2985-2366 (Online) วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน Journal of Administration Management and Sustainable Development Homepage: https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd E-mail: jamsdonline@gmail.com	

การขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

Driven strategies for promoting local cultural development

นฤเบศร์ เจริญศรี^{1*}, ศุภกร มาลีแก้ว², ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย³

Naruebet Charoensri^{1*}, Supakorn Maleekaew², Thirasak Uppamaithichai³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1,2,3}Faculty of Education, Naresuan University

*Corresponding author's e-mail: naruebet66@nu.ac.th^{1*}, thirasaku@nu.ac.th³

Received: May 05, 2025

Revised: July 05, 2025

Accepted: July 17, 2025

บทคัดย่อ

การพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม การขับเคลื่อนกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น จำเป็นต้องใช้แนวทางเชิงระบบที่ครอบคลุมการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนา วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับ สถานศึกษาและชุมชน เนื้อหาของบทความครอบคลุมแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกลยุทธ์ ความสำคัญของการกำหนดทิศทางและ แผนงานที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ตลอดจนปัจจัยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึง แนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาใช้ได้จริง เช่น การบูรณาการวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษา การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมและ เผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน บทความนี้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทขององค์กรต่าง ๆ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้การพัฒนา วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, วัฒนธรรมท้องถิ่น, การบริหารเชิงกลยุทธ์, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The development of local culture is a crucial approach to strengthening community identity and fostering social sustainability. Driving strategies to promote local cultural development requires a systematic approach encompassing policy formulation, management, and the integration of cooperation from all sectors. This article presents concepts related to strategies for local cultural development, utilizing principles of strategic management, environmental analysis, and practical guidelines applicable to educational institutions and communities. The content covers fundamental concepts of strategy, the importance of setting direction and plans aligned with community contexts, and factors facilitating effective strategic mobilization. Additionally, the article discusses practical approaches such as integrating culture into educational curricula, leveraging technology to promote and disseminate local culture, and establishing collaborative networks between governmental, private, and public sectors. This article aims to enhance understanding of strategic mobilization that can be applied across various organizational contexts, pointing out the importance of adaptation to social and economic changes. The goal is to ensure that local cultural development is implemented effectively and sustainably.

Keywords: strategy, local culture, strategic management, sustainable development

บทนำ

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของอัตลักษณ์และภูมิปัญญาชุมชนกลับเผชิญกับความเสี่ยงในการเลือนหายและถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมกระแสหลัก การธำรงรักษาและพัฒนาองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน (Geertz, 1973) โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมแนวคิดและค่านิยมของเยาวชน การนำกลยุทธ์ที่ครอบคลุม เช่น การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม การกำหนดวิสัยทัศน์ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน มาใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในโรงเรียน จึงเป็นแนวทางที่สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกด้านวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (Hitt et al., 2005)

บทความนี้มุ่งเสนอแนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนชนบทที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ผ่านการวิเคราะห์ SWOT และการออกแบบกลยุทธ์เชิงรุก เชิงแก้ไข เชิงป้องกัน และเชิงรับ เพื่อให้การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นมิใช่เพียงการอนุรักษ์ หากแต่เป็นการต่อยอดสู่การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนในอนาคต (Porter, 1996; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันในแง่มุมต่าง ๆ โดยพื้นฐานแล้ว กลยุทธ์หมายถึงแนวทางและแผนปฏิบัติที่มุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กรผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ที่รอบคอบ การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (สิริมนต์ นฤมลศิริ, 2557) การกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจว่าองค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืนและมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

กลยุทธ์ถูกนิยามว่า เป็นแนวทางของผู้บริหารระดับสูงที่ช่วยนำพาองค์กรไปสู่ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Wright et al., 1992) นอกจากนี้ Hitt et al. (2005) ยังกล่าวถึงกลยุทธ์ว่า เป็นชุดของข้อตกลงและแนวทางปฏิบัติที่ออกแบบขึ้น โดยการบูรณาการและประสานจุดแข็งหลักขององค์กร เพื่อสร้างข้อได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ซึ่งแนวทางนี้สะท้อนถึงการจัดการองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายในอย่างมีประสิทธิภาพ

ในมุมมองของนักวิชาการไทย สมุน คณานิตย์ (2552) อธิบายว่า กลยุทธ์เป็นกระบวนการคิด แผนงาน และแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ สร้างความได้เปรียบ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ พิกาวัล เลาวกุล (2553) ยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า กลยุทธ์เป็นวิธีการที่องค์กรต้องปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมภายนอกและศักยภาพขององค์กร

เรวัตร์ ชาตรีวิชัญ และคณะ (2553) กล่าวว่า การกำหนดกลยุทธ์ต้องตอบคำถามสำคัญสองข้อ ได้แก่ “องค์กรจะเข้าไปแข่งขันที่ไหน (where to compete)” และ “องค์กรจะแข่งขันอย่างไร (how to compete)” โดยคำถามแรกช่วยกำหนดแนวทางในการขยายขอบเขตขององค์กร ส่วนคำถามที่สองเป็นแนวทางในการสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ให้แก่องค์กร

อวยชัย วะทา (2555) ชี้ว่า กลยุทธ์ที่ดีควรมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่น เพื่อปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ และมุ่งเน้นที่การเอาชนะคู่แข่ง หรือหลีกเลี่ยงอุปสรรคต่าง ๆ ขณะเดียวกันบุญเลิศ เอ็นคงคา (2549) ให้ความหมายกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการในการกำหนดและประเมินทางเลือก เพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Rothaermel (2013) ยังเสริมว่า กลยุทธ์ คือ แนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุม ทั้งในด้านการแข่งขันและการดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้บริหารนำมาใช้ เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

ในแง่ของการบริหารองค์กรกลยุทธ์เป็นหัวใจของงานบริหาร ผู้บริหารต้องกำหนดแนวทางที่แตกต่างและสร้างสรรค์ เพื่อให้องค์กรดำเนินงานได้เหนือกว่าคู่แข่ง หากปราศจากกลยุทธ์ องค์กรจะขาดแนวทางที่ชัดเจนและไม่สามารถรับมือกับการแข่งขันหรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพานี สฤณภูวนิช, 2553)

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์ หมายถึง แผนการและแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยอาศัยการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ที่ยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในระยะยาว

ความสำคัญของกลยุทธ์

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่สูงขึ้นทุกขณะ กลยุทธ์กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีทิศทางที่ชัดเจน และปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรที่สามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมจะสามารถรับมือกับปัจจัยภายในและภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา กลยุทธ์มีบทบาทในการช่วยให้โรงเรียนสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคผ่านกระบวนการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดแผนพัฒนาและสร้างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับอนาคต (วรารัณณา ผลประเสริฐ, 2554) การจัดการเชิงกลยุทธ์ยังมีส่วนสำคัญในการช่วยลดความซับซ้อนของการดำเนินงานองค์กร ลดแรงต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนาองค์กร องค์กรที่สามารถดำเนินกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถ

กำหนดแนวทางที่ชัดเจน คำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว (อนิวัช แก้วจำนง, 2555)

อีกแง่มุมหนึ่งของความสำคัญของกลยุทธ์ คือ การช่วยให้องค์กรมีกรอบการทำงานและทิศทางที่ชัดเจน ผู้บริหารสามารถวางแผนอย่างเป็นระบบ และสร้างความพร้อมในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางกลยุทธ์ที่ดีช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขันกับองค์กรอื่น ๆ ในอุตสาหกรรมเดียวกัน (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2553)

นอกจากนี้ องค์กรที่มีแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่แข็งแกร่งสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์ที่เหมาะสมช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการแข่งขันที่รุนแรง และสร้างความแตกต่างที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว (ณรงควิทย์ แสนทอง, 2551)

ในยุคที่เศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การมีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันระหว่างองค์กรทวีความรุนแรงขึ้น การเติบโตของเศรษฐกิจทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรไม่สามารถมองข้ามได้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2549)

การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนขององค์กรเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่แสดงถึงความสำคัญของกลยุทธ์ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรได้อย่างแม่นยำ และกำหนดแนวทางที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า และสามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธงชัย สันติวงษ์, 2540)

นอกจากในภาคธุรกิจแล้ว กลยุทธ์ยังมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารในภาครัฐและการเมืองอีกด้วย หน่วยงานภาครัฐที่มีการวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว การนำแนวคิดเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ช่วยให้หน่วยงานสามารถกำหนดเป้าหมายและวางแผนการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (พวงรัตน์ เกสรแพทย์, 2543)

กลยุทธ์ยังช่วยส่งเสริมให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับเป้าหมายระยะยาว การมีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนช่วยให้การทำงานมีทิศทางที่แน่นอน ลดความไม่แน่นอนในการบริหารงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร ทั้งยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดการณ์แนวโน้มของตลาดและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างแม่นยำ องค์กรที่สามารถวางแผนกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่นจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้นและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยกำหนดทิศทางขององค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่รอดและการเติบโตขององค์กรในระยะยาว องค์กรที่สามารถพัฒนากลยุทธ์ที่แข็งแกร่งได้จะสามารถบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในอนาคต นอกจากนี้ การมีแผนกลยุทธ์ที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพสูงสุด และยังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาวอีกด้วย

การพัฒนากลยุทธ์

การพัฒนากลยุทธ์เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น การกำหนดกลยุทธ์ที่ดีต้องพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และการนำแนวคิดที่พัฒนาแล้วไปประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (อารีย์ แฝงสกุลพันธ์, 2553)

การพัฒนากลยุทธ์ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งปัจจัยภายใน เช่น วัฒนธรรมองค์กร ชีตความสามารถของพนักงาน ทรัพยากรทางการเงิน และเทคโนโลยี ตลอดจนปัจจัยภายนอก เช่น การแข่งขันของตลาด การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ความต้องการของผู้บริโภค และภาวะเศรษฐกิจ การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ องค์กรควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ รวมถึงการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ที่นำไปใช้ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการนี้ช่วยให้องค์กรสามารถคงความสามารถในการแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืน (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2556)

กลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงและสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ดีควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมถึงการสร้างระบบการดำเนินงานที่แม่นยำและมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันระยะยาว (ภูริวัจน์ เดชอุ้ม, 2556)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนากลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ช่วยกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ โดยอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนการปรับปรุงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว

องค์ประกอบของกลยุทธ์

องค์ประกอบหลักของกลยุทธ์ประกอบด้วย ขอบเขตขององค์กร วัตถุประสงค์ และการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งหมายถึง การกำหนดว่าตลาดและกลุ่มลูกค้าใดที่องค์กรจะให้ความสำคัญ การตั้งเป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น การเติบโตขององค์กร การเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด และการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการบริหารทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ เช่น การลงทุนทางการเงิน การจัดการบุคลากร และการกระจายทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (บุญเลิศ เย็นคงคา, 2549) ในแง่ของกระบวนการบริหารกลยุทธ์ นักวิชาการได้แบ่งโครงสร้างออกเป็นลำดับขั้นตอนที่แตกต่างกัน บางแนวคิดระบุว่า กระบวนการบริหารกลยุทธ์ประกอบด้วย สามขั้นตอนหลัก ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล (นงนุช ไพบุลย์รัตนานนท์, 2549) ขณะที่บางแนวคิดขยายเป็น สี่ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล (ประยงค์ เนาวบุตร, 2557)

แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมมากขึ้น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดภาระหน้าที่ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์กร 2) การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอก 3) การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กร 4) การวิเคราะห์ SWOT และการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม 5) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และ 6) การติดตามและควบคุมกลยุทธ์เพื่อประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (วิเชียร วิทย์อุดม, 2555) ซึ่งแนวทางนี้ช่วยให้องค์กรสามารถมองเห็นภาพรวมของการวางแผนและดำเนินกลยุทธ์ได้อย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบของกลยุทธ์ยังรวมถึง การกำหนดทิศทางองค์กรและการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการวางแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกจะช่วยให้องค์กรเข้าใจถึงสถานะของตนเองและแนวโน้มของตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การแข่งขันในอุตสาหกรรม และโอกาสที่เกิดขึ้น การวางแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบจะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (พัศตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์, 2545)

กลยุทธ์ยังต้องมีการวิเคราะห์และการตัดสินใจในเชิงกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึง การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อหาโอกาสและอุปสรรค รวมถึงการวิเคราะห์องค์กรจากภายใน เช่น ศักยภาพบุคลากร ระบบการเงิน และเทคโนโลยีเพื่อกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อน การพัฒนาแผนกลยุทธ์ในระยะยาว กลาง และสั้น เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้แผนงานขององค์กรสามารถดำเนินไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างเป็นระบบ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2543)

นอกจากนี้ การกำหนด แนวทางเชิงกลยุทธ์และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ การกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ การค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และการกำหนดนโยบายและกิจกรรมตามกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้การจัดทำแผนกลยุทธ์มีโครงสร้างที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง (พวงรัตน์ เกสรแพทย์, 2543)

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรมีทิศทางที่ชัดเจนและสามารถดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้ องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ขององค์กร การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล การพัฒนากลยุทธ์ที่ดีต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

การนำเสนอกลยุทธ์

การนำเสนอกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสำคัญที่เกิดขึ้นหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลและการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมแล้ว โดยกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการประชุมปรึกษาหารือในที่ทำงานเพื่อพัฒนากลยุทธ์ให้สมบูรณ์ที่สุด ก่อนจะนำเสนออย่างเป็นทางการ กระบวนการนี้มีความสำคัญในการพิจารณาประเด็นปัญหา แก้ไขข้อผิดพลาด และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ซึ่งจะช่วยให้กลยุทธ์มีความครอบคลุมและมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้เสนอว่า ก่อนการนำเสนอกลยุทธ์ องค์กรต้องจัดทำแผนกลยุทธ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร และสามารถระบุศักยภาพ ความพร้อม และทิศทางที่เหมาะสมขององค์กรได้ การศึกษาเบื้องต้นนี้ต้องตอบคำถามสำคัญ และกระบวนการศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กรควรดำเนินการผ่านคณะทำงานเฉพาะกิจที่รับผิดชอบ ซึ่งต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มีอยู่แล้ว เช่น เอกสาร บุคลากร และฐานข้อมูลขององค์กร 3) การประมวลผลข้อมูลและจัดทำรายงาน 4) การตรวจสอบทบทวนข้อมูลเพื่อความถูกต้องและครบถ้วน และ 5) การนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อหารือและปรับปรุง สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการกำหนดและนำเสนอกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้กลยุทธ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ กระบวนการนี้อาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อจำแนกปัจจัยที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร สภาพแวดล้อมขององค์กรสามารถแบ่งออกเป็น สองประเภทหลัก ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก (external environment) เป็นปัจจัยที่องค์กรไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง แต่สามารถคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ โดยประกอบด้วยปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัย

ด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย สภาพแวดล้อมภายใน (internal environment) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งสามารถควบคุมและพัฒนาได้ โดยมีกิจกรรมในประเด็นต่อไปนี้ โครงสร้างและนโยบายขององค์กร การให้บริการและลักษณะของผู้รับบริการ บุคลากรและทรัพยากรมนุษย์ การเงินและงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

เมื่อได้กลยุทธ์ที่ผ่านการวิเคราะห์อย่างรอบคอบแล้ว กระบวนการ นำเสนอกลยุทธ์ ควรดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบจัดทำร่างกลยุทธ์ การเตรียมข้อมูลเพื่อให้คณะกรรมการศึกษากลยุทธ์ได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และการแจกจ่ายเอกสารการวางแผนกลยุทธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษาเบื้องต้น จากนั้นดำเนินการประชุมอย่างเป็นทางการ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำมาปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสมก่อนการประกาศใช้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

กล่าวโดยสรุป การนำเสนอกลยุทธ์เป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยการวางแผนและการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาสภาพแวดล้อมขององค์กร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือต่าง ๆ การพัฒนาแผนกลยุทธ์ และการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้มีความครอบคลุมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง องค์กรที่สามารถดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม และช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้

ความสัมพันธ์ของการพัฒนาท้องถิ่นกับกลยุทธ์

ในบริบทของประเทศไทย การพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระจายอำนาจและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ผ่านแนวทางการพัฒนาแบบบูรณาการ กลยุทธ์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพที่ชัดเจน สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและเศรษฐกิจระดับพื้นที่ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกลยุทธ์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง การวางแผน และการดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ (Porter, 1996) กลยุทธ์ช่วยให้การบริหารทรัพยากรของชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้สามารถรับมือกับปัจจัยแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ สำหรับประเทศไทย การพัฒนาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ชาติที่เน้นการกระจายอำนาจและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนผ่านโครงการและนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

กลยุทธ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น โครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (smart city) ที่รัฐบาลไทยส่งเสริม เพื่อพัฒนาเมืองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564)

2. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น โมเดลประชารัฐที่เปิดโอกาสให้ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559)

3. การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน แนวทางการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งเน้นการรักษาวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559)

4. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างความสามารถทางเศรษฐกิจของประชาชนในท้องถิ่นช่วยให้เกิดการพึ่งพาตนเอง เช่น โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในพื้นที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

5. การติดตามและประเมินผล กลยุทธ์ที่ดีต้องมีระบบติดตามและประเมินผล เช่น ระบบ Thailand 4.0 dashboard ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อวางแผนพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

แนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการพัฒนา วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นทรัพยากรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Geertz, 1973) ในประเทศไทย มีการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น เมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก และโครงการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น มีดังนี้ 1) การศึกษาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การบันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านระบบการศึกษา เช่น การสอนศิลปะพื้นบ้านในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย 3) การพัฒนากิจกรรมและเทศกาลทางวัฒนธรรมการจัดงานประเพณีสามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ เช่น เทศกาลลอยกระทงในจังหวัดสุโขทัยและประเพณีบุญบั้งไฟในภาคอีสาน 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม เทคโนโลยีช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะและประวัติศาสตร์ไทย 5) การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม 6) การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เครือข่ายหมู่บ้านวัฒนธรรม ช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนา

กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในโรงเรียน

การพัฒนาท้องถิ่นไม่เพียงแต่เน้นด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและสร้างความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนถือเป็นศูนย์กลางที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านการบูรณาการในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ที่สามารถใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในโรงเรียนเริ่มจากการวิเคราะห์ SWOT ในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในโรงเรียน ยกตัวอย่าง ได้แก่

จุดแข็ง (Strengths)

1. เป็นโรงเรียนที่มีจุดเด่นในการจัดกิจกรรมโครงการอาชีพที่เชื่อมโยงกับชุมชน เช่น โครงการงานผ้าทอกะเหรี่ยง
2. มีความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีครูครบทุกกลุ่มสาระและสอนตรงวิชาเอก
3. การส่งเสริมอาชีพให้นักเรียนผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง เช่น การทำผ้าทอกะเหรี่ยง
4. เป็นโรงเรียนที่มีเอกลักษณ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง เช่น ภาษา การแต่งกาย และการอนุรักษ์ประเพณี
5. มีจุดเด่นด้านการอนุรักษ์วิถีชนเผ่ากะเหรี่ยง เช่น การระบำกะเหรี่ยงกระท๊อบไม้ และการสนับสนุนให้ครูและนักเรียนสวมใส่ผ้าทอกะเหรี่ยง
6. เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาและสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป
7. ได้รับความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน
8. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งการศึกษาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม

9. นักเรียนมีจุดเด่นในเรื่องการมีมารยาท อ่อน ใจดี ทักทาย ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ขาดงบประมาณ สำหรับการซ่อมแซมอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ โปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ
2. งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน
3. เครื่องมือและอุปกรณ์ สำหรับการจัดการเรียนการสอนยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย
4. ขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ครูพลศึกษาและครูภาษาอังกฤษ
5. ครูที่มีอยู่ไม่ครบตามความต้องการในแต่ละรายวิชา
6. การขาดบุคลากรตรงสายงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน
7. โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวาง ทำให้ยากต่อการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ
8. นักเรียนยังขาดจิตสำนึกในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และไม่ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม

โอกาส (Opportunities)

1. โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางและเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม ซึ่งสามารถใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่นักเรียน

2. นักเรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานเกี่ยวกับการเกษตรจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
3. การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยและรวดเร็วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารงานของโรงเรียน
4. โรงเรียนมีครูที่มีศักยภาพและพร้อมพัฒนาตนเอง รวมถึงมีครูครบเกือบทุกวิชาเอก ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพ การเรียนการสอนได้

5. ครูที่มีความเชี่ยวชาญสามารถต่อยอดการเรียนรู้ของนักเรียนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ

6. โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บริการของทั้ง 4 หมู่บ้าน ทำให้มีความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน

7. นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงหรือมีหลายชาติพันธุ์ ซึ่งมีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ ที่สามารถนำมาประยุกต์ในการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ

8. นักเรียนสามารถนำจุดเด่นของกิจกรรม เช่น วัฒนธรรมชนเผ่า หรือการเกษตร ไปต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตได้

9. วัฒนธรรมและความเชื่อแบบดั้งเดิมของผู้ปกครองสามารถช่วยสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม

อุปสรรค (Threats)

1. การที่โรงเรียนอยู่ใกล้ชุมชนเมือง ทำให้นักเรียนบางส่วนเลือกไปเรียนในเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและโอกาสทางการศึกษามากกว่า

2. ความสะดวกในการเดินทาง เช่น มีรถรับส่งนักเรียน ส่งผลให้มีการเลือกเรียนในโรงเรียนในเมืองเพิ่มขึ้น
3. การเกิดของเด็กในพื้นที่ลดลง ส่งผลให้จำนวนเด็กนักเรียนลดลงในระยะยาว
4. โรงเรียนมีสถานศึกษาใกล้เคียงที่เป็นคู่แข่ง ทำให้เกิดการแข่งขันสูงในการดึงดูดนักเรียน
5. ความถดถอยทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน เช่น การกลั่นแกล้งเพื่อน การขาดมารยาทในสังคม การขาดแรงจูงใจในการเรียน และการขาดระเบียบวินัยในการมาโรงเรียน

6. นักเรียนเข้าถึงอบายมุขได้ง่าย และโรงเรียนมีข้อจำกัดในการควบคุมเรื่องนี้

7. โรงเรียนยังเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยไม่มากพอ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้ทันกับยุคดิจิทัล

8. โอกาสทางการศึกษาต่อในสถาบันที่มีชื่อเสียงในเมืองสูงกว่า ทำให้นักเรียนบางส่วนเลือกย้ายไปเรียนที่อื่น

ผลการวิเคราะห์ SWOT ได้กลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT ได้กลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. เป็นโรงเรียนที่มีจุดเด่นในการจัดกิจกรรมโครงงานอาชีพที่เชื่อมโยงกับชุมชน เช่น โครงงานผ้าทอกะเหรี่ยง	1. ขาดงบประมาณ สำหรับการซ่อมแซมอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ โปรเจคเตอร์ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ
2. มีความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีครูครบทุกกลุ่มสาระ และสอนตรงวิชาเอก	2. งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน
3. การส่งเสริมอาชีพให้นักเรียนผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง เช่น การทำผ้าทอกะเหรี่ยง	3. เครื่องมือและอุปกรณ์ สำหรับการจัดการเรียนการสอนยังไม่ครบถ้วนและทันสมัย
4. เป็นโรงเรียนที่มีเอกลักษณ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง เช่น ภาษา การแต่งกาย และการอนุรักษ์ประเพณี	4. ขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ครูพลศึกษาและครูภาษาอังกฤษ
5. มีจุดเด่นด้านการอนุรักษ์วิถีชนเผ่ากะเหรี่ยง เช่น การระบำกะเหรี่ยง กระบี่ไม้ และการสนับสนุนให้ครูและนักเรียนสวมใส่ผ้าทอกะเหรี่ยง	5. ครูที่มีอยู่ไม่ครบตามความต้องการในแต่ละรายวิชา
6. เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถศึกษาและสืบทอดวัฒนธรรมต่อไป	6. การขาดบุคลากรตรงสายงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอน
7. ได้รับความร่วมมือจากชุมชนและผู้ปกครองในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน	7. โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวาง ทำให้ยากต่อการดูแลและบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ
8. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมทั้งการศึกษาและการอนุรักษ์วัฒนธรรม	8. นักเรียนยังขาดจิตสำนึกในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และไม่ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม
9. นักเรียนมีจุดเด่นในเรื่องการมีมารยาท ยิ้ม ใ้ว ทักทาย ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	SO Strategies (Strengths - Opportunities) ใช้จุดแข็ง เพื่อคว้าโอกาส	ST Strategies (Strengths - Threats) ใช้จุดแข็ง เพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค
1. โรงเรียนมีพื้นที่กว้างขวางและเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม ซึ่งสามารถใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ นักเรียน	1. ใช้จุดเด่นด้านวัฒนธรรมชนเผ่า กะเหรี่ยงและผ้าทอพื้นบ้านในการพัฒนาโครงการอาชีพ เช่น การจัดกิจกรรมผ้าทอกะเหรี่ยงร่วมกับชุมชน และการสร้างผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่าย (S4, S5, S6 ,O3, O4)	1. ใช้พื้นที่กว้างขวางในการพัฒนา กิจกรรมเกษตรกรรมที่สามารถดึงดูด นักเรียนให้อยู่เรียนในโรงเรียน เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาชีพ (S1, S2, S7, T1, T2, T4)
2. นักเรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานเกี่ยวกับการเกษตรจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม	2. พัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ วัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงกับการเรียนการสอน เช่น การเรียนรู้ ภาษา วัฒนธรรม และการเกษตร เพื่อสร้างความน่าสนใจ (S4, S5, O1, O3, O5)	2. ส่งเสริมวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยง ให้เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของโรงเรียน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและลด ปัญหาการย้ายไปเรียนในเมือง (S4, S5, S6, T1, T2)
3. การเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยและรวดเร็วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและ การบริหารงานของโรงเรียน	3. ใช้ความร่วมมือจากผู้ปกครองและ ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และทรัพยากร (S3, S7, O3)	3. ใช้กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและ โครงการงานอาชีพ เพื่อสร้างจุดแข็ง ในการแข่งขันกับโรงเรียนใกล้เคียง (S1, S4, S5, T4, T6)
4. โรงเรียนมีครูที่มีศักยภาพและพร้อมพัฒนาดเอง รวมถึงมีครูครบเกือบทุกวิชาเอก ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพการเรียนการสอนได้	4. นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมเด่นของโรงเรียน เช่น การทำตลาดออนไลน์สำหรับ ผลิตภัณฑ์ของนักเรียน (S2, S4, O1)	4. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อลดช่องว่างกับโรงเรียนในเมือง (S2 ,T6)
5. ครูที่มีความเชี่ยวชาญสามารถต่อยอด การเรียนรู้ของนักเรียนในกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ		
6. โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บริการของ ทั้ง 4 หมู่บ้าน ทำให้มีความร่วมมือ ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน		
7. นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือมีหลายชาติพันธุ์ ซึ่งมีเอกลักษณ์ ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี และ ความเชื่อที่สามารถนำมาประยุกต์ใน การเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ		
8. นักเรียนสามารถนำจุดเด่นของ กิจกรรม เช่น วัฒนธรรมชนเผ่า หรือการเกษตร ไปต่อยอดเป็นอาชีพ ในอนาคตได้		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities)	SO Strategies (Strengths - Opportunities) ใช้จุดแข็ง เพื่อคว้าโอกาส	ST Strategies (Strengths - Threats) ใช้จุดแข็ง เพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค
8. นักเรียนสามารถนำจุดเด่นของ กิจกรรม เช่น วัฒนธรรมชนเผ่า หรือการเกษตร ไปต่อยอดเป็นอาชีพ ในอนาคตได้		
9. วัฒนธรรมและความเชื่อแบบดั้งเดิม ของผู้ปกครองสามารถช่วยสนับสนุน กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการอนุรักษ์ วัฒนธรรม		
อุปสรรค (Threats)	WO Strategies (Weaknesses - Opportunities) ลดจุดอ่อน โดยใช้โอกาส	WT Strategies (Weaknesses - Threats) ลดจุดอ่อน และป้องกันอุปสรรค
1. การที่โรงเรียนอยู่ใกล้ชุมชนเมือง ทำให้นักเรียนบางส่วนเลือกไปเรียน ในเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและ โอกาสทางการศึกษามากกว่า	1. จัดหางบประมาณเพิ่มเติมผ่าน ความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงาน ภายนอก และโครงการรัฐ เช่น การสนับสนุนกิจกรรมผ้าทอกะเหรี่ยง หรือโครงการเกษตร	1. วางแผนการใช้พื้นที่กว้างขวางใน โรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การแบ่งเขตพื้นที่การเกษตร การเรียนรู้ และพื้นที่กิจกรรม (W2, W7, T3, T4)
2. ความสะดวกในการเดินทาง เช่น มีรถ รับส่งนักเรียน ส่งผลให้มีการเลือก เรียนในโรงเรียนในเมืองเพิ่มขึ้น	(W1, W3, O3, O4)	2. จัดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมและ มารยาทของนักเรียน เพื่อลดปัญหา พฤติกรรมและส่งเสริมคุณภาพ การเรียนรู้ร่วมกัน (W3, W8, T5)
3. การเกิดของเด็กในพื้นที่ลดลง ส่งผลให้ จำนวนเด็กนักเรียนลดลงในระยะยาว	2. เพิ่มศักยภาพครูในวิชาที่ขาด เช่น พลศึกษาและภาษาอังกฤษ โดยการจัดอบรมหรือโครงการ แลกเปลี่ยนความรู้กับโรงเรียนในพื้นที่ (W4, W5, W6, O1, O2)	3. ร่วมมือกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ในการช่วยดูแลและให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการลดการเข้าถึงอบายมุข (W3, W8, T5, T6)
4. โรงเรียนมีสถานศึกษาใกล้เคียงที่เป็น คู่แข่ง ทำให้เกิดการแข่งขันสูงใน การดึงดูดนักเรียน	3. ใช้เทคโนโลยีและความพร้อมของครู บางส่วนในการสร้างสื่อการสอนที่ เหมาะสมกับทรัพยากรที่มี (W2, W6, O1, O3)	4. พัฒนาหลักสูตรที่ดึงดูดนักเรียน เช่น หลักสูตรอาชีพเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เพื่อลดการย้ายไปเรียนในโรงเรียน เมือง (W1, W4, T1, T2)
5. ความถดถอยทางการเรียนรู้ของ ผู้เรียนในปัจจุบัน เช่น การกลั่นแกล้ง เพื่อน การขาดมารยาทในสังคม การขาดแรงจูงใจในการเรียน และ การขาดระเบียบวินัยในการมาโรงเรียน	4. พัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนใน การดูแลรักษาอุปกรณ์และทรัพย์สิน ส่วนรวม ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนาน และสร้างแรงจูงใจ (W3, W8, O1)	
6. นักเรียนเข้าถึงอบายมุขได้ง่าย และ โรงเรียนมีข้อจำกัดในการควบคุมเรื่องนี้		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อุปสรรค (Threats)	WO Strategies (Weaknesses - Opportunities) ลดจุดอ่อน โดยใช้โอกาส	WT Strategies (Weaknesses - Threats) ลดจุดอ่อน และป้องกันอุปสรรค
7. โรงเรียนยังเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่มากพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนา การเรียนการสอนให้ทันกับยุคดิจิทัล		
8. โอกาสทางการศึกษาต่อในสถาบัน ที่มีชื่อเสียงในเมืองสูงกว่า ทำให้นักเรียน บางส่วนเลือกย้ายไปเรียนที่อื่น		

ทำให้เกิดกลยุทธ์เชิงรุก ดังนี้

1. ใช้จุดเด่นด้านวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงและผ้าทอพื้นบ้านในการพัฒนาโครงการอาชีพ เช่น การจัดกิจกรรมผ้าทอกะเหรี่ยงร่วมกับชุมชนและการสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย (S4, S5, S6, O3, O4)
2. พัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงกับการเรียนการสอน เช่น การเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม และการเกษตร เพื่อสร้างความน่าสนใจ (S4, S5, O1, O3, O5)
3. ใช้ความร่วมมือจากผู้ประกอบการและชุมชนในเขตพื้นที่บริการของทั้ง 4 หมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และทรัพยากร (S3, S7, O3)
4. นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมเด่นของโรงเรียน เช่น การทำการตลาดออนไลน์สำหรับผลิตภัณฑ์ของนักเรียน (S2, S4, O1)

ทำให้เกิดกลยุทธ์เชิงแก้ไข ดังนี้

1. จัดหางบประมาณเพิ่มเติมผ่านความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานภายนอก และโครงการรัฐ เช่น การสนับสนุนกิจกรรมผ้าทอกะเหรี่ยง หรือโครงการเกษตร (W1, W3, O3, O4)
2. เพิ่มศักยภาพครูในวิชาที่ขาด เช่น พลศึกษาและภาษาอังกฤษ โดยการจัดอบรมหรือโครงการแลกเปลี่ยนความรู้กับโรงเรียนในพื้นที่ (W4, W5, W6, O1, O2)
3. ใช้เทคโนโลยีและความพร้อมของครูบางส่วนในการสร้างสื่อการสอนที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มี (W2, W6, O1, O3)
4. พัฒนาจิตสำนึกของนักเรียนในการดูแลรักษาอุปกรณ์และทรัพย์สินส่วนรวม ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและสร้างแรงจูงใจ (W3, W8, O1)

ทำให้เกิดกลยุทธ์เชิงป้องกัน ดังนี้

1. ใช้พื้นที่กว้างขวางในการพัฒนากิจกรรมเกษตรกรรมที่สามารถดึงดูดนักเรียนให้อยู่เรียนในโรงเรียน เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาชีพ (S1, S2, S7, T1, T2, T4)
2. ส่งเสริมวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงให้เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของโรงเรียน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและลดปัญหาการย้ายไปเรียนในเมือง (S4, S5, S6, T1, T2)
3. ใช้กิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและโครงการอาชีพ เพื่อสร้างจุดแข็งในการแข่งขันกับโรงเรียนใกล้เคียง (S1, S4, S5, T4, T6)

4. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อลดช่องว่างกับโรงเรียนในเมือง (S2 ,T6) และทำให้เกิดกลยุทธ์เชิงรับ ดังนี้
 1. วางแผนการใช้พื้นที่กว้างขวางในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การแบ่งเขตพื้นที่การเกษตร การเรียนรู้ และพื้นที่กิจกรรม (W2, W7, T3, T4)
 2. จัดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมและมารยาทของนักเรียน เพื่อลดปัญหาพฤติกรรมและส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ร่วมกัน (W3, W8, T5)
 3. ร่วมมือกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการช่วยดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการลดการเข้าถึงอบายมุข (W3, W8, T5, T6)
 4. พัฒนาหลักสูตรที่ดึงดูดนักเรียน เช่น หลักสูตรอาชีพเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม เพื่อลดการย้ายไปเรียนในโรงเรียนเมือง (W1, W4, T1, T2)
- กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นภายในโรงเรียนสามารถดำเนินการผ่านหลายแนวทาง ทั้งการบูรณาการในหลักสูตร การสร้างโอกาสทางอาชีพจากวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการตามกลยุทธ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน แต่ยังเป็นการสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจให้แก่นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นอีกด้วย

บทสรุป

การขับเคลื่อนกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่อาจประสบความสำเร็จได้หากปราศจากแนวทางที่เป็นระบบและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา และประชาชนในชุมชน การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ดีต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างรอบด้าน การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สิริมนต์ นฤมลศิริ, 2557; Wright et al., 1992)

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนสามารถเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การบูรณาการวัฒนธรรมลงในหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ และการสร้างเครือข่ายกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้กลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดการสืบสานอย่างต่อเนื่อง (อารีย์ ผั่วสกุลพันธ์, 2553)

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกลยุทธ์เชิงบูรณาการไม่เพียงเป็นการอนุรักษ์สิ่งมีคุณค่าของชุมชน แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมในระดับรากหญ้า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในระยะยาว (Rothaermel, 2013)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). *ดัชนีเมืองอัจฉริยะ ประเทศไทย 2564*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- จิตตินันท์ เตะคุบต์. (2549). *จิตวิทยาการบริการ* (เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงคิวิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นงนุช ไพบูลย์รัตนานนท์. (2549). *องค์การและการจัดการ*. สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- บุญเลิศ เย็นคงคา. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: วิเจ ประพันธ์.
- ประยงค์ เนาวบุตร. (2557). *การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน เอกสารการสอนชุดวิชานโยบาย การวางแผนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์. (2543). *การวางแผนกลยุทธ์สำหรับนักการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัทตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพลุ เดชะรินทร์. (2545). *การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิภาวัล เลาวกุล. (2553). *กลยุทธ์การวางแผนการสื่อสารในภาวะวิกฤตของธนาคารพาณิชย์ไทย*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2556). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูริวัจน์ เดชอู่. (2556). การพัฒนาศักยภาพธุรกิจการจัดการประชุมนานาชาติของไทย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 53(1), 271–296.
- เรวัตร ชาตวิริยกุล, ศรินทร ภูจินดา, วิสุทธิ สมบูรณ์พันธ์, สุพัตรา ปรียพัฒนานนท์, สุรัชย์ ประเสริฐศรี, สุพจน์ ศรีนุตพงษ์, พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, พิทยา วรปัญญา, พิชญ์สินี พิทยานันท์, พิธิษฐ์ พิทยพงษ์, พิชัย อุตตะมะเวทิน, พิชิต วีรังค, พิทยา พุกกะณะสุต, พิชญ์สินี วงศ์วัฒนศานต์ และพิพัฒน์ พงษ์สง่า. (2553). *การจัดการเชิงกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อินเฮาส์ โนว์เลจ.
- วรางคณา ผลประเสริฐ. (2554). *หน่วยที่ 1 แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ ในการบริหารโรงพยาบาล*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2555). *ทฤษฎีองค์การ Organization Theory* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนัชาการพิมพ์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). *คู่มือ การส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”*. กระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2543). *กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์*. สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>.
- สิริมนต์ นฤมลศิริ, ฉลอง ชาตบุระชีวิน, อนุชา กอนพ่วง และ คมกฤษ จำปาสุต. (2557). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของ วิทยาลัยเทคนิค สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์และนวัตกรรม มหาวิทยาลัย นเรศวร*, 16(2), 82–91.
- สุพานี สฤณวานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุมน คณานิตย์. (2552). รูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 3(2), 21–31.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2555). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ = Strategic Management*. สงขลา: นาศิลป์โฆษณา.
- อวยชัย วัฒนา. (2555). *กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำองค์กรชาวบ้านเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชนจังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อารีย์ แก้วสกุลพันธ์. (2553). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures*. New York: Basic Books.
- Hitt, M. A., Ireland, D. R., & Hoskisson, R. E. (2005). *Strategic management: Competitiveness and globalization* (5th ed.). Mason, OH: South-Western College Publishing.
- Porter, M. E. (1996). What is strategy? *Harvard Business Review*, 74(6), 61-78.
- Rothaermel, F. T. (2013). *Strategic management: Concepts and cases*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Wright, P. L., Pringle, C. D., & Kroll, M. J. (1992). *Strategic management: Text and cases*. Boston: Allyn and Bacon.
- .

แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย

Guidelines for project management development according to the annual operational plan of Sukhothai Province

วันชนะ บุญบรรเจิด^{1*}, อติเรก ฟันเชียว²
Wanchanah Boonbunjerd^{1*}, Adirek Funkhiaw²

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

¹Master of Public Administration Program in Public Administration, Kamphaeng Phet Rajabhat University

²Master of Public Administration Program, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Maesot

*Corresponding author's e-mail: pong.skt65@gmail.com^{1*}, adirek_f@kpru.ac.th²

Received: May 26, 2025

Revised: June 19, 2025

Accepted: June 21, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย 2. ศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการ และ 3. เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกโดยเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานผู้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 26 คน ผู้รับผิดชอบ/ผู้มีประสบการณ์ ในการพัฒนาจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567 ของจังหวัดสุโขทัยมี 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การจัดการบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และงบประมาณ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ภาพรวมมี 7 ด้าน ได้แก่ การวางแผนขาดความชัดเจนและยืดหยุ่น การจัดการองค์การ

บุคลากรไม่เพียงพอและภาระงานไม่สมดุล การจัดบุคลากรขาดความเชี่ยวชาญและขาดแรงจูงใจ การอำนวยความสะดวกผู้บังคับบัญชาสั่งการไม่ชัดเจนและตัดสินใจล่าช้า การประสานงานสื่อสารไม่ชัดเจนและขาดความร่วมมือ การรายงานมีขั้นตอนซับซ้อน ขาดการติดตามผล และงบประมาณมีไม่เพียงพอและกระบวนการอนุมัติล่าช้า 3. แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการ ได้แก่ การวางแผนควรชัดเจนและยืดหยุ่น การจัดการองค์การมีประสิทธิภาพ การจัดบุคลากรที่มีความสามารถและแรงจูงใจ การอำนวยความสะดวก มีเอกภาพ การประสานงานที่ราบรื่นและสื่อสารชัดเจน การรายงานที่วัดผลได้จริง และการบริหารงบประมาณที่เหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยควรเริ่มจากการวางแผนที่ชัดเจนและยืดหยุ่น พร้อมประเมินความเสี่ยงและเตรียมแผนรับมือ การจัดการองค์การต้องมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การจัดบุคลากรควรมีการฝึกอบรมและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การอำนวยความสะดวกต้องมีความชัดเจนและเอกภาพ การประสานงานและการสื่อสารต้องรวดเร็วและชัดเจน การรายงานผลต้องใช้ตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้จริง และการบริหารงบประมาณต้องมีความยืดหยุ่นและโปร่งใส

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาโครงการ, การบริหารโครงการ, แผนปฏิบัติการจังหวัด, สุโขทัย

Abstract

This study aimed to: 1. examine the state of project management under the annual provincial action plan of Sukhothai Province; 2. identify obstacles to project management; and 3. propose development strategies for project management. It employed both quantitative and qualitative research methods. Key informants were purposively selected based on specific criteria, including 26 representatives from agencies implementing the fiscal year 2024 annual action plan of Sukhothai Province, and 10 individuals responsible for or experienced in provincial development within the Lower Northern Region 1 cluster. Data were collected using questionnaires and interviews. Statistical tools used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: 1. Project management under the fiscal year 2024 annual action plan of Sukhothai Province encompassed seven aspects: planning, organizational management, personnel management, directing, coordination, reporting, and budgeting. Overall, the appropriateness of project management was rated at a moderate level. 2. The obstacles to project management were also categorized into seven aspects: planning lacked clarity and flexibility; organizational management faced insufficient personnel and imbalanced workloads; personnel management suffered from a lack of expertise and motivation; directing was hindered by unclear instructions and delayed decision-making; coordination was affected by unclear communication and lack of collaboration; reporting involved complex procedures and lacked follow-up; and budgeting was constrained by insufficient funds and delayed approval processes. 3. The proposed development strategies included: clear and flexible planning; efficient organizational management; deployment of competent and motivated personnel; unified and clear direction; smooth and transparent coordination and communication; outcome-based reporting; and flexible and transparent budget management.

Therefore, the development of project management under the annual action plan of Sukhothai Province should begin with clear and adaptable planning, including risk assessment and contingency planning. Organizational management should be efficient and promote inter-agency collaboration. Personnel management should involve training and motivation. Direction should be unified and clear. Coordination and communication should be swift and transparent. Reporting should utilize measurable indicators, and budget management should be flexible and transparent.

Keywords: project development guidelines, project management, provincial action plan, Sukhothai

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาจังหวัดเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานเชิงพื้นที่ โดยมุ่งตอบสนองปัญหาและความต้องการของพื้นที่อย่างครอบคลุม โดยใช้ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลเปรียบเทียบ ปัญหาเชิงพื้นที่ และผลการพัฒนาในอดีตเป็นฐานในการจัดทำแผน ซึ่งต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้จังหวัดสามารถจัดทำแผนและยื่นของบประมาณแบบบูรณาการร่วมกับทุกภาค โดยแผนพัฒนาจังหวัดจะต้องมีข้อมูลเพื่อการพัฒนาได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ 2) ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ 3) ประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่ และ 4) ผลการพัฒนาและแก้ไขปัญห (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย, 2567)

นโยบายการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ปี 2566 – 2570 ต้องยึดยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การเชื่อมโยงแผนในทุกระดับ (one plan) การทำงานเป็นเครือข่าย และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยเสนอแผนใหม่หรือปรับปรุงเมื่อมีสถานการณ์จำเป็น (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย, 2567)

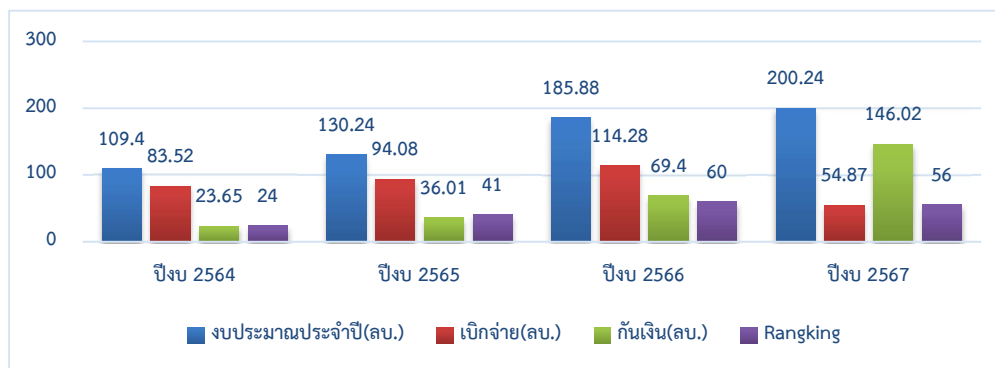
สำหรับปีงบประมาณ 2567 จังหวัดสุโขทัยจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดโดยสอดคล้องกับแผนชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 กำหนดเป้าหมายจังหวัดเป็น “รุ่งอรุณแห่งความสุข เมืองมรดกโลก และอารยธรรม” และกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว 2) พัฒนาเกษตรอาหารแปรรูป และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ 3) พัฒนาคมนาคมและคุณภาพชีวิต 4) พื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 5) เสริมสร้างความมั่นคง และ 6) ยกระดับการบริหารราชการอย่างมีธรรมาภิบาล (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2567)

จังหวัดสุโขทัยได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ภายใต้งบ 4 ผลผลิต/โครงการ 17 กิจกรรม งบประมาณรวมทั้งสิ้น 191,241,700 บาท ไม่รวมงบบริหารจัดการของจังหวัด จำนวน 9,000,000 บาท (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2567) โดยมีผลการดำเนินการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 พบประเด็นปัญหาที่มีนัยสำคัญ ดังนี้

1. ผลการเบิกจ่ายงบประมาณเปรียบเทียบปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2567 โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีผลการเบิกจ่ายต่ำกว่าปีที่ผ่านมา
2. ผลการดำเนินโครงการที่ดำเนินงานไม่แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีจำนวนหลายโครงการ ทำให้ต้องกันเงินงบประมาณไว้เบิกเหลือปี
3. ลำดับจังหวัดที่มีการเบิกจ่ายงบประมาณ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าปีที่ผ่านมา

4. ขาดการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติราชการประจำปี ทำให้ไม่ทราบปัญหา อุปสรรค ในการนำแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดไปปฏิบัติ

5. ผู้บังคับบัญชาไม่ทราบผลสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และไม่มีรายงานแนวทางในการพัฒนาแผนปฏิบัติราชการประจำปี ในปีงบประมาณถัดไป

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบผลการเบิกจ่ายงบประมาณ/ก้นเงินไว้เบิกเหลือเมื่อปี/ลำดับการเบิกจ่าย

ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ.2567

ที่มา: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด (2567)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยในแต่ละปีงบประมาณ อาจเกิดเหตุขัดข้อง ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด แม้จะมีปัญหาการบริหารจัดการโครงการในจังหวัดสุโขทัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการในบริบทของจังหวัดอย่างเป็นระบบ งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นในภาพรวมของการบริหารจัดการโครงการในระดับทั่วไป ซึ่งขาดแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่หรือบริบทเฉพาะของจังหวัดสุโขทัย ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ และตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

การบริหารจัดการตามหลัก POSDCoRB หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพอากาศได้รวบรวมนักวิชาการ เพื่อประเมิน

ข้อผิดพลาดในการบริหาร จัดการในกองทัพที่ผ่านมา เพื่อใช้ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพสูงสุด Gulick & Urwick เป็นหนึ่งในกลุ่มนักวิชาการที่ได้มารวมตัวกันครั้งนั้น ในปี ค.ศ. 1937 โดยเสนอแนวคิดและภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหาร POSDCoRB โดยได้ขยายส่วนสำคัญพื้นฐานที่เรียกว่า The Elements of Management 5 ประการของ Fayol มาปรับปรุงและประยุกต์กับการบริหารงานราชการ ได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานในทำเนียบแก่ประธานาธิบดี รัฐบาลสมัยประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลต์ ของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ตอบคำถามที่ว่าอะไรคืองานของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในที่สุดได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึง กระบวนการบริหาร 7 ประการ POSDCoRB เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหาร สร้างกลไกและโครงสร้างให้กับองค์กร จัดเตรียมบุคลากรที่มีความชำนาญต่างกันให้อยู่ในแผนกที่เหมาะสมกับองค์กร บุคลากรรู้หน้าที่ และผู้บริหารสามารถบริหารและสั่งการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วางกรอบการทำงานให้องค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการบริหาร ส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันภายในองค์กร การบริหารจัดการองค์กรที่ใช้กันทั้งในภาครัฐ และ เอกชนที่ผู้มีอำนาจบริหารมีหน้าที่ และบทบาทการบริหารอยู่ 7 ประการ ดังนี้ (ฐานิสรา กาบบัวศรี, 2562)

1. Planning (P) หรือการวางแผน หมายถึง การเตรียมกิจกรรมและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยแผนงานต้องมีความละเอียด ชัดเจน และยืดหยุ่นเพื่อรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การใช้ระบบการจัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) ช่วยในการจัดสรรงบประมาณและติดตามการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงการวางแผนกับการประเมินแบบสมดุล (balanced scorecard) ช่วยให้สามารถวัดผลความสำเร็จและติดตามความคืบหน้าของโครงการได้ชัดเจน (Kaplan & Norton, 1992)

2. Organizing (O) หรือการจัดองค์กร หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานให้เหมาะสมกับงาน โดยการแบ่งงานและจัดลำดับขั้นตอนการบังคับบัญชา เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การใช้ระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณ (BB EvMIS) ช่วยในการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณและติดตามข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้โปร่งใส ส่วนการใช้ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (contingency theory) ช่วยให้โครงสร้างองค์กรมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ (Lawrence & Lorsch, 1967)

3. Staffing (S) หรือการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน หมายถึง การบริหารงานบุคคล เช่น การสรรหาบุคลากร การพัฒนา และการประเมินผล เพื่อให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการบริหารงบประมาณ (e-budgeting Geographic Information System: E-BGIS) ช่วยจัดการข้อมูลบุคลากรและประเมินผลการทำงานได้โปร่งใสและแม่นยำ ส่วนทฤษฎีการพัฒนาบุคลากร (HRD theory) ช่วยให้การฝึกอบรมบุคลากรมีประสิทธิภาพ รองรับความต้องการในอนาคต (Swanson, 2001)

4. Directing (D) หรือการอำนวยการ หมายถึง การควบคุมการปฏิบัติงานและการประเมินผล โดยใช้ทักษะการบริหาร เช่น ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การจูงใจ และการตัดสินใจ การใช้ระบบ BBL ช่วยในการตัดสินใจทางการเงิน และการอำนวยการโครงการได้รวดเร็วและมีข้อมูลที่ชัดเจน ส่วนการใช้ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (transformational leadership) ช่วยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ทีมงาน เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จตามแผน (Bass, 1985)

5. Coordinating (C) หรือการประสานงาน หมายถึง การประสานงานเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำงานร่วมกัน ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การใช้ระบบการจัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) และระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณ (BB EvMIS) ช่วยให้การทำงานร่วมกันในจังหวัดสุโขทัยมีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลโปร่งใสและสามารถเข้าถึงได้จากทุกหน่วยงาน ส่วนทฤษฎีการประสานงาน (coordination theory) ช่วยให้การทำงานเป็นทีมในองค์กรภาครัฐมีความสอดคล้องและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Mintzberg, 1979)

6. Reporting (R) หรือการรายงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกหน่วยงาน

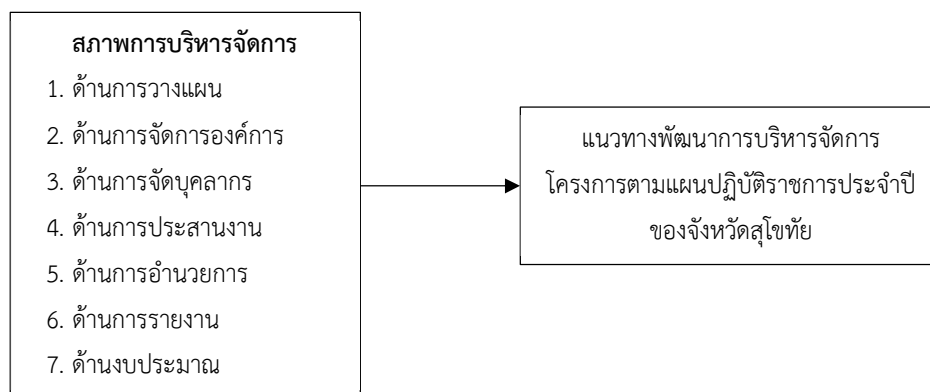
ได้รับทราบความคืบหน้าของงาน โดยใช้ระบบสารสนเทศในการประมวลผลรายงานที่ถูกต้องและทันเวลา การใช้ระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณ (BB EvMIS) ช่วยให้การรายงานผลการใช้จ่ายและติดตามโครงการได้โปร่งใสและทันสมัย ส่วนการใช้ทฤษฎีการวัดผลการปฏิบัติงาน (performance measurement theory) ช่วยในการวัดผลและการรายงานผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Neely et al., 2002)

7. Budgeting (B) หรือการงบประมาณ หมายถึง การจัดทำและควบคุมงบประมาณที่สำคัญในการบริหาร โดยแบ่งเป็นงบประมาณภาคราชการและภาคเอกชน การใช้ระบบการ จัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) ช่วยให้การจัดการงบประมาณในโครงการภาครัฐของจังหวัดสุโขทัยโปร่งใสและแม่นยำ ส่วนทฤษฎีงบประมาณฐานศูนย์ (zero - based budgeting) ช่วยให้การจัดสรรงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด (Pyhr, 1973)

จะเห็นได้ว่า นักวิชาการได้ให้ความสำคัญของ “การบริหาร” ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมและมีกระบวนการบริหารที่เป็นกิจกรรมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การบริหารจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่มีระบบในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์การให้ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งในองค์ประกอบของกระบวนการบริหารที่กล่าวแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าการวางแผน การจัดการ การอำนวยการ การควบคุมงาน ซึ่งมีความสำคัญของการบริหารในจังหวัดสุโขทัย การบริหารเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เป็นกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันดำเนินการ ร่วมแรงร่วมใจกันของสมาชิกในองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ระบบการจัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) ระบบฐานข้อมูลแผน/ผลการปฏิบัติงานและผลการใช้จ่ายงบประมาณ (BB EvMIS) และ BBL เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ โดยการนำแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในแต่ละด้านของ POSDCoRB จะช่วยให้การบริหารจัดการโครงการในจังหวัดสุโขทัยมีประสิทธิภาพสูงสุดและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (Gulick, 1937)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย และเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย โดยผู้ศึกษาได้สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้แทนจากหน่วยงานผู้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของจังหวัดสุโขทัย (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานผู้ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของจังหวัดสุโขทัย (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2567) รวมทั้งสิ้น 4 โครงการ 17 กิจกรรม 13 หน่วยงาน หน่วยงานละ 2 คน แบ่งเป็น 1) ระดับหัวหน้างาน และ 2) ระดับปฏิบัติการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ ผู้แทนจากแขวงทางหลวงชนบทสุโขทัย ผู้แทนจากโครงการชลประทานสุโขทัย ผู้แทนจากที่ทำการปกครองอำเภอศรีสำโรง ผู้แทนจากที่ทำการปกครองอำเภอศรีนคร ผู้แทนจากที่ทำการปกครองอำเภอสวรรค์โลก ผู้แทนจากที่ทำการปกครองอำเภอศรีสัชลาย ผู้แทนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสุโขทัย ผู้แทนจากสำนักงานจังหวัดสุโขทัย ผู้แทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุโขทัย ผู้แทนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุโขทัย ผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสุโขทัย ผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุโขทัย และผู้แทนจากสำนักงานแรงงานจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 26 คน

1.3 กลุ่มเป้าหมายในเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากผู้มีคุณสมบัติที่สำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำกับการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและประสานการดำเนินโครงการพัฒนาจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (พิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ตาก) จำนวน 4 จังหวัด ๆ ละ 1 คน และผู้มีหน้าที่ประสานการบริหารงานกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 1 คน ระดับอำนวยการสูง จำนวน 5 คน และผู้มีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและประสานการดำเนินโครงการพัฒนาจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 (พิษณุโลก เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ ตาก) จำนวน 4 จังหวัด ๆ ละ 1 คน และผู้มีหน้าที่ประสานการบริหารงานกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 1 คน ระดับชำนาญการพิเศษ รวมจำนวน 5 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการโครงการ ตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 จังหวัดสุโขทัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่ง และหน่วยงานที่สังกัด รวม 5 ข้อ เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารจัดการตามหลัก POSDCoRB 7 ด้าน ๆ ละ 5 คำถาม รวม 35 ข้อ เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 ด้าน เป็นคำถามแบบสอบถามประเด็นปัญหาอุปสรรคปลายเปิด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยส่วนที่เป็นแบบการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแผนพัฒนาปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยไปปฏิบัติ เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบริหารจัดการตามหลัก POSDCoRB 7 ด้าน ได้แก่ ข้อที่ 1 ด้านการวางแผน ข้อที่ 2 ด้านการจัดองค์การ ข้อที่ 3 ด้านการจัดบุคลากร ข้อที่ 4 ด้านการอำนวยการ ข้อที่ 5 ด้านการประสานงาน ข้อที่ 6 ด้านการรายงาน ข้อที่ 7 ด้านการงบประมาณ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์หน่วยงาน มอบหมายผู้แทนหน่วยงาน ผู้ดำเนินโครงการ ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 13 หน่วยงาน ๆ ละ 2 คน

2) ติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นจากการตอบกลับ พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องครบถ้วน จนได้มาซึ่งข้อมูลตามแบบสอบถามครบร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ระดับสภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 ด้านที่มีค่าน้อยที่สุด แล้วนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์

3) จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์และจัดบันทึก ณ สำนักงานจังหวัดตาก สำนักงานจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์ และสำนักงานจังหวัดเพชรบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ 18 – 21 มีนาคม 2568

4) เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านวิชาการ ในการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

5) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำไปบันทึก วิเคราะห์และสรุปผล แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์และเรียบเรียงเขียนรายงานต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการหาค่าทางสถิติดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 ด้าน ตามหลัก POSDCoRB 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (planning) ด้านการจัดการองค์การ (organizing) ด้านการจัดบุคลากร (staffing) ด้านการอำนวยความสะดวก (directing) ด้านการประสานงาน (coordinating) ด้านการรายงาน (reporting) และด้านงบประมาณ (budgeting) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

เกณฑ์การให้คะแนน โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของสภาพการบริหารจัดการรายด้านหรือโดยรวม เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนน และการแปลผลข้อมูล ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

สภาพการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมมากที่สุด เท่ากับ 5 คะแนน

สภาพการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมมาก เท่ากับ 4 คะแนน

สภาพการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน

สภาพการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมน้อย เท่ากับ 2 คะแนน

สภาพการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลผล โดยพิจารณาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การแปลผล โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการบริหารโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย ใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30-40 ปี การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนมากดำรงตำแหน่งระดับชำนาญการ มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท ระยะเวลาปฏิบัติงาน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีประสบการณ์บริหารโครงการน้อยกว่า 2 ปี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการตามหลัก POSDCoRB 7 ด้าน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย

ด้านที่	สภาพการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ด้านการวางแผน	3.32	0.68	ปานกลาง
2	ด้านการจัดการองค์การ	3.39	0.59	ปานกลาง
3	ด้านการจัดการบุคลากร	3.44	0.62	ปานกลาง
4	ด้านการอำนวยความสะดวก	3.11	0.58	ปานกลาง
5	ด้านการประสานงาน	3.01	0.61	ปานกลาง
6	ด้านการรายงาน	3.46	0.67	ปานกลาง
7	ด้านการงบประมาณ	3.45	0.64	ปานกลาง
	ภาพรวม	3.31	0.63	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการ ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรายงาน ($\bar{X} = 3.46$) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.45$) ด้านการจัดการบุคลากร ($\bar{X} = 3.44$) ด้านการจัดการองค์การ ($\bar{X} = 3.39$) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.32$) ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.11$) และด้านการประสานงาน ($\bar{X} = 3.01$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 ของจังหวัดสุโขทัย จำนวน 7 ด้าน พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารโครงการ แบ่งตาม 7 ด้าน โดยมีรายละเอียดสำคัญ ได้แก่ การวางแผนล่าช้า ไม่มีประสิทธิภาพ การจัดองค์กร บุคลากรไม่เพียงพอ การจัดบุคลากร ขาดความต่อเนื่องจากการโยกย้าย การอำนวยความสะดวก สื่อสารและตัดสินใจล่าช้าของผู้บังคับบัญชา การประสานงาน การสื่อสารไม่ชัดเจน และทัศนคติไม่ตรงกัน การรายงาน ขั้นตอนเปลี่ยนแปลงซับซ้อน และขาดการติดตามผล งบประมาณ ไม่เพียงพอและล่าช้า

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ดังนี้

1) ด้านการวางแผน คือ ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการสื่อสารและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีการพัฒนาศักยภาพและเครื่องมือที่ทันสมัย และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ควรจัดอบรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจแนวคิดการเชื่อมโยงแผนงานและการจัดทำแผนงานและโครงการอย่างบูรณาการ ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น โดยจัดทำแนวทางปฏิบัติ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และควรประยุกต์การวางแผนแบบคล่องตัว กำหนดวิสัยทัศน์ แผนงาน ให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ไม่กระทบประสิทธิภาพและไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมาย จัดลำดับความสำคัญของโครงการ เน้นความจำเป็นเร่งด่วน ใช้เทคโนโลยีติดตามความก้าวหน้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเวลา

2) ด้านการจัดการองค์การ คือ ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการและการทำงานร่วมกัน ควรจัดการโครงสร้างและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาบุคลากรจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม ควรสื่อสารและการมีส่วนร่วมของบุคลากร ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพทันสมัย และชักจูงเตรียมความพร้อมและการชี้แจงให้ชัดเจน ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3) ด้านการจัดบุคลากร ให้ความสำคัญกับการมอบหมายงานและการจัดสรรบุคลากรอย่างเหมาะสม การพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่จำเป็น บริหารจัดการ ขั้นตอนการส่งมอบงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมและกำกับดูแลอย่างเข้มงวด และสร้างแรงจูงใจและปรับปรุงระบบประเมินผลให้เป็นธรรม

4) ด้านการอำนวยความสะดวก ให้ความสำคัญกับบทบาทของสำนักงานจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกเตรียมความพร้อมและการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว กำหนดอำนาจหน้าที่และความชัดเจนในการสั่งการ สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ บริหารเวลาและการลดความล่าช้า พัฒนาภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

5) ด้านการประสานงาน ให้ความสำคัญกับการมอบหมายและกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ประสานงานและสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการประสานงาน

6) ด้านการรายงาน กำกับเร่งรัดการรายงานความคืบหน้าและปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ออกแบบระบบการติดตามที่รูปแบบและขั้นตอนวัดผลที่ชัดเจน และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง หากเกิดปัญหา สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างทันทั่วทั้ง

7) ด้านงบประมาณ กำกับติดตามการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามและประเมินผลการเบิกจ่ายงบประมาณ และใช้งบประมาณถูกต้องเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย และบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ

การอภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ผู้ศึกษาค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย จากปัญหาอุปสรรคในการบริหารโครงการตามแผนปฏิบัติการจังหวัดสุโขทัย ได้แก่ การวางแผนไม่ชัดเจนและเร่งรีบ ขาดความเข้าใจเรื่องห่วงโซ่คุณค่า (value chain) และความเชื่อมโยงโครงการ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความเชี่ยวชาญ มีการโยกย้ายบ่อย ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่อง ผู้บังคับบัญชาสั่งการไม่ชัดเจน ล่าช้า ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดความไม่เข้าใจร่วมกัน การรายงานผลล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลไม่ครบถ้วน งบประมาณไม่เพียงพอ ขั้นตอนซับซ้อน และขาดความต่อเนื่องในการจัดสรร จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า จากจุดเริ่มต้น ในการจัดทำโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ต้องให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการ 1) การวางแผน การวางแผนต้องชัดเจนและมีขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้โครงการดำเนินงานได้ตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด โดยมีนโยบายและ

วิธีการที่ชัดเจน เพื่อลดความสับสนและทำให้ทุกฝ่ายทำงานในทิศทางเดียวกัน 2) การจัดการองค์การ การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามสายบังคับบัญชาอย่างชัดเจนช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบบทบาทของตนเองและสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพตามแผนโครงการ 3) การจัดบุคลากร เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพ และการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) การอำนวยการ ผู้บังคับบัญชาต้องกำหนดหน้าที่ ขอบเขตงาน และมอบหมายงานอย่างชัดเจนและเหมาะสม เพื่อให้การบริหารโครงการมีประสิทธิภาพ และช่วยให้เจ้าหน้าที่ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความสามารถของตนเอง 5) การประสานงาน เน้นการสื่อสาร การประสานงานและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ 6) การรายงาน ผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ตรงตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับกฤษฎีกา สายนโยบาย (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพผลขององค์การสำหรับธุรกิจก่อสร้างอาคารที่พักอาศัย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการจัดการด้านการจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การจัดการองค์การ การประสานงาน และการรายงานในธุรกิจก่อสร้างยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถพัฒนาได้เพื่อเพิ่มความพึงพอใจลูกค้าและการปรับตัวขององค์กร การประสานงานและการควบคุมงบประมาณมีผลต่อการปรับตัวและคุณภาพผลงาน โดยเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กร และสอดคล้องกับสถิติ ทิพย์มณี และนัยนา เกติวิชัย (2562) ที่ได้วิจัยเรื่อง POSDCoRB และ Good Governance สำหรับธุรกิจเกิดใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า การนำทฤษฎี POSDCoRB มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสตาร์ทอัพ (startup) ช่วยให้ธุรกิจมีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จ โดยประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์การ การจัดหาบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการจัดทำงบประมาณ นอกจากนี้ การใช้หลักธรรมาภิบาลยังช่วยสร้างความยั่งยืนและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และสอดคล้องกับบนพรัตน์ ทรัพย์ภรณ์ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยการบริหารองค์กรที่ผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง ในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การบริหารองค์กรของกรมการปกครองในจังหวัดพิษณุโลก มีการประสานงานที่ดีภายในองค์กร แต่ยังคงเสริมกลไกการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกด้วยเทคโนโลยีสื่อสารที่ทันสมัย การอำนวยการมีช่องว่างในการตัดสินใจที่อาจทำให้การปฏิบัติงานช้า ควรเพิ่มการสื่อสารสองทางระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ส่วนการวางแผนที่คะแนนต่ำสุด ควรพัฒนาแผนงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและตรวจสอบความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอ

การรับรู้ถึงสภาพ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการบริหารโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย คิดว่า แนวทางในการแก้ไขและพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัยนั้นเห็นควรพัฒนา 1) การวางแผน การกำหนดปฏิทินการทำงานที่ชัดเจน และการอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อพัฒนาความรู้ในการวางแผนโครงการ ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ควรปรับปรุงกระบวนการทำงาน แผนเบิกจ่าย การจัดซื้อจัดจ้าง และกระบวนการพัสดุให้รวดเร็วขึ้น และเตรียมความพร้อมในการทำโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการขอรับงบประมาณเพื่อลดปัญหาความล่าช้า 2) พัฒนาจัดการองค์การ จัดสรรบุคลากรให้เพียงพอ ประเมินปริมาณงานและจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ เหมาะสมกับปริมาณงานและความสามารถของบุคลากร ลดภาระงานที่ไม่สมดุล ปรับปรุงการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ลดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จัดประชุมซักซ้อมความเข้าใจร่วมกันเมื่อจำเป็น 3) พัฒนาการจัดบุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญในการเขียนแผนงาน/โครงการ มีการวางแผนการโยกย้ายบุคลากรอย่างรอบคอบ เพื่อลดผลกระทบต่อความต่อเนื่องของโครงการ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน เช่น การให้รางวัลหรือการประเมินผลที่เป็นธรรม เพื่อลดความเครียดของบุคลากร 4) การอำนวยการ จัดเวที

เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาซักซ้อมความเข้าใจการปฏิบัติงานให้ตรงกัน สั่งการ บังคับบัญชา ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสนของเจ้าหน้าที่ เสนอแนวทางในการตัดสินใจให้ผู้บริหารมีทางเลือกได้ถูกต้อง อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย พัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ใน 5) การประสานงาน มอบหมายกลุ่มงานในการให้คำปรึกษาในการประสานงานที่ส่งเสริมความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างบุคลากร เพื่อลดอคติในการทำงาน พัฒนาระบบ 6) การรายงาน โดยการพัฒนานวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลโครงการ พร้อมการฝึกอบรมและจัดทำคู่มือการใช้งานช่วยให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ โดยให้หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ ผู้บังคับบัญชา และประชาชนเข้าถึงข้อมูลและรับรู้ผลการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว และ 7) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านงบประมาณ ปรับปรุงกระบวนการอนุมัติงบประมาณให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงขั้นตอนการจัดทำงบประมาณสำหรับโครงการระยะยาว ให้มีความสะดวกและรวดเร็ว และสร้างความต่อเนื่องในการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณ ชูเกตุ (2563) ที่ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานขององค์กรภาครัฐในการสนับสนุนตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม พบว่า องค์กรภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้รับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับวิสาหกิจชุมชน แต่ยังไม่เพียงพอ และขาดบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นข้อจำกัดหลักในการบริหารโครงการ ปัญหางบประมาณ และการมอบหมายงานที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถทำให้การดำเนินงานไม่เต็มประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัย ได้แก่

1. ด้านการวางแผน แนวทางเดิมใช้การวางแผนโดยไม่คำนึงถึงการประเมินภายในและภายนอกองค์กรอย่างรอบคอบ แต่การใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์ PESTLE เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ในท้องถิ่น จะทำให้การวางแผนมีความรอบคอบและสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การใช้ห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ในการวิเคราะห์กระบวนการทำงานภายในองค์กร จะช่วยให้แต่ละกิจกรรมของโครงการเชื่อมโยงกันได้ดี และลดปัญหาความคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน

2. ด้านการจัดองค์กร การพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับการขับเคลื่อนโครงการภาครัฐของจังหวัดสุโขทัย เป็นสิ่งที่แตกต่างจากการจัดโครงสร้างแบบดั้งเดิม โดยใช้ RACI Matrix เพื่อกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานและบุคลากรในโครงการ ทำให้สามารถลดความซ้ำซ้อนในงานและปรับโครงสร้างให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการจัดบุคลากร แนวทางใหม่ในการจัดการบุคลากรจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความรู้และความสามารถอย่างต่อเนื่องของบุคลากรภาครัฐ โดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในการจัดการความรู้ภายในองค์กร ซึ่งช่วยลดปัญหาการสูญเสียความรู้เมื่อมีการโยกย้ายบุคลากรบ่อยครั้ง และช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้ตามบทบาทหน้าที่ รวมถึงการวางแผนพัฒนาอาชีพเพื่อความยั่งยืน

4. ด้านการดำเนินงาน การอำนวยความสะดวกที่มีความชัดเจนและโปร่งใสเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการใช้การสื่อสารสองทาง (two - way communication) ที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ การมีระบบติดตามและประเมินผลที่เป็นระบบจะช่วยให้การสั่งการมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้เร็วขึ้น การนำเสนอข้อมูลจากทุกฝ่ายในโครงการก็จะช่วยให้ผู้นำตัดสินใจดีขึ้น

5. ด้านการประสานงาน การใช้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-meeting) และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

(e-document) ในการประสานงานทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานมีความสะดวกและทันสมัย ลดความคลาดเคลื่อนในการทำงานร่วมกันจากการใช้กระบวนการทำงานดั้งเดิม โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการประสานงานจะช่วยเพิ่มความคล่องตัวและสามารถติดตามงานได้อย่างชัดเจน

6. ด้านการรายงาน การสร้างฐานข้อมูลกลาง (centralized database) และการรายงานผลที่เน้นความถูกต้องและทันเวลาจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในการติดตามโครงการ ซึ่งแตกต่างจากการรายงานในรูปแบบดั้งเดิมที่อาจเกิดความล่าช้าหรือข้อมูลไม่ครบถ้วน การมีระบบติดตามผลที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในระดับนโยบายจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีข้อมูลสนับสนุนที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

7. ด้านงบประมาณ การบริหารงบประมาณควรมุ่งเน้นที่ความยืดหยุ่น และโปร่งใส การใช้ระบบการจัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) ช่วยให้การบริหารงบประมาณสะดวกและทันสมัย ลดขั้นตอนการขออนุมัติที่ซับซ้อน และการตั้งเกณฑ์ประเมินผลการใช้จ่ายที่สะท้อนถึงผลผลิต (output) และผลลัพธ์ (outcome) จะช่วยให้การใช้จ่ายมีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ

สรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยได้ คือ การบริหารจัดการโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดสุโขทัยได้พัฒนาขึ้น โดยการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ SWOT และการวิเคราะห์ PESTLE และห่วงโซ่คุณค่า (value chain) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และกระบวนการทำงานให้มีความรอบคอบ เชื่อมโยงกัน และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้นในการวางแผน นอกจากนี้ การพัฒนาโครงสร้างองค์กรให้มีความยืดหยุ่นและใช้ RACI Matrix ในการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนโครงการ การจัดการบุคลากรยังเน้นการใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เพื่อจัดการความรู้และพัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พร้อมกับการวางแผนพัฒนาอาชีพ เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างยั่งยืน ในด้านการอำนวยการ การใช้การสื่อสารสองทาง (two - way communication) และระบบติดตามผลช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการสั่งการและตอบสนองต่อสถานการณ์ การใช้ด้านการประสานงาน การใช้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-meeting) และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-document) ในการประสานงานช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงานและเพิ่มความคล่องตัวในการติดตามงาน การสร้างฐานข้อมูลแบบรวมศูนย์ (centralized database) เพื่อให้การรายงานผลมีความถูกต้องและทันเวลา ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารและสุดท้ายการใช้ระบบการจัดการงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ (e-budgeting) ในการบริหารงบประมาณ ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการอำนวยการ ควรให้ความสำคัญกับบทบาทของสำนักงานจังหวัดในการเป็นศูนย์กลางการอำนวยการเตรียมความพร้อมและการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว กำหนดอำนาจหน้าที่และความชัดเจนในการสั่งการ สร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการประสานงาน ควรให้ความสำคัญกับการมอบหมายและกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด ประสานงานและสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการโครงการในจังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของโครงการ (จุดแข็ง) และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ (จุดอ่อน) ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถช่วยลดความซ้ำซ้อนของงาน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และทำให้การทำงานเป็นไปอย่างอัตโนมัติมากขึ้น ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากร

2.3 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญร่วมกัน ซึ่งจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการ และการประสานงานที่ดีจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดความสำเร็จและปรับปรุงโครงการให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2567). *แผนพัฒนาจังหวัดสุโขทัย (พ.ศ. 2566 - 2570)* ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. สำนักงานจังหวัดสุโขทัย.
- กุลนัดดา สายสอน. (2560). *กระบวนการจัดการที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพผลขององค์การสำหรับธุรกิจก่อสร้างอาคารที่พักอาศัย ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- จิรนนท์ ชูเกตุ. (2563). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานขององค์กรภาครัฐในการสนับสนุนตลาดประชารัฐ คนไทยยิ้มได้แห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐานิศรา กาบบัวศรี. (2562). เทคนิคและกระบวนการ POSDCoRB. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 15-22.
- นบนพรัตน์ ทรัพย์ปกรณ์. (2565). *ปัจจัยการบริหารองค์กรที่ผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมการปกครองในจังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาธิต ทิพย์มณี และนัยนา เกิดวิชัย. (2562). POSDCoRB และ Good Governance สำหรับธุรกิจเกิดใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(1), 73-88.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. Free Press.
- Best, J. W. (1981). *Research in education* (4th ed.). Prentice-Hall.

- Gulick, L. H. (1937). Notes on the theory of organization: With special reference to public administration. In L. H. Gulick & L. Urwick (Eds.), *Papers on the science of administration* (pp. 3–45). Institute of Public Administration.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1992). The Balanced Scorecard: Measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 70(1), 71-79.
- Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). *Organization and environment: Managing differentiation and integration*. Harvard University Press.
- Mintzberg, H. (1979). *The structuring of organizations: A synthesis of the research*. Prentice-Hall.
- Neely, A. D., Adams, C., & Kennerley, M. (2002). *The performance prism: The new performance measurement framework*. Financial Times Prentice Hall.
- Pyhrr, P. A. (1973). *Zero-base budgeting: A practical management tool for evaluating expenses*. Wiley.
- Swanson, R. A. (2001). Human resource development and its underlying theory. *Human Resource Development International*, 4(3), 299-312.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

Factors affecting job performance of employees at the Provincial Electricity Authority (Head Office)

ปราชญา ชนะสงคราม^{1*}, ไพลิน กิตติเสรีชัย²

Prachaya Chanasongkram^{1*}, Pailin Kittisereechai²

^{1,2}ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

*Corresponding author's e-mail: prachaya.chan@ku.th^{1*}, fsocplkc@ku.ac.th²

Received: May 25, 2025

Revised: June 11, 2025

Accepted: June 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) จำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.975 และสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย ด้านคุณภาพงาน ด้านเวลาการทำงาน และด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และระยะเวลาการทำงานมีความแตกต่างของประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงานความรับผิดชอบ (ซึ่งเป็นปัจจัยแรงจูงใจ) และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ซึ่งเป็นปัจจัยค้ำจุน) จากผลการวิจัย ผู้บริหารองค์กร

สามารถนำผลลัพธ์ไปใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาแรงจูงใจและการจัดสภาพแวดล้อม การทำงานที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมความรับผิดชอบในงาน เพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงบวก และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการทำงาน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

Abstract

This research aimed to study the level of work efficiency of the Provincial Electricity Authority (Head Office) employees, compare the level of efficiency according to personal factors, and study the motivational and supportive factors that affect work efficiency. The sample group was 350 Provincial Electricity Authority (Head Office) employees. The instrument used was a questionnaire with a reliability of 0.975. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test, The study also employed one-way analysis of variance and multiple regression analysis. The statistical significance level was set at 0.05. The research results found that the sample group had the highest level of work efficiency, consisting of work quality, working time, and resource efficiency. Personal factors, including gender, age, education level, status, and working time, had statistically significant differences in work efficiency. Factors that had statistically significant effects on work efficiency were work achievement, job characteristics, and responsibility (which are motivating factors) and work environment, compensation, and interpersonal relationships (which are supportive factors). From the research results, executives can use the results to determine guidelines for developing motivation and creating a work environment that was conducive to efficiency, such as promoting work responsibility, increasing positive communication channels, and improving the work environment to be suitable for work.

Keywords: job performance, Provincial Electricity Authority (Head Office)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันมากขึ้น ทั้งด้านการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงไปของสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม พรรณราย (2565) กล่าวว่า องค์กรทุกประเภท ทั้งในภาครัฐ การ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ต่างก็จำเป็นต้องตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการ หรือวิธีการทำงาน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมไปถึงกลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จในการทำงาน หรือเทคนิคการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานตลอดจนวิธีการทำงานให้มีความสุข ทั้งนี้องค์กรทั้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า องค์กรจะมีความเจริญก้าวหน้า หรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานต้องมีคุณภาพ และสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการจะพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานนั้น สามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น การวิเคราะห์ตนเอง ความมุ่งมั่นการวางแผน การคิดบวก ผักผ่อนหาความรู้เพิ่มเติม การมีบุคลิกภาพที่ดี การสื่อสาร สมาธิ และการรักษาสุขภาพของตนเองให้ได้อยู่เสมอ (อรสุตา ดุสิตรัตน์กุล, 2557)

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) จัดว่าเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ที่มุ่งเน้นการพัฒนา การปฏิบัติงานของทุกภาคส่วนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังภารกิจของการไฟฟ้า ในการจัดหา ให้บริการพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ให้เกิดความพึงพอใจทั้งด้านคุณภาพและบริการ อย่างมีประสิทธิภาพ การไฟฟ้าได้ทำการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม และแผนการดำเนินงานหลักเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน อันได้แก่แผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) พ.ศ. 2567 - 2571 ซึ่งมีการระบุวิสัยทัศน์ขององค์กรไว้ว่า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะเป็นองค์กร “ไฟฟ้าอัจฉริยะ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน” พร้อมทั้งได้ระบุความสามารถหลักขององค์กรไว้ใน 2 ประเด็น ได้แก่ “บริหารจัดการ และบริการ ระบบจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าที่มีความครอบคลุมอย่างมีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย เชื่อถือได้” และ “การให้บริการ ระบบไฟฟ้า ที่ครบวงจรอย่างมีมาตรฐานและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้บริการ” นอกจากนี้ ยังมีการระบุถึงประสิทธิภาพขององค์กร ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตไว้ภายใต้ 3 ประเด็น (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2567) ดังนี้ 1) ทักษะของพนักงาน ในการยอมรับและบริหารการเปลี่ยนแปลง (change management) 2) ความสามารถในการดำเนินงาน และทักษะของ พนักงาน เพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้องในอนาคต และ 3) ทักษะของพนักงานในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ในเชิงธุรกิจ อาทิ การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ด้านการตลาด เพื่อใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

ดังนั้น ประสิทธิภาพขององค์กรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทั้ง 3 ประเด็นข้างต้น คือ การให้ความสำคัญในการพัฒนา การบริหารและการพัฒนาพนักงานให้มีทักษะความสามารถ เพื่อรองรับทิศทางการดำเนินงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในอนาคต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังได้ให้ความสำคัญถึงการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีคุณธรรม เพื่อสนับสนุนทิศทางการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่จะก้าวไปสู่การเป็นระบบโครงข่ายไฟฟ้า อัจฉริยะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (digital utility and green grid) โดยยกระดับการบริหารจัดการระดับสากลด้วยดิจิทัล และนวัตกรรม โดยมีทุนมนุษย์เป็นแกนขับเคลื่อนสำคัญสอดคล้องกับนโยบายผู้ว่าการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ด้านพนักงาน (people) ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารและพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อนำศักยภาพของพนักงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร มีการยกระดับทักษะ (upskill) และการเรียนรู้ทักษะใหม่ (reskill) รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน สร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขโดยให้ผู้บริหารเป็นต้นแบบ (role model) ของพนักงาน และกระตุ้นให้บุคลากร มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนในองค์กรซึมซับวัฒนธรรมองค์กร และมีความเป็นพลเมืองการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค (PEA citizen) ทั้งในด้านการดำเนินงาน และการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอย่างแท้จริง (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2567)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการทำงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) ของประภาส โปธิพิชัย (2563) พบว่า พนักงานในองค์กรบางส่วนมีผลการดำเนินงานไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งที่เป็นงานประจำที่รับผิดชอบตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย อาจเพราะงานที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงต่อความสามารถของแต่ละบุคคล พนักงานบางคนไม่ทุ่มเททั้งความรู้ และความสามารถในการปฏิบัติงานให้เต็มความสามารถ อาจเพราะองค์กรขาดสิ่งจูงใจ ที่จะทำให้พนักงานมีความทุ่มเท กับการปฏิบัติงาน และการพัฒนาตนเองควบคู่กับองค์กร ฉะนั้น การที่องค์กรจะเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร และการมีพนักงานที่มีคุณภาพ เพราะพนักงานถือเป็นส่วนสำคัญ ขององค์กร และการที่จะให้ได้มาซึ่งพนักงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญและรับรู้รับฟัง ความต้องการของพนักงาน เพราะคนทุกคนล้วนมีความต้องการ มีเป้าหมายมีความคิดที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้การสร้าง แรงจูงใจที่ดีให้กับพนักงานก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานขององค์กร เพราะถ้าองค์กรใดขาดแรงจูงใจในการทำงาน แล้วก็จะเกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น งานที่ได้รับมอบหมายไม่มีคุณภาพ พนักงานขาดความตั้งใจในการทำงาน การทำงาน จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น พนักงานจะต้องมีแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการ

ที่จะปฏิบัติงาน ในทุก ๆ องค์กรจึงมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นนโยบายสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) เพื่อให้องค์กรสามารถนำผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยไปให้ผู้บริหารพิจารณาใช้เป็นแนวทางการนำไปวางแผน ทั้งยังเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้ฝ่ายบริหารงานบุคคลนำไปใช้ในการพัฒนาการทำงานของพนักงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Herzberg's two – factor theory)

Herzberg et al. (1959) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการทำงานหรือแรงจูงใจภายในบริบทของการทำงาน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานของคนเกิดจากกลุ่มปัจจัยที่แยกจากกัน 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยค่าจูงและปัจจัยจูงใจ จึงได้เสนอทฤษฎี 2 ปัจจัย (two - factor theory) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงาน เพราะเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลทุ่มเทความสามารถและความพยายามทำงานให้ดีที่สุดปัจจัยจูงใจจะมีผลต่อความสำเร็จของงาน ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจในงาน ปัจจัยดังกล่าวจะมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ได้แก่ ความสำเร็จในงาน ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับ และความก้าวหน้า
2. ปัจจัยค่าจูง หมายถึง ปัจจัยที่ป้องกันและลดความรู้สึกไม่พอใจในการทำงานของบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำงาน ถ้าไม่มีปัจจัยดังกล่าว จะทำให้บุคคลรู้สึกไม่พอใจในการทำงาน ได้แก่ เงินเดือนและสวัสดิการ ความมั่นคงในงาน นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's need hierarchy theory)

Maslow (1954) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการไว้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกายของมนุษย์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น อาหาร น้ำ การนอนหลับและความต้องการอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เป็นความต้องการได้รับการปกป้องจากภัยอันตรายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินที่มีอยู่

ขั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม (social needs) เป็นความต้องการความรัก มิตรภาพการได้รับการยอมรับจากคนอื่นและรู้สึกมีส่วนร่วมในกลุ่ม

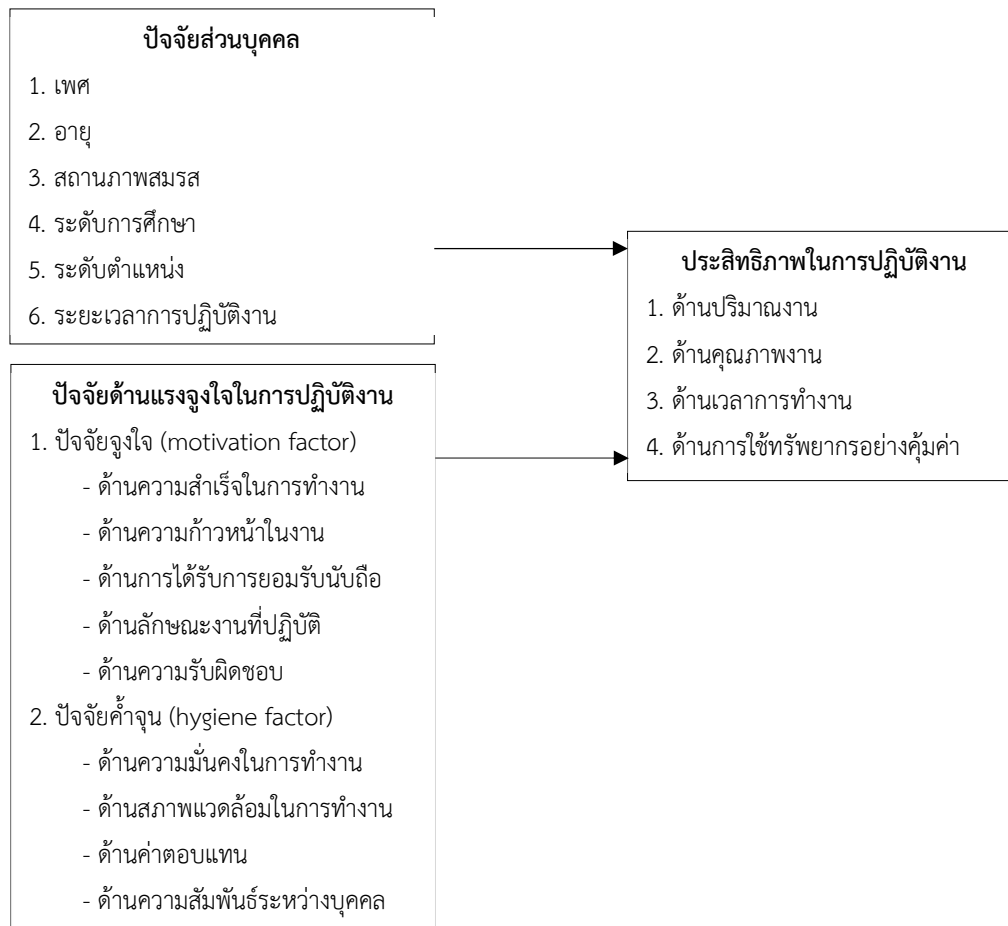
ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการนับถือ (esteem) เป็นความต้องการได้รับการยกย่อง ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอก คือ การได้รับการยกย่องจากสังคม และปัจจัยภายใน คือ มีความภูมิใจในตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเอง ความมั่นใจในตนเอง ความต้องการบรรลุความสำเร็จและความสำเร็จของตนเอง

ขั้นที่ 5 ความต้องการความสำเร็จ (self - actualization) การเติมเต็มศักยภาพสูงสุดของตนเอง ทำทุกอย่างได้เท่า ๆ กับ

ที่ผู้อื่นสามารถทำได้ ซึ่งความต้องการความสำเร็จของแต่ละบุคคลก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson & Plowman (1953) ที่เสนอองค์ประกอบของประสิทธิภาพใน 4 ด้าน และทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) ที่แบ่งแรงจูงใจในการทำงานออกเป็นปัจจัยจูงใจ (motivation factors) และปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ซึ่งใช้ในการกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามของการวิจัยครั้งนี้ กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในสังกัดสำนักงานใหญ่ จำนวน 3,693 คน (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในสังกัดสำนักงานใหญ่ จำนวน 350 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie & Morgan (1970, อ้างใน ไพศาล วรคำ, 2564) ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) จัดทำขึ้นโดยอิงจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมถึงเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดบางส่วน เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านปัจจัยค่าจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามใช้รูปแบบมาตราส่วนประมาณค่าการตอบแบบสอบถามด้วยการให้คะแนน (rating scale) มี 5 ระดับ ซึ่งกำหนดระดับและเกณฑ์น้ำหนักคะแนนได้ดังต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1

โดยก่อนนำแบบสอบถามไปใช้จริง ได้มีการตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.975 ซึ่งมากกว่า 0.70 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผ่านการขอความอนุเคราะห์จากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ส่วนข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ บทความทางวิชาการ รายงานประจำปีของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และเอกสารจากเว็บไซต์ขององค์กร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เชิงอนุมาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผลข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และแนวโน้มของข้อมูลจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับความคิดเห็น ได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์เชิงอนุมาน ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ประกอบด้วย การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ปัจจัยแรงจูงใจและค่าจ้าง) กับตัวแปรตาม (ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน) การวิเคราะห์ทั้งหมดดำเนินการโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 ซึ่งหมายความว่า หากผลการวิเคราะห์มีค่าน้อยกว่าระดับนี้ จะถือว่ามีความแตกต่างหรือมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) มีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะด้านปริมาณงาน คุณภาพงาน เวลาการทำงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมและความใส่ใจในการทำงานของพนักงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัจจัยประสิทธิภาพ
ด้านปริมาณงาน	4.13	0.63	สูง
ด้านคุณภาพงาน	4.24	0.56	สูงมาก
ด้านเวลาการทำงาน	4.33	0.53	สูงมาก
ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	4.21	0.60	สูงมาก
ภาพรวม	4.26	0.53	สูงมาก

2. การเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลบางประการส่งผลให้เกิดความแตกต่างในระดับประสิทธิภาพของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ อายุ ($F = 3.145$, $p = 0.025$) ระดับการศึกษา ($F = 3.075$, $p = 0.028$) สถานภาพสมรส ($F = 3.376$, $p = 0.019$) และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ($F = 7.573$, $p = 0.000$) ขณะที่เพศ ($t = -1.420$, $p = 0.156$) และตำแหน่ง ($F = 1.820$, $p = 0.124$) ไม่แสดงความแตกต่างในระดับที่มีนัยสำคัญ ดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) จำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	180	4.25	0.52	-1.420	.156
หญิง	150	4.33	0.54		

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	แหล่งความแปรปรวน	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน				
		SS	df	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	2.597	3	0.866	3.145	0.025 [*]
	ภายในกลุ่ม	95.243	346	0.275		
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.541	3	0.847	3.075	0.028 [*]
	ภายในกลุ่ม	95.299	346	0.275		
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.783	3	0.928	3.376	0.019 [*]
	ภายในกลุ่ม	95.057	346	0.275		
ตำแหน่ง	ระหว่างกลุ่ม	2.022	4	0.506	1.820	0.124
	ภายในกลุ่ม	95.818	345	0.278		
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	7.897	4	1.974	7.573	0.000 [*]
	ภายในกลุ่ม	89.943	345	0.261		

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) พบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพได้ร้อยละ 61.4 ($R^2 = 0.614$) และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.604 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก จากผลการวิเคราะห์พบว่า มีตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวม 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($Beta = 0.209$, $p < 0.001$) แสดงว่า เมื่อพนักงานรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จในการทำงาน จะส่งผลให้ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ($Beta = 0.326$, $p < 0.001$) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพมากที่สุดในกลุ่มทั้งหมด แสดงว่า เมื่องานมีความชัดเจน ทำง่าย และมีความหมาย จะช่วยส่งเสริมให้พนักงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบ ($Beta = 0.172$, $p = 0.001$) สะท้อนว่า ความรับผิดชอบที่พนักงานได้รับหรือรับรู้ มีผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงาน โดยผู้ที่ทำหน้าที่ชัดเจนและรู้สึกเป็นเจ้าของงานจะทำงานได้ดีขึ้น ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($Beta = 0.208$, $p < 0.001$) หมายความว่า สภาพแวดล้อมที่ดี เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย ความสะดวกในการทำงาน มีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของพนักงาน ด้านค่าตอบแทน ($Beta = -0.099$, $p = 0.026$) แม้ผลจะเป็นค่าลบ แต่อยู่ในระดับนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า เมื่อพนักงานไม่พึงพอใจต่อค่าตอบแทน อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($Beta = 0.197$, $p < 0.001$) สะท้อนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่ม

ประสิทธิภาพในการทำงาน ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ ได้แก่ ความก้าวหน้าในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และความมั่นคงในการทำงาน ไม่แสดงผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) จึงไม่สามารถสรุปได้ว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างชัดเจน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่)

ปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน	B	S.E.	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	1.015	0.177		5.724	0.000**
ด้านความสำเร็จในการทำงาน	0.206	0.042	0.209	4.878	0.000**
ด้านความก้าวหน้าในงาน	0.041	0.029	0.062	1.386	0.167
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	-0.024	0.042	-0.027	-0.561	0.575
ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ	0.239	0.040	0.326	5.974	0.000**
ด้านความรับผิดชอบ	0.150	0.045	0.172	3.349	0.001**
ด้านความมั่นคงในการทำงาน	-0.058	0.035	-0.075	-1.648	0.100
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	0.146	0.034	0.208	4.291	0.000**
ด้านค่าตอบแทน	-0.081	0.037	-0.099	-2.231	0.026**
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	0.168	0.041	0.197	4.151	0.000**

R = 0.784, R square = 0.614, Adjust R square = 0.604

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีระดับประสิทธิภาพในการทำงานอยู่ในระดับสูงมาก ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณงาน คุณภาพงาน เวลาการทำงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 และสนับสนุนทฤษฎีของ Peterson & Plowman (1953) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของงานขึ้นอยู่กับคุณภาพ ปริมาณ ความรวดเร็ว และต้นทุนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของคิพร วียะวงศ์ (2564) ที่มองว่าประสิทธิภาพเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ประสิทธิภาพที่ดีเกิดจากการดำเนินงานที่ใช้คน เวลา และวัสดุอย่างมีคุณค่า การที่พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) มีประสิทธิภาพในระดับสูงมาก อาจสะท้อนให้เห็นถึงระบบการบริหารงานที่มีมาตรฐาน การกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน และการมีระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้พนักงานตระหนักถึงบทบาทของตนเอง และตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังอาจเกี่ยวข้องกับการอบรมและพัฒนาทักษะของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ในงาน

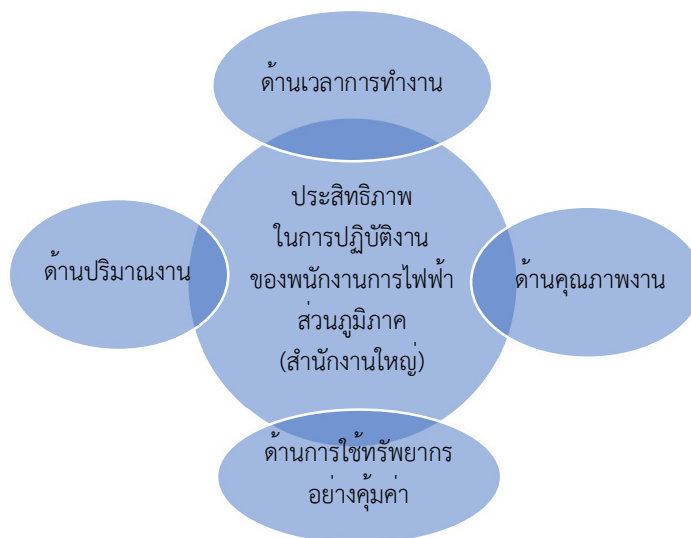
2. ความแตกต่างของประสิทธิภาพตามลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาการทำงาน มีผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานของบุรณี สุริยไชย (ม.ป.ป.) ที่พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การทำงานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร อาจเกิดจากลักษณะงานในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่เน้นระบบงานตามกระบวนการมากกว่าความอาวุโส ผลการวิจัยในข้อนี้ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างในลักษณะส่วนบุคคลบางด้านสามารถมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น พนักงานที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าอาจมีทักษะในการวางแผนหรือวิเคราะห์ข้อมูลที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน สถานภาพสมรสและระยะเวลาในการทำงานอาจสัมพันธ์กับความมั่นคงและประสบการณ์ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การที่ปัจจัยระดับตำแหน่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจสะท้อนว่า นโยบายของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมุ่งผลลัพธ์มากกว่าการให้ความสำคัญกับลำดับขั้นหรือตำแหน่ง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำภายในองค์กร

3. ผลของปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุน จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ทั้งปัจจัยแรงจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ ค่าตอบแทน สภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ผลการวิจัยนี้สนับสนุนแนวคิดของ Herzberg's two - factor theory ซึ่งแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ (motivators) ที่ส่งเสริมความพึงพอใจและผลักดันให้พนักงานสร้างผลงาน ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ที่ช่วยลดความไม่พึงพอใจและรักษาสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม นอกจากนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1954) ซึ่งระบุว่าความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความมั่นคง ความสัมพันธ์ ต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่บุคลากรจะสามารถพัฒนาสู่ความสำเร็จในระดับสูง การที่ปัจจัยแรงจูงใจและค้ำจุนมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า พนักงานมิได้ขับเคลื่อนการทำงานเพียงเพราะหน้าที่หรือค่าตอบแทนเท่านั้น แต่ยังต้องการได้รับการยอมรับและมีโอกาสเติบโตในงานที่รับผิดชอบ องค์กรจึงควรส่งเสริมทั้งในเชิงวัตถุและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการจัดระบบรางวัล การยกย่องเชิงสัญลักษณ์ การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย หรือการพัฒนาความสัมพันธ์ในทีมงาน เพราะเมื่อพนักงานรู้สึกได้รับการสนับสนุนอย่างรอบด้าน ก็จะสามารถแสดงศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ และสร้างผลการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพต่อเนื่องในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สำนักงานใหญ่) ประกอบด้วย ด้านเวลาการทำงาน ด้านคุณภาพงาน ด้านการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และด้านปริมาณงานตามลำดับ โดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และระยะเวลาการทำงาน มีความแตกต่างของประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ (ซึ่งเป็นปัจจัยแรงจูงใจ) และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ซึ่งเป็นปัจจัยค้ำจุน) องค์ความรู้ใหม่ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงาน และความรับผิดชอบ รวมถึงปัจจัยค่าจ้าง ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ล้วนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

1.1 การส่งเสริมระบบความสำเร็จในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม องค์กรควรกำหนดเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน มีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่โปร่งใสและสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้รางวัลหรือการยกย่องเชิงบวกแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน

1.2 การออกแบบลักษณะงานให้มีความหมายและท้าทาย องค์กรควรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของพนักงาน พร้อมเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแก้ปัญหา เพื่อเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของในงาน และสร้างคุณค่าต่อบทบาทของตนเอง

1.3 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความรับผิดชอบ การสนับสนุนให้พนักงานมีโอกาสในการตัดสินใจบางประการเกี่ยวกับหน้าที่ของตน จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในบทบาทหน้าที่ และเพิ่มความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงาน

1.4 การพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อสมรรถนะสูงสุด ควรปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในสำนักงาน เช่น ความสะอาด แสงสว่าง การจัดวางอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับลักษณะงาน รวมถึงบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อความผ่อนคลาย และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การปรับระบบค่าตอบแทนให้ยุติธรรมและมีแรงจูงใจ ควรพิจารณาค่าตอบแทนให้สอดคล้องกับภาระงาน และผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีระบบสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานในแต่ละช่วงวัย เพื่อเสริมแรงจูงใจในระยะยาว

1.6 การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร ควรจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทีมเวิร์ก การอบรมร่วมกัน หรือกิจกรรมสันทนาการ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือสนทนากลุ่มกับพนักงานในแต่ละระดับ จะช่วยให้เข้าใจมุมมอง แรงจูงใจ และความรู้สึกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้จากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

2.2 ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังหน่วยงานสาขาอื่น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากพนักงานในส่วนกลาง (สำนักงานใหญ่) เท่านั้น จึงควรขยายไปยังสำนักงานเขตหรือสาขาต่างจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบบริบทของการทำงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

2.3 ศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำหรือความพึงพอใจในงาน ซึ่งอาจมีผลเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยเฉพาะในระบบราชการที่มีความซับซ้อนด้านโครงสร้างและการจัดการ

2.4 ใช้โมเดลการวิเคราะห์ขั้นสูง เช่น โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอย่างเป็นระบบระหว่างปัจจัยแรงจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน อันจะทำให้ข้อเสนอแนะทางนโยบายมีความชัดเจนและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. (2567). แผนยุทธศาสตร์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2567-2571. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ของราชการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.
- ธนภรณ์ พรณราย. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บุรณีย์ สุริยไชย. (ม.ป.ป.). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2568 จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/ml10/6114962074.pdf>.
- ประภาส โปธิปักขิย์. (2563). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแบบ Work from Home ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ เมื่อเกิดภาวะวิกฤติการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล วรคำ. (2564). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ศิวพร วิยะวงศ์. (2564). แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อสนับสนุนให้เกิดองค์กรที่มุ่งเน้นการสร้างผลงานและขับเคลื่อนด้วยศักยภาพของบุคลากรเป็นสำคัญ (Performance Driven Organization). สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรสุดา ดุสิตรัตนกุล. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์: ศึกษาเฉพาะกรณีของบุคลากรส่วนกลาง. วิชาการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). John Wiley.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- Petersen, E., & Plowman, E. G. (1953). *Business organization and management*. Homewood, IL: Richard D. Irwin.

ไม่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ แต่ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านเงินเดือน และด้านความเป็นส่วนตัว ส่งผลต่อภาพรวมการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การคงอยู่, พนักงาน, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

Abstract

This study aimed to 1. study the level of motivation factors in the work of the Provincial Electricity Authority employees at the head office, 2. study the level of supporting factors in the work of the Provincial Electricity Authority employees at the head office, and 3. study the motivation factors and supporting factors in the work of the employees that affect the retention factors of the Provincial Electricity Authority employees at the head office. The sample group used in the study was 380 employees of the Provincial Electricity Authority at the head office. The convenient sampling method was used by Taro Yamane's method of determining the sample size. The instruments used for data collection were questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression. The statistical significance level was 0.05. The results of the research found that employees had a high level of motivation in their work, especially in terms of job description, responsibility, and work achievement. Meanwhile, supporting factors were also high, especially in terms of supervision, position status, and salary. In terms of employee retention, it was found that there was a high level of intention to stay with the organization in the long term. The results of the hypothesis testing found that motivation factors and supporting factors in terms of job description, responsibility, supervision, work environment, job security, and position status did not affect employee retention. Provincial Electricity Authority, Head Office, but in terms of work success, respect, career advancement, policy and management, relationship with superiors, relationship with coworkers, job security, salary, and privacy, affect the overall retention of Provincial Electricity Authority, Head Office employees with statistical significance.

Keywords: motivation, retention, workers, Provincial Electricity Authority Headquarters

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบัน การบริหารจัดการองค์กรได้ให้ความสำคัญกับ “ทรัพยากรบุคคล” เป็นอันดับต้น ๆ เนื่องจากทรัพยากรบุคคล ถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจึงให้ความสำคัญ

กับการคัดสรรบุคลากรที่มีศักยภาพเข้าร่วมงาน พร้อมทั้งสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์กร เพื่อให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในงานที่ทำอันจะนำไปสู่การอุทิศตนอย่างเต็มที่ท่ามกลางภัยใต้บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (Lane & Sweeny, 2019) ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญและความท้าทายของการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ การธำรงรักษานักงานให้อยู่กับองค์กร โดยเฉพาะพนักงานที่มีความรู้ความสามารถสูง ซึ่งมักจะได้รับข้อเสนอที่ดึงดูดจากภาคเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ทั้งในแง่ของค่าตอบแทน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน หากองค์กรไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการสามารถสร้างความผูกพันที่ดีให้กับพนักงานได้ ย่อมส่งผลให้พนักงานเกิดความไม่พึงพอใจ ขาดความกระตือรือร้น และอาจตัดสินใจย้ายงานหรือลาออกในที่สุด (บุรพัชร ด่านวิไล, 2563)

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) เป็นรัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีภารกิจหลักในการผลิต จัดหา และให้บริการพลังงานไฟฟ้า รวมถึงดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บริการประชาชนใน 74 จังหวัดทั่วประเทศ (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ) ถือเป็นองค์กรที่มีความมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคยังประสบปัญหาเรื่องการลาออกของพนักงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของการรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพให้อยู่กับองค์กร ซึ่งสามารถศึกษาได้ผ่านทฤษฎีแรงจูงใจของ “เฮอซเบิร์ก” (Herzberg, 1959) ซึ่งแบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการทำงานออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ปัจจัยแรงจูงใจ (motivational factors) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ทำงาน (job content) ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในงาน ลักษณะงาน และความรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน 2) ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (job context) ได้แก่ การบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สถานะของตำแหน่ง ความมั่นคงในงาน เงินเดือน และความเป็นส่วนตัว หากปัจจัยเหล่านี้ขาดหายไปหรืออยู่ในระดับต่ำ อาจทำให้พนักงานเกิดความเบื่อหน่าย ขาดแรงจูงใจ และนำไปสู่การลาออกได้ นอกจากนี้ การคงอยู่ของพนักงาน ยังถือเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดความพึงพอใจที่พนักงานมีต่อองค์กร และเพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมในการคงอยู่ในงานของพนักงาน และกลยุทธ์ในการรักษานักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน และระบบสนับสนุนอื่น ๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมั่นใจและลดความเครียดในที่ทำงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจในการคงอยู่ในงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการคงอยู่ในงาน

จากข้อมูลและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเด็นเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์การทำงาน กับแรงจูงใจในการทำงานซึ่งประกอบด้วยปัจจัยแรงจูงใจและปัจจัยค้ำจุน เพื่อหาข้อสรุปเชิงลึกที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร อันจะนำไปสู่การรักษาบุคลากรและสร้างความผูกพันที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

2. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงาน ที่ส่งผลต่อปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

การทบทวนวรรณกรรม

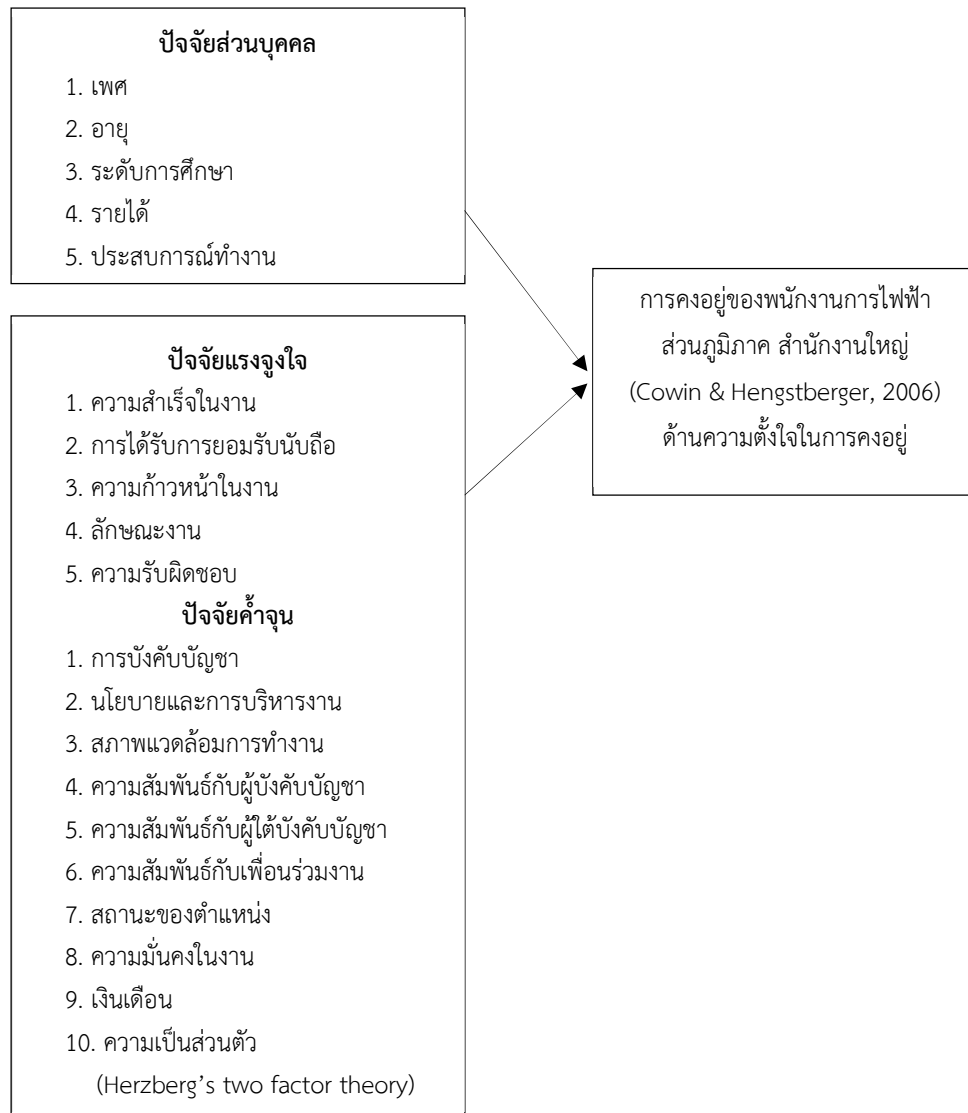
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงผลักดันภายในและภายนอก ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจ ความทุ่มเท และพฤติกรรมของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิผล โดยมีแนวคิดของ Maslow (1943) ที่เสนอว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานซึ่งเรียงลำดับตั้งแต่ความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย ความรักและความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับนับถือ ไปจนถึงการเติมเต็มตนเอง (self-actualization) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Tay & Diener (2011) ที่ชี้ว่า ความต้องการของมนุษย์มีความยืดหยุ่นตามบริบททางวัฒนธรรมและสามารถส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในขณะที่ Herzberg et al. (1959) ได้นำเสนอทฤษฎี Two - factor โดยแบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยแรงจูงใจ (motivators) ประกอบด้วย ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ ความก้าวหน้าในอาชีพ ลักษณะงาน และความรับผิดชอบ ปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors) ประกอบด้วย การบังคับบัญชา นโยบาย และการบริหารงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน เงินเดือน และความเป็นส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Alshmemri et al. (2017), Dugguh & Dennis (2014) ที่พบว่า ปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจคงอยู่ในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรขนาดใหญ่หรือรัฐวิสาหกิจ ในมุมมองของนักวิจัยไทยอย่างพระพงษ์ศักดิ์ สนมมโน (2561) และพรเพชร บุตรดี (2563) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจเกิดจากการตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของบุคคลในบริบทการทำงาน ขณะที่วัชร แยมชู (2563) และกัมพล พิพัฒน์นุวงศ์ (2565) เน้นว่า ปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การสนับสนุนจากผู้บริหาร การยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และนโยบายค่าตอบแทน ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานและความตั้งใจที่จะอยู่ในองค์กรอย่างมีคุณภาพ

สำหรับแนวคิดเรื่องการคงอยู่ของพนักงาน Cowin & Hengstberger-Sims (2006) อธิบายว่า การคงอยู่เกิดจากความรู้สึกผูกพัน ความมั่นใจในตนเอง และความพึงพอใจในงาน สอดคล้องกับเบญจมาศ ทองเรือง (2560) ที่เสนอว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน และการได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรม เป็นกลไกสำคัญในการรักษานักงาน ขณะที่สิรินทร์ ชุ่มอินทรจักร (2566) เน้นว่า ความพึงพอใจในเนื้องานและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรคือสิ่งที่ผลักดันให้พนักงานต้องการอยู่ต่อ นอกจากนี้ Price & Muller (1981) ได้เสนอว่า การคงอยู่ของพนักงานเกี่ยวข้องกับการรับรู้ถึงโอกาสในการเติบโต และสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อให้สามารถปฏิบัติงานได้ในระยะยาว และ Dawis & Lofquist (1984) ได้เสริมในมุมมอง “ความน่าจะเป็น” ที่พนักงานจะยังคงอยู่ในองค์กรโดยไม่มีเหตุผลภายนอกมากระทบ เช่น ถูกย้าย ถูกให้ออก หรือสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg (1959) และ Maslow (1943) รวมถึงเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถวัดปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยแรงจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน และปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ตามกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (quantitative research) มีวิธีการตามลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่ จำนวน 3,693 คน (กองบริหารระบบทรัพยากรบุคคล, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับชั้น โดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างด้วยวิธีของ Yamane (1973) ในการวิจัยครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ทำงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในเรื่องของปัจจัยแรงจูงใจ (motivational factors) ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จในงาน 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ความก้าวหน้าในงาน 4) ลักษณะงาน และ 5) ความรับผิดชอบ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในเรื่องของปัจจัยค้ำจุน (hygiene factor) ประกอบด้วย 1) การบังคับ 2) นโยบายและการบริหารงาน 3) สภาพแวดล้อมการทำงาน 4) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 5) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา 6) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 7) สถานะของตำแหน่ง 8) ความมั่นคงในงาน 9) เงินเดือน และ 10) ความเป็นส่วนตัว มีความเชื่อมั่น (reliability) ที่คำนวณโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.864 ซึ่งมีความมากกว่า 0.70 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลด้วยการนำแบบสอบถาม แจกให้แก่พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเวลาที่กำหนดและตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง สมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ จำนวน 380 ชุด ด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังหน่วยงาน เพื่อให้พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ช่วยตอบแบบสอบถามโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนการออกแบบการวิจัยดังกล่าวไว้ข้างต้น และส่งกลับมายังผู้วิจัย ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ของพนักงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ดังนี้ สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของพนักงาน ปัจจัยแรงจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงาน และปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ การวิเคราะห์ความแตกต่างเพื่อเปรียบเทียบการคงอยู่ของพนักงานที่มีปัจจัยแรงจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนที่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ต่อการคงอยู่ของพนักงาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

ปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
1. ด้านความสำเร็จในงาน	4.87	0.29	สูง
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.81	0.45	สูง
3. ด้านความก้าวหน้าในงาน	4.70	0.39	สูง
4. ด้านลักษณะงาน	4.93	0.23	สูง
5. ด้านความรับผิดชอบ	4.89	0.30	สูง
ภาพรวม	4.80	0.20	สูง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยเชิงจิตในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับสูงทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านลักษณะงาน ($\bar{X} = 4.93$ และ S.D. = 0.23) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.89$ และ S.D. = 0.30) ด้านความสำเร็จในงาน ($\bar{X} = 4.87$ และ S.D. = 0.29) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.81$ และ S.D. = 0.45) และด้านความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 4.70$ และ S.D. = 0.39) ตามลำดับ

2. ระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน
1. ด้านการบังคับบัญชา	4.93	0.18	สูง
2. ด้านนโยบายและการบริหารงาน	4.84	0.36	สูง
3. ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	4.74	0.38	สูง
4. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	4.86	0.30	สูง
5. ด้านความมั่นคงในงาน	4.78	0.46	สูง
6. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.56	0.42	สูง
7. ด้านสถานะของตำแหน่ง	4.92	0.25	สูง
8. ด้านความมั่นคงในงาน	4.82	0.38	สูง
9. ด้านเงินเดือน	4.91	0.20	สูง
10. ด้านความเป็นส่วนตัว	4.79	0.38	สูง
ภาพรวม	4.77	0.45	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับสูงทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.93$ และ S.D. = 0.18) ด้านสถานะของตำแหน่ง ($\bar{X} = 4.92$ และ S.D. = 0.25) ด้านเงินเดือน

($\bar{X}$ = 4.91 และ S.D. = 0.20) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($\bar{X}$ = 4.86 และ S.D. = 0.30) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X}$ = 4.84 และ S.D. = 0.36) ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X}$ = 4.82 และ S.D. = 0.38) ด้านความเป็นส่วนตัว ($\bar{X}$ = 4.79 และ S.D. = 0.38) ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X}$ = 4.78 และ S.D. = 0.46) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X}$ = 4.56 และ S.D. = 0.42) และด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.74 และ S.D. = 0.38) ตามลำดับ

3. ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงาน ที่ส่งผลต่อปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานมีผลต่อปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

	B	Std. Error	β	T	Sig	Tolerance	VIF
(Constant)	5.36	0.89		6.03	0.00		
1. ด้านความสำเร็จในงาน	0.59	0.19	0.24	3.04	0.00*	0.39	2.56
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	-0.31	0.09	-0.20	-3.50	0.00*	0.75	1.33
3. ด้านความก้าวหน้าในงาน	0.24	0.11	0.14	2.23	0.03*	0.69	1.46
4. ด้านลักษณะงาน	-0.38	0.34	-0.13	-1.10	0.27	0.19	5.24
5. ด้านความรับผิดชอบ	-0.30	0.21	-0.13	-1.43	0.15	0.31	3.21
R = 0.230, R ² = 0.053, Adjusted R ² = 0.040, SEE = 0.682, * Sig ≤ 0.001							

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงาน (B = 0.59, β = 0.24, Sig = 0.00) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (B = -0.31, β = -0.20, Sig = 0.00) และด้านความก้าวหน้าในงาน (B = 0.24, β = 0.14, Sig = 0.03) โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในงาน มีค่าสัมประสิทธิ์ทางบวกที่สูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อพนักงานรู้สึกถึงความสำเร็จในการทำงาน จะมีแนวโน้มที่จะคงอยู่กับองค์กรเพิ่มขึ้น ในขณะที่ด้านการได้รับการยอมรับนับถือแม้จะมีนัยสำคัญ แต่กลับมีค่าสัมประสิทธิ์ทางลบ อาจบ่งชี้ว่าพนักงานที่มีความคาดหวังเรื่องการได้รับการยอมรับมาก อาจมีแนวโน้มรู้สึกไม่เพียงพอและพิจารณาหางานใหม่ ส่วนด้านความก้าวหน้าในงานก็มีผลเชิงบวกต่อการคงอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของโอกาสเติบโตในสายอาชีพ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบปัจจัยทำนายในการปฏิบัติงานมีผลต่อการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่

	B	Std. Error	β	T	Sig	Tolerance	VIF
(Constant)	3.15	1.75		1.80	0.07		
1. ด้านการบังคับบัญชา	0.24	0.25	0.06	0.97	0.33	0.53	1.89
2. ด้านนโยบายและการบริหารงาน	-0.73	0.22	-0.38	-3.38	0.00*	0.18	5.64
3. ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	-0.10	0.09	-0.05	-1.14	0.26	0.96	1.04
4. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	-0.65	0.24	-0.28	-2.70	0.01*	0.20	4.91
5. ด้านความมั่นคงในงาน	-0.07	0.13	-0.04	-0.51	0.61	0.29	3.49
6. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	0.64	0.09	0.39	6.91	0.00*	0.70	1.43
7. ด้านสถานะของตำแหน่ง	-0.32	0.27	-0.11	-1.17	0.24	0.23	4.26
8. ด้านความมั่นคงในงาน	-0.66	0.24	-0.36	-2.75	0.01*	0.13	7.59
9. ด้านเงินเดือน	1.36	0.56	0.38	2.43	0.02*	0.19	9.27
10. ด้านความเป็นส่วนตัว	0.59	0.16	0.32	3.60	0.00*	0.27	3.67
R = 0.432, R ² = 0.187, Adjusted R ² = 0.165, SEE = 0.636, * Sig ≤ 0.000							

จากตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยทำนายในการปฏิบัติงานบางด้านมีผลต่อการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($B = -0.73$, $\beta = -0.38$, Sig = 0.00) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ($B = -0.65$, $\beta = -0.28$, Sig = 0.01) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ($B = 0.64$, $\beta = 0.39$, Sig = 0.00) ด้านความมั่นคงในงาน ($B = -0.66$, $\beta = -0.36$, Sig = 0.01) ด้านเงินเดือน ($B = 1.36$, $\beta = 0.38$, Sig = 0.02) และด้านความเป็นส่วนตัว ($B = 0.59$, $\beta = 0.32$, Sig = 0.00) โดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านเงินเดือน มีค่าสัมประสิทธิ์ทางบวกที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในทีมงาน และค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้พนักงานต้องการคงอยู่ในองค์กร ในขณะที่ด้านนโยบายและการบริหารงาน รวมถึงความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและความมั่นคงในงาน แม้จะมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่กลับมีค่าสัมประสิทธิ์ทางลบ สะท้อนให้เห็นว่า หากพนักงานรับรู้ถึงความไม่เหมาะสมในนโยบายหรือรู้สึกไม่มั่นคงในตำแหน่งงาน อาจส่งผลต่อแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์กร ขณะที่ปัจจัยทำนายในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการบังคับบัญชา ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน และด้านสถานะของตำแหน่ง ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ค่าความสามารถในการอธิบายร่วมของตัวแปรต้นทั้งหมดอยู่ที่ R² เท่ากับ 0.187 หรือร้อยละ 18.7 ซึ่งสูงกว่าโมเดลในตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทำนายในการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานในระดับมากกว่า เมื่อเทียบกับปัจจัยแรงจูงใจ

การอภิปรายผล

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ของพนักงาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ ดังนี้

1. ระดับปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านความรับผิดชอบ และด้านความสำเร็จในงาน โดยเฉพาะด้านลักษณะงาน พนักงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจที่ได้รับเมื่อสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงรู้สึกท้าทายและมีแรงผลักดันในการทำงานเมื่อได้รับมอบหมายงานที่สอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่พนักงานรู้สึกพึงพอใจในลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายนั้น เป็นผลมาจากการออกแบบงานที่เหมาะสมกับทักษะและความสามารถของพนักงาน ซึ่งช่วยให้พนักงานสามารถใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน รวมถึงเกิดแรงจูงใจที่ดีในการทำงานระยะยาว ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภัสสร ท้าวประยูร (2565) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับกระบวนการตัดสินใจในการคงอยู่ของพนักงานเจนเอเรชั่นวายของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งพบว่า พนักงานให้ความสำคัญกับความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการทำงาน มีอิสระในการตัดสินใจ และสามารถพัฒนาตนเองผ่านงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจและแนวโน้มในการคงอยู่กับองค์กร และระดับปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่จาก ผลการวิจัยพบว่าพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ มีการรับรู้ถึงปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงานในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการบังคับบัญชา สถานะของตำแหน่ง และเงินเดือน ซึ่งได้รับการประเมินว่ามีความสำคัญมากกว่าปัจจัยด้านอื่นอย่างชัดเจน พนักงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการมีผู้บังคับบัญชาที่มีภาวะผู้นำที่ดี มีการสื่อสารที่ชัดเจน และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความใกล้ชิด และลดความตึงเครียดในการทำงาน นอกจากนี้ พนักงานยังให้ความสำคัญกับสถานะของตำแหน่งที่มั่นคง ซึ่งทำให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในการวางแผนชีวิตและการเติบโตในระยะยาว ตลอดจนการมีระบบการบริหารตำแหน่งงานที่เป็นธรรมและโปร่งใสที่ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในอาชีพ ด้านเงินเดือนก็เป็นอีกปัจจัยที่ได้รับการประเมินในระดับสูง พนักงานรู้สึกว่าการตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่มี ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงานและลดแรงจูงใจในการแสวงหาโอกาสภายนอก ความสำคัญของเงินเดือนที่เหมาะสมนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของกัมพล พิพัฒน์นวงศ์ (2565) ที่ระบุว่า ความรู้สึกถึงการได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม รวมถึงความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้ออำนวย เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันของพนักงานกับองค์กร และลดความตั้งใจในการลาออก เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยค้ำจุนด้านอื่น เช่น ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาหรือโอกาสในการเลื่อนขั้น แม้จะมีความสำคัญ แต่พนักงานอาจมองว่า เป็นเรื่องรองหรือเป็นปัจจัยที่ยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ในอนาคต ดังนั้น การที่พนักงานมีการรับรู้เชิงบวกในด้านการบังคับบัญชา สถานะของตำแหน่ง และเงินเดือน จึงสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างการสนับสนุนภายในขององค์กรมีความแข็งแกร่ง และเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์กรในระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ จากผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์กรในระยะยาวในระดับสูง พนักงานส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยสูงในข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการที่จะทำงานต่อเนื่องให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพัน ความมั่นใจ และความพึงพอใจที่พนักงานมีต่อองค์กรอย่างชัดเจน ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการคงอยู่ในครั้งนี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน เงินเดือนที่เหมาะสม และความรู้สึกถึงการมีพื้นที่ส่วนตัวในที่ทำงาน สอดคล้องกับกัมพล พิพัฒน์นวงศ์ (2565) ที่ระบุว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ดี และการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อความเป็นส่วนตัว ช่วยลดแรงจูงใจในการลาออกของพนักงานเจนเอเรชั่นใหม่ การมีเพื่อนร่วมงานที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และการจัดสรรพื้นที่ส่วนตัวที่เหมาะสม มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม

สมดุลทางจิตใจของพนักงาน ซึ่งมีผลต่อความสุขในการทำงานและการตัดสินใจคงอยู่ในองค์กร องค์กรจึงควรพัฒนานโยบายที่เน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในทีม เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน สนับสนุนการทำงานเป็นทีม และการให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นและเอื้อต่อความเป็นส่วนตัว ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับผลงานและความก้าวหน้าในสายงาน

3. ปัจจัยในการปฏิบัติงานมีผลต่อปัจจัยการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงาน ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในงาน นโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน เงินเดือน และความเป็นส่วนตัว ขณะที่ปัจจัยลักษณะงาน ความรับผิดชอบ การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และสถานะของตำแหน่ง ไม่พบว่ามีผลอย่างมีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าพนักงานในปัจจุบันให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานในเชิงลึก เช่น การประสบความสำเร็จ ความมั่นคง การได้รับการยอมรับ และค่าตอบแทนที่เหมาะสมมากกว่าปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานอย่างลักษณะของงานหรือสถานะตำแหน่งซึ่งมองว่าเป็น “ข้อกำหนดพื้นฐาน” ที่ควรได้รับ งานวิจัยของปนัดดา ตรีเวทย์ศิลป์ และชิดโสณ วิสิฐนิจิกิจา (2566) ยืนยันข้อค้นพบนี้ โดยระบุว่า ความผูกพันกับองค์กร ความก้าวหน้าในสายงานและการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดแรงจูงใจในการลาออกของพนักงานในองค์กรบริการ ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำคัญ คือ องค์กรควรมุ่งเน้นการพัฒนาแรงจูงใจเชิงคุณภาพชีวิตในการทำงาน เช่น การสร้างระบบความก้าวหน้าในอาชีพที่ชัดเจน (career path) การพัฒนาโปรแกรมการยอมรับผลงาน (recognition program) การบริหารผลตอบแทนที่ยุติธรรมและยืดหยุ่น และการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนทั้งด้านกายภาพและจิตใจ เพื่อสร้างความรู้สึกว่ามีคุณค่า ได้รับการพัฒนา และมีโอกาสเติบโตอย่างต่อเนื่องในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้อัตราการคงอยู่ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

พนักงานในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับปัจจัยหลายประการในการตัดสินใจ “คงอยู่” กับองค์กร โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ ซึ่งพบว่าปัจจัยหลัก ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ ได้แก่ 1) ความสำเร็จในงาน พนักงานต้องการเห็นคุณค่าของตนผ่านผลสำเร็จที่จับต้องได้ และต้องการได้รับการยอมรับในสิ่งที่ทำ 2) การได้รับการยอมรับนับถือ ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าและได้รับการยอมรับจากหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน มีผลต่อความผูกพันกับองค์กร 3) ความก้าวหน้าในงาน โอกาสในการพัฒนา เลื่อนขั้น หรือเติบโตในสายอาชีพ เป็นปัจจัยจูงใจสำคัญที่ทำให้พนักงานไม่ยอมลาออก 4) นโยบายและการบริหารงาน ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการคงอยู่ 5) ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นกับหัวหน้า เพื่อนร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ที่ดีช่วยลดความเครียดและเสริมแรงใจ 6) ความมั่นคงในงานและเงินเดือน พนักงานยังให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาชีพ และค่าตอบแทนที่ยุติธรรม 7) ความเป็นส่วนตัว การมีอิสระในการทำงาน และการได้รับความเคารพในพื้นที่ส่วนตัว ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานระยะยาว นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัจจัยด้าน “ลักษณะงาน” หรือ “ความรับผิดชอบ” แม้จะมีค่าเฉลี่ยในระดับสูง แต่ไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการคงอยู่ของพนักงานในเชิงสถิติ ซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานในอดีต สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมพนักงานในยุคดิจิทัลที่เน้นความสัมพันธ์ ความมั่นคง และการยอมรับจากองค์กร มากกว่าตัวเนื้องานเพียงอย่างเดียว โดยสรุป พนักงานในยุคปัจจุบัน

มีพฤติกรรมการตัดสินใจอยู่กับองค์กรที่ซับซ้อน โดยพิจารณาปัจจัยด้านอารมณ์ ความมั่นคง และความสัมพันธ์ประกอบกัน ผู้บริหารองค์กรจึงควรทำความเข้าใจแรงจูงใจเหล่านี้ เพื่อนำไปพัฒนานโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ และกลยุทธ์ด้านการรักษาคนเก่งไว้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น พบว่า มีจำนวน 9 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการคงอยู่ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อให้ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพิจารณา วางแผน และปรับปรุงกลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมระบบรางวัลความสำเร็จ การยอมรับในที่ทำงาน การพัฒนาเส้นทางอาชีพ และจัดตั้งระบบพี่เลี้ยง (mentorship program) เพื่อสร้างแรงจูงใจในระยะยาว

1.2 ปัจจัยค้ำจุนในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรปรับปรุงนโยบายองค์กรให้ทันสมัย ส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี ผ่านกิจกรรมทีมสัมพันธ์ และเพิ่มความมั่นคงในงาน เช่น มีแผนสำรองตำแหน่งงาน และโครงการส่งเสริมสุขภาพจิตของพนักงาน พร้อมทั้งจัดสรรพื้นที่ทำงานที่รองรับความเป็นส่วนตัวอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้เน้นศึกษาปัจจัยภายในองค์กรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การแข่งขันในตลาดแรงงาน หรือวัฒนธรรมการทำงานของอุตสาหกรรม อาจมีผลต่อการตัดสินใจของพนักงานเช่นกัน การศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณาองค์ประกอบเหล่านี้เพื่อให้ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษานี้ยังไม่ได้แยกการวิเคราะห์ตามระดับตำแหน่งงานหรือช่วงอายุของพนักงาน ซึ่งอาจมีความแตกต่างในปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจคงอยู่ การวิจัยในอนาคตสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตำแหน่ง เช่น พนักงานปฏิบัติการ หัวหน้างาน และผู้บริหาร หรือแบ่งตามช่วงอายุ

2.3 การศึกษานี้ใช้อาศัยข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก หากเพิ่มการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (focus group) อาจช่วยให้เข้าใจถึงเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจของพนักงานได้ดียิ่งขึ้น และสามารถให้ข้อเสนอแนะที่มีความแม่นยำและตรงกับบริบทขององค์กรมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารระบบทรัพยากรบุคคล. (2567). *จำนวนพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสำนักงานใหญ่*. สืบค้น 11 พฤษภาคม 2568 จาก <https://lookerstudio.google.com/reporting/109208df-db3b-428d-a65f-6355d497726e/page/XoedB>.
- กัมพล พิพัฒน์วงศ์. (2565). *แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพนักงานไลน์การผลิต เจเนอเรชัน Z กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด*. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นภัสสร ท้าวประยูร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับกระบวนการตัดสินใจในการคงอยู่ของพนักงาน เจเนอเรชันวายของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- บุรพัชร ด่านวิไล. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงาน กรณีศึกษาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สำนักงานกลาง. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ ทองเรือง. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในองค์กร:กรณีศึกษา บริษัท ไทย พีพี-อาร์ จำกัด และบริษัทในเครือ. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปนัดดา ตรีเวทย์ศิลป์ และชินนิสสัย วิสิฐนิจกิจ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ในงานของพนักงานโรงแรมสวิสโฮเต็ล กรุงเทพฯ รัชดา. วารสารศิลปศาสตรวิชาการและวิจัย, 18(1), 65–84. <https://doi.org/10.14456/lar.2023.4>.
- พรเพชร บุตรดี. (2563). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของบุคลากร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระพงษ์ศักดิ์ สนมโน (เกษวงศรีรอด). (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร แยมช. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สำนักงานใหญ่. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- สิรินทร์ ชุ่มอินทจักร. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพนักงานบริษัทสีซึ่งแห่งหนึ่งในประเทศ. สารนิพนธ์การจัดการ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Alshmemri, M., Shahwan-Akl, L., & Maude, P. (2017). Herzberg's Two-Factor Theory. *Life Science Journal*, 14(5), 12-16.
- Cowin, L. S., & Hengstberger-Sims, C. (2006). New graduate nurse self-concept and retention: A longitudinal survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(1), 59-70.
- Dawis, R. V., & Lofquist, L. H. (1984). *A psychological theory of work adjustment: An individual differences model and its applications*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Dugguh, S. I., & Dennis, A. (2014). Job satisfaction theories: Traceability to employee performance in organizations. *IOSR Journal of Business and Management*, 16(5), 11–18.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work* (2nd ed.). John Wiley.
- Lane, J. L., & Sweeny, S. P. (2019). Understanding agency and organization in early career teachers' professional tie formation. *Journal of Educational Change*, 20(1), 79–104. <https://doi.org/10.1007/s10833-018-9329-0>.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
- Price, J. L., & Mueller, C. W. (1981). A causal model of turnover for nurses. *Academy of Management Journal*, 24(3), 543-565.

- Tay, L., & Diener, E. (2011). Needs and subjective well-being around the world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(2), 354–365. <https://doi.org/10.1037/a0023779>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

**แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร**
Guidelines for developing digital competency of Local Administrative
Organization personnel in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province

นุชนาถ วิริยะ^{1*}, ปิยะจันต์ ปัทมดิลก², ยุพิน สมคำพิ³
Nuchanat Wiriya^{1*}, Piyachint Patamadilok², Yuphin Somkhumpee³

^{1,2,3}หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
^{1,2,3}Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science,
Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: nuchanatwiriya@gmail.com^{1*}, paddamadilok@gmail.com², yuphin.s@snru.ac.th³

Received: June 13, 2025

Revised: July 01, 2025

Accepted: July 11, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 2. เปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามปัจจัยส่วนบุคคล และความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านองค์กร และ 3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างมี 300 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรอยู่ในระดับมาก บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ และอายุงานต่างกันมีสมรรถนะดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นด้านเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และการอบรม ส่วนปัจจัยด้านองค์กร เช่น โครงสร้างหน่วยงาน ยุทธศาสตร์องค์กร และระบบงาน มีความสัมพันธ์กับสมรรถนะดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมมี 8 แนวทาง

คำสำคัญ: สมรรถนะดิจิทัล, บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การพัฒนาทักษะดิจิทัล

Abstract

This research aimed to study 1. the level of digital competence of Local Administrative Organization personnel in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, 2. compare the digital competencies of Local Administrative Organization personnel in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province, based on personal factors and to explore their relationship with organizational factors, and 3. guidelines for developing digital competence of Local Administrative Organization personnel in Mueang Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon Province. The sample consisted of 300 people and 10 key informants. Data were collected by questionnaires and seminars based on experts. The researchers analyzed the data using statistics, including frequency, percentage, mean and standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and content analysis to examine the guidelines for competence development. The results of the research found that the digital competence of personnel was at a high level. Personnel with different personal factors, such as age and work experience, had different digital competences with statistical significance at the 0.05 level, except for gender, education level, position, and training. As for organizational factors, such as organizational structure, organizational strategy and work system have a statistically significant relationship with digital competence at the 0.05 level. There are 8 appropriate development approaches.

Keywords: digital competence, Local Administrative Organization personnel, digital skills development

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองท้องถิ่น ถือเป็นกลไกสำคัญในระบบราชการสมัยใหม่ ที่เน้นการกระจายอำนาจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรและพัฒนาท้องถิ่นให้ตอบสนองต่อความต้องการอย่างแท้จริง การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องอาศัยทั้งกฎหมายที่รองรับและกลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2511 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในรัฐธรรมนูญฉบับถัดมา โดยมุ่งเน้นให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการตนเองได้ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด สะท้อนถึงการพัฒนาแนวคิดประชาธิปไตยจากฐานราก

ในยุคดิจิทัล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งไม่ใช่เพียงการใช้เครื่องมือใหม่ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรมองค์กร และวิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการดิจิทัล 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570)” เพื่อมุ่งพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สู่การเป็น “องค์กรดิจิทัล” ที่มีการใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใส บริหารจัดการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว ความสามารถด้านดิจิทัลของบุคลากรจึงเป็นองค์ประกอบหลัก

ที่ต้องให้ความสำคัญ การมีสมรรถนะดิจิทัลที่เพียงพอช่วยให้บุคลากรสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อบทบาทหน้าที่ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

จังหวัดสกลนคร มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 143 แห่ง โดยในเขตอำเภอเมืองสกลนครมีจำนวน 18 แห่ง ซึ่งมีบุคลากรทั้งหมด 1,311 คน ทุกองค์กรได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด้วยการเน้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) และการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีสมรรถนะดิจิทัลที่เพียงพอ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, 2566)

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงสถานการณ์ด้านการใช้เทคโนโลยีของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอดีต พบว่า ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก งานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เมื่อปี พ.ศ. 2558 ระบุว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ร้อยละ 61.2 ยังขาดทักษะในการใช้งานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะระบบฐานข้อมูลภายใน หน่วยงานส่วนใหญ่ยังคงใช้ระบบงานเอกสารแบบดั้งเดิมและการบริหารงานผ่านเอกสารกระดาษ ส่งผลให้การบริหารจัดการล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ และมีความเสี่ยงด้านความโปร่งใสต่อมา จากรายงานการประเมินความพร้อมด้านดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (digital readiness assessment) ที่จัดทำโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในปี พ.ศ. 2566 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศมีการใช้งานระบบสารสนเทศเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 35 ในปี พ.ศ. 2560 เป็นร้อยละ 76.8 ในปี พ.ศ. 2565 โดยเฉพาะในระบบบริหารงานท้องถิ่น (e-local) ระบบข้อมูลกลางของท้องถิ่น (local information system) และระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลของภาครัฐในระดับท้องถิ่นอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญยังคงปรากฏในรูปของความเหลื่อมล้ำด้านทักษะดิจิทัลระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก รวมถึงความไม่ต่อเนื่องของการอบรมพัฒนาเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ทำให้บุคลากรบางส่วนยังไม่สามารถใช้ระบบเทคโนโลยีได้อย่างมั่นใจและเต็มศักยภาพ

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า แม้การใช้งานเทคโนโลยีในภาครัฐท้องถิ่นจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงจำเป็นต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในระดับอำเภอเมืองสกลนคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหารและให้บริการประชาชนในระดับจังหวัด การพัฒนาดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารงานภาครัฐและการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามปัจจัยส่วนบุคคล และศึกษาความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านองค์กร
3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล

Kotler & Keller (2016) ได้กล่าวว่า ลักษณะทางประชากร (demographic characteristics) ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และอาชีพ เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะทางประชากรกับอุปสงค์การตัดสินใจซื้อประกันภัยแบบออนไลน์อยู่หลายชิ้น โดยจะนำเสนอเฉพาะงานวิจัยที่สำคัญและได้รับการอ้างอิง เช่นเดียวกับงานวิจัยของณัฐชา เกตุกัน (2564) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อประกันรถยนต์ ระหว่างผ่านช่องทางตัวแทนหรือนายหน้า (ออฟไลน์) และช่องทางออนไลน์ในยุคดิจิทัล พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการซื้อประกันรถยนต์ ระหว่างผ่านช่องทางตัวแทนหรือนายหน้าและช่องทางออนไลน์ในยุคดิจิทัล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ความจำเป็นในการศึกษาลักษณะทางประชากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิจัยด้านการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากปัจจัยประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ล้วนส่งผลต่อทัศนคติ ความสามารถในการเรียนรู้ และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจลักษณะประชากรจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการพัฒนา เช่น การฝึกอบรม การจัดสรรทรัพยากร และการกำหนดแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละกลุ่มบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีลักษณะปัจจัยด้านองค์กร

ปัจจัยหลักในการสร้างองค์กรที่เป็นเลิศ ประกอบด้วยหลายปัจจัยตามความเห็นของนักวิชาการที่หลากหลาย ผู้ศึกษาเห็นว่า องค์ประกอบของ McKinsey 7 ปัจจัยเป็นแนวทางที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่นิยม และมีความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมตามสภาพขององค์กร และสามารถนำมาวิเคราะห์การพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

การวิเคราะห์ปัจจัย 7S ตามหลักการของแมคคินซี (McKinsey's 7S Framework) คิดค้นโดย Tom Peter & Julien Phillips ผู้เป็นทนายของบริษัทแมคคินซี ซึ่งเป็นแนวทางวิเคราะห์ปัจจัยภายในหน่วยงาน เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์การบริหารองค์กรที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรมีศักยภาพการทำงานสูงมากยิ่งขึ้น McKinsey ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ หรือการบริหารงานที่สัมฤทธิ์ผลขึ้นอยู่กับตัวแปร มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน 7 ตัว ได้แก่ 1) กลยุทธ์ (strategy) 2) โครงสร้าง (structure) 3) ระบบการปฏิบัติงาน (system) 4) รูปแบบการบริหาร (style) 5) บุคลากร (staff) 6) ทักษะความสามารถ (skill) 7) ค่านิยมร่วม (shared values) (Peters & Waterman, 1982)

โดยที่ตัวแปร 2 ตัวแรก คือ กลยุทธ์กับโครงสร้าง เป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ หรือมองเห็นได้ชัดเจน จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้บริหารให้ความสนใจเป็นพิเศษ สำหรับตัวแปรใหม่ที่ค้นพบเท่าที่ผ่านมา ผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ หรือมองเห็นภาพไม่ชัดเจน ได้แก่ คน หรือพนักงาน สไตล์การบริหารระบบ และวิธีการคุณค่าร่วม และมีมือหรือทักษะ ต่อมาบริษัท McKinsey ได้ปรับปรุงคำจำกัดความของตัวแปรทั้ง 7 ตัว ให้มีความถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น และเรียกตัวแปรเหล่านี้ว่าเป็นโครงสร้างพื้นฐาน 7S (7S framework of McKinsey)

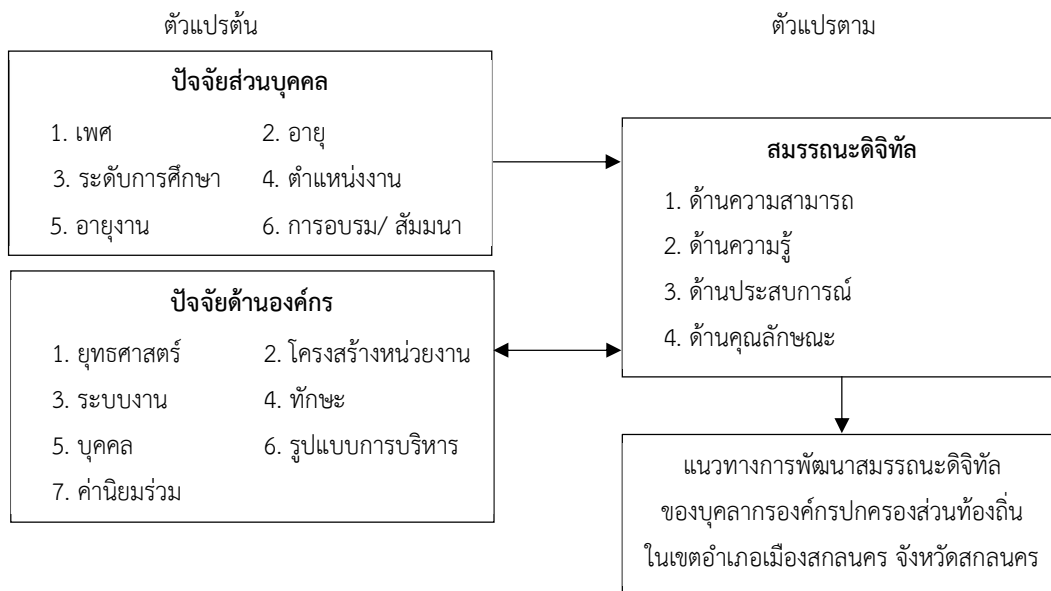
แนวคิดและทฤษฎีลักษณะด้านสมรรถนะดิจิทัล

สมรรถนะดิจิทัล (digital competency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน การทำงาน และการมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัล โดยครอบคลุมถึงทักษะด้านการเข้าถึง การวิเคราะห์ การสื่อสาร การสร้างสรรค์เนื้อหา ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรมบนสื่อดิจิทัล สมรรถนะดิจิทัลจึงมิใช่เพียงการใช้เทคโนโลยี แต่ยังหมายถึงความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรม การแก้ไขปัญหาเชิงระบบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

กรอบแนวคิดสมรรถนะดิจิทัลตามคณะกรรมการยุโรป (European Commission) ได้เสนอกรอบสมรรถนะดิจิทัลสำหรับพลเมืองยุโรป ภายใต้ชื่อ Digital Competence Framework for Citizens (DigComp framework) ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ โดยแบ่งสมรรถนะออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การรู้เท่าทันข้อมูลและข้อมูลสารสนเทศ (information and data literacy) หมายถึง ความสามารถในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ และจัดการข้อมูลดิจิทัลอย่างเหมาะสม 2) การสื่อสารและความร่วมมือ (communication and collaboration) ครอบคลุมการสื่อสารผ่านเครื่องมือดิจิทัล การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีปฏิสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมออนไลน์อย่างมีจริยธรรม 3) การสร้างเนื้อหาดิจิทัล (digital content creation) หมายถึง การผลิต แก้ไข และเผยแพร่เนื้อหาดิจิทัล รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา 4) ความปลอดภัย (safety) ครอบคลุมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สุขภาพจิตและกาย การใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย และความรู้ด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ 5) การแก้ไขปัญหา (problem solving) หมายถึง ความสามารถในการระบุปัญหา แก้ไข และปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมดิจิทัล กรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายประเทศและหลายภาคส่วน รวมถึงการจัดอบรม การประเมินผลบุคลากร และการออกแบบนโยบายดิจิทัลในระดับมหภาค

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

จำนวน 1,311 คน ซึ่งประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 18 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครสกลนคร เทศบาลตำบลดงมะไฟ เทศบาลตำบลท่าแร่ เทศบาลตำบลธาตุนาเวง เทศบาลตำบลเชียงเครือ เทศบาลตำบลจันทอน เทศบาลตำบลเหล่าปอแดง เทศบาลตำบลหนองลาด เทศบาลตำบลยางโงง เทศบาลตำบลยางโงง เทศบาลตำบลเมืองทองท่าแร่ องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นองค์การบริหารส่วนตำบลโนนหอม องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงลาย องค์การบริหารส่วนตำบลดงขนอง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง องค์การบริหารส่วนตำบลพังช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลดงมะไฟและองค์การบริหารส่วนตำบลโคกก่อง

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มาจากประชากรข้างต้นซึ่งมีบุคลากรจำนวน 1,311 คน จึงได้นำจำนวนดังกล่าวมาคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเทียบตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan จากการเทียบตารางได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 300 คน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน สำหรับการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยวัดตัวแปรและกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน อายุงาน และการอบรม/การสัมมนา ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านองค์กรประกอบด้วยยุทธศาสตร์ (strategy) โครงสร้างหน่วยงาน (structure) ระบบงาน (systems) ทักษะ (skills) บุคคล (staff) รูปแบบการบริหาร (style) และค่านิยมร่วม (shared Values) แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ประกอบด้วย ความสามารถ ความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การหาค่าความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือ ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ส่วนข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นข้อคำถามทุกข้อ จึงผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คนที่ได้ตรวจสอบ และเห็นว่ามีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้านและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้ง 18 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 300 คน

3.2 ส่งแบบสอบถามให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถามนี้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันในการตอบแบบสอบถาม

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและการลงพื้นที่จริง เพื่อนำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน ทั้งชี้แจงรายละเอียด ความมุ่งหมายของการออกแบบสอบถาม

3.4 ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ป้ายสำรวจส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร อันประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน อายุงาน และการอบรม/การสัมมนา ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ใช้การแจกแจงความถี่ (frequencies) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ป้ายสำรวจด้านองค์การขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ของคำถามเป็นรายข้อและรายด้าน

4.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 สมรรถนะการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคำถามเป็นรายข้อและรายด้าน

4.4 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยใช้สถิติค่า t ชนิด one sample t-test และ F-test ชนิดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one - way ANOVA)

4.5 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านองค์การกับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.6 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ได้จัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยด้านองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ปัจจัยด้านองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
โครงสร้างหน่วยงาน (structure)	4.39	0.69	มาก
ยุทธศาสตร์ (strategy)	4.35	0.64	มาก
ระบบงาน (systems)	4.34	0.61	มาก
ค่านิยมร่วม (shared values)	4.21	0.79	มาก
รูปแบบการบริหาร (style)	4.21	0.78	มาก
ทักษะ (Skills)	4.15	0.65	มาก
บุคคล (Staff)	4.13	0.76	มาก
ภาพรวม	4.25	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างหน่วยงาน มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) ด้านยุทธศาสตร์ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ด้านระบบงาน มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) ด้านรูปแบบการบริหาร มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ด้านค่านิยมร่วม มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ด้านทักษะ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) และด้านบุคคล มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
คุณลักษณะ	4.20	0.68	มาก
ความสามารถ	4.16	0.64	มาก
ความรู้	4.05	0.70	มาก
ประสบการณ์	4.04	0.79	มาก
ภาพรวม	4.11	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ในภาพรวม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ด้านความสามารถมีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) ด้านความรู้ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) และด้านประสบการณ์ มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบผลดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุเป็นรายคู่ โดยภาพรวม พบว่า บุคลากรในช่วงอายุ 51 - 60 ปี มีความคิดเห็นมากกว่าบุคลากรในช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี ช่วงอายุ 31 - 40 ปี และช่วงอายุ 41 - 50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการของปัจจัยด้านองค์กรกับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุเป็นรายคู่

สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อายุ	อายุ				
		ไม่เกิน 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี	
ความสามารถ		$\bar{X}$	4.09	4.27	4.23	3.79
	ไม่เกิน 30 ปี	4.09	-	0.35	0.64	0.16
	31 – 40 ปี	4.27	-	-	0.96	0.00**
	41 – 50 ปี	4.23	-	-	-	0.01**
	51 – 60 ปี	3.79	-	-	-	-
ความรู้		$\bar{X}$	4.07	4.21	4.08	3.49
	ไม่เกิน 30 ปี	4.07	-	0.60	0.99	0.00**
	31 – 40 ปี	4.21	-	-	0.59	0.00**
	41 – 50 ปี	4.08	-	-	-	0.00**
	51 – 60 ปี	3.49	-	-	-	-
ประสบการณ์		$\bar{X}$	3.97	4.22	4.12	3.47
	ไม่เกิน 30 ปี	3.97	-	0.25	0.70	0.02**
	31 – 40 ปี	4.22	-	-	0.85	0.00**
	41 – 50 ปี	4.12	-	-	-	0.00**
	51 – 60 ปี	3.47	-	-	-	-

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	อายุ	อายุ				
			ไม่เกิน 30 ปี	31 – 40 ปี	41 – 50 ปี	51 – 60 ปี
คุณลักษณะ		$\bar{X}$	4.12	4.20	4.45	3.72
	ไม่เกิน 30 ปี	4.12	-	0.90	0.30	0.04**
	31 – 40 ปี	4.20	-	-	0.65	0.00**
	41 – 50 ปี	4.45	-	-	-	0.00**
	51 – 60 ปี	3.72	-	-	-	-
สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		$\bar{X}$	4.06	4.23	4.20	3.60
โดยภาพรวม	ไม่เกิน 30 ปี	4.06	-	0.44	0.64	0.00**
	31 – 40 ปี	4.23	-	-	0.99	0.00**
	41 – 50 ปี	4.20	-	-	-	0.00**
	51 – 60 ปี	3.60	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตามอายุ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยด้านองค์กรกับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร

ตัวแปร	OF ₁	OF ₂	OF ₃	OF ₄	OF ₅	OF ₆	OF ₇	TOF	DG1	DG2	DG3	DG4	TDG
OF ₁													
OF ₂	0.848**												
OF ₃	0.638**	0.723**											
OF ₄	0.555**	0.583**	0.759**										
OF ₅	0.559**	0.571**	0.757**	0.835**									
OF ₆	0.513**	0.554**	0.661**	0.799**	0.854**								
OF ₇	0.597**	0.535**	0.713**	0.777**	0.793**	0.865**							
TOF	0.800**	0.811**	0.865**	0.886**	0.889**	0.869**	0.876**						
DG ₁	0.600**	0.645**	0.772**	0.886**	0.755**	0.763**	0.779**	0.867**					
DG ₂	0.411**	0.454**	0.634**	0.774**	0.637**	0.629**	0.604**	0.689**	0.810**				
DG ₃	0.353**	0.353**	0.546**	0.659**	0.494**	0.485**	0.544**	0.572**	0.690**	0.877**			
DG ₄	0.472**	0.508**	0.636**	0.737**	0.661**	0.711**	0.718**	0.739**	0.734**	0.854**	0.855**		
TDG	0.481**	0.515**	0.690**	0.819**	0.677**	0.683**	0.695**	0.759**	0.866**	0.969**	0.932**	0.922**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร (TOF) โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.759 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงต่อสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.819 ส่วนด้านอื่น มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางต่อสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครทั้ง 7 ด้าน และสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านองค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงต่อสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร ในด้านความสามารถ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.867 และความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางต่อสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรด้านอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ของการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสกลนครจังหวัดสกลนคร ได้สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อบทบาทของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัล และยังช่วยยืนยันหรือขยายองค์ความรู้เดิมในหลากหลายมิติ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ผลวิจัยพบว่าอายุส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัล โดยบุคลากรช่วงอายุ 31 – 40 ปี มีระดับสมรรถนะสูงกว่าช่วงอายุอื่น อายุมีผลต่อความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้เชิงข้อมูล (data literacy) ทั้งนี้ การยืนยันผลลัพธ์นี้ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยขยายขอบเขตองค์ความรู้ที่ส่วนใหญ่มักศึกษากับกลุ่มครูหรือบุคลากรในสถาบันการศึกษา ด้านเพศและระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างทางสมรรถนะดิจิทัลระหว่างเพศและระดับการศึกษา

2. ปัจจัยด้านองค์กร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์ และระบบงานมีอิทธิพลต่อสมรรถนะดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างหน่วยงานที่ชัดเจนและยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชันองค์กรที่มีระบบการจัดการและทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่ดีจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของบุคลากรในบริบทดิจิทัล ในเชิงทฤษฎี ผลวิจัยตอกย้ำความสำคัญของ แนวคิด 7S Framework และ Digital Capability Models ที่มองว่า การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับโครงสร้าง ระบบ และกลยุทธ์ในระดับองค์กร ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยชี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนยุทธศาสตร์และโครงสร้างภายใน เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร

3. ระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร การที่สมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความโดดเด่นในด้านคุณลักษณะ ความสามารถ ความรู้ และประสบการณ์ สะท้อนว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในระดับหนึ่งในการปรับตัวเข้าสู่การบริหารราชการแผ่นดินในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้คือ

1. การเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติ โดยงานวิจัยนำเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติ 8 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล ซึ่งพัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) และการตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำให้แนวทางดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในระดับองค์กรท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการบริหารแบบดิจิทัล งานวิจัยนี้จึงมีคุณูปการต่อการยกระดับแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลดิจิทัล (digital government) และยุทธศาสตร์ชาติ

2. การขยายผลเชิงนโยบายและการจัดการ ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากร และปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะดังกล่าว ช่วยเสริมสร้างฐานข้อมูลที่สามารถใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการออกแบบนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างตรงจุด โดยเฉพาะการเสนอแนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะรายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างด้านอายุ วุฒิการศึกษา และอายุงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บูรณาการผลการวิจัยเข้ากับการจัดทำนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถนะดิจิทัลของบุคลากรไปใช้ประกอบการจัดทำนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์องค์กร และนโยบายรัฐบาลดิจิทัล (digital government)

1.2 จัดทำนโยบายสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง โดยเน้นความต่อเนื่องและเป็นระบบ เช่น นโยบายองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านดิจิทัล (digital learning organization)

1.3 ผลักดันการประเมินสมรรถนะดิจิทัล เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลราชการ ควรนำผลจากการประเมินสมรรถนะดิจิทัลไปใช้ในการกำหนดตัวชี้วัดของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างจริงจัง

1.4 พัฒนาโครงสร้างและระบบงานให้รองรับการทำงานแบบดิจิทัล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรปรับปรุงระบบการทำงาน เช่น ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ ระบบฐานข้อมูลภายใน และระบบติดตามภารกิจงานให้เป็นระบบดิจิทัลทั้งหมด เพื่อลดภาระงานซ้ำซ้อน เพิ่มความรวดเร็ว และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน

1.5 ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นต้นแบบด้านดิจิทัล (digital leadership) และส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยี เช่น การประชุมออนไลน์ การแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสร้างความเชื่อมั่น เพิ่มประสิทธิภาพ และเปิดรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6 ข้อเสนอในเชิงยุทธศาสตร์ระดับประเทศ นอกจากการนำไปประยุกต์ใช้ในระดับท้องถิ่นแล้ว ผลการวิจัยยังสามารถใช้เป็นต้นแบบในการขยายผลสู่การจัดทำนโยบายระดับชาติด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรภาครัฐ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับแผนปฏิบัติการดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (พ.ศ. 2567 – 2570) ที่เน้นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร งานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเติมเต็มยุทธศาสตร์ดังกล่าวทั้งในแง่ของเนื้อหาและแนวทางปฏิบัติที่สามารถวัดผลได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ขยายขอบเขตของพื้นที่ศึกษาให้กว้างขึ้น เนื่องจากการวิจัยนี้ศึกษาจำกัดเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมการบริหารและโครงสร้างองค์กร ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภออื่น ๆ จังหวัดอื่น ๆ หรือภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลาย และสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาในระดับนโยบายระดับประเทศได้อย่างครอบคลุม

2.2 ควรศึกษาปัจจัยแวดล้อมอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัล เช่น แรงจูงใจในการทำงาน ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร และการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐหรือเทคโนโลยี การศึกษาปัจจัยเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจถึงกลไกเบื้องหลังการพัฒนาสมรรถนะได้ดียิ่งขึ้น และสามารถออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเฉพาะ

2.3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก ซึ่งสามารถให้ภาพรวมได้ดี แต่ยังขาดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความรู้สึก ประสบการณ์ หรือปัจจัยแฝงที่ซ่อนอยู่ในกระบวนการทำงาน ดังนั้น ผู้วิจัยในอนาคตควรพิจารณาใช้วิธี วิจัยแบบผสมผสาน (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group) และการสังเกตพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในสภาพจริง เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและข้อมูลที่รอบด้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แผนปฏิบัติการดิจิทัล 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. https://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2566/8/23819_26621.pdf.
- ณัฐชา เกตุกัน. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อประกันรถยนต์ ระหว่างผ่านช่องทางตัวแทน/นายหน้า (ออฟไลน์) และช่องทางออนไลน์ในยุคดิจิทัล*. สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. (2566). *การเมืองและการปกครอง*. สืบค้น 11 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.sakon-pao.go.th/home/การเมืองและการปกครอง-๙/>.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1982). *In search of excellence: Lessons from America's best-run companies*. Harper & Row.

การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด Employees' perception of safety culture at Aeronautical Radio of Thailand Ltd.

จันทร์จิรา พิฆานวล^{1*}, ชนิดา จิตตรุทธะ²
Janjira Piwuan^{1*}, Chanida Jittaruttha²

^{1,2}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

^{1,2}Master of Public Administration, Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University

*Corresponding author's e-mail: Bumbimpiewnuan@gmail.com^{1*}, chanida.jittaruttha@gmail.com²

Received: May 13, 2025

Revised: July 06, 2025

Accepted: July 15, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด 2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้และระดับการศึกษา 3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยด้านงาน ได้แก่ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานของบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำนวน 165 คน โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.939 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ค่าที่และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. การรับรู้วัฒนธรรมของพนักงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านวัฒนธรรมการรายงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านวัฒนธรรมการให้ข้อมูล ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ และด้านวัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น ตามลำดับ 2. เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษา มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน

แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3. เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน จำแนกตามปัจจัยด้านตำแหน่งงาน พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การรับรู้, วัฒนธรรม, ความปลอดภัย, ปัจจัยส่วนบุคคล, วัฒนธรรมความปลอดภัย

Abstract

This study aimed to: 1. examine the level of safety culture awareness among employees of Aeronautical Radio of Thailand Ltd.; 2. compare employees' safety culture awareness based on personal factors—namely gender, age, marital status, income, and education level; and 3. compare employees' safety culture awareness based on work-related factors—namely job position and length of service. The research employed a quantitative methodology. The sample consisted of 165 employees of Aeronautical Radio of Thailand Ltd., selected through stratified proportional random sampling. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.939. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics using t-tests and one-way ANOVA. The findings revealed that: 1. Overall, employees' awareness of safety culture was at the highest level. When examined by dimension, all aspects were rated at the highest level. Ranked by mean score from highest to lowest were: reporting culture, information-sharing culture, just culture, learning culture, and flexible organizational culture. 2. When comparing safety culture awareness based on personal factors, gender, age, marital status, and education level showed no statistically significant differences. However, income level showed statistically significant differences in safety culture awareness. 3. When comparing safety culture awareness based on work-related factors, job position showed no statistically significant differences. However, length of service showed statistically significant differences in safety culture awareness.

Keywords: perception, culture, safety, personal factors, safety culture

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความปลอดภัย ถือเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของการดำเนินธุรกิจการบิน เนื่องจากความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรมการบิน อาจนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงและไม่อาจประเมินค่าได้ ทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้โดยสาร พนักงาน รวมถึงความเชื่อมั่นและชื่อเสียงขององค์กร การกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยภายในองค์กร จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างมาตรฐานในการดำเนินงาน และป้องกันความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นต่อบุคลากรและทรัพย์สินให้น้อยที่สุด การดำเนินงานตามนโยบายความปลอดภัยให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในองค์กรทุกคน นั่นคือ บุคลากรต้องแสดงออกถึงทัศนคติและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในองค์กร ตามแนวทาง

หรือเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้ร่วมกัน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมความปลอดภัย (safety culture) (ปิยพร เทพกุล และกฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, 2566)

วัฒนธรรมความปลอดภัย ได้ถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในเอกสารสอบสวนอุบัติเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นที่โรงไฟฟ้าเชียร์โนบีล ในปี ค.ศ. 1986 โดยเอกสารระบุว่า สาเหตุหลักของอุบัติเหตุมาจากพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมอาชีพและความปลอดภัยเชิงลบ วัฒนธรรมความปลอดภัยและอาชีพความมัย ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ

การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัย จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การให้ความรู้แก่บุคลากร การสร้างการรับรู้และความเข้าใจในเรื่องความปลอดภัย ตลอดจนการหล่อหลอมพฤติกรรมให้บุคลากรในองค์การมีจิตสำนึกด้านความปลอดภัย มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยในการบิน เนื่องจากมีหน้าที่ให้บริการแก่ผู้โดยสารจำนวนมาก ดังนั้น การมีความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมด้านความปลอดภัยของบุคลากร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นใจของผู้ใช้บริการ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการให้แก่องค์กร (ปิยพร เทพกุล และกฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล, 2566)

บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ดำเนินงานภายใต้มาตรฐานสากลขององค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization: ICAO) ทำให้การศึกษาในองค์การนี้มีความน่าเชื่อถือด้วยประสบการณ์ยาวนานกว่า 70 ปี และความมุ่งมั่นในการรักษาความปลอดภัยตามมาตรฐานสากลของ ICAO ทำให้บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด มีบทบาทสำคัญในการรักษาความปลอดภัยของการบินพาณิชย์และการบินทั่วไปในประเทศไทย ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศโดยตรง (บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด, 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใน重要性ของวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการบินที่ความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยอาจนำไปสู่ผลกระทบร้ายแรง การสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่แข็งแกร่งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน บทบาทสำคัญของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ในการรักษาความปลอดภัยในการบิน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ในฐานะหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีหน้าที่ควบคุมการจราจรทางอากาศของประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการรักษาความปลอดภัยในการบิน การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมความปลอดภัยของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จึงเป็นการศึกษาที่น่าสนใจและมีความสำคัญผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์การอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้และระดับการศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยด้านงาน ได้แก่ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้แบ่งแยกเนื้อหา ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัย

วัฒนธรรมความปลอดภัย (safety culture) หมายถึง พฤติกรรมของคนในองค์กรที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่เกี่ยวกับความปลอดภัย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับที่เห็นเป็นรูปธรรม (artifact level) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคนในองค์กรที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ในการคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งด้านสถาปัตยกรรม การแต่งกาย และการกระทำ 2) ระดับการให้การสนับสนุน (espoused value level) เป็นสิ่งที่ทุกคนในองค์กรร่วมกันให้ความสำคัญกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดยุทธวิธีในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรรับรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ระดับสามัญสำนึก (basic assumption level) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความปลอดภัยโดยอัตโนมัติจากทัศนคติและความเชื่อส่วนตัวในทิศทางเดียวกัน และร่วมกันแก้ปัญหาหากเกิดความผิดพลาด

วัฒนธรรมความปลอดภัยจากทฤษฎีของเจมส์ รีสัน (Reason, 1997) มีข้อเสนอว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ 1) วัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) 2) วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) 3) วัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) 4) วัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) 5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติด้านวัฒนธรรมความปลอดภัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาแนวคิดเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจสาเหตุของอุบัติเหตุและเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในองค์กร ซึ่งมักเกิดจากปัจจัยด้านค่านิยมและพฤติกรรมองค์กร ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นลักษณะวัฒนธรรมองค์กร การศึกษาวัฒนธรรมความปลอดภัยขององค์กรที่มีภารกิจด้านนี้โดยตรง ย่อมเป็นประโยชน์และเพิ่มองค์ความรู้ในการศึกษาวัฒนธรรมองค์กร และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรที่ศึกษา สามารถนำไปปรับใช้ในการเสริมสร้างให้องค์กรสามารถสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่แข็งแกร่งขึ้น ลดอุบัติเหตุ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ช่วยลดอุบัติเหตุและเพิ่มผลผลิตขององค์กร

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ (perception theory)

Reason (1997) ได้กล่าวว่า 1) การใส่ใจ (attention) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการรับรู้ การที่บุคคลมีการรับรู้ในสิ่งใดนั้น บุคคลนั้นต้องเกิดการใส่ใจต่อสิ่งนั้น โดยเริ่มตั้งแต่ปรับตัวของอวัยวะรับความรู้สึก 2) ประสบการณ์เดิม (previous experience) คือ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลจะมีอยู่มากหรือน้อย หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล 3) การเตรียมการคิดและสถานการณ์ที่ห้อมล้อม (mental set and context) ประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การมีชีวิตอยู่ในสังคมที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมมากมาย ทำให้ต้องตีความและรับรู้ในสิ่งเร้าที่ห้อมล้อม (context) บุคคลนั้นจึงต้องวิเคราะห์พิจารณา ไตร่ตรอง อันเป็นการเตรียมการคิด (mental set) ที่จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ

การรับรู้ว่าเป็นการรู้สึกสัมผัสที่ได้รับการตีความให้เกิดความหมายแล้ว เช่น ในขณะนี้ ภาวะการรับรู้ (conscious) คือ สัมผัสตื่นอยู่ ในทันใดนั้นรู้สึกได้ยินเสียงดังปังมาแต่ไกล การรู้สึกสัมผัส (sensation) แต่ไม่มีความหมาย คือ ไม่รู้ว่าได้ยินเสียงอะไร จึงยังไม่เกิดการรับรู้ แต่ครู่ต่อมามีคนบอกว่าเป็นเสียงระเบิดของขบวนรถไฟ จึงเกิดการรู้ความหมายของการรู้สึกสัมผัสนั้นเรียกว่า เกิดการรับรู้ การรับรู้เป็นผลเนื่องมาจากการที่มนุษย์ใช้อวัยวะรับสัมผัส (sensory motor) ซึ่งเรียกว่า เครื่องรับ (sensory) ทั้ง 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง จากการวิจัยมีการค้นพบว่า การรับรู้ของคนเกิดจากการเห็น 75% จากการได้ยิน 13% การสัมผัส 6% กลิ่น 3% และรส 3% การรับรู้จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลหรือปัจจัยในการรับรู้ ได้แก่ ลักษณะของผู้รับรู้ ลักษณะของสิ่งเร้า เมื่อมีสิ่งเร้าเป็นตัวกำหนดให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น จะต้องมีความรู้

การเรียนรู้เกิดขึ้นก่อน เพราะการเรียนรู้ เป็นหนทางที่นำไปสู่การแปลความหมายที่เข้าใจกันได้ ซึ่งหมายถึง การรับรู้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ถ้าไม่มีการรับรู้เกิดขึ้น การเรียนรู้อย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ การรับรู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความคิดรวบยอด ทักษะของมนุษย์ อันเป็นส่วนสำคัญยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนพฤติกรรมต่าง ๆ นำไปสู่การกำหนดทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ การจัดระบบการเรียนรู้มนุษย์เมื่อพบสิ่งเร้า ไม่ได้รับรู้ตามที่สิ่งเร้าปรากฏแต่นำมาจัดระบบตามหลักจากการศึกษาการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาแนวคิดเหล่านี้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้ ทฤษฎีนี้ช่วยให้ ผู้เรียนรับรู้ข้อมูลอย่างไรก็ตาม การใส่ใจ ประสบการณ์เดิม และบริบทรอบตัว ล้วนมีผลต่อการเรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการมีส่วนร่วมและเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น สามารถนำไปวิเคราะห์ว่า ทำไมผู้เรียนบางคนจึงเรียนรู้ได้ดีกว่าคนอื่น หรือทำไมผู้เรียนบางคนถึงเข้าใจข้อมูลในมุมมองที่แตกต่างกัน

ทฤษฎีปัจจัยเกี่ยวกับมนุษย์ (human factors)

Reason (1997) เสนอว่า 1) การทำงานเกินความสามารถ (overload) เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความสมดุลระหว่างความสามารถของตนเองกับภาระงานความรับผิดชอบ หรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 2) ขาดความรับผิดชอบ (inappropriate response) บ่อยครั้งที่อุบัติเหตุและอุบัติเหตุเกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติงานและสถานประกอบการ ละเลยขาดความเอาใจใส่ หรือเพิกเฉยต่อ ปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่มีผลทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย และส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบงานที่เป็นจุดอ่อน อันเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน และทำให้เกิดเหตุในทำนองเดียวกันอยู่เสมอ 3) ทำงานไม่เหมาะสม (inappropriate activities) ได้แก่ การมีเจตคติหรือลักษณะนิสัยในการทำงานที่ไม่ถูกต้อง ผู้ปฏิบัติมีทักษะไม่เพียงพอ ขาดความชำนาญหรือความสามารถในการปฏิบัติงาน เป็นต้น จากการศึกษาปัจจัยมนุษย์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาแนวคิดปัจจัยมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และนำไปปรับปรุงระบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของมนุษย์มากขึ้น ช่วยให้เข้าใจว่า ทำไมคนถึงเกิดความผิดพลาดในการทำงาน ซึ่งมักเกิดจากปัจจัยทางกายภาพ จิตใจ หรือสภาพแวดล้อม ป้องกันอุบัติเหตุ ช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุทั้งในที่ทำงาน และในชีวิตประจำวัน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความสามารถของมนุษย์

ทฤษฎีความผิดพลาดของมนุษย์ (human errors)

Reason (1997) ได้ศึกษาลักษณะพฤติกรรมของความผิดพลาดของมนุษย์ (human error) ในการทำงานที่เป็นสาเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ 1) การพลั้งเผลอ (slips) คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความจำของผู้ปฏิบัติงานเสียไปชั่วขณะและไม่ได้ตั้งใจกระทำ แต่สุดท้ายกลับมานึกขึ้นได้เอง และสามารถปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ โดยไม่ได้ตั้งใจกระทำและไม่รู้ตัวว่าทำผิดพลาด 3) การทำผิด (mistakes) คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความตั้งใจกระทำของผู้ปฏิบัติงานและรู้ว่าเป็น การกระทำที่ไม่ถูกต้อง โดยคิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องแล้ว 4) การฝ่าฝืน (violations) คือ ความผิดพลาดที่เกิดจากความตั้งใจกระทำของผู้ปฏิบัติงาน โดยผู้ปฏิบัติงานไม่ทำตามกฎเกณฑ์ระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน และรู้ว่าทำผิดซึ่งเป็นอันตรายมากกว่าความผิดพลาดชนิดอื่น ๆ

ธนากร เอี่ยมปาน (2562) ศึกษาลักษณะพฤติกรรมของความผิดพลาดของมนุษย์ (human error) ในการทำงานที่เป็นสาเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ 1) การพลั้งเผลอ (slips) 2) การลืมน (lapses) 3) การทำผิด (mistakes) 4) การฝ่าฝืน (violation) จากการศึกษาความผิดพลาดของมนุษย์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาความผิดพลาดของมนุษย์ตามเหตุผล ช่วยให้เข้าใจว่าความผิดพลาดของมนุษย์เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ และมีวิธีป้องกันและแก้ไขที่แตกต่างกัน การนำทฤษฎีนี้ไปใช้จะช่วยลดความเสี่ยงของความผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในทุกด้าน

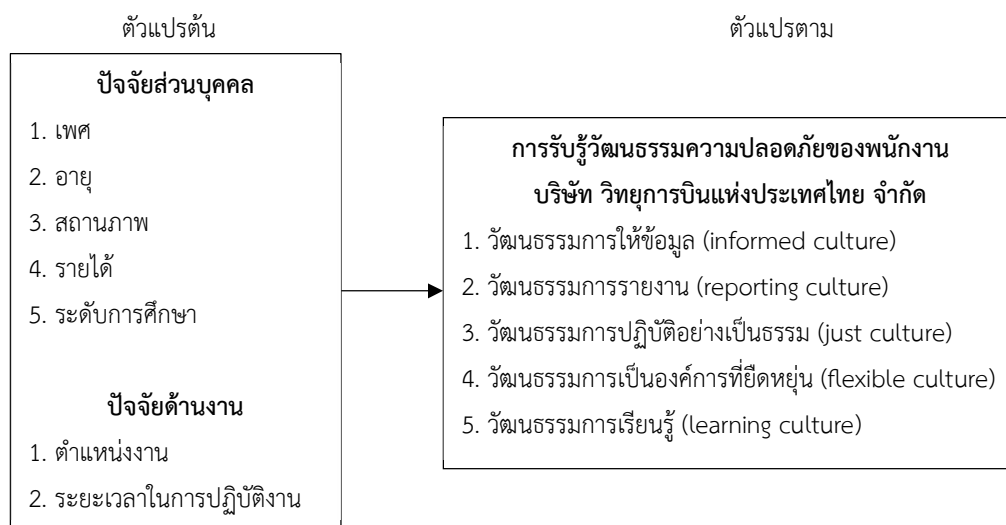
ช่วยให้เข้าใจว่า ความผิดพลาดของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ไม่ใช่แค่ความตั้งใจ เมื่อเข้าใจต้นเหตุแล้ว สามารถวางแผนป้องกันและลดความเสี่ยงของความผิดพลาดได้ ช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงาน

น้ำทิพย์ แจกภู (2551) ได้ให้ความหมายความปลอดภัยในการทำงานว่า เป็นสภาวะการณ์อันปราศจากโอกาสที่จะก่อให้เกิดอันตราย การบาดเจ็บ พิการ ตาย การเกิดโรคจากการทำงาน รวมถึงการเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ผลผลิตสูงขึ้นและต้นทุนลดลง การสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับพนักงานส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและคุณประโยชน์นานัปการ จากการศึกษารูปแบบการจัดการด้านความปลอดภัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนและความเห็นชอบจากผู้บริหาร การมีนโยบายที่ชัดเจน มีการวางแผนระบบงานความปลอดภัย การจัดองค์กร บุคลากร งบประมาณ การมอบหมายหน้าที่ที่ชัดเจน และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร การบริหารความปลอดภัยที่ดีมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านความปลอดภัยในการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมความปลอดภัยของ Reason (1997) เป็นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ โดยตัวแปรอิสระประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษา และปัจจัยด้านงานของพนักงาน ได้แก่ ตำแหน่งงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ส่วนตัวแปรตาม คือ การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ซึ่งศึกษาจากการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) 2) วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) 3) วัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) 4) วัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) และ 5) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) เพื่อนำมาเป็นฐานในการศึกษา ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในรูปแบบการสำรวจ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ คือ พนักงานของบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด (ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายความปลอดภัย ฝ่ายสนับสนุน) จำนวน 280 คน (บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานของบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ได้จากการแทนค่าในสูตรของยามานะ จำนวน 165 คน โดยมีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างอาศัยหลักความน่าจะเป็น (probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (proportional stratified sampling) และกำหนดให้ครอบคลุมตามประเภทของฝ่ายงานที่มีลักษณะของงานแตกต่างกัน ประกอบด้วย ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายความปลอดภัย และฝ่ายสนับสนุน โดยสำรวจการรับรู้ของพนักงาน 3 ฝ่ายที่เป็นตัวแทนของงานต่างประเภท เพื่อที่จะเก็บข้อมูลและนำมาทำการวิเคราะห์การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยขององค์กรจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้วนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (multiple choice) และแบบเติมคำ (open - ended) เพื่อสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของ บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ได้แก่ วัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) วัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) วัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) (Reason, 1997) ข้อคำถามเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อศึกษาสาเหตุการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ทั้ง 5 มิติ ได้แก่ วัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) วัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) วัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) เพื่อสนับสนุนผลลัพธ์ที่ได้จากจากส่วนที่ 1 ถึง 3 (Reason, 1997)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวัดความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนเป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และข้อคำถาม เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Consequence Index: IOC) โดยค่า IOC ที่ได้มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะ คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่คำนวณได้เท่ากับ 0.939 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษารั้วนี้ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือ

ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม (questionnaires) ซึ่งได้มีการตรวจสอบภาพในด้านความตรง (validity) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ก่อนการนำไปใช้จริง และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย วารสาร นิตยสาร บทความ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

อย่างไรก็ตาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ประสพข้อจำกัดที่สำคัญอันเนื่องมาจากนโยบายความปลอดภัยขององค์กรและระดับความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งส่งผลให้สามารถรวบรวมกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 70 คน ทั้งนี้แม้จะมีข้อจำกัดด้านจำนวนตามที่วางแผนไว้ แต่จำนวนที่รวบรวมได้ ก็สามารถประกันความเป็นตัวแทนประชากรได้ตามหลักการวิจัยที่ดี ผู้วิจัยได้ควบคุมกระบวนการเก็บข้อมูลโดยมุ่งให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและครอบคลุมบุคลากรจากฝ่ายงานต่าง ๆ เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนของประชากร และผลการวิจัยสามารถสะท้อนภาพรวมภายใต้บริบทและข้อจำกัดดังกล่าวได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยนำเสนอในรูปแบบของการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

4.2 แบบสอบถามระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของ บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ได้แก่ วัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) วัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) วัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ย และใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) โดยใช้ค่า T-Test เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม และใช้ one-way ANOVA เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Least-Significant Different (LSD) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้วัฒนธรรมของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

การรับรู้วัฒนธรรมของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านวัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture)	4.71	0.55	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture)	4.72	0.55	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture)	4.71	0.57	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture)	4.60	0.66	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture)	4.63	0.68	มากที่สุด
ภาพรวม	4.68	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรมการให้ข้อมูล (informed culture) ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.55) และด้านวัฒนธรรมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (just culture) ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.57) ด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ (learning culture) ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.68) และการรับรู้วัฒนธรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านวัฒนธรรมการเป็นองค์กรที่ยืดหยุ่น (flexible culture) ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.66)

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้และระดับการศึกษา พบว่า

เพศของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อายุของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถานภาพของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

รายได้ของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระดับการศึกษาของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยด้านงาน ได้แก่ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานของ บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยด้านงานต่างกันมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกัน และตำแหน่งงานของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระยะเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย เรื่อง การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) ซึ่งพนักงานส่วนใหญ่เห็นว่า การที่บริษัทให้ความสำคัญกับการรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยนั้น หมายถึง บริษัทคำนึงถึง

ความปลอดภัยของพนักงาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมเห็นได้อย่างชัดเจน พฤติกรรมของคนในองค์กรที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่เกี่ยวกับความปลอดภัย คือ 1) ระดับที่เห็นเป็นรูปธรรม (artifact level) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของคนในองค์กรที่สังเกตเห็นได้โดยชัดเจน ในการคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งด้านสถาปัตยกรรม การแต่งกาย และการกระทำ 2) ระดับการให้การสนับสนุน (espoused value level) เป็นสิ่งที่ทุกคนในองค์กรร่วมกันให้ความสำคัญกับความปลอดภัย เช่น การกำหนดยุทธวิธีในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรรับรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ระดับสามัญสำนึก (basic assumption level) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความปลอดภัยโดยอัตโนมัติจากทัศนคติและความเชื่อส่วนตัวในทิศทางเดียวกัน และร่วมกันแก้ปัญหาหากเกิดความผิดพลาด สอดคล้องกับแนวคิดของ Reason (1997) กล่าวว่า วัฒนธรรมการรายงาน (reporting culture) เป็นการสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้บุคลากรพร้อมที่จะรายงานความผิดพลาดหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยโดยสมัครใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ek & Akseleson (2007) ศึกษาผลการประเมินวัฒนธรรมความปลอดภัยใน 9 ด้าน ของบริษัทที่ให้บริการภาคพื้นในสนามบินที่ใหญ่ เป็นอันดับสามของประเทศสวีเดน ผลการศึกษา Reporting พบว่า พนักงานร้อยละ 63 มีการรายงานเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกือบเกิดอุบัติเหตุ และร้อยละ 98 มีการรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้นกับอุปกรณ์บริการภาคพื้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนพร สุขศรี (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน กรณีศึกษา บริษัทผลิตรายรถยนต์แห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้การจัดการความปลอดภัยในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกานต์ ฉลองไกรเดช และไอลัยรัชชา อมรพิพัฒนะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบผลการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านการบินต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของบุคลากรด้านการบินในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรด้านการเรียนรู้และการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของชาลิต เปรมอ่อน และคณะ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ และระดับการศึกษา พบว่า 1) พนักงานของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายได้ต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร เทพกุล และกฤษณ์ วิทวัสสำราญกุล (2566) ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงานสายการบินแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า เพศ ตำแหน่งงานปัจจุบัน ประสบการณ์การฝึกอบรมแตกต่างกัน มีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ดังที่ Reason (1997) กล่าวว่า การใส่ใจเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการรับรู้ การที่บุคคลมีการรับรู้ในสิ่งใดนั้น บุคคลนั้นต้องเกิดการใส่ใจต่อสิ่งนั้น โดยเริ่มตั้งแต่ปรับตัวของอวัยวะรับความรู้สึก 2) ประสบการณ์เดิม (previous experience) คือ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลมีมากหรือน้อย หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล 3) การเตรียมการคิดและสถานการณ์ที่ห้อมล้อม (mental set and Context) ประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การมีชีวิตอยู่ในสังคมที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมมากมาย ทำให้ต้องตีความและรับรู้ในสิ่งเร้าที่ห้อมล้อม (context) บุคคลนั้นจึงต้องวิเคราะห์

พิจารณา ไตร่ตรอง อันเป็นการเตรียมการคิด (mental set) ที่จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต เปรมอ่อน และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในแต่ละด้านได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา และอายุ การปฏิบัติงานที่ต่างกัน พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด จำแนกตามปัจจัยด้านงาน ได้แก่ ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยด้านงานต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยด้านงาน คือ ตำแหน่งงาน ต่างกัน มีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต เปรมอ่อน และคณะ (2566) ผลการวิจัยพบว่า ตำแหน่งงานที่ต่างกัน พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของของปิพร เทพกุล และกฤษฎณ์ วิทวัสสำราญกุล (2566) ที่พบว่า ตำแหน่งงาน ปัจจุบัน ประสบการณ์การฝึกอบรมแตกต่างกัน มีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน ส่วนพนักงานของบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ที่มีปัจจัยด้านงาน คือ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ต่างกันมีการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐาน และแนวคิดของ Reason (1997) กล่าวว่า การใส่ใจเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการรับรู้ การที่บุคคลมีการรับรู้ในสิ่งใดนั้น บุคคลนั้นต้องเกิดการใส่ใจต่อสิ่งนั้น โดยกล่าวอีกว่า ประสบการณ์เดิม (previous experience) คือ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลจะมีอยู่มากหรือน้อย หรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังในเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น การมีชีวิตอยู่ในสังคมที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมมากมาย ทำให้ต้องตีความและรับรู้ในสิ่งเร้าที่ห้อมล้อม (context) บุคคลนั้นจึงต้องวิเคราะห์พิจารณา ไตร่ตรอง อันเป็นการเตรียมการคิด (mental set) ที่จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต เปรมอ่อน และคณะ (2566) พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ที่มีอายุการปฏิบัติงานที่ต่างกัน พบว่า การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยนี้พบองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญว่า บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด ประสบความสำเร็จในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในระดับมากที่สุดในทุกมิติ จากการรับรู้ของพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความโดดเด่นในวัฒนธรรมการรายงาน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความปลอดภัยในอุตสาหกรรมการบิน สิ่งที่น่าสนใจและเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ชัดเจนที่สุด คือ การชี้ให้เห็นว่า รายได้และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นสองปัจจัยสำคัญที่สร้างความแตกต่างในการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงาน ในขณะที่ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผล เช่น เพศ อายุ หรือตำแหน่งงาน กลับไม่สร้างความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ การค้นพบนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กรในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยให้ลงลึกถึงกลุ่มพนักงานที่มีความแตกต่างกันในด้านรายได้และประสบการณ์การทำงานได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น เพื่อรักษามาตรฐานความปลอดภัยระดับสูงให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บริษัทควรมีการสร้างบรรยากาศที่เสริมการรับรู้และการให้ความร่วมมือด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดนิทรรศการด้านความปลอดภัย เพื่อลดอุบัติเหตุในการทำงานให้เป็นศูนย์ (zero accident)

1.2 ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนด้านการจัดการของบริษัท เพื่อความปลอดภัยในการทำงานเพิ่มมากขึ้น โดยส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้ปลอดภัยมากขึ้น และสนับสนุนการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ส่งผลต่อความปลอดภัยของพนักงานบริษัท เช่น การแจ้งประเด็นความปลอดภัยในการปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยงที่พนักงานบริษัทต้องให้ความสนใจทั่วทั้งองค์กรอย่างสม่ำเสมอ สร้างกลไกการสื่อสารที่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาความปลอดภัยในการทำงาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนำความคิดเห็นที่ได้รับไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้พนักงานเห็นประโยชน์ของการเสนอความคิดเห็น

1.3 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามคู่มือและกฎระเบียบด้านความปลอดภัยของพนักงานอย่างเคร่งครัด ควรมีการลงโทษหรือกำหนดโทษอย่างชัดเจน หากพนักงานไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

1.4 บริษัทควรมีการแจ้งนโยบายทางด้านความปลอดภัยให้แก่พนักงานอย่างชัดเจนทุกฝ่าย และจัดให้มีการอบรมทางด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบ พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัย เพื่อจูงใจให้พนักงานเห็นถึงความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนการรับรู้ ทศนคติด้านความปลอดภัย และพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานได้

1.5 บริษัทควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความปลอดภัยให้กับพนักงาน โดยอาจใช้หลักเพื่อนเตือนเพื่อน เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำแนะนำเชิงบวก ซึ่งจะทำให้พนักงานมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความปลอดภัยของตนเองมากขึ้น

1.6 บริษัทควรกำหนดแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานในสถานที่ทำงาน เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยอาจนำหลักการทำงานสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร (Behavior Based Safety: BBS) มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทาง

1.7 บริษัทควรมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรการความปลอดภัยและสร้างการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานพนักงานบริษัท การให้บริการและความสามารถของพนักงาน ที่มีความเป็นสากลและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ

1.8 บริษัทควรมีการพัฒนาศักยภาพของพนักงานให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนความสามารถในการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบ ความปลอดภัย เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลให้เข้าถึงกับกลุ่มคนที่แตกต่างกันด้วยวิธีที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด เท่านั้น ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำงานกับความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด

เอกสารอ้างอิง

- จิตติกานต์ ฉลองไกรเดช และไวยรัชชา อมรพิณนะ. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบผลการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความปลอดภัยด้านการบินต่อการรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยของบุคลากรด้านการบินในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 10(1), 26-35.
- วลิต เปรมอ่อน, กิตติศักดิ์ พรหมทอง และสุภัค ทองอินทร์. (2566). การรับรู้ด้านความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(3), 77-88.
- ธนากร เอี่ยมปาน. (2562). การบริหารความผิดพลาดของมนุษย์ในการบิน. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 19(2), 166-176.
- นพพร สุขศรี. (2560). *การรับรู้การจัดการความปลอดภัยและพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน: กรณีศึกษาบริษัท ผลิตยารยนต์แห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง*. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจสำหรับผู้บริหาร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- น้ำทิพย์ แจกภู. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน: กรณีศึกษา บริษัท ไมโครชิพ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด*. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บริษัท วิทยการบินแห่งประเทศไทย จำกัด. (2567). *ภารกิจและการดำเนินงาน*. สืบค้น 29 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://www.aerothai.co.th/th/services/ภารกิจและผลการดำเนินงาน>.
- ปิยพร เทพกุล และกฤษฎี วิทวัสสำราญกุล. (2566). การรับรู้วัฒนธรรมความปลอดภัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของพนักงานสายการบินแห่งหนึ่ง. *วารสารการจัดการอุตสาหกรรมการบิน (KBUJAM)*, 1(1), 18-34.
- Ek, Å., & Akseleson, R. (2007). Aviation on the Ground: Safety Culture in a Ground Handling Company. *The International Journal of Aviation Psychology*, 17(1), 59-76. https://doi.org/10.1207/s15327108ijap1701_4.
- Reason, J. (1997). *Managing the Risks of Organizational Accidents*. Ashgate, London.

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล

Marketing communication strategies for Thai dramas in the digital age

กฤษณ์ภัฏส บัญปลูก^{1*}

Kunyapas Boonplook^{1*}

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

¹Business School, The University of the Thai Chamber of Commerce

*Corresponding author's e-mail: Kunyapas_boon@utcc.ac.th^{1*}

Received: May 01, 2025

Revised: June 16, 2025

Accepted: June 20, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล โดยพัฒนา “MDD Model” ซึ่งประกอบด้วยวางแผนการตลาด การกำหนดกลยุทธ์การตลาดดิจิทัล และการวัดความสำเร็จการตลาดดิจิทัล เน้นการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์และเครื่องมือดิจิทัล เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา และ Google Analytics เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร การเข้าถึงผู้ชม และสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจละครเวทีในยุคดิจิทัลที่มีการแข่งขันสูงและพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด, ละครเวทีไทย, ยุคดิจิทัล

Abstract

This academic article presents a strategic approach to Thai stage drama marketing communication in the digital age by developing the “MDD Model,” which consists of marketing planning, digital marketing strategy formulation, and digital marketing success measurement. It emphasizes the application of social media and digital tools such as Facebook, YouTube, SEO, SEM, and Google Analytics to increase

communication efficiency and audience access and create sustainability for the stage drama business in the highly competitive digital age were consumer behavior changes rapidly.

Keywords: marketing communication strategy, Thai drama, digital age

บทนำ

ละครเวทีประเทศไทยที่ผ่านมามักพบกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญจากการประกอบธุรกิจละครเวทีในรูปแบบมิลลิคัล คือ ต้นทุนในการผลิตและค่าโปรดักชันมีค่าใช้จ่ายที่สูง แต่รายได้การจำหน่ายบัตรได้ไม่มากเพียงพอที่จะทำให้เกิดกำไร เพื่อนำไปใช้ต่อยอดด้านนี้ให้สมบูรณ์แบบอย่างสำหรับผู้ประกอบการคาดหวัง นอกจากนี้ ยังพบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยนิยม การดูละครเวทีมากเหมือนในต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มผู้ชมจะถูกจำกัดอยู่ในตัวเมือง อีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญ คือ บริษัทหรือบางองค์กร ไม่ได้รับเงินสนับสนุนที่มากพอ ทำให้ต้องใช้งบประมาณส่วนตัวที่มีอย่างจำกัดในการสร้างละครเวทีและปัญหาสุดท้าย คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้โรงละครไม่สามารถเปิดทำการแสดงได้ (ณปภัช พิษุณคามินทร์, 2563) ปัจจุบันยุคดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีนวัตกรรมและสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน การเปลี่ยนแปลงนี้ ส่งผลต่อรูปแบบการบริโภควัฒนธรรมและความบันเทิง รวมถึงการชมละครเวที สมัยก่อนละครเวทีในอดีตเคยเป็นช่องทาง สำคัญในการถ่ายทอดความบันเทิงและศิลปะการแสดง แต่ในยุคปัจจุบัน การแข่งขันจากรูปแบบความบันเทิงใหม่ ๆ เช่น สตรีมมิงวิดีโอ แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย และเกมออนไลน์ ทำให้การดึงดูดความสนใจของผู้ชมละครเวทีเป็นความท้าทาย ที่สำคัญ (Kotler & Keller, 2016)

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงละครเวทีมายาวนาน เช่น ละครในและละครนอก ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตาม ความนิยมในละครเวทีในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเริ่มลดลง เนื่องจากการแข่งขันจากสื่อความบันเทิงใหม่ ๆ เช่น การสตรีมมิงภาพยนตร์และซีรีส์ รวมถึงความสะดวกสบายในการเข้าถึง คอนเทนต์บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้คนรุ่นใหม่ลดความสนใจในกิจกรรมการชมละครเวที

ปัจจุบันละครเวทีได้เข้ามาเป็นสื่อบันเทิงรูปแบบหนึ่งในสังคมไทยมากขึ้น หลังจากที่มีการเจริญเติบโตของธุรกิจ ด้านละครเวทีของบริษัทผู้ผลิตละครขนาดใหญ่ ถือเป็นการปลุกกระแสละครเวทีในสังคมไทยด้วยผลงานด้านความบันเทิง ที่น่าชื่นชม เพราะการจัดทำละครเวทีเรื่องหนึ่งนั้น ต้องอาศัยเวลา แรงกาย แรงใจ และความร่วมมือร่วมใจจากทีมงานหลาย ๆ ฝ่าย เนื่องจากกระบวนการการทำละครเวทีนั้นมีความซับซ้อนมากกว่าการสร้างสรรคสื่อบันเทิงแขนงอื่น ๆ ต้องอาศัยช่วงระยะเวลา การซ้อมก่อนการแสดงจริงระยะเวลายาวนาน และมีต้นทุนในการผลิตสูงสำหรับละครบางเรื่องที่มียอดประกอบจำนวนมาก หรือเป็นการแสดงแบบเต็มรูปแบบ แม้จะมีการทำการสื่อสารการตลาดอย่างต่อเนื่อง ผลตอบรับของละครเวทีบางเรื่องอาจจะไม่ดี เท่าที่ควร ทั้งนี้มีผลมาจากหลากหลายปัจจัยด้วยเช่นกัน (ชัยภัทร ปิตุสตระกูล, 2561) อย่างไรก็ตาม ผู้จัดการงานละครเวที ในประเทศไทย ยังขาดความเข้าใจในเรื่องการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อสร้างกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่เหมาะสม หลายรายยังคง พึ่งพาวิธีการประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม เช่น การโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโปสเตอร์ ซึ่งอาจไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การขาดความเชื่อมโยงทางอารมณ์ระหว่างผู้ชมกับงานละครยังทำให้ความสนใจ ของผู้ชมลดลง

นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดความพลิกผันของวงการละครเวทีอีกประการหนึ่ง คือ การแพร่ระบาดของเชื้อ ไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งทำให้ทุกประเทศทั่วโลกต้องดำเนินมาตรการควบคุมโรค โดยการสั่งห้ามการจัดกิจกรรมที่มีการชุมนุม ของคนจำนวนมากและรณรงค์ให้ประชาชน รักษาระยะห่างทางสังคมอย่างเคร่งครัด อันเป็นผลให้ละครเวที ซึ่งเรียกร้อง ปฏิสัมพันธ์โดยตรงในพื้นที่จริง ระหว่างศิลปินและผู้ชมต้องหยุดชะงักลงทันทีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การปิดทำการของโรงละคร

ทั่วโลก ส่งผลให้ศิลปินทางการละครขาดรายได้ทันที โรงละครบางแห่งจำเป็นต้องปลดพนักงาน นักแสดง และต้องปิดกิจการในที่สุด การเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางเทคโนโลยีและวิกฤตสาธารณสุขนี้ถือเป็นต้นธารหลักแห่ง ความพลิกผันของวงการละครเวทีทั่วโลก (สุรศักดิ์ นามวัฒน์โสภณ, 2564)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีในยุคดิจิทัลจึงมีความสำคัญ บทความวิชาการนี้จัดทำขึ้น ในรูปแบบการทบทวนวรรณกรรม (literature review) และการวิเคราะห์เชิงแนวคิด โดยมุ่งนำเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางการกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่เหมาะสมกับการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชมละครเวทีในยุคดิจิทัล วัตถุประสงค์หลักของบทความ คือ เพื่อศึกษาประเด็นและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดและการมีส่วนร่วมของผู้ชมในยุคดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์ ความท้าทายและโอกาสของการใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด สำหรับละครเวทีในประเทศไทย และเพื่อเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและขยายฐานผู้ชมละครเวทีในบริบทของความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับละครเวที

ละครเวทีในประเทศไทย จากอดีตที่ผ่านมาได้รับอิทธิพลจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศหนึ่ง ที่มีประวัติศาสตร์การผลิตละครเวทีมายาวนาน สามารถดำเนินงานเป็นอุตสาหกรรมบันเทิงที่สำคัญละครเวทีในสหรัฐอเมริกา สร้างชื่อเสียงและรายได้มหาศาล ละครเวทีในอเมริกาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ละครเวทีเชิงพาณิชย์ (commercial theater) และละครเวทีที่ไม่แสวงหาผลกำไร (not – for – profit theater) สำหรับละครเวทีเชิงพาณิชย์ หรือ ละครเวทีที่แสวงหาผลกำไรในสหรัฐอเมริกา (Langley, 2006) นอกจากนี้ ละครเวทีเชิงพาณิชย์ คือ ละครเวทีที่ทำแล้ว ต้องได้กำไร กำไรในที่นี้ หมายถึง กำไรทั้งผู้ผลิต คือ เรื่องของเงิน และกำไรกับผู้ชม คือ ความสุขที่ผู้ชมได้รับจากการเสพผลงาน ที่ตัวเองได้ชม (สุชาญวุฒิ กิ่งแก้ว และคณะ, 2563) นอกจากนี้ จุดเด่นของละครเวที คือ การสื่อสารระหว่างผู้ชมและนักแสดง เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กัน วอลเตอร์ เคอร์ นักวิจารณ์ชาวอเมริกันกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณกับนักแสดงเช่นนี้ ไม่มีในภาพยนตร์ เพราะภาพยนตร์เป็นสิ่งที่สร้างมาสำเร็จรูป ไม่สามารถตอบสนองผู้ชมได้ เพราะนักแสดงในภาพยนตร์ ไม่สามารถได้ยินสิ่งที่ผู้ชมรู้สึกถึงตัวตนของนักแสดง และไม่ว่าผู้ชมจะมีปฏิกิริยาอย่างไรก็ไม่มีผลใด ๆ (สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่ผ่านมาและการเคลื่อนไหวทางการเมืองอันเข้มข้น ยังคงเป็น 2 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อแวดวงละครเวทีไทยร่วมสมัยในอดีตที่ผ่านมา นักการละครต้องตั้งรับและปรับตัวตาม สถานการณ์ที่ผันผวนอย่างยากจะคาดเดา จึงทำให้ยอดรวมการแสดงทั้งหมดของปี 2564 มีเพียง 202 เรื่องเท่านั้น ประกอบด้วย รูปแบบออนไลน์ และออนไลน์ โดยสามารถแบ่งประเภทหลัก ๆ ออกเป็นละครพูด 51 เรื่อง การอ่านบทละคร 27 เรื่อง งานเต้นร่วมสมัย 15 เรื่อง พิธีศิลปะเรียวเตอร์ 13 เรื่อง มิวสิคัลเรียวเตอร์ 11 เรื่อง และอื่น ๆ อีก 85 เรื่อง จากตัวเลข 202 นำมาเปรียบเทียบกับยอดการแสดงทั้งหมดของปี 2563 ที่มีถึง 313 เรื่อง จะเห็นว่า การแสดงที่ผ่านมา ลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยสาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากนโยบายล็อกดาวน์ในช่วงกลางปีจากรัฐบาลที่กินเวลายาวนานตั้งแต่เดือนเมษายนจนถึง เดือนกันยายน ประกอบกับความเหนื่อยล้าของผู้จัดละครเวทีเองที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน จนถึงขั้นที่ว่าเดือนมิถุนายน กลายเป็นเดือนที่วงการละครเวทีไทยซบเซาที่สุดเป็นประวัติการณ์ เพราะมีการแสดงเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น เมื่อความไม่แน่นอน ส่งผลให้การแสดงแบบออนไลน์เกิดขึ้นได้ยาก ศิลปินและผู้จัดเทศกาลต่าง ๆ จึงถูกผลักดันให้ต้องเข้าไปอยู่ในพื้นที่ออนไลน์ จนหลายฝ่ายรวมถึงผู้ชมล้วนสงสัย โลกดิจิทัลจะสามารถเข้ามาทดแทนการแสดงสดได้จริงหรือไม่ (เพียงดาว จริยะพันธุ์, 2565)

วงการละครเวทีทั่วโลกรวมทั้งละครเวทีไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน การเปลี่ยนแปลงฉับพลันทางดิจิทัล (digital disruption) ตลอดจนการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์

ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน และทำให้ความนิยมในการชมละครเวทีในโรงละครลดลงอย่างน่าวิตก ที่สำคัญการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจทั่วโลกได้กลายเป็นตัวเร่งซ้ำเติมให้วิกฤตที่ดำเนินอยู่ก่อนหน้านี้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โรงละครทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องหยุดดำเนินการชั่วคราวมาเป็นเวลามากกว่า 1 ปี นับตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 แม้มีการกลับมาเปิดการแสดงได้ใหม่ในช่วงกลางเดือนกันยายน พ.ศ. 2564 ภายหลังจากการเข้าถึงวัคซีนในวงกว้างจนเกิดภูมิคุ้มกันหมู่และการผ่อนคลายมาตรการตามคำแนะนำของกรมควบคุมโรคของสหรัฐฯ แต่การหยุดชะงักลงอย่างยาวนานนั้นได้ทำให้คณะละครเชิงพาณิชย์ (commercial theatre) และคณะละครแบบไม่แสวงหาผลกำไร (non - profit theatre) หลายแห่งจำเป็นต้องปิดทำการลงอย่างถาวร (Cohen, 2022)

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

นักการตลาด นักวิจัย นักวิชาการจำนวนมากได้นิยามเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดได้ไว้อย่างน่าสนใจ เช่น การสื่อสารการตลาด (marketing communication) หมายถึง การผสมผสาน และประสานช่องทางการสื่อสารหลายทาง เพื่อสื่อเนื้อหาเกี่ยวกับองค์กรและผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน สอดคล้อง และเป็นอันหนึ่งเดียวกัน (Kotler & Armstrong, 1999) และยังให้คำนิยามการตลาดว่า การตลาด คือ กระบวนการทางสังคมที่บุคคลและกลุ่มได้รับสิ่งที่พวกเขาต้องการและต้องการผ่านการสร้างและแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์และคุณค่ากับผู้อื่น (Kotler & Keller, 2006)

การสื่อสารทางการตลาด หมายถึง การรวบรวมรูปแบบการนำเสนอข่าวสารช่องทางต่าง ๆ ที่มีการวางแผนจัดทำขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการสร้างแบรนด์ ประกอบด้วย การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง การขายโดยบุคคล การบรรจุภัณฑ์ การจัดกิจกรรมพิเศษ การเป็นผู้อุปถัมภ์ และการบริการลูกค้า (customer service) (Duncan, 2005) นอกจากนี้ ยังพบว่า ประโยชน์ของการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ 1) การส่งข้อความที่สอดคล้องกัน 2) การปรับปรุงการรับรู้แบรนด์ 3) การตลาดที่คุ้มค่าต้นทุน 4) ประสบการณ์ลูกค้าที่ได้รับการปรับปรุง 5) เพิ่มรายได้และผลตอบแทนจากการลงทุน 6) ความสามารถในการปรับตัวในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา 7) กระบวนการภายในที่มีประสิทธิภาพ (Karakas, 2024)

ขั้นตอนการวางแผนการสื่อสารการตลาด

กระบวนการการวางแผนการสื่อสารการตลาด มีลักษณะคล้ายคลึงกับการวางแผนการตลาด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการวางแผนเครื่องมือสื่อสารการตลาดต่าง ๆ เช่น การโฆษณา การส่งเสริมการตลาด หรือการตลาดทางตรง เป็นต้น ขั้นตอนการวางแผนการสื่อสารการตลาดแบ่งได้เป็นขั้นตอนสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ปัญหาและโอกาส (analysis of problems or opportunities) คือ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งอาจได้จากการเก็บข้อมูลวิจัยประกอบกับการใช้ประสบการณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์สถานการณ์เป็นปัญหาและโอกาสทางการสื่อสาร ซึ่งขั้นตอนนี้สามารถนำหลักการตลาดในเรื่องการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมธุรกิจ (SWOT analysis) มาใช้ในการจัดทำวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสทางการสื่อสาร โดยจะวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายหลัก 2) กำหนดวัตถุประสงค์ (determine the objectives) เลือกวัตถุประสงค์การสื่อสารเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเรื่องภาพลักษณ์ ทศนคติ การรับรู้การรับข่าวสาร เป็นต้น สิ่งที่น่าคำนึง คือ การสื่อสารการตลาดไม่สามารถก่อให้เกิดยอดขายในสินค้าที่มีการกระจายสินค้าน้อย การวางแผนการสื่อสารการตลาด จึงมุ่งการสื่อสารที่จะช่วยแก้ปัญหาทางการตลาดให้กับสินค้าที่มีคุณภาพ ราคาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและมีการจัดจำหน่ายสินค้าที่ดีเป็นหลัก เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการยอมรับและสนใจซื้อสินค้า 3) การเลือกผู้รับสาร (select the target audience) กลุ่มเป้าหมายหลักทางการตลาด (target market) คือ กลุ่มคนที่มีอำนาจซื้อสินค้าและมีความต้องการ

สินค้า ในขณะที่ผู้รับสาร คือ กลุ่มคนที่ต้องการสื่อสารถึงซึ่งอาจมีขนาดใหญ่กว่าเท่ากับหรือเล็กกว่ากลุ่มเป้าหมายทางการตลาด ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของเครื่องมือสื่อสารที่เลือกใช้วัตถุประสงค์ทางการตลาด และงบประมาณในการสื่อสาร 4) การเลือกเครื่องมือสื่อสารการตลาด (select the marketing communication mix) การเลือกเครื่องมือสื่อสารการตลาดจะขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มผู้รับสารแต่ละกลุ่ม ปัญหาทางการตลาดที่เกิดขึ้น และลักษณะสินค้าว่าเป็นสินค้าบริโภคหรือสินค้าอุตสาหกรรม โดยผู้วางแผนสื่อสารจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของเครื่องมือสื่อสารการตลาด (โชติรัตน์ ศรีสุข, 2554)

นอกจากนี้ บริษัทผลิตละครเวทีเชิงพาณิชย์วางแผนเลือกและวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายก่อนการผลิตละครเวทีมากกว่า บริษัทผลิตละครเวทีเชิงพาณิชย์ที่ไม่สนใจกลุ่มเป้าหมาย ที่สำคัญการส่งเสริมการขาย พบว่า การขายบัตรในช่วงเทศกาลของทุกบริษัทได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้ ทุกบริษัทมีการส่งเสริมการขายหลากหลายรูปแบบ เช่น การลดราคาสำหรับนักเรียน นักศึกษา การร่วมกับผู้สนับสนุน (sponsorship) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโปรโมชั่นอื่น ๆ เช่น การขายบัตรก่อนการจัดแสดง (early bird หรือ pre-sale) การขายบัตรแบบเหมารอบ เป็นต้น ในประเด็นช่องทางการจำหน่ายบัตร พบว่า 5 บริษัท ได้แก่ 1) บริษัท ซีเนริโอ จำกัด 2) บริษัท เจเอสแอล โกลบอล มีเดีย จำกัด 3) บริษัทอินเด็กซ์ ครีเอทีฟ วิลเลจ จำกัด (มหาชน) 4) บริษัท โต๊ะกลม โทรทัศน์ จำกัด และ 5) บริษัท คอมมาดี โลก จำกัด จำหน่ายบัตรผ่านช่องทางบริษัท ไทยทิคเก็ตเมเจอร์ จำกัด อีก 1 บริษัท (ดริมบอก จำกัด) จำหน่ายบัตรผ่านช่องทางเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ของบริษัท (สุชาญภูมิ กิ่งแก้ว และคณะ, 2563)

การสร้างโอกาสใหม่สำหรับผู้ชมจะได้รับชมการแสดงละครเวทีของสถาบันการศึกษา การแสดงจะต้องเน้นการนำเทคโนโลยี เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง เพื่อเข้ามาช่วยในการนำเสนอสิ่งแปลกใหม่ให้ตื่นตาตื่นใจ และยังเป็น การลดต้นทุนในการผลิตด้วยการนำละครโทรทัศน์ที่ดัดแปลงเป็นบทละครเวทีได้ โดยเจาะลึกในด้านเนื้อหา มีการนำเสนอ มุมมองในการเล่าเรื่องที่เป็นประโยชน์ให้ความรู้และข้อคิดที่ดีต่อผู้ชม รองลงมา คือ การนำเสนอเทคนิคพิเศษในละครเวที เมื่อดัดแปลงเป็นละครเวทีแล้ว ภาพจำที่ผู้ชมรับรู้จากละครโทรทัศน์นั้นอาจเกิดขึ้นบนเวทีด้วย นอกจากนี้ แนวทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงการแสดงละครของสถาบันการศึกษาไปสู่กิจการเพื่อสังคมที่ยั่งยืน การแสดงละครต้องมุ่งเน้นการสร้างสรรค การแสดงละครที่เข้าใจง่าย เข้าถึงผู้ชมได้ทุกกลุ่ม เนื้อหาของละครนำเสนอประเด็นที่สะท้อนสังคมที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมได้ โดยให้มีความร่วมมือจากภาคประชาชนด้วย เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผู้ร่วมผลิต และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจการเพื่อสังคมได้อย่างยั่งยืน (สุเมธ ป้อมป้องภัย, 2561)

การสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของละครเวทีในประเทศไทย เน้นการสื่อสารเนื้อหาของละครเวที มีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างการรับรู้ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาสในการทำการตลาดของละครเวทีแต่ละเรื่อง จากนั้น ดำเนินการสื่อสารการตลาด โดยใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาที่ได้มาจากกระบวนการผลิตละครเวที มีการนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กลยุทธ์การนำเสนอความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับละครเวทีไปยังกลุ่มผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชม อีกทั้งยังมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการสร้างเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใช้งานคนอื่น ๆ รวมทั้งยังนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริษัทและกลุ่มละครเวทีของตนเอง ซึ่งแนวโน้มปริมาณการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของละครเวทีในประเทศไทยน่าจะมีแนวโน้มสูงขึ้นและน่าจะมีประสิทธิภาพที่เพิ่มมากขึ้นด้วย เนื่องจากบริษัทและกลุ่มละครเวทีต่าง ๆ เห็นว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารการตลาดที่เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่าย ต้นทุนในการดำเนินงานต่ำหรือแทบจะไม่มีค่าใช้จ่ายและยังสร้างการรับรู้กับกลุ่มเป้าหมายได้ในปริมาณมาก (ชัยภัทร ปิติสุตระกุล, 2561)

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด (marketing communication strategy)

การกำหนดกลยุทธ์ทางการสื่อสารการตลาด มีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ (ชินจิตต์ แจ้งเจนกิจ, 2545) ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการบริหารงานเชิงกลยุทธ์นับได้ว่า เป็นปัจจัยแรกที่สามารถตัดสินใจได้ว่าธุรกิจมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ดูได้จาก

การบริหารงานของธุรกิจจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งจะต้องทำการสื่อสารไปยังผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ที่ตรงกัน 2) ผลงานในอดีตเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความน่าเชื่อถือในการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ขององค์กร ซึ่งในองค์กรที่มีการดำเนินงานมาอย่างยาวนานมักจะได้เปรียบในแง่ของการสร้างภาพลักษณ์ เนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้การดำเนินงานในอดีตเป็นตัวตัดสินความสามารถ 3) การสื่อสารขององค์กร การสื่อสารภายใน ขององค์กรเป็นการสื่อสารในรูปแบบแนวนอน (horizontal communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างหัวหน้า เจ้าหน้าที่ หรือผู้ปฏิบัติการที่อยู่ในระดับเดียวกันและการสื่อสารในแนวตั้ง (vertical communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารจากระดับบนลงล่าง หรือจากระดับล่างขึ้นบน ซึ่งเป็นการสื่อสารที่อาจอยู่ในรูปแบบของคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา หรือการรายงานของฝ่ายปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังต้องทำการสื่อสารไปยังภายนอกด้วย โดยองค์กรจะต้องออกแบบการสื่อสารให้มีความดึงดูดใจ สร้างการรับรู้ ตลอดจนสร้างให้เกิดพฤติกรรมต่อผู้รับสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 4) ความน่าเชื่อถือของคณะผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่สำคัญ ปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากผู้บริหารเปรียบเสมือนหน้าตาขององค์กร หากผู้บริหารมีความน่าเชื่อถือ มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ ในเชิงบวกก็จะส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือและเลื่อมใสศรัทธา

นอกจากนี้ ได้มีการเสนอแนะ 4 เสาหลักของกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 2) การออกแบบเนื้อหาในการสื่อสารการตลาดที่เกิดจากความเข้าใจ ในกลุ่มเป้าหมายและตลาด 3) การกำหนดช่องทางการสื่อสารการตลาดที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นช่องทางแบบดั้งเดิมหรือ ช่องทางใหม่ ๆ หลากหลายช่องทางที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงและมีประสิทธิภาพมากที่สุด 4) การตั้งเป้าหมายของ การสื่อสารการตลาด โดยเฉพาะการตอบสนองเชิงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย (Kliatchko, 2019)

การตลาดดิจิทัลยุคใหม่

การตลาดดิจิทัล คือ วิธีการส่งเสริมสินค้าและบริการโดยผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว และเป็นการใช้ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (Reitzin, 2007) นอกจากนี้ การตลาดดิจิทัล (digital marketing) พัฒนาการ ของตลาดในอนาคต เกิดขึ้นเมื่อบริษัทดำเนินงานทางการตลาดสามารถสื่อสารแบบสองทาง (two - way communication) กับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่อง (Wertime & Fenwick, 2008) และการตลาดดิจิทัล คือ ตลาดที่ผู้ขายจะทำการขายสินค้า โดยมีการทำ การตลาดผ่านรูปแบบการสื่อสารดิจิทัล ทั้งผู้ขายและผู้บริโภคจะมีรหัสของตนเอง ช่องทางดิจิทัลสามารถสื่อสารแบบสองทาง อย่างมีประสิทธิภาพ และติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว (อัจฉราวรรณ สุขเกิด, 2566)

การตลาดดิจิทัล ถือเป็นการตลาดแบบหนึ่งที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์หรือบริการ และเพื่อเข้าถึงผู้บริโภคโดยใช้ช่องทางดิจิทัล การตลาดแบบดิจิทัลครอบคลุมมากกว่าการตลาดอินเทอร์เน็ต รวมถึงช่องทาง ที่ไม่ต้องการใช้อินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยโทรศัพท์มือถือ (ทั้ง SMS และ MMS) การตลาดสื่อสังคมออนไลน์ การโฆษณาดีสเพลย์ การตลาดผ่านเสิร์ชเอนจิน และสื่อดิจิทัลในรูปแบบอื่น ๆ การตลาดดิจิทัล หมายถึง การนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการด้วยการใช้ ช่องทางการจัดจำหน่ายแบบดิจิทัล เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าได้ง่ายขึ้น รักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ส่งเสริมการตลาด ได้อย่างต่อเนื่องและสามารถเพิ่มยอดขายให้กับธุรกิจได้ วัตถุประสงค์หลักของการตลาดดิจิทัล คือ การดึงดูดลูกค้าและทำให้ ลูกค้ามีปฏิสัมพันธ์กับแบรนด์ผ่านสื่อดิจิทัล (Yasmin et al., 2015)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัล (digital marketing) ที่ถูกพัฒนามาจากการตลาดแบบดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ ช่องทางดิจิทัลในการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภคช่องทางต่าง ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ การจัดการการตลาดแบบดิจิทัลยังคงคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลัก สามารถระบุความต้องการของการเข้าถึงผู้บริโภค กลุ่มเป้าหมาย และยังสามารถสร้างเนื้อหาทางช่องทางออนไลน์ที่ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้ การตลาดดิจิทัล คือ การพัฒนาการของตลาด ในอนาคตที่ได้ดำเนินงานทางการตลาดแทบทั้งหมดผ่านสื่อดิจิทัล โดยใช้ช่องทางดิจิทัล เพื่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กับผู้บริโภค แต่ยังคงใช้หลักการการตลาดดั้งเดิม เพียงแต่เปลี่ยนแปลงช่องทางในการติดต่อสื่อสารและการเก็บข้อมูลของผู้บริโภค (Wertime & Fenwick, 2008) นอกจากนี้ ความหมายของการตลาดดิจิทัลเสมือนการแนะนำสินค้าหรือแบรนด์ผ่านช่องทางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน หรืออุปกรณ์สื่อสารแบบพกพา และสามารถใช้ช่องทางของการตลาดดิจิทัลนี้ เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ และผู้ส่งสารสามารถตรวจสอบผลการตอบสนองจากผู้รับสารได้ทันทีหลังจากที่ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากผู้รับสารจะสามารถเข้าถึงสื่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง ด้วยความรวดเร็วของการรับและส่งข้อมูล และทำให้ผู้ส่งได้รับข้อมูลอย่างรวดเร็วในการนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนความพึงพอใจของสินค้าและบริการ เพื่อจะได้นำมาปรับใช้และเลือกเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด (Safko & Brake, 2009)

การตลาดดิจิทัล เป็นรูปแบบหนึ่งของการตลาดที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับผู้บริโภค การตลาดดิจิทัลเริ่มต้นในทศวรรษ 1990 เมื่อผู้คนเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น และได้รับความนิยมมากขึ้นเมื่อผู้คนเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เคลื่อนที่มากขึ้นในทศวรรษ 2000 และ 2010 การตลาดดิจิทัลจะยังคงพัฒนาต่อไปเมื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นในทศวรรษ 2020 ธุรกิจต่าง ๆ สามารถใช้การตลาดดิจิทัลเพื่อเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคในวงกว้างได้มากขึ้น และการทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจที่ต้องการประสบความสำเร็จในการตลาดดิจิทัล (Rosário & Cruz, 2019)

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล

กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลแบ่งออกเป็น 5 มิติ ดังต่อไปนี้ 1) การใช้ประโยชน์จากการสื่อสารทางการตลาดที่ทันสมัย (modern marketing communication utilization) หมายถึง การสื่อสารทางการตลาดผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มุ่งหวังโดยตรง และเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น 2) การมุ่งเน้นสื่อสังคมออนไลน์ (social media orientation) หมายถึง ธุรกิจให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็นประโยชน์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดผ่านเครือข่ายทางสังคม 3) ความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหาทางการตลาด (marketing content creating competency) หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการสร้างและการกระจายเนื้อหา เรื่องราว ข่าวสารหรือข้อมูลที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการและข้อมูลอื่น ๆ 4) การประยุกต์ใช้การตลาดผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์ (online marketing influencer focus) หมายถึง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการผ่านผู้ทรงอิทธิพล โดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ช่วยอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร 5) การจัดการชื่อเสียงองค์กรออนไลน์ (online reputation management) หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการภาพลักษณ์ของธุรกิจภายใต้เครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (จุฬารัตน์ ชันแก้ว, 2562) นอกจากนี้ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับเว็บไซต์อื่น (affiliate relationship capability) คือ ความสามารถในการไปเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายกับเว็บไซต์อื่น เพื่อขออนุญาตให้วางเครื่องหมายการค้าหรือโฆษณาที่ผู้ใช้งาน สามารถคลิกเข้าไปเพื่อเข้าสู่เว็บไซต์ของบริษัทได้ (Laudon & Traver, 2004)

กลยุทธ์การตลาดบนโซเชียลมีเดียการตลาดเนื้อหาและการเล่าเรื่องเป็นสิ่งสำคัญสำหรับกลยุทธ์การตลาดโซเชียลมีเดีย เนื้อหาควรมีความเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วม และน่าสนใจ เนื้อหาควรบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ เนื้อหาควรสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าและทำให้พวกเขารู้สึกถึงแบรนด์มากขึ้น เนื่องจากกลยุทธ์การตลาดโซเชียลมีเดียเป็นกระบวนการสร้างและดำเนินการแผนเพื่อใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการตลาดของธุรกิจ กลยุทธ์นี้ควรกำหนดเป้าหมาย วัดผล ประสงค์ เนื้อหา และวัดความสำเร็จ กลยุทธ์การตลาดโซเชียลมีเดียที่ดีจะปรับให้เข้ากับเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของธุรกิจ โดยกลยุทธ์การตลาดโซเชียลมีเดียที่มีประสิทธิภาพจะรวมองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น การตลาดเนื้อหา การเล่าเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา กลยุทธ์นี้ควรปรับให้เข้ากับเป้าหมาย

และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของธุรกิจ และควรติดตามประสิทธิภาพของกลยุทธ์และปรับแต่งตามความจำเป็น เพื่อบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งการตลาดโซเชียลมีเดียยังสอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกค้นหา (SEO) และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (SEM) (Li et al., 2021)

นอกจากนี้ ยังมีกลยุทธ์ดิจิทัล 19 ความคิดการตลาดโรงละครที่สร้างสรรค์และคุ้มค่า ได้แก่ 1) กลุ่มอีเมลของลูกค้าเป้าหมาย 2) ความท้าทายของโซเชียลมีเดีย 3) เนื้อหา 4) การถ่ายทอดสด 5) ความร่วมมือกับผู้มีอิทธิพลทางดิจิทัล 6) การมีส่วนร่วมของผู้ชม 7) สร้างเรื่องราวบนโซเชียล 8) ความร่วมมือของชุมชน 9) การสร้างเหตุการณ์ในสาธารณะ เพื่อให้ผู้คนได้ถ่ายภาพและคลิปวิดีโอแชร์บนโลกโซเชียลมีเดีย 10) ร่วมมือกับธุรกิจท้องถิ่น 11) โปสเตอร์มีคิวอาร์โค้ด (QR Code) 12) ทูตหรือตัวแทนนำเสนอเรื่องราวโซเชียลมีเดีย 13) สื่อท้องถิ่น 14) การให้ส่วนลด 15) การโฆษณาแบบสั้นมีคิวอาร์โค้ด (QR Code) 16) สื่อชุมชนประเภทต่าง ๆ 17) นำเสนอตัวราคาลดพิเศษสำหรับนักเรียนหรือร่วมมือกับชมรมละครของโรงเรียน 18) งานโอเพ่นเฮ้าส์ (open house) และ 19) ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อโปรโมตละครเวที (Huntsberger, 2024)

เครื่องมือการสื่อสารดิจิทัล

เครื่องมือดิจิทัลที่ใช้สำหรับการสื่อสาร เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายบิลบอร์ด นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ใบปลิวหรือสื่อหลักอย่างโทรทัศน์ แต่เมื่อโลกเปลี่ยนมาเข้าสู่ยุคของดิจิทัล ได้แก่ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันสตรีมมิ่งไปจนถึงแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Google ก็มีเครื่องมือการตลาดดิจิทัล (digital marketing) ให้เลือกใช้ทั้ง เฟซบุ๊ก (facebook) ยูทูบ (YouTube) การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกค้นหา (SEO) และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (SEM) ก็ถือเป็นแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด เครื่องมือช่องทางดิจิทัลเป็นช่องทางที่สามารถสร้างโอกาสให้กับธุรกิจได้อย่างมาก หลักสำคัญอยู่ที่การเลือกใช้ช่องทางดิจิทัลที่เหมาะสมกับธุรกิจ โดยผู้ประกอบการสามารถแบ่งกลุ่มเครื่องมืออินเทอร์เน็ตตามช่องทางของการสื่อสารการตลาดดิจิทัลที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบันได้ดังต่อไปนี้ 1) เว็บไซต์ (Website & Landing Page) เว็บไซต์เป็นหน้าเว็บเพจที่จัดทำขึ้นเพื่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ข้อมูลบริษัทและขายสินค้าผ่านทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เป็นเหมือนกับหน้าร้านบนโลกอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้นั้น เกิดความสนใจในการรับรู้เกี่ยวกับแบรนด์สินค้า ชื่อเสียงของบริษัท คุณภาพของสินค้าและบริการ ความไว้วางใจผู้บริโภค ทำให้เกิดความมั่นใจในการเลือกซื้อและตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการขององค์กร ผ่านทางเว็บไซต์ 2) การตลาดเชิงเนื้อหา (content marketing) การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญสำหรับเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดทุกชนิดทั้งในรูปแบบของออฟไลน์หรือออนไลน์ที่มีส่วนประกอบในส่วนเนื้อหาของข้อมูลที่สำคัญและในส่วนของความบันเทิงสื่อสารควบคู่กันไป โดยเนื้อหาที่ดีมีคุณภาพจะต้องมีความสร้างสรรค์ในการสื่อสารให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่มุ่งเน้นในการรับสารความรู้ควบคู่ไปกับความบันเทิง เชิญชวนกลุ่มลูกค้าเป้าหมายแสดงพฤติกรรมบางอย่าง 3) ดิตอันดับแรก (Search Engine Optimization: SEO) กระบวนการสื่อสารทางการตลาดดิจิทัลที่จะทำการนำเว็บไซต์แสดงในหน้าแรกในการค้นหาในเว็บไซต์ที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายนิยมใช้ในการค้นหาข้อมูล เช่น เว็บไซต์กูเกิ้ล เมื่อมีการค้นหาหาบนเว็บไซต์ (keyword) ซึ่งช่วยให้เครื่องมือค้นหาการสื่อสารทางการตลาดและมีศักยภาพในการดึงดูดผู้เข้าชม ตอบโจทย์ผู้ใช้จึงจะค่อย ๆ เลื่อนลำดับหน้าเว็บไซต์ให้ขึ้นมาอยู่บนหน้าแรก ยิ่งเป็นตำแหน่งแรกของเว็บไซต์ที่ค้นหาด้วยแล้วถือเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดที่ทุกธุรกิจต่างแย่งชิง 4) สื่อสังคม (social media marketing) กลุ่มบริโภคที่มีความชื่นชอบและสนใจในสิ่งเดียวกัน รวมกลุ่มกันและมีการแชร์ข้อมูลในรูปแบบ ได้แก่ เขียนเล่าเรื่อง เนื้อหา เรื่องราวประสบการณ์ การใช้สินค้าและบริการ บทความ รูปภาพและวิดีโอ โดยที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้เขียนขึ้นเองหรือพบเจอจากสื่อเว็บไซต์อื่น ๆ แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้บริโภคที่อยู่ในกลุ่มเครือข่ายของตน ผ่านทางเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่ให้บริการบนออนไลน์ (ณัฐพล ไยไพโรจน์, 2557)

การวัดความสำเร็จด้านการตลาดดิจิทัล

การตลาดดิจิทัล เป็นกระบวนการใช้ช่องทางดิจิทัล เพื่อเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับลูกค้าเป้าหมาย สามารถทำได้ผ่านเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย อีเมล และช่องทางอื่น ๆ การตลาดดิจิทัลสามารถช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น การเพิ่มยอดขาย การสร้างการรับรู้ถึงแบรนด์ การดึงดูดลูกค้าใหม่ และปรับปรุงการบริการลูกค้า การวัดความสำเร็จของการตลาดดิจิทัลถือเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการการตลาดดิจิทัลมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยหลายวิธีในการวัดความสำเร็จของการตลาดดิจิทัล แต่สิ่งสำคัญคือต้องเลือกตัวชี้วัดประสิทธิภาพหลัก (KPIs) ที่เหมาะสมกับเป้าหมาย ได้แก่ การเข้าถึงของลูกค้า การมีส่วนร่วมของลูกค้า และผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้ เช่น เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูลสถิติของเว็บไซต์ (Google Analytics) หรือ Adobe Analytics เพื่อติดตามพัฒนาของโครงการ สามารถใช้แบบสำรวจหรือแบบสอบถามเพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากลูกค้าเกี่ยวกับโครงการ ซึ่งในการวัดความสำเร็จของการตลาดดิจิทัลควรตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับโครงการ เลือกรูปแบบการวัดความสำเร็จที่มีความสำคัญต่อโครงการและติดตามผลลัพธ์เหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของแคมเปญปัจจุบันกับผลลัพธ์ของแคมเปญในอดีต เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาธุรกิจและทำการแก้ไขปรับปรุงต่อไปในอนาคต โดยปรับแต่งแคมเปญให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวัดความสำเร็จของการตลาดดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้แน่ใจว่าโครงการบรรลุเป้าหมายและปรับปรุงแผนงานอยู่เสมอ ทั้งนี้การดำเนินการธุรกิจต้องอยู่ภายใต้จริยธรรมจะช่วยให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายและปรับปรุงแคมเปญได้โดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของลูกค้า (Kamkankae et al., 2022) นอกจากนี้ ความสำเร็จทางการตลาด (marketing success) ที่ส่งผลต่อการดำเนินการธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจละแวกหรือผู้จัดละแวกในโลกดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 1) ด้านการเพิ่มของยอดขาย (sales growth) เป็นความสามารถทางการเงินในการทำละแวกที่ เช่น การเพิ่มขึ้นของกำไร การเติบโตของยอดขาย การลดต้นทุนของการขาย การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ และอัตราการเจริญเติบโตของส่วนแบ่งทางการตลาดของธุรกิจ 2) ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) คือ การทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ และซื้อซ้ำ รวมถึงการมีความภักดีต่อตราสินค้า ซึ่งส่งผลถึงผลกำไรระยะยาวที่ดีการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้ลูกค้าตลอดเวลา 3) ด้านการซื้อซ้ำ (re-purchase) เป็นการตัดสินใจซื้อสินค้าตัวเดิมหรือภายใต้แบรนด์ธุรกิจที่ลูกค้ามีความรู้สึกที่ดี มีความไว้วางใจ ในตราสินค้านั้นและจะส่งผลต่อการกลับมาซื้อสินค้าและใช้บริการอีกเรื่อย ๆ ตลอดไป ความสำเร็จทางการตลาดทำให้ทราบถึงความได้เปรียบหรือศักยภาพต่าง ๆ ทางการแข่งขัน และทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ ด้านการลดต้นทุน การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ด้านการเพิ่มขึ้นของยอดขาย และด้านการกลับมาซื้อซ้ำได้เหนือกว่าคู่แข่งตลอดเวลา (Amble & Kokkinaki, 1997)

องค์ความรู้

บทความวิชาการครั้งนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญต่อการสื่อสารการตลาดละแวกในยุคดิจิทัล โดยเสนอ “MDD Model” ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนการตลาด (marketing planning) ที่เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจละแวกที่ผ่าน SWOT Analysis เพื่อให้เห็นภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของธุรกิจละแวกที่ จากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน พร้อมเลือกเครื่องมือการสื่อสารที่เหมาะสมประยุกต์ใช้ทั้งรูปแบบดั้งเดิมและดิจิทัล 2) กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ (digital marketing strategy) ซึ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ และการใช้ผู้มีอิทธิพล (influencer) หรือดารา นักแสดงในการสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วม การสร้างเนื้อหาที่ดึงดูดและตอบโต้ความสนใจของผู้ชม ถือเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างผู้ชมกับละแวกที่ 3) การวัดความสำเร็จของการตลาดออนไลน์ (digital marketing success) ซึ่งเน้นการวัดประสิทธิภาพการดำเนินกลยุทธ์ผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพกลไก

ค้นหา (SEO) การตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (SEM) และเก็บข้อมูลสถิติของเว็บไซต์ (Google Analytics) เพื่อประเมินผลลัพธ์ทั้งในด้านการเข้าถึง ความพึงพอใจของผู้ชมละครเวที และผลตอบแทนทางการตลาด

องค์ความรู้ใหม่จากบทความวิชาการนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารการตลาดละครเวทีในยุคดิจิทัลต้องเป็นการสื่อสารเชิงรุกที่ใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลแบบบูรณาการควบคู่ไปกับการรักษาภาพลักษณ์และชื่อเสียงองค์กรให้คงอยู่ในด้านที่ดี สร้างสรรค์เชิงบวก โมเดล MDD จึงเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถปรับใช้กับทั้งละครเวทีเชิงพาณิชย์และไม่แสวงหากำไร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ขยายฐานผู้ชม และสร้างความยั่งยืนให้กับวงการละครเวทีไทยในอนาคต ท่ามกลางความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

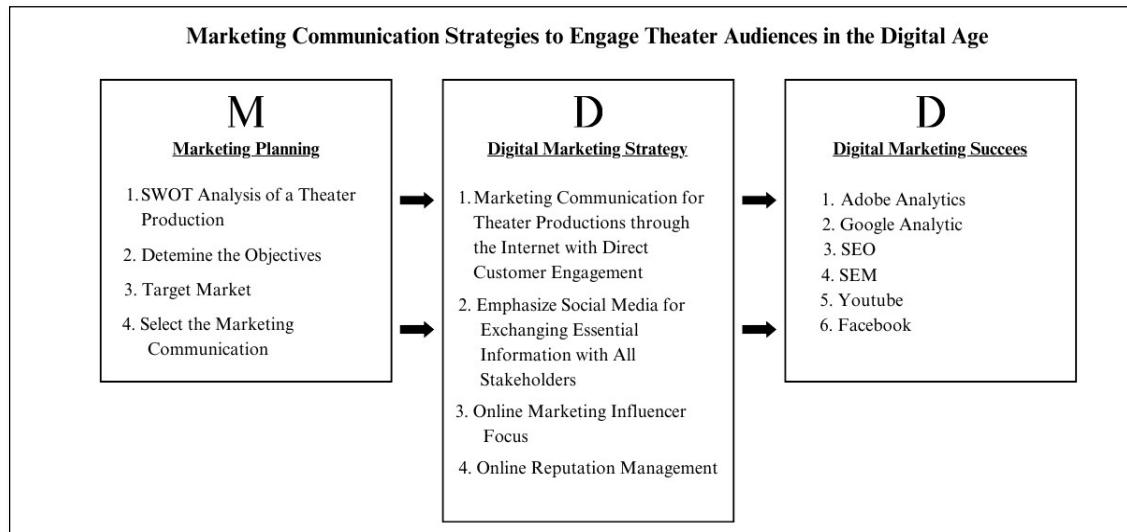
บทสรุป

บทความวิชาการนี้ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการตลาด เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมผู้ชมละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยในประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานของผู้เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดละครเวทีไทย การทบทวนวรรณกรรม รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงขอยกร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยใช้ชื่อว่า “MDD” มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การวางแผนการตลาด (Marketing planning: M) 2) กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล (Digital marketing strategy: D) 3) การวัดความสำเร็จการตลาดดิจิทัล (Digital marketing success: D) ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล เริ่มจากการวางแผนการตลาดที่ต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจละครเวที โดยใช้หลักการ SWOT เพื่อศึกษาปัจจัยภายในภายนอก สามารถมองเห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของละครเวที พร้อมกำหนดวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนและการเลือกเครื่องมือสื่อสารการตลาด ได้แก่ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง การขายโดยบุคคล การบรรจุภัณฑ์ การจัดกิจกรรมพิเศษ การเป็นผู้อุปถัมภ์ การบริการลูกค้าผ่านเฟซบุ๊ก ยูทูบให้ชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล สามารถใช้การสื่อสารการตลาดละครเวทีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ชมได้โดยตรง เน้นสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก ยูทูบ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับผู้รับชมละครเวที สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป โดยสามารถใช้บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้หรือบริโภคสินค้าของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งในการทำการสื่อสารการตลาดละครเวที หรือผู้มีอิทธิพล (influencer) ดารา นักแสดง ในขณะที่เดียวกันทางบริษัทผู้จัดละครเวที นักแสดงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องรักษาภาพลักษณ์ที่ดีและชื่อเสียงไว้ไม่ให้กระทบต่อความรู้สึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแง่ลบ

องค์ประกอบที่ 3 การวัดผลการตลาดดิจิทัลกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยยุคดิจิทัล เครื่องมือดิจิทัลที่ใช้สำหรับการสื่อสาร ได้แก่ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันสตรีมมิ่งไปจนถึงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่สามารถติดตามประเมินผลข้อมูลได้ เช่น Google ให้เลือกใช้ทั้ง การเก็บข้อมูลสถิติของเว็บไซต์ หรือ Adobe Analytics เฟซบุ๊ก ยูทูบ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกค้นหา (SEO) และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา (SEM)

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมผู้ชมละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล

เงื่อนไขของการใช้โมเดล “MDD Model” ที่ได้นี้ เป็นเพียงแบบจำลองเพื่อนำมาสร้างกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดละครเวทีไทยในยุคดิจิทัล สำหรับเข้าถึงกลุ่มผู้ชมละครเวทีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยวงการละครเวทีประเทศไทยและทั่วโลกต้องพบกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างฉับพลันทางดิจิทัล (digital disruption) ตลอดจนการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน และทำให้ความนิยมในการชมละครเวทีในโรงละครลดลงอย่างมากจากอดีต นอกจากนี้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ก็ส่งผลกระทบต่อ การรับชมละครเวทีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ “MDD Model” นี้จะช่วยให้บริษัทผู้จัดละครเวทีสามารถจัดละครเวทีประกอบด้วยละครเวทีเชิงพาณิชย์และละครเวทีที่ไม่แสวงหาผลกำไร สามารถกำหนดทิศทางกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดได้ถึงกลุ่มผู้รับชมละครเวทีเป้าหมาย สามารถสร้างรายได้ให้กับโรงละคร นักแสดง ทีมงานเบื้องหน้าและเบื้องหลังในยุคดิจิทัล มุ่งสู่การพัฒนาละครเวทีในยุคดิจิทัลสู่ความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ชันแก้ว. (2562). กลยุทธ์การตลาดดิจิทัลและผลการดำเนินงานทางการตลาด หลักฐานเชิงประจักษ์จากธุรกิจบริการในประเทศ. *วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 41(159), 1-32.
- ชินจิตต์ แจงเจนกิจ. (2545). *กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด*. กรุงเทพฯ: ทิปปิงพอยท์ จำกัด
- โชติรัตน์ ศรีสุข. (2554). *กลยุทธ์การสื่อสาร และการรับรู้รูปแบบ โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยภัทร ปิติสุตระกูล. (2561). *กระบวนการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ ละครเวทีในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณปภัช พิษณุคามินทร. (2563). *กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาธุรกิจละครเวทีรูปแบบมิวสิคัลในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคีตวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ณัฐพล ไยไพโรจน์. (2557). *Digital Marketing: Concept & Case Study*. นนทบุรี: โอดีซี พรีเมียร์.
- เพียงดาว จริยะพันธุ์. (2565). *ละครออนไลน์ กับโควิด-19 : สรุปลภาพรวมละครเวทีไทยร่วมสมัย ประจำปี 2564*.
ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้น 10 มิถุนายน 2568 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/subculture/101016>.
- สุชาญวุฒิ กิ่งแก้ว, พงษ์ธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, นพดล อินทร์จันทร์ และกิตติกรณ นพอุดมพันธุ์. (2563). การบริหารจัดการ
ของละครเวทีเชิงพาณิชย์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(1), 64-70.
- สุรศักดิ์ นามวัฒน์โสภณ. (2564). แนวโน้มละครเวทีไทยในช่วงเวลาแห่งความพลิกผัน. *ศิลปกรรมสาร*, 14(2), 50-71.
- สุเมธ ป้อมป้องภัย. (2561). *แนวทางสำหรับการเปลี่ยนแปลงการแสดงละครของสถาบันการศึกษาไปสู่กิจการเพื่อสังคม
ที่ยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2555). ความแตกต่างระหว่าง ละครเวทีและละครเพลง. สืบค้น
12 มิถุนายน 2568 จาก <https://www.thaihealth.or.th/ความแตกต่างระหว่าง-ละคร/>.
- อัจฉราวรรณ สุขเกิด. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่การตลาดดิจิทัล. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*,
25(1), 207-218.
- Ambler, T., & Kokkinaki, K. (1997). Measures of marketing success. *Journal of Marketing Management*,
13(7), 665–678. <https://doi.org/10.1080/0267257X.1997.9964503>.
- Cohen, R. (2022). *COVID-19's pandemic's impact on the arts: Research update May 12, 2022*. Americans
for the Arts. <https://www.americansforthearts.org/node/103614>.
- Duncan, T. (2005). *Principles of Advertising & IMC*. New York: McGraw-Hill.
- Huntsberger, A. (2025). *19 Theater Marketing Ideas to Promote Your Next Show*. Neon One.
- Kamkankaew, P., Sribenjachot, S., Wongmahatlek, J., Phattarawas, V., & Khumwongpin, S. (2022).
Reconsidering the Mystery of Digital Marketing Strategy in the Technological Environment:
Opportunities and Challenges in Digital Consumer Behavior. *International Journal of Sociologies
and Anthropologies Science Reviews*, 2(4), 43-60.
- Karakas, A. Z. (2024). *Integrated Marketing Communications for the Modern Business*. CloudOffix.
<https://www.cloudoffix.com/blog/integrated-marketing-communications-for-the-modern-business>.
- Kliatchko, Kliatchko, J. G. (2019). *Integrated marketing communication: Putting the human person at
the core*. Cambridge Scholars Publishing.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (1999). *Principles of marketing* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2006). *Marketing management* (12th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson Education.
- Langley, S. (2006). *Theatre management and production in America*. New York: Drama Book Publishers.
- Laudon, K. C., & Traver, C. G. (2004). *E-commerce: Business, technology, society* (2th ed.). Pearson/Addission
Wesley.
- Li, F., Larimo, J., & Leonidou, L. C. (2021). Social media marketing strategy: definition, conceptualization,
taxonomy, validation, and future agenda. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 49, 51-70.
- Reitzin, J. (2007, April 26). *What is digital marketing?* mobileStorm.
<https://mobilestorm.com/mobile-marketing/what-is-digital-marketing/>.

- Rosário, A. M. F. T., & Cruz, R. N. (2019). Determinants of innovation in digital marketing. *Journal of Reviews on Global Economics*, 8(11), 1722-1731.
- Safko, L., & Brake, D. K. (2009). *The social media bible: Tactics, tools, and strategies for business success*. John Wiley & Sons.
- Wertime, K., & Fenwick, I. (2008). *DigiMarketing: The essential guide to new media & digital marketing*. John Wiley & Sons (Asia).
- Yasmin, A., Tasneem, S., and Fatema, K. (2015). Effectiveness of digital marketing in the challenging age: An empirical study. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 1(5), 69-80.

**พฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21
ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**
**Studying behaviors based on the principles of Iddhipāda and their relationship
with 21st century core skills of undergraduate students
at Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

ทศพร พรวัฒนศิริกุล^{1*}, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต², วีรชัย คำธ³

Thotsaporn Pornvattanasirikul^{1*}, Phrakru Phatradhammabundit², Wirachai Kamthorn³

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

^{1,2}Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³Institutes of Research and Development, Dhonburi Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: pornvat@gmail.com^{1*}, ekkapatr.abhi@mcu.ac.th², Wirachai.k@dru.ac.th³

Received: June 17, 2025

Revised: July 07, 2025

Accepted: July 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี 2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และ 3. ตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน นิสิต 337 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน “ฉันทะ” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยทักษะ 3R และทักษะ 7C ผลการเปรียบเทียบพบว่า นิสิตไทยมีระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 สูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนิสิตระดับชั้นปีสูงมีทักษะสูงกว่านิสิตชั้นปีต้นอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน การวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมชี้ให้เห็นว่า อิทธิบาท 4 ทุกด้าน

มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะ “วิมังสา” และ “จิตตะ” เป็นตัวทำนายสำคัญของทั้งทักษะ 3R และ 7C โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ถึงร้อยละ 69.7 ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง IDDIS21-MCU Model ซึ่งผลการประเมินพบว่า โมเดลดังกล่าวมีความชัดเจน เหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทการศึกษา และมีศักยภาพในการขยายผลสู่ระดับนานาชาติได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเรียน, อิทธิบาท 4, ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21, ทักษะ 3R, ทักษะ 7C

Abstract

This research aimed to 1. examine the level of 21st-century core skills among undergraduate students, 2. compare learning behaviors based on the Four Iddhipāda (Pathways to Success) in relation to 21st-century core skills, and 3. validate a development model of 21st-century core skills for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. A mixed-methods research design was employed. For the quantitative phase, data were collected from 337 undergraduate students using a questionnaire. The results indicated that students exhibited a high level of learning behaviors based on the Four Iddhipāda, with “Chanda” (zeal or will-to-do) scoring the highest. The overall level of 21st-century core skills was also high, with 3R skills and 7C skills. Comparative analysis revealed that Thai students had significantly higher 21st-century skills than international students. Similarly, senior-year students demonstrated significantly higher skill levels than junior-year students. Behavioral analysis showed that all components of Iddhipāda were positively correlated with 21st-century skills at a statistically significant level. Specifically, “Vimamsā” (investigation) and “Citta” (mental focus) were found to be significant predictors of both 3R and 7C skills, explaining 69.7% of the variance. In the qualitative phase, an expert panel of five Buddhist scholars participated in a connoisseurship-based seminar to validate the IDDIS21-MCU Model. The findings indicated that the model was clear, appropriate, practical for educational contexts, and potentially scalable to international application.

Keywords: learning behavior, iddhipāda 4, 21st century core skills, 3R skills, 7C skills

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 ได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างไร้พรมแดน ขณะที่องค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา ส่งผลให้ประชากรโลกต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในการดำเนินชีวิต การปรับตัวและพัฒนาทักษะ จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหมู่เยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ

การศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเปลี่ยนผ่านจากการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม สู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลในโลกที่เปลี่ยนแปลง รายงานขององค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2007) เสนอว่า เยาวชนควรได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะชีวิตที่จำเป็น อาทิ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การสื่อสาร

และการปรับตัวต่อแรงกดดัน

ในบริบทประเทศไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้วางรากฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะ 3R และ ทักษะ 7C ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยทักษะ 3R เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียน ได้แก่ การอ่าน (reading) การเขียน (writing) และการคำนวณ (arithmetic) ส่วนทักษะ 7C คือ ทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเองในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถอยู่รอดในโลกยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน (Trilling & Fadel, 2009; วิจารณ์ พานิช, 2555)

หนึ่งในแนวทางที่สามารถนำมาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้ง คือ หลักอริยบท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความตั้งใจจริง) และ วิมังสา (การไตร่ตรองใคร่ครวญ) หลักธรรมนี้สามารถส่งเสริมแรงจูงใจภายใน เพิ่มความมุ่งมั่นและสมาธิ ตลอดจนสร้างวินัยในการประเมินตนเอง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีพันธกิจสำคัญในการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการศึกษาสมัยใหม่ โดยเน้นการพัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะ “เก่ง ดี มีสุข” ผ่านการปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ทักษะชีวิต อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยและข้อมูลภายในมหาวิทยาลัย พบว่า แม้จะมีการส่งเสริมทักษะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) อย่างต่อเนื่อง แต่นิสิตบางส่วนยังขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

หลักธรรมอริยบท 4 กับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะ 3R และทักษะ 7C ยังเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีโอกาสในการศึกษาเพิ่มเติม โดยเฉพาะในบริบทของนิสิตระดับปริญญาตรี (มจร.) ซึ่งมีแนวทางการศึกษาที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก หากสามารถบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมย่อมเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงทั้งทางโลกและทางธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเรียนตามหลักอริยบทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานิสิต วางแนวทางการเรียนรู้ และกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยในโลกยุคใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนตามหลักอริยบท ที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในครั้งนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 การเรียนตามหลักธรรมอริยบท และบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิดหลักธรรมอริยบท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจรักในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรองและประเมินผล) ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในทุกกิจกรรมของชีวิต ทั้งทางโลกและทางธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562) หลักธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียน โดยเน้นแรงจูงใจภายใน ความพากเพียรและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง งานศึกษาหลายชิ้นในบริบทไทย เช่น วิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอแนวทางการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการสร้างแรงจูงใจจากภายใน แต่ยังไม่เน้นการใช้หลักธรรมอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะหลักอริยบท 4 ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตในระดับนานาชาติ แนวคิดของ Ryan & Deci (2020) ภายใต้ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self Determination Theory: SDT) ได้เสนอว่า แรงจูงใจจากภายใน (intrinsic motivation) เป็นหัวใจของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้อย่างลึกซึ้งกับ “ฉันทะ” อันเป็นองค์ประกอบแรกของอริยบท 4

2. แนวคิดทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 องค์การ UNESCO และ Partnership for 21st Century Skills (P21) ได้เสนอกรอบทักษะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่ ประกอบด้วย ทักษะ 3R ได้แก่ ทักษะการอ่าน (reading) writing (ทักษะการเขียน) ทักษะการคำนวณ (arithmetic) และทักษะ 7C คือทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเองในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance)

กรอบทักษะดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นกลไกสำคัญในการเตรียมคนรุ่นใหม่ให้เผชิญความท้าทายของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงและมีจริยธรรม (Trilling & Fadel, 2009) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศไทยส่วนมากยังเน้นการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการเรียนทางโลกเป็นหลัก เช่น การจัดการเรียนแบบโครงงาน (PBL) หรือสะเต็มศึกษา (STEM Education) โดยยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเชิงพฤติกรรมการเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะเหล่านี้อย่างแท้จริง

3. บริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2436 โดยมีพันธกิจในการบูรณาการพุทธธรรมกับการศึกษาสมัยใหม่ มุ่งพัฒนานิสิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยกำหนดคุณลักษณะ “นวัตลักษณ์ 9” เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความใฝ่รู้ ความเท่าทันสื่อ และจิตสาธารณะ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566) ทั้งนี้ (มจร.) ยังใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ควบคู่กับหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างนิสิตให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างสมดุล

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่า แนวคิดการเรียนตามหลักธรรมอริยบท 4 มีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างแรงจูงใจ ความเพียร การตั้งใจ และการคิดไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงได้โดยตรงกับการพัฒนาทักษะ 3R และ 7C อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือ และการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาการจัดการบูรณาการหลักธรรมอริยบท 4 กับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ยังมีอยู่อย่างจำกัด การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในเชิงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่อย่างสมดุลทั้งทางโลกและทางธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้มีพื้นฐานจากแนวคิด 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และ 3) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ และความสามารถในการทำนวยระหว่างตัวแปรต้น และตัวแปรตาม ในบริบทของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

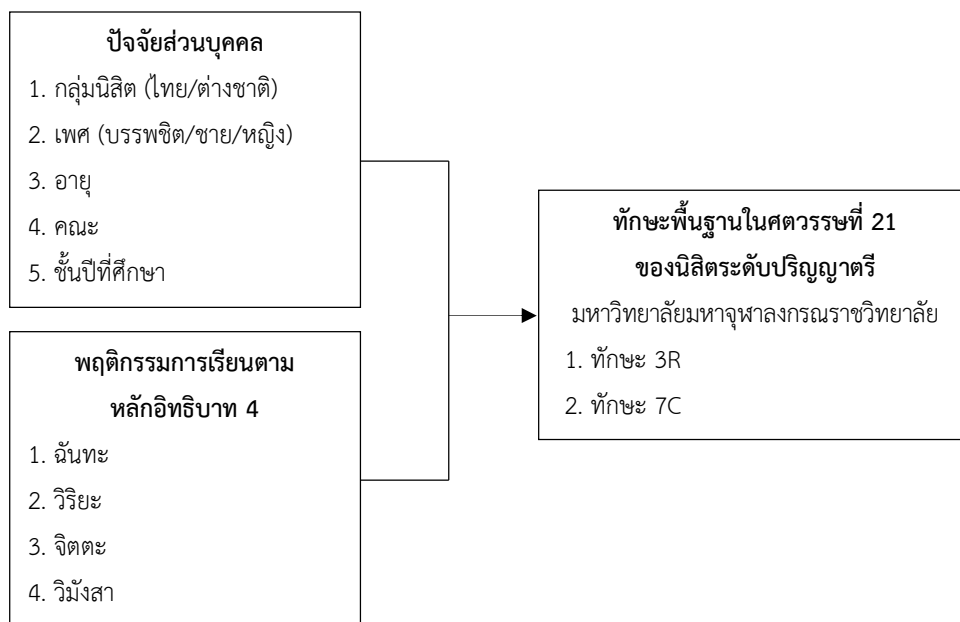
1. ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานของนิสิต ได้แก่ กลุ่มนิสิต (ไทย/ต่างชาติ) เพศ (บรรพชิต/ชาย/หญิง) อายุ สังกัดคณะ ชั้นปีที่ศึกษา โดยสมมติว่าปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และระดับทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dang et al. (2024) ที่เสนอว่า ลักษณะเฉพาะของบุคคล เป็นหนึ่งในระบบ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการของมนุษย์

2. พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 (Iddhipāda-Based Learning Behaviors) ประกอบด้วย 4 มิติ ตามแนวคำสอนในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจและรักในการเรียนรู้) วิริยะ (ความพากเพียร อุทิศ และไม่ย่อท้อ) จิตตะ (ความตั้งใจและมีสมาธิจดจ่อ) วิมังสา (การประเมินและไตร่ตรองเพื่อพัฒนาตน) ซึ่งถือเป็นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ที่สามารถส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562)

3. ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (21st century core skills) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย (Trilling & Fadel, 2009; วิจารย์ พานิช, 2555) ทักษะ 3R ได้แก่ ทักษะการอ่าน (reading) writing (ทักษะการเขียน) ทักษะการคำนวณ (arithmetic) และทักษะ 7C คือทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (critical thinking and problem solving) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) ความเข้าใจวัฒนธรรมต่างชาติ (cross-cultural understanding) การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (collaboration and leadership) การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อ (communication and media literacy) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) การพึ่งตนเอง ในการเรียนและอาชีพ (career and learning self-reliance)

กลไกของกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้อธิบายได้ผ่าน ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism model) ซึ่งเสนอว่า พฤติกรรมและทักษะของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (Blumer, 1969) โดยในงานวิจัยนี้ ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิต มิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เช่น กลุ่มนิสิต เพศ อายุ คณะ และชั้นปี) กับพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเกิดขึ้นผ่านกระบวนการรับรู้และตีความตามบริบทเฉพาะของแต่ละบุคคล แนวคิดนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1977; 1997) ที่เน้นว่าพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสังเกต เลียนแบบและแรงจูงใจภายใน โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) ซึ่งเป็นตัวแรงสำคัญของการพัฒนาทักษะ การเรียนรู้ ตามหลักอิทธิบาท 4 จึงสามารถเสริมสร้างทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้าน ทักษะ 3R และทักษะ 7C อย่างลึกซึ้งและ ต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติภายในและภายนอกของผู้เรียนอย่างมีพลวัต

ผู้วิจัยจึงขอเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกรอบแนวคิดการวิจัยรายละเอียด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (mixed methods research) โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้วิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (causal - comparative research) เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 และความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship technique) เพื่อยืนยันความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,117 รูป/คน (อ้างอิงข้อมูลจากระบบบริการการศึกษา)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการคำนวณของ Yamane (1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) เท่ากับ 0.05 หรือ 5% ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 337 รูป/คน

$$n = \frac{2,117}{1 + 2,117 (0.05)^2}$$

$$n = 336.43$$

จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามคณะ (stratified random sampling) โดยมีสัดส่วนของแต่ละกลุ่มอย่างน้อยร้อยละ 5 - 8

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการสอน มีความเชี่ยวชาญในหลักธรรม อิทธิบาท 4 นักวิชาการ นักจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่องจำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีพิสัยอยู่ระหว่าง 0.830 – 0.947 อ้างอิงตามเกณฑ์ของ Best & Kahn (2006) ที่ระบุว่า ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 ถือว่าอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความเชื่อมั่น (α) ดังนี้ พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท ($\alpha = 0.923$) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะ 3R ($\alpha = 0.898$) ทักษะ 7C ($\alpha = 0.947$)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เอกสารนำเสนอ (ร่าง) โมเดล แผนภาพโมเดล แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก เทปบันทึกเสียงและ/หรือวิดีโอ แบบฟอร์มประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (IDDIS-MCU) (Eisner, 2017) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการใช้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครบถ้วน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีแบบผสมผสาน (mixed methods) แบ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณได้จากนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 337 รูป/คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำแนกตามคณะ โดยดำเนินการตามขั้นตอนมาตรฐาน ได้แก่ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชี้แจงวัตถุประสงค์แก่กลุ่มตัวอย่าง แจกแบบสอบถาม และควบคุมคุณภาพข้อมูลภายในระยะเวลา 4 สัปดาห์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ตามแนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) (Eisner, 2017) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พร้อมบันทึกเสียง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีตรวจสอบข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่าง (member checking) และนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโมเดล IDDIS21-MCU ให้เหมาะสมกับบริบทของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จำนวน 337 ชุด ได้รับการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยวิธีการดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับของแต่ละตัวแปร ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้ทดสอบสมมติฐานของงานวิจัย ดังนี้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้ independent samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ 2 กลุ่ม เช่น กลุ่มนิสิต และใช้ one-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น เพศ อายุ คณะ ชั้นปี หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ใช้การเปรียบเทียบแบบคู่ (Scheffé method) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ใช้ Pearson's correlation coefficient เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ข้อมูลทั่วไป/พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) กับตัวแปรตาม (ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทักษะ 3R และทักษะ 7C) การวิเคราะห์การพยากรณ์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) เพื่อตรวจสอบว่า ตัวแปรต้น สามารถร่วมกันพยากรณ์ค่าของตัวแปรตามได้หรือไม่ และในระดับใด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

(connoisseurship) ซึ่งเก็บรวบรวมผ่านการบันทึกเสียง และบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการถอดความคำสนทนา จากนั้นวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) อ่านบทพจนานุกรมหลายรอบ เพื่อจับประเด็นสำคัญที่สะท้อนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างรอบด้าน จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นหลัก เช่น ความเหมาะสมขององค์ประกอบโมเดล ความสอดคล้องกับพุทธธรรม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญ นำไปปรับปรุงและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Eisner, 2017)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 337 รูป/คน ส่วนใหญ่เป็นนิสิตไทย (ร้อยละ 54.30) เป็นบรรพชิต (ร้อยละ 57.90) อายุ 18 – 29 ปี (ร้อยละ 78.60) อยู่ในคณะมนุษยศาสตร์ (ร้อยละ 44.20) ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 39.80) มีฉันท์มาก (ร้อยละ 53.10) มีวิริยะมาก (ร้อยละ 58.80) มีจิตตะมาก (ร้อยละ 54.60) และมีวิม้งสามาก (ร้อยละ 60.80)

1. พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทของนิสิต โดยภาพรวม มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับพฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาท

อิทธิบาท 4	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ฉันท์ (ความรักและความพอใจ)	4.05	0.88	มาก
วิริยะ (ความเพียร)	3.96	0.78	มาก
จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่)	3.90	0.76	มาก
วิม้งสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)	3.99	0.80	มาก
ภาพรวม	3.95	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พฤติกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทของนิสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันท์ (ความรักและความพอใจ) ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.88) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจิตตะ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.76) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

2. ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยระดับทักษะ 3R รายละเอียดดังตารางที่ 2 และระดับทักษะ 7C รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ระดับทักษะ 3R

ทักษะ 3R	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการอ่าน	3.88	0.83	มาก
ทักษะด้านการเขียน	3.78	0.86	มาก
ทักษะด้านการคำนวณ	3.69	0.91	มาก
ภาพรวม	3.78	0.79	มาก

จากตารางที่ 2 ทักษะ 3R โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.79) พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านการอ่าน ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.83) ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะด้านการคำนวณ ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.91) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ระดับทักษะ 7C

ทักษะ 7C	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา	3.83	0.82	มาก
ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	3.91	0.83	มาก
ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม	4.15	0.76	มาก
ทักษะด้านความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ	4.02	0.81	มาก
ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ	3.96	0.78	มาก
ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการสื่อสาร	4.01	0.79	มาก
ทักษะด้านการพึ่งพาตนเองในอาชีพและการเรียนรู้	4.02	0.82	มาก
ภาพรวม	3.99	0.70	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับทักษะ 7C ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.70) พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.76) รองลงมา คือ ทักษะด้านความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ และทักษะด้านการพึ่งพาตนเองในอาชีพและการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.82) ขณะที่ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.83) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

3. ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ

ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	กลุ่มนิสิตไทย		กลุ่มนิสิตต่างชาติ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ทักษะ 3R	3.88	0.78	3.67	0.79
ทักษะ 7C	4.11	0.64	3.85	0.74
ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	3.99	0.66	3.76	0.74

จากตารางที่ 4 ระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ระหว่างกลุ่มนิสิต พบว่า กลุ่มนิสิตไทยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่านิสิตต่างชาติ ทุกด้าน โดยเฉพาะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะ 7C ($\bar{X} = 4.11$ และ 3.85) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ทักษะ 3R ($\bar{X} = 3.88$ และ 3.67) สรุปทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 กลุ่มนิสิตไทย มีคะแนนสูงกว่า กลุ่มนิสิตต่างชาติ ($\bar{X} = 3.99$ และ 3.76) ตามลำดับ

ปัจจัยส่วนบุคคล จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเพื่อศึกษาความแตกต่างของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (ประกอบด้วยทักษะ 3R ทักษะ 7C และคะแนนรวม) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีบท 4 พบว่า มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้ กลุ่มนิสิต (ไทย/ต่างชาติ) พบว่า นิสิตชาวไทยมีระดับ

ทักษะ 3R และ 7C และคะแนนรวมสูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ส่วนชั้นปีที่ศึกษา พบว่า นิสิตชั้นปีที่สูงขึ้น (ปี 2 – 4) มีคะแนนทักษะในทุกด้านสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ในทางกลับกัน ปัจจัยบางประการไม่พบความแตกต่าง ได้แก่ เพศ ไม่พบความแตกต่างของระดับทักษะระหว่างนิสิตชาย หญิง และบรรพชิต ($p > 0.05$) รวมถึงอายุ ก็ไม่ส่งผลต่อระดับทักษะอย่างมีนัยสำคัญ และสังเกตคณณะ แม้ค่าเฉลี่ยของแต่ละคณะจะแตกต่างกันเล็กน้อย แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับพฤติกรรมการเรียน ด้านฉันทะ พบว่า กลุ่มที่มีฉันทะในระดับสูงมีคะแนนทักษะทั้ง 3R และ 7C มีคะแนนรวมสูงกว่ากลุ่มที่มีฉันทะต่ำอย่างมีนัยสำคัญ วิริยะ ผู้ที่มีความเพียรพยายามสูงมีคะแนนทักษะในทุกด้านสูงกว่าผู้ที่มีวิริยะต่ำอย่างชัดเจน ($p < 0.001$) ส่วนจิตตะ พบว่า ผู้ที่มีความตั้งใจจดจ่อในระดับสูงมีทักษะในทุกด้านดีกว่ากลุ่มที่มีจิตตะต่ำอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับวิมังสา พบว่า กลุ่มที่มีการไตร่ตรอง วิเคราะห์ และประเมินตนเองในระดับสูงมีคะแนนทักษะ 3R และ 7C และคะแนนรวมสูงกว่ากลุ่มที่มีวิมังสาต่ำอย่างมีนัยสำคัญ

4. การวิเคราะห์การทำนายตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) ใช้วิธีแบบรวม (enter) และวิธีแบบเป็นขั้น (stepwise) แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตัวทำนายของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรทำนายที่สำคัญ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.586	0.122		4.801	0.000*
X _{T9} วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)	0.325	0.045	0.369	7.235	0.000*
X _{T8} จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่)	0.246	0.050	0.263	4.952	0.000*
X _{T7} วิริยะ (ความเพียร)	0.147	0.055	0.162	2.704	0.007*
X _{T6} ฉันทะ (ความรักและความพอใจ)	0.114	0.046	0.130	2.478	0.014*

R² = 69.7

จากตารางที่ 5 พบตัวทำนายสำคัญของ Y_{T3} ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 คือ X_{T6} ด้านฉันทะ ($\beta = 0.369$) X_{T7} ด้านวิริยะ ($\beta = 0.263$) X_{T8} ด้านจิตตะ ($\beta = 0.162$) X_{T9} ด้านวิมังสา ($\beta = 0.130$) เพอร์เซ็นต์การทำนาย R² = 69.7 % แทนค่าสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.586 + 0.325(X_{T9}) + 0.246(X_{T8}) + 0.147(X_{T7}) + 0.114(X_{T6})$$

$$Z\hat{Y} = 0.369(ZX_{T9}) + 0.263(ZX_{T8}) + 0.162(ZX_{T7}) + 0.130(ZX_{T6})$$

5. การวิเคราะห์ลำดับความสำคัญของตัวแปรที่ส่งผลต่อทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แสดงดังตารางที่ 6

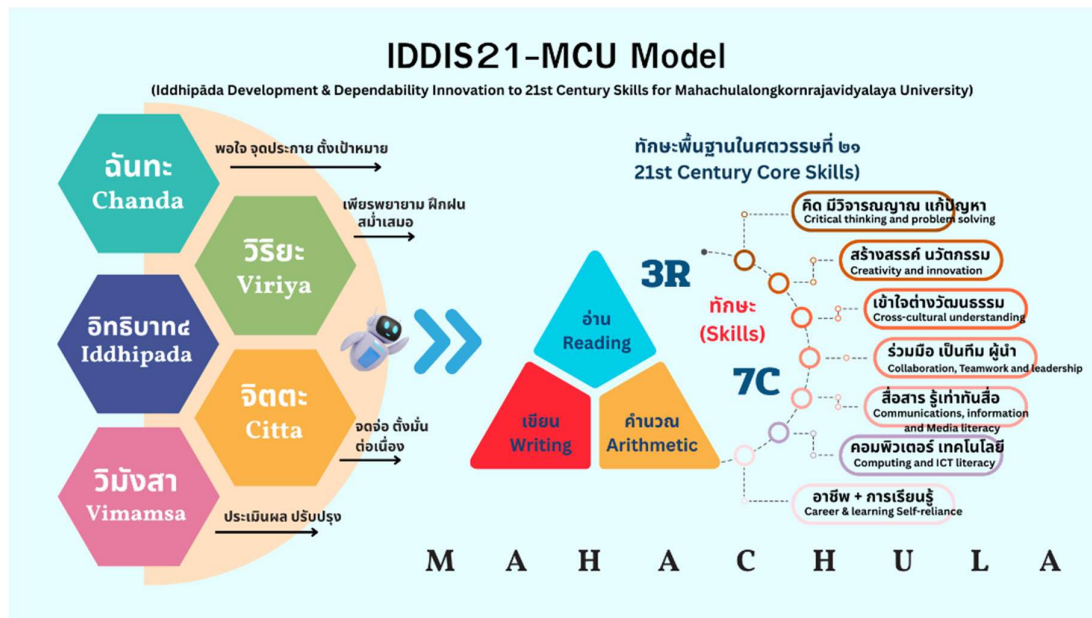
ตารางที่ 6 ตัวทำนายสำคัญของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21

ตัวแปรตาม	เปอร์เซ็นต์ ตัวทำนาย	ตัวแปร ทำนายสำคัญ*	ค่าเบต้า (Beta: b) (น้ำหนักทำนาย)
Y _{T1} ทักษะ 3R	60.9	X _{T8} , X _{T9}	0.436, 0.408
Y _{T2} ทักษะ 7C	97.4	X _{T9} , X _{T6} , X _{T7} , X _{T8}	0.345, 0.242, 0.204, 0.116
Y _{T3} ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	69.7	X _{T9} , X _{T8} , X _{T7} , X _{T6}	0.369, 0.263, 0.162, 0.130

*ตัวแปรทำนาย จำนวนตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว ได้แก่ X_{T6} คือ ฉันทะ (ความรักและความพอใจ) X_{T7} คือ วิริยะ (ความเพียร) X_{T8} คือ จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) และ X_{T9} คือ วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ)

จากตารางที่ 6 ตัวทำนายสำคัญของทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) ทักษะ 3R มีตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว คือ จิตตะ และ วิมังสา เปอร์เซ็นต์ทำนาย 60.9% 2) ทักษะ 7C มีตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว คือ วิมังสา ฉันทะ วิริยะ จิตตะ เปอร์เซ็นต์ทำนาย 97.4% 3) ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มีตัวแปรทำนายสำคัญ 4 ตัว คือ วิมังสา จิตตะ วิริยะ ฉันทะ เปอร์เซ็นต์ทำนาย 69.7%

6. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (IDDIS21-MCU) จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 (IDDIS21-MCU) พบว่า 1) ความเหมาะสมของโมเดล ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยสามารถเชื่อมโยงหลักสูตร อธิบิบาท 4 กับทักษะ 3R และทักษะ 7C ได้อย่างสมมูล และสะท้อนปรัชญาพุทธศึกษาอย่างเหมาะสม 2) ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ โมเดลมีศักยภาพในการประยุกต์ใช้จริง โดยเฉพาะกับการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) หากมีแผนดำเนินงานและระบบประเมินผลที่ชัดเจน 3) จุดแข็งและจุดอ่อนของโมเดล โดยจุดแข็ง สอดคล้องหลักสูตร บูรณาการทักษะอย่างเป็นระบบ เน้นแรงจูงใจจากภายใน มีโครงสร้างที่ประเมินผลได้ ส่วนจุดอ่อน คือ ใช้ทรัพยากรมาก ฟังจากผู้สอนที่เข้าใจอิทธิบาท ยังไม่มีข้อมูลระยะยาว อาจใช้ยากในบริบทต่างศาสนา 4) ในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง เสนอให้ผู้วิจัยพัฒนาแผนภาพโมเดลโดยการออกแบบแผนภาพที่มีองค์ประกอบของโมเดล และการเชื่อมโยง กระบวนการพัฒนา กลไก ผลลัพธ์และผลกระทบ ในแผนภาพแบบองค์รวม (infographic) เพื่อช่วยต่อการเข้าใจและนำไปสู่การใช้ในเชิงปฏิบัติ การอบรมผู้สอนให้เข้าใจอิทธิบาท 4 การพัฒนาเครื่องมือประเมิน เพิ่มคำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับผู้สนใจศึกษาในระดับสากล และส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โมเดล IDDIS21-MCU จึงถือเป็นแนวทางพัฒนาทักษะยุคใหม่ที่มรากฐานจากพุทธธรรม ซึ่งสามารถต่อยอดได้ทั้งในวิทยาเขตต่าง ๆ ระดับประเทศและระดับนานาชาติ องค์ประกอบของโมเดล IDDIS-MCU ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของโมเดล IDDIS-MCU

การอภิปรายผล

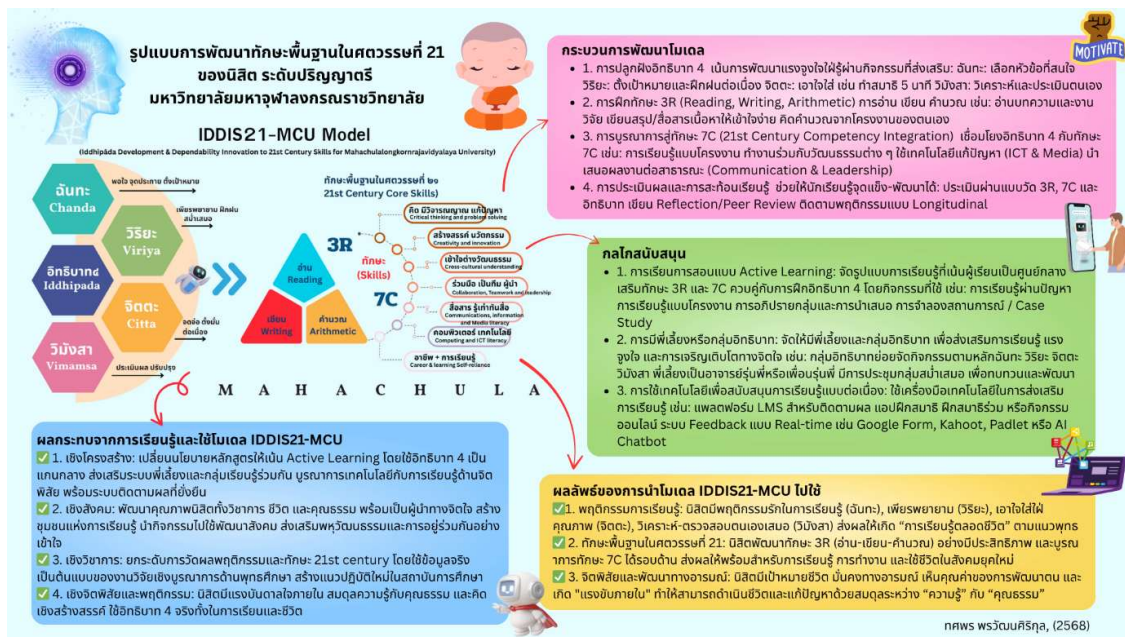
ประเด็นที่ 1 การศึกษาระดับพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทและระดับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาททั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านฉันทะ ซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจจากภายในอย่างแท้จริง และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและคุณภาพ (Ryan & Deci, 2020) ทั้งนี้ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นทักษะ 3R หรือทักษะ 7C ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการเข้าใจต่างวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงศักยภาพของนิสิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของธนะชัย เกิดพรธรรม และพระครูวิรุฬห์สุดคุณ (2567) ซึ่งยืนยันว่า หลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการตั้งเป้าหมาย การใส่ใจ และการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถในทักษะ 7C และสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) และ Trilling & Fadel (2009) ที่ระบุว่า ทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกยุคดิจิทัล

ประเด็นที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบพุทธกรรมการเรียนตามหลักอิทธิบาทที่มีความสัมพันธ์กับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ของนิสิต ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พุทธกรรมตามหลักอิทธิบาทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตที่มีจิตตะและวิมังสาสูง มักมีคะแนนทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ การค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fu et al. (2024) ที่ชี้ว่า ความตั้งใจและการไตร่ตรองส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยชี้ว่า กลุ่มนิสิตไทยมีระดับพุทธกรรมตามหลักอิทธิบาทและทักษะ 3R ทักษะ 7C สูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านวิมังสาและจิตตะ ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุดต่อการพัฒนาทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ข้อมูลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Torrington et al. (2024) ซึ่งชี้ว่า ความสามารถในการไตร่ตรองตนเองและการใส่ใจในสิ่งที่ทำ (self-regulation & attention) เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกับความสามารถในการสื่อสาร และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพในผู้เรียนยุคใหม่

ประเด็นที่ 3 เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาทของนิสิตจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) กับผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน พบว่า โมเดล IDDIS21-MCU มีความเหมาะสมทั้งในเชิงเนื้อหา โครงสร้าง และบริบทของมหาวิทยาลัย โดยเชื่อมโยงหลักอิทธิบาทกับทักษะ 3R และ ทักษะ 7C ได้อย่างสมคูล จุดเด่นของโมเดลคือ การเน้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) และการวัดผลที่ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (2017) ที่กล่าวว่า การประเมินโมเดลที่ดีต้องวัดได้ทั้งคุณภาพของพฤติกรรมและความเหมาะสมเชิงบริบท นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอให้พัฒนาโมเดลสู่การประยุกต์ในระดับนานาชาติด้วยการเสริมองค์ประกอบภาษาอังกฤษและการอบรมผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO (2007) ได้เสนอให้มีการออกแบบ รูปแบบการศึกษาพลิกโฉมผู้เรียน (transformative education model) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

1. หลักอิทธิบาท 4 เป็นฐานของการพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ ฉันทะ สร้างแรงจูงใจจากความพอใจในการเรียนรู้ วิริยะ ส่งเสริมความพากเพียรและการจัดการตนเอง จิตตะ พัฒนาความตั้งใจและสมาธิในการเรียน วิมังสา ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และประเมินตนเอง
 2. การพัฒนาทักษะ 3R และ 7C อย่างเป็นระบบ เมื่อใช้แรงจูงใจภายในเป็นฐาน จะสามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 3. โมเดลการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรมกับนวัตกรรม ขั้นตอนประกอบด้วย: การปลูกฝังอิทธิบาท 4 ฝึกทักษะ 3R บูรณาการทักษะ 7C ประเมินและสะท้อนผล ช่วยเสริมสมรรถนะทั้งด้านวิชาการ จริยธรรม และจิตพิสัย
 4. การเรียนรู้ที่เน้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) แรงจูงใจภายในเป็นหัวใจของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่
 5. กลไกสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกและต่อเนื่อง เช่น การเรียนแบบมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น จัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มีพี่เลี้ยง และใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดเวลา
 6. ความเหมาะสมต่อการประยุกต์ใช้ในสถาบันการศึกษาพุทธ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการออกแบบการสอน พัฒนาหลักสูตร และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สมดุลทั้ง ความรู้และคุณธรรม
- องค์ความรู้และรูปแบบการพัฒนาทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 แสดงรายละเอียดดังภาพที่ 3

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การออกแบบวิชา "พุทธทักษะเพื่อชีวิตในศตวรรษที่ 21" ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ทางธรรมะกับทักษะ 3R และ 7C

1.2 คณะจารย์ควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แบบมีเป้าหมาย (ฉันนะ) มีความเพียร (วิริยะ) และฝึกการคิดไตร่ตรอง (วิมังสา) โดยอาจออกแบบกิจกรรมแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และ Reflection-Based Learning

1.3 หน่วยงานด้านกิจการนิสิต ควรนำผลการวิเคราะห์ไปใช้วางแผนเสริมสร้างทักษะที่ยั่งยืน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคำนวณ ผ่านกิจกรรมเชิงบูรณาการกับพระพุทธศาสนา เช่น ค่ายปฏิบัติธรรมผสมผสานแก้ปัญหาทางสังคม (Buddhist hackathon)

1.4 โมเดล IDDIS21-MCU ควรถูกนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและประเมินผลนิสิตรายปี เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และจิตสำนึก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) หรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโมเดล IDDIS21-MCU อย่างเป็นระบบในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการใช้โมเดลนี้ในบริบทที่หลากหลาย เช่น สถาบันพระพุทธรศาสนา สถาบันทางโลก และบริบทนานาชาติ เพื่อเสริมความเป็นสากลและความยืดหยุ่นของโมเดล

2.3 ควรวิจัยและพัฒนาเครื่องมือประเมินที่สามารถวัดผลทั้งเชิงพฤติกรรม คุณธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีความน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- ชนะชัย เกิดพรธรรม และพระครูวิรุฬห์สุตคุณ. (2567). แนวทางการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานวิชาการในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *ปัญญา*, 31(1), 103–113.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panya-thjo/article/view/270809>.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *คู่มือการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย พิมพ์ครั้งที่ 53* (ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Dang, T., Du, W., Niu, M., & Xu, Z. (2024). The effects of personality traits on learning engagement among college students: The mediating role of emotion regulation. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1476437. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1476437>.
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice* (Reissued ed.). New York: Teachers College Press. Teachers College Press.
- Fu, P., Gao, C., Chen, X., Zhang, Z., Chen, J., & Yang, D. (2024). *Proactive personality and its impact on online learning engagement through positive emotions and learning motivation*. Scientific Reports, 14, Article 79776. <https://www.nature.com/articles/s41598-024-79776-3>.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, Article 101860. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>.
- Torrington, J., Bower, M., & Burns, E. C. (2024). Elementary students' self-regulation in computer-based learning environments: How do self-report measures, observations and teacher rating relate to task performance? *British Journal of Educational Technology*, 55(1), 231–258.
<https://doi.org/10.1111/bjet.13338>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- UNICEF. (2007). *A world fit for us: The children's statement from the UN Special Session on Children – five years on*. United Nations Children's Fund (UNICEF).
<https://www.unicef.org/serbia/media/7321/file/A%20world%20fit%20for%20children.pdf>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์
เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
The influence of social media influencers on the decision to purchase
cosmetic products of students at Loei Rajabhat University

เมธยา อัมเธิบ^{1*}, กิตติมา หอมดวง²
Methaya Imerb^{1*}, Kittima Homduang²

^{1,2}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

^{1,2}Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: methaya.ime@lru.ac.th^{1*}, Sb6540707104@lru.ac.th²

Received: June 24, 2025

Revised: July 14, 2025

Accepted: July 21, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยของอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2. เพื่อศึกษาปัจจัยของเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และ 3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ ระดับความคิดเห็นของอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียและเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรผลกระทบอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย และเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย แสดงว่า

ตัวแปรอิสระสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพได้ร้อยละ 65.40 อย่างมีระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ: อินฟลูเอนเซอร์, สื่อโซเชียลมีเดีย, ผลกระทบต่อเครื่องสำอาง

Abstract

This research aimed to: 1. examine the influential factors of social media influencers on the cosmetic purchasing decisions of students at Loei Rajabhat University; 2. investigate the impact of influencer post content on social media on students' decisions to purchase cosmetic products; and 3. study the overall influence of social media influencers on students' cosmetic purchasing decisions. The study employed a quantitative research methodology, using questionnaires to collect data from a sample of 375 students. Statistical tools used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis, tested at a significance level of 0.05. The findings revealed that the influence of social media influencers and the content of their posts significantly affected the cosmetic purchasing decisions of Loei Rajabhat University students. Overall, the level of agreement regarding influencer impact and post content was rated as high. The results of the multiple regression analysis indicated that both influencer influence and post content significantly predicted students' purchasing decisions, with the independent variables accounting for 65.40% of the variance at the 0.05 significance level.

Keywords: influencer, social media, cosmetic products

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสื่อโซเชียลมีเดียมีเดียมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนไทย โดยมีผู้ใช้งานกว่า 52.25 ล้านคน หรือ 72.8% ของประชากรทั้งหมด แพลตฟอร์มยอดนิยม ได้แก่ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 ดิกด็อก และยูทูบ ซึ่งไม่เพียงเป็นแหล่งความบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) อินฟลูเอนเซอร์หรือผู้มีอิทธิพลทางออนไลน์ กลายเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการชี้นำความคิดเห็น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางทุกวันนี้ เครื่องสำอางเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคมากขึ้น ตลาดสินค้าเครื่องสำอาง จึงมีความหลากหลายทั้งในราคาและคุณภาพที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ โดยช่องทางการจำหน่ายเครื่องสำอางมีหลากหลายช่องทาง ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า จำหน่ายผ่านซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านเสริมสวย และในระบบออนไลน์ รวมถึงช่องทางสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ทำให้เห็นว่า ความสวยงามเกิดขึ้นจากการปรุงแต่งและยังสะท้อนให้เห็นถึงความรักสวยรักงามของมนุษย์ (เพ็ญภาติงสีทา, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ ในปัจจุบันการตลาดเครื่องสำอางนิยมการใช้อินฟลูเอนเซอร์เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงแบรนด์หรือผลิตภัณฑ์ได้ง่ายมากขึ้น ซึ่งในด้านความสวยงามก็มีวิธีการเรียกชื่อ เพื่อให้ตรงกับกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น เช่น บิวตี้ อินฟลูเอนเซอร์ บิวตี้บล็อกเกอร์ (ธัญภัส จันจาตุรนต์รัศมี, 2562) ซึ่งคนรุ่นใหม่รับข้อมูลจากโลกอินเทอร์เน็ตและสื่อโซเชียลมีเดียเพิ่มมากขึ้น แม้แต่การเลือกซื้อเครื่องสำอางหรือสกินแคร์ ซึ่งหลายคนต่างซื้อตามรีวิวของบิวตี้ อินฟลูเอนเซอร์หรือบิวตี้บล็อกเกอร์ เครื่องสำอางที่ตนเองได้ติดตามไว้โดยการรีวิวของบิวตี้ อินฟลูเอนเซอร์เหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นการบอกเล่า

ประสบการณ์จากการทดลองใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางว่า จากผลที่ได้ทดลองใช้เป็นอย่างไรรวมไปถึงการอธิบายคุณสมบัติของเครื่องสำอาง จุดเด่น จุดด้อย เหมาะกับผู้ใช้หรือผู้บริโภคประเภทใด ผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ติดตามที่ได้อ่านรีวิว หรือผู้ที่มีความต้องการซื้อเครื่องสำอางสามารถตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางได้ง่ายขึ้น (เพ็ญภา ดึงสีทา, ม.ป.ป.)

เนื่องจากผู้บริโภคมีแนวโน้มเชื่อมั่นในรีวิวและคำแนะนำของพวกเขา (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) งานวิจัยพบว่าคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะเจเนอเรชันซี (Generation Z) ในกรุงเทพฯ มักได้รับอิทธิพลจากคอนเทนต์ของอินฟลูเอนเซอร์ ทำให้การตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางจำนวนมากอ้างอิงจากการรีวิวออนไลน์ตลาดเครื่องสำอาง (ณิชากุล เสนาวงษ์, 2564) ในปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งด้านราคาและคุณภาพ โดยช่องทางการจำหน่ายครอบคลุมทั้งห้างสรรพสินค้าร้านค้าออนไลน์และโซเชียลมีเดีย ซึ่งแบรนด์ต่าง ๆ นิยมใช้บิวตี้อินฟลูเอนเซอร์หรือบิวตี้บล็อกเกอร์เป็นสื่อกลางในการเข้าถึงลูกค้า (เพ็ญภา ดึงสีทา, ม.ป.ป.) แม้ว่าอินฟลูเอนเซอร์จะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการซื้อสินค้าแต่ยังมีคำถามเกี่ยวกับระดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อกลุ่มผู้บริโภคโดยเฉพาะนักศึกษาที่กำลังขึ้นชั้นแต่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโซเชียลมีเดียอย่างมาก เมื่อผู้บริโภคสนใจผลิตภัณฑ์แล้วต้องการหาข้อมูลโดยนิยามจากบิวตี้อินฟลูเอนเซอร์ จึงสามารถกล่าวได้ว่า ข้อมูลจากบิวตี้อินฟลูเอนเซอร์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่อาจจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของผู้บริโภค (ศิริโสภา ฮอฟแมน และนิตยา เจริญประเสริฐ, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น แม้ว่าบุคคลที่มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ จะมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสื่อสารการตลาดยุคดิจิทัล แต่ยังคงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับระดับของอิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อจำกัด ทว่าได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมและการสร้างภาพลักษณ์ผ่านโซเชียลมีเดียอย่างชัดเจน จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดียที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และสนับสนุนการวางแผนการดำเนินธุรกิจของแบรนด์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยของอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยของเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ ซึ่งฟิลินี ต้นตราชีวะธร (2566) ได้ให้นิยามความหมายของอาชีพอินฟลูเอนเซอร์ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงกลุ่มผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็น การตัดสินใจซื้อ การตัดสินใจติดตาม การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางแบรนด์ โดยอินฟลูเอนเซอร์จำเป็นต้องมีผู้ติดตามในโซเชียลมีเดียที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของทางแบรนด์และมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้า บริการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของแบรนด์ เพื่อเข้าถึง

กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับโชติกาวิบูลย์ ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน (2563) ได้ให้นิยามคุณลักษณะของอินฟลูเอนเซอร์ ที่คุณลักษณะ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความดึงดูดใจ (attractive) คือ มีความดึงดูดใจแก่ผู้บริโภค มีบุคลิก รูปร่าง หน้าตาที่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวดึงดูดใจและน่าสนใจในการนำเสนอสินค้า ความดึงดูดใจจะเป็นตัวช่วยโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคหันมาตัดสินใจซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มากขึ้น 2) ความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) คือ การไว้วางใจของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อบุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งต้องมีความน่าเชื่อถือ ความรู้ ความสามารถที่ผู้บริโภคยึดถือเป็นแบบอย่างได้ ซึ่งถือเป็นมิติแรกของความน่าเชื่อถือของผู้นำเสนอหรือรีวิวนสินค้า 3) ความชำนาญเชี่ยวชาญ (expertise) คือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านบุคคล ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งของความน่าเชื่อถือในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ ผู้นำเสนอต้องมีประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าในที่สุด 4) ความเคารพ (respect) เป็นการที่กลุ่มผู้บริโภคมีความเคารพต่อความสำเร็จของบุคคลผู้มีชื่อเสียงนั้น ๆ ขึ้นขอบในตัวบุคคลนั้น ๆ ที่มีความประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับเป็นแบบอย่างให้สังคม หรือมีการชื่นชมจากการแสดงต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จของบุคคลนั้น และ 5) ความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย (similarity) คือ ความคล้ายคลึงหรือความเหมือนของผู้นำเสนอสินค้ากับกลุ่มผู้บริโภคของสินค้านั้น ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม อายุ บุคลิกภาพ และวิถีชีวิตเป็นลักษณะที่น่าดึงดูดใจ ทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจ และความรู้สึกที่ดีต่อตัวสินค้านำไปสู่การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่อไป อีกทั้งวรศรา จีระวงศ์สุวรรณ (2566) กล่าวว่า อิทธิพลทางออนไลน์หรือสามารถเรียกได้ว่า อินฟลูเอนเซอร์เพื่อบอกเป็นนัยว่าลักษณะเชิงบวกของผู้สื่อสารที่จะส่งผลต่อการยอมรับข้อความของผู้สื่อสาร ประกอบด้วย ปัจจัย 2 ประการ 1) ความน่าเชื่อถือ และ 2) ความเชี่ยวชาญ และยังสอดคล้องกับ Ohanian (1990) ได้พัฒนาต่อยอดความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (source) โดยเสนอมาตรวัดความน่าเชื่อถือของผู้รับรองสินค้าที่เป็นคนดัง (celebrity endorsers) สามารถนำมาปรับใช้ ในแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความเชี่ยวชาญ (expertise) คือ การรับรู้ว่าคุณสมบัติมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการที่โฆษณา 2) ความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) คือ การรับรู้ว่าคุณสมบัติมีความซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือและสามารถไว้วางใจได้ และ 3) ความดึงดูดใจ (attractiveness) คือ การรับรู้ความสวยงาม เสน่ห์

ดังนั้น อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบองค์ประกอบของอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ 3 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านความน่าดึงดูดใจ 2) ด้านความน่าเชื่อถือ และ 3) ด้านความเชี่ยวชาญ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสื่อโซเชียลมีเดีย

วรศรา จีระวงศ์สุวรรณ (2566) กล่าวว่า การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นเนื้อหาเป็นแกนหลักที่สร้างคุณค่าให้กับผู้บริโภคได้ ซึ่งทำให้เกิดการสื่อสารและเกิดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายขึ้นเนื้อหาที่ติดนั้นต้องผลิตออกมาแล้วตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและต้องมีความหมายกับคนที่ได้อ่านเนื้อหานั้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการรับรู้ การจดจำ และการตัดสินใจซื้อ โดยความหมายดังกล่าวมีหลายรูปแบบ คือ 1) เป็นประโยชน์ 2) มีความเฉพาะเจาะจง 3) มีความชัดเจนของเนื้อหา 4) มีคุณภาพสูง 5) จริงใจ สอดคล้องกับ Goh et al. (2013) ได้กล่าวว่า เนื้อหาของผู้ทรงอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับการทำการตลาดเชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อลูกค้า แร้งง่าย และได้ผลจริง แนวทางสำหรับการทำการตลาดเชิงเนื้อหา ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพเนื้อหา 2) ด้านความน่าสนใจ และ 3) ด้านประโยชน์

สรุปลักษณะเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดของ Goh et al. (2013) และณัฐพัชญ์ วงษ์เหรียญทอง (2557) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และเป็นความประสงค์ของผู้วิจัยจึงปรับคำในด้านคุณภาพของเนื้อหาเป็นด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์ข้อมูลจะตรงประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาต้องการศึกษา ทั้งนี้จะ

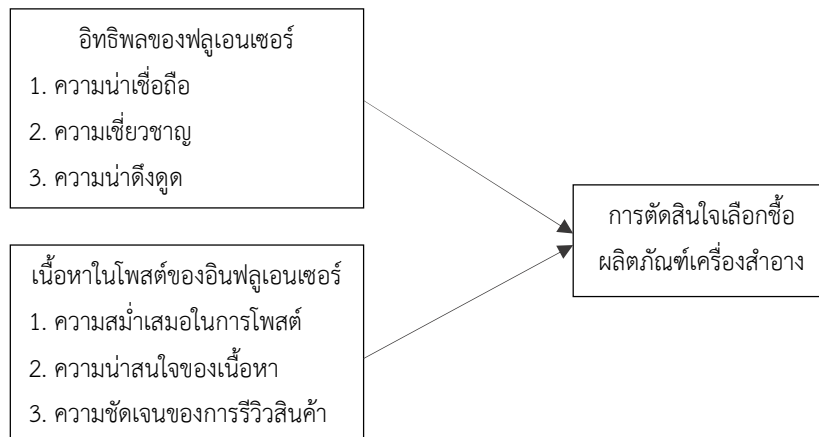
ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์ 2) ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา และ 3) ด้านความชัดเจนของรีวิวลสินค้า

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ พบว่า อิตารัตน์ พูลศรี (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายว่าการจัดการที่เสี่ยงไม่ได้ของการตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการทำงานในทุกเรื่อง โดยจะมีเครื่องมือ เหตุผล ความชอบความพอใจ มาเป็นส่วนเกี่ยวข้องและพิจารณาในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Russell & Lane (1990) ได้กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อไว้ ดังนี้ 1) ขั้นการรับรู้ปัญหา 2) ขั้นการเสาะแสวงหาข้อมูล 3) ขั้นการประเมินผล 4) ขั้นการซื้อภายหลังเมื่อได้มีการประเมินการเลือกซื้อสินค้า และ 5) ขั้นสุดท้ายพฤติกรรมหลังการซื้อ และสุวิทย์ นามบุญเรือง (2560) ได้กล่าวว่า ในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นแรกไปจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้าย ปกติจะมีผู้ส่วนร่วมในการตัดสินใจเสมอ ผู้มีบทบาทในการตัดสินใจในกระบวนการซื้อ สามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ผู้ริเริ่มการซื้อ (initiator) 2) ผู้มีอิทธิพลต่อการซื้อ (influencer) 3) ผู้ตัดสินใจ (decider) 4) ผู้ซื้อ (buyer) และ 5) ผู้ใช้ (user) จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การตัดสินใจซื้อหมายความว่า กระบวนการที่ผู้บริโภคพิจารณาและเลือกสินค้าหรือบริการที่ต้องการซื้อจากตัวเลือกต่าง ๆ โดยพิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น ความต้องการส่วนบุคคล คุณสมบัติของสินค้า ราคา ความคุ้มค่า ความพึงพอใจ จากการรีวิวหรือคำแนะนำของผู้อื่น และปัจจัยภายนอก เพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการที่ตรงตามความต้องการมากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ได้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ทั้ง 5 คณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นนักศึกษาปีการศึกษา 2567 จำนวน 5,912 คน (สำนักส่งเสริมและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง จึงมีจำนวน 375 คน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบโควตา

(quota sampling) และลำดับต่อมาจะทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถาม มุ่งศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ประกอบกิจการ รูปแบบของธุรกิจ ประเภทธุรกิจสาขากิจขนาดกลางและขนาดย่อม เงินทุนในการประกอบกิจการ และจำนวนพนักงานจำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย ประกอบด้วย 1) อิทธิพลด้านความน่าเชื่อถือ 2) อิทธิพลด้านความเชี่ยวชาญ และ 3) อิทธิพลด้านความน่าดึงดูดใจ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) 5 ระดับคะแนน คือ น้อยที่สุดเท่ากับ 1 และมากที่สุดเท่ากับ 5

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับลักษณะเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย ประกอบด้วย 1) ด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์ 2) ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา และ 3) ด้านความน่าเชื่อถือของการรีวิว โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) 5 ระดับคะแนน คือ น้อยที่สุดเท่ากับ 1 และมากที่สุดเท่ากับ 5

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะทั่วไป

การสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา และนำมากำหนดนิยามตัวแปร มาตราวัด จากนั้นนำมาสร้างเครื่องมือคือแบบสอบถาม

2) นำแบบสอบถามที่ได้นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาข้อคำถามว่าเหมาะสม ตรงเชิงเนื้อหา สอดคล้องกับตัวชี้วัดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ ตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหา (content validity) เพื่อให้แบบวัดมีความสมบูรณ์และสามารถวัดได้ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00

3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach' alpha) โดยระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ยอมรับได้ คือ 0.7 ขึ้นไป (Hair et al., 2010)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และรูปแบบออนไลน์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3.2 เก็บรวบรวมแบบสอบถามแล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test แบบ independent sample และสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 เป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 6,001 บาทขึ้นไป มีค่าใช้จ่ายต่อเดือน 3,001 – 4,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายต่อการซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง 501 – 1,000 บาท

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย

อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์	3.89	0.68	มาก
ด้านความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์	3.90	0.70	มาก
ด้านความน่าดึงดูดใจของอินฟลูเอนเซอร์	4.36	0.76	มากที่สุด
ภาพรวม	4.05	0.78	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าดึงดูดใจของอินฟลูเอนเซอร์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.76) รองลงมา คือ ด้านความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.70) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.68) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเนื้อหาในการโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์

เนื้อหาในการโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์	3.98	0.72	มาก
ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา	4.17	0.71	มาก
ด้านความชัดเจนของการรีวิวสินค้า	4.37	0.73	มากที่สุด
ภาพรวม	4.17	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า เนื้อหาในการโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความชัดเจนของการรีวิวสินค้า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.71) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.72) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อินฟลูเอนเซอร์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง	3.96	0.71	มาก
ความพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ซื้อตามอินฟลูเอนเซอร์แนะนำ	3.82	0.78	มาก
ภาพรวม	3.89	0.75	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อินฟลูเอนเซอร์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.71)

และความพึงพอใจกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ซื้อตามอินฟลูเอนเซอร์แนะนำ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.78) โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ได้แก่ อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย (X1) และ เนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ (X2) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ดังแสดงผลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียกับการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.497	0.257		0.581			
อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย (X1)	0.521	0.78	0.359	6.710	0.000	0.594	1.683
เนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ (X2)	0.391	0.67	0.311	5.820	0.00	0.594	1.683
R = 0.606, R ² = 0.654, Durbin-Watson = 1.629							

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาค่า Durbin – Watson พบว่า ได้ค่าเท่ากับ 1.629 ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการทดสอบไม่มีความคลาดเคลื่อน ส่วนผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ค่าสถิติ Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ศูนย์ และมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) มีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว ดังนั้น ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกัน ซึ่งถือว่าระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวไม่ก่อให้เกิด Multicollinearity (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สำหรับตัวแปรผลกระทบปัจจัยที่มีอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย และเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้ค่า Adj R² เท่ากับ 0.654 แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพได้ร้อยละ 65.40 อย่างมีระดับนัยสำคัญ 0.05

ดังนั้น จึงวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย (X1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.521$, $p < 0.05$) และเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ (X2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.391$, $p < 0.05$)

สามารถเขียนสมการทำนายจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า มีตัวแปรที่สำคัญที่เข้าสู่สมการ 2 ตัวแปร สามารถเขียนสมการได้ ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์

$$Y = 1.497 + 0.521(\text{อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย}) + 0.391(\text{เนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์})$$

โดยที่ Y คือ การตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา

การอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ทำการวิเคราะห์การทดสอบค่าสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ ได้แก่ อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย และเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความเชี่ยวชาญ และด้านความน่าดึงดูดใจมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าด้านความน่าดึงดูดใจของอินฟลูเอนเซอร์ที่มาพร้อมกับความเชี่ยวชาญ ทั้งในการสื่อสารให้ผู้บริโภคได้รับรู้ เนื้อหาข้อมูลที่ตรงไปตรงมา หรือมาจากประสบการณ์ในการใช้ผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทที่นำเสนอลงในสื่อโซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับผลการวิจัยของดุขยา สุขวราภิรมย์ (2565) พบว่า ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ และความเชี่ยวชาญของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ถ้ากลุ่มผู้บริโภคมีความรู้สึกรู้ว่าอินฟลูเอนเซอร์ที่ตนเองกำลังติดตาม มีความน่าเชื่อถือ และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เครื่องสำอางประเภทต่าง ๆ ที่ได้ทำการนำเสนอเป็นอย่างดี จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภค ภายหลังจากที่ได้รับชมรีวิวจากทางอินฟลูเอนเซอร์แล้ว

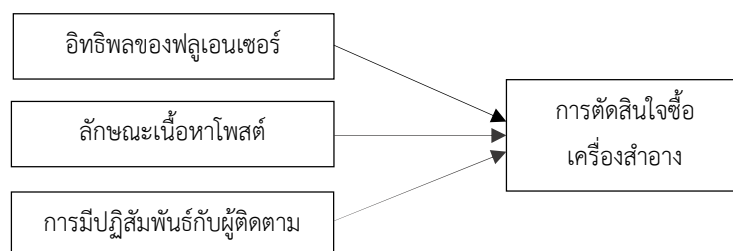
เนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย ด้านความสม่ำเสมอในการโพสต์ ด้านความน่าสนใจของเนื้อหา และด้านความชัดเจนของการรีวิวสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการซื้อขายสินค้าผ่านการนำเสนอขายของอินฟลูเอนเซอร์ ไม่ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้รับชม ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักติดตามอินฟลูเอนเซอร์ไว้ก่อน รอการลงเนื้อหาอัปเดตข้อมูลในครั้งต่อไป เกิดผลลัพธ์ที่ผู้บริโภคพึงพอใจหรือสนใจในสินค้านั้นจริงถึงทำให้เกิดการซื้อตามทีอินฟลูเอนเซอร์ใช้ ผู้บริโภคมักจะชอบเนื้อหาการรีวิวที่แสดงถึงสินค้านั้นผลิตภัณฑ์นั้นอย่างตรงไปตรงมา เป็นกลาง เน้นนำเสนอความรู้และประโยชน์มากกว่าที่นำเสนอ ต้องเกิดการทดลองใช้สินค้านั้นจริง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของดุขยา สุขวราภิรมย์ (2565) พบว่า ลักษณะเนื้อหาในสื่อโซเชียลมีเดียของอินฟลูเอนเซอร์ ด้านคุณภาพของเนื้อหาและด้านประโยชน์ของเนื้อหาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ถ้าบรรดาอินฟลูเอนเซอร์สามารถทำให้กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นผู้ติดตามของตนมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อคุณภาพของเนื้อหาที่นำเสนอ เช่น มีการให้รายละเอียดเครื่องสำอางแต่ละชนิดอย่างครบถ้วนแนะนำวิธีการใช้เครื่องสำอางอย่างถูกวิธี เป็นต้น ประกอบกับเนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาที่ประโยชน์เหมาะสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นผู้ติดตาม ก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ การศึกษาอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเนื้อหาในโพสต์ของอินฟลูเอนเซอร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าไปทางบวก แสดงว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัชญา อมรสถิตพันธ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์บนตึกตอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบบฉับพลันในกลุ่มผู้บริโภคสินค้าความงาม พบว่า อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์บนตึกตอกแรงกระตุ้นให้ซื้อสินค้า และการซื้อสินค้าแบบฉับพลันในกลุ่มผู้บริโภคสินค้าความงามมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณพบว่า ทุกตัวแปรในอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อแรงกระตุ้นให้ซื้อสินค้า โดยทัศนคติต่ออินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมา คือ ภาพลักษณ์ของอินฟลูเอนเซอร์ และความเชื่อใจต่ออินฟลูเอนเซอร์ คือ ตัวแปรที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด อีกทั้งการวิเคราะห์การถดถอยค่าคงที่ซึ่งพบว่า แรงกระตุ้นให้ซื้อสินค้ามีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าแบบฉับพลันอยู่ที่ 0.702

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยทำให้เห็นว่าอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์และเนื้อหาบนโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของนักศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคดิจิทัลที่เปิดรับและเชื่อถือผู้มีอิทธิพลทางความคิดในระดับสูง และพบว่า อินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดียไม่ได้มีอิทธิพลเพียงด้านความนิยม แต่ส่งผลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้ายของผู้บริโภคในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน มีความน่าเชื่อถือ บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างอินฟลูเอนเซอร์กับผู้ติดตามมีผลอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของอิทธิพลของเนื้อหา (content influence) ลักษณะของโพสต์ เช่น การรีวิวสินค้า รูปภาพก่อนและหลัง หรือคำพูดเชิงบวกเกี่ยวกับแบรนด์ มีอิทธิพลโดยตรงต่อความรู้สึกและความเชื่อมั่นของผู้ติดตามเนื้อหาที่สร้างอารมณ์ร่วม และเน้นผลลัพธ์การใช้จริง มีพลังในการโน้มน้าวมากกว่าข้อมูลเชิงเทคนิค ส่งผลต่อการขยายผลสู่นโยบายการตลาดดิจิทัล จะเห็นว่าธุรกิจความงามและเครื่องสำอางควรหันมาใช้กลยุทธ์การเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะท้องถิ่น (micro - influencer localization) สื่อสารด้วยคอนเทนต์ที่เน้นความจริงใจ และสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้บริโภค สามารถเขียนโมเดลองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่เหมาะสมสำหรับแบรนด์เครื่องสำอาง ควรเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเชี่ยวชาญและมีความน่าดึงดูดใจในด้านเครื่องสำอางหรือการดูแลผิวพรรณ โดยเฉพาะคนที่มีภาพลักษณ์และคุณสมบัติตรงกับกลุ่มเป้าหมายและมีการสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เช่น การรีวิวสินค้าแบบละเอียดและแสดงผลลัพธ์อย่างชัดเจน การสร้างสรรค์คอนเทนต์ที่มีคุณภาพ การนำเสนอสินค้าจากประสบการณ์ที่ใช้จริง

1.2 อินฟลูเอนเซอร์ควรโพสต์เนื้อหาที่มีความน่าสนใจและสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้รูปแบบการนำเสนอที่เป็นเอกลักษณ์ เน้นการนำเสนอในรูปแบบวิดีโอ รีวิว หรือคำแนะนำส่วนตัวเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์

1.3 การส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย แปรนัยเครื่องสำอางสามารถใช้ข้อมูลจากการวิจัยนี้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดที่มุ่งเน้นการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย การตลาดอินฟลูเอนเซอร์ เพื่อเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนักศึกษา โดยเฉพาะการเลือกอินฟลูเอนเซอร์ที่มีอิทธิพลและสามารถสร้างการตัดสินใจซื้อได้

1.4 การใช้ข้อมูลเชิงลึกในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ด้านความชัดเจนในการรีวิวสินค้า ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ดังนั้นแบรนด์ควรใช้ข้อมูลจากการวิจัยนี้ในการปรับปรุงการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ให้ชัดเจนและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีอิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มอายุ หรือเพศ ที่แตกต่างกัน เพื่อหาความสัมพันธ์ที่แม่นยำยิ่งขึ้นในแต่ละกลุ่ม

2.2 ควรขยายการศึกษาไปยังการโฆษณาผ่านช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากอินฟลูเอนเซอร์ เช่น การโฆษณาผ่านโพสต์ หรือแคมเปญทางการตลาดโดยตรง เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละช่องทางมีผลกระทบอย่างไรต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ

2.3 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการโฆษณาผ่านอินฟลูเอนเซอร์ที่มีต่อการซื้อซ้ำหรือการจงรักภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว เพื่อดูว่าการรับข้อมูลจากอินฟลูเอนเซอร์สามารถกระตุ้นให้เกิดความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่

2.4 ควรทำการศึกษาผลกระทบจากการรีวิวสินค้าบนแพลตฟอร์มที่แตกต่างกัน เช่น อินสตาแกรม ยูทูบ ดิกด็อก เพชบุ๊ก และเว็บไซต์ Lemon 8 เพื่อวิเคราะห์ว่าแต่ละแพลตฟอร์มมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อหรือพฤติกรรมผู้บริโภคในรูปแบบใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรัชญา อมรสถิตพันธ์. (2565). อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์บนดิกด็อกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแบบฉาบฉวยในกลุ่มผู้บริโภคสินค้าความงาม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชติกา วิบูลย์ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน. (2563). อิทธิพลของการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินสตาแกรมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 38(1), 27-38.
- ณิชากุล เสนาวงษ์. (2564). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนเจนเนอเรชั่นแซตในยุค New Normal ในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยสยาม.
- ณัฐพัชญ์ วงษ์เหรียญทอง. (2557). *Content Marketing: เล่าให้คลิก พลิกแบรนด์ให้ดัง*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- ดุขยา สุขวราภิรมย์. (2565). อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดีย YouTube Facebook และ Instagram ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในปัจจุบัน ของกลุ่มคนที่มีอายุ 20-55 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล. สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- จิตรรัตน์ พูลศรี. (ม.ป.ป.). อิทธิพลของอินฟลูเอนเซอร์ในสื่อโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อเครื่องดื่มน้ำอัดลมของผู้บริโภคเจนเอเรอซัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://3m-it.ru.ac.th/journals/it20/6414193126.pdf>.
- ัญญภัส จันจาทูรณ์ศรี. (2562). การศึกษาสาเหตุและผลลัพธ์ของพฤติกรรมในการเลือกซื้อเครื่องสำอางด้วยการทบทวนผ่านเว็บไซต์บล็อกเกอร์. สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิสนี ตันตราชีวะธร. (2566). อาชีพอินฟลูเอนเซอร์คืออะไร ต้องเรียนสาขาไหนและมีทักษะอะไรบ้าง. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://contentshifu.com/blog/what-is-influencer/>.
- เพ็ญญา ตั้งสีทา. (ม.ป.ป.). การรีวิวของเว็บไซต์บล็อกเกอร์มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางของคนวัยทำงานในเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 12 พฤศจิกายน 2567 จาก <https://mrm.ru.ac.th/MMM/IS/twin92/6214155533.pdf>.
- วรวิศา จิระวงศ์สุวรรณ. (2566). รูปแบบเนื้อหาเชิงการตลาดและลักษณะของอินฟลูเอนเซอร์ที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในคลินิกเสริมความงามแบบหัตถการของผู้หญิงวัยทำงานตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริโสภา ฮอฟแมน และนิตยา เจริญประเสริฐ. (2564). อิทธิพลของข้อมูลจากการรีวิวเครื่องสำอางของเว็บไซต์บล็อกเกอร์ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคเจนเอเรอซันวายในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7(3), 304-310.
- สุวิทย์ นามบุญเรือง. (2560). การบริหารช่องทางการตลาด. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2565. ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูล สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). สถิติการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2566 (ไตรมาส 1). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้น 29 พฤศจิกายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2023/20230913093840_23932.pdf.
- สำนักส่งเสริมและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2568). ระบบการบริการการศึกษา: รายชื่อนักศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- Goh, K.-Y., Heng, C.-S., & Lin, Z. (2013). Social media brand community and consumer behavior: Quantifying the relative impact of user- and marketer-generated content. *Information Systems Research*, 24(1), 88–107. <https://doi.org/10.1287/isre.1120.0469>.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson Education.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Ohanian, R. (1990). Construction and validation of a scale to measure celebrity endorsers' perceived expertise, trustworthiness, and attractiveness. *Journal of Advertising*, 19(3), 39-52.
- Russell, J. T., & Lane, W. R. (1990). *Kleppner's advertising procedure* (11th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล โครงสร้างทางการเงิน
และความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน
Environmental Social and Governance (ESG) responsibility financial structure
and profitability on investment decisions in listed companies in the stock
exchange of Thailand with SET ESG Ratings

นริทธิ บุญศักดิ์^{1*}, พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น²

Nariti Boonsak^{1*}, Phanthip Yangklan²

^{1,2}หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{1, 2}Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: naritthi@hotmail.com^{1*}, phanthip.ya@spu.ac.th²

Received: June 30, 2025

Revised: July 17, 2025

Accepted: July 22, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล โครงสร้างทางการเงินและความสามารถในการทำกำไร ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน โดยผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2567 เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 143 บริษัท มีข้อมูลทั้งสิ้น 715 ข้อมูล การศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การหาค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ผลคะแนน ESG Scores อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี กำไรต่อหุ้น และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ที่ส่งผลเชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 รวมถึงอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ที่ส่งผลเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผลของบริษัทจดทะเบียนหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล, โครงสร้างทางการเงิน, ความสามารถในการทำกำไร, การตัดสินใจลงทุน

Abstract

This study aims to examine the influence of Environmental, Social, and Governance (ESG) responsibility, financial structure, and profitability on investment decisions in companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) that have received SET ESG Ratings. The researchers collected secondary data from the financial statements of SET-listed companies with SET ESG Ratings from 2020 to 2024, spanning a five-year period. The study sample comprised 143 companies, yielding a total of 715 observations. Descriptive statistical analysis was employed to characterize the general features of the data, including minimum, maximum, mean, and standard deviation. For hypothesis testing, multiple regression analysis was utilized. The findings indicate that ESG Scores, Price-to-Book Value (PBV), Earnings Per Share (EPS), and Return on Equity (ROE) positively and significantly impact the stock price of SET-listed companies with SET ESG Ratings at a 0.01 significance level. Furthermore, Price-to-Book Value (PBV) and Return on Assets (ROA) positively and significantly influence the Dividend Yield (DY) of SET-listed companies with SET ESG Ratings at 0.01 and 0.05 significance levels, respectively.

Keywords: Environmental, Social, and Governance (ESG), capital structure, profitability, investment decision

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การลงทุนและการบริหารจัดการในบริษัทต่าง ๆ ไม่ได้เน้นแค่ผลตอบแทนทางการเงินอีกต่อไป โดยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล เข้ามามีบทบาทในการประเมินผลการดำเนินงานของบริษัท โดยแนวคิดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social, and Governance: ESG) ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อให้บริษัทต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการลดผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม (environmental) เช่น การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้พลังงานทดแทน หรือการจัดการของเสีย ซึ่งจะสามารถลดต้นทุนในระยะยาวและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อด้านสังคม (social) เช่น การปฏิบัติต่อพนักงานอย่างยุติธรรม การสนับสนุนชุมชน และการให้ความสำคัญกับสิทธิของลูกค้า เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในองค์กร และด้านการกำกับดูแล (governance) มีการบริหารจัดการที่โปร่งใสและยุติธรรม รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการทุจริตหรือการบริหารที่ไม่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อกลุ่มนักลงทุนเริ่มตระหนักถึงผลกระทบของกิจกรรมทางธุรกิจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อความเสี่ยงและโอกาสในการลงทุน (กาญจน์กมล พรหมเลา, 2564) แนวคิดความรับผิดชอบต่อ

ต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล จึงมิได้เป็นเพียงเรื่องของภาพลักษณ์องค์กร แต่ได้กลายเป็น ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประเมินความเสี่ยงและโอกาสทางธุรกิจของบริษัทจดทะเบียน การละเลยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล อาจนำไปสู่ความเสี่ยงที่มองข้าม เช่น ความเสี่ยงด้านกฎหมายและข้อบังคับ ความเสี่ยงด้านชื่อเสียง ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน จากผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านตลาดจากความต้องการของผู้บริโภคและนักลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกันบริษัทที่มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลที่ดีมักจะมีสามารถในการปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลง มีนวัตกรรมในการดำเนินธุรกิจ ลดต้นทุนในระยะยาว สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลต่อ ความสามารถในการทำกำไรและความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว (Optiwise, 2568)

นอกจากนี้ ในสภาวะการแข่งขันในตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างทางการเงินของบริษัท ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุน บริษัทที่มีภาระหนี้สินสูงหรือมีอัตราส่วนทางการเงินที่ไม่แข็งแกร่ง อาจมีความเสี่ยงทางการเงินสูงกว่า แม้ว่าจะมีผลการดำเนินงานด้านปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลที่ดีก็ตาม ในทางกลับกัน บริษัทที่มีโครงสร้างทางการเงินที่มั่นคง นักลงทุนสามารถตัดสินใจลงทุนได้อย่างรอบด้าน โดยตระหนักถึง ความเสี่ยงและโอกาสที่แท้จริงของบริษัท (รุ่งเกียรติ รัตนพานิช, 2564)

ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสุขภาพทางการเงินและความยั่งยืน ของการดำเนินงานที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานทั้งหมดของบริษัท รวมถึงการบริหารต้นทุน การกำหนดราคา และการตลาด การคาดการณ์ความสามารถในการทำกำไรที่เหมาะสม เป็นไปตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในหลักปฏิบัติทางบัญชี (ภาณุวัฒน์ เบญจปฐมรงค์, 2562) โดยนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการประเมินประสิทธิภาพ การวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจ ทั้งภายในและภายนอกบริษัท ความถูกต้องและคุณภาพของข้อมูลทางบัญชี จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรง ต่อความน่าเชื่อถือของการประเมินความสามารถในการทำกำไร

จากสถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ทวีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความยั่งยืน ของบริษัทและการตัดสินใจลงทุน การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) การทำความเข้าใจว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลและมีความเชื่อมโยงกัน อย่างไรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักลงทุนในการประเมินมูลค่าและความน่าสนใจของบริษัท นอกเหนือจากการพิจารณา ข้อมูลทางการเงินในอดีตเพียงอย่างเดียวเพื่อมุมมองที่ครอบคลุมและแม่นยำ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างทางการเงิน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการทำกำไร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social, and Governance: ESG) เป็นกรอบการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นความยั่งยืน โดยไม่เพียงแต่พิจารณาผลกำไรเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การดูแลสังคม และการบริหารจัดการองค์กรอย่างโปร่งใสด้วย โดยแนวคิดนี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากนักลงทุนทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดตั้งเกณฑ์การประเมิน SET ESG Ratings และจัดทำดัชนี SET ESG Index เพื่อสะท้อนความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนผ่านการประเมินใน 3 มิติหลัก โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ BBB ถึง AAA เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของนักลงทุน (Optiwise, 2567) และควบคู่กันยังมีการประเมิน CGR หรือผลการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งดำเนินการโดยสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) เพื่อส่งเสริมการบริหารกิจการอย่างมีธรรมาภิบาลตามหลัก OECD และมาตรฐานสากล (สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย, 2567) ทั้งนี้การประเมินทั้ง ESG และ CGR ช่วยสร้างแรงจูงใจให้บริษัทจดทะเบียนพัฒนากระบวนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับแนวทางความยั่งยืน และเป็นที่น่าสนใจของผู้ลงทุนในระยะยาว

โครงสร้างทางการเงิน (leverage ratio) เป็นเครื่องมือทางการเงินที่สำคัญซึ่งใช้ในการประเมินความสามารถของบริษัทในการบริหารจัดการภาระหนี้สิน เมื่อเทียบกับสินทรัพย์หรือส่วนทุนของตน โดยมีทฤษฎีทางการเงินรองรับ เช่น ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน (capital structure theory) เสนอว่า การผสมผสานระหว่างหนี้สินและทุนมีผลต่อมูลค่าบริษัท อัตราส่วนสำคัญ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (debt ratio) ซึ่งใช้วัดระดับหนี้เมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวม สะท้อนความมั่นคงทางการเงิน อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) ซึ่งแสดงระดับความเสี่ยงในการระดมทุนผ่านหนี้สิน อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earned: ICR) ที่วัดความสามารถในการชำระดอกเบี้ยจากผลประกอบการ และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (Price to Book Value Ratio: P/BV) ที่สะท้อนความคาดหวังของนักลงทุนต่อบริษัทในเชิงมูลค่าและความเสี่ยง ทั้งนี้การวิเคราะห์อัตราส่วนเหล่านี้ช่วยให้ทั้งนักลงทุนและผู้ให้กู้สามารถประเมินสุขภาพทางการเงินขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและแม่นยำ (Brigham & Ehrhardt, 2017)

ความสามารถในการทำกำไร (profitability) ถือเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ทางการเงินที่สำคัญในการประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของกิจการ โดยเฉพาะจากข้อมูลในงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ ทั้งแบบขั้นต้นและหลายขั้นต้น ซึ่งจะสะท้อนถึงผลการดำเนินงานในอดีต และช่วยพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ตามแนวคิดของ Horngren et al. (2014) การวิเคราะห์อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรช่วยให้ผู้บริหาร นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ สามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลสนับสนุน โดยอัตราส่วนสำคัญ ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ (net profit margin) ที่วัดประสิทธิภาพในการสร้างกำไรสุทธิจากยอดขาย กำไรต่อหุ้น (EPS) ที่แสดงผลตอบแทนต่อหุ้นซึ่งนักลงทุนได้รับ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการใช้สินทรัพย์สร้างกำไร และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่บ่งบอกผลตอบแทนต่อเจ้าของกิจการ ทั้งนี้อัตราส่วนเหล่านี้ไม่เพียงแสดงถึงผลการดำเนินงานของกิจการในเชิงตัวเลขเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความสามารถของฝ่ายบริหารในการควบคุมต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจอีกด้วย (Horngren et al., 2014)

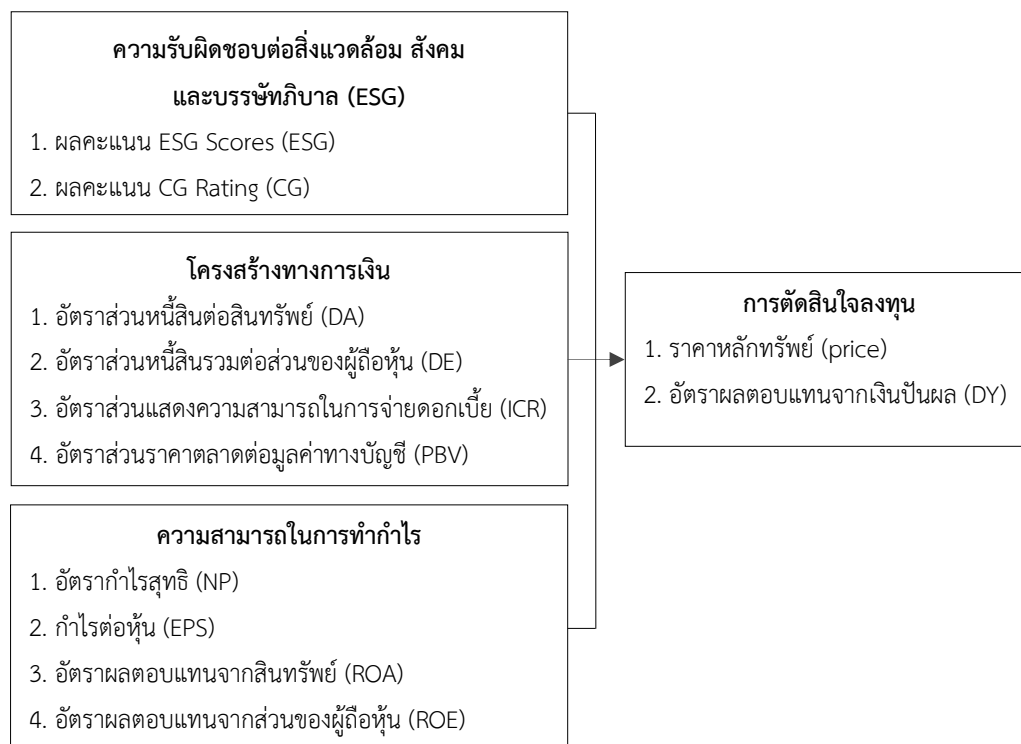
ธีรวัฒน์ ไชยสาลี และเพ็ญพระพักตร์ มานะปรีชาติเลิศ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง คะแนนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ ที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนไทย โดยวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรกำกับความเป็นอิสระ คณะกรรมการบริษัท ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล มีผลกระทบต่อมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญต่อมูลค่ากิจการ นอกจากนี้ ณัฐธัญญา สุวรรณรูป (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการเงินที่ส่งผลต่อราคาหุ้นใน SET 50 ที่มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดสูงสุด 10 บริษัทแรก ผลการวิจัยพบว่า อัตราส่วนมูลค่าตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น (P/BV) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่อราคาของหลักทรัพย์ ขณะที่อัตรารีดาวและคณะ (2563)

ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ไม่มีตัวตน กระแสเงินสดและผลการดำเนินงานกับราคาหลักทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่า กำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ รวมถึงภัทรานิษฐ์ สร้อยคำ (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน โครงสร้างผู้ถือหุ้นกับการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (price) ของกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้างที่จดทะเบียนในหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ อัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ขณะที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) นอกจากนี้ สุภาวรรณ สุจารี (2564) ได้ศึกษาอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร ผลการวิจัยพบว่า อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี (P/BV) และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (DY) ที่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนมูลค่าตลาดของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์และพัฒนากรอบแนวคิดของงานวิจัยได้ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1. ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) 2. โครงสร้างทางการเงิน 3. ความสามารถในการทำกำไร และตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจลงทุน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ได้มีการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative analysis) โดยใช้การจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) มาทำการทดสอบข้อสมมติฐานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ประจำปี 2567 ทั้งหมดจำนวน 226 บริษัท โดยใช้วิธีการคำนวณสูตรของ Krejcie & Morgan ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีทั้งหมด 143 บริษัท รวมข้อมูลทั้งสิ้น 715 รายการ โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คือ เลือกศึกษาเฉพาะบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม และมีการนำส่งงบการเงินครบทุกปีในช่วงระยะเวลาดังกล่าว พ.ศ. 2563 – 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ข้อมูลที่ได้จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 one report) และรายงานประจำปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2567 รวมระยะเวลา 5 ปี ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของ SET SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม ไว้ในไฟล์ Excel เพื่อนำไปวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) มีวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ผลคะแนน ESG Scores ผลคะแนน CG Rating อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี อัตรากำไรสุทธิ กำไรต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น โดยเก็บรวบรวมหลักฐานการมีอยู่จริงซึ่งได้มาจากรายงานข้อมูลที่มีการเปิดเผยโดยเว็บไซต์ www.sec.or.th และ www.setsmart.com ระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

4.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ การหาค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

4.3 การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) แสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis)					
variables	N	minimum	maximum	$\bar{X}$	S.D.
ESG	715	1.00	4.00	2.74	0.88
GC	715	4.00	5.00	4.97	0.18
DA	715	0.09	1.37	0.50	0.20
DE	715	0.10	8.64	1.33	1.14
ICR	715	-141.96	3,385,472.50	5,204.72	126,790.73
PBV	715	0.00	26.05	2.18	2.35
NP	715	-212.19	69.03	9.94	16.10
EPS	715	-15.93	39.31	1.58	3.65
ROA	715	-12.74	56.94	7.77	6.39
ROE	715	-30.06	79.78	11.15	11.04
PRICE	715	0.00	41.60	3.91	3.05
DY	715	0.20	386.00	24.70	43.66
valid N (listwise)	715				

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคะแนน ESG Scores (ESG) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 1.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 4.00 ($\bar{X} = 2.74$, S.D. = 0.88) ผลคะแนน CG Rating (CG) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 4.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 5.00 ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.09 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 1.37 ($\bar{X} = 0.50$, S.D. = 0.20) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.10 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 8.64 ($\bar{X} = 1.33$, S.D. = 1.14) อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -141.96 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 3,385,472.50 ($\bar{X} = 5,204.72$, S.D. = 126,790.73) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 26.05 ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 2.35) อัตรากำไรสุทธิ (NP) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -212.19 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 69.03 ($\bar{X} = 9.94$, S.D. = 16.10) กำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -15.93 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 39.31 ($\bar{X} = 1.58$, S.D. = 3.65) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -12.74 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 56.94 ($\bar{X} = 7.77$, S.D. = 6.39) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -30.06 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 79.78 ($\bar{X} = 11.15$, S.D. = 11.04) อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (DY) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 41.60 ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 3.05) ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.20 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 386.00 ($\bar{X} = 24.70$, S.D. = 43.66)

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) แสดงข้อมูลตามตารางดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัท

จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) อย่างไร ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Correlation Coefficient Analysis)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlations Coefficient Analysis)												
	ESG	CG	DA	DE	ICR	PBV	NP	EPS	ROA	ROE	PRICE	DY
ESG	1											
CG	0.248**	1										
DA	0.221**	0.102**	1									
DE	0.126**	0.076*	0.738**	1								
ICR	-0.054	-0.204**	-0.083*	-0.043	1							
PBV	-0.113**	-0.002	-0.017	-0.026	-0.022	1						
NP	0.139**	0.028	-0.071	-0.067	0.012	-0.006	1					
EPS	0.238**	0.036	0.025	0.046	0.010	0.072	0.176**	1				
ROA	-0.040	0.013	-0.286**	-0.275**	0.008	0.372**	0.481**	0.235**	1			
ROE	0.009	0.033	-0.035	-0.027	-0.002	0.416**	0.479**	0.298**	0.787**	1		
PRICE	-0.001	0.044	-0.111**	-0.114**	0.011	-0.237**	0.214**	0.111**	0.295**	0.260**	1	
DY	0.241**	0.024	0.017	0.046	-0.004	0.219**	0.027	0.728**	0.118**	0.142**	-0.049	1

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นสังเกตได้จากทุกคู่ในภาพรวม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของทุกคู่ตัวแปรมีค่าไม่เกิน ± 0.80 แสดงว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity ทำให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม (Hair et al., 2010) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวยืนยันว่า ผลคะแนน ESG Scores (ESG) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) กำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ล้วนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการตัดสินใจลงทุน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการทดสอบ อยู่ในช่วงต่ำสุด -0.286 และสูงสุด 0.787 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยกว่า ± 0.80 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสู่ตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

3. การทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร โดยใช้ตัวแปรตามเป็นการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (Price)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	22.544	29.233		0.771	0.441
ESG	5.679	1.321	0.114	4.298	0.000*
CG	-5.636	5.999	-0.024	-0.939	0.348
DA	-10.722	8.344	-0.048	-1.285	0.199
DE	2.218	1.403	0.058	1.581	0.114
ICR	0.000	0.000	-0.008	-0.307	0.759
PBV	4.537	0.509	0.245	8.919	0.000*
NP	-0.125	0.078	-0.046	-1.600	0.110
EPS	8.846	0.310	0.740	28.500	0.000*
ROA	0.643	0.418	0.094	1.537	0.125
ROE	-0.954	0.238	-0.241	-4.007	0.000*

N = 715, R = 0.772, R² = 0.597, SE_{est} = 21.923, F = 104.152

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.772 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 21.923 หมายความว่า ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) มีค่าเท่ากับ 0.597 (หรือ 59.7%) ซึ่งหมายความว่า 59.7% ของความแปรปรวนของราคาหลักทรัพย์ (price) ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) สามารถอธิบายได้ด้วยการความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ที่ส่งผลเชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ซึ่งวัดจากผลคะแนน ESG Scores (ESG) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.00 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่ผลคะแนน CG Rating (CG) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (Price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

สมมติฐาน 2 โครงสร้างทางการเงิน ที่ส่งผลเชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า โครงสร้างทางการเงินที่วัดค่าโดยอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.00 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และอัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

สมมติฐาน 3 ความสามารถในการทำกำไร ที่ส่งผลเชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสามารถในการทำกำไรที่วัดค่าโดยกำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.00 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่อัตรากำไรสุทธิ (NP) และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร โดยใช้ตัวแปรตามเป็นการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	0.033	2.800			0.012	0.990
ESG	-0.195	0.127	-0.056		-1.543	0.123
CG	0.837	0.575	0.051		1.457	0.146
DA	0.114	0.799	0.007		0.142	0.887
DE	-0.148	0.134	-0.055		-1.099	0.272
ICR	0.000	0.000	0.005		0.156	0.876
PBV	-0.555	0.049	-0.429		-11.388	0.000*
NP	-0.003	0.007	-0.013		-0.334	0.738
EPS	0.030	0.030	0.037		1.025	0.306
ROA	0.120	0.040	0.251		2.985	0.003*
ROE	0.058	0.023	0.212		2.560	0.011

N = 715, R = 0.240, R² = 0.229, SE_{est} = 2.674, F = 22.205

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.240 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 2.674 หมายความว่าความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.229 (หรือ 22.9%) ซึ่งหมายความว่า 22.9% ของความแปรปรวนการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (DY) สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไร การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ที่ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) ซึ่งวัดผลจากผลคะแนน ESG Scores (ESG) และผลคะแนน CG Rating (CG) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ซึ่งสะท้อนถึงการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

สมมติฐาน 2 โครงสร้างทางการเงิน ที่ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า โครงสร้างทางการเงิน ที่วัดค่าโดยอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ (DA) อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และอัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ซึ่งสะท้อนถึงการตัดสินใจลงทุน ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

สมมติฐาน 3 ความสามารถในการทำกำไร ที่ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสามารถในการทำกำไร ที่วัดอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) โดยมีค่า Sig. เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่อัตรากำไรสุทธิ (NP) กำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ไม่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ซึ่งสะท้อนถึงการตัดสินใจลงทุน ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings)

การอภิปรายผล

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) จากผลการวิเคราะห์ผลคะแนน ESG Scores มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ซึ่งสะท้อนให้นักลงทุนให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลมากขึ้นในการตัดสินใจลงทุน โดยเฉพาะบริษัทที่มีคะแนน ESG อยู่ในควอร์ไทล์บน (top quartile) ซึ่งมักจะถูกมองว่าเป็นบริษัทที่มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี โปร่งใส และมีความยั่งยืนในระยะยาว สาเหตุหนึ่งที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงบวกนี้ คือนักลงทุนมองว่าคะแนน ESG ที่สูงเป็นสัญญาณของคุณภาพองค์กร ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อตราสารทุน ที่สะท้อนผ่านด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ตอบสนองในเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยาภิกษิตี เจียรสุคนธ์ (2567) ที่แสดงให้เห็นว่า มูลค่ากิจการและต้นทุนเงินทุนได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากคะแนนการเปิดเผยข้อมูล ESG อย่างมีนัยสำคัญทางระดับสถิติ

โครงสร้างทางการเงิน ผลจากผลการวิเคราะห์อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธิดา สุวรรณรูป (2565) ที่พบว่า อัตราส่วนมูลค่าตลาดต่อมูลค่าทางการบัญชีต่อหุ้น (P/BV) เมื่อพิจารณาค่า t-test มีค่า Sig. เท่ากับ 0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่า มีอิทธิพลต่อราคาของหลักทรัพย์ เนื่องจากนักลงทุนมองเห็นแนวโน้มในอนาคตว่า บริษัทที่เลือกลงทุนมีโอกาสจะเติบโตจนมีกำไรสะสมเพิ่มมากขึ้น จะทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวัช จันทโรจติ (2559) และอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (DY) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพล วชิรมนตรี (2562) ที่พบว่า เมื่ออัตราส่วนราคาต่อกำไรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นหรือลดลงไปในทิศทางเดียวกันด้วย สอดคล้องกับแนวคิดการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสุรกิจ คำปิ่นวงศ์ (2559) ที่กล่าวว่า นักลงทุนยอมจ่ายซื้อหุ้นตัวนั้นในราคาที่สูงกว่ามูลค่าตามบัญชีของบริษัท ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ลงทุนมีแรงจูงใจบางประการที่ยอมจ่ายแพงกว่า อาทิ กิจกรรมนั้นเป็นกิจการที่กำลังเติบโตและอยู่ในอุตสาหกรรมที่เติบโต จึงทำให้มีโอกาสได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นความสามารถในการทำกำไร ผลจากผลการวิเคราะห์ กำไรต่อหุ้น (EPS) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ (price) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ดาวเรือง และคณะ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ไม่มีตัวตน กระแสเงินสดและผลการดำเนินงานกับราคาหลักทรัพย์ ผลการวิจัยพบว่า อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ อัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่เปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิและจำนวนหุ้นสามัญที่บริษัทชำระแล้ว ถ้าอัตรากำไรสุทธิต่อหุ้น มีค่าสูง แสดงว่า บริษัทมีความสามารถในการทำกำไรให้กับผู้ถือหุ้นมากขึ้น และถ้าในอนาคตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้บริษัทมีความน่าสนใจในการถือหุ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งอัตรากำไรต่อหุ้นควรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับราคาหลักทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภทราณิษฐ์ สร้อยคำ (2565) รวมถึงศิวัช จันทโรจติ (2559) ได้กล่าวไว้ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนทางการเงิน 7 อัตราส่วนมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร โดยอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี นั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านอัตราผลตอบแทนจากเงินปัน (DY) ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวรรณ สุจารี (2564) ที่พบว่า อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหุ้น

การจ่ายเงินปันผล และการกำกับดูแลกิจการที่ดี ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า บริษัทสามารถบริหารสินทรัพย์ได้ดีส่งผลก่อให้เกิดกำไร และเมื่อมีความสามารถในการทำกำไรสูงอาจมีแนวโน้มในการจ่ายเงินปันผลสูง หรือในขณะเดียวกันบางบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงอาจจะมีการจ่ายเงินปันผลต่ำเพื่อนำกำไรที่ได้มานั้นไปลงทุนซ้ำ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ได้พบองค์ความรู้ที่สำคัญซึ่งขยายขอบเขตความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG) โครงสร้างทางการเงิน และความสามารถในการทำกำไรส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับการประกาศผลประเมินหุ้นยั่งยืน (SET ESG Ratings) การค้นพบว่า นอกเหนือจาก โครงสร้างทางการเงิน และ ความสามารถในการทำกำไรแล้ว ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และ บรรษัทภิบาล (ESG) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาชี้ชัดว่าในปัจจุบันนักลงทุนให้ความสำคัญกับการบูรณาการมิติ ESG ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพและความยั่งยืนขององค์กร ควบคู่ไปกับปัจจัยทางการเงิน แบบดั้งเดิม ปัจจัย ESG ได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนใหม่ที่ดึงดูดการลงทุน โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่มีคุณสมบัติ ESG ที่ดี ซึ่งไม่เพียงช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนในทางปฏิบัติ การค้นพบนี้ เน้นย้ำถึงแนวโน้มที่นักลงทุนมองหาการลงทุนที่ครบถ้วนและตอบโจทย์กระแสความยั่งยืนที่เพิ่มขึ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการมีคุณสมบัติ ESG ที่แข็งแกร่งควบคู่ไปกับผลประกอบการทางการเงินที่ดีจะเป็นหัวใจสำคัญในการดึงดูดนักลงทุนและสร้างโอกาสในการเติบโตในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลเชิงลึกในการนำ ESG มาพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของหุ้นและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเน้นด้านที่นักลงทุนให้ความสำคัญ เพื่อดึงดูดนักลงทุนและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) สามารถใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริม ESG เพื่อกำหนดนโยบายหรือมาตรการกระตุ้นให้บริษัทจดทะเบียนให้ความสำคัญกับ ESG มากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับปรุงระบบ ESG Scores และ CG Rating เพื่อให้สะท้อนความต้องการของตลาดและนักลงทุนได้ดียิ่งขึ้นการใช้วิธีการเก็บ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย นอกจากการใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินแล้ว ควรพิจารณาเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และเพิ่มข้อมูลสนับสนุนที่หลากหลายให้กับผลการวิจัย

2.2 การขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างและช่วงเวลาในการศึกษา ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียว และขยายช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูลย้อนหลังมากกว่า 5 ปี เช่น 6-10 ปี เพื่อเพิ่มความแม่นยำของผลการวิเคราะห์ และสะท้อนแนวโน้มในระยะยาวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์กมล พรหมเลลา. (2564). แนวคิด ESG คืออะไร ทำไมถึงได้รับความนิยมในกลุ่มนักลงทุนในปัจจุบัน. บริษัท ทริส คอร์ปอเรชั่น จำกัด. สืบค้น 8 มีนาคม 2568 จาก <https://www.tris.co.th/esg/>.
- ณัฏฐณิชา สุวรรณรูป. (2565). ปัจจัยทางการเงินที่ส่งผลต่อราคาหุ้นใน SET 50 ที่มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดสูงสุด 10 บริษัทแรก. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 8 มีนาคม 2568 จาก <http://www.ba-abstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/1031.ru>.
- รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น. (2564). หากจะลงทุนอย่างยั่งยืน จะเริ่มต้นวิเคราะห์อย่างไร. SETinvestnow. สืบค้น 8 มีนาคม 2568 จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/312-how-to-analyze-sustainable-investment>.
- ธีรวัฒน์ ไชยสลิ และเพ็ญพระพักตร์ มานะปรีชาติเลิศ. (2567). คะแนนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแลกิจการ ที่มีต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนไทย การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรกำกับความเป็นอิสระ คณะกรรมการบริษัท. วารสารวิชาชีพบัญชี, 20(68), 97-131.
- ปิยาภิศศักดิ์ เจริญสุคนธ์. (2567). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล กับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 11(1), 36-56.
- ภาณุวัฒน์ เบญจปฐมรงค์. (2562). ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี. สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัทรานิษฐ์ สร้อยคำ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงิน โครงสร้างผู้ถือหุ้นกับการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง. การค้นคว้าอิสระระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศิวัช จันทโรตติ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ กรณีศึกษา : กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย. (2567). *Corporate Governance Report of Thai Listed Companies 2024*. สืบค้น 9 มีนาคม 2568 จาก <https://thai-iod.com/th/publications-detail.asp?id=983&type=4>.
- สุภาวรรณ สุจารี. (2564). อัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรที่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนมูลค่าตลาดของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อมรรัตน์ ดาวเรือง, ปานฉัตร อากาธิ์ และวัฒนา ยืนยง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ไม่มีตัวตน กระแสเงินสด และผลการดำเนินงานกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 13(1), 45-65.
- Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2017). *Financial Management: Theory and Practice* (15th ed.). Cengage Learning. https://bertousman.wordpress.com/wp-content/uploads/2021/02/eugene-f.-brigham-michael-c.-ehrhhardt-financial-management_theory-practice-2017-1.pdf.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson Education.

Horngren, C. T., Sundem, G. L., Elliott, J. A., & Philbrick, D. (2014). *Introduction to Financial Accounting* (11th ed.). Pearson Education.

Optiwise. (2567). *ESG Rating คืออะไร? ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนนการประเมินความยั่งยืนของธุรกิจ*. สืบค้น 9 มีนาคม 2568 จาก <https://www.optiwise.io/th/blog/95/esg-rating-คืออะไร-ปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนนการประเมินความยั่งยืนของธุรกิจ>.

Optiwise. (2568). *ESG and Sustainability: ความเหมือน-ความต่าง และความสำคัญในโลกธุรกิจปัจจุบัน*.

สืบค้น 12 เมษายน 2568 จาก <https://www.optiwise.io/th/blog/121/esg-and-sustainability-ความเหมือน-ความต่าง-และความสำคัญในโลกธุรกิจปัจจุบัน>.

Geopolitics: challenges in public administration in the AI era

Atiporn Gerduang^{1*}, Chaipat Phanwattanasakul²

¹Graduate School, Stamford International University

²Department of Learning Encouragement, Ministry of Education

*Corresponding author's e-mail: dr.atiporn@gmail.com^{1*}, p_chaipat@gmail.com²

Received: May 17, 2025

Revised: July 04, 2025

Accepted: July 15, 2025

Abstract

This academic article aims to examine the interplay between AI-driven geopolitical competition and sustainable public administration, proposing a strategic framework to enhance resilience and global competitiveness. It employs a systematic review of interdisciplinary literature on geopolitics and AI governance, supplemented by a SWOT analysis of existing administrative frameworks and comparative case studies of the United States, China, and the European Union. Rapid advancements in artificial intelligence have transformed global policymaking and administrative processes, yet the interplay between AI-driven geopolitical competition and sustainable public administration remains underexplored. We identify five critical factors: big data analytics capability, robust digital infrastructure, specialized human capital, adaptive policymaking, and international collaboration that underpin strategic decision-making, resource allocation, and service delivery. By integrating classical geopolitical theories with contemporary AI applications, our work offers a novel framework addressing emerging ethical, privacy, and cybersecurity challenges. The resulting guidelines provide actionable strategies for public sector leaders to enhance resilience, agility, and global competitiveness.

Keywords: geopolitics, public administration, Artificial Intelligence (AI), public policy, governance

Introduction

Public administration aims to deliver outputs and outcomes that maximize value for money, enhance service quality, and boost citizen satisfaction through advanced management techniques. Furthermore, each nation's geographic position both constrains and enables its social structures, political systems, and capacity to project influence (West & Allen, 2020). Geopolitics refers to the study of the effects of geography on international politics and relations (Flint, 2022). In the current environment of rapid AI innovation, geopolitical competition among superpowers beyond natural resources and trade routes is driven by technological leadership, which in turn shapes administrative efficiency and policy decisions. However, while AI adoption offers significant gains in data-driven policymaking and operational agility, it also introduces critical challenges in ethics, privacy, and cybersecurity that demand robust governance frameworks (Horowitz, 2018).

In an era where AI technology is rapidly changing the world, geopolitics is an important factor in determining the direction of public administration globally. This can be seen from competition between economic superpowers such as the United States, China, and the European Union. The focus is not only on the possession of natural resources or control of trade routes, but also on leadership in technology in the role of increasing administrative efficiency, creating new opportunities for public services, and policy decisions (Zuboff, 2019). Although the use of AI significantly contributes to administration, it still has weaknesses in ethics, privacy, and security. This requires a careful management process by the government, as well as an analysis of the relationship between geopolitics and public administration in the contexts of development and administration of state resources in the aspects of security, economy, and international relations in an integrated manner (West & Allen, 2020).

Despite these advances, scholarly work on AI governance often treats technological regulation and geopolitical strategies separately, lacking models that integrate both domains to support sustainable public administration. There is no comprehensive framework capturing how five core factors big data analytics capability, digital infrastructure, specialized human capital, adaptive policymaking, and international collaboration interact under differing geopolitical pressures (Cukier & Mayer-Schönberger, 2013). To fill this gap, our central research question asks: How does AI-driven geopolitical dynamics interplay with five critical factors to influence the sustainability and effectiveness of public administration across leading global powers?

By answering this question, we propose a novel, multidimensional framework that bridges classical geopolitical theories with contemporary AI applications, delivering actionable strategies to enhance resilience, agility, and ethical stewardship in public sector governance. Countries that can harness technology as a management tool for determining the direction of public policy and international relations will be on the path to becoming more influential on the world stage. Therefore, public administration in the AI era must adapt and cope with new emerging dynamics (Mehr, 2017). AI helps increase work efficiency, both in terms of opportunities to improve public services and challenges with effects on social confidence and stability. Therefore, the integration between geopolitics and public

administration in the AI contexts is essential to determine a sustainable future in geopolitics, especially in an era where artificial intelligence technology plays an important role.

Moreover, the integration of AI into defense and security apparatuses confers competitive advantages in military strategy and resource allocation. Superior data management and predictive risk analysis empower nations to craft more effective contingency plans, outperforming adversaries in both peacetime preparedness and conflict scenarios (Cukier & Mayer-Schönberger, 2013). Crucially, AI bolsters the protection of digital sovereignty, furnishing tools for robust cyber defense architectures that safeguard critical infrastructure and citizen data. By accelerating threat detection and response cycles, artificial intelligence strengthens state resilience against complex, multifaceted challenges, underscoring why geopolitics in the AI era is both essential and transformative. In light of these factors, integrating geopolitics and AI capability is no longer optional but a strategic necessity for sustainable national security.

Based on the afore mentioned, the author is interested in studying geopolitics and public administration in the AI era to find ways for sustainably and efficiently preparing and developing public administration in line with current technological advancements

Reasons why geopolitics is essential in the AI era

In the AI era, geopolitics provides a strategic lens that integrates technological capabilities with historical and territorial realities, guiding policymakers in anticipation of complex global challenges.

1. Economic and technological competition

Artificial intelligence drives economic competition by enhancing productivity and enabling nations to optimize resource allocation across industries. Kissinger et al. (2021) argue that AI innovations can catalyze new industrial paradigms, while West & Allen (2020) highlight the role of big data analytics in reducing operational costs.

2. Security and military dynamics

Building on economic advantages, AI applications in defense such as autonomous surveillance systems and predictive intelligence tools are reshaping traditional security frameworks. Horowitz (2018) notes that AI-enabled decision-support systems improve threat detection, and Wright (2018) emphasizes their impact on strategic deterrence strategies.

3. Diplomacy and international relations

Beyond competition and defense, AI facilitates diplomacy by powering information-sharing platforms that strengthen alliances and inform policy negotiations. Cukier & Mayer-Schönberger (2013) describe how shared AI infrastructures can forge collaborative governance models, while Kissinger et al. (2021) discuss the potential for AI-driven negotiation simulations to streamline diplomatic processes.

Moreover, it nurtures international cooperation by positioning diverse stakeholders around shared security frameworks and value-based governance. This synergy ensures AI systems are not merely data-driven but contextually grounded, promoting strong policies that protect national interests and global

stability in an increasingly contested digital environment. The main points can be summarized as follows:

3.1 Geopolitical changes: AI allows for the rapid processing of geopolitical data, so it enables states to respond in a timely manner to strategic changes such as the surveillance of cyber threats and international security with more complexity (Wright, 2018).

3.2 Increase of competitiveness among States: States that can integrate AI into their geopolitical strategies will be able to create competitive advantages, especially in military and security. Big data management and risk analysis can enable states to plan more strategically than their competitors (Cukier & Mayer-Schönberger, 2013).

3.3 Impact on sovereignty and security: AI can help states manage and defend against complex threats, particularly in the cyber area. It enables states to better defend their digital sovereignty and respond more quickly to new threats.

Artificial Intelligence (AI) enhances state capacity to swiftly analyze geopolitical data and respond to shifting strategic conditions, including cyber and security threats. By integrating AI-driven big data and risk analysis into national defense strategies, governments gain a competitive edge through more informed, precise decision-making. AI also reinforces digital sovereignty by enabling proactive threat detection, rapid response, and stronger cyber defense. These capabilities increase resilience and ensure timely countermeasures, strengthening national security in an increasingly interconnected world.

Important theories related to geopolitics

Geopolitics examines how geography influences power dynamics, state behavior, and international policy. Rooted in early geographical thought, particularly Mackinder's idea that control of strategic land equates to global dominance, the field has since evolved to include economic, technological, and cultural dimensions (Mackinder, 1904; Cox, 1981). Geopolitical theories continue to shape national strategies amid shifting global contexts. with details as follows:

Heartland Theory

Proposed by Halford Mackinder, the Heartland Theory asserts that whoever controls the central Eurasian landmass ("the Heartland") controls the world. This area is viewed as geopolitically pivotal due to its rich resources and land connectivity. While framed in a 20th-century context, the concept remains relevant today, seen in competition over resource-rich regions like Central Asia and Eastern Europe (Kaplan, 2012).

Rimland Theory

In contrast, Nicholas Spykman emphasized the strategic value of the "Rimland" - the coastal fringes of Eurasia. These buffer zones between land and sea powers are crucial for controlling maritime trade and military routes. Spykman argued that dominance over the Rimland equates to global influence (Caldow, 2006). This theory underpins strategies such as the U.S. "Pivot to Asia," reflecting ongoing geopolitical competition in the Indo-Pacific (Brzezinski, 1997).

Seapower Theory

Developed by Alfred Thayer Mahan, this theory posits that a nation's strength derives from naval supremacy and control of sea lanes. He demonstrated through British history that maritime power underpins economic and political influence (Mahan, 1890). In the 21st century, Seapower extends to maritime disputes (e.g., South China Sea), Arctic navigation, and port infrastructure investment under China's Belt and Road Initiative. However, today's power competition has expanded to cyberspace, outer space, and hybrid warfare, adding complexity beyond traditional naval dominance (Till, 2013).

In the AI era, "space" in public administration extends beyond physical borders to encompass data centers, network nodes, and global digital pathways. The interplay between centralized data control (Data Heartland), decentralized edge networks (Digital Rimland), and secure data corridors (Sea Power) presents a strategic challenge for modern governance.

To respond, governments must redesign their operational models—developing AI-driven policies, investing in resilient digital infrastructure, and cultivating a workforce proficient in cyber and data systems. Equally vital is the formation of international frameworks to counter data threats and protect national interests. As AI accelerates decision-making, adaptive and interconnected systems are essential to uphold both security and administrative agility.

Classical geopolitical theories remain highly relevant when reinterpreted for digital domains. Each theory illuminates distinct facets of cyberspace and AI-driven governance, as detailed below.

Heartland Theory and the "Data Heartland"

Mackinder's Heartland Theory positions Eurasia's core as the geopolitical pivot. In the digital age, this maps to large-scale data centers and high-performance computing clusters what we term the "Data Heartland." Control over these core processing hubs enables states to train advanced AI models, manage critical datasets, and assert leadership in foundational algorithms.

Rimland Theory and edge networks

Spykman's Rimland Theory emphasizes coastal buffer zones as strategic interfaces. Digitally, Rimland corresponds to edge computing nodes and regional cloud infrastructures that connect core Data Heartlands to end users. These edge networks support low-latency AI inference, local data processing for smart cities, and distributed sensor analytics, reinforcing national resilience at the network's periphery.

Seapower Theory and global data corridors

Mahan's Seapower Theory highlights the control of maritime routes for economic and military advantage. Modern Seapower extends to undersea fiber-optic cables and satellite constellations - global data corridors that carry vast volumes of information across continents. Securing these channels is critical for real-time AI-driven decision-making, content delivery networks, and transnational cybersecurity cooperation.

Together, these reinterpretations demonstrate that digital "space" now comprises core compute, edge networks, and global data flows each demanding tailored governance strategies.

Table 1. Mapping classical theories to digital domains and AI applications

theory	traditional domain	digital domain	AI application examples
Heartland	eurasian core	data heartland (data centers)	large-scale ML training, foundational model hubs
Rimland	coastal buffer zones	edge networks (cloud-edge nodes)	real-time inference, IoT analytics, smart city services
Sea Power	control of sea lanes	global data corridors (fiber cables, satellites)	cross-border data replication, cybersecurity monitoring

This diagram reinforces how each classical theory informs AI governance architecture, helping policymakers align strategic infrastructure investments with geopolitical objectives.

In summary, Heartland, Rimland, and Sea Power theories remain key to analyzing the new “spaces” of AI-driven governance. Integrating these three dimensions offers a comprehensive view of the challenges from strategic data management and interstate alliances to cyber-threat prevention and the design of citizen-focused digital services. As AI’s role grows ever more significant, governments must embrace a fully multidimensional, robust, agile, and globally attuned digital-geopolitical administration to strike a true balance between innovation and security.

Roles of public administration in the AI Era

Public administration in the AI era requires understanding and the application of geopolitics to create modern policies that are appropriate for new challenges being faced by the states, in addition, the digital revolution, as emphasized by Ciuriak (2023), requires a revaluation of the international cooperation mechanisms, which are fundamental to deal with the technological disparities that transcend the edges. Ciurik (2023) argues that the adoption of artificial intelligence must be combined with a concerted effort to encourage collaboration between nations, particularly those with divergent geopolitical interests. An ecosystem focused on the equity technological implementation requires dialogues that affect both the technological gaps that cultivate the trust between the competing nations, thus transforming the very fabric of governance into an interconnected world, as follows:

1. National security management

The use of AI to detect and respond to threats that may affect national security enables the states to effectively manage crises (Schwab, 2017) and cybersecurity. AI systems connected to critical national infrastructure may be the target of cyberattacks. Regarding ethics and privacy, the collection and analysis of personal data may violate citizens' privacy rights (Zuboff, 2019). In addition, AI algorithms may have biases that reflect the biases of developers, or data used for training may lead to unfair decisions.

2. Public policy-making

The application of AI allows the state to quickly analyze geopolitical data in depth, resulting in public policies that can effectively respond to changing situations. AI policy decision-making can help analyze big data to support accurate and timely policy decisions, such as forecasting economic trends or disease outbreaks (Mehr, 2017). In addition, AI public services have been used to develop convenient and fast public service systems, such as chatbots for answering questions, and automated systems for managing resource management documents. AI can also be used for efficiently managing government resources, such as using AI in energy planning or urban traffic management.

3. Service delivery and citizen engagement

AI-powered public services such as chatbots, virtual assistants, and automated workflows improve accessibility and responsiveness. These systems reduce administrative bottlenecks and personalize citizen interactions. Inclusive design principles and data protection safeguards are essential to maintain trust and prevent exclusion of vulnerable populations.

4. Resource and infrastructure management

In domains like energy planning and urban traffic control, AI algorithms optimize operational efficiency and sustainability. Smart grids and intelligent transportation systems exemplify data-driven infrastructure management that enhances service reliability. Embedding environmental and social equity metrics within AI models ensure balanced outcomes aligned with public interest.

For the reasons mentioned, public administration in the AI era must strike a balance between the utilization of technology and risk management. The government needs to develop appropriate policy frameworks to promote innovation and the responsible use of AI while protecting the interests of the people and national security. This analysis suggests that AI is not only a tool but also a determinant of the future of public administration in various dimensions. However, the use of AI in the public sector still faces many challenges, so public administration using AI should involve appropriate guidelines.

Guidelines and principles for success

To leverage the strategic value of geopolitics in the AI era, states and organizations must adopt a set of integrated, forward-looking principles. First, interdisciplinary governance frameworks are essential, blending technological expertise with diplomatic insight to ensure balanced decision-making across cyber and physical domains (European Commission, 2021; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2021). Second, ethical AI deployment must be underpinned by transparency and clear accountability to uphold digital sovereignty and public trust (Floridi, 2019). Third, adaptive leadership requires continuous training and scenario-based exercises to navigate emerging risks effectively (Kaplan & Norton, 1996). Fourth, multilateral cooperation through alliances and data-sharing agreements enhances resilience against systemic threats (Nye, 2011). Fifth, dynamic risk assessment protocols supported by real-time analytics enable agile policy adjustments in volatile environments (Singer & Friedman, 2014). Finally, iterative

evaluations and feedback loops help. By embedding these principles into strategic planning processes, policymakers can navigate the complexity of AI-driven geopolitical shifts and secure sustainable competitive advantages.

Effective public administration in the AI era requires appropriate guidelines for implementation consistent with public administration in various dimensions, as follows:

1. Build data management capabilities. The government must develop the ability to collect, analyze, and manage geopolitical data systematically to make strategic decisions quickly and correctly.
2. Develop the AI skills of personnel. Public administration in the AI era requires the development of personnel skills and knowledge in data analysis and the use of AI technology to increase efficiency in management and decision-making.
3. Create international partnerships and cooperation. Dealing with geopolitical challenges in the AI era requires cooperation between governments, both in terms of data exchange and joint research and development of technology.

Another important point that the government must consider enabling successful public administration includes considering various factors to obtain guidelines for policy formulation and decision-making based on correct and appropriate data

In today's challenging and rapidly changing world, geopolitics remains an important tool in shaping foreign policy direction and security strategy, both in terms of opportunities that open new doors through digital technology and international cooperation, and complex challenges from competition for resources, cyber threats, and political uncertainty. The systematic application of geopolitics through strategic planning, risk management, and personnel capacity development will enable states to cope with challenges and seize opportunities steadily and sustainably in the near future, as follows:

Table 2. SWOT analysis: AI-Driven public administration in a geopolitical context

strengths	weaknesses
Global data connectivity (big data & AI)	Data complexity and interpretation challenges
Strategic forecasting capability (predictive analytics)	Lagging laws and policies
Public-private-academic collaboration networks	Lack of interdisciplinary skills (AI + geopolitics)
Early-warning systems and scenario planning	Incomplete digital integration across agencies
Real-time strategic advantage via dashboards	Data-driven culture not yet deeply embedded
opportunities	threats
Green energy transition and environmental cooperation	Competition for resources (water, minerals, energy)
Expansion of international alliances	Cyber-attacks and information warfare
Digital supply-chain collaboration	Shifting balance of great-power influence
Regional public-private partnerships	Domestic political instability
Innovation forums (WEF, ASEAN BAC)	Inconsistent international regulatory frameworks

In today's era, organizations can fully capitalize on the shift toward eco-friendly visions and enhanced international cooperation such as the green energy transition and cross-border environmental partnerships by leveraging their strengths in global data connectivity and predictive analytics. This capability allows them to gather and process vast datasets to support renewable energy projects or rapidly and accurately negotiate strategic collaborations between governments and the private sector. Moreover, the expansion of public-private-academic collaboration networks and participation in regional innovation forums for example, the World Economic Forum or ASEAN Business Advisory Council creates fertile ground for knowledge exchange and the development of digital supply-chain partnerships. Yet to seize these opportunities, organizations must deepen internal digital integration, cultivate a true data-driven culture, accelerate legal and policy reforms to keep pace with emerging contexts, and equip personnel with interdisciplinary expertise in AI and geopolitics otherwise, complexity in data interpretation may become a barrier rather than a catalyst.

Simultaneously, threats such as competition for scarce resources, cyber-attacks and information warfare, shifts in great-power influence, domestic political volatility, and misaligned international regulatory frameworks are intensifying. Organizations that have established robust early-warning systems and multi-scenario planning processes will be best positioned to react swiftly. Without addressing weaknesses in data interpretation and investing in workforce capabilities, however, even the most forward-looking institutions risk being overwhelmed by the accelerating pace of change.

Principles for success

This section builds on our theoretical framework comprising the Data Heartland, Edge Networks, and Global Data Corridors to present actionable guidelines. Table 2 reorganizes these principles into an action-oriented format, expands each with concrete examples (e.g., ideal data-sharing agreements), and makes explicit links to the theories discussed above.

Table 3. guidelines and principles for success

principle	description	concrete Example	theoretical link
interdisciplinary governance	integrate technology experts and diplomatic stakeholders to balance cyber-physical domains.	establish an AI-foreign Policy Task Force including CTO, MoD, and MFA representatives.	data heartland: ensures diplomatic oversight of core AI infrastructure investments.
ethical transparency	implement accountability mechanisms with public reporting on AI-driven decisions.	adopt EU AI act-style disclosure rules for algorithmic logic in public procurement contracts.	edge networks: builds trust in localized AI services by mandating transparency at network edges.

Table 3. (cont.)

principle	description	concrete Example	theoretical link
capacity building	conduct scenario-based simulations and continuous training for public sector leaders.	partner with NATO CCDCOE for annual AI cyber-defense wargames and skill certification programs.	global data corridors: develops expertise in securing undersea cables and satellite links.
data-sharing agreements	standardize GDPR-compliant templates for cross-border data exchange with privacy safeguards.	negotiate an MOU via ASEAN data forum to share health surveillance data under mutual legal frameworks.	Data Heartland & edge: harmonizes data flows between core centers and edge nodes for real-time analytics.
dynamic risk assessment	leverage real-time intelligence analytics for proactive policy adjustments.	deploy a C4ISR-integrated dashboard for continuous monitoring of geopolitical flashpoints and AI threat signals.	Sea Power: monitors global data corridors to detect and mitigate emerging risks in transnational networks.

By explicitly linking each guideline to its theoretical foundation and offering concrete examples, this table underscores the paper's practical orientation and supports direct translation of theory into policy and administration practice.

Ethical and security challenges

In the future, public administration in the AI era will focus on using advanced technologies to analyze data and plan public policies that are in line with increasingly complex geopolitical environments. AI will play an important role in creating flexible strategies that can effectively respond to rapidly changing and uncertain situations. Although AI is very useful, its use in the public sector involves challenges that must be carefully considered as follows:

1. Increase of efficiency and effectiveness in administration: AI is used to increase administration efficiency in many areas. For example, AI is used to analyze big data to support policy decisions and the provision of public services (Mehr, H. 2017), whereas chatbots and automation systems are used to answer questions, provide public services, and manage resources. In addition, the use of AI in managing natural resources and infrastructures can reduce the time and cost of government operations. The use of AI can also enable people to access public services more easily (Eggers et al., 2017).

2. Transparency and accountability: Use of AI must take into account transparency in decision-making and the ability to identify responsibility in the case of errors. Mechanisms should be created for citizens to

participate in AI governance (Cath et al., 2018), whereby the government must strike a balance between promoting innovation and protecting the public interest, as well as developing international standards for the use of AI in the government sector.

3. Privacy and data protection: The government must ensure that the use of AI does not infringe on citizens' privacy and rights (Barocas & Selbst, 2016) because the collection and analysis of personal data may violate the right to privacy. AI systems could be targeted for cyberattacks, so the government must develop a strong cybersecurity system with strict privacy protection measures to protect personal data (Zuboff, 2019).

4. Fairness and prevention of discrimination: AI may cause problems regarding discrimination or injustice in society (European Commission, 2021). The government must carefully design and regulate the use of AI to prevent such problems.

Contemporary dynamics and future outlook

In an era characterized by express technological revolutions, shifting geopolitical landscapes, and systemic shocks such as pandemics and climate crises, public administrations face a necessity to not only adapt but also to predict future possibilities. This section analyzes four pressing dimensions supply chain flexibility, AI governance, climate adaptation, and digital power before outlining forward-looking scenarios and strategic recommendations.

1. The COVID-19 pandemic and following geopolitical pressures have uncovered critical weaknesses in global supply chains, affecting everything from medical equipment to semiconductor devices. Governments have revolved from lean, cost focused logistics to flexibility centered frameworks that balance efficiency with unemployment (Baldwin & Freeman, 2021). Public administrators are now investing in multi modal transport corridors, strategic reserves, and nearshoring initiatives to ease disruption risks. Real time tracking using blockchain and IoT sensors enhances transparency, enabling practical policy interventions when blockages emerge. Furthermore, mutual and regional trade agreements are being renegotiated to include clauses on cooperative crisis response, ensuring that critical goods can flow even under preventive conditions. Such measures reflect a shift from crisis reaction to preventive governance, where scenario planning and pressure testing of logistics networks become standard practice.

2. AI governance in the public sector

As AI adoption rushes within government functions going from citizen services to defense analytics the need for strong governance frameworks becomes principal. Recent high-profile arguments over algorithmic bias and data privacy have encouraged regulators to adopt dynamic oversight models, including mixed public private ethics committees and adaptive regulatory sandboxes. These mechanisms allow for rapid policy prototyping and reiterative rulemaking, ensuring that governance keeps pace with technological distribution (European Commission, 2021). Moreover, advances in explainable AI (XAI) and accountability-by-design protocols are being institutionalized, authorizing those critical systems produce

audit paths for every automatic decision. International standard setting bodies, such as ISO/IEC JTC 1/SC 42, are joining on cross border norms to facilitate interoperability while protection human rights (International Organization for Standardization, 2024). For public administrators, the challenge lies in balancing innovative motivations with hardy controls a tension that requires continuous stakeholder engagement and capacity building within civil service academies.

3. Climate change and adaptive governance

Climate-related risks such as extreme weather, biodiversity loss, and water scarcity—transcend national borders and demand systemic responses. Governments are embedding climate adaptation into core planning through regulations, green finance tools, and “climate proofing” measures (IPCC, 2022). Cities are deploying digital twins for flood modeling, enabling data-driven zoning and emergency protocols. At the national level, foresight units conduct cross-agency climate risk assessments, integrating resilience metrics into budgets and infrastructure plans. Community-based initiatives co-designed with local stakeholders ensure inclusive, context-sensitive adaptation (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2023). As climate projections evolve, administrations must continuously update policies, using AI-powered analytics to target high-risk areas and allocate resources effectively.

4. Geopolitical fragmentation and digital sovereignty

Increasing geopolitical competition particularly between major powers has catalyzed a destruction of the digital ecosystem into competing compasses of influence. Nations are advancing data localization laws, national clouds, and independent identity frameworks to assert digital autonomy. Public administrations must navigate this Balkanization by developing hybrid architectures that interoperate across different standards, while also protecting citizens’ data rights. Strategic many-sided discussions, such as those under the United Nations’ Roadmap for Digital Cooperation, aim to bridge normative gaps, yet progress is uneven. Administrators are thus adopting portfolio approaches, participating concurrently in multiple alliances to border against association shifts. This varied engagement model underscores the importance of digital mediation as a factor of modern public administration.

5. Future scenarios and strategic recommendations

Scenario planning exercises extrapolate current trends into four plausible futures: Tech Driven Stability: International AI governance converges on a combined framework, allowing whole cross border collaboration but falling competition for AI talent., Fragmented Multipolarity: Digital and economic blocks deepen, requiring administrations to maintain interoperability hubs and strategic reserves., 3 Climate Driven Realignment: Resource scarcity prompts new regional alliances centered on water and energy security, compelling adaptive governance coalitions., Crisis Hyperconnectivity: Compound shocks pandemic resurgence plus cyber-attacks stress test public systems, rewarding those with integrated real time command centers. By implementation agility, ethical stewardship, and collaborative foresight, governments can transform uncertainty into strategic advantage.

Body of Knowledge

Factors for successful geopolitics and public administration in the AI era

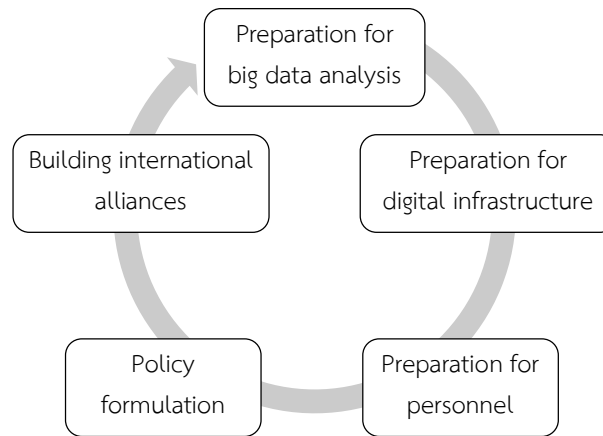

Figure 1. Factors for geopolitics and public administration in the AI era

According to Figure 1, the factors for successful geopolitics and public administration in the AI era can be described as follows:

1. Preparation for big data analysis refers to the ability to analyze big data. AI helps the government manage and analyze a huge amount of data, enabling faster and more accurate forecasts as well as responses to geopolitical situations.

2. Preparation for digital infrastructure refers to a strong digital infrastructure. The government must invest in modern information and communication technology infrastructure to support the use of AI and increase operational efficiency.

3. Preparation for personnel refers to personnel with specialized skills in AI and geopolitics. Developing the potential for personnel to have knowledge and skills in using AI technology, together with geopolitical analysis, is very important.

4. Policy formulation refers to the formulation of clear and flexible policies. The government must be able to quickly adjust policies to be consistent with the analyzed data by taking into account changes in the global situation.

5. Building international alliances refers to the creation of international alliances. International cooperation in exchanging information and technology is important for effectively coping with geopolitical challenges.

Conclusion

This study develops a multidimensional framework that integrates classical geopolitical theories Data Heartland, Edge Networks, and Global Data Corridors with AI-driven governance, addressing

the previously uncharted nexus between technological innovation and statecraft. We demonstrate how five critical factors big data analytics capability, robust digital infrastructure, specialized human capital, adaptive policymaking, and international collaboration collectively shape the resilience and effectiveness of public administration under AI-driven geopolitical competition.

Our contributions are threefold:

1. Integrated theoretical model: We fill a significant gap by synthesizing AI governance and geopolitical strategy into a unified framework, offering fresh academic insight.
2. Actionable guidelines: We provide practical principles of interdisciplinary governance, ethical transparency, capacity building, data-sharing agreements, and dynamic risk assessment that bridge theory and public sector practice.
3. Empirical validation: Comparative case studies of the United States, China, and the European Union validate the model's versatility across diverse administrative contexts.

Looking ahead, future research should empirically test the framework's predictive capacity in emerging geopolitical hotspots, explore sector-specific adaptations (e.g., healthcare, environmental policy), and examine the long-term societal impacts of AI-driven governance models. Policy implications include prioritizing strategic investments in core and edge infrastructures, establishing multilateral AI governance forums, and embedding ethical safeguards throughout AI deployment cycles.

By reiterating how this study fills the identified research gap and offering a roadmap for policymakers, we aim to equip public sector leaders with the agility, accountability, and strategic foresight required for sustainable, equitable, and secure governance in the AI era.

References

- Baldwin, R., & Freeman, R. (2021). *Risks and global supply chains: What we know and what we need to know* (NBER Working Paper No. 29444). National Bureau of Economic Research.
<https://www.nber.org/papers/w29444>.
- Barocas, S., & Selbst, A. D. (2016). Big Data's disparate impact. *California Law Review*, 104(3), 671–732.
- Brzezinski, Z. (1997). *The Grand Chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. Basic Books.
- Cath, C., Wachter, S., Mittelstadt, B., Taddeo, M., & Floridi, L. (2018). Artificial intelligence and the 'good society'. *Science and Engineering Ethics*, 24(2), 505–528.
- Ciuriak, D. (2023). The digital revolution has transformed geopolitics. *Centre for International Governance Innovation Policy Brief* (CIGI Policy Brief No. 19). Centre for International Governance Innovation.
<https://www.cigionline.org/articles/the-digital-revolution-has-transformed-geopolitics/>.
- Cox, R. W. (1981). Social forces, states and world orders: Beyond international relations theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10, 126–155.

- Cukier, K., & Mayer-Schönberger, V. (2013). *Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think*. Mariner Books.
- Eggers, W. D., Schatsky, D., & Viechnicki, P. (2017). *AI-augmented government: Using cognitive technologies to redesign public sector work*. Deloitte Insights.
- European Commission. (2021). *Proposal for a regulation on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act): COM(2021) 206 final*. EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>.
- Flint, C. (2022). Putting the ‘Geo’ into Geopolitics: A Heuristic Framework and the example of Australian Foreign Policy. *GeoJournal*, 87, 2577–2592. <https://doi.org/10.1007/s10708-021-10387-5>.
- Floridi, L. (2019). *The ethics of artificial intelligence: Principles, challenges, and opportunities*. Oxford University Press. Oxford University Press. <https://academic.oup.com/book/46748>.
- Horowitz, M. C. (2018). Artificial intelligence, international competition, and the balance of power. *Texas National Security Review*, 1(3), 36–57.
- IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability*. Cambridge University Press.
- International Organization for Standardization. (2024). *ISO/IEC 42001: Governance of artificial intelligence — Framework*. ISO.
- Kaplan, R. D. (2012). *Asia’s Cauldron: The South China Sea and the end of a stable Pacific*. Random House.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.
- Kissinger, H. A., Schmidt, E., & Huttenlocher, D. (2021). *The Age of AI: And our human future*. Little, Brown and Company.
- Mackinder, H. J. (1904). The geographical pivot of history. *The Geographical Journal*, 23(4), 421–437.
- Mehr, H. (2017). *Artificial intelligence for citizen services and government*. Harvard Ash Center for Democratic Governance and Innovation.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*. PublicAffairs.
- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Currency.
- Singer, P. W., & Friedman, A. (2014). *Cybersecurity and cyberwar: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
- Till, G. (2013). *Seapower: A guide for the twenty-first century* (3rd ed.). Routledge.
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction. (2023). *Global assessment report on disaster risk reduction 2023: Mapping resilience for the Sustainable Development Goals*. UNDRR.
<https://www.undrr.org/gar/gar2023-special-report>.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2021). *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/recommendation-ethics-artificial-intelligence>.

- West, D. M., & Allen, J. R. (2020). *Turning point: Policymaking in the era of artificial intelligence*. Brookings Institution Press.
- Wright, T. (2018). *All measures short of war: The contest for the twenty-first century and the future of American power*. Yale University Press.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. PublicAffairs.

The association between related-party transactions and tax planning of listed companies on the Stock Exchange of Thailand

Siriarporn Daomanee^{1*}, Kanjana Phonsumlissakul²

¹Master of Accountancy Program (Data and Analytics), Faculty of Business Administration, Kasetsart University

²Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

*Corresponding author's e-mail: Siriarporn.da@ku.th^{1*}, fbuskap@ku.ac.th²

Received: June 23, 2025

Revised: July 23, 2025

Accepted: July 26, 2025

Abstract

This study aims to examine the association between related-party transactions and tax planning among listed companies on the Stock Exchange of Thailand, following the implementation of the Act Amendment Revenue Code (No. 47). The data are collected from companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET Index) from 2020 to 2023. The data were analyzed using both descriptive statistics and inferential statistics, including correlation and multiple regression analysis, to examine the relationships between dependent and independent variables. The findings indicate that related-party sales (RPS) are negatively associated with tax planning when measured by the Effective Tax Rate (ETR) and the ratio of corporate income tax expense to operating cash flows (TCFO). The result indicates that an increase in related-party sales corresponds with more aggressive tax planning behavior. Tax planning frequently involves shifting earnings across borders using related-party transactions to take advantage of tax rate differentials between countries. Additionally, the results reveal that firm size positively influences tax planning behavior, measured by ETR, indicating that larger firms tend to reduce their tax planning behavior. Profitability (measured by return on assets) shows a positive relationship with TCFO, implying that firms with higher profitability exhibit lower levels of tax planning behavior. Furthermore, firm growth also

demonstrates a positive association with TCFO, which indicates that firms experiencing higher sales growth tend to engage less in tax planning activities. Corporate governance shows a positive relationship with ETR, indicating that firms with strong corporate governance tend to engage in less tax planning. The findings of this study are expected to be beneficial to relevant regulators, as the empirical evidence may inform improvements in tax policy-particularly regarding transactions among related parties-to enhance the effectiveness of future regulatory measures.

Keywords: tax planning, related-party transaction, tax, transfer pricing

Background and Significance

Transfer pricing is one of the primary strategies used by multinational corporations to minimize taxes through intra-group arrangements. This involves shifting income to jurisdictions with low or no taxation (i.e., tax havens) or allocating expenses to high-tax jurisdictions. The aim is to report lower profits and thereby pay less tax than would otherwise be due. Improperly setting interest rates for intercompany loans is one example; if a firm borrows from a related party at an interest rate significantly above market levels, the excessive interest payment reduces the borrower's taxable income, thereby decreasing tax liability and transferring wealth to the related party.

Previous studies have found that Thai firms affiliated with multinational corporations have faced issues related to tax avoidance and tax evasion. (Yaemsroithong, 1987). The previous study reported that Thai Garment was suspected by bank credit analysts after suffering continuous losses for 7–8 years while still expanding via bank loans. It was discovered that the firm had shifted profits to its parent company in Taiwan, resulting in a significant loss of corporate tax revenue for Thailand.

To respond these issues, the Revenue Department introduced the Act Amendment Revenue Code (No. 47). This legislation acknowledges that many large enterprises are connected by ownership, management, or control structures. Without regulation, such firms may engage in profit shifting to reduce tax liabilities, adversely affecting the government's ability to collect corporate taxes (Government Gazette, 2018)

According to Hoffman (1961), tax planning refers to the strategic arrangement of financial affairs by taxpayers to minimize tax obligations. Tax planning involves structuring all aspects of taxation in a way that achieves the desired level of tax reduction, thereby enabling efficient tax expense management. Tax is considered one of the major costs of doing business. Strategic tax planning allows firms to lower their tax obligations, resulting in improved financial performance and reinforcing their competitive position in the market (Tang-an, 2021). Tantiyavarong (2009) found that large firms tend to engage more in tax planning. Firm size is seen as an indicator of managerial capacity - larger firms typically have greater opportunities and channels to engage in tax planning. These firms are more inclined to shift profits to subsidiaries through related-party transactions to reduce reported profits and, consequently, overall tax obligations (Rego, 2003).

Prior studies have also shown that managers may adopt accounting policies that serve their interests. For instance, managers may engage in related-party transactions, such as purchasing goods at below-market prices, to inflate firm profits, thereby deriving personal benefits (Watts & Zimmerman, 1986, 1990). However, Gordon et al. (2004) presented two alternative perspectives. The first emphasizes conflict of interest, in which investors are concerned that transactions with related parties may compromise shareholder interests due to managers prioritizing personal gains. The second perspective highlights efficiency, suggesting that related-party transactions can be structured to meet the specific strategic and operational needs of the firm - for example, hiring related parties who possess deep firm - specific knowledge may lead to more efficient services.

While tax planning has been the subject of some research in Thailand, tax planning through related-party transactions remains underexplored. Therefore, the purpose of this study is to investigate the association between related-party transactions and tax planning in the context of Thailand, particularly after the enforcement of the Act Amendment Revenue Code (No. 47). This study is expected to be beneficial to the Revenue Department by understanding how firms engage in tax planning through related-party transactions, to enhance the effectiveness of future regulatory measures.

Objective

1. To examine corporate income tax planning through related-party transactions among companies listed on the Stock Exchange of Thailand.
2. To investigate the relationship between the Act Amendment Revenue Code (No. 47), which mandates the submission of the Disclosure Form, and corporate income tax planning among companies listed on the Stock Exchange of Thailand.

Literature Review

Agency Theory

The principal-agent relationship as a contractual arrangement in which the principal (i.e., shareholders) hires an agent (i.e., managers) to manage the business on their behalf. In this arrangement, shareholders delegate certain decision-making powers to managers. However, if both parties aim to maximize their own interest, managers may not necessarily act in the best interests of the shareholders. While shareholders seek to maximize their returns on investment, managers pursue high personal compensation, both in monetary forms, such as salaries and bonuses, and non-monetary forms, such as costly company cars or lavishly decorated offices.

Positive Accounting Theory

The Positive Accounting Theory proposed by Watts & Zimmerman (1986, 1990) offers insights into managerial motivations behind the selection of accounting policies. The theory posits that managers tend to adopt accounting policies that serve their own interests. It is based on three key hypotheses:

1. The Bonus Plan Hypothesis. Under this hypothesis, managers are awarded bonuses if the firm achieves predetermined performance targets. Consequently, managers have an incentive to select accounting policies that increase reported earnings in the current period in order to boost their bonuses, even if such earnings do not strictly belong to the current accounting period.

2. The Debt/Equity Hypothesis. This hypothesis suggests that managers are inclined to adopt income-increasing accounting policies when the company's debt-to-equity ratio is high. A higher ratio implies that the firm is approaching the limits outlined in debt covenants. Breaching such covenants could damage the firm's creditworthiness and reputation. To avoid this, managers are motivated to increase reported income to ensure compliance with the debt agreements.

3. The Political Costs Hypothesis. This hypothesis posits that large and highly profitable firms are more likely to attract government scrutiny. It often views large firms as having monopolistic power or as entities that exploit the public, which may lead to interventions such as price controls or anti-monopoly regulations. To avoid becoming targets of such political or regulatory interventions, managers of large firms are incentivized to adopt accounting policies that reduce reported earnings and thereby minimize visibility or political exposure.

Tax Planning Theory

Hoffman (1961) classifies tax-related behaviors into three main categories: tax planning, tax avoidance, and tax evasion. Tax planning is defined as a taxpayer's ability to manage their financial activities in a manner that legally minimizes tax obligations. It is considered a legitimate financial strategy and a fundamental component of corporate financial management.

Tax avoidance, while also legal, involves exploiting loopholes or ambiguities in tax regulations to reduce tax burdens. It is typically viewed as a more aggressive form of tax planning and often raises ethical or regulatory concerns, especially when it contradicts the spirit of the law. Legal privileges or incentives provided by tax authorities may also be used to facilitate tax avoidance.

In contrast, tax evasion is an illegal practice characterized by intentional misrepresentation, distortion, or concealment of financial information to avoid paying taxes. This conduct not only violates tax law but also exposes taxpayers to reputational damage and potential legal penalties.

Related Party Transactions

In this study, related party transactions are categorized into four groups according to classifications in financial statements: intercompany sales, intercompany expenses, intercompany assets, and intercompany liabilities (Utama, 2015; Sari et al., 2017; Udomrattanasap, 2022).

Related Party Sales and Tax Planning

Cheung et al. (2009) found in a study conducted in Hong Kong that related party sales and services are often subject to inappropriate transfer pricing compared to sales made to unrelated parties. This results in the selling company receiving lower-than-market revenues, violating the Arm's Length Principle. In Indonesia, Barokah & Sari (2024) identified cross-border intercompany sales and services as

factors positively correlated with tax avoidance. Park (2018), using data from Korea, revealed that higher levels of related party sales are related to greater tendencies toward tax avoidance. In Thailand, Udomrattanasap (2022) discovered that a higher level of related party sales and services correlates with lower effective tax rates and a lower expense-to-asset ratio, suggesting an increase in tax planning activities. In contrast, Aryotama & Firmansyah (2019) found a negative relationship in Indonesia, proposing that firms might prefer thin capitalization to income shifting due to risks associated with cross-border transfers. The findings of Rezeki et al. (2021) indicate that related-party sales are not significantly related to tax avoidance in Indonesia. Therefore, this study proposes the following hypothesis:

H1: Related party sales are positively associated with tax planning.

Related Party Expenses and Tax Planning

Inappropriate transfer pricing through the procurement of goods and services from affiliated entities at inflated prices can reduce the buyer's profit or even result in a loss due to excessive expenses (Pongorapin, 2022). Excessive bonuses or remuneration paid to related parties is also a method of tax avoidance (Rezeki et al., 2021). In Thailand, Udomrattanasap (2022) found that high intercompany expenses were linked to lower effective tax rates and lower expense-to-asset ratios, indicating increased tax planning. In Indonesia, Sari et al. (2017) discovered an inverse correlation between effective tax rates and intercompany expenses, implying that higher tax avoidance was linked to higher related party expenses. Nuritomo et al. (2020) reported a positive link between shareholder tax burdens and cross-border related party transactions. Nonetheless, Rezeki et al. (2021) observed no statistically significant association between related party purchases and tax avoidance in the Indonesian context. Therefore, this study proposes the following hypothesis:

H2: Related party expenses are positively associated with tax planning.

Related Party Assets and Tax Planning

Extending credit in large amounts to related parties for the sale of goods and services increases the risk of uncollectible accounts and requires a higher allowance for doubtful accounts, thereby raising costs and reducing profit (Rezeki et al., 2021). The findings of Barokah & Sari (2024) indicate that higher levels of intercompany receivables are associated with increased tax avoidance. Similarly, Rezeki et al. (2021) found a positive association between intercompany trade receivables and tax avoidance. However, in Thailand, Udomrattanasap (2024) reported that higher levels of intercompany assets were associated with decreased tax planning. Nuritomo et al. (2020), however, found no significant relationship between cross-border related party assets and tax avoidance. Therefore, this study proposes the following hypothesis:

H3: Related party assets are positively associated with tax planning.

Related Party Liabilities and Tax Planning

Inappropriate transfer pricing through loans involving related parties, especially when interest rates are set above market levels, can reduce the borrower's taxable income. This occurs because high interest payments reduce profit, enabling the shifting of profits to related parties. In Thailand, Udomrattanasap

(2022) found that higher levels of intercompany liabilities were associated with higher effective tax rates and expense-to-asset ratios, implying that increased liabilities from related parties led to decreased tax planning. Therefore, this study proposes the following hypothesis:

H4: Related party liabilities are positively associated with tax planning

Related-Party Transactions Tax Law

The enactment of the Act Amendment Revenue Code (No. 47), requiring large firms (with revenue over 200 million baht) with related party transactions to submit a disclosure form, was designed to control profit shifting among related entities (Government Gazette, 2018). Similar laws have been enacted internationally for the same purpose. Park (2018) observed in Korea that the introduction of regulations targeting unfair related party transactions, which impose taxes on transactions exceeding 30% of total sales, led to a reduction in tax avoidance through such transactions. Barokah & Sari (2024) investigated pre- and post-legislation periods in Indonesia and found that tax avoidance was associated with higher levels of related party transactions before the enforcement of the law, but this relationship disappeared afterward. Therefore, this study proposes the following hypothesis:

H5: Related-party transactions tax law is negatively associated with tax planning

Research Conceptual Framework

Research conceptual framework shows in figure 1.

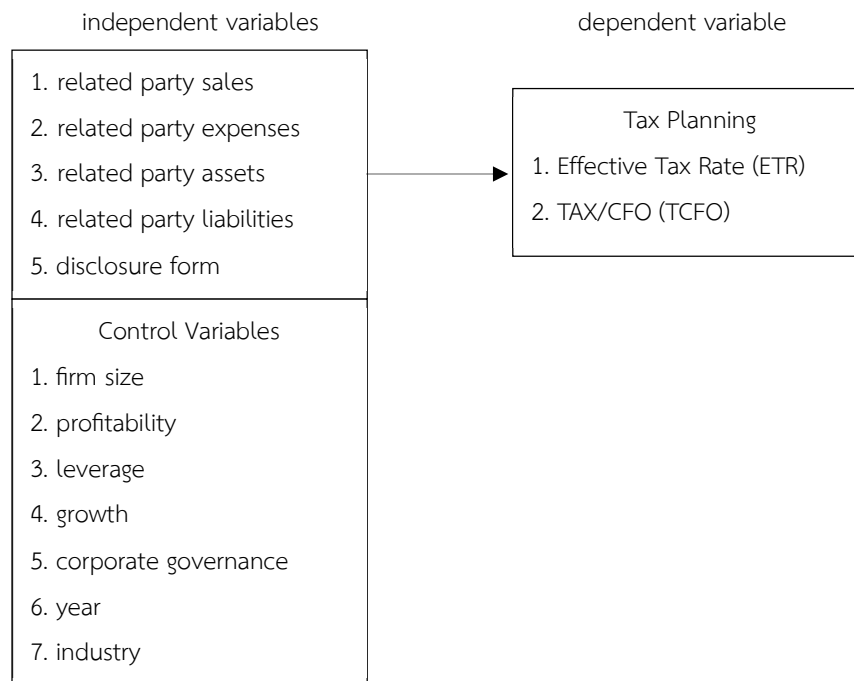

Figure 1. research conceptual framework

Methods

This study is an empirical investigation examining the relationship between related party transactions and tax planning among publicly listed companies on the Stock Exchange of Thailand. The data are collected as follows:

1. Population and sample

The population comprises companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET) from 2020 to 2023. The sample excludes companies in the financial sector, companies whose fiscal year does not follow the calendar year, firms undergoing rehabilitation, firms reporting negative pre-tax income, firms with negative net cash flows from operating activities, firms with incomplete data, and statistical outliers, as shown in Table 1

Table 1. Number of the sample selection for the study

observations	ETR	TCFO
Firms listed on the Stock Exchange of Thailand	2,651	2,651
Less: The financial sector	(560)	(560)
Companies whose fiscal year does not follow the calendar year	(100)	(100)
Firms undergoing rehabilitation	(8)	(8)
Firms reporting negative pre-tax income	(470)	-
Firms with negative net cash flows	-	(430)
Firms with incomplete data	(195)	(193)
Outlier	(48)	(77)
Final Samples	1,270	1,283

2. Research tools

Accounting profit and taxable profit are different due to the recognition criteria applied to each. Taxable profit is calculated based on tax laws and regulations by the Revenue Department, whereas accounting profit is calculated using the accrual basis under the Thai Financial Reporting Standards (TFRS). This study measures tax planning using two approaches: 1. tax planning that reduces taxable profit without affecting accounting profit, measured by the Effective Tax Rate (ETR). It captures both temporary differences and permanent differences. However, ETR may not fully capture current-period tax planning activities, and 2. tax planning that reduces both taxable profit and accounting profit, measured by the ratio of corporate income tax expense to operating cash flows (TCFO) (Tantiyavarong, 2009).

3. Data collection

In this study, secondary data are collected from multiple sources, including the annual reports (Form 56-1 One Report) disclosed on the website of the Stock Exchange of Thailand (SET), the official

websites of the respective companies, and the LSEG Workspace database, covering the period from 2020 to 2023.

4. Data analysis

4.1 Descriptive statistics were employed to explain the analysis results. The descriptive measures included mean, maximum, minimum, and standard deviation.

4.2 Inferential statistics were employed to analyze the association between the dependent and independent variables. The Pearson correlation coefficient measured the strength and direction of the association, while multiple regression analysis was performed to evaluate the impact of the independent variables on the dependent variable.

For the analysis of the association between the independent and dependent variables using the Pearson correlation coefficient, untabulated results indicate that the correlation coefficients between each pair of variables do not exceed 0.80 (Ferguson, 1981). Furthermore, the multicollinearity diagnostic results show that all Tolerance values are not close to zero, and all Variance Inflation Factor (VIF) values are below 10. These results suggest that the independent variables are not highly correlated and are independent of each other. An examination of the residuals reveals that they are normally distributed, with constant variance (homoscedasticity) and randomly distributed around zero, indicating no systematic pattern. This suggests that the assumption of constant error variance holds. In addition, the Durbin-Watson statistic ranges between 1.5 and 2.5, indicating that the residuals are independent. Based on these diagnostic tests, the assumptions required for multiple regression analysis are satisfied.

Model in this research

Model 1:

$$\begin{aligned} ETR_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1(RPS_{i,t}) + \beta_2(RPE_{i,t}) + \beta_3(RPA_{i,t}) + \beta_4(RPL_{i,t}) + \beta_5(FORM_{i,t}) + \beta_6(SIZE_{i,t}) + \beta_7(ROA_{i,t}) \\ & + \beta_8(LEV_{i,t}) + \beta_9(GROW_{i,t}) + \beta_{10}(CG_{i,t}) + \beta_{11-13}(YEAR_{i,t}) + \beta_{14-19}(INDUSTRY_{i,t}) + \epsilon_{i,t} \end{aligned}$$

Model 2:

$$\begin{aligned} TCFO_{i,t} = & \beta_0 + \beta_1(RPS_{i,t}) + \beta_2(RPE_{i,t}) + \beta_3(RPA_{i,t}) + \beta_4(RPL_{i,t}) + \beta_5(FORM_{i,t}) + \beta_6(SIZE_{i,t}) + \beta_7(ROA_{i,t}) \\ & + \beta_8(LEV_{i,t}) + \beta_9(GROW_{i,t}) + \beta_{10}(CG_{i,t}) + \beta_{11-13}(YEAR_{i,t}) + \beta_{14-19}(INDUSTRY_{i,t}) + \epsilon_{i,t} \end{aligned}$$

Table 2. Summary of variables

Variables	Measurement
Tax Planning (ETR)	The ratio of total income tax expense to profit before income tax.
Tax Planning (TCFO)	The ratio of total income tax expense to Cash Flow from Operations.
Related Party Sales (RPS)	The ratio of related party sales to total revenue.
Related Party Expenses (RPE)	The ratio of related party expenses to total revenue.
Related Party Assets (RPA)	The ratio of related party assets to total assets.
Related Party Liabilities (RPL)	The ratio of related party liabilities to total assets.
Disclosure Form (FORM)	Dummy variable, where 1 = firms with revenue over 200 million baht, 0 = otherwise
Firm Size (SIZE)	ln (Total Asset).
Profitability (ROA)	The ratio of profit before tax to total assets.
Leverage (LEV)	The ratio of total liabilities to total assets.
Growth (GROW)	(Current year sales – Previous year sales) / Previous year sales.
Cooperate Governance (CG)	Cooperate Governance score
Year	Dummy variable, where = 1 if the observation belongs to the corresponding year, 0 = otherwise
Industry type	Dummy variable, where = 1 if a firm belongs to the corresponding industry, 0 = otherwise

Results

Based on the study of the relationship between related party transactions and tax planning among listed companies on the Stock Exchange of Thailand, the findings from the descriptive statistics were detailed below.

Table 3. Descriptive statistics of each variable measured by ETR (n = 1,270)

Variable	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
ETR	- 0.373	0.898	0.16	0.12
RPS	0.000	0.996	0.12	0.15
RPE	0.000	0.847	0.08	0.12
RPA	0.000	0.848	0.08	0.11
RPL	0.000	0.351	0.03	0.05
SIZE	12.588	21.965	15.99	1.54
ROA	0.001	0.379	0.07	0.06
LEV	0.028	2.009	0.42	0.20

Table 3. (cont.)

Variable	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
GROW	- 0.625	3.121	0.12	0.36
CG	0	5	4.1	0.99

According to Table 2, the descriptive statistics reveal that the dependent variable, Effective Tax Rate (ETR), has a mean value of 0.166, a minimum of -0.373, and a maximum of 0.898. The mean ETR, which was lower than the statutory corporate tax rate of 20%, indicates evidence of tax planning among the firms. In this study, tax expenses were calculated as the sum of current income tax and deferred income tax. Notably, deferred income tax can represent either tax expenses or tax income, which may result in negative ETR values due to deferred tax income.

Regarding the independent variables, the analysis includes related party sales (RPS), related party expenses (RPE), related party assets (RPA), and related party liabilities (RPL). The descriptive statistics show the following: the mean RPS was 0.12, with a minimum of 0 and a maximum of 0.996; the mean RPE was 0.08, with a minimum of 0 and a maximum of 0.847; the mean RPA is 0.088, with a minimum of 0 and a maximum of 0.848; and the mean RPL is 0.034, with a minimum of 0 and a maximum of 0.351.

Table 4. Descriptive statistics of each variable measured by TCFO (n = 1,283)

Variable	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
TCFO	- 0.761	0.942	0.11	0.17
RPS	0.000	0.867	0.12	0.14
RPE	0.000	0.707	0.08	0.11
RPA	0.000	0.781	0.08	0.10
RPL	0.000	0.351	0.03	0.05
SIZE	12.588	21.965	15.93	1.56
ROA	- 0.248	0.540	0.06	0.08
LEV	0.026	2.009	0.42	0.20
GROW	- 0.727	3.121	0.09	0.35
CG	0	5	4.23	0.97

From Table 3, the results of descriptive statistical analysis reveal that the dependent variable, TCFO, had a mean value of 0.112, with a minimum of -0.761 and a maximum of 0.942. The average value, which was lower than the statutory corporate income tax rate of 20%, indicates that firms engage in tax planning. In this study, tax expense was measured by the sum of current tax expense and deferred tax expense. Deferred tax expense may be either a tax expense or a tax benefit, which may result in negative values due to deferred tax income.

Regarding the independent, related party sales (RPS) have an average of 0.120, with a minimum of 0 and a maximum of 0.867. Related party expenses (RPE) have a mean of 0.08, with a minimum of 0 and a maximum of 0.707. Related party assets (RPA) show a mean value of 0.08, with a minimum of 0 and a maximum of 0.781. Lastly, related-party liabilities (RPL) have a mean of 0.03, with a minimum of 0 and a maximum of 0.351.

Table 5. Statistical results from the multiple regression analysis of Related Party Transactions and Tax Planning

	ETR (n = 1,270)		TCFO (n = 1,283)	
	b	Sig.	b	Sig.
(Constant)	0.036	0.442	0.033	0.554
RPS	- 0.087	0.001***	- 0.066	0.042**
RPE	- 0.028	0.362	- 0.059	0.170
RPA	0.028	0.418	0.069	0.120
RPL	0.105	0.149	0.035	0.697
Form	0.007	0.733	- 0.002	0.915
SIZE	0.005	0.089*	0.001	0.800
ROA	- 0.084	0.187	0.650	0.000***
LEV	- 0.002	0.910	- 0.012	0.660
GROW	- 0.016	0.139	0.024	0.075*
Cooperate Governance	0.008	0.034**	0.007	0.130
Year 2021	0.005	0.617	0.034	0.010***
Year 2022	0.018	0.090*	0.031	0.020**
Year 2023	0.024	0.018**	0.034	0.007***
Industry Fixed Effect	√		√	
F	3.709		11.607	
(p-value)	0.000		0.000	
Adjusted R ²	0.039		0.136	

*, **, *** significant at the level of 0.10, 0.05, and 0.01, respectively.

Table 4 presents the results of a multiple regression analysis examining the relationship between related party transactions and tax planning, as measured by the Effective Tax Rate (ETR). The findings indicate that the independent variables employed in the model account for 3.9% of the variation in tax planning behavior, as reflected by the Adjusted R-squared value. The related party sales ratio (RPS) shows a statistically significant negative relationship with ETR at the 0.01 level, consistent with the proposed hypothesis. This indicates that as related party sales increase, tax planning behavior also increases

(resulting in a lower ETR). However, no significant relationships are found for related party expenses (RPE), assets (RPA), or liabilities (RPL). Additionally, the control variable for firm size exhibits a statistically significant positive relationship with ETR at the 0.10 level, implying that larger firms tend to reduce tax planning activities. Cooperate Governance shows a statistically significant positive relationship with ETR at the 0.05 level, suggesting that firms with strong corporate governance tend to engage less in tax planning. The years 2022 and 2023 are positively associated with ETR at the 0.10 and 0.05 significance levels, respectively, indicating a decrease in tax planning activities compared to base year 2020.

The multiple regression analysis of related party transactions and tax planning measured by Tax Cash Flow Out (TCFO) shows that the independent variables explain tax planning behavior with an Adjusted R-squared of 13.6%. Related party sales (RPS) again demonstrate a statistically significant negative relationship with TCFO at the 0.05 level, supporting the hypothesis that increased related party sales correspond to increased tax planning. However, no significant relationships are found for related party expenses (RPE), assets (RPA), or liabilities (RPL). Among control variables, profitability exhibits a statistically significant positive relationship with TCFO at the 0.01 level, indicating that higher profitability is associated with reduced tax planning (i.e., higher tax expenses). Furthermore, firm growth (GROW) shows a statistically significant positive relationship with TCFO at the 0.10 level, suggesting that firms experiencing higher sales growth tend to engage less in tax planning, resulting in increased tax expenses. The years 2021, 2022, and 2023 show a positive association with TCFO at the 0.01, 0.05, and 0.01 significance levels, respectively, indicating a decrease in tax planning activities in these years compared to base year 2020.

Discussions

The findings indicate that related party sales (RPS) are negatively associated with tax planning when measured by ETR and the ratio of corporate income tax expense to operating cash flows (TCFO). In other words, higher levels of related party sales tend to correspond with more tax planning behavior. This finding is consistent with prior studies showing that sales of goods and services between related parties lead to increased tax planning. It demonstrates that companies with higher related party sales tend to engage more in tax planning, possibly due to inappropriate transfer pricing practices. For example, setting higher sales prices in loss-making subsidiaries to shift profits and reduce overall tax liabilities (Cheung et al., 2009). Prior studies by Park (2018) Barokah & Sari (2024) and Udomrattanasap (2022) similarly reported a positive relationship between related party sales and tax planning, where companies tend to transfer profits from high-tax jurisdictions to low-tax jurisdictions.

Related party expenses (RPE) and related party liabilities (RPL) show no significant relationship with tax planning. This result supports the findings of Rezeki et al. (2021), who reported that related party expenses and related party liabilities do not significantly influence corporate tax planning decisions. Similarly, related party assets showed no significant relationship with tax planning, supporting the results of Nuritomo et al. (2020) and Udomrattanasap (2022), who found that related party assets do not

significantly affect tax planning decisions. Regarding the disclosure form (Form), no relationship was observed between submitting the Disclosure Form and tax planning. This is consistent with Barokah & Sari (2024), who found no effect of disclosure on tax avoidance following the implementation of Tax Law in Indonesia, indicating that the implementation of Tax Law appears to have no significant impact on corporate tax planning behavior.

Among control variables, firm size shows a positive relationship with ETR, consistent with Firmanzah & Marsoem (2023), who found that larger firms are less likely to engage in tax avoidance due to stricter internal controls and better corporate governance mechanisms. Moreover, profitability and firm growth both show positive relationships with TCFO. The result of profitability is consistent with Tantiyavarong (2009), who found that higher profitability is negatively associated with tax avoidance, suggesting that more profitable firms engage in less tax planning. The result of growth is consistent with Muti'ah et al. (2021), who found that companies with increasing sales growth tend to avoid taxes less, as higher sales growth leads to predictable profits and consequently higher tax expenses. Cooperate Governance shows a statistically significant positive relationship with ETR, consistent with Thanjunpong & Bangmek (2017), who found that an increase in the number of audit committee members is associated with a decrease in tax planning, indicating that firms with strong corporate governance tend to engage in less tax planning. The years 2022 and 2023 exhibit a positive association with both ETR and TCFO compared to the base year 2020. The year 2020 marked the initial outbreak of the COVID-19 pandemic in Thailand and was associated with a decline in tax payments.

Body of Knowledge

This study reveals the relationship between related party transactions and tax planning among companies listed on the Stock Exchange of Thailand. Related party transactions were measured using four variables: related party sales, related party expenses, related party assets, and related party liabilities. Tax planning was measured in two approaches: 1. tax planning that reduces taxable profit without affecting accounting profit, measured by the Effective Tax Rate, and 2. tax planning that reduces both taxable profit and accounting profit, measured by the ratio of corporate income tax expense to operating cash flows.

The findings of this study reveal that despite the implementation of the Tax Law aimed at reducing profit shifting among related parties, related party sales transactions still show a positive association with tax planning. This points to the fact that the current measures may be insufficient to effectively curb tax planning through related-party sales. These results suggest that relevant regulators should consider further refining and strengthening regulatory mechanisms. During the study period, penalty reductions were implemented, which may have undermined the effectiveness of tax law enforcement. It is therefore recommended that tax regulations be enforced more rigorously.

Suggestions

1. Suggestions for applying research results

This study measures tax planning using the Effective Tax Rate (ETR) and the ratio of corporate income tax expense to operating cash flows (TCFO), which captures the overall tax burden. However, there are also alternative proxies for tax planning, such as the Book-Tax Differences (BTD), which reflect the gap between accounting profit and taxable profit, and the Discretionary Permanent Book-Tax Differences (DPBTD), which control for non-discretionary items to better capture non-conforming tax avoidance behaviors.

2. Suggestions for future research

Future research may increase the sample size by including companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI) to cover a more diverse sample.

Reference

- Aryotama, P., & Firmansyah, A. (2019). The association between related party transaction and tax avoidance in Indonesia. *AFEBI Accounting Review*, 4(2), 117–125.
- Barokah, Z., & Sari, N. (2024). Cross-border related party sales, tax avoidance, and tunneling: Regulatory impacts on Indonesian manufacturing companies. *The Indonesian Journal of Accounting Research*, 27(2), 307–334.
- Cheung, S. Y. L., Qi, Y., Raghavendra Rau, P., & Stouraitis, A. (2009). Buy high, sell low: How listed firms price asset transfers in related party transactions. *Journal of Banking & Finance*, 33(5), 914–924.
- Ferguson, G. A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Firmanzah, A., & Marsoem, B. S. (2023). The effect of profitability, leverage, firm size, and related party transactions on tax avoidance with earnings management as a moderating variable. *Journal of Economics, Finance and Management Studies*, 6(1), 258–268.
- Gordon, E. A., Henry, E., & Palia, D. (2004). Related party transactions and corporate governance. *Advances in Financial Economics*, 9, 1–27.
- Government Gazette. (2018). The Act Amendment Revenue Code (No. 47). *Government Gazette*, 135(97a), 46–49.
- Hoffman, W. H. Jr. (1961). The theory of tax planning. *The Accounting Review*, 36(2), 274–281.
- Muti'ah, Marsyaf & Ahmad, Z. (2021). The influence of sales growth, debt equity ratio (DER) and related party transaction to tax avoidance. *International Journal of Management Studies and Social Science Research*, 3(4), 237–244.
- Nuritomo, Utama, S., & Hermawan, A. A. (2020). Family ownership and tax avoidance: An analysis of foreign related party transactions and dividend payments. *International Journal of Business and Society*, 21(2), 643–659.

- Park, S. (2018). Related party transactions and tax avoidance of business groups. *Sustainability*, 10(10), 3571. <https://doi.org/10.3390/su10103571>.
- Pongorapin, K. (2022). *Problems of tax avoidance by transfer pricing in the oil and gas industry*. Independent Study, Master of Laws, Tax Law, Thammasat University.
- Rego, S. O. (2003). Tax-avoidance activities of U.S. multinational corporations. *Contemporary Accounting Research*, 20(4), 805–833.
- Rezeki, D. S., Widarjo, W., Sudaryono, E. A., & Syafiqurrahman, M. (2021). Related party transactions and tax avoidance: Study on mining company in Indonesia. *Jurnal Akuntansi dan Bisnis*, 21(2), 283–293.
- Sari, D. K., Utama, S., & Rossieta, H. (2017). Tax avoidance, related party transactions, corporate governance and the corporate cash dividend policy. *Journal of Indonesian Economy and Business*, 32(3), 190–208.
- Tang-an, K. (2021). Corporate income tax planning that effects the firm value of companies listed on the Stock Exchange of Thailand, SETCLMV Index group. *Journal of Southern Technology*, 15(1), 84–94.
- Tantiyavarong, T. (2009). *Study of the determinants of tax planning and the association between tax planning and firm value: an empirical evidence of Thailand*. Doctoral dissertation in Accountancy, Chulalongkorn University.
- Thanjunpong, S., & Bangmek, R. (2017). The Influence of Board of Directors, Audit Committee and Ownweship Structure Impact on Tax Planning: An Empirical Evidence of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 13(37), 29-44.
- Udomrattanasap, M. (2022). *The relationship between related party transaction and tax planning*. Independent study of the master degree of Accountancy, Burapha University.
- Utama, C. A. (2015). Penentu besaran transaksi pihak berelasi: Tata kelola, tingkat pengungkapan, dan struktur kepemilikan. *Jurnal Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 12(1), 37–54.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1986). *Positive accounting theory*. Prentice-Hall Inc.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive accounting theory: a ten-year perspective. *Accounting Review*, 65 (1), 131-156.
- Yaemsroithong, J. (1987). *Preventing corporate income tax avoidance and evasion by multinational enterprises through transfer pricing*. Master's thesis in law, Thammasat University.

**ปัจจัยการควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
ของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง**
Internal control factors and accounting professional skills affecting
the success of finance and accounting personnel's performance
under political mission support agencies

สงกรานต์ พันธุ์ผล^{1*}, จิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์²
Songkran Phanphon^{1*}, Titaporn Sincharoonsak²

^{1,2}หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{1,2}Master of Accountancy Program, School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: kokae272@gmail.com^{1*}, Titaporn.si@spu.ac.th²

Received: May 31, 2025

Revised: June 20, 2025

Accepted: June 28, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง 2. เพื่อศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง 3 หน่วยงาน ได้แก่ 1. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 2. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 3. สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี จำนวน 195 คน ซึ่งใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับเหมาะสม ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการควบคุมภายในมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และทักษะทางวิชาชีพบัญชี

มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างระบบการควบคุมภายใน และการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพการบริหารราชการให้มีความโปร่งใสและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การควบคุมภายใน, ทักษะวิชาชีพบัญชี, ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to 1. study the internal control factors influencing the success of financial and accounting personnel under political support agencies, and 2. examine the impact of professional accounting skills on the success of these personnel. This study employed a quantitative research approach. The sample group comprised 195 financial and accounting personnel from three political support agencies: 1. the Secretariat of the House of Representatives, 2. the Secretariat of the Senate, and 3. the Office of the Permanent Secretary, Prime Minister's Office. Purposive sampling was applied, and data were collected from the entire population due to its manageable size and full accessibility. The research instrument was a questionnaire that underwent content validity (IOC) evaluation and achieved an acceptable level of reliability. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The findings revealed that internal control factors had a positive influence on the success of financial and accounting personnel, with an overall mean score of 4.06 and a standard deviation of 0.44, indicating a high level. Likewise, professional accounting skills positively influenced performance success, with an overall mean score of 4.25 and a standard deviation of 0.40, reflecting the highest level. The results highlight the importance of strengthening internal control systems and systematically developing professional accounting skills to enhance work efficiency in the public sector. These findings offer practical implications for improving transparency and achieving tangible outcomes in public administration.

Keywords: internal control, professional accounting skills, work performance success

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการควบคุมภายในเป็นสิ่งที่จำเป็นกับองค์กรในทุก ๆ ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเอกชน หรือองค์กรของส่วนราชการ การมีระบบควบคุมภายในที่ดี จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ ประกอบกับการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานขององค์กรทุกองค์กร โดยเฉพาะการดำเนินงานของส่วนราชการที่มีการนำพัฒนาคิดค้นระบบเข้ามาช่วยในการทำงานทำให้การดำเนินงานมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การบริหารงานด้านการเงินและบัญชีเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินงานของส่วนราชการ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานมีหน้าที่

เป็นผู้จัดทำรายงานทางการเงิน ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ขาดสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีหรือมีสมรรถนะทางวิชาชีพไม่เพียงพอ จะส่งผลให้รายงานทางการเงินไม่มีคุณภาพ และไม่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงของหน่วยงานผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน และบัญชี จึงต้องมีกระบวนการปฏิบัติงานและการควบคุมภายในที่ดีควบคู่ไปกับการมีทักษะวิชาชีพบัญชี เพื่อให้การปฏิบัติงาน เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งการควบคุมภายในยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร และเป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับการดำเนินงานขององค์กรที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรายงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ (กรมบัญชีกลาง, 2562) หากหน่วยงานมีระบบการควบคุมภายใน ที่ไม่เหมาะสมกับหน่วยงานอาจส่งผลให้เกิดความยุ่งยากและความซับซ้อนในการปฏิบัติงานได้ข้อมูลที่ขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความผิดพลาดกับการบริหารงานของส่วนราชการได้

กฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ให้กระทำ โดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นอิสระและเป็นกลาง ในการให้บริการแนะนำปรึกษา แก่ฝ่ายบริหารและหน่วยรับตรวจในการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารบุคคล การงบประมาณ การปฏิบัติงาน และการดำเนินงานอื่น เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน ความคุ้มค่าของการใช้จ่ายเงินและความถูกต้อง เชื่อถือได้ของข้อมูลทางการเงิน ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งการตรวจสอบภายในจะช่วยให้ผู้บริหารและหน่วยรับตรวจ บรรลุถึงเป้าหมาย รวมถึงวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จึงได้กำหนดระเบียบคณะกรรมการ ตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 ซึ่งมีผลให้หน่วยรับตรวจต้องใช้เป็นแนวปฏิบัติ การจัดทำระบบการควบคุมภายใน สถาบันนิติบัญญัติ ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการ วุฒิสภา ซึ่งถือเป็นหน่วยรับตรวจตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 มีความเป็นจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบ จึงต้องอาศัยความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรทุกระดับ ในการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่หน่วยงานกำหนดขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันการตรวจสอบความไม่ถูกต้อง ความไม่พึงประสงค์ และความไม่โปร่งใสให้เกิดความมั่นใจได้ว่า หน่วยงานได้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่การปฏิบัติงาน (กลุ่มงานตรวจสอบภายใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554)

อย่างไรก็ตาม ระบบการควบคุมภายในเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันความสำเร็จได้ หากผู้ปฏิบัติงานขาดทักษะ วิชาชีพบัญชีที่จำเป็น เช่น ความรู้ด้านมาตรฐานการบัญชี การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การควบคุมภายในมีประสิทธิภาพ และลดโอกาส เกิดข้อผิดพลาด หรือความเสียหายทางการเงิน โดยเฉพาะในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เช่น สำนักงาน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะและบริหาร งบประมาณแผ่นดิน ความโปร่งใสและความถูกต้องในการดำเนินงานด้านการเงินและบัญชีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสะท้อน ถึงความน่าเชื่อถือของระบบการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน และส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของประชาชน อันเป็น รากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การศึกษาปัจจัยทั้งสองร่วมกันจะช่วยให้เข้าใจกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ภายใต้งานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง
2. เพื่อศึกษาทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้ หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

ระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันให้แก่องค์กร เนื่องจากช่วยเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม แนวคิดนี้สอดคล้องกับ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (2559) ที่ให้คำนิยามว่า การควบคุมภายในเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ร่วมกันดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น คณะกรรมการ COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission, 2013) ให้ความหมายของการควบคุมภายในว่าเป็น กระบวนการที่ออกแบบและดำเนินการ โดยคณะกรรมการ ฝ่ายบริหาร และบุคลากรขององค์กร เพื่อสร้างความมั่นใจว่าองค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน ความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน และการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง COSO ได้กำหนดองค์ประกอบของการควบคุมภายในไว้ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของการควบคุม 2) การประเมินความเสี่ยง 3) กิจกรรมการควบคุม 4) สารสนเทศ และการสื่อสาร 5) การติดตามและประเมินผล ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ งานวิจัยของธนศักดิ์ กุศลสร้าง (2564) พบว่า ในกลุ่มนักบัญชีอิสระในภาคตะวันตกของประเทศไทย การควบคุมภายในที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมและการติดตามผล ช่วยลดความเสี่ยงและส่งผลต่อคุณภาพงานบัญชี รวมถึงผลการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของอินทร์พร จัปประยงค์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศ แรงจูงใจ และสภาพแวดล้อมการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของชุดิมา มากแบน (2565) ศึกษาในบริบทของสำนักงานศาลยุติธรรม พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในงานบัญชี ประสบการณ์ ทักษะการสื่อสาร และระบบสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านคุณภาพ ความตรงต่อเวลา และการตรวจสอบได้ของข้อมูลบัญชี

ทักษะวิชาชีพบัญชีตามแนวคิดของ IFAC และมาตรฐาน IES 3 นักบัญชีมืออาชีพควรมีทักษะใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะทางปัญญา 2) ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติ 3) ทักษะด้านคุณลักษณะเฉพาะบุคคล 4) ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล 5) ทักษะการบริหารจัดการองค์กร งานวิจัยของศานิตา บุญคง และดารณี เอื้อชนะจิต (2565) ได้ศึกษาทักษะเหล่านี้ในกลุ่มผู้ทำบัญชีไทย พบว่า องค์ประกอบทั้ง 5 มีความสำคัญต่อการเป็นนักบัญชีมืออาชีพที่สามารถรับมือกับความซับซ้อนขององค์กร งานวิจัยของวิรัตน์ กฤษณาภิวัฒน์ (2565) ศึกษาในนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ทักษะทางสติปัญญา ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการบริหารองค์กร ส่งผลต่อความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันเวลาของงานบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 งานวิจัยของวารุณี ฤทธิขจร และกุสุมา คำพิทักษ์ (2566) พบว่า สมรรถนะทางวิชาชีพ และแรงจูงใจ เช่น ความรู้ ทักษะ ปฏิสัมพันธ์ และทัศนคติ ส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านแรงจูงใจ เช่น ความสำเร็จในงาน ความรับผิดชอบ และโอกาสความก้าวหน้า สุวรรณมา คิงคำ (2564) ได้ศึกษาอิทธิพลของทักษะทางวิชาชีพ และจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ทักษะวิชาชีพและจรรยาบรรณ เช่น ความซื่อสัตย์ มีวินัย และความรับผิดชอบ ช่วยเพิ่มคุณภาพของงาน และความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี

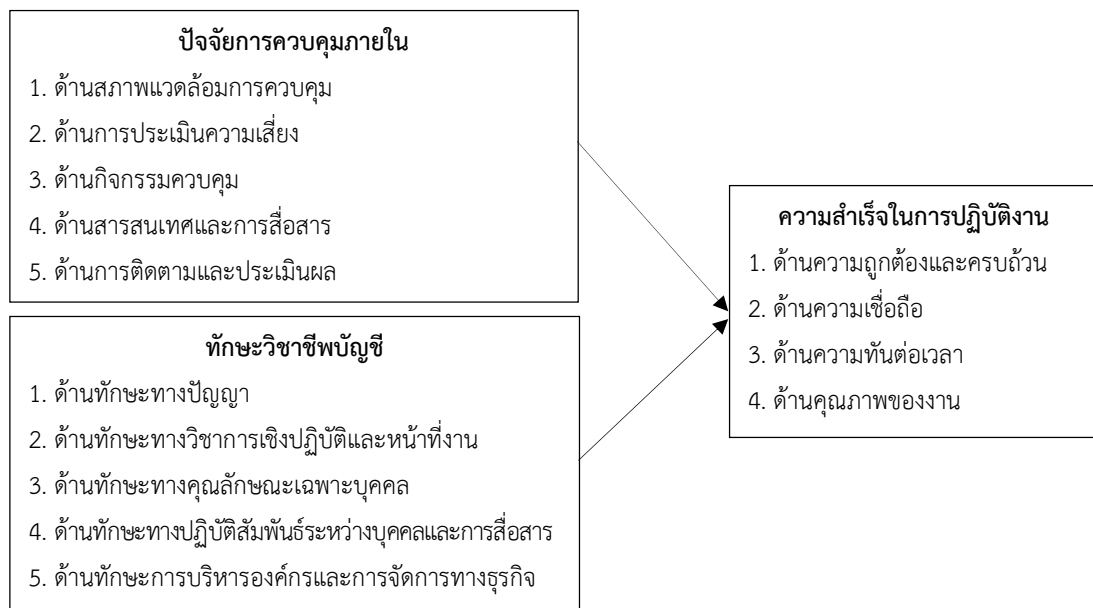
สมใจ ลักษณะ (2552) ได้นำเสนอความสำเร็จในการปฏิบัติงานว่า ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน หมายถึง การดำเนินการให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ ภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้องค์ประกอบหลักที่แสดงถึงความสำเร็จดังกล่าวประกอบด้วยหลายมิติ ได้แก่

1. ด้านความถูกต้อง หมายถึง การดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักวิชาชีพหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ ปราศจากข้อผิดพลาดและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

- จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า งานวิจัยในอดีตมีการศึกษาแยกกันระหว่างระบบควบคุมภายในกับทักษะวิชาชีพบัญชี แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษา ทั้งสองปัจจัยร่วมกันในบริบทของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง ซึ่งเป็นหน่วยงานเฉพาะที่มีลักษณะงานแตกต่างจากระบบราชการปกติ มีความอ่อนไหวต่อแรงกดดันทางการเมือง และความเร่งด่วน จะเห็นได้ว่า ทั้งระบบควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จของการปฏิบัติงานทางการเงินและบัญชี โดยมีหลายงานวิจัยที่ยืนยันผลลัพธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งในด้านความถูกต้องความตรงต่อเวลา คุณภาพของข้อมูล และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ครอบคลุมบริบทเฉพาะของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมืองยังมีจำกัด การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงระบบควบคุมภายใน ทักษะวิชาชีพ และความสำเร็จของการปฏิบัติงานเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน
ด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมืองครั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรตาม (dependent variable)

1207

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมืองภายใต้ฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติรวม 3 หน่วยงาน จำนวน 195 คน ประกอบด้วย 1) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 121 คน 2) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 43 คน 3) สำนักงานปลัดนายกรัฐมนตรี จำนวน 31 คน (ข้อมูลบุคลากร สำนักบริหารงานกลางของแต่ละหน่วยงาน)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีที่ปฏิบัติงานอยู่จริงในหน่วยงานที่สนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง จำนวน 195 คน แต่เนื่องจากขนาดประชากร ($N=195$) อยู่ในวิสัยที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (sampling error) และเพิ่มอำนาจการทดสอบทางสถิติ (statistical power) ให้สูงสุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการวิจัย ทฤษฎี แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ปัจจัยการควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง โดยที่ข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิจัยและแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประกอบด้วย 4 คำถาม ครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ได้แก่ ประเภทหน่วยงาน ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการรับราชการ วุฒิการศึกษาของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการควบคุมภายใน จำนวน 15 คำถาม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพบัญชี จำนวน 15 คำถาม ประกอบด้วย แบ่งออกเป็น 5 ด้าน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงาน จำนวน 12 คำถาม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี โดยเป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้

การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จากนั้นจึงกำหนดข้อคำถามที่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

2) นำข้อมูลที่รวบรวมมาออกแบบและพัฒนาแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูล รวมถึงขอคำแนะนำในการปรับปรุง เพื่อให้เครื่องมือมีความถูกต้อง (validity) และน่าเชื่อถือ (reliability) โดยผู้วิจัยดำเนินการทดสอบทั้งสองประการ การทดสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ชุด เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามแต่ละข้อสามารถสื่อความหมายได้ตรงกับที่ต้องการและมีความเหมาะสม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่มากกว่า 0.7 เพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามและความพร้อมในการใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง สำหรับแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ เมื่อคำนวณความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.975

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 ดำเนินการจัดทำแบบสอบถาม ตามจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้ศึกษาอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี จำนวน 195 คน ด้วยแบบสอบถาม

3.3 ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี มีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้นจำนวน 184 ฉบับ คิดเป็นจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 94.36 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 195 ฉบับ ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker et al. (2001) ที่นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องได้รับกลับคืนมาอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะเป็นที่ยอมรับได้

3.4 ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นผู้ศึกษาจึงนำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการลงรหัสแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วทำแทนค่าด้วยสัญลักษณ์หรือชุดคำสั่งแล้วนำไปวิเคราะห์โดยประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งได้ดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 ของผู้ตรวจแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประเภทหน่วยงาน ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการรับราชการ วุฒิการศึกษา จากนั้นใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4

โดยกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของลิเคิร์ท มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยมาก

เกณฑ์การแปลความของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยมาก

4.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ตามวิธีการของเพียร์สัน ซึ่งแปลความหมายค่าสหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าระหว่าง 0.90 - 1.00 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

ค่าระหว่าง 0.70 - 0.90 บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ในระดับสูง

ค่าระหว่าง 0.50 - 0.70 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ค่าระหว่าง 0.30 - 0.50 บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ค่าระหว่าง 0.00 – 0.30 แสดงถึงความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก

2) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อทดสอบปัจจัยของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม และเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของปัจจัยการควบคุมภายในและทักษะวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน ของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน

ตัวแปร	ด้านความถูกต้องและครบถ้วน		
	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		8.814	0.000
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	0.139	1.957	0.052
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	0.031	0.424	0.672
3. ด้านกิจกรรมควบคุม	-0.022	-0.257	0.797
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	0.290	3.758	0.000**
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	0.550	0.696	0.488

N = 184, R = 0.518, R² = 0.268, F = 13.052, Sig = 0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน พบว่า ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านกิจกรรมควบคุม ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผล
กระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ

ตัวแปร	ด้านความเชื่อถือ		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		6.730	0.000
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	0.030	0.370	0.712
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	0.048	0.569	0.570
3. ด้านกิจกรรมควบคุม	0.077	0.786	0.433
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	0.275	3.126	0.002**
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	0.121	1.340	0.182
N = 184, R = 0.537, R ² = 0.289, F = 14.437, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ พบว่า
ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านกิจกรรมควบคุมด้านการประเมินความเสี่ยง และด้านสภาพแวดล้อม
การควบคุม ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา
ของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผล
กระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา

ตัวแปร	ด้านความทันต่อเวลา		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		7.478	0.000
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	0.125	1.751	0.082
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	0.080	1.082	0.281
3. ด้านกิจกรรมควบคุม	0.092	0.058	0.291
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	0.268	3.450	0.001**
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	0.008	0.105	0.917
N = 184, R = 0.580, R ² = 0.336, F = 18.011, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา
พบว่า ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ในขณะที่ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน

ตัวแปร	ด้านคุณภาพของงาน		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		8.028	0.000
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	0.162	2.041	0.043*
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	0.051	0.612	0.541
3. ด้านกิจกรรมควบคุม	-0.042	-0.437	0.663
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	0.324	3.739	0.000**
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	-0.022	-0.242	0.809
N= 184, R = 0.466, R ² = 0.217, F = 9.860, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ปัจจัยการควบคุมภายในส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงานพบว่า ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมควบคุม และด้านการติดตามและประเมินผล ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน

สมมติฐานที่ 5 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วนของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน

ตัวแปร	ด้านความถูกต้องและครบถ้วน		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		6.425	0.000
1. ด้านทักษะทางปัญญา	-0.019	-0.272	0.786
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน	0.219	2.728	0.007**
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	0.011	0.144	0.885
4. ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร	0.330	4.117	0.000**
5. ด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ	0.084	1.189	0.236
N= 184, R = 0.622, R ² = 0.387, F = 22.441, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน พบว่า ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร และด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความถูกต้องและครบถ้วน

สมมติฐานที่ 6 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ

ตัวแปร	ด้านความเชื่อถือ		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		2.803	0.006
1. ด้านทักษะทางปัญญา	0.106	1.489	0.138
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน	0.202	2.425	0.016*
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	0.028	0.352	0.726
4. ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร	0.247	2.970	0.003**
5. ด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ	0.250	3.426	0.001**
N= 184, R = 0.710, R ² = 0.504, F = 36.169, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ พบว่าด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ และด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านความเชื่อถือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความเชื่อถือ

สมมติฐานที่ 7 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลาของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา

ตัวแปร	ด้านความทันต่อเวลา		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		4.482	0.000
1. ด้านทักษะทางปัญญา	0.033	0.480	0.632
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน	0.213	2.610	0.010**
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	0.170	2.213	0.028*
4. ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร	0.174	2.144	0.033*
5. ด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ	0.147	2.053	0.042*
N = 184, R = 0.658, R ² = 0.433, F = 27.205, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา พบว่าด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร และด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านทักษะทางปัญญา ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านความทันต่อเวลา

สมมติฐานที่ 8 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีภายใต้หน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานระหว่าง ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงาน

ตัวแปร	ด้านคุณภาพของงาน		
	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)		5.129	0.000
1. ด้านทักษะทางปัญญา	-0.110	-3.517	0.131
2. ด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน	0.149	1.765	0.079
3. ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	0.200	2.515	0.013*
4. ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร	0.376	4.454	0.000**
5. ด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ	0.067	0.902	0.368
N = 184, R = 0.649, R ² = 0.421, F = 25.842, Sig = 0.000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ทักษะวิชาชีพบัญชีส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ด้านคุณภาพของงานพบว่า ด้านทักษะทางปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้านทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ ไม่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน

การอภิปรายผล

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 – 4 พบว่า ปัจจัยการควบคุมภายในมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานในทุกมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านความถูกต้อง ความเชื่อถือ ความทันต่อเวลา และคุณภาพของงาน ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นว่า แม้องค์ประกอบของการควบคุมภายในจะมีหลายด้าน แต่ในบริบทของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง ซึ่งเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันสูง การควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างแม่นยำและตรวจสอบได้ เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปัจจัยด้านสารสนเทศและการสื่อสาร มีความโดดเด่นมากกว่าด้านอื่น อาจเป็นเพราะลักษณะงานของหน่วยงานต้องรายงานข้อมูลที่ต้องถูกต้องและทันทั่วถึงต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในทางการเมือง ความล่าช้าหรือผิดพลาดเพียงเล็กน้อยอาจกระทบต่อทิศทางนโยบายหรือภาพลักษณ์ขององค์กร นอกจากนี้ การทำงานในบริบทที่ประชาชนและสื่อจับตามอง ยังทำให้ความโปร่งใสกลายเป็นวัฒนธรรมที่ต้องยึดถือ การมีระบบสื่อสารที่ดีจึงไม่เพียงส่งเสริมประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างความไว้วางใจภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนศักดิ์ กุศลสร้าง (2564) ได้ศึกษาปัจจัยด้านการควบคุมภายในที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชีและผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของประเทศไทยโดยมุ่งหวังที่จะประเมินการปฏิบัติตามแนวทาง COSO ซึ่งเป็นมาตรฐานการควบคุมภายในที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม และการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยลดความเสี่ยงจากความผิดพลาด นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีอยู่ในระดับสูง โดยมีจุดเด่นที่ด้านคุณภาพของงาน มาตรฐาน

ความน่าเชื่อถือ ความตรงต่อเวลา และความคุ้มค่า ขณะเดียวกัน ผลการดำเนินงานขององค์กรก็แสดงให้เห็นว่าการมีระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็ง ส่งผลต่อการวางแผนที่มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาวขององค์กรอย่างชัดเจน และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภินิหาร จัปประยงค์ และคณะ (2567) ได้ดำเนินการศึกษาปัจจัยด้านการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อประสิทธิภาพ ได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศทางการบัญชี สภาพแวดล้อมการทำงาน และแรงจูงใจในงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงการสนับสนุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และจิตวิทยาองค์กรสำหรับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน พบว่าอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความตรงต่อเวลา ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานบัญชีภาครัฐ ผลการวิเคราะห์เพิ่มเติมแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจและเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อประสิทธิภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา มากแบน (2565) ได้ทำการวิจัยเพื่อตรวจสอบปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านการเงินและบัญชีภายในสำนักงานศาลยุติธรรม พบว่า ความรู้ความเข้าใจในงานบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญลำดับแรก รองลงมาคือ ประสบการณ์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความแม่นยำในการดำเนินงาน และยังพบว่า ทักษะการสื่อสาร ระบบสารสนเทศ และการสร้างปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กรก็เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ด้านประสิทธิภาพ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย การตรวจสอบได้ ความตรงต่อเวลา และคุณภาพของข้อมูลบัญชี โดยในการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ ทักษะความสามารถในการสื่อสาร และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเจ้าหน้าที่บัญชีในระบบราชการได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 – 8 ยังพบว่า การที่ทักษะทางวิชาชีพบัญชีส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคน ในการขับเคลื่อนภารกิจทางการเงินและบัญชีภายใต้ข้อจำกัดของระบบราชการ โดยเฉพาะในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจและการเบิกจ่ายงบประมาณ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ทางบัญชีที่ถูกต้อง มีความเข้าใจบริบทของหน่วยงาน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันต่อสถานการณ์ทักษะเชิงปัญญา และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีบทบาทสำคัญ เพราะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถแปรรูปข้อมูลที่ซับซ้อนให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง ยิ่งไปกว่านั้น ทักษะด้านจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ กลับกลายเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ข้อมูลทางการเงินและบัญชีมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นหัวใจของระบบราชการที่โปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ฤทธาภิวัฒน์ (2565) ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย ทักษะวิชาชีพบัญชีและบทบาทหน้าที่ของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ทักษะที่มีผลต่อประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ ทักษะทางสติปัญญา ทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะทาง ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะด้านการจัดการองค์กร ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความถูกต้อง ความครบถ้วน และความทันเวลาในการดำเนินงานด้านบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ บทบาทของนักบัญชีด้านการวางแผน การควบคุมและการตัดสินใจมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจที่มีอิทธิพลเด่นชัดที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมบทบาทเชิงรุกของนักบัญชีสามารถยกระดับคุณภาพการดำเนินงานภายในองค์กรได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวารุณี ฤทธิจักร และกุสุมา ดาพิทักษ์ (2566) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของบุคลากรในสายงานการเงินและบัญชี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติงานมีระดับสมรรถนะและแรงจูงใจในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านความรู้ ทักษะ ปฏิสัมพันธ์ จริยธรรม และทัศนคติ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานในส่วนของแรงจูงใจ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความสำเร็จในงาน ความยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน และโอกาสในการเจริญเติบโต ซึ่งล้วนแต่ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการทำงานอย่างมีคุณภาพ และพัฒนานโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ คิงคำ (2564) ศึกษาถึงอิทธิพลของทักษะทางวิชาชีพและจรรยาบรรณต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางวิชาชีพ เช่น ทักษะเชิงปัญญา การคิดวิเคราะห์ และการใช้เทคโนโลยี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานในด้านจรรยาบรรณ พบว่า ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความรับผิดชอบ เป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมความน่าเชื่อถือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพสูง โดยเฉพาะในด้านคุณภาพของงานที่อยู่ในระดับมากมีความเชื่อมโยงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จในวิชาชีพบัญชีไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงจริยธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของความไว้วางใจในวิชาชีพด้วย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้เสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ทำนายแนวคิดดั้งเดิมของกรอบ COSO โดยพบว่า ในบริบทของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง องค์ประกอบ “สารสนเทศและการสื่อสาร” ทำหน้าที่เป็น “ปัจจัยหลัก” (keystone factor) ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในทุกด้าน มากกว่าการเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของการควบคุมภายใน การลงทุนพัฒนาในด้านนี้จึงให้ผลตอบแทนสูงกว่าการมุ่งเน้นกิจกรรมการควบคุมแบบเดิม นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะทางเทคนิคเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในบริบทดังกล่าว “ทักษะการสื่อสาร” กลับมีบทบาทสำคัญไม่น้อยไปกว่า โดยนักบัญชีต้องสามารถถ่ายทอดข้อมูลการเงินที่ซับซ้อนให้ผู้บริหารฝ่ายการเมืองเข้าใจได้อย่างชัดเจนและทันท่วงที่สุดท้าย งานวิจัยได้เสนอการบูรณาการการควบคุมภายในร่วมกับทักษะวิชาชีพบัญชี โดยเฉพาะทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นในภาครัฐ เช่น ความรู้ด้านระเบียบการคลัง การจัดทำรายงานที่โปร่งใส และการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล พร้อมทั้งเสนอกรอบแนวคิดเชิงประยุกต์ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการเงินและบัญชีได้อย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (policy implications) ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานสนับสนุนภารกิจฝ่ายการเมือง ควรจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถรวบรวมและนำเสนอข้อมูลทางการเงินได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และโปร่งใส เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในทุกมิติสูงสุด นอกจากนี้ ควรบูรณาการทักษะการสื่อสารเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงาน และใช้เป็นตัวชี้วัดสำคัญในการพิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนตำแหน่ง เพื่อส่งเสริมสมรรถนะในการถ่ายทอดข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ (managerial implications) หน่วยงานควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ในหัวข้อ “การสื่อสารข้อมูลทางการเงินที่ซับซ้อนสำหรับผู้บริหาร” โดยเน้นการฝึกฝนผ่านการจำลองสถานการณ์ (roleplaying) เพื่อให้บุคลากรด้านการเงินและบัญชีสามารถถ่ายทอดข้อมูลสำคัญไปยังฝ่ายการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2562). *แนวปฏิบัติระบบการควบคุมภายในภาคราชการ*. สำนักบัญชีและตรวจสอบภายใน กระทรวงการคลัง.
- กลุ่มงานตรวจสอบภายใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *แนวทางการปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน*. สืบค้น 21 มกราคม 2568 จาก https://old.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/parliament_parcy/ewtd_dl_link.php?nid=22299&filename=gennews_section9.
- ชุติมา มากแบน. (2565). ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานการเงินและบัญชีของสำนักงาน ศาลยุติธรรม. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธนศักดิ์ กุศลสร้าง. (2564). ปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี และผลการดำเนินงานขององค์กรในภาคตะวันตกของประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วิรัตน์ กฤษฎาวิวัฒน์. (2565). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีและบทบาทหน้าที่ของนักบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของนักบัญชีในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วรุณี ฤทธิขจร และกุสุมา คำพิทักษ์. (2566). สมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 5(1), 45-58.
- ศานิตา บุญคง และดารณี เอื้อชนะจิต. (2565). ทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่ส่งผลต่อความเชี่ยวชาญของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี. *วารสาร มทร.อีสาน ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 9(2), 94-108.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2559). *แนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในและการประเมินผลการควบคุมภายใน*. สืบค้น 19 มกราคม 2568 จาก <https://www.audit.go.th/th/document/แนวทางการจัดวางระบบการควบคุมภายในและการประเมินผลการควบคุมภายใน>.
- สมใจ ลักษณะ. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุวรรณา คิงคำ. (2564). อิทธิพลของทักษะทางวิชาชีพและจรรยาบรรณที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักบัญชีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อภินิหาร จับประยงค์, ปานฉัตร อาการักษ์ และอรรธรณ เชื้อเมืองพาน. (2567). ปัจจัยการปฏิบัติงานการเงินและบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือ. *วารสารบัญชีปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 9(1), 227 – 246.
- Aaker, D. A., Kumar, V., & Day, G. S. (2001). *Marketing research* (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2013). *Internal control–Integrated framework: Executive summary*. American Institute of Certified Public Accountants. <https://www.acegi.org/coso-2013-internal-control-integrated-framework-executive-summary.pdf/>

**ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยใช้สิทธิตามมาตรการ
ลดหย่อนภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ**
**Factors affecting personal income tax planning toward the use of tax
allowances to support domestic tourism**

เบญจมาศ เร่มศรี^{1*}, กาญจนา พรสมฤทธิสกุล²
 Benjamas Remsri^{1*}, Kanjana Phonsumlissakul²

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต (ข้อมูลและการวิเคราะห์) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ภาควิชาบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹Master of Accountancy Program (Data and Analytics), Faculty of Business Administration,
Kasetsart University

²Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

*Corresponding author's e-mail: benjamasremstri@gmail.com^{1*}, fbuskap@ku.ac.th²

Received: June 16, 2025

Revised: June 30, 2025

Accepted: July 09, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยใช้สิทธิมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคลธรรมดาที่คาดว่าจะใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีจำนวน 250,000 ราย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เสียภาษีจำนวน 419 คน โดยมีผู้ใช้สิทธิจำนวน 175 คน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า เพศและความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อน กล่าวคือ เพศหญิงมีแนวโน้มการใช้สิทธิน้อยกว่าเพศชายและผู้ที่มีความรู้ทั่วไปด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามากกว่ามีแนวโน้มจะใช้สิทธิลดหย่อนน้อยกว่า ในขณะที่ระดับการศึกษาและทัศนคติของผู้เสียภาษี มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการใช้สิทธิ กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มการใช้สิทธิมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า อีกทั้งผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเสียภาษีมีแนวโน้มใช้สิทธิมากกว่าผู้ที่ทัศนคติเชิงลบต่อการเสียภาษี นอกจากนี้ ผลการศึกษาเฉพาะ

กลุ่มผู้ใช้สิทธิยังพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และแหล่งเงินได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนเงินในการใช้สิทธิลดหย่อนภาษี ในทางตรงกันข้าม รายได้ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนเงินที่ใช้สิทธิ ผลการศึกษานี้มีประโยชน์ในการสนับสนุนการกำหนด นโยบายภาษีให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษี โดยเฉพาะการสื่อสารสิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างชัดเจน เพื่อเพิ่มความเข้าใจและการใช้สิทธิอย่างถูกต้องของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดมาตรการ สนับสนุนการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี, สิทธิลดหย่อนภาษี, การท่องเที่ยวเมืองรอง, ความรู้ด้านภาษี, ทัศนคติทางภาษี

Abstract

This research aims to examine the factors influencing personal income tax planning through the utilization of tax deduction measures designed to promote domestic tourism. The population in this study comprises approximately 250,000 individual taxpayers expected to benefit from the tax incentives. The sample includes 419 taxpayers, among whom 175 have used the tax deduction measure. Data were analyzed using inferential statistical methods, including correlation analysis, logistic regression, and multiple regression. The results reveal that gender and general knowledge of personal income tax are negatively associated with the use of the tax deduction measure. Specifically, females are less likely to utilize the benefit compared to males, and individuals with greater general tax knowledge are also less likely to claim the deduction. In contrast, education level and positive taxpayer attitudes are positively associated with the use of the measure-taxpayers with higher education and a more positive attitude toward tax compliance are more likely to use the deduction than those with lower education levels or negative attitudes. Furthermore, among those who used the tax benefit, age, education level, and source of income are positively related to the amount of deduction claimed, whereas monthly income is negatively related. These findings provide valuable insights for designing tax policies that align with taxpayer behavior, particularly in developing effective communication strategies to improve understanding and proper utilization of tax benefits. The results also support relevant agencies in promoting the use of tax incentives to sustainably stimulate domestic tourism in the future.

Keywords: tax planning, tax deduction rights, secondary city tourism, tax knowledge, tax attitudes

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย โดยส่งผลต่อการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดที่ยังขาดการพัฒนา รัฐบาล จึงได้กำหนดเป้าหมายให้รายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศมีสัดส่วนไม่น้อยกว่า 40% ของรายได้รวมจากการท่องเที่ยวทั้งหมด และมีบทบาทสนับสนุนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ไม่น้อยกว่า 25% ภายในปี พ.ศ. 2570 (กระทรวงการคลัง, 2567) หนึ่งในมาตรการที่สำคัญของรัฐบาลในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ การใช้มาตรการภาษี

เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ โดยอนุญาตให้บุคคลธรรมดาใช้จ่ายจากการเดินทางและที่พักในจังหวัดท่องเที่ยว รongมาหักลดหย่อนภาษีเงินได้สูงสุดไม่เกิน 15,000 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของนโยบายภาษีในฐานะเครื่องมือ กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม แม้มาตรการดังกล่าวมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 แต่ยังคงพบว่า ประชาชนจำนวนไม่น้อยไม่ได้ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเชื่อมั่นต่อมาตรการของรัฐ ความสามารถในการเข้าถึง เทคโนโลยีดิจิทัล หรือแม้กระทั่งทัศนคติส่วนบุคคลต่อการวางแผนภาษีและการเสียภาษี (ชนินฐา นิลรัตนานนท์, 2567; ญัฐพัชร อภิวัฒน์ไพศาล, 2564) นอกจากนี้ ปัจจัยพื้นฐาน เช่น เพศ อายุ รายได้ แหล่งเงินได้ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ก็มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมด้านภาษีในลักษณะที่แตกต่างกัน และควรได้รับการพิจารณาอย่างเป็นระบบ การวางแผน ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในบริบทของมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ จึงไม่ได้เป็นเพียง การคำนวณภาระภาษีตามกฎหมายเท่านั้น หากแต่เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของผู้เสียภาษีในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ภายใต้กรอบของสิทธิและหน้าที่ทางภาษี การวางแผนที่จะช่วยให้ผู้เสียภาษีสามารถเลือกใช้สิทธิประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายภาษีอากร ลดความเสี่ยงจากการตีความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพทางการเงินในระดับบุคคล ซึ่งในภาพรวมจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของนโยบายภาษีและการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวม

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยใช้ สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษี เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ โดยมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การใช้สิทธิลดหย่อนภาษีกับปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (โดยเฉพาะการท่องเที่ยว เมืองรอง) และทัศนคติในการวางแผนภาษี โดยผลการศึกษากลับมาเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายภาษีของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยช่วยให้สามารถออกแบบการสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษี ส่งเสริมความเข้าใจและการใช้สิทธิ ลดหย่อนภาษีอย่างถูกต้อง อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยใช้สิทธิตามมาตรการภาษี เพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยวในประเทศ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีตามมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในประเทศกับจำนวนเงินที่ใช้สิทธิลดหย่อนภาษีตามมาตรการดังกล่าว

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาโดยใช้สิทธิมาตรการภาษี เพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยวในประเทศ มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การวางแผนภาษี (tax planning)

Hoffman (1961) ได้คิดค้นทฤษฎีการวางแผนภาษีที่ชื่อว่า Hoffman's Tax Planning Theory คือ การวางแผน ภาษีอากร เป็นกระบวนการกำหนดแนวทางปฏิบัติทางการเงินล่วงหน้า เพื่อให้การเสียภาษีเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และ เป็นไปตามกฎหมายภาษีอากร โดยมุ่งเน้นให้ผู้เสียภาษีใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่กฎหมายกำหนดให้มากที่สุด เพื่อลดภาระ ภาษีอย่างถูกต้องโดยไม่ทุจริตหรือหลีกเลี่ยงภาษี ทั้งนี้การวางแผนภาษีอากรเป็นแนวทางที่ช่วยให้ทั้งบุคคลและธุรกิจสามารถ ลดภาระภาษีได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งบริหารจัดการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎี การตัดสินใจทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งชี้ว่า ผู้เสียภาษีมีแนวโน้มเลือกแนวทางที่ให้ประโยชน์สูงสุดในกรอบที่ถูกต้องตามกฎหมาย

งานวิจัยในอดีตพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนภาษี ได้แก่ ระดับรายได้มีผลต่อการวางแผนภาษี ผู้มีรายได้สูงมักให้ความสำคัญกับการบริหารภาษีมากกว่า ความรู้ทางภาษีในระดับสูงมีผลต่อการวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพ และทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติตามภาษีและการวางแผนภาษี (ณัฐภัทร มีไพญลย์สกุล, 2563)

2. การวางแผนภาษีด้วยการใช้สิทธิลดหย่อนตามมาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ

การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสามารถดำเนินการได้ผ่านการใช้สิทธิลดหย่อนตามมาตรการของรัฐ ซึ่งหนึ่งในมาตรการสำคัญที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ คือ “มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศสำหรับบุคคลธรรมดา” โดยเฉพาะในช่วงนอกฤดูท่องเที่ยว (low season) ซึ่งมีเป้าหมาย เพื่อกระจายรายได้สู่เมืองรองและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น

มาตรการดังกล่าวอนุญาตให้ผู้มีเงินได้สามารถนำ “ค่าใช้จ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดท่องเที่ยวรอง” มาหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 15,000 บาท ภายในช่วงวันที่ 1 พฤษภาคม ถึง 30 พฤศจิกายน 2567 ซึ่งครอบคลุมค่าบริการที่จ่ายให้แก่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ค่าที่พักในโรงแรม โฮมสเตย์ไทย หรือสถานที่พักที่ไม่ใช่โรงแรม ทั้งนี้ การใช้สิทธิลดหย่อนจะต้องมีหลักฐานประกอบเป็นใบกำกับภาษีแบบเต็มรูปแบบตามมาตรา 86/4 แห่งประมวลรัษฎากร ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ e-Tax Invoice & e-Receipt เท่านั้น

มาตรการดังกล่าวนับเป็นหนึ่งในแนวทางการวางแผนภาษีที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีเงินได้ที่มีพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวหรือเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่เมืองรอง ซึ่งนอกจากจะได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีแล้วยังมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ทั้งนี้รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายให้การท่องเที่ยวภายในประเทศมีส่วนรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของรายได้รวมจากการท่องเที่ยว และมีบทบาทในการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ถึงร้อยละ 25 ภายในปี พ.ศ. 2570

มาตรการนี้จึงเป็นทั้งเครื่องมือทางภาษีที่สามารถนำไปสู่การวางแผนภาษีอย่างมีระบบ และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นและระดับประเทศอย่างยั่งยืน

3. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีที่จัดเก็บจากรายได้ของบุคคลธรรมดาตามที่กำหนดในประมวลรัษฎากร มาตรา 40 โดยใช้อัตราก้าวหน้า (progressive tax rate) ซึ่งปรับตามระดับเงินได้สุทธิ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และจัดสรรภาระภาษีตามความสามารถของผู้มีรายได้ (กรมสรรพากร, 2563) ผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีต่อกรมสรรพากร การปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงจากบทลงโทษทางภาษี และสนับสนุนระบบภาษีให้มีเสถียรภาพ รวมถึงเป็นการส่งเสริมการวางแผนการเงินและการจัดการรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รายได้ที่ต้องนำมาคำนวณภาษีตามกฎหมาย แบ่งออกเป็น 8 ประเภทตามมาตรา 40 ซึ่งจัดกลุ่มตามลักษณะของรายได้และอาชีพ เพื่อให้การคำนวณภาษีมีความเหมาะสมและยุติธรรม สำหรับการลดหย่อนภาษี เป็นสิทธิที่กฎหมายให้แก่ผู้มีรายได้เพื่อลดภาระภาษี และส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ค่าลดหย่อนส่วนตัวและครอบครัว 2) ประกันสุขภาพและประกันชีวิต 3) เงินออมและกองทุนเพื่อเกษียณ 4) เงินบริจาคทั่วไปและพิเศษ และ 5) มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เช่น มาตรการท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งการใช้สิทธิลดหย่อนในแต่ละกลุ่มจะมีเพดานและเงื่อนไขเฉพาะตามที่กฎหมายกำหนด (กรมสรรพากร, 2567)

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติการเสียภาษี

ทัศนคติของบุคคลธรรมดาที่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการเสียภาษี โดยทัศนคติที่ดีสามารถส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีอย่างสมัครใจ ทัศนคติเกิดจากทั้งประสบการณ์ตรง (direct experience) และประสบการณ์โดยอ้อม (indirect experience) รวมถึงค่านิยมส่วนบุคคล ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ในเชิงบวกหรือลบต่อการเสียภาษี การเข้าใจทัศนคติของประชาชน

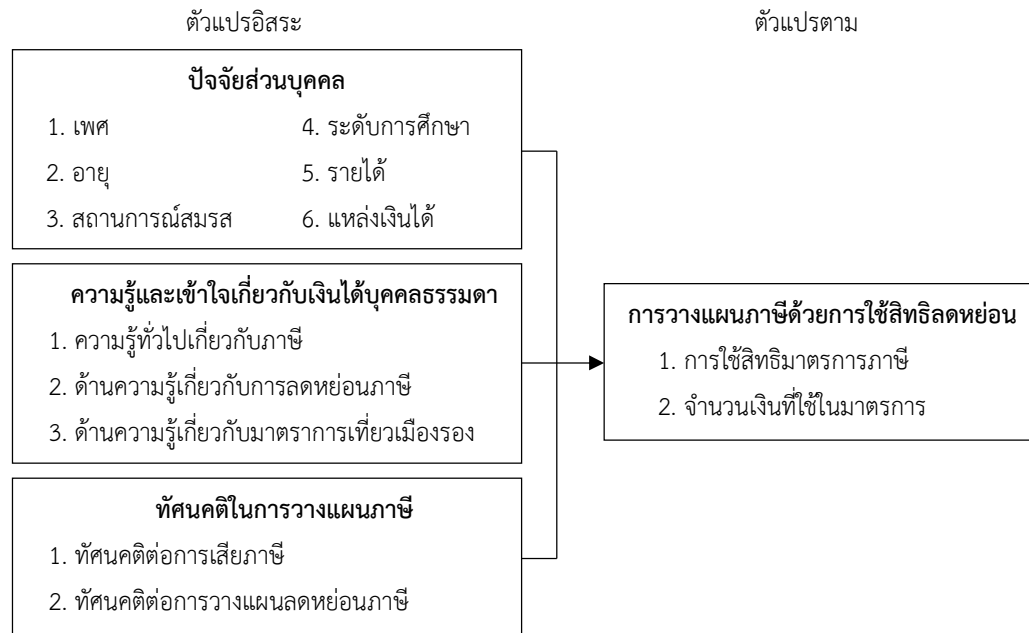
ต่อการเสียภาษี จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบภาษีให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เช่น มาตรการลดหย่อนภาษีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ

แนวคิดของ Smith (1776) เรื่องหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี ได้แก่ 1) ความยุติธรรม หมายถึง ทุกคนใช้สิทธิภาษีได้เท่าเทียม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ 2) ความแน่นอน หมายถึง ความชัดเจนของกฎหมาย ผู้เสียภาษีรู้สิทธิและใช้ได้ถูกต้อง 3) ความสะดวก หมายถึง ระบบภาษีใช้งานง่าย ลดภาระ เพิ่มการใช้สิทธิ 4) ความประหยัด หมายถึง มาตรการภาษีคุ้มค่า ต้นทุนต่ำ ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ประเมินความเหมาะสมของมาตรการภาษี เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิได้ง่ายและสนับสนุนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้ มีความสำคัญในการวางรากฐานทางทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การวางแผนภาษีของบุคคลธรรมดา โดยเฉพาะในบริบทของการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของความรู้ภาษี ทักษะคิด และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้สิทธิ องค์ความรู้จากทฤษฎีของ Hoffman (1961) แนวคิดการจัดเก็บภาษีของ Smith (1776) และกรอบกฎหมายภาษีของไทย เป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เสียภาษี และช่วยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบททางนโยบายปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนภาษีส่วนบุคคลถือเป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในบริบทของการจัดการการเงินของครัวเรือน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลากหลายปัจจัย หนึ่งในกลุ่มปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล อาทิ เพศ อายุ และสถานะสมรส ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติ ภาระภาษี และเป้าหมายทางการเงินที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ระดับการศึกษาและรายได้ยังบ่งชี้ถึงความสามารถในการทำความเข้าใจกฎหมายภาษีและแรงจูงใจในการวางแผนภาษีของผู้เสียภาษีอย่างมีนัยสำคัญ อีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวางแผนภาษีโดยการใช้สิทธิลดหย่อน คือ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเฉพาะความรู้เรื่องสิทธิลดหย่อนภาษี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถใช้ประโยชน์จากมาตรการทางภาษีได้อย่างเต็มที่ ควบคู่ไปกับทัศนคติที่ดีต่อการวางแผนภาษี ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนให้บุคคลแสวงหาข้อมูลและดำเนินการจัดการภาษีของตนอย่างแข็งขัน กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคคลธรรมดาที่คาดว่าจะใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีจำนวน 250,000 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตาม Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (random sampling) โดยการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 419 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น โดยอิงจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในบริบทของมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและประยุกต์เนื้อหาแบบสอบถามจากแหล่งข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ การพัฒนาแบบสอบถามอ้างอิงจากงานวิจัยของชนิษฐา นิลรัตนานนท์ (2567) ได้ศึกษาผลกระทบของความรู้ในสิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้ที่มีต่อประสิทธิภาพการวางแผนภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และงานวิจัยของณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล (2564) ซึ่งศึกษาพฤติกรรมทางภาษี ปัญหาการเสียภาษี และการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพื่อสร้างข้อคำถามที่สามารถสะท้อนระดับความรู้ของผู้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 2 ส่วนความรู้เกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ทั่วไป 2) ความรู้ด้านการลดหย่อนภาษี และ 3) ความรู้ด้านมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนที่ 3 ทัศนคติในการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แบ่งเป็น 1) ทัศนคติต่อการเสียภาษี และ 2) ทัศนคติการวางแผนลดหย่อนภาษี ส่วนที่ 4 การใช้สิทธิลดหย่อนภาษี แบ่งเป็น 1) ใช้/ไม่ใช้ สิทธิ

มาตรการลดหย่อนภาษี 2) จำนวนเงินที่ใช้สิทธิลดหย่อนภาษี แบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ โดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกเพียงคำตอบเดียวในการประเมินแต่ละข้อ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษีและระเบียบวิธีวิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์อยู่ในระดับยอมรับได้ มีค่าระหว่าง 0.841 – 0.963 ระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ที่ 0.937 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 จึงสรุปได้ว่า เครื่องมือมีความเที่ยงและเชื่อถือได้เพียงพอสำหรับการศึกษานี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form ทั้งนี้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจนก่อนการตอบแบบสอบถาม และผู้ตอบแบบสอบถามให้ความยินยอมก่อนเริ่มตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งดำเนินการรักษาความลับของข้อมูลตามหลักจริยธรรมในการวิจัยอย่างเคร่งครัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยใช้ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก และการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยการใช้สถิติมาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	124	28.6
	หญิง	295	70.4
อายุ	20-30 ปี	164	37.8
	31-40 ปี	156	35.9
	41-50 ปี	70	16.1
	51-60 ปี	20	4.6
	61 ปี ขึ้นไป	9	2.1
สถานภาพสมรส	โสด	292	67.3
	สมรส	127	29.3
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	27	6.2
	ปริญญาตรี	272	62.7
	ปริญญาโท	106	24.4
	ปริญญาเอก	14	3.2
รายได้	0 – 15,000	19	4.5
	15,000 – 30,000	219	52.3
	30,001 – 60,000	128	30.5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	60,000 – 100,000	35	8.4
	มากกว่า 100,000 บาท	18	4.3
แหล่งเงินได้	รายได้จาก 1 แหล่ง	338	77.9
	รายได้จากมากกว่า 1 แหล่ง	81	18.7
การใช้สิทธิ	ไม่ใช้สิทธิ	244	58.2
	ใช้สิทธิ	175	41.8

จากตารางที่ 1 ผลศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 419 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.4 กลุ่มอายุที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือช่วง 20 – 30 ปี สถานภาพสมรสส่วนใหญ่โสด คิดเป็นร้อยละ 67.3 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี รายได้รายเดือนอยู่ในช่วง 15,001 – 30,000 บาท และส่วนใหญ่มีแหล่งเงินได้เพียงแหล่งเดียว คิดเป็นร้อยละ 77.9 โดยผู้ตอบแบบสอบถามใช้สิทธิลดหย่อนภาษี คิดเป็นร้อยละ 41.8 ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช้สิทธิ คิดเป็นร้อยละ 58.2

ตารางที่ 2 คำจำกัดความของตัวแปรและการวัด

ตัวแปร	คำจำกัดความและการวัดผล
TAX_PLAN-1	การใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนกำหนดให้ 1 = ใช้สิทธิ, 0 = ไม่ใช้สิทธิ
TAX_PLAN-2	จำนวนเงินที่ใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษี โดยที่ 1 = 0 - 5000, 2 = 5001 - 10000, 3 = 10001 - 15000, 4 = มากกว่า 15000
SEX	เพศของผู้ตอบแบบสอบถามโดยที่ 0 = ผู้ชาย, 1 = ผู้หญิง
AGE	ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยที่ 1 = 20 - 30 ปี, 2 = 31 - 40 ปี, 3 = 41 - 50 ปี, 4 = 51 - 60 ปี และ 5 = 61 ปีขึ้นไป
MAR	สถานภาพการสมรส โดย 0 = โสด, 1 = สมรส
EDU	ระดับการศึกษา โดยที่ 1 = ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี, 2 = ระดับปริญญาตรี, 3 = ระดับปริญญาโท, 4 = ปริญญาเอก
INC	รายได้ โดยที่ 1 = 0 - 15000, 2 = 15000 - 30000, 3 = 30001 - 60000, 4 = 60001 - 100000, 5 = มากกว่า 100,000
INCSRC	แหล่งเงินได้ โดยที่ 0 = รายได้จาก 1 แหล่ง, 1 = รายได้จากมากกว่า 1 แหล่ง
TAX_GEN	วัดระดับความรู้ด้านภาษีทั่วไป 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด
TAX_DED	วัดระดับความรู้ด้านสิทธิลดหย่อน 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด
TAX_TOUR	วัดระดับความรู้เกี่ยวกับมาตรการภาษี 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด
ATT_TAX	วัดระดับทัศนคติต่อการเสียภาษี 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด
ATT_DED	วัดระดับทัศนคติต่อการวางแผนลดหย่อน 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด

การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation)

	SEX	AGE	MAR	EDU	INC	INC_ SRC	TAX_ GEN	TAX_ DED	TAX_ TOUR	ATT_ TAX	ATT_ DED	TAX_ PLAN-1
SEX	1											
AGE	-0.047	1										
MAR	-0.219**	0.635***	1									
EDU	0.061	0.169*	-0.029	1								
INC	-0.200**	0.466***	0.235**	0.462***	1							
INC_SRC	0.045	0.183*	-0.012	0.239**	0.067	1						
TAX_GEN	0.277***	0.147	-0.149*	0.233**	0.046	-0.051	1					
TAX_DED	0.286***	0.086	-0.183*	0.135	0.021	-0.070	0.883***	1				
TAX_TOUR	0.232**	0.155*	-0.091	0.179*	0.069	-0.029	0.793***	0.809***	1			
ATT_TAX	0.254***	0.265***	0.014	0.303***	0.215**	-0.003	0.802***	0.812***	0.766***	1		
ATT_DED	0.199**	0.187*	-0.021	0.244**	0.145	-0.104	0.856***	0.852***	0.774***	0.786**	1	
TAX_PLAN-1	-0.140****	0.121**	0.073	0.221***	0.203***	-0.010	-0.084	-0.066	-0.078	0.048	-0.048	1

*, **, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ตามตารางที่ 3 พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมการวางแผนภาษี โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แสดงว่า เพศหญิงมีแนวโน้มวางแผนใช้สิทธิลดหย่อนภาษีน้อยกว่าเพศชาย และอายุ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการวางแผนภาษี โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ขณะที่ระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกเช่นกัน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 สะท้อนว่าผู้ที่มีอายุมาก การศึกษาสูง และรายได้สูงมีแนวโน้มวางแผนใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมากขึ้น

การวิจัยที่มีส่งผลกระทบต่อกรวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านการใช้สิทธิ

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการที่ 1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษี พบว่า มีปัจจัยสำคัญ 4 ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจใช้สิทธิลดหย่อนภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรเพศ (SEX) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.468 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ เพศหญิงมีแนวโน้มใช้สิทธิลดหย่อนภาษีน้อยกว่าเพศชาย ในขณะที่ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษี (TAX_GEN) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.450 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้ภาษีในภาพรวมมากขึ้นกลับมีแนวโน้มไม่ใช้สิทธิลดหย่อนดังกล่าว ในทางกลับกันระดับการศึกษา (EDU) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.647 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ เมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น โอกาสในการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีจะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และทัศนคติต่อการเสียภาษี (ATT_TAX) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.361 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเสียภาษีมีแนวโน้มจะใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมากกว่า ผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบ อย่างไรก็ตาม อายุ สถานภาพสมรส รายได้ แหล่งเงินได้ ความรู้เฉพาะทางเกี่ยวกับการลดหย่อน และทัศนคติต่อการวางแผนภาษี ไม่พบว่ามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิ

แบบจำลองสมการที่ 1 สมการถดถอยโลจิสติกของการเลือกใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษี สามารถเขียนได้ดังนี้

$$\text{TAX\_PLAN-1} = \beta_0 + \beta_1\text{SEX} + \beta_2\text{AGE} + \beta_3\text{MAR} + \beta_4\text{EDU} + \beta_5\text{INC} + \beta_6\text{INC\_SRC} + \beta_7\text{TAX\_GEN} + \beta_8\text{TAX\_DED} + \beta_9\text{TAX\_TOUR} + \beta_{10}\text{ATT\_TAX} + \beta_{11}\text{ATT\_DED} + \mathcal{E}$$

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (logistic regression analysis) ผ่านการใช้สิทธิ

ตัวแปร	b	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
เพศ (SEX)	-0.468	0.240	3.817	1	0.051*	0.626
อายุ (AGE)	0.087	0.160	0.294	1	0.588	1.090
สถานะสมรส (MAR)	-0.162	0.302	0.286	1	0.593	0.851
การศึกษา (EDU)	0.647	0.202	10.241	1	0.001***	1.911
รายได้ (INC)	0.238	0.151	2.485	1	0.115	1.269
แหล่งเงินได้ (INC_SRC)	-0.337	0.293	1.323	1	0.250	0.714
ความรู้ด้านภาษีทั่วไป (TAX_GEN)	-0.450	0.268	2.826	1	0.093*	0.638
ความรู้ด้านสิทธิลดหย่อน (TAX_DED)	0.105	0.303	0.119	1	0.730	1.110
ความรู้เกี่ยวกับมาตรการภาษี (TAX_TOUR)	-0.168	0.206	0.669	1	0.413	0.845
ทัศนคติต่อการเสียภาษี (ATT_TAX)	0.361	0.163	4.874	1	0.027**	1.434
ทัศนคติต่อการวางแผนลดหย่อน (ATT_DED)	-0.066	0.228	0.083	1	0.773	0.936

*, **, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการที่ 2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจำนวนเงินที่ใช้สิทธิตามมาตรการ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพล ได้แก่ อายุ (AGE) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.118 และนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มใช้จำนวนเงินลดหย่อนภาษีมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางการเงินและประสบการณ์ในการวางแผนภาษีมากกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษา (EDU) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.112 และนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีแนวโน้มใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมากกว่า เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจเงื่อนไขของมาตรการได้ดีกว่า แหล่งเงินได้ (INC_SRC) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ 0.186 และนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีแหล่งรายได้หลากหลายหรือมั่นคงมีแนวโน้มใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมากขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการวางแผนภาษีที่ดีกว่า และในทางกลับกัน รายได้ (INC) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ -0.151 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงลบ กล่าวคือ ผู้มีรายได้สูงมีแนวโน้มใช้จำนวนเงินลดหย่อนภาษีน้อยลง อาจเนื่องจากผู้เสียภาษีกลุ่มนี้เลือกการวางแผนภาษีผ่านมาตรการอื่นที่เหมาะสมและใช้สิทธิลดหย่อนในจำนวนเงินที่มากกว่า อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สถานะการสมรส ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษี ความรู้เฉพาะด้านลดหย่อนภาษี ความรู้เกี่ยวกับมาตรการภาษีเพื่อการท่องเที่ยว รวมถึงทัศนคติต่อการเสียภาษีและการวางแผนลดหย่อนภาษีกับจำนวนเงินที่ใช้สิทธิลดหย่อนตามมาตรการดังกล่าวในการวางแผนภาษี

แบบจำลองสมการที่ 2 สมการถดถอยพหุคูณของจำนวนเงินในการใช้สิทธิตามมาตรการลดหย่อนภาษี สามารถเขียนได้ดังนี้

$$\text{TAX\_PLAN-2} = \beta_0 + \beta_1\text{SEX} + \beta_2\text{AGE} + \beta_3\text{MAR} + \beta_4\text{EDU} + \beta_5\text{INC} + \beta_6\text{INC\_SRC} + \beta_7\text{TAX\_GEN} + \beta_8\text{TAX\_DED} + \beta_9\text{TAX\_TOUR} + \beta_{10}\text{ATT\_TAX} + \beta_{11}\text{ATT\_DED} + \varepsilon$$

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) ผ่านจำนวนเงินที่ใช้สิทธิ

ตัวแปร	b	Std. Error	t	Sig.
เพศ (SEX)	-0.021	0.085	-0.250	0.803
อายุ (AGE)	0.118	0.057	2.088	0.038**
สถานะสมรส (MAR)	-0.078	0.114	-0.687	0.493
การศึกษา (EDU)	0.112	0.068	1.652	0.100*
รายได้ (INC)	-0.151	0.056	-2.688	0.008***
แหล่งเงินได้ (INC_SRC)	0.186	0.103	1.815	0.071*
ความรู้ด้านภาษีทั่วไป (TAX_GEN)	-0.027	0.113	-0.234	0.815
ความรู้ด้านสิทธิลดหย่อน (TAX_DED)	0.068	0.111	0.616	0.539
ความรู้เกี่ยวกับมาตรการภาษี (TAX_TOUR)	0.024	0.076	0.314	0.754
ทัศนคติต่อการเสียภาษี (ATT_TAX)	0.007	0.072	0.095	0.925
ทัศนคติต่อการวางแผนลดหย่อน (ATT_DED)	-0.026	0.086	-0.303	0.762

*, **, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านการใช้สิทธิลดหย่อนภาษี ผลการศึกษานี้พบว่า เพศ ระดับการศึกษา ทัศนคติต่อการเสียภาษี และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับธนัฐภัทร มีไพญลย์สกุล (2563) ที่ระบุว่า ทัศนคติเชิงบวกส่งผลให้ผู้เสียภาษีมีแนวโน้มเข้าร่วมมาตรการของรัฐมากขึ้น ส่วนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาษีที่แสดงความสัมพันธ์เชิงลบกับการใช้สิทธิ โดยสรุป ผลการศึกษานี้มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจใช้สิทธิลดหย่อนภาษีอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมการใช้สิทธิผ่านมาตรการภาษี ควรคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละกลุ่มประชากร ทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ และโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ในการออกแบบนโยบายให้ตรงกับพฤติกรรมของผู้เสียภาษีในความเป็นจริง

การวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยจำนวนเงินที่ใช้สิทธิลดหย่อนภาษี ผลการศึกษาพบว่า อายุ รายได้ ระดับ การศึกษา และแหล่งเงินได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนเงินที่ใช้สิทธิลดหย่อนภาษีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญในการใช้สิทธิลดหย่อนทางภาษีเพื่อวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยผลการศึกษาคาดว่าจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายทางด้านภาษีให้ครอบคลุมและตรงตามความต้องการของ ผู้เสียภาษีอีกด้วย

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในมิติของพฤติกรรมการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเฉพาะในบริบทของการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีตามมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ผ่านการวิเคราะห์ตัวแปรพฤติกรรม 2 ระดับ ได้แก่ การตัดสินใจใช้สิทธิและ จำนวนเงินที่ใช้สิทธิ ซึ่งไม่เพียงสะท้อนรูปแบบการตอบสนองของผู้เสียภาษีต่อมาตรการของรัฐ แต่ยังเปิดเผยประเด็นเชิงพฤติกรรมและแรงจูงใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประการแรก งานวิจัยชี้ให้เห็นบทบาทของปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เช่น เพศและระดับการศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมใช้สิทธิ โดยเฉพาะผลการวิเคราะห์ พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มใช้สิทธิลดหย่อนน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งสะท้อนถึงบริบททางเศรษฐกิจและบทบาทในครัวเรือนที่แตกต่างกัน และสามารถต่อยอดสู่แนวทางการกำหนดนโยบายภาษีที่คำนึงถึงความหลากหลายทางเพศและบทบาททางสังคม (gender-sensitive tax policy)

ประการที่สอง งานวิจัยได้นำเสนอแง่มุมในทฤษฎีพฤติกรรมการปฏิบัติตามภาษี (behavioral tax compliance theory) ซึ่งมักเชื่อว่า ผู้มีความรู้ภาษีสูงจะสามารถใช้สิทธิทางภาษีได้ดีกว่า แต่จากผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ทางภาษีไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อจำนวนเงินที่ใช้สิทธิโดยตรงแสดงให้เห็นว่า ความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากมาตรการขาดแรงจูงใจเชิงนโยบาย เช่น ขอบเขตการลดหย่อนที่จำกัดหรือความยุ่งยากในกระบวนการใช้สิทธิ

ประการที่สาม งานวิจัยพบว่า ทักษะคิดของผู้เสียภาษีมีผลต่อพฤติกรรมการใช้สิทธิ โดยเฉพาะทักษะคิดเชิงลบต่อภาษี มีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนเงินที่ใช้สิทธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระบบภาษีกลับมีแนวโน้มใช้สิทธิในวงเงินที่สูงกว่า ซึ่งสะท้อนว่า การใช้สิทธิในมุมมองของกลุ่มนี้อาจเป็นการ “ชดเชย” หรือ “ลดภาระ” ภาษีมากกว่าจะเป็นผลจากความเข้าใจเชิงจริยธรรม องค์ความรู้ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนานโยบายสื่อสารภาษีที่เชื่อมโยงกับทัศนคติและคุณค่าทางสังคม

ท้ายที่สุด งานวิจัยนี้เสนอกรอบแนวคิดที่แยกการศึกษาพฤติกรรมการใช้สิทธิออกเป็น 2 มิติที่สำคัญ ได้แก่ การตัดสินใจใช้สิทธิ และจำนวนเงินที่ใช้สิทธิ ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เสียภาษีในเชิงลึกมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดมาตรการทางภาษีที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตอบสนองพฤติกรรมจริงในภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เพื่อตอบสนองความต้องการในการวางแผนภาษีของประชาชน และกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่การสร้างรายได้และเข้าถึงง่ายขึ้น เริ่มต้นด้วยการขยายระยะเวลาโครงการ เพื่อให้ผู้เสียภาษีมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการวางแผนการเดินทางและใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้อย่างรอบคอบ

1.2 เพื่อกระตุ้นกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลางถึงสูงให้มีส่วนร่วมมากขึ้น จึงต้องมีการเสนอเพิ่มวงเงินลดหย่อน ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดเม็ดเงินสู่เศรษฐกิจเมืองรอง โดยคำนึงถึงความหลากหลายของพฤติกรรมการบริโภคด้วยการขยายขอบเขตค่าใช้จ่ายที่ลดหย่อนได้ ให้ครอบคลุมกิจกรรมและบริการท่องเที่ยวที่กว้างขวางขึ้น ทำให้ผู้เสียภาษีมีทางเลือกในการวางแผนภาษีมากขึ้น

1.3 การพัฒนาระบบดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกในการวางแผนและใช้สิทธิ ลดขั้นตอนและความซับซ้อน ทำให้เข้าถึงมาตรการได้ง่ายและรวดเร็ว

1.4 การประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด เช่น เว็บไซต์ราชการ อินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอ จะช่วยสร้างความตระหนักรู้ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ทำให้มาตรการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนภาษีและสนับสนุนนโยบายรัฐ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพื่อให้นักวิจัยนำไปต่อยอดเพื่อศึกษามาตรการลดหย่อนอื่น ๆ ต่อไป โดยการวิจัยในอนาคตอาจศึกษาต่อยอดปัจจัยอื่น ๆ เช่น การขยายระยะเวลาและเพิ่มวงเงินลดหย่อน รวมถึงการขยายประเภทค่าใช้จ่ายที่สามารถนำมาลดหย่อนได้ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและดึงดูดผู้มีรายได้หลากหลาย

2.2 เพิ่มการวิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในการเข้าถึงสิทธิ และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2563). *คู่มือภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2563*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.rd.go.th/61904.html>.
- กรมสรรพากร. (2567). *คำถาม-คำตอบมาตรการภาษีเพื่อการท่องเที่ยว*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2567 จาก https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/lorchor/newsbanner/2024/6/PR12062567.pdf.
- กระทรวงการคลัง. (2567). *มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ*. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- ชนิฐา นิลรัตนานนท์. (2567). ผลกระทบของความรู้ในสิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้ที่มีต่อประสิทธิภาพการวางแผนภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. *วารสารการจัดการและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(2), 297–311.
- ณัฐพัชร์ อภิวัฒน์ไพศาล. (2564). พฤติกรรมทางภาษี ปัญหาการเสียภาษี และการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 8(1), 113–130.
- ณัฐภัทร มีโพธิ์สุกุล. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติด้านความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี: กรณีศึกษาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Hoffman, W. H. Jr. (1961). The theory of tax planning. *The Accounting Review*, 36(2), 274–281.
- Smith, A. (1776). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. London: W. Strahan and T. Cadell.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The impact of financial liquidity on the debt repayment ability of companies listed on the Stock Exchange of Thailand

ณัฐวรา จิตรเกตุ^{1*}, ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์²
Nutvara Jitkate^{1*}, Titaporn Sincharoonsak²

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Master of Accounting Program, Sripatum University

²School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: nutvara.272535@gmail.com^{1*}, titaporn.si@spu.ac.th²

Received: June 16, 2025

Revised: July 09, 2025

Accepted: July 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินรายงานประจำปี (56-1) ระหว่างปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 กลุ่มตัวอย่างเป็นอุตสาหกรรม จำนวน 8 กลุ่ม (ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินการธนาคาร) บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 241 บริษัท โดยทำการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ จากการวิเคราะห์ผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่อง ได้แก่ ระยะเวลาเก็บหนี้ (CP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: สภาพคล่องทางการเงิน, ความสามารถในการชำระหนี้, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This research aimed to examine the impact of financial liquidity on the debt repayment ability of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. Data were collected from annual financial statements (Form 56-1) spanning the years 2017 to 2021. The sample consisted of 241 listed companies across eight industry groups, excluding the financial and banking sector. Descriptive statistics including minimum, maximum, arithmetic mean, and standard deviation were employed, alongside inferential statistics such as correlation coefficient analysis and multiple regression analysis. The findings revealed that liquidity ratios, particularly the collection period (CP), had a positive influence on debt repayment ability. Additionally, the debt-to-equity ratio (DER) demonstrated a statistically significant relationship at the 0.05 level.

Keywords: financial illiquidity, debt repayment ability, Stock Exchange of Thailand

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายและรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากผลกระทบของปัจจัยภายนอก ได้แก่ วิกฤตเศรษฐกิจโลก การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความผันผวนของราคาน้ำมัน เงินเฟ้อที่เร่งตัว รวมถึงความไม่แน่นอนทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการทำงานของธุรกิจ โดยเฉพาะในเรื่องของความสามารถในการบริหารจัดการสภาพคล่อง ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่รอดในระยะสั้นของกิจการในบริษัทที่มีความไม่แน่นอนสูง กิจการจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ทางการเงินที่ชัดเจนและสามารถรับมือกับสภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพึ่งพิงเฉพาะรายได้หรือกำไรสุทธิ จึงไม่ใช่คำตอบของความมั่นคงทางธุรกิจอีกต่อไป หนึ่งในปัจจัยที่สามารถใช้ประเมินความมั่นคงของธุรกิจในระยะสั้นได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ อัตราส่วนสภาพคล่อง (liquidity ratios) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถของกิจการในการจัดการเงินทุนหมุนเวียน และความพร้อมในการชำระหนี้สินระยะสั้นได้อย่างทันท่วงที อัตราส่วนสภาพคล่องที่นิยมใช้วิเคราะห์ในทางบัญชีและการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (current ratio) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (quick ratio) อัตราส่วนเงินสด (cash ratio) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (receivable turnover) ระยะเวลาเก็บหนี้ (collection period) และอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการแปลงสินทรัพย์หมุนเวียนให้เป็นเงินสด เพื่อชำระหนี้หรือบริหารค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละวันของกิจการ (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น และฉันทกร จันทรสาส์น, 2565)

หากกิจการมีอัตราส่วนสภาพคล่องที่อยู่ในระดับเหมาะสม ย่อมสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ นักลงทุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ว่ากิจการสามารถดำเนินงานต่อไปได้โดยไม่ติดขัดทางการเงิน อีกทั้งยังช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาทางการเงินที่อาจนำไปสู่การผิดนัดชำระหนี้ การสูญเสียความน่าเชื่อถือ หรือแม้แต่การล้มละลายในระยะยาว ในทางกลับกัน หากกิจการมีสภาพคล่องต่ำกว่าระดับที่ปลอดภัย การบริหารเงินทุนหมุนเวียนจะกลายเป็นภาระสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานแล้ว ยังมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในการลงทุนหรือถอนทุน และส่งผลกระทบต่ออันดับเครดิตของกิจการอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใสและมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่เข้มงวด การบริหารสภาพคล่องให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นทั้งความจำเป็นและความรับผิดชอบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจาก

บริษัทจดทะเบียนเหล่านี้ มีบทบาทเป็นตัวแทนของภาคธุรกิจในสายตาของนักลงทุน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การมีสถานะทางการเงินที่แข็งแกร่ง ย่อมส่งผลให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนในระบบเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ในด้านการเงินและการบริหารสภาพคล่อง ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการดำรงอยู่ของกิจการในระยะสั้น ในภาวะที่ความไม่แน่นอนยังคงอยู่ในระดับสูง กิจการไม่เพียงแต่ต้องพิจารณากำไรหรือการเติบโตของรายได้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังต้องให้ความสำคัญกับความสามารถในการบริหารกระแสเงินสดและการจัดการหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถึงแม้บริษัทจะมีสินทรัพย์จำนวนมาก แต่หากไม่สามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เหล่านั้นให้เป็นเงินสดเพื่อชำระหนี้ในเวลาที่เหมาะสมได้ ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินและเสี่ยงต่อการล้มละลายได้ในที่สุด หนึ่งในตัวชี้วัดที่สำคัญของสถานะการเงินระยะสั้น คือ อัตราส่วนสภาพคล่อง ซึ่งบ่งบอกถึงความสามารถของกิจการในการใช้สินทรัพย์หมุนเวียนมาชำระหนี้สินระยะสั้น (ปวีณา แซ่จู และคณะ, 2567) อัตราส่วนเหล่านี้ถือเป็นตัวสะท้อนศักยภาพด้านสภาพคล่องที่สำคัญ โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งต้องรักษาภาพลักษณ์ทางการเงินที่ดีและมีความน่าเชื่อถือในสายตาของนักลงทุนอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม หากกิจการมีสภาพคล่องไม่เพียงพอ ย่อมเกิดความล่าช้าในการชำระหนี้ ส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินเพิ่มขึ้นจากดอกเบี้ยหรือค่าปรับ และอาจถูกจัดอันดับเครดิตในทางลบ หรือสูญเสียความเชื่อมั่นจากเจ้าหนี้และนักลงทุน ซึ่งอาจนำไปสู่การถอนทุน หรือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ ได้ยากขึ้น กิจการที่ไม่สามารถบริหารสภาพคล่องได้ดี จึงอยู่ในสถานะเสี่ยงต่อปัญหาทางการเงินมากกว่ากิจการที่มีอัตราสภาพคล่องสูงและมั่นคงการศึกษาประเด็นนี้จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นการพิจารณาว่า อัตราส่วนสภาพคล่องที่กิจการสามารถควบคุมและบริหารจัดการได้ในระดับหนึ่งนั้นส่งผลอย่างไรต่อความสามารถในการชำระหนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาเสถียรภาพขององค์กร โดยเฉพาะสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับประเทศ การมีข้อมูลและข้อวิเคราะห์ที่ชัดเจนในประเด็นนี้จะช่วยให้ทั้งผู้บริหาร นักลงทุน และผู้มีส่วนได้เสียสามารถประเมินความเสี่ยงทางการเงินของกิจการได้ดีขึ้น และนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ด้านการเงินที่เหมาะสม

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการค้นคว้าผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับแนวทางการปฏิบัติงานของบริษัท ผู้ลงทุนหน้าใหม่และผู้ลงทุนเดิม และทั้งนี้สภาพคล่องทางการเงินที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้จะเป็นเครื่องมือในการประเมินความอยู่รอดของบริษัทและการพบปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขให้ถูกจุดเพื่อให้บริษัทได้รับแนวทางในการใช้เพื่อการดำรงอยู่ของบริษัทไปพร้อมกับความมั่นใจของบริษัทในระยะยาว

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดการเงิน (financial market) คือ กลไกที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบทางการเงิน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้มีเงินออมกับผู้ที่ต้องการเงินทุน โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งระดมทุนเพื่อเปลี่ยนเงินออมให้เป็นการลงทุน ตลาดการเงินแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ตลาดแรก (primary market) เป็นตลาดที่ผู้ระดมทุนเสนอขายหลักทรัพย์แก่ผู้ลงทุนเป็นครั้งแรก เช่น การเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไป (IPO) โดยผู้ขายมักเป็นบริษัทที่ต้องการระดมทุน เพื่อขยายกิจการ 2) ตลาดรอง (secondary market) เป็นตลาดที่ใช้ซื้อขายหลักทรัพย์ที่ออกมาแล้ว โดยผู้ซื้อขายไม่ใช่ผู้ออกหลักทรัพย์โดยตรง แต่เป็นการเปลี่ยนมือระหว่างนักลงทุน เช่น การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ตลาดรองมีความสำคัญในการเพิ่ม

สภาพคล่องให้กับระบบการเงิน ช่วยให้ผู้ถือหลักทรัพย์สามารถเปลี่ยนสินทรัพย์เป็นเงินสดได้ง่ายขึ้น และยังส่งผลให้มีการระดมทุนในตลาดแรกอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเติบโตของภาคธุรกิจ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) เป็นตัวอย่างของตลาดรองที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2567)

แนวคิดเกี่ยวกับอัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน

ความหมายของสภาพคล่องของบริษัท (สุพิชญา โภาคา, 2565) เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้น อัตราส่วนนี้เป็นเครื่องชี้ฐานะทางการเงินระยะสั้นของธุรกิจ ถ้าอัตราส่วนนี้มีค่าสูง ยิ่งแสดงว่าบริษัทคล่องตัวมาก เจ้าหนี้ระยะสั้นจะให้ความสำคัญต่ออัตราส่วนนี้มาก เนื่องจากแสดงโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้ว่ามีอยู่มากหรือน้อยตามค่าอัตราส่วน

ความหมายของสภาพคล่องทางการเงินของกิจการ เป็นตัววัดสุขภาพทางการเงินของ กิจการว่าอ่อนแอหรือเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด (Amihud, 2002) และเป็นตัวชี้ให้ทราบถึงข้อบกพร่อง ความไม่มีประสิทธิภาพภายในของกิจการ กิจการที่มีสภาพคล่องที่ดีย่อมอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้ดีกว่ากิจการที่ขาดความสามารถในการชำระหนี้ (insolvency) (Boudt & Petitjean, 2014; Mazza, 2015)

ดังนั้น อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน (liquidity ratio) หมายถึง อัตราส่วนที่ใช้วัด สภาพคล่องในการดำเนินงานของกิจการว่ามีความสามารถในการชำระหนี้สินเมื่อถึงกำหนดชำระได้มากน้อยเพียงใด (ไพโรจน์ เย็นเสริม, 2551) อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (liquidity ratio) ใช้วิเคราะห์ความคล่องตัวทางการเงินในระยะสั้น แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารสภาพคล่องของธุรกิจสามารถเปลี่ยนสินทรัพย์ หมุนเวียนเป็นเงินสดได้เพียงพอและมีความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นที่เกิดจากการดำเนินงานได้ทันเวลา อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง (สุภาวรรณ สุจาร์, 2564) ประกอบด้วย 1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (current ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน เป็นอัตราส่วนที่จัดอยู่ในกลุ่มทางการเงินที่บอกถึงสภาพคล่องของกิจการ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนจะบอกว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนมากพอที่จะชำระหนี้สินระยะสั้นหรือไม่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน = $\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} / \text{หนี้สินหมุนเวียน} = (\text{เท่า})$ (บุญนาถ เกิดสินธุ์, 2554) 2) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (quick ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากสินทรัพย์หมุนเวียนที่ตัดสินค้าคงเหลือออกไป เนื่องจากสินค้าคงเหลือบางประเภทไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายในหนึ่งปีกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งจะบอกถึงความสามารถของกิจการในการชำระหนี้สินระยะสั้น อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว = $\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ} / \text{หนี้สินหมุนเวียน} = (\text{เท่า})$ (เพชร ชุมทรัพย์, 2554) 3) อัตราส่วนเงินสด (cash ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากเงินสด และรายการเทียบเท่าเงินสดกับหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งบอกถึงความสามารถของกิจการในการชำระหนี้ระยะสั้น โดยใช้เงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด อัตราส่วนเงินสด = $\text{เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด} / \text{หนี้สินหมุนเวียน} = (\text{เท่า})$ 4) อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ (receivable turnover) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากยอดขายเชื่อสุทธิกับลูกหนี้การค้าเฉลี่ย (ลูกหนี้การค้าต้นงวด + ลูกหนี้การค้า ปลายงวด / 2) ซึ่งบอกถึงว่า กิจการสามารถเก็บเงินจากการขายเชื่อได้เร็ว แต่หากอัตราที่สูงเกินไป อาจหมายถึงกิจการเข้มงวดในการให้เครดิตกับลูกค้ามากเกินไป ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ = $\text{ยอดขายเชื่อสุทธิ} / \text{ลูกหนี้เฉลี่ย} = (\text{ครั้ง})$ 5) ระยะเวลาเก็บหนี้ (collection period) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากจำนวนวันในหนึ่งปี (360 วันหรือ 365 วัน) กับอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ ซึ่งบอกถึงคุณภาพของลูกหนี้ประสิทธิภาพในการเรียกเก็บหนี้และนโยบายในการให้สินเชื่อทางธุรกิจ ผลการคำนวณต่ำจะแสดงถึงคุณภาพของลูกหนี้ที่สามารถชำระได้เร็ว ระยะเวลาเก็บหนี้ = $365 \text{ วันหรือ } 360 \text{ วัน} / \text{อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้} = (\text{วัน}) / (\text{ครั้ง})$ 6) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากต้นทุนขายกับสินค้าคงเหลือเฉลี่ย (สินค้าต้นงวด + สินค้าปลายงวด / 2) ซึ่งบอกถึงครั้งที่กิจการสามารถจำหน่ายสินค้าคงเหลือออกไปได้ หากอัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือสูง หมายความว่ากิจการสามารถขายสินค้าได้เร็ว แต่หากอัตราที่สูงเนื่องจากสินค้า

คงเหลือน้อยเกินไป จนทำให้สินค้าไม่พอขายและต้องสูญเสียลูกค้าไปในที่สุด อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ = ต้นทุนขาย / สินค้าคงเหลือเฉลี่ย = (ครั้ง) ดังนั้น อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงิน (liquidity ratio) เป็นตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงถึงความสามารถของกิจการในการบริหารเงินทุนหมุนเวียน เพื่อชำระหนี้สินระยะสั้น เช่น อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว และอัตราส่วนเงินสด (ไพโรจน์ เย็นเศรณี, 2551; สุภาวรรณ สุจารี, 2564) โดยอัตราส่วนที่สูงสะท้อนถึงความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ที่ถึงกำหนดได้ดีและทันเวลา (สุพิชญา โภคา, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับอัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้

อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (leverage ratio) หมายถึง อัตราส่วนที่ใช้แสดงถึงความสามารถในการบริหารหนี้สินของกิจการ (ณัชชา แจ่มนุช, 2559) หรือแสดงโครงสร้างเงินทุนของบริษัทและเป็นการวัดความเสี่ยงที่เกิดจากการกู้ยืมเงิน อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (leverage ratio) เป็นอัตราส่วนที่วัดโครงสร้างทางการเงินของกิจการว่ามีสัดส่วนหนี้สินเป็นกี่เท่าของทุน เพื่อแสดงประสิทธิภาพในการจ่ายชำระภาระเรื่องดอกเบี้ย รวมไปถึงประเมินความเสี่ยงที่อาจขาดสภาพคล่องได้ ทำให้กิจการไม่มั่นคง อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (สุภาวรรณ สุจารี, 2564) ประกอบด้วย 1) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากหนี้สินรวมกับส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงโครงสร้างเงินทุนของกิจการว่า สินทรัพย์ของกิจการมาจากการกู้ยืม หรือมาจากทุนของกิจการ ถ้าอัตราส่วนนี้สูงมีโอกาสที่กิจการจะไม่สามารถชำระดอกเบี้ยได้สูงตามไปด้วย เนื่องจากหนี้สินที่มากทำให้กิจการมีภาระผูกพันที่ต้องชำระดอกเบี้ยทุกงวดไม่ว่ากิจการนั้นจะกำไรหรือขาดทุน ซึ่งต่างจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่หากกิจการขาดทุนอาจจะพิจารณาไม่จ่ายเงินปันผลก็ได้ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างเงินทุนของบริษัทว่าเป็นการกู้ยืมหรือส่วนของผู้ถือหุ้นมากกว่ากัน ถ้าอัตราส่วนนี้สูงแสดงให้เห็นว่า บริษัทมีความเสี่ยงสูงเพราะมีภาระหนี้สินจากดอกเบี้ยจ่ายสูง (ศิริลักษณ์ มกรพันธ์, 2551) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น = หนี้สินรวม / ส่วนของผู้ถือหุ้น = (เท่า) หากผลลัพธ์ที่ได้มากกว่า 1 แสดงว่า กิจการมีการจัดหาเงินทุนจากการเป็นหนี้ ถ้าผลลัพธ์สูงมากอาจทำให้ไม่สามารถกู้เพิ่มได้ ถ้าหากต่ำกว่า 1 แสดงว่า กิจการมีการจัดหาเงินทุนด้วยหนี้ต่ำ (ณภักษ์ นันทะน้อย, 2565) 2) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (interest coverage ratio) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีกับดอกเบี้ยจ่าย ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกถึงความสามารถในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ของกิจการ อัตราส่วนความสามารถในการชำระดอกเบี้ย เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระดอกเบี้ยจากการกู้ยืม ถ้าหากอัตราส่วนนี้สูงแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยได้ดี อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย = กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี / ดอกเบี้ยจ่าย = (เท่า) หากผลลัพธ์ที่ได้มากกว่า 1 แสดงว่า กิจการมีรายได้เพียงพอในการจ่ายดอกเบี้ย ถ้าหากต่ำกว่า 1 แสดงว่า กิจการมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะจ่ายดอกเบี้ย (ชัชวาลดิน จินตรา, 2560) ดังนั้น ความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ มักวัดจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (interest coverage ratio) ซึ่งสะท้อนความมั่นคงทางการเงินและความเสี่ยงจากการกู้ยืม (ณัชชา แจ่มนุช, 2559)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

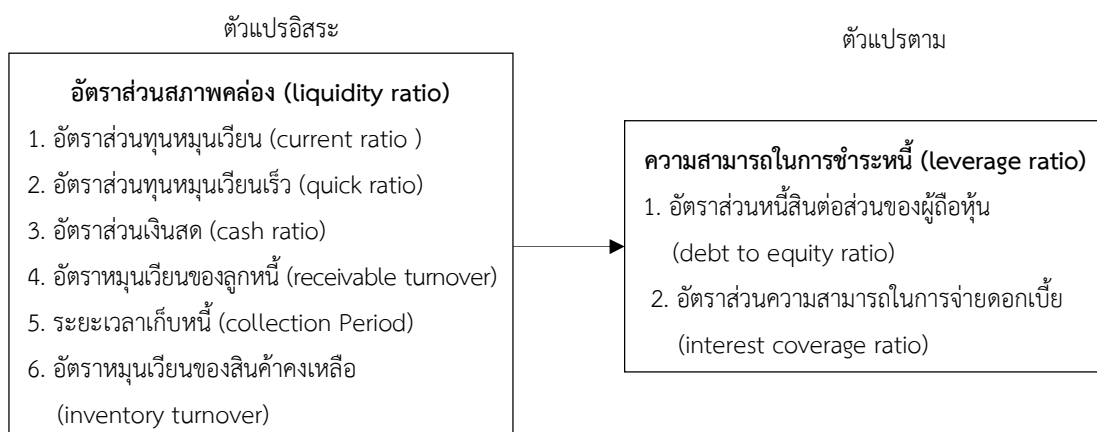
ปวีณา แซ่จู และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของอัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่มีผลต่ออัตราส่วน โครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรของกลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า อัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนโครงสร้าง ทางการเงินในด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ และอัตรากำไรขั้นตอน เช่นเดียวกันกับอัตรากำไรจากการดำเนินงาน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทั้งหมด และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่ได้รับผลกระทบจากอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่มีต่ออัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร โดยอัตราส่วนทางการเงินที่สื่อถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรทั้งเชิงบวกและลบ และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไร จุดแข็งจุดอ่อน รวมไปถึงความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ และงานวิจัยของจันทิมา วิจิตพงศ์ และสุรีย์ โปษกรณัฐ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของสภาพคล่องที่มีต่อความสามารถในการรับผิดชอบหนี้และผลตอบแทนทางการเงินของบริษัท กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า สภาพคล่องไม่มีผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในปี 2563 และ 2564 แต่ในปี 2565 กลับพบความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่ายิ่งบริษัทมีสภาพคล่องมากขึ้น ก็จะมีสัดส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นลดลง นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพคล่องไม่มีอิทธิพลต่ออัตราความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยในทั้งสามปีติดต่อกัน ในด้านของผลตอบแทนทางการเงิน พบว่า ความสามารถในการชำระหนี้ไม่มีผลต่ออัตรากำไรขั้นต้น (GPM) และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) แต่กลับมีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตรากำไรสุทธิ (NPM) ขณะเดียวกัน ความสามารถในการชำระหนี้กลับมีอิทธิพลเชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราเงินปันผล ต่อส่วน (dividend yield) อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าแม้สภาพคล่องจะไม่ส่งผลโดยตรงในทุกมิติของภาระหนี้และผลตอบแทน แต่ความสามารถในการชำระหนี้มีบทบาทต่อการกำหนดกำไร และผลตอบแทนที่ผู้ถือหุ้นจะได้รับอย่างชัดเจนในบางกรณี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ อัตราส่วนสภาพคล่อง ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้งหมด 5 ปี มีตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (current ratio) 2) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (quick ratio) 3) อัตราส่วนเงินสด (cash ratio) 4) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (receivable turnover) 5) ระยะเวลาเก็บหนี้ (collection period) 6) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover)
2. ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้งหมด 5 ปี มีจำนวนตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) 2) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (interest coverage ratio)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรม 8 กลุ่มอุตสาหกรรม โดยข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลรายปี จำนวน 5 ปี อยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 ซึ่งมีทั้งหมด 604 บริษัท โดยนำเสนอผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 241 บริษัท โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ คือ งบการเงินและรายงานประจำปี (56-1) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ อาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมากำหนดกรอบโครงสร้างกลุ่มตัวแปร

ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่ อัตราส่วนสภาพคล่อง ในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้ง 5 ปี มีจำนวนตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร ได้แก่ 1) อัตราส่วนหมุนเวียน (current ratio) 2) อัตราส่วนหมุนเวียนเร็ว (quick ratio) 3) อัตราส่วนเงินสด (cash ratio) 4) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (receivable turnover) 5) ระยะเวลาเก็บหนี้ (collection period) 6) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover)

ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ ความสามารถในการชำระหนี้ ในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้ง 5 ปี มีจำนวนตัวแปรทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) 2) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (interest coverage ratio)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้มาจากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2567) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจากรายงานทางการเงินของบริษัท ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลใน SETSMART (SET Market Analysis and Reporting Tool) เป็นบริการระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ฉบับออนไลน์ผลิตโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และทำแบบบันทึก โดยรวบรวมข้อมูลลงในโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าของตัวแปรที่ต้องการศึกษาผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงิน งบประกอบงบการเงิน รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) ซึ่งผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 รวมทั้ง 5 ปี ซึ่งศึกษากลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 7 กลุ่มอุตสาหกรรม (ยกเว้น อุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เป็นวิธีการบรรยายลักษณะของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งในการศึกษานี้ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าต่ำสุด (Minimum: Min) ค่าสูงสุด (Maximum: Max) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) เพื่อวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

4.3 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ในเชิงเส้น เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงปริมาณและการพยากรณ์ค่าระหว่างตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม เมื่อได้ข้อมูล

ที่เป็นตัวเลขมาจากการงบการเงินที่คำนวณในรูปแบบอัตราส่วนทางการเงินแล้ว จึงนำไปทดสอบวิธีสมการถดถอย (regression analysis) แสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบการเชิงเส้น

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรย่อยของอัตราสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้

ตัวแปร	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	$\bar{X}$	S.D.
อัตราส่วนสภาพคล่อง					
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	241	0.07	6.64	0.52	0.69
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	241	0.01	3.08	0.30	0.44
อัตราส่วนเงินสด	241	0.04	14.79	1.58	2.08
อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้	241	0.13	228.34	6.24	19.91
ระยะเวลาเก็บหนี้	241	0.83	147.44	13.74	15.75
อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ	241	0.00	196.53	4.09	14.07
ความสามารถในการชำระหนี้					
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	241	-2.17	1.88	0.22	0.27
อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย	241	-42.65	435.57	16.08	56.10

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพคล่องทางการเงิน ประกอบไปด้วย อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.07 ค่าสูงสุดเท่ากับ 6.64 ($\bar{X}$ = 0.52, S.D. = 0.69) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.01 ค่าสูงสุดเท่ากับ 3.08 ($\bar{X}$ = 0.30, S.D. = 0.44) อัตราส่วนเงินสด (CAR) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.04 ค่าสูงสุดเท่ากับ 14.79 ($\bar{X}$ = 1.58, S.D. = 2.08) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (RT) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.13 ค่าสูงสุดเท่ากับ 228.34 ($\bar{X}$ = 6.24, S.D. = 19.91) ระยะเวลาเก็บหนี้ (CP) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.83 ค่าสูงสุดเท่ากับ 147.44 ($\bar{X}$ = 13.74, S.D. = 15.75) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (IT) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.00 ค่าสูงสุดเท่ากับ 196.53 ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 14.07)

ความสามารถในการชำระหนี้ ประกอบไปด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -2.17 ค่าสูงสุดเท่ากับ 1.88 ($\bar{X}$ = 0.22, S.D. = 0.27) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -42.65 ค่าสูงสุดเท่ากับ 435.57 ($\bar{X}$ = 16.08, S.D. = 56)

ตารางที่ 2 การทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson product moment correlation

ตัวแปร	CR	QR	CAR	RT	CP	IT	DER	ICR
CR	1	0.927**	0.333**	-0.019	-0.01	-0.074	-.219**	0.191**
		0	0	0.772	0.88	0.249	0.001	0.003
QR		1	0.428**	-0.106	0.026	-0.047	-.214**	0.219**
			0	0.099	0.682	0.468	0.001	0.001
CAR			1	0.006	-0.048	0.038	-0.063	0.157*
				0.931	0.46	0.556	0.333	0.014
RT				1	-0.091	-0.027	0.018	-0.048
					0.16	0.675	0.778	0.46
CP					1	-0.003	0.134*	-0.033
						0.962	0.037	0.611
IT						1	0.079	-0.033
							0.223	0.609
DER							1	-0.158*
								0.014
ICR								1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ Pearson product moment correlation โดยภาพรวมพบว่า สภาพคล่องทางการเงิน ประกอบไปด้วยอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) มีความสัมพันธ์กับสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ ด้านอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) ด้านอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) ด้านอัตราส่วนเงินสด (CAR) และความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ด้านอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีความสัมพันธ์กับสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ ด้านอัตราส่วนเงินสด (CAR) และ ความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ด้านอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อัตราส่วนเงินสด (CAR) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระยะเวลาเก็บหนี้ (CP) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความสามารถในการชำระหนี้ ประกอบไปด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้ ได้แก่ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ตัวแปร	Standardized Coefficients		t-value	p	Collinearity Statistics	
	Beta				Tolerance	VIF
(Constant)			7.432	0.000		
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	-0.089		-0.503	0.615	0.126	7.935
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	-0.144		-0.775	0.439	0.114	8.748
อัตราส่วนเงินสด	0.033		0.461	0.645	0.772	1.295
อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้	0.016		0.238	0.812	0.929	1.076
ระยะเวลาเก็บหนี้	0.140		2.206	0.028*	0.980	1.021
อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ	0.065		1.027	0.306	0.988	1.012
R = 0.70, R ² = 0.05, Adjusted R ² = -0.003, SE = 3.1903						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า VIF ที่ได้มีค่ามากกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองเชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ตัวแปรสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ ระยะเวลาเก็บหนี้ (CP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DER) ได้เพียงร้อยละ 4.9 ขณะที่ร้อยละ 95.1 เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่น โดยสภาพคล่องทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) อัตราส่วนเงินสด (CAR) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (RT) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (IT) ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน ที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ตัวแปร	Standardized Coefficients	t-value	p	Collinearity Statistics	
	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)		1.442	0.151		
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	-0.053	-0.299	0.765	0.126	7.935
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	0.233	1.243	0.215	0.114	8.748
อัตราส่วนเงินสด	0.075	1.034	0.302	0.772	1.295
อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้	-0.029	-0.435	0.664	0.929	1.076
ระยะเวลาเก็บหนี้	-0.039	-0.604	0.546	0.980	1.021
อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ	0.030	-0.468	0.640	0.988	1.012
R = 0.237, R ² = 0.056, Adjusted R ² = 0.032, SE = 55.19089					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่า VIF ที่ได้มีค่ามากกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองเชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ ทำให้สามารถทดสอบด้วยสถิติการถดถอยแบบพหุคูณได้ ตัวแปรคล่องทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) อัตราส่วนเงินสด (CAR) อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ (RT) ระยะเวลาเก็บหนี้ (CP) อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (IT) ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ ด้านอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR)

การอภิปรายผล

อัตราส่วนสภาพคล่องที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องที่วัดด้วยอัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราส่วนเงินสด อัตราหมุนเวียนของลูกหนี้ และอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ไม่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ ที่วัดด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยผลการวิจัยดังกล่าวอาจสะท้อนให้เห็นว่า การมีสภาพคล่องในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสามารถในการชำระหนี้ขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริษัทขนาดใหญ่ที่อาจมีแหล่งเงินทุนหลากหลายและมีความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ จึงสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้โดยไม่ขึ้นกับระดับสินทรัพย์หมุนเวียนในมือ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Yusuf & Hariani (2024) ซึ่งศึกษาบริษัทในอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของประเทศอินโดนีเซีย โดยพบว่า อัตราหมุนเวียนลูกหนี้และสินค้าคงเหลือไม่มีผลต่อโครงสร้างทางการเงิน ขณะที่อัตราส่วนทุนหมุนเวียนมีผลเฉพาะต่อความสามารถในการทำกำไรเท่านั้น แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านสภาพคล่องไม่ใช่ตัวแปรสำคัญในการอธิบายความสามารถในการชำระหนี้ในทุกบริษัท แต่พบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องที่วัดด้วยระยะเวลาเก็บหนี้ มีผลกระทบเชิงบวกกับความสามารถในการชำระหนี้ที่วัดด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในระดับสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ระยะเวลาเก็บหนี้ (average collection period) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหนึ่งของสภาพคล่องทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) หมายความว่า หากกิจการสามารถบริหารจัดการระยะเวลาในการเรียกเก็บหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ปล่อยให้ลูกหนี้ค้างชำระนานเกินไป จะช่วยให้กิจการมีเงินหมุนเวียนเพียงพอ ลดความจำเป็นในการก่อหนี้เพิ่มเติม และสามารถรักษาระดับหนี้สินให้เหมาะสมเมื่อเทียบกับเงินทุนของผู้ถือหุ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้ในภาพรวมของกิจการได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gitman et al. (2015) ที่กล่าวว่า ระยะเวลาเก็บหนี้ที่สั้นแสดงถึงการบริหารลูกหนี้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสภาพคล่องของกิจการ และลดความจำเป็นในการพึ่งพาแหล่งเงินทุนภายนอก และยังสอดคล้องกับงานของปวีณา แซ่จู และคณะ (2567) ที่ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของอัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่มีผลต่ออัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรของ กลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย พบว่า อัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์มีผลต่ออัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน เมื่อพิจารณาตัวแปรย่อย พบว่า อัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่วัดด้วยระยะเวลาเก็บหนี้ มีผลเชิงบวกกับอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินที่วัดด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ผลการศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการลูกหนี้อย่างมีประสิทธิภาพมีผลต่อความมั่นคงทางการเงินขององค์กรมากกว่าการมีระดับสินทรัพย์หมุนเวียนสูงเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจเกิดจากสินทรัพย์หมุนเวียนบางประเภท เช่น สินค้าคงเหลือ อาจไม่มีสภาพคล่องที่แท้จริงในการแปลงเป็นเงินสดในระยะสั้น ส่งผลให้ไม่สามารถใช้ชำระหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของสภาพคล่องทางการเงินที่มีต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อปรับปรุงพัฒนาของบริษัทและเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของนักลงทุน

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญจากการศึกษาครั้งนี้ คือ การใช้ระยะเวลาเก็บหนี้ในฐานะตัวชี้วัดด้านสภาพคล่องมีนัยสำคัญต่อโครงสร้างเงินทุนของกิจการ กล่าวคือ การบริหารลูกหนี้ที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ส่งผลต่อกระแสเงินสดเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อความสามารถในการรักษาสัดส่วนหนี้สินต่อทุน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความมั่นคงทางการเงินในระยะยาวของกิจการ โดยเฉพาะในภาวะเศรษฐกิจที่มีความผันผวน การควบคุมระยะเวลาเก็บหนี้จึงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถช่วยลดภาระหนี้สินและเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอัตราส่วนที่มีสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้บริษัทต้องการลงทุนเพื่อให้มีการพิจารณาในการเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

1.1 กิจการควรบริหารระยะเวลาในการเก็บเงินจากลูกหนี้ให้มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้กิจการมีเงินทุนเวียนเพียงพอ ลดความจำเป็นในการก่อหนี้เพิ่มเติม

1.2 กิจการควรบริหารระยะเวลาในการเก็บเงินจากลูกหนี้ให้มีประสิทธิภาพ จะสามารถรักษาระดับหนี้สินให้เหมาะสมเมื่อเทียบกับเงินทุนของผู้ถือหุ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการชำระหนี้ในภาพรวมของกิจการได้ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของบริษัท เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่รอบด้าน โดยเฉพาะปัจจัยที่ไม่ได้สะท้อนผ่านอัตราส่วนทางการเงินโดยตรง เช่น คุณภาพการบริหารจัดการสินทรัพย์ การควบคุมต้นทุน การเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ย และภาวะเศรษฐกิจมหภาค เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาหรือโอกาสในการบริหารหนี้สินได้อย่างแม่นยำ

2.2 ควรมีการทบทวนเกี่ยวกับการใช้อัตราส่วนที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประกอบการตัดสินใจในแต่ละด้านให้ครอบคลุมทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์สภาพคล่อง (liquidity ratios) ด้านอัตราส่วนเพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ (leverage ratios or financial ratio) ด้านอัตราส่วนวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร (profitability ratios) ด้านอัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Efficiency Ratios) และด้านอัตรามูลค่าตลาด (market value ratio) เลือกศึกษาข้อมูลที่ต้องการรู้และให้เหมาะสมเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ลงทุน

2.3 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินด้านอื่น ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา วิจิตพงศ์ และสุรีย์ โปษกรณัญญ์. (2567). *ผลกระทบของสภาพคล่องที่มีต่อความสามารถในการรับผิดชอบหนี้และผลตอบแทนทางการเงินของบริษัทกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*.

วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 7(2), 403-419.

- ชัยนุบดีน จินตรา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นของบริษัทหมวดพลังงานและสาธารณูปโภคที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ณภาพิช นันทะน้อย. (2565). ผลกระทบของสภาพคล่องและผลการดำเนินงานทางการเงินที่ส่งผลต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณัชชา แจ่มนุษ. (2559). ประสิทธิภาพการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ขนาดเล็ก และขนาดกลางที่จดทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัยและอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2567). คู่มือ (Manual Guides). สืบค้น 10 พฤษภาคม 2568 จาก https://media.set.or.th/set/Documents/2022/Mar/SET_Formula_Glossary.pdf.
- บุญนาถ เกิดสินธุ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและการตลาดของหลักทรัพย์กลุ่มพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปวีณา แซ่จู, ภณิดา จามิตร และไกรวิทย์ หลีกภัย. (2567). ผลกระทบของอัตราส่วนประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่มีผลต่ออัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินและอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรของกลุ่มธุรกิจสินค้าอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ แห่งประเทศไทย. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 9(7), 464-477.
- เพชร ชุมทรัพย์. (2554). วิเคราะห์งบการเงิน : หลักและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 12 (แก้ไขปรับปรุง)). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพโรจน์ เย็นเศรณี. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับความเสี่ยงในการพิจารณาให้สินเชื่อทางการค้า: กรณีศึกษาในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ศิริลักษณ์ มกรพันธ์. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับความเสี่ยงในการพิจารณาให้สินเชื่อการค้า กรณีศึกษาบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ และก่อสร้าง. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น และฉันทกร จันทรสาส์น. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพคล่องและความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจโรงแรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 14(2), 57-73.
- สุพิชญา โภาคา. (2565). การวิเคราะห์สภาพคล่องและความสามารถในการทำกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ออกจำหน่ายหุ้นแก่ประชาชนเป็นครั้งแรกภายหลังการเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภาวรรณ สุจารี. (2564). อัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไรที่มีอิทธิพลต่ออัตราส่วนมูลค่าตลาด ของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
- Amihud, Y. (2002). Illiquidity and stock returns: cross-section and time-series effects. *Journal of financial markets*, 5(1), 31-56.
- Boudt, K. M. R., & Petitjean, M. (2014). Intraday liquidity dynamics and news releases around price jumps: Evidence from the DJIA stocks. *Journal of Financial Markets*, 17, 121-149.

- Gitman, L. J., Juchau, R., & Flanagan, J. (2015). *Principles of managerial finance* (6th ed.). Pearson Higher Education AU.
- Mazza, P. (2015). *Price dynamics and market liquidity: An intraday event study on Euronext. The Quarterly Review of Economics and Finance*, 56, 139-153.
- Yusuf, W. E., & Hariani, S. (2024). The effect of receivables turnover, inventory turnover and current ratio on profitability. *Jurnal Ilmiah Manajemen dan Bisnis*, 10(1), 1–14.

ผลกระทบของความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กร

The impact of accounting professional qualifications and the application of technologies in relation with the quality of financial reports

ธนมงคล ราชมนเทียร¹, ไกรวิทย์ หลีกภัย^{2*}

Thanamongkol Radchamonthien¹, Krivit Leekpai^{2*}

¹หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Master of Accounting Program, Sripatum University

²School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: Fluke.thanamongkol23@gmail.com¹, dr.kraiwit.leekpai@gmail.com^{2*}

Received: July 06, 2025

Revised: July 23, 2025

Accepted: July 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย และ 2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจการผลิตขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการนำระบบสารสนเทศการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน จำนวน 398 คน โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีในการเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การผสมผสานระหว่างทักษะทางเทคนิคกับความเชี่ยวชาญในวิชาชีพสามารถยกระดับคุณภาพของรายงานทางการเงิน

คำสำคัญ: ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี, การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี, คุณภาพรายงานทางการเงิน

Abstract

This research aims to 1. study the accounting professional expertise that affects the quality of financial reporting in organizations in Thailand, and 2. examine the application of accounting technology that affects the quality of financial reporting in organizations in Thailand. The research tool is an online questionnaire, gathering data from accountants working in large manufacturing businesses in the Bangkok area that have implemented accounting information systems. A total of 398 responses were collected. The study used a non-probability sampling method, specifically purposive sampling. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis (MRA). The findings revealed that 1. accounting professional expertise significantly affects the quality of financial reporting in organizations in Thailand at a statistical level of 0.05, and 2. the application of accounting technology significantly affects the quality of financial reporting in organizations in Thailand at a statistical level of 0.05. The research findings indicate that the integration of technical skills and professional expertise can enhance the quality of financial reporting.

Keywords: accounting professional expertise, application of accounting technology, quality of financial reporting

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีทางการบัญชีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดทำรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงิน ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีหมายถึงระดับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของนักบัญชีในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี ซึ่งช่วยให้การจัดทำรายงานทางการเงินเป็นไปตามมาตรฐานบัญชีที่รับรองทั่วไปและลดโอกาสในการเกิดข้อผิดพลาด ในขณะเดียวกัน การนำเทคโนโลยีทางการบัญชีมาใช้ เช่น ระบบบัญชีอัตโนมัติ ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) หรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบันทึกข้อมูลและรายงานทางการเงินให้แม่นยำและรวดเร็วมากขึ้น (ณัฐธาดา เหมือนเดช, 2566)

ความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงิน เนื่องจากความเชี่ยวชาญของนักบัญชีช่วยให้สามารถประเมินและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น โปรแกรมบัญชีอัตโนมัติและเครื่องมือธุรกิจอัจฉริยะ (Business Intelligence: BI) สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลทางการเงินได้รวดเร็วและแม่นยำมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยี จึงช่วยลดข้อผิดพลาดในการจัดทำรายงาน และทำให้การตัดสินใจทางธุรกิจมีความน่าเชื่อถือและมีคุณภาพสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม การขาดความเชี่ยวชาญหรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีโดยขาดความเข้าใจที่เพียงพอ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของรายงานทางการเงิน เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บัญชีโดยไม่มีความรู้เพียงพออาจเกิดข้อผิดพลาดในการบันทึกข้อมูล หรือการนำเทคโนโลยีมาใช้โดยขาดการควบคุมที่เหมาะสมอาจทำให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัย

ของข้อมูลหรือความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินในที่สุด (สุพรรณิ คำवास, 2565)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาผลกระทบของความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของรายงานทางการเงินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การวิจัยในประเด็นนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักบัญชี และเลือกใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดทำรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ อันจะนำไปสู่ความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และการเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียในองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี

ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี (accounting professional expertise) เป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานด้านบัญชี ซึ่งรวมถึงการเข้าใจและการประยุกต์ใช้มาตรฐานทางบัญชี กฎหมาย และการจัดทำรายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและโปร่งใส การพัฒนาความเชี่ยวชาญนี้ต้องอาศัยการศึกษาต่อเนื่องและการฝึกฝนตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางบัญชีและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักบัญชีต้องมีความรู้เชิงลึกในทั้งทางทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในงานปฏิบัติ

แนวคิดการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี

การใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี (accounting technology) เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการและประมวลผลข้อมูลทางการเงิน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มความโปร่งใสในรายงานทางการเงิน เทคโนโลยีทางการบัญชีได้แก่ ระบบการจัดการบัญชีอัตโนมัติ ซอฟต์แวร์การบัญชีคลาวด์ และระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) ที่ช่วยให้การทำงานมีความรวดเร็วและแม่นยำ การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ ช่วยลดความซับซ้อนในการปฏิบัติงานบัญชีและสร้างความสามารถในการตัดสินใจที่มีข้อมูลรองรับอย่างชัดเจน (Al-Mashari, 2003)

แนวคิดคุณภาพรายงานทางการเงิน

คุณภาพรายงานทางการเงิน (financial reporting quality) หมายถึง ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และความโปร่งใสของข้อมูลทางการเงินที่นำเสนอในรายงานทางการเงิน ซึ่งสามารถสะท้อนภาพลักษณ์ทางการเงินขององค์กรได้อย่างแท้จริง คุณภาพนี้ได้รับผลกระทบจากหลายปัจจัย เช่น การปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชี การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน และการใช้การตรวจสอบทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (Dechow et al., 2010) โดยคุณภาพรายงานทางการเงินที่ดีจะช่วยให้นักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตัดสินใจได้อย่างมั่นใจ และมีข้อมูลที่แม่นยำในการประเมินสถานะทางการเงินขององค์กร (Lev & Gu, 2016)

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 3 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านทักษะด้านความสามารถในการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) ขององค์กรในประเทศไทย

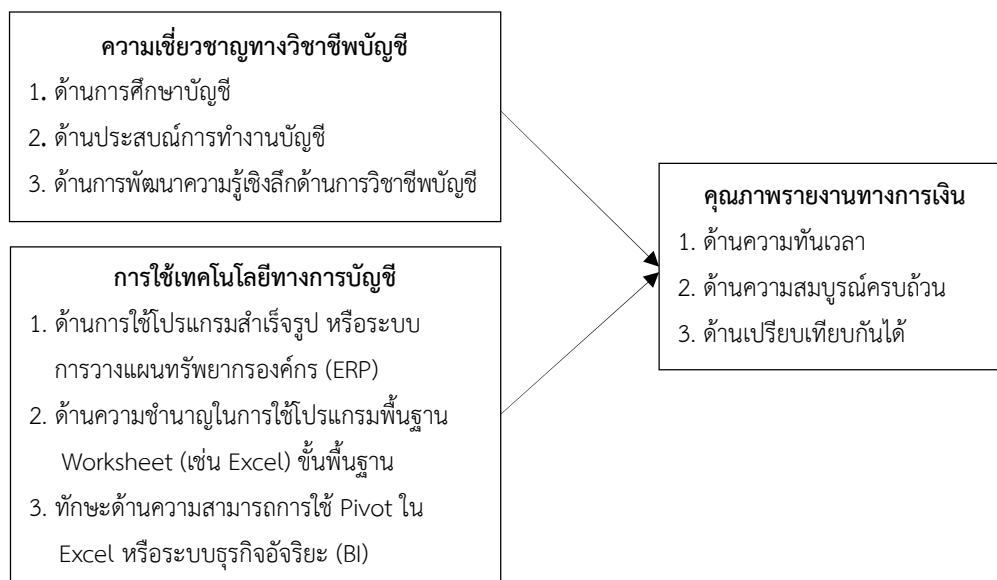
สมมติฐานที่ 4 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 5 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 6 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านเปรียบเทียบกันได้ขององค์กรในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการเงินที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินขององค์กรในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี แนวคิดการใช้เทคโนโลยีทางการเงิน ตามแนวคิดของ Al-Mashari (2003) และแนวคิดคุณภาพรายงานทางการเงิน ตามแนวคิดของ Dechow et al. (2010) และ Lev & Gu (2016) แสดงดังกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักบัญชีที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจการผลิตขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการนำระบบสารสนเทศการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน จำนวน 77,516 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567)

กลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินกิจการอยู่ กำหนดขนาดตามเกณฑ์โดยใช้สูตรของ Yamane โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรนักบัญชีที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจการผลิตขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่เหมาะสมต่อการนำเสนอในรูปแบบของตารางค่าร้อยละมากขึ้น ได้กำหนดให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 398 ตัวอย่าง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (non-probability sampling) โดยการใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) สอบถามเฉพาะนักบัญชีที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจการผลิตขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการนำระบบสารสนเทศการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีมีขั้นตอนในการออกแบบเครื่องมือในการวิจัยได้ออกแบบขึ้นจากการสำรวจวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถาม จำนวน มี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี ประกอบด้วย ด้านการศึกษาบัญชี ด้านประสบการณ์ทำงานบัญชี และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ประกอบด้วย ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน และทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ในโปรแกรม Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน ประกอบด้วย ด้านความทันเวลา ด้านความสมบูรณ์ครบถ้วน และด้านเปรียบเทียบกันได้ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมมาก่อน จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้แก่ บทความ วิทยานิพนธ์ หนังสือทางวิชาการ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หนังสือและวารสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

3.2 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) สอบถามจากนักบัญชีที่ปฏิบัติงานกลุ่มธุรกิจการผลิตขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการนำระบบสารสนเทศการบัญชีมาใช้ในการปฏิบัติงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการศึกษาบัญชี	3.77	0.32	มาก
ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี	3.92	0.48	มาก
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี	3.96	0.38	มาก
ภาพรวม	3.89	0.30	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.38) รองลงมา คือ ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.48) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการศึกษาบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.32) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี

การใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI)	4.01	0.37	มาก
ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน	3.92	0.46	มาก
ทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร	3.97	0.49	มาก
ภาพรวม	3.97	0.37	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ ทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ในโปรแกรม Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.49) และต่ำที่สุด คือ ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงิน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพรายงานทางการเงิน

คุณภาพรายงานทางการเงิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านความทันเวลา	4.05	0.46	มาก
ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริง	4.11	0.46	มาก
ด้านเปรียบเทียบกันได้	3.97	0.45	มาก
ภาพรวม	4.04	0.40	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ด้านความทันเวลา ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.46) อยู่ในระดับมาก และต่ำที่สุด คือ ด้านเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	0.726	0.196		3.694	0.000
ด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี (AE)	0.183	0.043	0.129	4.236	0.000*
ด้านประสบการณ์การทำงานระดับปริญญาตรี (AWE)	0.222	0.036	0.235	6.215	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพ (DIP)	0.793	0.046	0.659	17.272	0.000*

R = 0.808^a, R² = 0.653, SEE = 0.269, Durbin-Watson = 1.997, F = 247.140, Sig. = 0.000^b

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 4 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 3 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปร คือ ด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี (AE) ด้านประสบการณ์การทำงานระดับปริญญาตรี (AWE) และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพ (DIP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 65.30

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 0.726 + 0.183(AE) + 0.222(AWE) + 0.793(DIP)$$

สมมติฐานที่ 2 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	0.881	0.237		3.711	0.000
ด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี (AE)	0.041	0.052	0.028	0.778	0.437
ด้านประสบการณ์การทำงานระดับปริญญาตรี (AWE)	0.450	0.043	0.466	10.409	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพ (DIP)	0.408	0.055	0.333	7.357	0.000*

R = 0.716^a, R² = 0.512, SEE = 0.325, Durbin-Watson = 1.974, F = 137.895, Sig. = 0.000^b

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 5 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 3 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร คือ ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานบัญชี (AWE) และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 51.20 โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 0.881 + 0.450(AWE) + 0.408(DIP)$$

สมมติฐานที่ 3 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) ขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	1.443	0.263		5.491	0.000
ด้านการศึกษาระดับบัญชี (AE)	0.112	0.058	0.079	1.932	0.054
ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานบัญชี (AWE)	0.250	0.048	0.266	5.218	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP)	0.496	0.061	0.416	8.073	0.000*
R = 0.828 ^a , R ² = 0.685, SEE = 0.360, Durbin-Watson = 2.042, F = 76.142, Sig. = 0.000 ^b					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 6 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 3 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 2 ตัวแปร คือ ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานบัญชี (AWE) และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) ขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 68.50

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 1.443 + 0.250(AWE) + 0.496(DIP)$$

สมมติฐานที่ 4 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	0.205	0.165		1.238	0.216
ด้านการศึกษาบัญชี (AE)	0.135	0.035	0.095	3.874	0.000*
ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี (AWE)	0.181	0.034	0.191	5.371	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP)	0.436	0.051	0.362	8.580	0.000*
ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ ERP (UOE)	0.228	0.045	0.186	5.056	0.000*
ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน (PBS)	0.033	0.045	0.034	0.750	0.454
ทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP)	0.323	0.032	0.344	10.032	0.000*
R = 0.888 ^a , R ² = 0.789, SEE = 0.211, Durbin-Watson = 1.866, F = 243.801, Sig. = 0.000 ^b					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 7 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 6 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัวแปร คือ ด้านการศึกษาบัญชี (AE) ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี (AWE) ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP) ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ ERP (UOE) และทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 78.90

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 0.205 + 0.135(AE) + 0.181(AWE) + 0.436(DIP) + 0.228(OUE) + 0.323(SUP)$$

สมมติฐานที่ 5 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	0.431	0.213		2.027	0.043
ด้านการศึกษาบัญชี (AE)	0.065	0.045	0.045	1.456	0.146
ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี (AWE)	0.475	0.043	0.492	10.976	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP)	0.148	0.065	0.121	2.268	0.024*
ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ ERP (UOE)	0.122	0.058	0.098	2.109	0.036*
ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน (PBS)	0.507	0.057	0.503	8.845	0.000*
ทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP)	0.165	0.041	0.172	3.982	0.000*
R = 0.815 ^a , R ² = 0.664, SEE = 0.271, Durbin-Watson = 1.992, F = 128.925, Sig. = 0.000 ^b					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 8 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 6 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัวแปร คือ ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี (AWE) ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP) ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ ERP (UOE) ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน (PBS) และทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 66.40

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 0.431 + 0.475(AWE) + 0.148(DIP) + 0.122(UOE) + 0.507(PBS) + 0.165(SUP)$$

สมมติฐานที่ 6 ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินด้านเปรียบเทียบกันได้ขององค์กรในประเทศไทย

ตารางที่ 9 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุ วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ (X)	B	S.E.	Beta	t	Sig.
Constant	0.259	0.225		1.154	0.249
ด้านการศึกษาบัญชี (AE)	0.013	0.047	0.009	0.280	0.779
ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี (AWE)	0.348	0.046	0.370	7.606	0.000*
ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP)	0.235	0.069	0.197	3.409	0.001*
ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือ ERP (UOE)	0.011	0.061	0.009	0.174	0.862
ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน (PBS)	0.223	0.061	0.227	3.678	0.000*
ทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP)	0.599	0.044	0.645	13.695	0.000*

R = 0.777^a, R² = 0.603, SEE = 0.286, Durbin-Watson = 2.014, F = 99.177, Sig. = 0.000^b

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 9 จากการทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น (linear regression) ด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) ด้วยวิธีการ Enter โดยสมการมีตัวแปรอิสระรวม 6 ตัวแปร และพบตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี (AWE) ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี (DIP) ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน (PBS) และทักษะด้านความสามารถในการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (SUP) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านเปรียบเทียบกันได้ขององค์กรในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพรายงานทางการเงินด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย ได้ร้อยละ 60.30

โดยสามารถสร้างรูปแบบสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$Y = 0.259 + 0.348(AWE) + 0.235(DIP) + 0.223(PBS) + 0.599(SUP)$$

การอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาพบว่า ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ด้านการศึกษาบัญชี ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์สูงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งทำให้การจัดทำรายงานทางการเงินเสร็จทันเวลา การพัฒนาความรู้เชิงลึกทำให้สามารถปรับตัวตามข้อกำหนดใหม่ ๆ และเทคโนโลยีที่มีผลต่อการจัดทำรายงานได้อย่างทัน่วงที

2. จากผลการศึกษาพบว่า ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า บุคคลที่มีความชำนาญสามารถเข้าใจและจัดการข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง โดยจะสามารถตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ ทำให้รายงานสะท้อนข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับข้อเท็จจริง

3. จากผลการศึกษาพบว่าความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ด้านประสบการณ์การทำงานบัญชี และด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบ

ธุรกิจอัจฉริยะ (BI) ขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การใช้เครื่องมือเหล่านี้สามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ส่งผลให้รายงานทางการเงินมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ

4. จากผลการศึกษาพบว่าความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ด้านการศึกษาบัญชี ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) และทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความทันเวลาขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า เครื่องมือเหล่านี้ช่วยให้การประมวลผลข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็วและสามารถอัปเดตข้อมูลได้ทันที ทำให้รายงานทางการเงินสามารถเสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา

5. จากผลการศึกษาพบว่าความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี ด้านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน และทักษะด้านความสามารถการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านความสอดคล้องข้อเท็จจริงขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยลดข้อผิดพลาดจากการคำนวณด้วยมือหรือการจัดการข้อมูลแบบดั้งเดิม การใช้โปรแกรมที่ทันสมัยช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความแม่นยำและตรงกับความเป็นจริง

6. จากผลการศึกษาพบว่า ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี ด้านประสิทธิภาพการทำงานบัญชี ด้านการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านการวิชาชีพบัญชี ด้านความชำนาญในการใช้โปรแกรมพื้นฐาน Worksheet (เช่น Excel) ขั้นพื้นฐาน และทักษะด้านความสามารถในการใช้ Pivot ใน Excel หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ มีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน ด้านเปรียบเทียบกันได้ขององค์กรในประเทศไทย สามารถอธิบายได้ว่าการใช้เทคโนโลยีทางการบัญชี เช่น ระบบวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) และทักษะการใช้ Pivot ช่วยให้การเปรียบเทียบข้อมูลในรายงานทางการเงินเป็นไปได้ง่ายและมีความถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจทางธุรกิจเป็นไปอย่างมีข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบและประเมินได้อย่างแม่นยำและเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาที่กล่าวถึง ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพในด้านการบัญชี ประสิทธิภาพการทำงาน และการพัฒนาความรู้เชิงลึก รวมถึงการใช้เทคโนโลยีบัญชี เช่น ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) และระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) อย่าง Pivot ใน Excel ส่งผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินทั้งในด้านความทันเวลา ความสอดคล้องกับข้อเท็จจริง และความเปรียบเทียบได้ โดยองค์ความรู้ใหม่จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การผสมผสานระหว่างทักษะทางเทคนิคกับความเชี่ยวชาญในวิชาชีพสามารถยกระดับคุณภาพของรายงานทางการเงิน โดยไม่เพียงแต่ช่วยให้ข้อมูลถูกจัดทำอย่างทันเวลาและแม่นยำ แต่ยังสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือและทำให้การเปรียบเทียบข้อมูลในรายงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการเสริมทักษะทางบัญชีในด้านนี้จะช่วยให้การทำงานบัญชีในองค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอัตราส่วนที่มีสภาพคล่องทางการเงินกับความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้บริษัทต้องการลงทุนเพื่อให้มีการพิจารณาในการเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

1.1 หน่วยงานควรส่งเสริมการอบรม เพื่อเสริมทักษะและการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับบัญชี เช่น หลักสูตรออนไลน์ การสัมมนา และการฝึกงาน เพื่อเพิ่มความสามารถทางการบัญชีให้กับผู้ที่จบการศึกษา พร้อมทั้งจัดอบรมเกี่ยวกับการตรวจสอบ

บัญชี การใช้เครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ และการเรียนรู้จากกรณีศึกษาเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการทำงาน นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้เชิงลึกด้านวิชาชีพบัญชี ด้วยการจัดอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานบัญชีใหม่ ๆ และการติดตามข่าวสารทางบัญชีอย่างสม่ำเสมอผ่านแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

1.2 หน่วยงานควรจัดอบรมหรือฝึกปฏิบัติการใช้โปรแกรมบัญชีสำเร็จรูปหรือระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถใช้โปรแกรมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมการใช้ Excel ในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลบัญชี รวมถึงการใช้ฟังก์ชันพื้นฐานและเครื่องมือขั้นสูงใน Excel และการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือในระบบธุรกิจอัจฉริยะ เช่น Pivot ใน Excel เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีและนำเสนอผลการวิเคราะห์ให้เข้าใจง่ายและสามารถใช้งานจริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยที่เปรียบเทียบความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพบัญชีและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการบัญชีในองค์กรขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ เพื่อเข้าใจว่าองค์กรในแต่ละขนาดมีวิธีการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาทักษะทางบัญชีที่แตกต่างกันอย่างไร และมีผลต่อคุณภาพรายงานทางการเงินในรูปแบบไหน

2.2 การวิจัยสามารถมุ่งไปที่การศึกษาผลกระทบของโปรแกรมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะทางบัญชีที่มีต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เช่น การใช้ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) หรือระบบธุรกิจอัจฉริยะ (BI) และการตรวจสอบรายงานทางการเงินในองค์กร เพื่อวิเคราะห์ว่าองค์กรที่มีการลงทุนในโปรแกรมการฝึกอบรมสามารถปรับปรุงคุณภาพรายงานทางการเงินได้มากน้อยเพียงใด

2.3 ควรมีการวิจัยที่เน้นการศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ในการทำงานบัญชีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและความถูกต้องของรายงานทางการเงิน รวมถึงการประเมินผลกระทบจากการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการบัญชีว่าเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2567). *ข้อมูลนิติบุคคลประจำปี 2567*. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์.
https://www.dbd.go.th/fileupload/document_file/ebook/2567/DBD_datareport2024.pdf.
- ณัฐรดา เหมือนเดช. (2566). *ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเทคโนโลยี AI มาประยุกต์ใช้ในงานด้านบัญชีของนักบัญชีในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา Chat GPT*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมทางธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพรรณิ คำวาส. (2565). การปฏิบัติทางการบัญชีที่ดีกับคุณภาพรายงานการเงินของสถานประกอบการในอุตสาหกรรมเซรามิกภาคเหนือตอนบน. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 9(1), 37-54.
- Al-Mashari, M. (2003). Enterprise resource planning (ERP) systems: A research agenda. *Industrial Management & Data Systems*, 103(1), 22–27.
- Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2–3), 344–401.
- Lev, B., & Gu, F. (2016). *The end of accounting and the path forward for investors and managers*. Wiley Finance Series.

ปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Causal factors related to Buddhist holistic well-being of undergraduate
students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บุญชรส์ม พรวัฒนศิริกุล^{1*}, พระครูภัทรธรรมบัณฑิต², วีรชัย คำธ³
Phuncharust Pornvattanasirikul^{1*}, Phrakhr Phattharambandit², Wirachai Kamthorn³

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

^{1,2}Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³Institutes of Research and Development, Dhonburi Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: jubporn@hotmail.com^{1*}, ekkapatr.abhi@mcu.ac.th², Wirachai.k@dru.ac.th³

Received: June 17, 2025

Revised: July 02, 2025

Accepted: July 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญา 2. เปรียบเทียบปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ และ 3. ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 รูป/คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิควิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า นิสิตมีระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 3.88) โดยมีมิติที่สูงที่สุด คือ สุขภาวะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.93) และต่ำที่สุด คือ สุขภาวะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย 3.85) ขณะเดียวกันระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใน 6 มิติ ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน (ค่าเฉลี่ยรวม 4.00) โดยเฉพาะมิติการเติบโตส่วนบุคคลและการมีจุดหมายในชีวิต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.05) การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า นิสิตไทยมีระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธสูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนิสิตชั้นปีสูงมีระดับสุขภาวะสูงกว่านิสิตชั้นปีหนึ่งอย่างชัดเจน การวิเคราะห์เชิงสาเหตุชี้ให้เห็นว่า “แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” และ “พื้นฐานการปฏิบัติธรรม” เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถ

ทำนายสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธได้อย่างมีนัยสำคัญ การพยากรณ์โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ โดยภาพรวมพบตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ น้ำหนักทำนาย ($\beta = 0.541$) และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม ($\beta = 0.375$) เพอร์เซ็นต์การทำนาย 73.5% สำหรับผลการตรวจสอบรูปแบบ BAH-MCU Model โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ชัดเจน และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง โดยเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา และภavana 4 ร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมใน 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สังคม จิต และปัญญาอย่างสมดุลและยั่งยืน

คำสำคัญ: สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, การปฏิบัติธรรม, ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต

Abstract

This study aimed to 1. examine the level of Buddhist holistic health among undergraduate students, 2. compare causal factors associated with Buddhist holistic health, and 3. validate a development model of Buddhist holistic health for undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. A mixed-methods research design was employed, comprising quantitative research using questionnaires administered to a sample of 327 participants and qualitative research using an expert connoisseurship seminar with five experts. The quantitative findings revealed that students had a high level of Buddhist holistic health (mean = 3.88), with the highest mean score in the social dimension (mean = 3.93) and the lowest in the wisdom dimension (mean = 3.85). Likewise, the overall level of psychological well-being across six dimensions was also high (mean = 4.00), particularly in personal growth and purpose in life, both with the highest mean score (mean = 4.05). Group comparisons showed that Thai students had significantly higher levels of Buddhist holistic health than international students, and senior-year students had noticeably higher levels than first-year students. Causal analysis further revealed that “achievement motivation” and “foundation of Buddhist practice” were key predictors of Buddhist holistic health. Multiple regression analysis indicated that achievement motivation ($\beta = 0.541$) and foundation of Buddhist practice ($\beta = 0.375$) together accounted for 73.5% of the variance in overall Buddhist holistic health. The expert validation of the BAH-MCU Model confirmed its clarity, appropriateness, and practical applicability. The model integrates core Buddhist principles, such as the Threefold Training (Sikkhā) and the Four Foundations of Mindfulness (Bhāvanā), with concepts from positive psychology to holistically promote well-being in four dimensions physical, social, mental, and wisdom in a balanced and sustainable manner.

Keywords: Buddhist holistic health, achievement motivation, dhamma practice, psychological well-being

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากพลังของเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ไม่อาจจำกัดอยู่แค่การเสริมความรู้หรือทักษะวิชาชีพเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องคำนึงถึงสุขภาวะองค์รวม

(holistic well-being) ที่เน้นความสมดุลทั้งด้านกาย สังคม จิต และปัญญา ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการขยายความอย่างเป็นระบบโดยจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) โดยเฉพาะกรอบแนวคิดที่นำเสนอมิติของความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (psychological well-being) มี 6 มิติ ได้แก่ การยอมรับตนเอง การเติบโตส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การมีเป้าหมายในชีวิต การควบคุมสิ่งแวดล้อม และความเป็นอิสระ

ในมุมมองพระพุทธศาสนา แนวคิดเรื่อง “สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ” (Buddhist holistic well-being) มุ่งเน้นการพัฒนาสุขภาวะใน 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญา ผ่านหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาด้านพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการพัฒนานิสิตทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และสุขภาวะองค์รวม โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธธรรมผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธ และกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอในทุกปี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) ซึ่งเป็นพลังภายในที่ผลักดันให้บุคคลพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม (Buddhist practice) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาจิตใจและจริยธรรม ยังมียังอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่ปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางจิตวิญญาณของนิสิตในระยะยาว (ภมรพรรณ ยุระยาตร์ และคณะ, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเห็นว่า การวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญในเชิงนโยบาย ทั้งในด้านการสร้างความเข้าใจอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการพัฒนานิสิตผ่านสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ และการบูรณาการปัจจัยภายในอย่าง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับปัจจัยภายนอก คือ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จริยธรรม และสมดุลชีวิตของนิสิต งานวิจัยนี้จึงมุ่งหวังให้เกิดการนำผลไปใช้ในการออกแบบกิจกรรม แนวทาง และหลักสูตรที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของบัณฑิต นวลักษณ์ 9 คือ เก่ง ดี มีสุข ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องนี้มีพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและจิตวิทยาเชิงบวก ปัจจัยเชิงเหตุ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ คือ สภาวะของความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา โดยมีรากฐานจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ภาวนา 4 อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน และลึกซึ้ง แนวคิดสำคัญ เน้นว่า “สุข” มิใช่แค่การไม่มีโรค แต่คือการเข้าถึงความสงบเย็นภายใน และการหลุดพ้นจากพันธนาการแห่งกิเลส ผ่านกระบวนการฝึกฝนตนทั้งภายในและภายนอก องค์ประกอบหลักของสุขภาวะองค์รวม แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

กาย สุขภาพดี ดูแลตนเองอย่างเหมาะสม จิต มีสติ สมาธิ สงบ และรู้เท่าทันอารมณ์ สังคม มีสัมพันธภาพที่ดี เมตตา และจิตอาสา ปัญญา เข้าใจธรรม เห็นเหตุผล รู้แจ้งในความจริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562)

แนวคิดความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (psychological well-being) ได้นำเสนอองค์ประกอบของความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตไว้ 6 มิติ ได้แก่ การยอมรับตนเอง การเติบโตส่วนบุคคล การมีจุดหมายในชีวิต ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ความสามารถในการควบคุมสิ่งแวดล้อม และความเป็นอิสระ ซึ่งเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีความหมายและมีคุณภาพ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) คือ แรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลพยายามพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ โดยบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักมีพฤติกรรมเชิงรุก กล้าตั้งเป้าหมาย ทบทวนตนเอง และอดทนต่ออุปสรรค ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จของสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตของนิสิต

พื้นฐานการปฏิบัติธรรม (dhamma practice foundation) การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการฝึกฝนตนเอง เพื่อชำระจิตใจและเข้าถึงพุทธปัญญา โดยเฉพาะการเจริญสติ สมาธิ และวิปัสสนา ซึ่งช่วยให้บุคคลเกิดความสงบลดความทุกข์ และมีพลังใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2566)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธเป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยเน้นสมดุลใน 4 มิติ ได้แก่ กาย สังคม จิต และปัญญา อันสอดคล้องกับหลักไตรสิกขาและภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา แนวคิดนี้ได้รับการเสริมด้วยทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก โดยเฉพาะกรอบความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (psychological well-being) ซึ่งช่วยอธิบายมิติภายในของบุคคลได้ลึกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยภายในอย่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และปัจจัยภายนอกอย่างพื้นฐานการปฏิบัติธรรม ล้วนได้รับการยืนยันจากงานวิจัยว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม คุณภาพชีวิต และศักยภาพของนิสิต โดยเฉพาะในด้านสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้ในเชิงบูรณาการยังมีจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธในมิติของพุทธปัญญาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

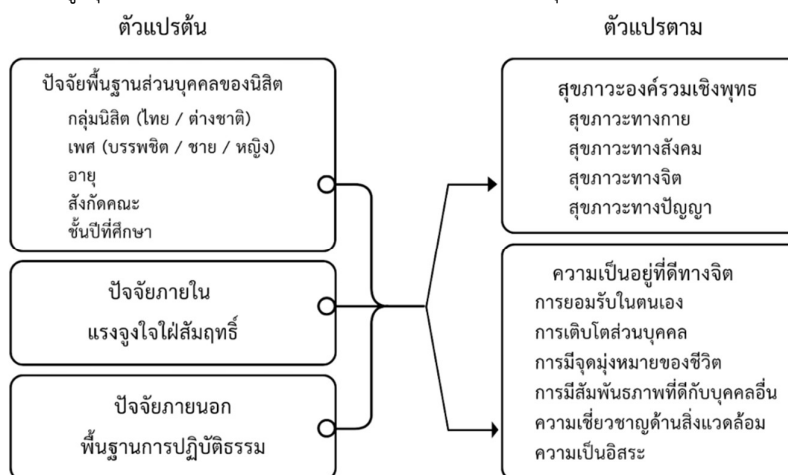
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1 และตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรต้น (independent variables) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ กลุ่มนิสิต เพศ อายุ คณะ และชั้นปี ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของนิสิต 2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) เป็นพลังภายในที่ผลักดันให้บุคคลมุ่งมั่นพัฒนาตนเองและบรรลุเป้าหมาย 3) พื้นฐานการปฏิบัติธรรม ซึ่งครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการฝึกจิต เช่น สติ สมาธิ และการนำธรรมะมาใช้ในการชีวิตประจำวัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2566)

2. ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ 1) สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ซึ่งรวมมิติของสุขภาวะทางกาย สังคม จิต และปัญญา โดยมีจิตเป็นศูนย์กลางตามหลักพุทธธรรมแกนกลาง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2562) 2) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (Psychological Well-Being: PWB) ประกอบด้วย 6 มิติ ได้แก่ การยอมรับตนเอง การเติบโตส่วนบุคคล การมีเป้าหมายในชีวิต ความสัมพันธ์เชิงบวก การควบคุมสิ่งแวดล้อม และความเป็นอิสระ

กลไกของกรอบแนวคิดในการวิจัยนี้อธิบายผ่านทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism model) ของ Blumer (1969) ซึ่งเสนอว่า พฤติกรรมมนุษย์และการพัฒนาสุขภาวะองค์รวม เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างปัจจัย

ส่วนบุคคลกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในบริบทของนิสิตระดับปริญญาตรี สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธมิได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งลำพัง หากแต่เป็นผลจากการเกื้อหนุนกันระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (ได้แก่ กลุ่มนิสิตเพศ อายุ คณะ และชั้นปี) ปัจจัยภายใน (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) และปัจจัยภายนอก (พื้นฐานการปฏิบัติธรรม) ซึ่งหล่อหลอมผ่านกระบวนการรับรู้และตีความตามบริบทเฉพาะของแต่ละบุคคล แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977; 1997) ที่เน้นว่า การพัฒนาตนเองเกิดจากการสังเกต การเลียนแบบ และแรงจูงใจภายใน โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในตนเอง (self-efficacy) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมในมิติต่าง ๆ ได้แก่ กาย สังคม จิต และปัญญา องค์ประกอบเหล่านี้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบูรณาการทั้งภายในและภายนอกของนิสิตอย่างมีพลวัต และนำไปสู่การก่อเกิดพุทธปัญญา ซึ่งเป็นผลลัพธ์สูงสุดของการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างสมดุล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (mixed methods research) ได้แก่ 1) วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (causal-comparative research) เพื่อศึกษาระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต และความสัมพันธ์กับปัจจัยเชิงเหตุ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม 2) วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship technique) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการใช้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ลึกซึ้งและครบถ้วน เพื่อยืนยันความเหมาะสมของโมเดลการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรีทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ในปีการศึกษา 2567 จากจำนวนประชากรนิสิตจำนวน 2,117 รูป/คน (อ้างอิงข้อมูลจากระบบบริการการศึกษาล่าสุดที่มีในขณะที่ทำวิจัย)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงตามตารางของ Krejcie & Morgan อ้างถึงใน Bukhari (2021) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 หรือ 5% ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 รูป/คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยตามคณะที่นิสิตสังกัด เพื่อให้ได้ตัวแทน

จากทุกคณะอย่างเหมาะสมตามสัดส่วน ประกอบกับแนวทางของ Creswell (2013) ซึ่งแนะนำว่าการสุ่มในลักษณะนี้ควรมีสัดส่วนของแต่ละกลุ่มอย่างน้อยร้อยละ 5 - 8 เพื่อให้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและครอบคลุมบริบทของประชากรในการศึกษา

ในการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship technique) ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน คัดเลือกโดยวิธีการแบบมีเกณฑ์ (purposive sampling) ตามหลักเกณฑ์การคัดเข้า คัดออก (inclusion and exclusion criteria) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยพระสงฆ์ ฆราวาส แพทย์ และพยาบาล ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านพุทธจิตวิทยา สุขภาวะ อาจารย์หรือผู้บริหารสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุน และการพัฒนานิสิต และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงเหตุที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตได้อย่างมีคุณค่า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม 3) แบบวัดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ และความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) มีพิสัยอยู่ระหว่าง 0.812 ถึง 0.951 ตามเกณฑ์ของ Best & Kahn (2006) ที่ระบุว่า ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 ถือว่าอยู่ในระดับสูง ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแต่ละด้าน มีผลดังนี้ ปัจจัยเชิงเหตุโดยรวม ($\alpha = 0.851$) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($\alpha = 0.951$) พื้นฐานการปฏิบัติธรรม ($\alpha = 0.895$) สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยรวม ($\alpha = 0.896$) สุขภาวะทางกาย ($\alpha = 0.812$) สุขภาวะทางสังคม ($\alpha = 0.814$) สุขภาวะทางจิต ($\alpha = 0.822$) สุขภาวะทางปัญญา ($\alpha = 0.861$) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตโดยรวม ($\alpha = 0.945$) การยอมรับตนเอง ($\alpha = 0.893$) การเติบโตส่วนบุคคล ($\alpha = 0.907$) การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ($\alpha = 0.907$) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ($\alpha = 0.894$) ความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ($\alpha = 0.900$) ความเป็นอิสระ ($\alpha = 0.881$)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิควิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ได้แก่ เอกสาร คู่มือประกอบการสัมภาษณ์ เสนอ (ร่าง) โมเดล แผนภาพโมเดล แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก เทปบันทึกเสียงและ/หรือวิดีโอ แบบฟอร์มการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (BAH-MCU Model) (Eisner, 2017)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามแจกจ่ายให้กับกลุ่มตัวอย่าง นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 327 รูป/คน โดยมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความยินยอมก่อนตอบแบบสอบถาม จากนั้นจึงรวบรวมและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมสัมภาษณ์ จำนวน 5 รูป/คน ซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและแบบประเมินความเหมาะสมของโมเดล พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลด้วยเทปเสียง/วิดีโอ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ออกความ วิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงลึกประกอบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (BAH-MCU Model)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามจำนวน 327 ชุด วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยวิธีการดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับของแต่ละตัวแปร ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2) สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้ทดสอบสมมุติฐานของงานวิจัย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ใช้ independent samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ 2 กลุ่ม เช่น กลุ่มนิสิต และใช้ one-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม เช่น เพศ อายุ คณะ ชั้นปี หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ใช้การเปรียบเทียบแบบคู่ (Scheffé method) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใช้ Pearson's correlation coefficient เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ข้อมูลทั่วไป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม) กับตัวแปรตาม (สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต) การวิเคราะห์การพยากรณ์ ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple linear regression) เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรต้นสามารถร่วมกันพยากรณ์ค่าของตัวแปรตามได้หรือไม่ และในระดับใด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ซึ่งเก็บรวบรวมผ่านการบันทึกเสียง และบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยดำเนินการถอดความคำสนทนา จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) อ่านทบทวนข้อมูล เพื่อจับประเด็นสำคัญที่สะท้อนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างรอบด้าน จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นหลัก เช่น ความเหมาะสมขององค์ประกอบโมเดล ความสอดคล้องกับพุทธธรรม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปสาระสำคัญ นำไปปรับปรุงและยืนยันความถูกต้องของรูปแบบการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Eisner, 2017)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 รูป/คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตไทย (ร้อยละ 53.20) เป็นบรรพชิต (ร้อยละ 57.80) โดยอยู่ในช่วงอายุ 18 - 29 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 78.00) มีสังกัดอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์เป็นจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 44.60) และกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 มากที่สุด (ร้อยละ 38.80) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก (ร้อยละ 56.00) มีพื้นฐานการปฏิบัติธรรมในระดับมาก (ร้อยละ 59.00)

1. ระดับปัจจัยเชิงเหตุ

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยเชิงเหตุของนิสิต

ปัจจัยเชิงเหตุ		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ปัจจัยภายใน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	4.05	0.71	มาก
ปัจจัยภายนอก	พื้นฐานการปฏิบัติธรรม	3.99	0.70	มาก
ภาพรวม		4.02	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 ระดับปัจจัยเชิงเหตุโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมา คือ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม ($\bar{X} = 3.99$)

2. ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ

ตารางที่ 2 ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ

สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสุขภาวะทางกาย	3.87	0.73	มาก
ด้านสุขภาวะทางสังคม	3.93	0.74	มาก
ด้านสุขภาวะทางจิต	3.86	0.77	มาก
ด้านสุขภาวะทางปัญญา	3.85	0.83	มาก
ภาพรวม	3.88	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสุขภาวะทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ด้านสุขภาวะทางกาย ($\bar{X} = 3.87$) ด้านสุขภาวะทางจิต ($\bar{X} = 3.86$) และด้านสุขภาวะทางปัญญา ($\bar{X} = 3.85$) อยู่ในระดับมาก

3. ระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต

ตารางที่ 3 ระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ

ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การยอมรับตนเอง	4.01	0.74	มาก
การเติบโตส่วนบุคคล	4.05	0.77	มาก
การมีจุดมุ่งหมายของชีวิต	4.05	0.76	มาก
การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น	3.91	0.78	มาก
ความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม	3.91	0.75	มาก
ความเป็นอิสระ	4.03	0.71	มาก
ภาพรวม	4.00	0.67	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) พบว่า มิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเติบโตส่วนบุคคล และ การมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ($\bar{X} = 4.05$) ขณะที่มิติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.91$) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

4. ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ

ตารางที่ 4 ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ระหว่างกลุ่มนิสิตไทยและนิสิตต่างชาติ

สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ	กลุ่มนิสิตไทย		กลุ่มนิสิตต่างชาติ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ 4 ด้าน	3.98	0.63	3.77	0.69
ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ	4.10	0.61	3.88	0.71
สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (ภาพรวม)	4.04	0.59	3.82	0.68

จากตารางที่ 4 ระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธระหว่างกลุ่มนิสิต พบว่า นิสิตทั้งสองกลุ่มมีระดับสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มนิสิตไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มนิสิตต่างชาติในทุกมิติที่ประเมิน ดังนี้ สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ 4 ด้าน นิสิตไทย ($\bar{X} = 3.98$) นิสิตต่างชาติ ($\bar{X} = 3.77$) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ นิสิตไทย ($\bar{X} = 4.10$) นิสิตต่างชาติ ($\bar{X} = 3.88$) สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยภาพรวม นิสิตไทย ($\bar{X} = 4.04$) นิสิตต่างชาติ ($\bar{X} = 3.82$) โดยสรุป นิสิตไทยมีความพร้อมด้านสุขภาวะองค์รวมและความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตสูงกว่านิสิตต่างชาติในภาพรวม

5. ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (Y_{TB}) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ (Y_{TM}) และภาพรวมสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (Y_{TBM}) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ กลุ่มนิสิต (ไทย/ต่างชาติ) นิสิตไทยมีค่าคะแนน Y_{TB} Y_{TM} Y_{TBM} สูงกว่านิสิตต่างชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สะท้อนถึงความพร้อมด้านสุขภาวะและจิตพิสัยในบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนชั้นปีที่ศึกษา นิสิตชั้นปีที่ 1 มีระดับสุขภาวะองค์รวมต่ำกว่าชั้นปีที่ 2 - 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติ แสดงถึงแนวโน้มการพัฒนาเชิงพฤติกรรมและจิตใจตามประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย ในด้านที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เพศ และ อายุ ไม่แตกต่างในทุกตัวแปร ส่วนสังกัดคณะ ไม่พบความแตกต่างโดยรวม ยกเว้น Y_{TM} ซึ่งนิสิตพุทธศาสนิกมีคะแนนสูงกว่าคณะมนุษยศาสตร์

ส่วนปัจจัยเชิงเหตุ พบว่า มีความแตกต่างอย่างชัดเจน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสิตที่มีแรงจูงใจสูงมีคะแนน Y_{TB} Y_{TM} Y_{TBM} สูงกว่ากลุ่มที่มีแรงจูงใจต่ำ ($p < 0.001$) บ่งชี้ว่า ความท้าทายทางวิชาการส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาวะทางใจโดยตรง ส่วนพื้นฐานการปฏิบัติธรรม นิสิตที่มีพื้นฐานการปฏิบัติธรรมมากมีระดับสุขภาวะทุกด้านสูงกว่ากลุ่มที่มีพื้นฐานน้อยอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.001$) ชี้ชัดว่า “การปฏิบัติธรรม” คือ พลังหนุนสำคัญของสุขภาวะองค์รวม สรุปว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม เป็นตัวแปรที่สัมพันธ์กับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยพื้นฐาน เช่น เพศ อายุ คณะ ไม่ใช่ตัวแปรที่สร้างความแตกต่างชัดเจน

6. ปัจจัยแวดล้อม ตัวแปรทำนายสำคัญของสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ

ตารางที่ 5 ตัวแปรทำนายของภาพรวมสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (Y_{TBM})

ตัวแปรทำนายที่สำคัญ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์			t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	0.555	0.115		4.838	0.000*
X_{T6} แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	0.492	0.039	0.541	12.679	0.000*
X_{T7} พื้นฐานการปฏิบัติธรรม	0.348	0.040	0.375	8.802	0.000*

เปอร์เซ็นต์การทำนาย $R^2 = 73.5$

จากตารางที่ 5 พบตัวแปรทำนายสำคัญของ Y_{TBM} สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยภาพรวม คือ X_{T6} แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ X_{T7} พื้นฐานการปฏิบัติธรรม โดยมีน้ำหนักทำนาย (β) 0.541 และ 0.375 ตามลำดับ ค่าร้อยละการทำนายเป็น 73.5 แทนค่าสมการ ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.555 + 0.492(X_{T6}) + 0.348(X_{T7})$$

$$Z\hat{Y} = 0.541(ZX_{T6}) + 0.375(ZX_{T7})$$

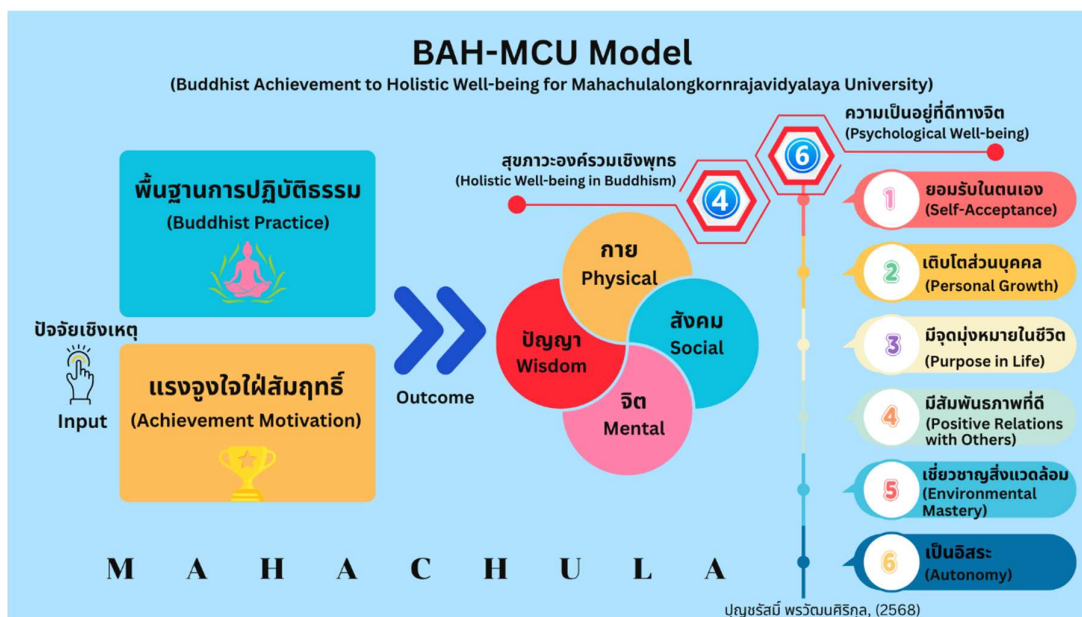
ตารางที่ 6 ตัวแปรทำนายสำคัญของสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ

ตัวแปรตาม	เปอร์เซ็นต์ตัวทำนาย	ตัวแปรทำนายสำคัญ*	ค่าเบต้า (Beta: b) (น้ำหนักทำนาย)
Y_{TB} สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ	66.2	X_{T7} , X_{T6}	0.448, 0.424
Y_{TM} ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ	71.8	X_{T6} , X_{T7}	0.621, 0.277
Y_{TBM} สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยภาพรวม	73.5	X_{T6} , X_{T7}	0.541, 0.375

* ตัวแปรทำนาย จำนวนตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว คือ X_{T6} แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, X_{T7} พื้นฐานการปฏิบัติธรรม

จากตารางที่ 6 พบว่า ตัวแปรทำนายสำคัญของสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ได้แก่ 1) สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ มีตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว คือ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ร้อยละ 66.2) 2) ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต 6 มิติ มีตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม (ร้อยละ 71.8) 3) สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธโดยภาพรวม มีตัวแปรทำนายสำคัญ 2 ตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พื้นฐานการปฏิบัติธรรม (ร้อยละ 73.5)

การตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพโมเดล BAH-MCU

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยพระสงฆ์ ผู้บริหารด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) พบว่า รูปแบบ BAH-MCU Model ได้รับการยอมรับใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ความเหมาะสมของโมเดล ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าโมเดล BAH-MCU มีความเหมาะสมสูง โดยเฉพาะการบูรณาการหลักพุทธธรรม อาทิ ไตรสิกขา ภาวนา 4 ที่เป็นพุทธจิตวิทยาร่วมกับจิตวิทยาเชิงบวก ทำให้โมเดลมีความกลมลึกและสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์

2. ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ โมเดลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการส่งเสริมองค์ประกอบสนับสนุน เช่น การอบรมที่เลี้ยงด้านพุทธรปัญญา การสื่อสารแนวคิดที่เข้าใจง่าย และการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและเครือข่ายสนับสนุน

3. จุดแข็งของโมเดล โมเดลมีจุดแข็งในการเชื่อมโยงหลักธรรมและหลักวิชาการเข้าด้วยกัน ครอบคลุมสภาวะทั้ง 4 มิติ (กาย จิต สังคม ปัญญา) พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับความเป็นอยู่ทางจิต มีโครงสร้างชัดเจน สนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และสามารถใช้ได้กับทั้งนิสิตไทยและต่างชาติ

4. จุดอ่อนและข้อเสนอแนะเชิงปรับปรุง ข้อจำกัดที่พบ ได้แก่ การมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการดำเนินงาน เน้นระดับบุคคลมากกว่าระดับนโยบาย รวมถึงข้อเสนอแนะให้พัฒนาเครื่องมือประเมินเชิงคุณภาพเพิ่มเติม จัดทำรูปแบบย่อยของโมเดลให้เหมาะกับบริบทต่างศาสนา และพัฒนาเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และสะท้อนตนเอง และอยากให้ออกแบบเพิ่มเติมในส่วนของแผนภาพที่เห็นภาพรวมของ องค์ประกอบ กระบวนการ กลไก ผลลัพธ์และผลกระทบ

5. สรุปการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จากแบบฟอร์มประเมินความเหมาะสมของโมเดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกประเด็น แสดงถึงความเห็นพ้องของผู้เชี่ยวชาญว่า โมเดล BAH-MCU มีความเหมาะสมและศักยภาพในการพัฒนาสภาวะองค์รวมเชิงพุทธรของนิสิตในบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างแท้จริง

สรุปว่า การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการพัฒนาสภาวะองค์รวมเชิงพุทธรของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (BAH-MCU Model) ได้รับการยืนยันถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง โดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่จากกระบวนการวิจัย และได้นำไปสู่การพัฒนารูปแบบที่เป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติของสภาวะองค์รวมของนิสิตภายใต้แนวทางพุทธรจิตวิทยา

การอภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 จากการศึกษาระดับสภาวะองค์รวมเชิงพุทธรของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับสภาวะองค์รวมเชิงพุทธรของนิสิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สภาวะทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สภาวะทางกาย สภาวะทางจิต และสภาวะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้จะมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน แต่ทุกด้านยังคงอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้ สะท้อนถึงภาวะสภาวะองค์รวมตามแนวพุทธรที่มั่นคงของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะด้านสังคม นิสิตสามารถมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวและสังคม แสดงถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบ มีจิตสาธารณะ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง สภาวะองค์รวมเชิงพุทธรที่ประกอบด้วยความสมดุลของกาย จิต สังคม และปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) ผลการวิจัยนี้ยังสนับสนุนผลการศึกษาพระมหาวิศัลย์ รัตนกมล และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2559) ที่พบว่า นิสิตในมหาวิทยาลัยเชิงพุทธรมีสภาวะทางจิตและสังคมในระดับดี สืบเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรม และการเรียนรู้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ความสมดุลของสภาวะทางกาย สังคม จิตใจ และจุดมุ่งหมายของชีวิต เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวม โดยเฉพาะในกลุ่มนิสิตระดับอุดมศึกษา แม้ว่าด้านสภาวะทางปัญญาจะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงศักยภาพของนิสิตในการพัฒนาและใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผล และยังมีพื้นที่ให้เสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ การไตร่ตรอง การเข้าใจโลกและตนเองอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นในอนาคต

ประเด็นที่ 2 จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบและการพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อสภาวะองค์รวมเชิงพุทธรของนิสิตระดับปริญญาตรี ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และพื้นฐานการปฏิบัติธรรม โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (psychological well-being) โดยเฉพาะด้านจุดมุ่งหมายในชีวิต ความสัมพันธ์เชิงบวก และการเติบโตภายใน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นองค์ประกอบหลักของสภาวะทางจิต พื้นฐานการปฏิบัติธรรม มีบทบาทสำคัญ

ในการส่งเสริม สุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา โดยการฝึกสติ สมาธิ และปัญญา มีส่วนช่วยเพิ่มความสมดุลภายใน ลดความเครียด และส่งเสริมความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยในระดับสากล เช่น Eisner (2017) ระบุว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนิสิต โดยกลุ่มนิสิตไทยมีระดับสุขภาวะสูงกว่านิสิตต่างชาติ ส่วนชั้นปี พบว่า นิสิตชั้นปีที่สูงกว่ามีระดับสุขภาวะสูงกว่านิสิตชั้นปีต้น ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมและประสบการณ์ในระบบการศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านสุขภาวะอย่างต่อเนื่อง สำหรับเพศและอายุ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า สุขภาวะองค์รวมมีได้ขึ้นอยู่กับลักษณะประชากรศาสตร์พื้นฐาน แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น แรงจูงใจและการฝึกฝนตนเองมากกว่า

ประเด็นที่ 3 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ (BAH-MCU Model) พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่าโมเดลมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น ไตรสิกขา และภาวนา 4 เข้ากับจิตวิทยาเชิงบวกและจิตวิทยาเชิงพุทธได้อย่างลงตัว ซึ่งส่งผลให้เกิดความกลมกลืนทางจิตวิญญาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิชัย อุทธาพงษ์ และคณะ (2567) ที่เสนอว่า การพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตในบริบทมหาวิทยาลัยควรตั้งอยู่บนฐานพุทธจิตวิทยา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในของนิสิตอย่างแท้จริง

สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหากมีกลไกหนุนเสริม เช่น การอบรมที่เลี้ยง การสื่อสารที่เข้าใจง่าย การสนับสนุนของผู้บริหาร และการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายด้วยการใช้แอปพลิเคชัน การฝึกสติผ่านกระบวนการที่ใช้เทคโนโลยี สามารถพัฒนาสุขภาวะองค์รวมในหมู่นิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับแนวทางของ Reangsing et al. (2024) ที่พบว่า การใช้แอป Mind Space ในลักษณะออนไลน์ (Mindfulness-Based Intervention: MBI) มีผลในการลดซึมเศร้าและความเครียด และยังช่วยเพิ่มสุขภาวะองค์รวม (well-being) ในกลุ่มนิสิตไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบสะท้อนตนเองได้อย่างชัดเจน

โมเดลการเชื่อมโยงพุทธธรรมกับจิตวิทยา BAH-MCU Model จึงมีจุดแข็งในการครอบคลุมการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา พร้อมกับมีโครงสร้างชัดเจน สนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้ได้กับทั้งนิสิตไทยและต่างชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานของพระเพชรเกษม ขมภูบุตร และคณะ (2567) ที่เน้นว่า การศึกษาเชิงองค์รวมที่ผสมผสานวิถีพุทธธรรมและจิตวิทยาสังคมมีผลต่อสุขภาวะองค์รวมที่ดีของนิสิตอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อจำกัดยังต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการมาเป็นพี่เลี้ยง และการเน้นระดับบุคคลมากกว่านโยบาย

การประเมินโดยรวมของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับการประเมินอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกประเด็น แสดงถึงความเห็นพ้องร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญว่า BAH-MCU Model เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย

องค์ความรู้ใหม่

1. สุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธสามารถพัฒนาได้อย่างเป็นระบบในบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยมีมิติหลักครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต สังคม และปัญญา ซึ่งล้วนสัมพันธ์สุขภาวะองค์รวมกับแนวทางการใช้ชีวิตตามหลักพุทธธรรม ทั้งนี้ระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางจิต (psychological well-being) สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนระดับสุขภาวะที่แท้จริงของนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

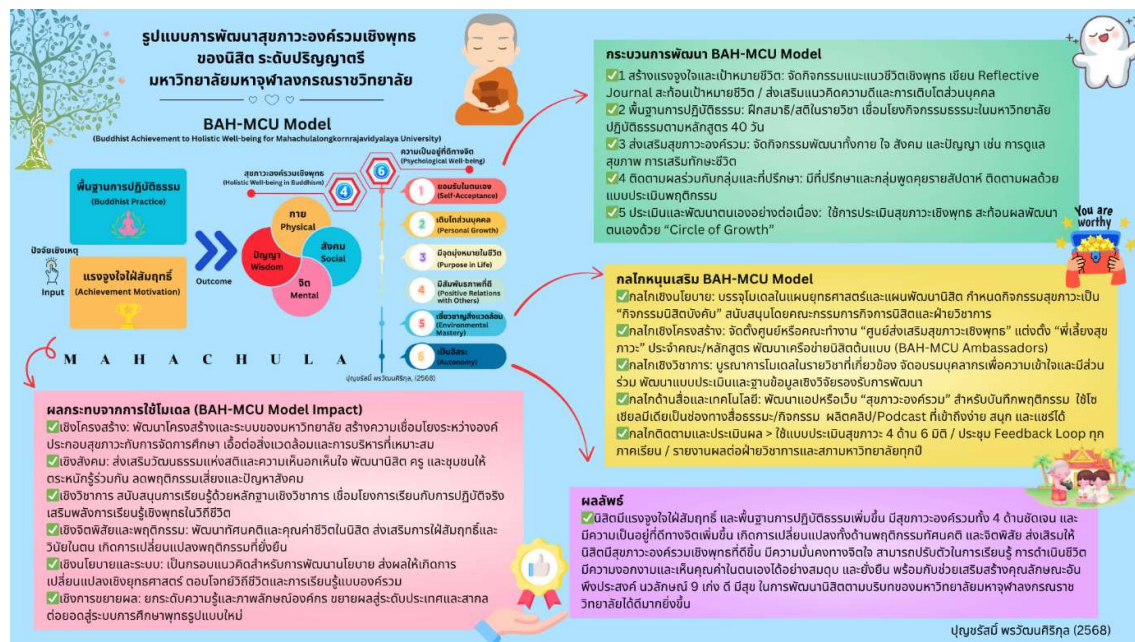
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพื้นฐานการปฏิบัติธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบูรณาการ ในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำหน้าที่เป็นพลังผลักดันภายในที่ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และการพัฒนาด้าน ส่วนพื้นฐานการปฏิบัติธรรมเป็นกลไกสนับสนุนภายนอกที่ช่วยหล่อหลอมทัศนคติ ท่าที และการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักธรรม

3. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านแนวทางการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

(active learning) การเรียนรู้ที่อิงสติ (mindfulness-based learning) และ การเรียนรู้การสะท้อนผล (reflection-based learning) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสุขภาพขององค์กรรวมเชิงพุทธ โดยช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความหมายของธรรมะ เข้าใจตนเอง และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การส่งเสริมสุขภาพขององค์กรในระดับสถาบันควรออกแบบให้มีความร่วมสมัย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการติดตามและเสริมแรง เช่น แอปพลิเคชันบันทึกสุขภาพ แพลตฟอร์มสนทนาออนไลน์ และสื่อธรรมะในรูปแบบดิจิทัล เพื่อขยายผลการเรียนรู้สู่ความต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน

5. แนวคิดพุทธปัญญาเพื่อสุขภาพ (Buddhist wisdom for well-being) สามารถยกระดับเป็นแนวนโยบายการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยพุทธ เพื่อมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สมดุลทั้งในระดับปัจเจกและสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาศตวรรษที่ 21 และสามารถขยายผลเป็นกรอบการเรียนรู้ในระดับชาติและนานาชาติได้

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์กรรวมเชิงพุทธ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำโมเดล BAH-MCU ไปใช้ในการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยสามารถประยุกต์ใช้โมเดล BAH-MCU เพื่อส่งเสริมสุขภาพองค์กรรวมของนิสิต โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัยในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาทักษะชีวิต และการสนับสนุนด้านสุขภาพจิตอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ กาย สังคม จิต และปัญญา

1.2 การส่งเสริมสุขภาพในเชิงนโยบายและระบบติดตามผล ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบสนับสนุนสุขภาพภายในมหาวิทยาลัย เช่น การสร้างศูนย์สุขภาพ การจัดทําระบบติดตามสุขภาพรายบุคคล (well-being tracking) ผ่านเทคโนโลยี และการฝึกอบรมอาจารย์/เจ้าหน้าที่ให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงด้านสุขภาพ (well-being mentor)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาผลลัพธ์ของการใช้โมเดลในสถานการณ์จริง ควรดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experimental design) เพื่อเปรียบเทียบระดับสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธก่อนและหลังการใช้โมเดล BAH-MCU รวมทั้งศึกษาผลลัพธ์ในระยะยาว เพื่อประเมินความต่อเนื่องและความยั่งยืนของพฤติกรรมสุขภาวะที่เกิดขึ้นในหมู่นิสิต

2.2 การพัฒนาและตรวจสอบเครื่องมือวัดสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธ ควรจัดสร้างแบบวัดสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธที่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ตามกรอบแนวคิดของโมเดล BAH-MCU พร้อมทั้งดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในด้านความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability) เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประเมินผลในบริบทที่หลากหลายได้อย่างมีมาตรฐาน

2.3 การศึกษาความเหมาะสมของโมเดลในบริบทพุทธวัฒนธรรม ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความยืดหยุ่นของโมเดล BAH-MCU ในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และเชื้อชาติ โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตต่างชาติ เพื่อให้สามารถปรับประยุกต์รูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับบริบทนานาชาติ

2.4 การศึกษามีติภายในของการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) หรือการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อเข้าใจความเปลี่ยนแปลงภายในของนิสิตในด้านจิตใจ เจตคติ แรงจูงใจ และความหมายของสุขภาวะที่ไม่สามารถประเมินได้จากแบบสอบถามเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม: ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 45). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระเพชรเกษม ขมภูบุตร, ประยูร สุขะใจ และกมลลาศ ภูวนาธิพงศ์. (2567). แนวทางการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักพุทธจิตวิทยา สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(2), 1781-1792. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjow/article/view/274926>.
- พระมหาวิศักดิ์ รัตนกมล และธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2559). สุขภาพจิตแนวพุทธของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(2), 232-244.
- ภมรพรรณ ยุระยาตร์, ฐาปนี สีเฉลียว และกฤตยชญ์ ไชยคำภา. (2565). การศึกษาสุขภาวะทางจิตของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 16(2), 192-208.
- วุฒิชัย อุทธา, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และกมลลาศ ภูวนาธิพงศ์. (2567). โมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการสุขภาวะพระสงฆ์ไทย วิถีใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 9(2), 283-300.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม* (ฉบับปรับขยาย). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2566). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง* (พิมพ์ครั้งที่ 144). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York, NY: W.H. Freeman.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). *Research in education* (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach* (4th ed.). SAGE Publications.
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice* (2nd ed.). Teachers College Press.

- Reangsing, C., Moonpanane, K., Pittchalard, K., & Schneider, J. K. (2024). Efficacy of a Mind Space Application intervention on psychological outcomes in Thai university students with depression: A pilot randomized controlled trial. *Journal of Affective Disorders*, 362, 317–322.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.07.006>.
- Bukhari, S. A. R. (2021). *Sample Size Determination Using Krejcie and Morgan Table*. Research Gate.
<http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.11445.19687>.

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

The development of packaging and branding for community products to link
the cultural tourism of Sup Phaiwan Subdistrict, Erawan District, Loei Province

อำภำภัทร์ วสันต์สกุล^{1*}, เมทยา อิมเอิบ²

Ampapath Wasunsakul^{1*}, Methaya Imerb²

¹หลักสูตรบัญชีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

²หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹Bachelor of Accountancy Program in Accounting, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

²Business Administration Program in Management, Faculty of Management Science, Loei Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: Am_lru@hotmail.com^{1*}, methaya.ime@lru.ac.th²

Received: June 02, 2025

Revised: June 27, 2025

Accepted: July 09, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิถีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ 2. พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ และ 3. ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 395 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และแบบสะดวก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การที่สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการพัฒนา และนำเสนอความต้องการ รวมถึงการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวัตถุประสงค์การวิจัย ส่งผลให้การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก อีกทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับ

การพัฒนาทำให้เกิดความเชื่อมโยงเชิงวัฒนธรรม และสามารถสร้างความยั่งยืนในชุมชน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์ชุมชน, บรรลุภัณฑ์, ตราผลิตภัณฑ์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This study aimed to: 1. explore the cultural practices of the Sap Phaiwan subdistrict community; 2. develop packaging and product logos for community products in Sup Phaiwan Subdistrict; and 3. examine consumer satisfaction levels regarding the packaging and product logos of community products in Sup Phaiwan Subdistrict, Erawan District, Loei Province. A mixed-methods research approach was employed, combining both quantitative and qualitative methodologies. The sample consisted of 395 participants selected through purposive and convenient sampling. Data collection tools included interviews and questionnaires. Statistical analyses comprised percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that community members actively participated in selecting packaging designs and product logos, expressed their preferences, and provided valuable input aligned with the research objectives. This collaborative involvement contributed to the development of packaging and logos that effectively reflected the community's identity. The quality assessment of the developed packaging and logos was rated as very good, while consumer satisfaction was rated at a high level. Furthermore, enhanced community products fostered cultural connectivity and promoted sustainable development within the community.

Keywords: community products, packaging, product branding, cultural tourism

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเอราวัณ ลักษณะภูมิประเทศกว่าร้อยละ 80 เป็นที่ลาดเชิงเขาสลับภูเขา มีราบลุ่มบางส่วน สภาพเศรษฐกิจของประชาชนในตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำไร่ไถ่ปลูกมันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป ซึ่งถือว่าโดยรวมสภาพเศรษฐกิจของประชาชนค่อนข้างดี แต่ทั้งนี้รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากการประกอบอาชีพดังกล่าวขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตในท้องตลาดและสภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอน แต่ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ก็ยังมีศักยภาพของชุมชนที่เข้มแข็ง เอื้อต่อการพัฒนา โดยมีระบบสังคมเกษตรกรรมและมีการรวมกลุ่มอาชีพสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ “วัดถ้ำข้าวสารหิน” ซึ่งเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนและหน้าผาสูงชัน อีกทั้งมีถ้ำจำนวนมาก โดยเฉพาะถ้ำใหญ่ มีความยาว 300 เมตร ข้างในประกอบด้วยถ้ำเล็ก ๆ มีหินย้อยลักษณะต่าง ๆ สวยงาม ทางขึ้นจะมีบันไดกึ่งธรรมชาติและแหล่งโบราณวัตถุ (ข้าวสารหิน คือ หินเล็ก ๆ คล้ายเม็ดข้าวสาร แต่เป็นฟอสซิลจำนวนมากมาย) อีกทั้งตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ยังได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ โดยมีเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน สำหรับด้านศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทางส่วนราชการในพื้นที่จัดให้มีงานประเพณีต่าง ๆ ตามเทศกาล อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม จัดให้มีศูนย์การศึกษาภูมิปัญญา

ท้องถิ่นเพื่อเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณี และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ ให้คงอยู่สืบต่อไป (องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์, 2567)

อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น จึงมีความพยายามจากผู้นำท้องถิ่น รวมถึงชาวชุมชนที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์ชุมชน ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เช่น โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีอัตลักษณ์ สะท้อนถึงตัวตนและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้มีการเริ่มต้นและเนินการไปบางส่วนแล้ว โดยชุมชนได้ร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เอกชน และสถาบันการศึกษาหลายแห่ง เพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยเฉพาะเน้นการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อยกระดับให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น มีจุดเด่นที่น่าสนใจ ดึงดูดผู้บริโภคทั้งในตลาดออฟไลน์และออนไลน์ โดยกิจกรรมจักสานเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ สะท้อนวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ใช้อุปกรณ์ในการประยุกต์และนำภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้จากเส้นกกซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการทำมาหากิน อย่างเช่น การสานเป็นเสื่อรองนั่ง หรือตะกร้า เป็นต้น

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย “การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย” และได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้นมาจำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์นำร่องในการออกแบบและพัฒนา ยกระดับคุณภาพของสินค้า เพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยว นำมาซึ่งการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่นโดยเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ “แผ่นรองจานเสื่อกก”
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

บรรจุภัณฑ์และการออกแบบ

บรรจุภัณฑ์ (package) คือ วัสดุใด ๆ ที่นำมาใช้สำหรับบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้ม ป้องกัน ถิ่นเสีย จัดส่งและนำเสนอสินค้า

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ (packaging design) หมายถึง การกำหนด รูปแบบและโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ให้สัมพันธ์กับหน้าที่ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ เพื่อการคุ้มครองป้องกันไม่ให้สินค้าเสียหายและเพิ่มมูลค่าด้านจิตวิทยาต่อผู้บริโภค โดยอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสร้างสรรค์ (บุญส่ง อุตมกิจโกศล, 2561) โดยมีหลักการออกแบบที่สำคัญ 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. การออกแบบโครงสร้าง คือ การเน้นคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ การกำหนดลักษณะรูปร่าง รูปทรง ขนาด ปริมาตร โดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 ความง่ายต่อการเข้าใจประเภทสินค้า รูปแบบกลมกลืน สอดคล้องกับสินค้า
- 1.2 ความสะดวกและง่ายต่อการจับ ถือ ขนาดพอดีและสามารถรับน้ำหนักสินค้าได้
- 1.3 ความสะดวกต่อการเปิดใช้งานผลิตภัณฑ์

1.4 ความสะดวกต่อการหยิบสินค้าออกจากบรรจุภัณฑ์

1.5 สามารถเปิดและปิด ถนอมสินค้าได้ ชนิดของวัสดุมีความเหมาะสม ป้องกัน สินค้าได้ตลอดอายุการวางขาย

1.6 ปลอดภัยต่อการใช้งาน การขึ้นรูป การบรรจุ เปิด-ปิด สะดวก ไม่ยุ่งยาก

2. การออกแบบกราฟิก รูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์จะต้องบ่งบอกถึงตัวตนของสินค้า (brand) บอกถึงวิธีการใช้งาน/ บริโภค และอื่น ๆ เช่น ความรู้ เทคนิค กรรมวิธีการผลิตที่เป็นจุดขายของสินค้า โดยมีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

2.1 ข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์

2.2 งานพิมพ์บรรจุภัณฑ์

2.3 สีที่ใช้ในบรรจุภัณฑ์

สัญลักษณ์ หรือโลโก้ (logo) มาจากคำเต็ม logotype หมายถึง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ตัวแทน หรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่บ่งบอกประเภท รูปแบบ หรือรูปพรรณสัณฐานของสิ่งที่เป็นเจ้าของสัญลักษณ์ หรือโลโก้นั้นๆ

การออกแบบตราสัญลักษณ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ความเป็นเอกภาพ (unity) คือ ผลรวมของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน รวมกันเป็นไป เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การทำให้งานออกแบบมีเอกภาพคือ ความสัมพันธ์ต่อเนื่อง (coherence) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ต่อเนื่องของส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเส้น รูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาตร บริเวณว่าง สี น้ำหนัก เป็นต้น

2) ความสมดุล (balance) การออกแบบต้องคำนึงถึงความสมดุล คือ การจัดวางองค์ประกอบให้เกิดความรู้สึกว่าแต่ละส่วนมีน้ำหนักต่อเนื่องกันโดยการรับรู้ทางสายตา อันได้แก่

2.1) ความสมดุลที่เหมือนกัน (symmetrical balance) คือ การออกแบบที่กำหนดรูปทรงซ้ายขวาให้เหมือนกัน น้ำหนักซ้ายขวา ช่องว่างเท่ากัน

2.2) ความสมดุลที่ต่างกัน (asymmetrical balance) คือ การออกแบบที่น่าสนใจต่างไปจากลักษณะซ้ายขวาที่เหมือนกัน ได้แก่ ความสมดุลที่เกิดจากน้ำหนัก ความสมดุลที่เกิดจากสิ่งที่น่าสนใจ เป็นการออกแบบให้มีสิ่งที่น่าสนใจด้านใดด้านหนึ่งเป็นตัวถ่วงดุลน้ำหนัก และความสมดุลที่เกิดจากสภาพตัดกัน เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงการตัดกันของสีหรือรูปทรงซ้ายขวา

3) ความกลมกลืน (harmony) คือ การออกแบบที่นำสิ่งที่ใกล้เคียงกัน คล้าย ๆ กันมาจัดวางไว้ด้วยกัน การซ้ำกัน หรือการขัดกัน จะต้องมีความเชื่อมระหว่างความแตกต่างให้เกิดความกลมกลืนกัน การใช้ความกลมกลืน เพื่อก่อให้เกิดเอกสารของสัญลักษณ์

4) การซ้ำ (repetition) คือ การออกแบบที่อาศัยการซ้ำกันของภาพมาจัดวาง องค์ประกอบอันก่อให้เกิดความงามได้ แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างด้วย คือ ทำเหมือนกันมาก ๆ จะก่อให้เกิดความเบื่อ

5) ความลดหลั่น (gradation) คือ การออกแบบที่อาศัยการเปลี่ยนแปลงลดชั้นที่ละน้อย เช่น การลดหลั่นของทิศทาง การลดหลั่นของขนาดจากใหญ่ไปหาเล็ก ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว

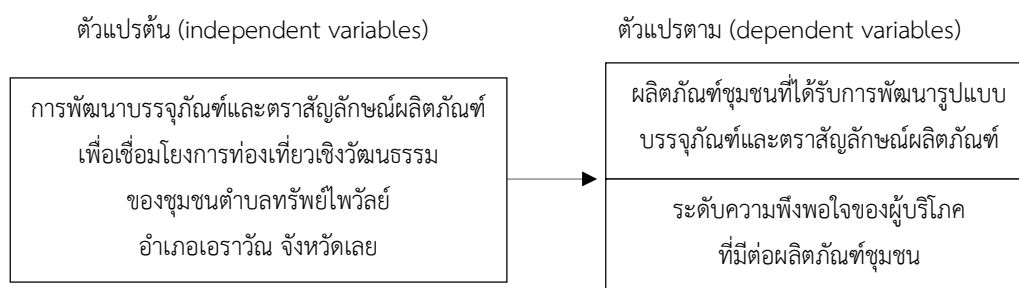
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เก่าแก่ที่สุดในทัศนะของการท่องเที่ยวยุคใหม่ ซึ่งมีความเป็นมาตั้งแต่สมัยโรมัน เป็นการท่องเที่ยวของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งตามแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งวัฒนธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะกิจและงานรื่นเริงต่าง ๆ หรือการเข้าพิธีกรรม เป็นต้น การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ให้ประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนที่เป็นเจ้าบ้าน โดย Inskeep (1991) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมมีหลายประเภท ได้แก่ แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย ศิลปะหัตถกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น

การปลูกชา หรือยางพารา ความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติต่าง ๆ รวมถึงความบันเทิงและกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่อาศัยเทคนิควิธีวิจัยแบบผสมผสานด้วยการพัฒนาทดลอง (experimental development) ตามหลักการและกระบวนการออกแบบรูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์และสร้างสรรค์ตราสัญลักษณ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดำเนินการกับชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สื่อสาร สร้างการเชื่อมโยงถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) ซึ่งกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภค ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มที่พิจารณารายละเอียดด้านคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์

ประชากรที่ใช้ในการพิจารณารายละเอียดด้านคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนา ได้แก่ ผู้ผลิตแผ่นรองจานเสื่ออก ผู้นำกลุ่มชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ พัฒนา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพิจารณารายละเอียดด้านคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนา การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ผลิตแผ่นรองจานเสื่ออก จำนวน 6 คน ผู้นำกลุ่มชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ พัฒนา จำนวน 2 คน

1.2 กลุ่มที่ประเมินความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ และตราผลิตภัณฑ์

ประชากรที่ใช้การประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์ และตราผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนา ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ โดยไม่กำหนดว่าเคยซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชนหรือไม่ ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนได้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์ชุมชน คำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน และสุ่มตามสะดวก (convenience)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสอบถามประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับผู้ผลิตแผ่นรองจานเสื่ออก ผู้นำกลุ่มชุมชน ราษฎ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ พัฒนา ประกอบด้วยรายละเอียดบริบทชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมชุมชน วิถีดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่นที่มีการผลิตและจำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน

2.2 แบบสอบถามแบบสอบถามประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้บริโภค รายละเอียดดังนี้

1) แบบประเมินด้านคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของบรรจุภัณฑ์ “แผ่นรองจานเสื่ออก” ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ “แผ่นรองจานเสื่ออก” ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

2) แบบประเมินด้านความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ “แผ่นรองจานเสื่ออก” ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ลงพื้นที่เพื่อสำรวจลักษณะทางกายภาพ ทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับใช้ในการกระบวนการออกแบบ พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราผลิตภัณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

3.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ พัฒนา เพื่อให้ได้ข้อมูลในการไปวิเคราะห์ เพื่อออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราผลิตภัณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

3.3 สำรวจความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เพื่อทราบถึงผลการประเมินประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลทั้งทางกายภาพ รายละเอียดผลิตภัณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และสัมภาษณ์

4.2 นำรายละเอียดที่ได้จากข้อ 4.1 ไปประกอบการดำเนินงานในกระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณลักษณะซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเน้นและให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ชุมชน ท้องถิ่น

4.3 จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้บริโภค ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ทำการวิเคราะห์ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (standard deviation) จากนั้นทำการสรุปและแปลผลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้มีกระบวนการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ โดยเน้นและสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน รวมถึงให้มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ และความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลตามบริบทของชุมชน พบว่า เป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมีความสวยงามทางธรรมชาติ โดยมี “วัดถ้ำข้าวสารหิน” เป็นสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญของชุมชน โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากประธานและคณะกรรมการชุมชน หัวหน้าส่วนราชการ/นักพัฒนาชุมชนในพื้นที่ รวมถึงผู้ผลิตแผ่นรองจานเสื่ออก จำนวน 10 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ชื่อผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ: แผ่นรองจานเสื่ออก “สานทรัพย์”

ผลิตภัณฑ์ที่ทำการผลิตในปัจจุบัน: ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสื่ออก ได้แก่ เสื่ออกทอมือ ชุดแผ่นรองจาน/แก้วน้ำ กระเป๋าสานต้นกก

รายละเอียดผลิตภัณฑ์: จำหน่ายโดยผ่านการสั่งผลิต หรือจัดจำหน่ายตามงานสำคัญของชุมชน และอำเภอ

รายละเอียดและความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์

1. บรรจุภัณฑ์ ลักษณะเป็นกล่องกระดาษการ์ดแข็ง รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีสัญลักษณ์โลโก้ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ มีช่องแสดงสินค้าด้านหน้ากล่อง และมีเรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในการนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น มาต่อยอดเพิ่มมูลค่า บูรณาการความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาการทอเสื่ออก ที่ได้รับสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

2. ตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน กำหนดให้ใช้ชื่อข้อความ “สานทรัพย์” ให้มีความโดดเด่น มีการนำอัตลักษณ์ชุมชน คือ เสื่ออกกลดลายปลาคู่ และสีที่ต้องการให้อยู่ในตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ซึ่งข้อความที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ความเป็นไปได้ร่วมกัน จึงได้บทสรุปในชื่อ “สานทรัพย์” สอดคล้องกับคำขวัญของตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย (องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์, 2567) คือ

“ทรัพย์ไพรวัลย์ ถิ่นน้ำใส ป่าไพรเขียวจี ยางพาราดีมีคุณภาพ

กราบพระวัดถ้ำข้าวสารหิน แดนดินเศรษฐกิจพอเพียง”

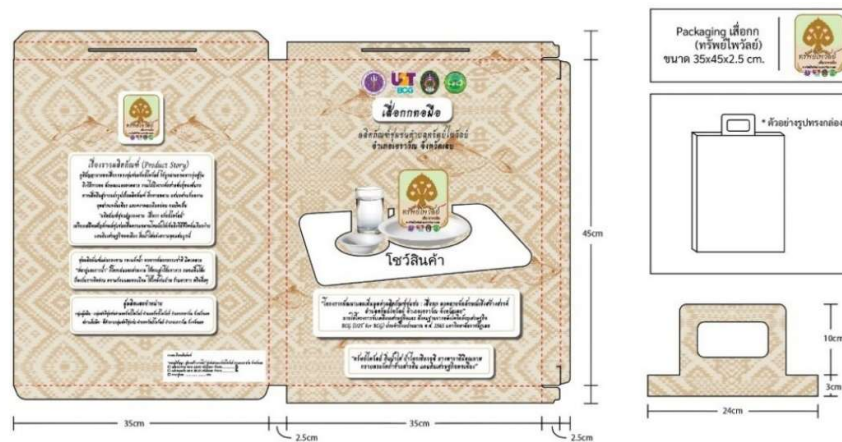
โดยผลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำมาทำการวิเคราะห์ในการออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ โดยเน้นถึงอัตลักษณ์ชุมชนรวมถึงกรอบแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรายละเอียดการออกแบบ มีดังนี้

การออกแบบตราสัญลักษณ์ของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ได้นำข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไปดำเนินการวิเคราะห์และออกแบบตราสัญลักษณ์ชุมชน โดยเน้นความเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน อันได้แก่ ต้นโพธิ์ (ต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในวัดถ้ำข้าวสารหิน) ระบุชื่อตำบล และรูปแบบที่ชุมชนต้องการ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตราสัญลักษณ์โลโก้ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย

สำหรับความต้องการในด้านของบรรจุภัณฑ์ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการออกแบบให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และมีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ “แผ่นรองจานเสื่อกก” แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 รูปแบบบรรจุภัณฑ์ “แผ่นรองจานเสื่อกก”
ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย

ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นตามบริบทของชุมชนไปบูรณาการกับแนวความคิดด้านการออกแบบ ในการพัฒนาตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย แสดงดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน “สานทรัพย์”

ส่วนที่ 2 การประเมินคุณภาพการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย

คุณภาพของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการปกป้องผลิตภัณฑ์	4.70	0.48	ดีมาก
2. ด้านบรรจุภัณฑ์	4.62	0.48	ดีมาก
3. ด้านการอำนวยความสะดวก	4.44	0.57	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการขาย	4.40	0.52	มาก
5. ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์	4.48	0.56	มาก
ภาพรวม	4.53	0.52	ดีมาก

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย พบว่า ด้านคุณภาพของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกป้องผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ ด้านบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.48) สำหรับด้านที่มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก คือ ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.56) ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.57) และ ด้านการส่งเสริมการขาย ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย ที่ได้รับการพัฒนา สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย

ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านบรรจุภัณฑ์ (คุณลักษณะ)	4.46	0.56	มาก
2. ด้านบรรจุภัณฑ์ (คุณภาพ)	4.36	0.60	มาก
3. ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (คุณลักษณะ)	4.45	0.64	มาก
4. ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (การออกแบบ)	4.49	0.61	มาก
ภาพรวม	4.44	0.60	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอรอวัน จังหวัดเลย พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีผลการประเมินความพึงพอใจ

อยู่ในระดับมาก คือ ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (การออกแบบ) ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.61) ด้านบรรจุภัณฑ์ (คุณลักษณะ) ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.56) ด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (คุณลักษณะ) ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.64) และ ด้านบรรจุภัณฑ์ (คุณภาพ) ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและพัฒนาตามกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน สามารถนำไปพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ โดยการนำเสนอในรูปแบบของตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นมาและเรื่องราวของชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

การศึกษาด้านความพึงพอใจในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย พบว่า การประเมินคุณภาพในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยทั้ง 2 ส่วน มีระดับความพึงพอใจในด้านการปกป้องผลิตภัณฑ์ และด้านตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ (การออกแบบ) ซึ่งมีสีสันที่สวยงาม โดดเด่น ทันสมัย แสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนได้เป็นอย่างดี จัดจำง่าย และมีรูปแบบที่ชัดเจน สอดคล้องกับสมาลี กรดกนก (2558) ได้ศึกษาการออกแบบและพัฒนาแบบบรรจุภัณฑ์ทุเรียนอบกรอบ ในอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส พบว่า วัสดุของบรรจุภัณฑ์ที่มีความสวยงาม โดดเด่น เป็นที่จัดจำง่าย สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคได้ในระดับมาก รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับวิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง และคณะ (2561) ได้กล่าวว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์และป้ายฉลากสินค้าอยู่ในระดับมาก และผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ด้านความสามารถปกป้องรักษาสินค้า มากที่สุดเช่นกัน ในด้านการเลือกบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ที่เลือก ทำให้ผู้บริโภคสามารถมองเห็นผลิตภัณฑ์ด้านในได้ ช่วยเพิ่มความสนใจมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และป้ายฉลากเครื่องแกงตำมื่อ บ้านทุ่งชุมพลพัฒนา ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พบว่า รูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นกล่องพลาสติกทรงกลมสี่เหลี่ยม มองเห็นผลิตภัณฑ์ด้านในได้อย่างชัดเจน มีป้ายฉลากติดข้างกล่องประกอบด้วยรายละเอียดผลิตภัณฑ์ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์และป้ายฉลากพบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านบรรจุภัณฑ์และด้านป้ายฉลากอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดรูปแบบ การให้ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชน การนำเสนอความต้องการ การเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีของชุมชน รวมถึงความร่วมมือในการสนับสนุนข้อมูล ทำให้การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย มีผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จึงนำมาซึ่งบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดต้นแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

บรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดต้นแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น อีกทั้งแนวคิดการวิจัยสามารถนำไปพัฒนากับผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างความยั่งยืน

ให้กับชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ ควรให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงประโยชน์ด้านการเก็บรักษาและการใช้งานของบรรจุภัณฑ์

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมให้ผู้ผลิตสามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์เอง โดยเน้นการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุในท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่า

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมกับกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

2.2 ควรมีการคำนวณต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ เพื่อควบคุมต้นทุนผลิตภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- บุญส่ง อุดมกิจโกศล. (2561). *การออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ “บ้านเล่า” ชุมชนบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร*. งานสร้างสรรค์. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง, ยรรยง คชรัตน์, นิธิ เหมมันต์, จุฑามาศ พรหมมนตรี, นิศาชล สกุลชาญณรงค์ และฐานันท์ ตั้งรุจิกุล. (2561). *การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และป้ายฉลากเครื่องแกงตำมือ บ้านทุ่งชุมพลพัฒนา ตำบลลานข่อย อำเภอบำเพ็ญ จังหวัดพัทลุง*. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, หน้า 1491-1505.
- มหาดไทย: มหาวิทยาลัยมหาดไทย.
- สุมาลี กรดกนกกัน. (2558). *การออกแบบและพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ทุเรียนอบกรอบ ในอำเภोजะเอย์* จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 7(2).147-156.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์ไพรวัลย์ อำเภอร่อนฉิม จังหวัดเลย*. สืบค้น 10 มีนาคม 2568 จาก <https://sapphaiwan.go.th/public/list/data/index/menu/1142>.
- Inskeep, E. (1991). *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*. John Wiley & Sons.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ สินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในจังหวัดอุดรดิตถ์

Service marketing mix and customer behavior affecting the decision to choose loan services of non-bank financial institutions in Uttaradit Province

ณัฐปภัทร์ เลิศวิริยะเดชา^{1*}, กุลยา อูปพงษ์², ชัชชัย สุจริต³

Natpaphat Lertwiriyejeja^{1*}, Kullaya Uppapong², Chatchai Sucharit³

^{1,2,3}หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

^{1,2,3}Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author's e-mail: natpaphat.lert@gmail.com^{1*}, Kullaya.upp@uru.ac.th², csucharit34@gmail.com³

Received: June 16, 2025

Revised: June 30, 2025

Accepted: July 05, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาดบริการ พฤติกรรมผู้บริโภค และการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภค และเพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่พักอาศัยในจังหวัดอุดรดิตถ์และเคยใช้บริการสินเชื่อทางการเงินกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran จำนวน 384 คน วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามพื้นที่ทั้ง 9 อำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับพฤติกรรมผู้บริโภค ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการบริษัท คักดีสยามลิซซิ่ง จำกัด (มหาชน) เนื่องจากทราบผลการอนุมัติรวดเร็ว ประเภทสินเชื่อ คือ ทะเบียนรถเป็นประกัน วัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอุปโภค บริโภคในครัวเรือน วงเงินรวมน้อยกว่า 100,000 บาท ผ่อนชำระ 1 - 2 ปี อัตราดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอก อัตราการผ่อนชำระน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน คือ เล่มทะเบียนรถ โดยผู้ใช้บริการสามารถชำระเงินได้ ณ สำนักงานหลักหรือสาขาใกล้เคียง และรับรู้ข่าวสารจากคำแนะนำจากบุคคลที่รู้จัก ซึ่งระดับการตัดสินใจ

เลือกใช้บริการสินเชื่อ ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านพนักงาน ด้านราคา และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภค และพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ เหตุผลในการเลือกใช้บริการสินเชื่อ ประเภทสินเชื่อ วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการ ระยะเวลาการผ่อนชำระ อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน หลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินสินเชื่อ และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, พฤติกรรมผู้บริโภค, สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

Abstract

This study aimed to examine consumer opinions on the service marketing mix, consumer behavior, and the decision-making in using loan services from non-bank financial institutions. It also explored how these factors influenced consumers' decisions in Uttaradit Province. The target population consisted of residents in Uttaradit who had used financial loan services from non-bank institutions for at least one year. The sample size of 384 was calculated using Cochran's formula, with stratified random sampling across all 9 districts. A questionnaire was used for data collection, and data were analyzed using mean, standard deviation, ANOVA, and multiple regression analysis. Results showed that the overall opinion toward all seven aspects of the service marketing mix was at a high level. Most consumers use loan services from Saksiam Leasing Public Company Limited, citing fast loan approval as the main reason. The most common loan type was vehicle title loans, mainly for household expenses, with amounts under 100,000 baht and repayment periods of 1 – 2 years. The interest rate was based on the reducing balance method, with monthly payments under 5,000 baht. Vehicle registration books were used as collateral, and payments were usually made at local branches. Most consumers learned about the services through recommendations from people they knew. Overall decision-making levels were high. Key factors from the marketing mix—personnel, price, and physical evidence—significantly influenced loan decisions. Consumer behavior factors, including reasons for using the loan, loan type, purpose, repayment period, monthly installment, collateral, and information sources, also had a significant influence at the 0.05 level.

Keywords: service marketing mix, consumer behavior, non bank financial institutions

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจประเภทสินเชื่อที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) ในปีพ.ศ. 2567 ยังคงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม ความต้องการสินเชื่อจากประชาชนรายย่อย รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ยังคงมีความต้องการสินเชื่อในระดับสูง เพื่อนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภค และเสริมสภาพคล่องทางการเงินของกิจการ ในขณะเดียวกัน สถาบันการเงินหลายแห่งยังคงมีความเข้มงวดในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อ ส่งผลให้

ลูกค้ารายย่อยดังกล่าวเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยากยิ่งขึ้น ประกอบกับการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งรายใหม่และคู่แข่งรายเดิมที่มีการเติบโตได้ดี ส่งผลให้แนวโน้มสินเชื่อที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) ยังมีโอกาสเติบโต ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) ยังคงเดินทางใช้กลยุทธ์ในการขยายสาขา เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงลูกค้าได้มากขึ้น พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินเชื่อให้มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น สินเชื่อที่ดิน และสินเชื่อพาน้ำมัน เป็นต้น (ธนาคารออมสิน, 2567) ธุรกิจให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) เป็นสถาบันการเงินอื่น ๆ นอกเหนือจาก ธนาคารพาณิชย์และธนาคารกลางที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับด้านสินเชื่อทางการเงิน โดยมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเข้าถึงลูกค้ารายย่อยหรือประชาชนทั่วไป โดยมีสินเชื่อที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) ได้รับอนุญาตและเปิดทำการ 122 ราย ซึ่งมีสาขาจำนวน 9,248 สาขา ครอบคลุมทุกจังหวัด สามารถให้บริการสินเชื่อลูกค้ากระจายอยู่ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดทั่วประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567b) กลุ่มเป้าหมายหลักของสถาบันทางการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) คือ กลุ่มลูกค้ารายย่อยที่มีรายได้ตั้งแต่รายได้น้อยไปจนถึงรายได้ปานกลาง นอกจากนี้ ธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) ยังมีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีระดับความเสี่ยงที่สูงกว่าการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินในระบบธนาคารก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากยังมีประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินหลักได้ รวมไปถึงผู้ประกอบการอาชีพอิสระที่ขาดหลักฐานแสดงรายได้อย่างเป็นทางการสำหรับใช้ประกอบการยื่นขอสินเชื่อ ด้วยข้อจำกัดสำคัญบางประการ เช่น การไม่มีแหล่งที่มาของรายได้ที่ชัดเจน ไม่มีสลิปเงินเดือน หรือไม่มีการเดินบัญชีธนาคารอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเอกสารสำคัญที่สถาบันการเงินใช้ในการพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ ส่งผลให้ธนาคารมักปฏิเสธการอนุมัติสินเชื่อ หรืออนุมัติวงเงินในระดับที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้กู้ (ฐิตีวรดา แสงสว่าง และคณะ, 2564)

ในยุคที่การแข่งขันเสรีภายใต้กลไกตลาดของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเทียบกับหลายศตวรรษที่ผ่านมา การให้บริการสินเชื่อ มีการแข่งขันที่ค่อนข้างสูงและคู่แข่งทางธุรกิจมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อเพิ่มปริมาณลูกค้า และเพื่อดึงดูดความต้องการของลูกค้า กลยุทธ์ที่ถูกกล่าวถึงและเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่ง คือ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ในราคาที่เหมาะสม ช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่ให้บริการ และรูปแบบวิธีการให้บริการลูกค้าต้องมีความสะดวก สบาย และที่สำคัญการส่งเสริมการตลาดที่เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้น ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยกระตุ้นให้ลูกค้ารับรู้ข่าวสารและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ (ฉัตติยาพร เสมอใจ, 2556) นอกจากนั้น ผลวิจัยของธีรวัฒน์ ธวัชรรัตน์โกสิน (2566) ยืนยันเช่นกันว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ผลการตัดสินใจใช้บริการด้านผลิตภัณฑ์สินเชื่อ พบว่า ด้านราคา ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าผู้ให้บริการรายอื่น ด้านสถานที่ ได้แก่ จำนวนสาขาที่ครอบคลุมพื้นที่การให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณาบริการผ่านสื่อวิทยุ ด้านพนักงาน ได้แก่ พนักงานมีความชำนาญในการให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ ได้แก่ การแจ้งผลอนุมัติสินเชื่อส่วนบุคคล ที่สะดวกรวดเร็ว ด้านลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ สำนักงานมีสาขา มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าส่วนประสมทางการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ ซึ่งกันตเมศร์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร์ (2565) ได้วิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภค พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการสินเชื่อด้วยตนเอง ในด้านของช่องทางสื่อสาร พบว่า สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการมากที่สุด ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ (social media) สำหรับช่องทางในการชำระค่างวด ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร ได้แก่ บาร์โค้ดคิวอาร์โค้ดผ่านแอปธนาคาร และผลการวิจัยของสิทธิรัตน์ สันติกุลสุข และพีรภาว ทีวีสุข (2561) ยืนยันว่า พฤติกรรมส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมการใช้บริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงิน

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการใช้บริการ กู้ยืมเพราะสามารถเข้าถึงง่ายและทราบการอนุมัติไว ซึ่งสถานการณ์การแข่งขันมีความรุนแรง สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร จึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการปรับใช้กลยุทธ์ทางการตลาด ปัจจัยที่มีการถูกกล่าวถึงคือส่วนประสมทางการตลาดบริการ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร นอกจากนี้ การศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคมีความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจและเรียนรู้ เพื่อที่จะปรับแนวทางการให้บริการ ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค อีกทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ กับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเช่นกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัย เรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรม ผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในจังหวัดอุดรดิตถ์ เนื่องจากในจังหวัด อุดรดิตถ์มีสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร จำนวน 10 บริษัท ที่มีการแข่งขันเพื่อชิงส่วนแบ่งทางการตลาด จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ธุรกิจจะต้องสร้างความเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบริการที่สอดคล้องกับพฤติกรรม อีกทั้งจะต้องประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อทางการเงิน ซึ่งจะเป็น แนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ และเป็นข้อมูลในการพัฒนาธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการ ของผู้บริโภคที่ตรงกับความต้องการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาดบริการ พฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดบริการ (service marketing mix)

McCarthy (1960) เป็นบุคคลแรกที่แนะนำการตลาดทั้งสี่ด้าน ได้แก่ ราคา (price) การส่งเสริมการตลาด (promotion) ผลิตภัณฑ์ (product) และช่องทางการจัดจำหน่าย (place) ซึ่งเป็นตัวแปรที่พบบ่อยที่สุดที่ใช้ในการสร้าง ส่วนประสมทางการตลาด โดยนักการตลาดมีตัวแปรทั้ง 4 นี้ นักการตลาดสามารถใช้ในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด และเขียนแผนการตลาด ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งจากนักวิชาการด้านการตลาดและปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนวทางการจัดการที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค การวิจัยการตลาด การแบ่งส่วนตลาด และการวางแผนทางการตลาด จากนั้นปี 1981 Booms & Bitner (1981) ได้สร้างแบบจำลองที่ประกอบด้วย 7'Ps โดยคงเดิม 4 ตัวแปร (4'Ps) ไว้ แล้วเพิ่มอีก 3 ตัวแปร ได้แก่ คน (people) เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญขององค์ประกอบของมนุษย์ ในทุกแง่มุมของการตลาด กระบวนการ (process) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่าบริการแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ และตัวแปรสุดท้าย คือ กายภาพ (physical evidence) เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะกายภาพและการนำเสนอให้เป็นรูปธรรม โดยพยายามสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าผ่านรูปแบบการให้บริการต่าง ๆ ตั้งแต่นั้นมามีข้อเสนอมากมายที่แตกต่างกันออกไป สำหรับส่วนประสมทางการตลาดบริการ สำหรับธุรกิจสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ผลวิจัยของธีรวัฒน์ ธีรรัตน์โกสิน (2566) ยืนยันว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการด้านผลิตภัณฑ์สินเชื่อ จากแนวคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภค

ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior)

นกวรณ คณานุรักษ์ (2563) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้บริโภค (consumer behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกมาในลักษณะของการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมิน และการทิ้ง ผลิตภัณฑ์บริการ แนวคิดหรือประสบการณ์ที่ผู้บริโภคคาดหวังว่าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว รวมถึงอิทธิพลที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อหรือไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ Kotler & Keller (2012) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การศึกษาถึงพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่บุคคลเหล่านั้นใช้ในการเลือกซื้อสินค้าและใช้บริการ รวมถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลเหล่านั้น Schiffman & Kanuk (2007) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกมาในลักษณะของการค้นหา การซื้อ การใช้ การประเมิน และการทิ้งผลิตภัณฑ์และบริการที่ผู้บริโภคคาดหวังว่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ (อัฐวีร์ แสงวัฒนานนท์, 2564) ดังนั้น โมเดลพฤติกรรมของผู้บริโภค ช่วยอธิบายถึงกระบวนการที่นำไปสู่การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ โดยเริ่มจากการได้รับสิ่งกระตุ้น (stimulus) ซึ่งอาจมาในรูปแบบของข้อมูลข่าวสาร การโฆษณา หรือสิ่งรบกวนอื่น ๆ เมื่อสิ่งกระตุ้นผ่านเข้าสู่การรับรู้ของผู้บริโภค จะเข้าสู่กระบวนการประมวลผลภายในจิตใจ ซึ่งเปรียบเสมือน “กล่องดำ” หรือ buyer's black box ที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่สามารถมองเห็นหรือคาดเดาได้โดยตรง เมื่อผู้บริโภครับรู้สิ่งกระตุ้นและเกิดความต้องการแล้ว จึงนำไปสู่การตอบสนอง (buyer's response) ในรูปแบบของการตัดสินใจซื้อสินค้า การเปรียบเทียบแบรนด์ หรือการเลือกช่องทางการจัดจำหน่าย ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายผ่านทฤษฎี “สิ่งกระตุ้น - การตอบสนอง” หรือ Stimulus-Response Theory (S-R Theory) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละบุคคล อาทิ การรับรู้ ประสบการณ์ส่วนตัว ครอบครัว สังคม สภาพเศรษฐกิจ ตลอดจนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดความหลากหลายในพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งผู้วิจัยสรุปประเด็นพฤติกรรมผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ได้แก่ สถาบันที่เคยใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการ วงเงินสินเชื่อรวม วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการ ระยะเวลาในการผ่อนชำระ รูปแบบอัตราดอกเบี้ย อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน หลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินสินเชื่อ ช่องทางในการชำระค่างวด และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร เพื่อสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ และกลยุทธ์ทางการตลาดให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจและความภักดีต่อแบรนด์ในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ

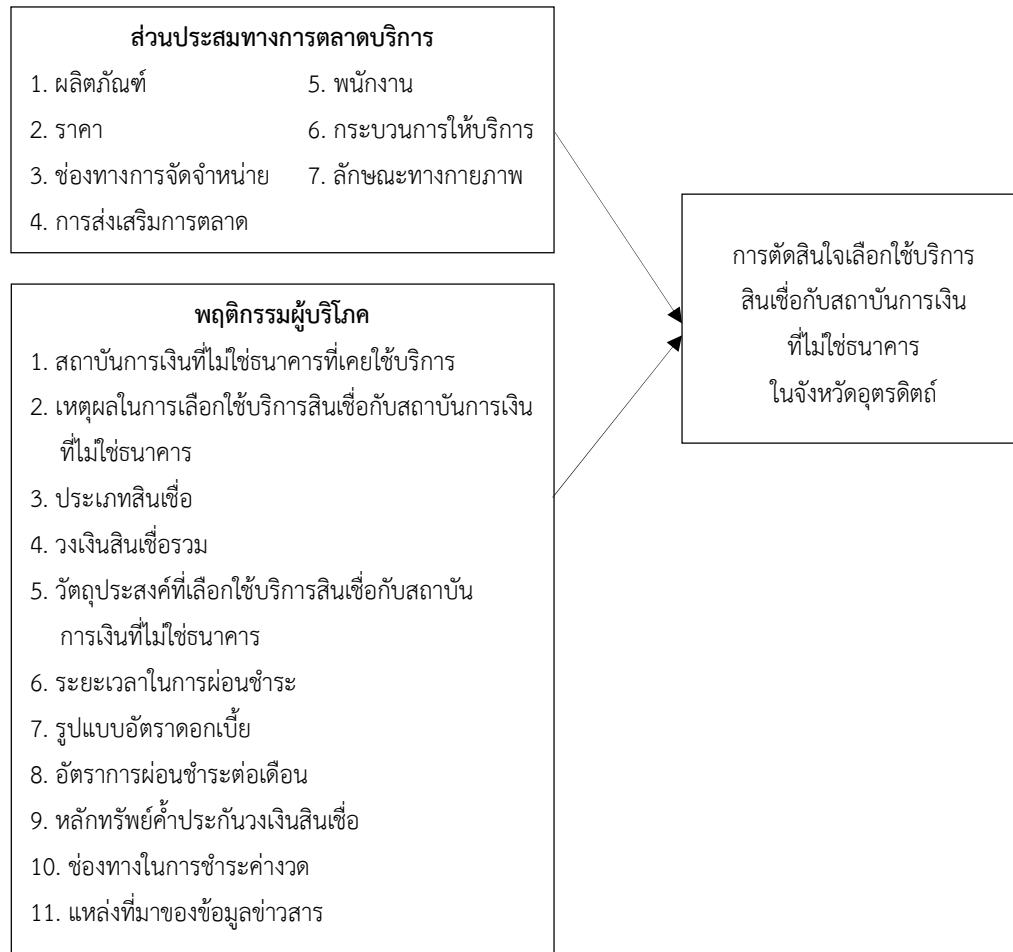
Schiffman & Kanuk (1994) กล่าวว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการ หมายถึง ขั้นตอนการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค โดยพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจประกอบกับความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ คุณภาพการบริการในด้านต่าง ๆ และการรับรู้เทคโนโลยี รวมถึงพฤติกรรม ทำให้เกิดการใช้บริการและเกิดพฤติกรรมการใช้บริการตามบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้ Moorhead & Griffin (1995) กล่าวว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการ เป็นกระบวนการเลือกทางเลือกเพียงทางเลือกเดียวจากทางเลือกที่มีอยู่ทั้งหมด ซึ่งในการตัดสินใจดังกล่าวผู้บริหารจะเข้ามาเป็นเป้าหมายเป็นแนวทางในการตัดสินใจ Kotler (2003) เสนอบทบาทสำคัญของจิตวิทยาขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในเรื่องกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีโมเดล 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยที่ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องทำตามกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน หรือ อาจข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรืออาจจะย้อนกลับมาทำกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง สรุปได้ว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้บริโภค มีกระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากเหตุการณ์ก่อนที่จะมีการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการจริง ๆ ไปจนถึงเหตุการณ์ภายหลังจากการซื้อ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank)

สมชัย จิตสุชน และคณะ (2560) กล่าวว่า สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร หมายถึง ธุรกิจการเงินที่ปล่อยสินเชื่อแก่ประชาชนแต่ไม่ได้รับเงินฝาก (non-bank financial institution) ซึ่งเป็นผู้ปล่อยสินเชื่อ โดยอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และมักปล่อยสินเชื่อระยะสั้นหรือระยะปานกลาง มีบทบาทสำคัญในการให้บริการสินเชื่อแก่ประชาชนรายย่อย มีรูปแบบการเสนอสินเชื่อหลากหลายประเภทตามจุดประสงค์ของการนำไปใช้ และให้บริการประชาชนรายย่อยที่มีฐานรายได้ต่ำ ทำให้ประชาชนกู้ยืมเงินได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วกว่ากู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนทั่วไป สำหรับ Checkraka (2560) ได้แบ่งประเภทของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร (non-bank) มี 5 ประเภท ได้แก่ ผู้ให้บริการบัตรเครดิต ผู้ให้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ผู้ให้บริการสินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพ (นาโนไฟแนนซ์) ผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) และผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อความมั่นคงและความโปร่งใสในการให้บริการทางการเงินแก่ประชาชน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567a) สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่ประกอบธุรกิจให้บริการสินเชื่อทางการเงินในจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 10 บริษัท ได้แก่ 1) บริษัท เมืองไทย แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท ศักดิ์สยามลิซซิ่ง จำกัด (มหาชน) 3) บริษัท ศรีสวัสดิ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 4) บริษัท เฮงลิซซิ่ง แอนด์ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) 5) บริษัท นีมลิซซิ่ง จำกัด 6) บริษัท ออโต้ เอกซ์ จำกัด 7) บริษัท เงินดีดล้อ จำกัด (มหาชน) 8) บริษัท ชัยฤทธิ์ ลิซซิ่ง จำกัด 9) บริษัท ยศพัฒน์ ลิซซิ่ง จำกัด และ 10) บริษัท สบาย ลิซซิ่ง จำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่พักอาศัยในจังหวัดอุดรดิตถ์ และเคยใช้บริการสินเชื่อทางการเงินกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ซึ่งจังหวัดอุดรดิตถ์มีสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่เปิดให้บริการ จำนวน 10 บริษัท นอกจากนั้น จะต้องเป็นผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อไม่น้อยกว่า 1 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Cochran (1977) ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 384 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งประชากรตามอำเภอทั้ง 9 อำเภอในจังหวัดอุดรดิตถ์แล้วดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ข้อคำถามมีทั้งแบบคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ซึ่งสร้างขึ้นโดยยึดตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยข้อความคัดแปลงจากภัสราภรณ์ อ่ำหุ่น (2565) และชาญณรงค์ สุขสุศักดิ์ (2565)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้แก่ สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่เคยใช้บริการ เหตุผลในการเลือกใช้บริการกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ประเภทสินเชื่อ วงเงินสินเชื่อรวม วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ระยะเวลาในการผ่อนชำระ รูปแบบอัตราดอกเบี้ย อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน หลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินสินเชื่อ ช่องทางในการชำระค่างวด และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร โดยข้อความคัดแปลงจากศุภางค์ ขำปฎิ (2564)

ส่วนที่ 3 การตัดสินใจเลือกใช้บริการกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย การรับรู้ถึงความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยข้อความคัดแปลงจาก นราวิชญ์ ฐานิสสรณ์ (2564)

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามที่ต้องการ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งพบค่าอยู่ที่ระหว่าง 0.67 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีคุณภาพ (Rovinelli & Hambleton, 1976) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการทดสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach alpha ซึ่งพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.90 - 0.98 มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีค่าความน่าเชื่อถือและผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Nunnally, 1978)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 ชุด โดยการเก็บแบบสอบถามจากประชากรที่พักอาศัยในจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง 9 อำเภอ และเคยเลือกใช้บริการสินเชื่อทางการเงินกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร จำนวน 10 บริษัท ซึ่งเลือกเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่เต็มใจให้ข้อมูล และให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้กรอกด้วยตัวเอง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป สำหรับการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแบ่งออกเป็นอำเภอในจังหวัดอุดรดิตถ์ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแยกตามอำเภอในจังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	ประชากร	สูตรคำนวณ	กลุ่มตัวอย่าง
1. เมืองอุดรดิตถ์	142,435	$n = \frac{(142,435)(384)}{439,629}$	124
2. ลับแล	54,073	$n = \frac{(54,073)(384)}{439,629}$	47
3. ตรอน	33,011	$n = \frac{(33,011)(384)}{439,629}$	29

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อำเภอ	ประชากร	สูตรคำนวณ	กลุ่มตัวอย่าง
4. ทองแสนซ้น	30,574	$n = \frac{(30,574)(384)}{439,629}$	27
5. ท่าปลา	42,465	$n = \frac{(42,465)(384)}{439,629}$	37
6. พิชัย	73,459	$n = \frac{(73,459)(384)}{439,629}$	64
7. น้ำปาด	35,589	$n = \frac{(35,589)(384)}{439,629}$	31
8. บ้านโคก	14,218	$n = \frac{(14,218)(384)}{439,629}$	13
9. พากทำ	13,805	$n = \frac{(13,805)(384)}{439,629}$	12
รวมทั้งสิ้น	439,629	$n = \frac{(439,629)(384)}{439,629}$	384

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) การทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ t-test กับตัวแปรที่มีเป็นความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม และได้ใช้สถิติความแปรปรวนทางด้าน one-way ANOVA เป็นความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเรียกว่าตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถนำมาพยากรณ์ค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งได้ เรียกว่า ตัวแปรตาม โดยใช้เทคนิค Enter selection ซึ่งก่อนวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณได้ดำเนินการตรวจสอบเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ การแจกแจงแบบปกติ ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (multicollinearity) และการมีความสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายมากหรือการมีภาวะร่วมกันของตัวแปรแบบเส้นตรงสูง (VIF)

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน มีระดับความคิดเห็นในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาแยกรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ ด้านพนักงาน ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.68) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.64) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.68) ด้านช่องทางในการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.68) และสุดท้ายด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.72) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	อันดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.30	0.64	มาก	3
2. ด้านราคา	4.15	0.69	มาก	6
3. ด้านช่องทางในการจัดจำหน่าย	4.24	0.68	มาก	5
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.06	0.72	มาก	7
5. ด้านพนักงาน	4.32	0.68	มาก	2
6. ด้านกระบวนการ	4.29	0.68	มาก	4
7. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.48	0.66	มาก	1
ภาพรวม	4.26	0.68	มาก	-

2. ผลวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่เคยใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ไม่น้อยกว่า 1 ปี ส่วนใหญ่เลือกใช้บริการสินเชื่อกับ บริษัท ศักดิ์สยามลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน) มากที่สุด จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 38.63 เหตุผลในการเลือกใช้บริการคือทราบผลการอนุมัติรวดเร็วภายในวัน จำนวน 310 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 ประเภทสินเชื่อที่ใช้บริการ คือ สินเชื่อทะเบียนรถเป็นประกัน จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 41.11 วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการ คือ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน จำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 40.79 วงเงินสินเชื่อรวมที่มีกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารน้อยกว่า 100,000 บาท จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 60.16 ระยะเวลาในการผ่อนชำระ 1 - 2 ปี จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 62.24 เลือกอัตราดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอก จำนวน 333 คน คิดเป็นร้อยละ 86.72 อัตราการผ่อนชำระน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 61.72 หลักทรัพย์ค้ำประกัน คือ เล่มทะเบียนรถยนต์/รถจักรยานยนต์ จำนวน 311 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ช่องทางในการชำระเงินค่างวดคือเดินทางไปชำระเงินที่ที่ตั้งทำการหรือสาขาใกล้บ้าน จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 48.57 และรับรู้ข่าวสารจากคำแนะนำจากบุคคลที่รู้จัก เช่น ครอบครัว เพื่อน ญาติพี่น้อง เป็นต้น จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 32.89

3. ผลวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม

การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อ ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ มีความคิดที่จะแนะนำให้ผู้อื่นตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ การตัดสินใจเลือกใช้บริการ โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ความจำเป็นในการเลือกใช้บริการ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.64) การตัดสินใจเลือกใช้บริการพิจารณาถึงความพึงพอใจต่อภาพรวม ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.64) การตัดสินใจเลือกใช้บริการโดยพิจารณาถึงประโยชน์ในการใช้บริการ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.64) และสุดท้ายการตัดสินใจเลือกใช้บริการโดยการศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินเชื่อจากแหล่งต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.69)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	ระดับการตัดสินใจใช้บริการ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย	อันดับ
1. ท่านตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อโดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ความจำเป็นในการเลือกใช้บริการ	4.43	0.64	มาก	2
2. ท่านตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อโดยพิจารณาถึงประโยชน์ในการใช้บริการ	4.39	0.64	มาก	4
3. ท่านตัดสินใจโดยการศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินเชื่อจากแหล่งต่าง ๆ	4.37	0.69	มาก	5
4. ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อท่านพิจารณาถึงความพึงพอใจต่อภาพรวม	4.41	0.64	มาก	3
5. ท่านคิดที่จะแนะนำให้ผู้อื่นตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร	4.45	0.64	มาก	1
ภาพรวม	4.41	0.57	มาก	

4. ผลวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี โดยเริ่มวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.561 - 0.757 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ตัวแปรอิสระอย่างส่วนประสมทางการตลาดบริการส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันเองในระดับปานกลางถึงต่ำ (ตารางที่ 3) ซึ่งบ่งชี้ว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองที่สูงจนส่งผลกระทบต่อการใช้วิเคราะห์ ดังนั้นจึงดำเนินการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยกำหนดสมมติฐานทางสถิติที่ตั้งไว้ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7
ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	1						
ด้านราคา (X_2)	0.694*	1					
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X_3)	0.757*	0.695*	1				
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X_4)	0.668*	0.700*	0.712*	1			
ด้านพนักงาน (X_5)	0.744*	0.717*	0.719*	0.721*	1		
ด้านกระบวนการให้บริการ (X_6)	0.745*	0.704*	0.759*	0.674*	0.656*	1	
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_7)	0.735*	0.712*	0.664*	0.692*	0.667*	0.719*	1
การตัดสินใจเลือกใช้บริการ (Y)	0.655*	0.658*	0.625*	0.561*	0.707*	0.670*	0.648*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

H_0 : ส่วนประสมทางการตลาดบริการไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์

H_1 : ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized		t	Sig.	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients				Statistics	
	B	Std. Error	Beta				Tolerance	VIF
ค่าคงที่	1.347	0.145			9.312	0.000*		
ด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	0.065	0.060	0.073		1.088	0.277	0.255	3.918
ด้านราคา (X ₂)	0.168	0.051	0.203		3.280	0.001*	0.301	3.324
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X ₃)	0.096	0.052	0.114		1.860	0.064	0.307	3.257
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	- 0.066	0.045	- 0.083	- 1.469	0.143	0.361	2.770	
ด้านพนักงาน (X ₅)	0.269	0.063	0.321	4.260	0.000*	0.203	4.933	
ด้านกระบวนการให้บริการ (X ₆)	0.060	0.061	0.071	0.976	0.330	0.218	4.589	
ด้านลักษณะทางกายภาพ (X ₇)	0.117	0.052	0.134	2.261	0.024*	0.325	3.076	

R = 0.753^a, R² = 0.567, Adjusted R² = 0.559, df = 7, 383, F = 70.447, S.E._{est} = 0.380, p-value = 0.000^a, Durbin-Watson = 1.612

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดบริการส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ค่า $F = 70.45$ และ $Sig = 0.00$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 นั่นคือปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1) หมายความว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.753 และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.567 ส่วนผลวิเคราะห์ค่าของความแปรปรวนของค่าประมาณของสัมประสิทธิ์ของพารามิเตอร์ที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน (Variance Inflation Factor: VIF) และค่าการยอมรับ (Tolerance) ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวหนึ่งกับตัวแปรอิสระอื่น ๆ ทั้งหมด ซึ่งหากตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กัน ค่า VIF จะมีค่าเป็น 1 จากผลวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF มีค่าอยู่ระหว่าง 2.770 ถึง 4.933 ซึ่งค่า VIF มีค่าไม่เกิน 10 และ Tolerance อยู่ระหว่าง 0.203 ถึง 0.361 (Stevens, 2009)

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัวแปร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยเรียงลำดับที่มีผลมากที่สุด คือ ด้านพนักงาน (X_5)

ด้านราคา (X_2) และด้านลักษณะทางกายภาพ (X_7) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายได้ว่า ด้านพนักงานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.321 หมายความว่า สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่มีพนักงานให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นมิตร มีการให้บริการลูกค้าอย่างเท่าเทียม พนักงานมีความพร้อมด้านความรู้และความสามารถ และสามารถแก้ไขปัญหา/ข้อสงสัยที่เกิดขึ้นให้แก่ลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพิ่มมากขึ้น 0.321 หน่วย สำหรับด้านราคา มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.203 หมายความว่า สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่มีอัตราดอกเบี้ยหลากหลายรูปแบบและเหมาะสมกับประเภทสินเชื่อที่ต้องการมีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสมเท่าทันต่อเหตุการณ์ และมีค่าธรรมเนียมบริการต่าง ๆ ที่ความเหมาะสมกับประเภทสินเชื่อที่ต้องการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพิ่มมากขึ้น 0.203 หน่วย สุดท้ายด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.134 หมายความว่า สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่มีชุดเครื่องแบบที่สุภาพเรียบร้อย มีสถานที่ให้บริการตกแต่งสวยงาม มีที่นั่งในการรอที่เพียงพอ มีความสะอาด และมีที่จอดรถเพียงพอสำหรับลูกค้าที่มาใช้บริการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ เพิ่มมากขึ้น 0.134 หน่วย

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยกำหนดสมมติฐานทางสถิติที่ตั้งไว้ดังนี้

H_0 : พฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่ไม่แตกต่างกัน

H_1 : พฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์ ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 พฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรดิตถ์

พฤติกรรมผู้บริโภค	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบ
1. สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารที่เคยใช้บริการ	Compare Column Means (T-tests)	ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H_1)
2. เหตุผลในการเลือกใช้บริการสินเชื่อ	Compare Column Means (T-tests)	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)
3. ประเภทสินเชื่อ	Compare Column Means (T-tests)	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)
4. วงเงินสินเชื่อรวม	F-test	ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H_1)
5. วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการสินเชื่อ	Compare Column Means (T-tests)	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)
6. ระยะเวลาในการผ่อนชำระ	F-test	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

พฤติกรรมผู้บริโภค	สถิติที่ใช้	ผลการทดสอบ
7. รูปแบบอัตราดอกเบี้ย	T-test	ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H_1)
8. อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน	F-test	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)
9. หลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินสินเชื่อ	Compare Column Means (T-tests)	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)
10. ช่องทางในการชำระค่างวด	Compare Column Means (T-tests)	ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H_1)
11. แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อ	Compare Column Means (T-tests)	ปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H_1)

ทดสอบสมมติฐานด้วยวิธีการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกัน (independent samples t-test) และวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) หรือ F-test แต่สำหรับข้อคำถามที่ให้เลือกมากกว่า 1 ข้อ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คำสั่ง Custom Tables แล้ว Test Statistics ด้วยวิธี Compare Column Means (t-tests) ผลวิเคราะห์ดังตารางที่ 5 พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกใช้ บริการสินเชื่อ ประเภทสินเชื่อ วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการ ระยะเวลาการผ่อนชำระ อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน หลักทรัพย์ ค้ำประกันวงเงินสินเชื่อ และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ส่งผลต่อ การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานีที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาดบริการ พฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจเลือกใช้ บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารของผู้บริโภค ผลวิจัยพบว่า ด้านมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ พนักงานที่ให้บริการมีชุดเครื่องแบบที่สุภาพเรียบร้อย สถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารมีสถานที่ให้บริการตกแต่งสวยงาม น่าใช้บริการ มีที่นั่งในการรอใช้บริการที่เพียงพอ รองลงมา คือ ด้านพนักงาน โดยพนักงานให้บริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร พนักงานมีเพียงพอต่อการให้บริการ และด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์สินเชื่อที่มีอยู่มีความเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เช่น เงื่อนไขการทำสัญญา หลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกัน เป็นต้น หรือวงเงินสินเชื่อที่ได้รับอนุมัติตรงตามวัตถุประสงค์ความต้องการ ในการกู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Booms & Bitner (1981) ที่กล่าวว่า นักการตลาดจะต้องมีการปรับใช้ส่วนประสมทาง การตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน เพราะว่าเป็นปัจจัยที่สามารถกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคได้ อีกทั้งยังเป็นปัจจัยที่ลูกค้า ให้ความสำคัญในระดับมากในการตัดสินใจใช้บริการ สุดท้ายระดับการตัดสินใจใช้บริการ ผลวิจัยพบว่า ภาพรวมทั้งหมด อยู่ในระดับมาก สำหรับพฤติกรรมผู้บริโภค ผลวิจัยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้บริการจากบริษัท ศักดิ์สยามลิซซิ่ง จำกัด (มหาชน) เหตุผลในการใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารเพราะว่าทราบผลการอนุมัติรวดเร็วภายในวัน ประเภทสินเชื่อที่นิยมคือ สินเชื่อทะเบียนรถ วงเงินกู้้น้อยกว่า 100,000 บาท ระยะเวลาผ่อนชำระไม่เกิน 24 งวด ดอกเบี้ย แบบลดต้นลดดอก และค่างวดรายเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท โดยส่วนใหญ่ชำระเงินด้วยตนเองที่สาขา แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ

บริการสินเชื่อได้จากคนใกล้ชิด เช่น ครอบครัวหรือเพื่อน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของธีรวัฒน์ ธวัชรัตนโกสิน (2566) ผลวิจัยพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลกับบริษัท เมืองไทย แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) บริษัท เงินติดล้อ จำกัด (มหาชน) และน้อยที่สุดคือ บริษัท เฮงลิชชิ่ง แอนด์ แคปปิตอล จำกัด (มหาชน) โดยใช้ในการซื้อรถจักรยานยนต์ทั้งมือสองและมือหนึ่ง มีความถี่ในการใช้ 1 ครั้งต่อไตรมาส ในช่วงกลางเดือน มีค่าขอสินเชื่อระหว่าง 12,000 - 15,000 บาท มีเหตุผลในการใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลจากความจำเป็นในชีวิตประจำวัน อาจเนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจที่แตกต่างกัน และอาจขึ้นกับเงื่อนไขของการปล่อยสินเชื่อของแต่ละบริษัทมีความแตกต่างส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่แสดงออกแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ผลวิจัยพบว่า มี 3 ตัวแปร โดยเรียงลำดับที่มีผลมากที่สุด คือ ด้านพนักงาน ด้านราคา และด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งด้านพนักงานถือเป็นปัจจัยที่มีผลมากที่สุด สอดคล้องกับภิญญานิชา ณ นคร (2563) ผลวิจัยยืนยันว่า เป็นปัจจัยอันดับที่ 2 ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ อาจเนื่องมาจากราคาคือ ต้นทุนของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นสินค้าหรือบริการผู้บริโภคจำเป็นต้องพิจารณาถึงราคาหรือต้นทุนที่เกิดจากการตัดสินใจใช้บริการนั้น ๆ ดังนั้น ราคาจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สุดท้ายด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ อันดับที่ 3 ยืนยันว่าด้านลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ สำนักงานมีสาขา มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ อาจเนื่องจากการด้านลักษณะทางกายภาพ คือ ภาพลักษณ์ของธุรกิจ สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจแก่ลูกค้าได้ ดังนั้นเมื่อผู้บริโภคได้สัมผัสลักษณะทางกายภาพของธุรกิจ จึงเป็นปัจจัยที่นำมาสู่การตัดสินใจใช้บริการ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร โดยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ พนักงาน ราคา และลักษณะทางกายภาพ ดังนั้นสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคารจำเป็นต้องให้ความสำคัญด้านทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่การคัดเลือกและการพัฒนา เพื่อให้ได้พนักงานที่มีความรู้ความสามารถและมีการให้บริการแบบมืออาชีพ ด้านราคาควรนำเสนออัตราดอกเบี้ยหลากหลายรูปแบบและต่ำกว่าคู่แข่ง ในด้านลักษณะทางกายภาพจัดเตรียมสถานที่ให้บริการที่มีความสะอาด สวยงาม และเพียงพอต่อการให้บริการ สำหรับพฤติกรรมผู้บริโภคจำเป็นต้องสำรวจเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกใช้บริการประเภทสินเชื่อ วัตถุประสงค์ที่เลือกใช้บริการ ระยะเวลาการผ่อนชำระ อัตราการผ่อนชำระต่อเดือน หลักทรัพย์ค้ำประกัน วงเงินสินเชื่อ และแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อของสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร เพื่อใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งปัจจัยที่กล่าวข้างต้นยังส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านพนักงาน ควรมีการพัฒนาด้านประสิทธิภาพของพนักงานในการให้บริการ และการให้บริการอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความประทับใจจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ เพื่อรักษฐานลูกค้าเก่าไว้อย่างยั่งยืน รวมไปถึงการบอกต่อเพื่อเพิ่มฐานลูกค้าใหม่ในอนาคต

1.2 ธุรกิจสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ควรมีการสำรวจความเห็นลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งลูกค้าปัจจุบันและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าใจความต้องการและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ตอบเจตน์มากขึ้น เช่น สินเชื่อวงเงินต่ำระยะสั้น

หรือสินเชื่อยาวที่ผ่อนชำระได้ยืดหยุ่น พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า ผ่านกิจกรรมให้ความรู้ด้านการเงิน เพื่อสร้างความผูกพันระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์หรือการประชุมกลุ่มในการสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- กันตเมศร์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุกกัตร์. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการพัฒนาศาสตร์การเรียนรู้* สมัยใหม่, 7(1), 112-123.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2566). *การจัดการและการตลาดบริการ ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชาญณรงค์ สุขสุศักดิ์. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถจักรยานยนต์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฐิตวิธดา แสงสว่าง, พรพรรณา เชื้อบาง, เฉยียง วงศ์จินดา, สุพรรณ จิตต์มั่น และวรรณรัตน์ รัตนทรงธรรม. (2564). การศึกษาความต้องการการนำเอนด์ที่คืนหรือ นส.3 เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันของผู้ใช้บริการบริษัทในกลุ่มสินเชื่อทะเบียนรถในประเทศไทย. *วารสารการจัดการและการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(1), 27-44.
- ณัฐธิดา ณ นคร. (2563). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสินเชื่อธนาคารของพนักงานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 7(1), 294-305.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567a). รายชื่อที่อยู่สถาบันการเงินและ Non-Bank ที่รพท. กำกับดูแล. สืบค้น 14 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.bot.or.th/th/fi-list.html?listingType=InvolvePartyOpenListingResultsNonBank>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567b). รายงานผลการสำรวจภาวะและแนวโน้มสินเชื่อ (Credit Conditions Report). สืบค้น 16 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.bot.or.th/content/dam/bot/documents/th/thai-economy/econ-publication/credit-conditions-report/LoanSurvey-TH-2567-Q4.pdf>.
- ธนาคารออมสิน. (2567). สถานการณ์สินเชื่อ Non-Bank Q1/67. สืบค้น 14 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.gsb.or.th/gsbresearch/published-works/13692/>.
- ธีรวัฒน์ ธวัชรัตนโกสิน. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อส่วนบุคคลของผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของผู้บริโภคจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 2(1), 34-42.
- นภวรรณ คณารักษ์. (2563). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ล กราฟิค พรินต์.
- นราวิทย์ ฐานิสสรณ์. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยประเภททาวน์เฮาส์มือสองของพนักงานในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ภัสราภรณ์ อำพัน. (2565). ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อที่อยู่อาศัยกับธนาคารอาคารสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ศุภางค์ ขำปูลี้. (2564). แนวทางการเพิ่มปริมาณสินเชื่อสีเขียว (Green Credit) ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรในจังหวัดชลบุรี. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สมชัย จิตสุชน, นิภา ศรีอนันต์, ยศ วัชรคุปต์, ธิปไตย แสละวงศ์, ธาติพิศ ศรีสุวรรณเกศ และจักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2560). การศึกษาประโยชน์ของการค้าประกันสินเชื่อของ ธุรกิจการเงินที่ปล่อยสินเชื่อแก่ประชาชน แต่ไม่ได้รับเงินฝาก (Non-Bank). สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. สืบค้น 9 กันยายน 2567 จาก <https://tdri.or.th/2017/02/wb124/>.
- สิทธิรัตน์ สันติกุลสุข และพีรภว ทวีสุข. (2561). พฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารกรานโน ผ่านร้านค้าออนไลน์. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 12(16), 61-82.
- อัฐวีร์ แสงวัฒนานนท์. (2564). พฤติกรรม และส่วนประสมการตลาดในมุมมองลูกค้า (7Cs) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ อสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยแนวราบของกลุ่มผู้บริโภคยุค Millennials ในจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1981). Marketing strategies and organization structures for service firms. In J. H. Donnelly & W. R. George (Eds.), *Marketing of services* (pp. 47–51). American Marketing Association.
- Checkraka. (2560). เปรียบเทียบ "Non-Bank" ผู้ให้บริการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน. สืบค้น 9 กันยายน 2567 จาก <https://www.checkraka.com/money/article/111961>.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management* (11th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14th ed.). Pearson Education.
- McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach*. Homewood, IL: R.D. Irwin.
- Moorhead, G., & Griffin, R. W. (1995). *Organizational behavior: Managing people and organizations*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). *On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, San Francisco, CA. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED121845.pdf>.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). *Consumer behavior* (6th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer Behavior* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Stevens, J. P. (2009). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (5th ed.). Routledge.

**ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด
กับการตัดสินใจลงทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100**
**The relationship between tax planning dividend policy and cash flow on
investment decisions of listed companies in the SET100 index
of the stock exchange of Thailand**

นพลิตี เพ็ชรพันธุ์งาม^{1*}, พรรณทิพย์ อย่างกลิ่น²
 Noppasit Phetphanngam^{1*}, Phanthip Yangklan²

^{1,2}หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

^{1,2}Master of Accountancy, School of Accountancy, Sripatum University

*Corresponding author's e-mail: noppait_phet@hotmail.com^{1*}, phanthip.ya@spu.ac.th²

Received: June 25, 2025

Revised: July 16, 2025

Accepted: July 20, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผลและกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากข้อมูลการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 – 2567 เป็นระยะเวลา 5 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 77 บริษัท มีข้อมูลทั้งสิ้น 385 ชุด การศึกษาข้อมูลในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ในการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่างอัตราภาษีตามหลักบัญชีและภาษีตามหลักเกณฑ์ทางภาษี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการวางแผนภาษี ซึ่งอาจนำไปสู่กระแสเงินสดสุทธิที่สูงขึ้นและส่งผลดีต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัท นอกจากนี้ นโยบายการจ่ายเงินปันผลทั้งในรูปของเงินปันผลต่อหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์และกำไรต่อหุ้น โดยสะท้อนถึงความสามารถในการทำกำไร ความมั่นคงทางการเงิน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน อีกทั้งในส่วนของการวางแผนภาษี พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรม

ดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ แสดงถึงศักยภาพในการดำเนินธุรกิจและสภาพคล่องทางการเงินของบริษัท ขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีผลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น โดยสะท้อนถึงการลงทุนในสินทรัพย์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและขยายฐานรายได้ในระยะยาว สรุปได้ว่าการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET100

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี, นโยบายการจ่ายเงินปันผล, กระแสเงินสด, การตัดสินใจลงทุน

Abstract

This study aimed to examine the relationship between tax planning, dividend policy, and cash flows, and the investment decisions of companies listed on the Stock Exchange of Thailand's SET100 group. The researcher collected secondary data from the financial statements of companies listed on the Stock Exchange of Thailand in the SET 100 group for the period from 2020 to 2024, covering a span of five years. The sample group consisted of 77 companies, totaling 385 data points. Descriptive statistics were used to describe the general characteristics of the data, and multiple regression analysis was employed to test the hypotheses. The research findings reveal that the difference between the accounting-based tax rate and the tax rate based on tax regulations is positively related to stock prices, reflecting the effectiveness of tax planning, which may lead to higher net cash flows and positively influence investment decisions. Furthermore, dividend policy, both in terms of dividend per share and dividend yield, shows a positive relationship with stock prices and earnings per share. This reflects the company's profitability, financial stability, and investor confidence. In addition, it was found that cash flows from operating activities have a positive relationship with stock prices, indicating the company's operational potential and financial liquidity. Meanwhile, cash flows from investing activities have a positive effect on earnings per share, reflecting investments in assets that enhance efficiency and expand revenue bases in the long term. In conclusion, tax planning, dividend policy, and cash flows have a significantly positive relationship with the investment decisions of companies listed in the SET100 group.

Keywords: tax planning, dividend policy, cash flow, investment decision-making

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand: SET) เป็นศูนย์กลางสำคัญของการระดมทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นตลาดการซื้อขายหลักทรัพย์ที่ให้บริการแก่นักลงทุนทั้งรายย่อยและรายใหญ่ ภายใต้การบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลาดหลักทรัพย์ฯ ยังจัดแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมของบริษัทจดทะเบียนให้สอดคล้องกับลักษณะธุรกิจและอุตสาหกรรมประเทศ เพื่อให้ข้อมูลการลงทุนมีความชัดเจนและสะดวกต่อการเปรียบเทียบ โดยแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มใหญ่ และ 28 หมวดธุรกิจ

ตลาดหลักทรัพย์ฯ มีการจัดทำดัชนีราคาหลักทรัพย์ เช่น SET Index, SET 50 และ SET 100 เพื่อสะท้อนภาพรวมและแนวโน้มของตลาดหุ้น โดย SET 100 เป็นดัชนีที่รวมบริษัทที่มีมูลค่าตามราคาตลาดสูงและมีสภาพคล่องดี รวมทั้งมีการกระจายหุ้นให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยอย่างเหมาะสม เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความเคลื่อนไหวของราคาหุ้นที่สำคัญในตลาด (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568a) การกำกับดูแลกิจการถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กร บริษัทจดทะเบียนต้องมีคณะกรรมการที่มีทั้งกรรมการอิสระและไม่อิสระ เพื่อป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์และตรวจสอบการตัดสินใจของผู้บริหารอย่างโปร่งใส (ศิลปพร ศรีจันทร์เพชร, 2551) นอกจากนี้ นักลงทุนยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยมีโอกาสได้รับผลตอบแทนทั้งจากเงินปันผลและกำไรจากส่วนต่างราคาหุ้น แต่โอกาสผลตอบแทนสูงก็มาพร้อมกับความเสี่ยงสูงเช่นกัน (สินี ภาคย์อุฬาร, 2558) บริษัทจดทะเบียนต้องมีการบริหารสภาพคล่องทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารภาษีเงินได้นิติบุคคลตามประมวลรัษฎากร ซึ่งกำหนดให้คำนวณภาษีจากรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาบัญชี แม้จะยังไม่ได้รับชำระเงินหรือจ่ายจริงก็ตาม การบริหารภาษีอย่างมีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายภาษีและเพิ่มสภาพคล่องให้กิจการ (กรมสรรพากร, 2568)

การวางแผนภาษีเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดภาระภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยมีทั้งการวางแผนที่เน้นลดค่าใช้จ่ายภาษีโดยไม่กระทบกำไรทางบัญชี และการวางแผนที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง การวางแผนภาษีที่ดีช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและเพิ่มมูลค่ากิจการ (นิชาภัทร ภูม้น และนิภา รุ่งเรืองวุฒิไกร, ม.ป.ป.; สัตยา ตันจันทร์พงศ์, 2561) การวางแผนภาษีที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้อัตราส่วนภาษีต่ำลง และเพิ่มผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้น นโยบายการจ่ายเงินปันผล เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน บริษัทที่มีผลประกอบการดีและกระแสเงินสดมั่นคงมักจะจ่ายเงินปันผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความมั่นคงและศักยภาพการทำกำไร นอกจากนี้ยังช่วยดึงดูดความสนใจจากนักลงทุนโดยเฉพาะในกลุ่มบริษัท SET 100 ที่มีสภาพคล่องสูง และผลการดำเนินงานโดดเด่น (Brealey et al., 2020; Bhattacharya, 1979) และกระแสเงินสดมีบทบาทสำคัญในการประเมินสภาพคล่องและการบริหารเงินสดของบริษัท แสดงให้เห็นถึงเงินสดที่รับและจ่ายจริงในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งกิจกรรมดำเนินงาน การลงทุน และการจัดหาเงิน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจการอย่างชัดเจน (อัมพร เทียงตระกูล, 2558)

จากสถานะเศรษฐกิจและตลาดหุ้นปัจจุบัน การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทใน SET 100 โดยเน้นที่การวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด ถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการช่วยให้นักลงทุนสามารถตัดสินใจลงทุนอย่างมีเหตุผล ลดความเสี่ยง และช่วยให้บริษัทบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการและผลตอบแทนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการวางแผนภาษีต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 100
2. เพื่อศึกษานโยบายจ่ายเงินปันผลต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 100
3. เพื่อศึกษากระแสเงินสดต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

การทบทวนวรรณกรรม

การวางแผนภาษีอากร (tax planning) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจ การตัดสินใจเตรียมการเพื่อการปฏิบัติการที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงิน (financial transactions) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางภาษีอากรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในอันที่จะแก้ปัญหาในอดีต และป้องกันปัญหาในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมาย

ที่จะให้จำนวนภาษีอากรที่ต้องเสียหรือต้องนำส่ง และการปฏิบัติการเกี่ยวกับหน้าที่ทางภาษีอากรขององค์กรเป็นไปโดยถูกต้องและครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากร และต้องเสียภาษีอากรเป็นจำนวนน้อยที่สุดหรือประหยัดที่สุด โดยไม่อาศัยการทุจริตหรือหลีกเลี่ยงภาษีอากร

สมเดช โรจน์ศรีเสถียร (2550) ให้ความหมายของการวางแผนภาษีอากร เป็นกระบวนการที่ใช้ในการวางแผนภาษีเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ล่วงหน้า หรือในอนาคตว่าจะปฏิบัติอย่างไร มีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์อย่างไรที่จะสามารถเสียภาษีได้ถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ การเตรียมการวางแผน เพื่อใช้ในการปฏิบัติในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงินของภาษีอากรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการเสียภาษีอากร การปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีอากรของกิจการเป็นไปอย่างถูกต้องและครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ภาษีอากร และต้องมีการเสียภาษีอากรในจำนวนน้อยที่สุด หรือมีการประหยัดที่สุด โดยไม่ใช่เป็นการทุจริตหรือหลีกเลี่ยงภาษี แต่เป็นการรู้จักใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่กิจการ (ดวงเนตร วงศ์วิวัฒน์, 2562)

เงินปันผล คือ ค่าตอบแทนที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถืออยู่ โดยปกติเป็นการนำกำไรสะสมของบริษัทมาแบ่งปันให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งสามารถจ่ายได้ในหลายรูปแบบ เช่น เงินสด หุ้นสามัญ หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ในการจ่ายเงินปันผลมีผลทำให้กำไรสะสมของบริษัทลดลง ซึ่งกำไรสะสมถือเป็นแหล่งเงินทุนภายในของกิจการ ดังนั้นการจัดสรรกำไรไปเป็นเงินปันผลจึงมีผลต่อความสามารถในการลงทุนของบริษัท (พิรณัฐ ยาทิพย์, 2555)

รูปแบบของการจ่ายเงินปันผล สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. เงินสดปันผล (cash dividend) เป็นรูปแบบที่นิยมมากที่สุด โดยจ่ายจากกำไรสะสมในรูปของเงินสดให้แก่ผู้ถือหุ้น การจ่ายในรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบริษัทในการจัดสรรกระแสเงินสด หากมีเงินสดไม่เพียงพอก็ไม่สามารถจ่ายได้
2. หุ้นปันผล (stock dividend) เป็นการจ่ายปันผลในรูปของหุ้นสามัญใหม่ โดยจะจัดสรรหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนที่ถืออยู่ บริษัทจะต้องเพิ่มทุนเพื่อรองรับหุ้นปันผล ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวมในงบดุล แต่จะทำให้กำไรสะสมลดลง และจำนวนหุ้นเพิ่มขึ้น

หลักเกณฑ์ในการจ่ายปันผลของบริษัทจดทะเบียน บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ที่กำหนดรูปแบบและระยะเวลาในการจ่ายปันผล ได้แก่

1. การจ่ายปันผลประจำปี ต้องจ่ายภายใน 1 เดือน นับจากวันที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติอนุมัติ
2. การจ่ายปันผลระหว่างกาล ต้องจ่ายภายใน 1 เดือน หลังจากที่ได้คณะกรรมการบริษัทมีมติ โดยต้องรายงานให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นทราบในคราวถัดไป

การจ่ายเงินปันผล เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและมูลค่าให้แก่ผู้ถือหุ้น รวมทั้งเป็นการแสดงถึงความมั่นคงทางการเงินของบริษัท อย่างไรก็ตามการตัดสินใจจ่ายหรือไม่จ่ายเงินปันผลจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ทั้งในด้านผลกระทบต่อสภาพคล่องของบริษัทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และความโปร่งใสในการสื่อสารกับผู้ถือหุ้นและผู้ลงทุน

งบท่าไรขาดทุนและงบฐานะการเงิน ไม่สามารถสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของเงินสดในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชีได้อย่างชัดเจน แม้ว่างบฐานะการเงินจะแสดงจำนวนยอดเงินสด ณ วันสิ้นงวด แต่ไม่ได้แสดงว่าเงินสดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในช่วงเวลานั้น ซึ่งเงินสดถือเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงสภาพคล่องและความสามารถในการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การวิเคราะห์แหล่งที่มาของเงินสดและการใช้จ่ายเงินสดในช่วงเวลาหนึ่งจึงมีความจำเป็น เพื่อให้การตัดสินใจทางการเงินของผู้บริหารและผู้ใช้งบการเงินมีความถูกต้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น งบกระแสเงินสด จึงเป็นรายงานทางการเงินที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด โดยจะแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาของเงินสดและวิธีการใช้เงินสดในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินผลการดำเนินงานและสภาพคล่องของกิจการ

ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่กิจการมีการวางแผนการเงินเพื่อการดำเนินงานในอนาคต โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

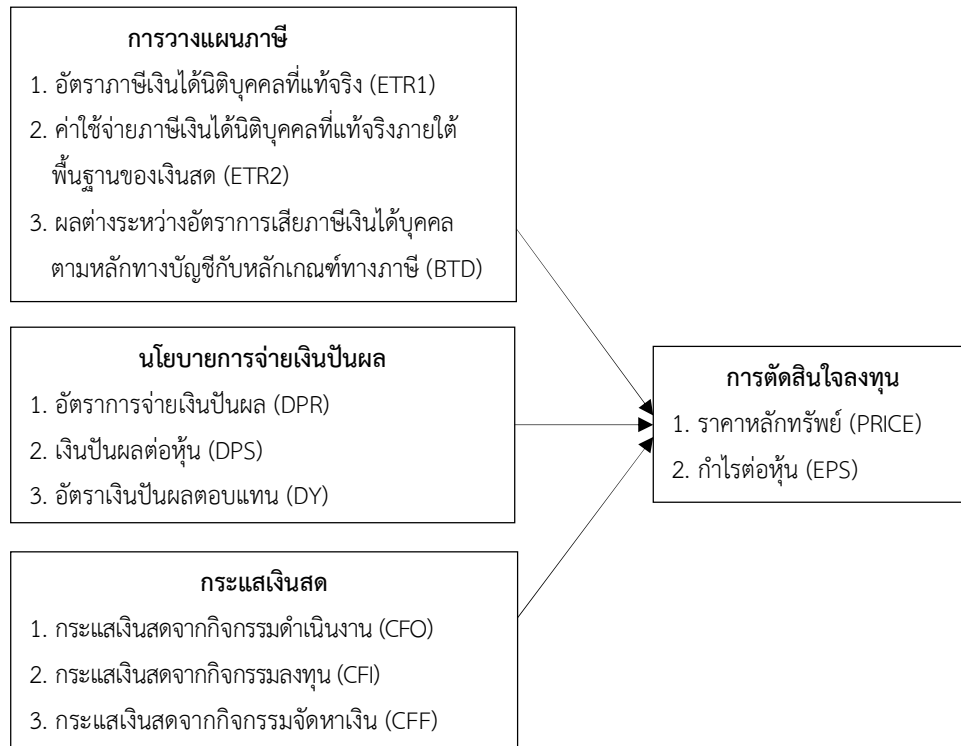
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินความสามารถของกิจการในการสร้างเงินสดที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การชำระหนี้ การจ่ายเงินปันผล หรือการลงทุนโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินทุนจากภายนอก กระแสเงินสดประเภทนี้ มักเกิดจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายได้หลักของกิจการ เช่น การขายสินค้า การให้บริการ หรือการรับค่าธรรมเนียม โดยมีรายการที่เกี่ยวข้อง เช่น เงินสดรับจากการขาย การจ่ายเงินเดือน หรือการชำระภาษี กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน คือการใช้หรือได้รับเงินสดจากการซื้อหรือขายสินทรัพย์ที่มีมูลค่าในอนาคต เช่น ที่ดิน อาคาร เครื่องจักร หรือการลงทุนในหุ้นของกิจการอื่น รวมถึงการให้กู้ยืมหรือรับคืนเงินลงทุน ซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายด้านการลงทุนและแผนการขยายกิจการของบริษัท กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน คือการได้มาและการใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก เช่น การกู้เงินจากธนาคาร การออกหุ้นเพื่อเพิ่มทุน หรือการชำระหนี้และจ่ายเงินปันผล ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้แสดงถึงโครงสร้างเงินทุนของกิจการและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ดังนั้น กระแสเงินสดเปรียบเสมือนสิ่งที่หล่อเลี้ยงธุรกิจ หากกระแสเงินสดดี ธุรกิจก็มีความแข็งแรง แต่หากติดลบอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจก็อาจเกิดปัญหาด้านสภาพคล่องได้ การวิเคราะห์งบกระแสเงินสด จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เพราะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือและศักยภาพของกิจการได้อย่างรอบด้าน

การตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนมักพิจารณาจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ราคาหลักทรัพย์ และกำไรต่อหุ้น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงมูลค่าของกิจการและศักยภาพในการสร้างผลตอบแทนในอนาคต โดยกำไรต่อหุ้น เป็นหนึ่งในตัวแปรทางการเงินที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ เนื่องจากสามารถสะท้อนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการได้อย่างชัดเจน อีกทั้งการพิจารณาราคาหลักทรัพย์และกำไรต่อหุ้นจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินความคุ้มค่าและความเสี่ยงในการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยของดารณี เอื้อชนะจิต (2566) ได้ศึกษาผลกระทบของผลแตกต่างทางภาษีที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 พบว่า การวางแผนภาษีส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีของหุ้น ซึ่งสามารถสะท้อนถึงการตัดสินใจลงทุนที่ดีขึ้นของบริษัท ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของปิยาภัสร์กิติ์ เจียรสุคนธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่ถูกคัดเลือกให้อยู่ในดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า นโยบายการจ่ายเงินปันผลที่วัดด้วยอัตราส่วนเงินปันผลต่อราคา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับราคาหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้ งานวิจัยของปิยาภัสร์กิติ์ เจียรสุคนธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาทิศทางของกระแสเงินสดที่มีต่อราคาตลาดต่อกำไรและราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์และส่งผลในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่ออัตราส่วนราคาตลาดต่อราคาตามบัญชี ซึ่งสามารถสะท้อนศักยภาพในการสร้างมูลค่าของกิจการและส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์และพัฒนารอบแนวคิดของงานวิจัยได้ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) การวางแผนภาษี 2) นโยบายการจ่ายเงินปันผล 3) กระแสเงินสด และตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจลงทุนของบริษัท

กรอบแนวคิดการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผลและกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ได้มีการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative analysis) โดยใช้การจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) มาทำการทดสอบข้อสมมติฐานด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (regression analysis) ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในกลุ่มดัชนี SET 100 ระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2567 โดยจำนวนบริษัททั้งหมดที่ผ่านเกณฑ์และถูกนำมาศึกษามีจำนวน 77 บริษัท รวมข้อมูลทั้งสิ้น 385 รายการ ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ได้รับการปรับปรุงล่าสุดเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2567 โดยใช้ฐานข้อมูลรายชื่อกลุ่มธุรกิจบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568b) สำหรับการคำนวณดัชนีระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม – 31 ธันวาคม 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ถูกออกแบบและเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบตารางและไฟล์เอ็กเซล โดยข้อมูลที่ได้จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 one report) และรายงานประจำปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 - 2567 รวมระยะเวลา 5 ปี ที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลของ SET SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม เข้าไฟล์เอ็กเซล เพื่อเข้าสู่การวิเคราะห์ค่าทางสถิติต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 โดยเก็บข้อมูลตัวแปรอิสระ คือ อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลจริง ค่าใช้จ่ายภาษีภายใต้ฐานเงินสด ความต่างของอัตราภาษีตามบัญชีกับภาษีตามกฎหมาย อัตราการจ่ายเงินปันผล เงินปันผลต่อหุ้น อัตราเงินปันผลตอบแทน และกระแสเงินสดจากกิจกรรม 3 กิจกรรม ข้อมูลทั้งหมดรวบรวมจากฐานข้อมูลที่เปิดเผยในเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568b) ระหว่างปี พ.ศ. 2563 – 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

4.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) เป็นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

4.3 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยของ ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผลและกระแสเงินสด ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

descriptive analysis					
variables	N	min	max	$\bar{X}$	S.D.
ETR1	385	-18.75	3.91	0.13	1.01
ETR2	385	-296.19	732.70	1.32	45.61
BTD	385	-3340643.00	1785783.44	-148214.70	497274.05
DPR	385	-800.00	4000.00	73.19	262.09
DPS	385	0.01	18.25	1.24	2.20
DY	385	0.06	56.91	4.16	5.80
CFO	385	-1457187.68	116606211.54	1446502.39	11369245.63
CFI	385	-385308.23	25435.15	-11169.65	32106.78
CFF	385	-186410.63	90036.07	-3421.25	19482.35
PRICE	385	0.81	386.00	36.87	52.43
EPS	385	-15.93	44.41	2.17	5.04
Valid N (listwise)	385				

จากตารางที่ 1 พบว่า อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR1) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -18.75 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 3.91 ($\bar{X} = 0.13$, S.D. = 1.01) ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงภายใต้พื้นฐานของเงินสด (ETR2) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -296.19 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 732.70 ($\bar{X} = 1.32$, S.D. = 45.61) ผลต่างระหว่างอัตราการเสียภาษีเงินได้บุคคลตามหลักทางบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษี (BTD) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -3340643.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 1785783.44 ($\bar{X} = -148214.70$, S.D. = 497274.05) อัตราการจ่ายเงินปันผล (DPR) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -800.00 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 4000 ($\bar{X} = 73.19$, S.D. = 262.09) เงินปันผลต่อหุ้น (DPS) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.01 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 18.25 ($\bar{X} = 1.24$, S.D. = 2.20) อัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.06 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 56.91 ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 5.80) กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -1457187.68 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 116606211.54 ($\bar{X} = 1446502.39$, S.D. = 11369245.63) กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 385308.23 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 25435.15 ($\bar{X} = -11169.65$, S.D. = 32106.78) กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -186410.63 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 90036.07 ($\bar{X} = -3421.25$, S.D. = 19482.35) ราคาหลักทรัพย์ (PRICE) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 0.81 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 386.00 ($\bar{X} = 36.87$, S.D. = 52.43) กำไรต่อหุ้น (EPS) มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ -15.93 มีค่ามากที่สุดเท่ากับ 44.41 ($\bar{X} = 2.17$, S.D. = 5.04)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) ของการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation coefficient analysis) ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

Correlations											
	ETR1	ETR2	BTD	DPR	DPS	DY	CFO	CFI	CFF	PRICE	EPS
ETR1	1										
ETR2	0.001	1									
BTD	0.017	0.006	1								
DPR	0.190**	0.025	0.078	1							
DPS	0.021	-0.017	-0.142**	-0.005	1						
DY	-0.010	-0.025	-0.043	0.025	0.079	1					
CFO	0.007	-0.004	-0.033	0.007	0.341**	0.010	1				
CFI	-0.130	0.011	0.037	-0.025	-0.268**	0.005	-0.141**	1			
CFF	-0.095	0.018	-0.033	0.062	-0.148**	0.049	-0.223**	0.069	1		
PRICE	0.028	-0.015	0.410	0.044	0.747**	-0.099	0.433**	-0.240**	-0.154**	1	
EPS	0.025	-0.026	-0.074	-0.024	0.648**	0.071	0.180**	0.248**	-0.109*	0.602**	1

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นสังเกตได้จากทุกคู่ในภาพรวม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของทุกคู่ตัวแปรมีค่าไม่เกิน ± 0.80 แสดงว่า ไม่มีปัญหา multicollinearity ทำให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์

การถดถอยพหุคูณได้อย่างเหมาะสม (Hair et al., 2010) ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวยืนยันว่า การวางแผนภาษี อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง อัตราการจ่ายเงินปันผลต่อหุ้น กระแสเงินสด ล้วนเป็นการตัดสินใจลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากผลการทดสอบ อยู่ในช่วงต่ำสุด ตีลบ 0.268 และสูงสุด 0.648 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยกว่า ± 0.80 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จึงไม่เกิดปัญหา multicollinearity จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสู่ตัวแบบสมการถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)

ตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสด โดยใช้ตัวแปรตามเป็นการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	21.178	2.286			9.263	0.000
ERT1	-0.064	1.653	-0.001		-0.039	0.969
ERT2	-0.008	0.036	-0.007		-0.219	0.827
BTD	0.000	0.000	0.126		3.966	0.000*
DPR	0.008	0.006	0.041		1.285	0.200
DPS	16.813	0.829	0.706		20.288	0.000*
DY	-1.346	0.284	-0.149		-4.743	0.000*
CFO	0.000	0.000	0.179		5.284	0.000*
CFI	-0.000	0.000	0.027		-0.829	0.408
CFF	-0.000	0.000	-0.013		-0.413	0.680

N = 385, R = 0.797, $R^2 = 0.635$, $SE_{est} = 0.320$, $F = 0.725$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.797 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 0.320 หมายความว่า ความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.635 (หรือ 63.5%) ซึ่งหมายความว่า 63.5% ของความแปรปรวนการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ สามารถอธิบายได้ด้วยการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสด การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การวางแผนภาษี ที่วัดค่าโดยผลต่างระหว่างอัตราการเสียภาษีเงินได้บุคคลตามหลักทางบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษี (BTD) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ค่า sig เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่การวางแผนภาษีที่วัดค่าโดยอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR1) และค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงภายใต้พื้นฐานของเงินสด (ETR2)

ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

สมมติฐาน 2 นโยบายการจ่ายเงินปันผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นโยบายการจ่ายเงินปันผล ที่วัดค่าโดยเงินปันผลต่อหุ้น (DPS) และอัตราปันผลตอบแทน (DY) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ค่า Sig เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่นโยบายการจ่ายเงินปันผลที่วัดค่าโดยอัตราการจ่ายเงินปันผล (DPR) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

สมมติฐาน 3 กระแสเงินสด มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กระแสเงินสดที่วัดค่าโดยกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัดสินใจลงทุน ด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ค่า Sig เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่กระแสเงินสดที่วัดค่าโดยกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสด โดยใช้ตัวแปรตามเป็นการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้น

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.214	0.275		0.779	0.437
ERT1	0.071	0.198	0.014	0.358	0.720
ERT2	-0.001	0.004	-0.013	-0.333	0.739
BTD	0.000	0.000	0.024	0.612	0.541
DPR	0.001	0.001	-0.026	-0.657	0.511
DPS	1.471	0.100	0.643	14.779	0.000*
DY	0.018	0.034	0.021	0.536	0.592
CFO	-0.000	0.000	-0.054	-1.281	0.201
CFI	-0.000	0.000	-0.084	-2.059	0.040**
CFF	-0.000	0.000	-0.015	-0.377	0.706

N = 385, R = 0.656, R² = 0.430, SE_{est} = 0.038, F = 31.436

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.656 ค่าความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ (SE_{est}) มีค่าเท่ากับ 0.038 หมายความว่า ความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสดกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.430 (หรือ 43.0%) ซึ่งหมายความว่า 43.0% ของความแปรปรวนการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้น สามารถอธิบายได้ด้วยการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายปันผล และกระแสเงินสด การทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การวางแผนภาษีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การวางแผนภาษี ที่วัดค่าโดยอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (ETR1) ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริงภายใต้พื้นฐานของเงินสด (ETR2) และผลต่างระหว่างอัตราภาษีเงินได้บุคคลตามหลักทางบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษี (BTD) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

สมมติฐาน 2 นโยบายการจ่ายเงินปันผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นโยบายการจ่ายเงินปันผลที่วัดค่าโดยเงินปันผลต่อหุ้น (DPS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ค่า Sig เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่นโยบายการจ่ายเงินปันผล ที่วัดโดยอัตราการจ่ายเงินปันผล (DPR) และเงินปันผลต่อหุ้น (DPS) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

สมมติฐาน 3 กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กระแสเงินสดที่วัดค่าโดยกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทุน ด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ค่า Sig เท่ากับ 0.000 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ในขณะที่กระแสเงินสดที่วัดค่าโดยกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF) ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจลงทุนด้านกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100

การอภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสด กับการตัดสินใจลงทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ผลต่างระหว่างอัตราภาษีเงินได้บุคคลตามหลักทางบัญชีกับหลักเกณฑ์ทางภาษี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของบริษัทในการวางแผนภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อลดภาระภาษีที่ต้องจ่าย อันเป็นผลให้บริษัทสามารถลดค่าใช้จ่าย เพิ่มกระแสเงินสดสุทธิ และแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กร ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของดารณี เอื้อชนะจิต (2566) ที่ระบุว่า ผลต่างระหว่างอัตราภาษีตามหลักทางบัญชีกับหลักภาษีมีผลต่ออัตราส่วนของราคาตลาด

ต่อราคาตามบัญชีต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวางแผนภาษีเป็นกระบวนการที่บริษัทสามารถดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายภาษี เพื่อใช้ประโยชน์จากช้อยกเว้นหรือสิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างเหมาะสม

เงินปันผลต่อหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทน ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน ในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 โดยเฉพาะในด้านราคาหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาพร เทศฤทธิ์ และคณะ (2567) ที่พบว่า เงินปันผลต่อหุ้นมีผลเชิงบวกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และงานวิจัยของปิยะธิดา สะเมียรักษ์ (2566) ซึ่งพบว่า อัตราเงินปันผลตอบแทนมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยชี้ให้เห็นว่า เงินปันผลถือเป็นสัญญาณเชิงบวกที่สะท้อนถึงศักยภาพของบริษัทในการสร้างผลกำไรและผลตอบแทนให้แก่ผู้ถือหุ้น ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุน

เงินปันผลต่อหุ้นส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกำไรต่อหุ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kiboi (2015) ที่ศึกษาบริษัทจดทะเบียนในประเทศเคนยาและพบว่า กำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการจ่ายเงินปันผล โดยเงินปันผลสะท้อนถึงการสะสมกำไร ความสามารถในการทำกำไร และศักยภาพในการบริหารงานของบริษัท ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) การจ่ายเงินปันผลเป็นกลไกในการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับผู้ถือหุ้นในส่วนของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการตัดสินใจลงทุนในด้านราคาหลักทรัพย์ ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยของปิยาภิกษ์ดี เจียรสุคนธ์ และคณะ (2561) ที่พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับราคาตามบัญชีของหุ้น เนื่องจากสามารถสะท้อนความสามารถในการสร้างรายได้จริงจากการดำเนินธุรกิจ และบ่งชี้ถึงสภาพคล่องทางการเงินของบริษัท ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของนักลงทุนต่อเสถียรภาพทางการเงิน

นอกจากนี้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนยังมีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET 100 สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญนิภา พรหมโคตร และนงนิตต์ จันทร์จรัส (2560) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ในอนาคต เนื่องจากแสดงถึงการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรหรือโครงการใหม่ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและขยายฐานรายได้ของบริษัท ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของกำไรในระยะยาว

การอภิปรายผลในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการวางแผนภาษี การจ่ายเงินปันผล และกระแสเงินสดไม่ได้เป็นเพียงตัวแปรทางการเงินทั่วไปเท่านั้นแต่ยังเป็น ตัวชี้วัดสำคัญของประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความสามารถในการสร้างผลตอบแทน และการสร้างความเชื่อมั่นในให้กับนักลงทุน ซึ่งบริษัทสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อดึงดูดการลงทุนและเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางการเงินในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยทางการเงินที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหุ้น โดยเฉพาะในบริบทของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100 ซึ่งพบว่า ตัวแปรทางการเงินหลัก ได้แก่ การวางแผนภาษี (tax planning) นโยบายการจ่ายเงินปันผล (dividend policy) และกระแสเงินสด (cash flow) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรด้านการลงทุน ได้แก่ ราคาหลักทรัพย์และกำไรต่อหุ้น ในด้านการวางแผนภาษี การศึกษานี้ค้นพบว่า การใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอย่างเหมาะสมส่งผลให้ต้นทุนภาษีของบริษัทลดลง เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารเงินสด และส่งเสริมความสามารถในการทำกำไร ซึ่งมีผลต่อราคาหลักทรัพย์และความเชื่อมั่นของนักลงทุน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้อีก คือ การวางแผนภาษีมิใช่เพียงมาตรการลดภาระภาษี แต่เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ส่งผลต่อมูลค่าหุ้นของบริษัทในตลาดหุ้น สำหรับนโยบายการจ่ายเงินปันผล พบว่า ทั้งเงินปันผลต่อหุ้นและอัตราเงินปันผลตอบแทนเป็นตัวชี้วัดที่นักลงทุน

ใช้ในการประเมินคุณภาพของบริษัท และมีผลต่อการตัดสินใจลงทุน โดยเฉพาะในกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ นักลงทุนมองว่าเงินปันผลเป็นสัญญาณสะท้อนความสามารถในการทำกำไรของบริษัท องค์ความรู้ที่ได้ คือ เงินปันผลไม่ได้เป็นเพียงการแบ่งปันผลประโยชน์ แต่เป็นสัญญาณเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของตลาด และในด้านของกระแสเงินสด โดยเฉพาะกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานและกิจกรรมลงทุน การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า กระแสเงินสดมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับความสามารถของบริษัทในการสร้างรายได้ในปัจจุบันและการเติบโตในอนาคต องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ นักลงทุนไม่ได้พิจารณาเฉพาะตัวเลขกำไรสุทธิ แต่ให้ความสำคัญกับกระแสเงินสดในฐานะตัวชี้วัดสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งมีผลต่อมูลค่าหลักทรัพย์และการคาดการณ์ผลตอบแทนในระยะยาว

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ว่า การวางแผนภาษี นโยบายการจ่ายเงินปันผล และการจัดการกระแสเงินสดเป็นเครื่องมือสำคัญทางการเงินที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน และควรได้รับการพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์องค์กรในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เพิ่มความน่าเชื่อถือในตลาดทุน และรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจขององค์กรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยสามารถนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และกำหนดกลยุทธ์การลงทุนได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีการพิจารณาปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคพร้อมกับข้อมูลทางการเงิน ซึ่งช่วยให้สามารถประเมินความเสี่ยงและโอกาสในการลงทุนได้อย่างแม่นยำ

1.2 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาองค์กร โดยใช้ผลการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว

1.3 นำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำรายงานวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจหรือบทวิเคราะห์เชิงนโยบาย เพื่อใช้สนับสนุนการตัดสินใจในระดับองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การเพิ่มตัวแปรในการวิเคราะห์ ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและมหภาค เช่นภาวะเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศ สถานการณ์ทางการเมือง อัตราแลกเปลี่ยน นโยบายการเงิน และอัตราเงินเฟ้อ เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทางการเงิน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมและสะท้อนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนได้อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น

2.2 การขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างและช่วงเวลาในการศึกษา ควรเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียว และขยายช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูลย้อนหลังมากกว่า 5 ปี เช่น 6 – 10 ปี เพื่อเพิ่มความแม่นยำของผลการวิเคราะห์ และสะท้อนแนวโน้มในระยะยาวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 การใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย นอกจากการใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินแล้ว ควรพิจารณาเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมสรรพากร. (2568). ภาษีเงินได้นิติบุคคล. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <https://www.rd.go.th/27859.html>.

- ดวงเนตร วงศ์วิวัฒน์. (2562). ความสัมพันธ์ของการวางแผนภาษีและกำไรทางบัญชีที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มดัชนี SET100. การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ดารณี เอื้อชนะจิต. (2566). ผลกระทบของผลแตกต่างทางภาษีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568a). *ความเป็นมาและบทบาท*. สืบค้น 16 มกราคม 2568 จาก <https://www.set.or.th/th/about/overview/journey>.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568b). *รายชื่อบริษัทจดทะเบียน/หลักทรัพย์*. สืบค้น 16 มกราคม 2568 จาก <https://www.set.or.th/th/market/information/securities-list/main>.
- นิชาภัทร ภูมื่น และนิภา รุ่งเรืองวุฒิไกร. (ม.ป.ป.). *การหลบหลีกภาษีอากรเพื่อผลประโยชน์ทางภาษีของบริษัทจำกัดในรูปแบบธุรกิจ SMEs ในเขตห้วยขวาง*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้น 16 มกราคม 2568 จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2561-4-1_1564741799.pdf.
- ปิยะธิดา สะเมธรักษ์. (2566). *ผลกระทบของอัตราส่วนทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่ถูกคัดเลือกให้อยู่ในดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยาภัสร์กิตต์ เจียรสุตธน, บัวจันทร์ อินธิโส และดวงฤทัย ณ นครพนม. (2561). ทิศทางของกระแสเงินสดที่มีต่อราคาตลาดต่อกำไรและราคาตลาดต่อราคาตามบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 5(2), 1–11.
- เพ็ญนิภา พรหมโคตร และนงคินี จันทร์จรัส. (2560). กระแสเงินสดผลตอบแทนของหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ. *วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(3), 35–50.
- พีรณัฐ ยาทิพย์. (2555). *เงินปันผลและนโยบายจ่ายเงินปันผล*. การศึกษาอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- พิชชาพร เทศฤทธิ์, ธีรวุฒิ ยังสุข และดารณี เอื้อชนะจิต. (2567). ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ส่งต่อการประเมินมูลค่าหุ้นและมูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหุ้นยั่งยืน THSI. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 5(1), 172–185.
- ศิลปพร ศรีจันทเพร. (2551). ความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัท โครงสร้างของผู้ถือหุ้นกับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 4(10), 26–39.
- สินี ภาควิชาการ. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดสูงสุดของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สัตยา ตันจันทรพงศ์. (2561). ผลกระทบของการวางแผนภาษีเงินได้นิติบุคคลกับมูลค่ากิจการ: หลักฐานเชิงประจักษ์จากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 11(2), 42–57.
- สมเดช วิจารณ์เสถียร. (2550). *การวางแผนภาษีหัก ณ ที่จ่าย ฉบับปรับปรุงใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์ธรรมนิติ.
- อัมพร เทียงตระกูล. (2558). ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมของความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ และคุณค่าทางวิชาชีพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตภายใต้มาตรฐานสากลที่มีต่อผลการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในมุมมองของผู้ใช้บริการกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 29(91), 294–314.

- Bhattacharya, S. (1979). Imperfect information, dividend policy, and "the bird in the hand" fallacy. *Bell Journal of Economics*, 10(1), 259–270. <https://doi.org/10.2307/3003330>.
- Kiboi, C. C. (2015). *The relationship between earnings per share and dividends per share of companies listed at the Nairobi Securities Exchange*. Master's thesis of Science (Finance), University of Nairobi, University of Nairobi Institutional Repository.
- Brealey, R. A., Myers, S. C., & Allen, F. (2020). *Principles of corporate finance* (13th ed.). New York: McGraw-Hill.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
ของข้าราชการ: ศึกษากรณี กรมทรัพย์สินทางปัญญา

The relationship between generational factors and motivation
for effective job performance among government officials:
A case study of the Department of Intellectual Property

โรจน์ระวี พิมพ์สิรินาถ^{1*}, ชนิตา จิตตรุทธะ²
Rodralee Pimsirinath^{1*}, Chanida Jittaruttha²

^{1,2}หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2}Master of Public Administration, Department of Public Administration, Dhurakij Pundit University

*Corresponding author's e-mail: 66230190@dpu.ac.th^{1*}, chanida.jit@dpu.ac.th²

Received: June 27, 2025

Revised: July 20, 2025

Accepted: July 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแต่ละด้าน ของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา จำแนกตามชนรุ่น 3. เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างปัจจัยจูงใจกับปัจจัยสุขวิทยา จำแนกตามชนรุ่น และ 4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากข้าราชการและพนักงานราชการ จำนวน 218 คน สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณา ด้านจริยธรรมแบบยกเว้น สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน กำหนดนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นหญิง อายุ 29-44 ปี ปริญญาตรี สังกัดกองสิทธิบัตร และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ชนรุ่นต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ในปัจจัยจูงใจ 3 ด้าน คือ ความสำเร็จ การยอมรับ ลักษณะงานสร้างสรรค์และท้าทาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กลุ่มตัวอย่างอายุ 20-28 ปี มีปัจจัยสุขวิทยาสูงกว่าปัจจัยจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยชนรุ่นมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในด้านปัจจัยสุขวิทยา โดยเฉพาะด้านเงินเดือนและผลตอบแทนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ชนรุ่น, แรงจูงใจ, กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

This research aimed to 1. study the overall level of motivation for effective performance among officials at the Department of Intellectual Property; 2. examine the level of motivation for effective performance in each aspect, categorized by generation; 3. compare the level of motivation for effective performance among officials, differentiating between motivating factors and hygiene factors, categorized by generation; and 4. investigate the relationship between generational factors and motivation for effective performance among Department of Intellectual Property officials. Data were collected via online questionnaires from 218 civil servants and government employees at the DIP, using proportionate stratified random sampling. Statistical analysis included descriptive and inferential methods, with significance set at 0.05. The findings revealed most respondents were female, aged 29 - 44, held a bachelor's degree, and worked in the Patent Office. Overall, their effective work motivation was at a high level. Different generations showed statistically significant differences in three motivator factors: achievement, recognition, and the nature of creative and challenging work. Respondents aged 20 - 28 had significantly higher hygiene factor scores than motivator factor scores at $p < 0.05$. Generational factors were significantly associated with effective work motivation, specifically regarding hygiene factors such as salary and compensation.

Keywords: generation, motivation, Department of Intellectual Property, work performance effectiveness

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรมีบุคลากรจากหลากหลายช่วงวัย (generation X, Y, Z) ซึ่งแต่ละช่วงวัยมีแรงจูงใจและความต้องการในการทำงานที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจความแตกต่างเหล่านี้ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะทราบถึงความแตกต่างของแต่ละช่วงวัย แต่ยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่สำคัญสำหรับแต่ละช่วงวัยในบริบทของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาคืออะไร รวมถึง ปัจจัยสุขวิทยา (hygiene factor) ตามทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและไม่พึงพอใจของแต่ละช่วงวัยแตกต่างกันอย่างไร คำถามเหล่านี้ยังต้องการคำตอบที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาบุคลากร ปัจจุบัน กรมทรัพย์สินทางปัญญา มีข้าราชการ 479 คน แบ่งเป็นเจนเนอเรชันเอ็กซ์ 145 คน เจนเนอเรชันวาย 306 คน และเจนเนอเรชันซี 28 คน ความแตกต่างของช่วงวัยนี้ส่งผลต่อแนวคิด พฤติกรรม และแรงจูงใจ

ในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ การศึกษาที่เจาะลึกและเป็นปัจจุบันที่สะท้อนถึงความแตกต่างของแรงจูงใจในแต่ละช่วงวัยของข้าราชการไทย โดยเฉพาะในหน่วยงานที่มีลักษณะงานเฉพาะอย่างกรมทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยช่วงวัยกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาแผนการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของบุคลากรแต่ละช่วงวัยต่อไป อันจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแต่ละด้าน ของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา จำแนกตามชนรุ่น
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างปัจจัยจูงใจกับปัจจัยสุขวิทยา จำแนกตามชนรุ่น
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ: ศึกษากรณี กรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ความหมายของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ คือ กระบวนการทางจิตใจที่กระตุ้นให้บุคคลทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายของตน โดยเกิดจากความต้องการพื้นฐานภายใน เช่น ความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย ความรัก การยอมรับ และการบรรลุศักยภาพสูงสุด (Robbins & Judge, 2018) หรือการรับรู้ถึงความขัดแย้งภายในและความสามารถในการควบคุมตนเอง (Ryan & Deci, 2017) รวมถึงสิ่งที่กระตุ้นให้รู้สึกพึงพอใจ ทุ่มเท และมุ่งมั่นในการทำงาน (Robbins & Judge, 2018)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Frederick Herzberg ซึ่งได้รับการอธิบายและประยุกต์ใช้ใน Robbins & Judge (2018) เป็นหลักในการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (motivation factor) ปัจจัยที่ทำให้พนักงานรู้สึกพึงพอใจและอยากพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย
 - 1) ความสำเร็จในการทำงาน (achievement) ความรู้สึกบรรลุเป้าหมาย
 - 2) การได้รับการยอมรับนับถือ (recognition) การได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น
 - 3) ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย (work itself) ความท้าทายและความพึงพอใจในงาน
 - 4) ความก้าวหน้าในอาชีพ (growth and advancement) โอกาสในการเติบโตในสายงาน
 - 5) ความรับผิดชอบในงาน (responsibility) การมีบทบาทและหน้าที่สำคัญ
2. ปัจจัยสุขวิทยา (hygiene factor) ปัจจัยที่ช่วยป้องกันความไม่พอใจ แต่ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจได้โดยตรง ประกอบด้วย
 - 1) สภาพแวดล้อมการทำงาน (working conditions) สภาพแวดล้อมที่สะดวกสบาย
 - 2) เงินเดือนและผลตอบแทน (salary and compensation) ค่าตอบแทนที่เหมาะสม
 - 3) ความมั่นคงของงาน (job security) ความรู้สึกมั่นคงในตำแหน่ง
 - 4) ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน (interpersonal relations) ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา
 - 5) นโยบาย

และการบริหารขององค์กร (company policy and administration) นโยบายที่เป็นธรรมและการบริหารที่โปร่งใส

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดสำคัญจาก Abraham Maslow (Robbins & Judge, 2018) ที่อธิบายลำดับความต้องการของมนุษย์ 5 ชั้น และ Hackman & Oldham (อ้างถึงใน Robbins & Judge, 2018) ที่เสนอทฤษฎีการออกแบบงาน 5 องค์ประกอบ คือ ความหลากหลายของทักษะ การระบุผลลัพธ์ที่ชัดเจน ความสำคัญของงาน ความเป็นอิสระในการทำงาน การได้รับข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งล้วนส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน

ความหมายของชนรุ่น

ชนรุ่น คือ การแบ่งกลุ่มคนตามช่วงเวลาที่เกิด ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติที่แตกต่างกัน โดยได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ร่วมและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชนรุ่น

ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการแบ่งชนรุ่นหลัก ๆ ซึ่งอ้างอิงจากงานของ Mannheim และได้รับการพัฒนาต่อโดยต่อมาในงานวิจัยปัจจุบัน เช่น Twenge (2017) ออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อใช้เป็นตัวแปรอิสระในการวิจัย ดังนี้

1. เจเนอเรชันเบบี้บูมเมอร์ (baby boomers) (เกิด 1946-1964 อายุ 60-78 ปี) เน้นความมั่นคง ทำงานหนัก เชื้อมั่นในงานประจำ

2. เจเนอเรชันเอ็กซ์ (generation X) (เกิด 1965-1980 อายุ 45-60 ปี) เน้นความเป็นอิสระ ความสมดุลชีวิต ปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี

3. เจเนอเรชันวาย (generation Y / Millennials) (เกิด 1981-1996 อายุ 29-44 ปี) คำนึงเทคโนโลยี ต้องการงานที่มีความหมาย ชอบการเรียนรู้และพัฒนา

4. เจเนอเรชันซี (generation Z) (เกิด 1997-2012 อายุ 13-28 ปี) เติบโตในยุคดิจิทัล ต้องการความยืดหยุ่น ใช้เทคโนโลยีเต็มที่ ให้ความสำคัญกับค่านิยมส่วนตัวและสังคม

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ซึ่งให้เห็นถึงปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจและแรงจูงใจ (ปัจจัยจูงใจ) และปัจจัยที่ป้องกันความไม่พึงพอใจ (ปัจจัยสุขวิทยา) การทำความเข้าใจว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อบุคลากรต่างกัน สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ด้วยทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการพื้นฐานที่มักสอดคล้องกับปัจจัยสุขวิทยา และทฤษฎีลักษณะงานของ Hackman & Oldham ที่เน้นการออกแบบงานให้ส่งเสริมปัจจัยจูงใจ อย่างไรก็ตาม การรับรู้ถึงความสำคัญของปัจจัย Herzberg ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากบริบททางสังคมและประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งทฤษฎีชนรุ่นของ Mannheim ได้ให้กรอบในการทำความเข้าใจว่าแต่ละชนรุ่นอาจให้คุณค่าและถูกขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจที่แตกต่างกันไป อันเนื่องมาจากประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน

ข้อมูลเกี่ยวกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2535 สังกัดกระทรวงพาณิชย์ มีหน้าที่ส่งเสริมการสร้างสรรคและใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงให้ความคุ้มครองและปกป้องสิทธิเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ปัจจุบันมีข้าราชการและพนักงานราชการรวม 479 คน แบ่งเป็นข้าราชการ 315 คน และพนักงานราชการ 164 คน โดยมีหน่วยงานภายใน 11 กอง/ศูนย์

เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแรงจูงใจและประสิทธิภาพการทำงาน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล มีดังนี้
เกศณรินทร์ งามเลิศ (2559) พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานองค์การคลังสินค้า ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน นโยบายและการบริหาร และความมั่นคงในการทำงาน

กรรณก พรประดิษฐ์ (2562) พบว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ความมั่นคง

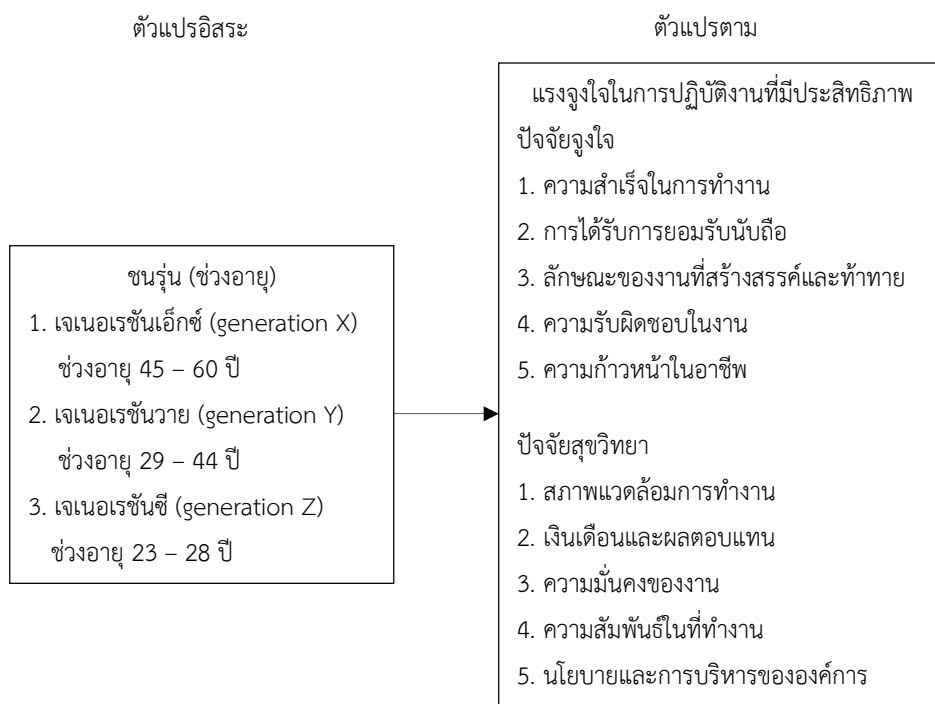
ในงาน และความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

ภาณุวัตร นิวันติ (2565) พบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน ชีวิตส่วนตัว ความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสำเร็จในงาน และค่าตอบแทนรวมถึงสวัสดิการ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัท ABC จำกัด และเพศชายมีประสิทธิภาพสูงกว่าเพศหญิง

มลิวรรณ ขาจันโท และคณะ (2566) พบว่า ความก้าวหน้า ความสำเร็จในงานสภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน รวมถึงความมั่นคงในงาน มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน of พนักงานบริษัท อาร์ วี คอนเน็กซ์ จำกัด โดยอายุแสดงความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ด้านความสำเร็จและมั่นคงในงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ: ศึกษากรณี กรมทรัพย์สินทางปัญญา มีกรอบแนวคิดการวิจัยที่พัฒนามาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการและพนักงานราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีข้าราชการ 315 คน พนักงานราชการ 164 คน รวม 479 คน จากหน่วยงาน 11 แห่ง ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้แก่ 1) สำนักงาน

เลขานุการกรม 2) กองกฎหมาย 3) กองเครื่องหมายการค้า 4) กองป้องปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา 5) กองพัฒนาความร่วมมือทรัพย์สินทางปัญญา 6) กองลิขสิทธิ์ 7) กองส่งเสริมการพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญา 8) กองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 9) กองสิทธิบัตร 10) กองสิทธิบัตรออกแบบ 11) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่าง เพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการเลือกกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของขนาดตัวอย่าง

1.1 การสุ่มตัวอย่างตามชนรุ่น แสดงการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ชนรุ่น เพื่อสะท้อนสัดส่วนที่แท้จริงของบุคลากรในแต่ละช่วงวัยภายในกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยแบ่งเป็นเจนเนอร์ชันเอ็กซ์ (อายุ 45-60 ปี) จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ของกลุ่มตัวอย่าง เจนเนอร์ชันวาย (อายุ 29-44 ปี) จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 64 และเจนเนอร์ชันซี (อายุน้อยกว่า 28 ปี) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 218 คน ซึ่งสอดคล้องกับสัดส่วนประชากรทั้งหมดของแต่ละชนรุ่น

1.2 การสุ่มตัวอย่างตามหน่วยงานที่สังกัด แสดงการกระจายของกลุ่มตัวอย่างตามหน่วยงานหลักที่บุคลากรสังกัดภายในกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้แน่ใจว่าการเก็บข้อมูลครอบคลุมทุกส่วนงาน โดยกองสิทธิบัตรมีสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างสูงสุดที่ 62 คน (ร้อยละ 28) เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ขณะที่หน่วยงานอื่น ๆ เช่น สำนักงานเลขานุการ กรมกฎหมาย และกองเครื่องหมายการค้า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18, 22 และ 47 คนตามลำดับ ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นตัวแทนของแต่ละหน่วยงานตามสัดส่วนประชากรที่แท้จริง รวมกลุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยงานทั้งสิ้น 218 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics analysis) โดยแจกแจงความถี่แสดงผลเป็นร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง และหน่วยงานที่สังกัดและตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา จำแนกตามชนรุ่น เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1 ข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีชนรุ่นต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างปัจจัยจูงใจกับปัจจัยสุขวิทยา เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยสุขวิทยามีระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญาสูงกว่าปัจจัยจูงใจ

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยชนรุ่นมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามคำถามปลายเปิด (open-ended questions)

การทดสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม รายละเอียดการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) การหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำเสนอเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถาม ทั้งแบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสอบถามคำถามปลายเปิด (open – ended questions) จากนั้นผู้วิจัยนำมาตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความชัดเจนและเหมาะสม

2) การตรวจสอบโครงสร้างการวิจัย โดยคณะกรรมการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อรับการพิจารณาเห็นควรว่า การดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัย เข้าข่ายการประเมินจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น (exemption)

3) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้กับบุคลากร ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา (try out) จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient: α) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ด้วยวิธีการของครอนบาค ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่น สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Hair et al., 2018)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 218 คน ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอจดหมายรับรองจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

3.2 ส่งแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 218 ชุด ให้แก่ข้าราชการและพนักงานราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

3.3 ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม

3.4 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดจะนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และสรุปผลในรูปแบบความเรียง (narrative summary) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติที่เหมาะสม ดังนี้

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของข้อมูล และข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง การแจกแจงความถี่ และร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้วย one-way ANOVA (F-Test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างชนรุ่น การทดสอบภายหลัง (Post-Hoc Test - LSD) เมื่อพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากการวิเคราะห์ one-way ANOVA จะทำการทดสอบรายคู่ (multiple comparisons) ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) เพื่อระบุว่าค่าของกลุ่มใดที่แตกต่างกัน โดยวิธี LSD เหมาะสมสำหรับการเปรียบเทียบรายคู่ทั้งหมด และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้การหาค่าสถิติไคสแควร์ (chi-square statistics) ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการศึกษานิเทศกรณั กรมทรัพย์สินทางปัญญา สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยที่ได้ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

1. ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา พบว่า ข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ตอบแบบสอบถามในงานศึกษาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 29 - 44 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ประเภทตำแหน่งข้าราชการ และสังกัดหน่วยงานกองสิทธิบัตร

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.43) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยเป็นรายด้านได้ดังนี้ ความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ความรับผิดชอบในงาน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.54) ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.63) การได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.64) ความก้าวหน้าในอาชีพ ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.86) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับ
ปัจจัยจูงใจ			
1. ความสำเร็จในการทำงาน	4.33	0.58	1
2. การได้รับการยอมรับนับถือ	3.80	0.64	4
3. ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย	3.85	0.63	3
4. ความก้าวหน้าในอาชีพ	3.31	0.86	5
5. ความรับผิดชอบในงาน	4.04	0.54	2
ภาพรวม	3.87	0.43	มาก

ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยสุขวิทยาในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.63) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยเป็นรายด้านได้ดังนี้ ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือ ความมั่นคงของงาน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.72) สภาพแวดล้อมการทำงาน ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.83) นโยบายและการบริหารขององค์กร ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.80) เงินเดือนและผลตอบแทน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.95) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยสุขวิทยาในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

แรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ลำดับ
ปัจจัยสุขวิทยา			
1. สภาพแวดล้อมการทำงาน	3.67	0.83	3
2. เงินเดือนและผลตอบแทน	3.29	0.95	5
3. ความมั่นคงของงาน	3.91	0.72	2
4. ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน	4.06	0.73	1
5. นโยบายและการบริหารขององค์กร	3.56	0.80	4
ภาพรวม	3.70	0.63	มาก

3. แรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแต่ละด้านของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา จำแนกตามชนรุ่น ผลการศึกษาแสดงให้เห้นว่า จากการทดสอบสมมติฐานด้วยวิธี one-way ANOVA (F-Test) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีชนรุ่นต่างกัน มีระดับปัจจัยงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญใน 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความสำเร็จในการทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 29 - 44 ปี มีปัจจัยงูใจด้านนี้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มอายุ 29 - 44 ปี มีระดับปัจจัยงูใจด้านความสำเร็จในการทำงานมากกว่ากลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป

3.2 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 20 - 28 ปี มีปัจจัยงูใจด้านนี้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 29 - 44 ปี และ 45 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มอายุ 20 - 28 ปี มีระดับปัจจัยงูใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ น้อยกว่ากลุ่มอายุ 29 - 44 ปี และ 45 ปีขึ้นไป

3.3 ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 29 - 44 ปี มีปัจจัยงูใจด้านนี้แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มอายุ 29 - 44 ปี มีระดับปัจจัยงูใจด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย มากกว่ากลุ่มอายุ 45 ปีขึ้นไป

ดังนั้นสมมติฐานที่ว่า ข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีชนรุ่นต่างกันมีระดับแรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน จึงได้รับการยอมรับ สำหรับปัจจัยงูใจ 3 ด้านดังกล่าว ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ปัจจัยงูใจ อีก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านความรับผิดชอบในงาน พบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สำหรับปัจจัยสุขวิทยาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านเงินเดือนและผลตอบแทน ด้านความมั่นคงของงาน ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และด้านนโยบายและการบริหารขององค์กร พบว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในภาพรวมรายด้าน ซึ่งหมายความว่า ชนรุ่นที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อปัจจัยสุขวิทยาดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญ

4. การเปรียบเทียบระดับของแรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างปัจจัยงูใจกับปัจจัยสุขวิทยา จำแนกตามชนรุ่น

ผลการศึกษาแสดงให้เห้นว่า ข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความแตกต่างด้านชนรุ่นมีระดับแรงงูใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านปัจจัยงูใจ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จ

ในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่ยอมรับสมมติฐานสำหรับปัจจัยจิตใจทั้งสามด้านนี้ อย่างไรก็ตาม สำหรับปัจจัยจิตใจอีก 2 ด้านที่เหลือ ได้แก่ ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ และด้านความรับผิดชอบในงาน รวมถึงปัจจัยสุขวิทยาทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ด้านเงินเดือนและผลตอบแทน ด้านความมั่นคงของงาน ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และด้านนโยบายและการบริหารขององค์กร ไม่พบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างชนรุ่น ซึ่งเป็นผลจากการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่ปฏิเสธสมมติฐานสำหรับปัจจัยเหล่านี้

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจระหว่างปัจจัยจิตใจและปัจจัยสุขวิทยา โดยจำแนกตามชนรุ่นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 20 - 28 ปี มีระดับปัจจัยสุขวิทยาสูงกว่าปัจจัยจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เป็นไปตามผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ซึ่งยอมรับสมมติฐานสำหรับกลุ่มอายุนี้นี้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 29 - 44 ปี และ 45 ปีขึ้นไป ไม่พบความแตกต่างตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐานสำหรับกลุ่มอายุเหล่านี้

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพยากรทางปัญญา

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยชนรุ่นมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในด้านปัจจัยสุขวิทยา เฉพาะอย่างยิ่งในด้านเงินเดือนและผลตอบแทน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3 ที่ได้รับการยืนยันและยอมรับสำหรับมิติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สำหรับปัจจัยจิตใจทั้ง 5 ด้าน และปัจจัยสุขวิทยาในด้านอื่น ๆ อันได้แก่ สภาพแวดล้อมการทำงาน ความมั่นคงของงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และนโยบายและการบริหารขององค์กรนั้น ไม่พบความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานสำหรับปัจจัยเหล่านี้ โดยอ้างอิงจากการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ตามตารางที่ 3 กับ 4

ตารางที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับปัจจัยจิตใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพยากรทางปัญญา

ปัจจัยจิตใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	ปัจจัยชนรุ่น	
	λ^2	Sig.
ความสำเร็จในการทำงาน	10.932	0.091
การได้รับการยอมรับนับถือ	12.887	0.116
ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย	13.476	0.096
ความก้าวหน้าในอาชีพ	10.409	0.237
ความรับผิดชอบในงาน	9.251	0.160
ภาพรวม	11.245	0.081

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับปัจจัยสุขวิทยาในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ปัจจัยสุขวิทยาในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	ปัจจัยชนรุ่น	
	λ^2	Sig.
สภาพแวดล้อมการทำงาน	14.609	0.067
เงินเดือนและผลตอบแทน	15.845	0.045*
ความมั่นคงของงาน	3.662	0.886
ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน	9.152	0.330
นโยบายและการบริหารขององค์กร	9.448	0.306
ภาพรวม	11.141	0.194

จากตารางที่ 3 และ 4 ผลทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ปัจจัยชนรุ่นมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยจูงใจ ทั้ง 5 ด้าน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน เกี่ยวกับ ปัจจัยสุขวิทยา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน 2) ด้านความมั่นคงของงาน 3) ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และ 4) ด้านนโยบายและการบริหารขององค์กร ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปฏิเสธสมมติฐาน แต่ปัจจัยสุขวิทยา ด้านเงินเดือนและผลตอบแทน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงยอมรับสมมติฐาน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการศึกษารณกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ประเด็นระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา สามารถอภิปรายผลโดยจำแนกตามทฤษฎีสองปัจจัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ และปัจจัยสุขวิทยาได้ดังนี้

1.1 ปัจจัยจูงใจ

1) ด้านความสำเร็จในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากข้าราชการสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายตามกำหนดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1979) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณกพรประดิษฐ์ (2562) ที่ระบุว่า ความสำเร็จในการทำงาน (achievement) คือ ความรู้สึกที่บรรลุเป้าหมาย

2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากข้าราชการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานในด้านความรู้ความสามารถและได้รับมอบหมายงานสำคัญ สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และเมลิวรรณ ขาจันทร์ และคณะ (2566) ที่นิยามการได้รับการยอมรับนับถือ (recognition) ว่าเป็นการได้รับการยอมรับและชมเชย

3) ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากข้าราชการพอใจกับงานที่ท้าทายและรู้สึกเบื่อหากงานไม่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Herzberg (1979) และเกศณรินทร์ งามเลิศ (2559) ที่นิยามลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย (work itself) ว่าเป็นความท้าทายที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

4) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งสะท้อนความพึงพอใจต่อการเลื่อนขั้น การปรับเงินเดือน และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และเกศณรินทร์ งามเลิศ (2559) ที่นิยามความก้าวหน้าในอาชีพ (growth and advancement) ว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาและเติบโตในสายงาน

5) ด้านความรับผิดชอบในงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากข้าราชการสามารถส่งมอบงานตรงเวลา และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องมีการควบคุมใกล้ชิด สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และเกศณรินทร์ งามเลิศ (2559) ที่ระบุว่า ความรับผิดชอบในงาน (responsibility) คือ ความรู้สึกว่ามีบทบาทสำคัญ

1.2 ปัจจัยสุขวิทยา

1) ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเครื่องมือ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และภานุวัตร นีวันติ (2565) ที่ระบุว่า สภาพแวดล้อมการทำงาน (working conditions) คือ สภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและปลอดภัย

2) ด้านเงินเดือนและผลตอบแทน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงการรับรู้เกี่ยวกับการปรับ เงินเดือนและผลตอบแทนที่กระตุ้นให้ทุ่มเททำงาน สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และเกศณรินทร์ งามเลิศ (2559) ที่ระบุว่า เงินเดือนและผลตอบแทน (salary and compensation) คือ การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและยุติธรรม

3) ด้านความมั่นคงของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากข้าราชการมีความภาคภูมิใจในหน่วยงาน และมีการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และภานุวัตร นีวันติ (2565) ที่ระบุว่า ความมั่นคงของงาน (job security) คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงของงาน

4) ด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากข้าราชการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และได้รับการสนับสนุนในการทำงาน สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และภานุวัตร นีวันติ (2565) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์ในที่ทำงาน (interpersonal relations) คือ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

5) ด้านนโยบายและการบริหารขององค์กร โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากข้าราชการรู้สึกว่ามีนโยบาย และการบริหารขององค์กรส่งผลต่อการปฏิบัติงานและการปรับเปลี่ยนนโยบายที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ Herzberg (1979) และกรรณก พรประดิษฐ์ (2562) ที่ระบุว่า นโยบายและการบริหารขององค์กร (company policy and administration) คือ นโยบายที่เป็นธรรมและการบริหารงานที่โปร่งใส

2. ประเด็นระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพแต่ละด้าน ของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา จำแนกตามชนรุ่น จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมทรัพย์สินทางปัญญา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเมื่อจำแนกตามช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดร่วมสมัยเกี่ยวกับ ความแตกต่างระหว่างคนแต่ละช่วงวัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนในแต่ละช่วงวัยมีทัศนคติและแรงผลักดันในการทำงาน ที่แตกต่างกันออกไป เช่นเดียวกับที่ Twenge (2017) และ Stillman & Stillman (2017) ได้กล่าวไว้ว่า คนในแต่ละเจนเนอเรชัน มีเป้าหมายและรูปแบบการทำงานที่ไม่เหมือนกัน ในขณะที่ ปัจจัยสุขวิทยาทั้ง 5 ด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

1) เจเนอเรชันซี (Generation Z) (อายุ 23 - 28 ปี) มีแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขวิทยาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และสภาพแวดล้อมการทำงาน สอดคล้องกับลักษณะของเจเนอเรชันซี ที่คุ้นเคยเทคโนโลยีดิจิทัลและต้องการงานที่ยืดหยุ่น

2) เจเนอเรชันวาย (Generation Y) (อายุ 29 - 44 ปี) มีมีแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขวิทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในการทำงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และความมั่นคงของงาน

สอดคล้องกับเจเนอเรชันวายที่ต้องการงานที่มีความหมายและเติบโตในอาชีพ

3) เจเนอเรชันเอ็กซ์ (Generation X) (อายุ 45 - 60 ปี) มีแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขวิทยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในการทำงาน ความมั่นคงของงาน และความสัมพันธ์ในที่ทำงาน สอดคล้องกับเจเนอเรชันเอ็กซ์ที่มีความเป็นอิสระ และให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน

3. การเปรียบเทียบระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างปัจจัยจูงใจกับปัจจัยสุขวิทยา จำแนกตามชนรุ่น พบว่า ข้าราชการที่มีชนรุ่นแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในการทำงาน ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะข้าราชการสามารถทำงานได้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดและส่งมอบงานได้ตามกำหนดระยะเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (2003) ที่เน้นย้ำว่า ความสำเร็จในการทำงาน สร้างคุณค่าและความพึงพอใจ ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณก พรประดิษฐ์ (2562) ที่พบว่า ความมุ่งมั่นในการทำงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อสำเร็จในงานที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้พนักงานพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพเพื่อประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงขึ้น

เมื่อทดสอบความแตกต่าง พบว่า ข้าราชการที่มีชนรุ่นแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ประเภทปัจจัยจูงใจ ด้านความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ละชนรุ่นมีวิธีการทำงานและความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Twenge (2017) และ Stillman & Stillman (2017) ที่ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมาย ทศนคติ และค่านิยมในการทำงานของแต่ละช่วงวัย จะเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์และบริบททางสังคมที่พวกเขาเติบโตมา การทำความเข้าใจพฤติกรรมและแรงจูงใจที่แตกต่างกันของข้าราชการแต่ละช่วงวัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อดึงดูด รักษา และพัฒนาข้าราชการในแต่ละช่วงวัยให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการ กรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยปัจจัยชนรุ่นของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ พบว่า

1) ประเภทปัจจัยจูงใจ (ด้านความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ความก้าวหน้าในอาชีพ ความรับผิดชอบในงาน) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1979) ที่ระบุว่า ปัจจัยเหล่านี้กระตุ้นความพึงพอใจและการพัฒนาตนเอง

2) ประเภทปัจจัยสุขวิทยา (ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ความมั่นคงของงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน นโยบายและการบริหารขององค์กร) ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1979) และงานวิจัยของมลิวรรณ ชาจันโท และคณะ (2566) ที่พบว่า อายุไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสุขวิทยา ด้านเงินเดือนและผลตอบแทน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอธิบายได้ว่า ข้าราชการแต่ละชนรุ่นมีความต้องการเงินเดือนและผลตอบแทนแตกต่างกัน โดยกลุ่มอายุ 29 - 44 ปี มีค่าเฉลี่ยความต้องการเงินเดือนและผลตอบแทนที่สูงที่สุด การได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสมจะสร้างความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg (1979) ที่กล่าวว่าปัจจัยสุขวิทยาช่วยป้องกันไม่ให้เกิดแรงจูงใจด้านลบและความไม่พอใจในงาน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพโดยรวมของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญาอยู่ในระดับมาก นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการศึกษาที่เจาะลึกใน บริบทเฉพาะของข้าราชการไทยในกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ในภาคเอกชนหรือต่างประเทศที่มีมุมมองแรงจูงใจในการทำงานในบริบทที่มีโครงสร้างองค์กรและค่านิยมองค์กรที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะลักษณะงานภาครัฐไทยที่เน้นระเบียบราชการ ระบบอาวุโส และเสถียรภาพระยะยาว ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญของงานวิจัยนี้ เป็นการนำทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg มาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยชนรุ่น ทำให้ได้มุมมองเชิงลึกที่ยังไม่เคยมีการสำรวจอย่างจริงจังในงานวิจัยก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะในกลุ่มข้าราชการระดับปฏิบัติการของหน่วยงานราชการไทย ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จในการทำงาน เป็นปัจจัยจูงใจที่สำคัญที่สุดในทุกชนรุ่น เป็นข้อยืนยันที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิมบางประการที่ว่า คนรุ่นใหม่อาจไม่ให้ความสำคัญกับความสำเร็จแบบเดียวกับคนรุ่นก่อน ซึ่งสะท้อนว่าแม้ชนรุ่นจะแตกต่างกัน แต่ความต้องการด้านการยอมรับจากผลงานยังคงเป็นจุดร่วมที่สำคัญในบริหารราชการ ประเด็นนี้ถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ขัดแย้งกับแนวคิดในงานวิจัยต่างประเทศบางส่วนที่มีมุมมองว่า ปัจจัยจูงใจมีความสำคัญมากกว่าในทุกช่วงวัย การค้นพบนี้จึงมีนัยสำคัญต่อการออกแบบนโยบายทรัพยากรบุคคลในภาครัฐไทย โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ต้องการรักษาและจูงใจบุคลากรรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมและเติบโตในสายงานราชการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของข้าราชการกรมทรัพย์สินทางปัญญา พบประเด็นสำคัญที่ควรนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับนโยบายภาครัฐและระดับปฏิบัติการของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงสร้างเงินเดือนข้าราชการ ควรเร่งพิจารณาและปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือน และผลตอบแทนให้มีความเป็นธรรม และสามารถแข่งขันกับภาคเอกชนได้ โดยมุ่งเน้นเป็นพิเศษสำหรับเจนเอเรชันวาย ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้สูง เพื่อลดความกังวลด้านค่าครองชีพและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถในระยะยาว

1.2 ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมข้าราชการให้ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ มีกิจกรรมให้ข้าราชการแต่ละหน่วยงานได้พัฒนาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในแต่ละด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการยอมรับนับถือและความก้าวหน้าในอาชีพ (จากตารางผลการวิจัยมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น)

1.3 ภาครัฐควรมีการวางแผนพัฒนาข้าราชการให้สอดคล้องกับความต้องการและลักษณะเฉพาะของแต่ละชนรุ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมถึงส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.4 ภาครัฐแม้ว่าปัจจัยจูงใจและสุขวิทยาบางประเด็นจะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับชนรุ่นอย่างมีนัยสำคัญ แต่เนื่องจากผลการวิจัยโดยรวมชี้ว่า ข้าราชการมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมากกรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงควรคงไว้ ซึ่งนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมปัจจัยเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาสายอาชีพ โอกาสในการเติบโต และการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับข้าราชการทุกชนรุ่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชนรุ่นกับแรงจูงใจในการทำงานที่มีประสิทธิภาพในองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยชนรุ่นกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน อาทิ ความผูกพันต่อองค์กร หรือความพึงพอใจในงานโดยรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก พรประดิษฐ์. (2562). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานสายปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกศณรินทร์ งามเลิศ. (2559). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานและลูกจ้าง องค์การคลังสินค้า. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภานุวัตร นีวันติ. (2565). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายผลิตของบริษัท ABC จำกัด. งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มลิวรรณ ขำจันท, กิตติมา จิงสุวดี และณลินี ทองประเสริฐ. (2566). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัท อาร์ วี คอนเน็กซ์ จำกัด. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10(2), 215-230.
- สำนักงานเลขาธิการกรม กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2567). ข้อมูลบุคลากรกรมทรัพย์สินทางปัญญา. (ข้อมูลภายใน).
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Andover, UK: Cengage Learning.
- Herzberg, F. (1979). *The motivation to work*. New York: John Wiley and Sons.
- Herzberg, F. (2003). One more time: How do you motivate employees? *Harvard Business Review*, 81(1), 87-96. (Original work published 1968)
- Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2018). *Essentials of organizational behavior* (14th ed.). Pearson.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York, NY: Guilford Press.
- Stillman, D., & Stillman, J. (2017). *Gen Z @ work: How the next generation is transforming the workplace*. New York, NY: Harper Business.
- Twenge, J. M. (2017). *iGen: Why today's super-connected kids are growing up less rebellious, more tolerant, less happy and completely unprepared for adulthood—and what that means for the rest of us*. New York, NY: Atria Books.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่

กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

The factors affecting organizational commitment of headquarter employees:

The case study of a private parcel delivery company in Bangkok

พรพรรณ กิจเจริญ¹, พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต^{2*}

Pronphan Kitcharoen¹, Pongsatean Luengalongkot^{2*}

¹หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์และความมั่นคง มหาวิทยาลัยบูรพา

²คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Master of Political Science Program in Strategy and Security, Burapha University

²Faculty of Political Science and Law, Burapha University

*Corresponding author's e-mail: 65920022@go.buu.ac.th¹, pongsatean@go.buu.ac.th^{2*}

Received: May 10, 2025

Revised: June 21, 2025

Accepted: August 04, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กร และ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาปัจจัยด้านลักษณะของงาน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ด้านลักษณะขององค์กร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานสำนักงานใหญ่ จำนวน 287 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า พนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร อยู่ในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร และด้านความจงรักภักดี ถัดมาอยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ด้านลักษณะขององค์กร ด้านลักษณะของงาน ด้านคุณภาพชีวิต และด้านความสัมพันธ์กับ

เพื่อนร่วมงาน โดยทุกด้านมีอิทธิพลต่อระดับความผูกพันองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร, ลักษณะของงาน, ประสบการณ์ในการทำงาน, ลักษณะขององค์กร, ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน, คุณภาพชีวิตในการทำงาน

Abstract

This research aimed to study the level of organizational commitment and the factors influencing employees' organizational commitment at the headquarters of a private parcel delivery company in Bangkok. The study considered factors such as job characteristics, work experience, organizational characteristics, relationships with coworkers, and quality of work life. It was a quantitative study conducted with a population of 287 employees at the headquarters. The data collection tool used was a questionnaire, and the data were analyzed using both descriptive and inferential statistical methods. The research findings indicated that employees at the headquarters of the case study private parcel delivery company in Bangkok had a high level of organizational commitment, particularly in terms of organizational identification, which ranks first. The second-highest factor was participation in organizational involvement, followed by loyalty, which also ranks highly. Factors that significantly influence organizational commitment included work experience and organizational characteristics, which had a substantial impact on the level of organizational commitment. Furthermore, factors such as job characteristics, quality of life, and relationships with coworkers also significantly affected organizational commitment at a statistical significance level of 0.01.

Keywords: organizational commitment, job characteristic, work experience, organizational characteristic, coworker relationship, quality of work life

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจที่ทวีความรุนแรงและเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ความสำเร็จขององค์กรและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร ไม่เพียงแต่อาศัยกลยุทธ์หรือเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเพียงเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรในองค์กรด้วย การบริหารองค์กรจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจการประกอบด้วย ทรัพยากรมนุษย์ (man) วิธีการปฏิบัติงาน (method) วัสดุ (material) และเครื่องจักร (machine) ซึ่งทั้ง 4 ปัจจัยที่กล่าวมานั้น ในปัจจุบันองค์กรทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญกับปัจจัยทรัพยากรมนุษย์ หรือทรัพยากรบุคคลมากขึ้น ซึ่งทรัพยากรบุคคลถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินงานและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่คาดหวังไว้

ทรัพยากรบุคคลหรือพนักงาน เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการคงอยู่ขององค์กรในระยะยาว เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะ จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรด้านอื่น ๆ ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ในปัจจุบันองค์กรขนาดใหญ่หลายแห่งได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของทรัพยากรบุคคลมากเป็นอันดับต้น ๆ โดยเชื่อว่า หากบุคลากรหรือ

พนักงานมีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากเท่าใด ก็จะทำให้บุคลากรหรือพนักงานรู้สึกเชื่อมั่น เต็มใจที่จะอยู่กับองค์กรตลอดไป พร้อมทั้งจะทุ่มเทความสามารถของตนในงานทำงาน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จและดำเนินตามเป้าหมายขององค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้องค์กรจึงต้องดูแลและเข้าใจความต้องการอย่างละเอียดของพนักงานเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพนักงาน เช่น เงินเดือน สวัสดิการ โบนัส เป็นต้น ทั้งนี้ยังรวมถึงปัจจัยภายในต่าง ๆ เช่น ทัศนคติต่องาน ความคาดหวังในความก้าวหน้าในอาชีพและการพัฒนาตนเอง รวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้พนักงานในองค์กรเกิดความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากกว่าความพึงพอใจในงาน ดังนั้น ความผูกพันต่อองค์กร ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้องค์กรสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ เพราะความผูกพันต่อองค์กร นอกจากจะเป็นสิ่งที่พยากรณ์อัตราการลาออกและการขาดงานของพนักงานแล้วยังเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้พนักงานเต็มใจอุทิศตนเพื่อองค์กรอย่างเต็มที่อีกด้วย

บริษัทที่นำมาเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยนี้ เป็นองค์กรเอกชนสัญชาติไทย ก่อตั้งในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2560 เป็นผู้ให้บริการขนส่งพัสดุภายในประเทศ และเป็นผู้ให้บริการด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic commerce) แบบครบวงจร โดยมีแนวคิดมาจากความต้องการให้ประเทศไทยมีบริการขนส่งสินค้าและพัสดุในประเทศที่ราคาถูกเหมือนประเทศจีน ปัจจุบันบริษัทมีพนักงานกว่า 30,000 คน ถือเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างการทำงานแบบลำดับขั้น ส่งผลให้การบริหารอาจไม่ทั่วถึง และไม่สามารถดึงศักยภาพพนักงานมาใช้ได้เต็มที่ อีกทั้งการมีแผนกจำนวนมากแต่ขาดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทำให้การประสานงานล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โอกาสเติบโตในสายงานมีขั้นตอนซับซ้อน ใช้เวลานาน ส่งผลต่อแรงจูงใจและทำให้อัตราการลาออกเพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลต่อความต่อเนื่องในการดำเนินงาน นอกจากนี้ องค์กรเผชิญปัญหาพนักงานลาออกจำนวนมาก เนื่องจากการปรับลดค่าตอบแทนพนักงานขนส่ง และการะงาานที่เพิ่มขึ้น จึงต้องเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อฟื้นฟูประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความเชื่อมั่นของลูกค้า

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันองค์กรของพนักงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร ตลอดจนรักษาพนักงานไว้ในองค์กรให้ปฏิบัติงานกับองค์กรด้วยความเชื่อมั่น เต็มใจ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร (organizational commitment) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จและความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงเช่นธุรกิจขนส่งพัสดุ นักวิชาการได้นิยามความผูกพันต่อองค์กรในฐานะทัศนคติเชิงบวกและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่พนักงานมี ซึ่งสะท้อนผ่านความเต็มใจ

ที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร และความปรารถนาที่จะคงความเป็นสมาชิกภาพไว้ โดยงานวิจัยนี้ยึดตามกรอบแนวคิดของ Buchanan (1974) ซึ่งมองว่าความผูกพันประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (identification) การเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร (involvement) และความจงรักภักดี (loyalty)

ความสำคัญของความผูกพันต่อองค์กร เป็นทัศนคติที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรแบบใด เพราะความผูกพันถือเป็นตัวเชื่อมระหว่างจินตนาการของมนุษย์กับจุดมุ่งหมายขององค์กร ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีขององค์กร (Buchanan, 1974) หากผู้ปฏิบัติงานมีความผูกพันในระดับที่ดีต่อองค์กรก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงานที่จะแสดงออกด้วยความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามในการทำงาน เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ นอกจากนี้ ความผูกพันขององค์กรจะเป็นส่วนช่วยให้การปฏิบัติงานของพนักงานมีประสิทธิภาพอีกด้วย

งานวิจัยจำนวนมากได้ระบุถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดหรือส่งผลต่อความผูกพันของพนักงาน ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นกลุ่มปัจจัยสำคัญได้หลายมิติ ปัจจัยกลุ่มแรกเกี่ยวข้องกับลักษณะของงาน (job characteristics) โดยตรง เช่น ความท้าทายของงาน ความมีอิสระ และโอกาสในการก้าวหน้า ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับการที่พนักงานจะรู้สึกผูกพันกับงานและองค์กรมากขึ้น ปัจจัยกลุ่มต่อมาเกี่ยวข้องกับ ประสบการณ์ในการทำงาน (work experience) และลักษณะขององค์กร (organizational characteristics) ซึ่งรวมถึงความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์กร นโยบายและการบริหารงานที่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน และชื่อเสียงขององค์กร ประสบการณ์ที่ดีเหล่านี้จะหล่อหลอมให้พนักงานเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นและต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในระยะยาว นอกจากนี้ บริบททางสังคมและความเป็นอยู่ของพนักงานก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ โดยความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (coworker relationships) ที่ดี ถือเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญในที่ทำงาน ขณะที่คุณภาพชีวิตในการทำงาน (quality of work life) ซึ่งครอบคลุมถึงผลตอบแทนที่เหมาะสม และสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว (work-life balance) ก็ได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลอย่างสูงต่อการตัดสินใจที่จะอยู่หรือไปของพนักงาน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการระบุปัจจัยเหล่านี้ แต่ยังมีงานวิจัยไม่มากนักที่ทำการประเมินอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 5 มิติดังกล่าวไปพร้อมกัน โดยเฉพาะในบริบทของพนักงานสำนักงานใหญ่ของธุรกิจขนส่งเอกชนในประเทศไทย ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วและเผชิญกับความท้าทายด้านการรักษาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดเป็นช่องว่างทางวิชาการที่น่าสนใจว่า ในบริบทดังกล่าว ปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานอย่างแท้จริง

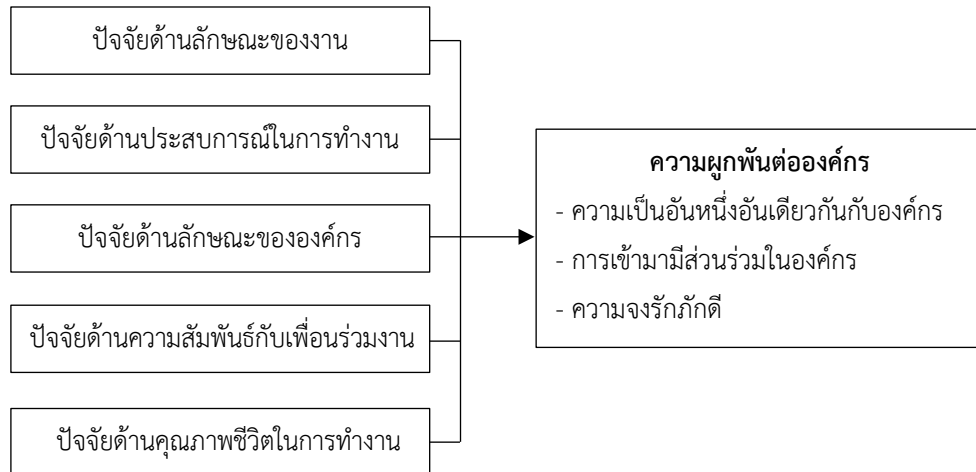
ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีความผูกพันต่อองค์กรประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร (identification) การเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร (involvement) และความจงรักภักดี (loyalty) เป็นกรอบแนวคิดหลักของการวิจัยนี้ และผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะของงาน ด้านประสบการณ์ในการทำงาน ด้านลักษณะขององค์กร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ทางวิชาการ และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมนี้ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์และคัดสรรปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กร กำหนดเป็นตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านลักษณะของงาน 2. ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน 3. ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร 4. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และ 5. ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีตัวแปรตามจากแนวคิดของความผูกพันต่อองค์กรของ

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่บริษัทขนส่งเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,016 คน (ฝ่ายทรัพยากรบุคคลในบริษัทขนส่งเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ณ เดือน มกราคม 2567) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อนในการยอมรับไม่เกิน 0.05 จำนวน 287 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับระดับของความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับของความผูกพันองค์กรของพนักงาน ได้แก่ ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
กับองค์กร ด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร และด้านความจงรักภักดี ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์กรของพนักงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะของงาน ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 20 ข้อ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.2.1 ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา และปรับปรุงข้อเสนอแนะ จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 ทุกข้อ

2.2.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (tryout) กับพนักงานที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยการหาความเที่ยงหรือความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยการวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ จำนวน 287 คน ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบถ้วนสมบูรณ์ทั้ง 287 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละฉบับ ก่อนรวบรวมเพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนแรกเป็นการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ รวมถึงใช้วิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมพนักงานมีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบตามแนวคิดของ Buchanan (1974) พบว่า ด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.72) และด้านความจงรักภักดี ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความผูกพัน
1. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร	3.16	0.66	มาก
2. การเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กร	3.09	0.72	มาก
3. ความจงรักภักดี	2.88	0.78	มาก
ภาพรวม	3.04	0.72	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เบื้องต้นด้วยการทดสอบสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation) และวิเคราะห์อำนาจการทำนายด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะของงาน ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านลักษณะขององค์กร ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับมากที่สุด คือ ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ($r = 0.810$) และด้านลักษณะขององค์กร ($r = 0.793$) จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression) เพื่อหาปัจจัยที่สามารถทำนายความผูกพันต่อองค์กรได้ดีที่สุด พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันทำนายความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานได้ร้อยละ 79.6 (Adjusted $R^2 = 0.792$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) โดยด้านลักษณะของงาน เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความผูกพันต่อองค์กรได้ดีที่สุด (Beta = 0.329) รองลงมาคือ ด้านลักษณะขององค์กร (Beta = 0.312) และด้านประสิทธิภาพในการทำงาน (Beta = 0.297) ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ทำนายความผูกพันต่อองค์กร

ตัวแปรทำนาย	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(ค่าคงที่)	0.504	0.118		4.258	0.000**
1. ปัจจัยด้านลักษณะของงาน	0.36	0.046	0.329	7.884	0.000**
2. ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร	0.296	0.049	0.312	6.001	0.000**
3. ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการทำงาน	0.273	0.046	0.297	5.868	0.000**
4. ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน	0.111	0.033	0.139	3.372	0.001**
5. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	-0.159	0.037	-0.134	-4.32	0.000**
R = 0.892, $R^2 = 0.796$, Adjusted $R^2 = 0.792$, Std. Error of the Estimated = 0.29379					

* $p < .05$, ** $p < .01$

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านมีศักยภาพสูงในการทำนายระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในบริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านลักษณะงาน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุดในการทำนาย (Beta = 0.329) แสดงให้เห็นว่า เมื่อลักษณะของงานมีความเหมาะสม ทำทนาย และสอดคล้องกับทักษะของพนักงาน จะส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจและความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรอย่างชัดเจน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร (Beta = 0.312) ซึ่งสะท้อนว่า โครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจน วัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างความมั่นใจและความผูกพันของพนักงาน ตามด้วยปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการทำงาน (Beta = 0.297) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพที่พนักงานได้รับ ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาการทำงาน ความมั่นคง หรือการพัฒนาในสายอาชีพ มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้พนักงานเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และมีแนวโน้มที่จะผูกพันต่อองค์กรในระยะยาว

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า พนักงานของบริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งนี้ มีความผูกพันต่อองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ในหลากหลายบริบท เช่น งานวิจัยของวีรพล ประทีปวรคุณ (2559) และสิทธิศักดิ์ มณีฉาย (2561) ที่พบว่า ระดับความผูกพันที่สูงในกลุ่มพนักงานธนาคารและสายงานเทคโนโลยี แสดงให้เห็นว่า องค์กรขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างชัดเจน สามารถสร้างความผูกพันในระดับพื้นฐานให้แก่พนักงานได้ อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจและควรค่าแก่การอภิปราย คือ พลวัตของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันในบริบทเฉพาะของธุรกิจขนส่งพัสดุ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบ คือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน และปัจจัยด้านลักษณะขององค์กร มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในระดับสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า ในอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันสูงและเปลี่ยนแปลงเร็วเช่นนี้ การที่พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อองค์กร ได้รับประสบการณ์ที่ดี และรับรู้ว่าองค์กรมีนโยบายการบริหารงานที่ชัดเจนและมั่นคง เป็นเสมือน “สมอเรือ” ที่สร้างความเชื่อมั่น และทำให้พนักงานรู้สึกยึดเหนี่ยวกับองค์กรเป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกัน ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณกลับชี้ว่า ปัจจัยด้านลักษณะของงาน เป็นตัวแปรที่ทำนายความผูกพันได้ดีที่สุด ซึ่งอาจตีความได้ว่า แม้ประสบการณ์และโครงสร้างองค์กรจะเป็นรากฐานสำคัญ แต่ “ตัวงาน” ที่ท้าทาย มีความหมาย และเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ทักษะความสามารถ คือ พลัษย์ขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความรู้สึกผูกพันในแต่ละวัน นอกจากนี้ แม้ว่าตัวแปรด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนกลับพบว่า ตัวแปรด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานเป็นลบ ซึ่งแสดงถึงทิศทางความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตาม กล่าวคือ เมื่อความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มที่ระดับความผูกพันต่อองค์กรจะลดลง โดยเฉพาะจากมุมมองพฤติกรรมองค์กรและบริบทเฉพาะของบริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งนี้ ซึ่งเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างแบบลำดับขั้นและขาดกิจกรรมเชิงสังคมภายใน ทำให้พนักงานบางกลุ่มอาจไม่ได้รู้สึกผูกพันกับองค์กรโดยตรง แต่กลับมีความผูกพันกับเพื่อนร่วมงานในระดับสูง ในลักษณะของ “ความเป็นพวกพ้อง” (in-group bonding) มากกว่าการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรโดยรวม ดังนั้น ความสัมพันธ์เชิงลบที่เกิดขึ้นอาจสะท้อนถึงภาวะที่พนักงานบางกลุ่มอยู่ในองค์กรต่อไปเพราะความผูกพันกับเพื่อน มากกว่าความผูกพันกับตัวองค์กร

อีกข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ องค์ประกอบของความผูกพันด้าน “ความจงรักภักดี” มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงลักษณะของบุคลากรในยุคปัจจุบันที่แม้จะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและพร้อมทุ่มเทให้กับงาน แต่ก็อาจไม่มีความลังเลที่จะเปลี่ยนงานหากได้รับข้อเสนอที่ดีกว่า ซึ่งเป็นความท้าทายโดยตรงที่องค์กรในธุรกิจนี้ต้องเผชิญ นัยสำคัญของงานวิจัยในเชิงทฤษฎี การวิจัยนี้เป็นการยืนยันความสามารถในการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดความผูกพันต่อองค์กรของ Buchanan (1974) และปัจจัยกำหนดต่าง ๆ ในบริบทของอุตสาหกรรมขนส่งพัสดุในประเทศไทย ซึ่งเป็นบริบทที่แตกต่างจากงานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีต ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยชี้แนะว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้าง ประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน (work experience) เป็นอันดับแรก ควบคู่ไปกับการสื่อสาร นโยบาย และลักษณะขององค์กร (organizational characteristics) ที่ชัดเจน เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่พนักงาน นอกจากนี้ การออกแบบลักษณะงาน (job characteristics) ให้มีความท้าทายและมีความหมาย ไม่ใช่เพียงแค่งานซ้ำซากจำเจ จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการ “มัดใจ” พนักงานและเพิ่มความผูกพันในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานสังกัดสำนักงานใหญ่ กรณีศึกษา: บริษัทขนส่งพัสดุเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร สามารถกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ด้านลักษณะของงาน การมอบหมายงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กร เพื่อให้พนักงานรู้สึกว่าการที่ตนเองทำมีคุณค่าและเป็นงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ
 2. ด้านประสบการณ์ในการทำงาน พนักงานที่มีประสบการณ์มากขึ้นมักจะรู้สึกมั่นคงกับองค์กร นอกจากนี้ การให้โอกาสพนักงานได้พัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรมและพัฒนาศักยภาพ จะมีส่วนช่วยให้พนักงานเห็นคุณค่าในการเติบโตภายในองค์กรต่อไป
 3. ด้านลักษณะขององค์กร การโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม จะส่งผลให้พนักงานรู้สึกมั่นคง และต้องการมีส่วนร่วมกับองค์กรในระยะยาว
 4. ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การที่พนักงานใช้เวลาอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานเป็นระยะเวลานาน หากมีบรรยากาศที่ดีและเอื้อต่อการทำงาน ก็จะช่วยให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรมากขึ้น
 5. ด้านคุณภาพชีวิต การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว (work-life balance) จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานให้เกิดความ ซึ่งส่งผลให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น และช่วยลดอัตราการลาออกและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาวของพนักงาน
- กล่าวสรุปได้ว่า ทุกปัจจัยที่ถูกนำมาศึกษาล้วนมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ต่อความผูกพันองค์กร ผู้บริหารองค์กรสามารถใช้ข้อมูลจากปัจจัยเหล่านี้ในการออกแบบมาตรการส่งเสริมความผูกพัน เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และการให้โอกาสในการพัฒนาตนเอง เพื่อลดอัตราการลาออก และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานระยะยาวให้กับพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์กรสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างและรักษาความผูกพันของพนักงานได้ ดังนี้

- 1.1 ส่งเสริมความสัมพันธ์และพัฒนากการทำงานเป็นทีม เนื่องจากปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยที่พนักงานให้ความสำคัญในระดับสูง องค์กรควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและแผนกต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมสร้างทีม (team building) หรือการจัดตั้งทีมงานข้ามสายงาน (cross-functional teams) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานและลดความขัดแย้ง
- 1.2 เพิ่มการมีส่วนร่วมและปรับปรุงโครงสร้างองค์กร จากการที่ปัจจัยด้านลักษณะขององค์กรมีอิทธิพลต่อความผูกพันสูง องค์กรควรพิจารณาปรับโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่น ลดลำดับชั้นที่ซับซ้อน และส่งเสริมวัฒนธรรมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้พนักงานได้ร่วมกำหนดเป้าหมายและแผนการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้พนักงานรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ
- 1.3 สร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมความจงรักภักดี เนื่องจากความผูกพันด้านความจงรักภักดีเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด องค์กรควรเน้นการสื่อสารภายในที่มีความโปร่งใสและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเป้าหมายและทิศทางในอนาคตของบริษัท เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้พนักงานต้องการเติบโตและทำงานอยู่กับองค์กรในระยะยาว
- 1.4 พัฒนาศักยภาพและออกแบบงานให้เหมาะสม องค์กรควรส่งเสริมให้พนักงานได้เข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานอย่างต่อเนื่อง และมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของพนักงาน เพื่อให้พนักงานรู้สึกว่าการที่ตนเองทำมีความท้าทายและมีความหมาย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ งานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาโดยการทำวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพนักงานในกลุ่มธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน เพื่อพิสูจน์ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละบริบท

2.2 ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้เข้าใจเหตุผลและความรู้สึกนึกคิดของพนักงานในเชิงลึก การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) หรือ การสนทนากลุ่ม (focus group) ประกอบกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่ค้นพบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาในระยะยาว การวิจัยเชิงสำรวจ ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอาจไม่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงของความผูกพันได้ ดังนั้น การวิจัยในระยะยาว (longitudinal study) ที่มีการเก็บข้อมูลเป็นระยะจะช่วยให้เห็นพัฒนาการและเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันของพนักงานเมื่อเวลาผ่านไปได้อย่างดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วีรพล ประทีปวรคุณ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กรณีศึกษา พนักงานระดับปฏิบัติการธนาคารพาณิชย์

แห่งหนึ่ง. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหิดล.

สิทธิศักดิ์ มณีฉาย. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานสายงานเทคโนโลยีธนาคารกรุงไทย

สำนักงานใหญ่. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

Buchanan, B. (1974). Building organizational commitment: The socialization of managers in work

organizations. *Administrative Science Quarterly*, 19(4), 533–546. <https://doi.org/10.2307/2391809>.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับบทความ วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับบทความ วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน รับผิดชอบเผยแพร่บทความ 2 ประเภท ได้แก่ 1) บทความวิจัย (Research article) และ 2) บทความวิชาการ (Academic article) มีรายละเอียดในการพิมพ์ต้นฉบับ ของบทความ ดังนี้

1. บทความวิจัย (Research article) หมายถึง งานเขียนขนาดสั้น ๆ เป็นรายงานผลการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ความยาวไม่เกิน 15 หน้า ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK มีหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) (ขนาด 18 Point ชนิดหนา) จะต้องมีย่อชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องที่เป็นภาษาอังกฤษ ต้องใช้ตัวอักษรตัวพิมพ์ใหญ่ตัวแรก รวมถึงชื่อเฉพาะ ดังตัวอย่าง

“ Factors affecting awareness in crop production according to good agricultural practice of farmers Bang Len Subdistrict, Song Phi Nong District, Suphan Buri Province ”

1.2 ชื่อผู้พิมพ์ (Author) (ขนาด 14 Point ชนิดธรรมดา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดตำแหน่ง กึ่งกลางกระดาษใต้ชื่อเรื่อง เว้น 1 บรรทัด ทั้งนี้ ผู้พิมพ์ชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องใส่คำต่อไปนี้ (1) คำนำหน้าชื่อ เช่น นาย นาง นางสาว Mr. Mrs. (2) ตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ดร. ศ. รศ. Dr. Prof. (3) คำระบอบอาชีพ เช่น นายแพทย์ แพทย์หญิง ทันตแพทย์ ส่วนผู้พิมพ์ชาวไทยที่มีราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ให้นำไปใส่ท้ายชื่อโดยใช้ เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ ให้คงรูปตามเดิม เช่น ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., พระครูโชติธรรโศภน เป็นต้น

1.3 ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (ขนาด 14 Point ชนิดธรรมดา) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อีเมลของผู้พิมพ์ ทุกคน (ในกรณีเป็นนักศึกษาให้ระบุชื่อที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และหน่วยงานที่สังกัดด้วย) รวมถึงใส่เครื่องหมาย (*) หลังชื่อและอีเมลของผู้ประพันธ์บรรณกิจ หรือ Corresponding author และจัดตำแหน่งกึ่งกลางกระดาษใต้ชื่อผู้พิมพ์ เว้น 1 บรรทัด

1.4 บทคัดย่อ ต้องมีต้นฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของบทความวิจัยไว้อย่างครบถ้วน มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย ผลการวิจัย ไม่แบ่งเป็นข้อ กำหนด 1 ย่อหน้า มีความยาว ไม่เกิน 300 คำ ระบุดำสำคัญ และ Keyword ไว้ท้ายบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรมีเนื้อหาตรงกัน ในการเขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.5 ที่มาและความสำคัญของปัญหา กล่าวถึงความสำคัญและเหตุผลที่ทำการวิจัย และควรอ้างอิงข้อมูล สถิติต่าง ๆ รวมถึงผลวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการเขียนหัวข้อนี้ด้วย (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.6 วัตถุประสงค์ ระบุความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นข้อ ๆ เรียงลำดับความสำคัญ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.7 การทบทวนวรรณกรรม การศึกษาทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุป เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในปัญหาที่จะทำวิจัย เพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยอย่างมีเป้าหมาย ชัดเจน (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.8 กรอบแนวคิดการวิจัย ควรทำเป็นภาพไดอะแกรม มีลูกศรเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา เช่น ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม เป็นต้น (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหา ใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระบุลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ เช่น ค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก เป็นต้น 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยระบุสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.10 ผลการวิจัย เป็นการเสนอผลหรือสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วย ตาราง กราฟ ภาพ หรือ แผนภูมิประกอบการอธิบาย (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.11 การอภิปรายผล เป็นการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ผู้อ่าน เห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้าน ทฤษฎีที่มีอยู่เดิมรวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยในอนาคต (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.12 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการกล่าวถึงการค้นพบหรือการสร้างทฤษฎี แนวคิด โมเดล หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจ สังคม พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น องค์ความรู้นี้ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ความแปลกใหม่ (originality) 2) องค์ความรู้ (body of knowledge) โดยอาจนำเสนอเป็นเนื้อหา หรือภาพสรุปก็ได้ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.13 ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.14 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการแสดงความขอบคุณโดยเฉพาะในกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนในการทำวิจัย จากภายในหน่วยงานหรือภายนอกหน่วยงานเท่านั้น รวมถึงผู้ช่วยเหลืองานวิจัย (แต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมงานวิจัย) กรณีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไม่ควรกล่าวไว้ในหัวข้อนี้ เนื่องจากมีชื่อเป็นผู้นิพนธ์รวมอยู่แล้ว (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

1.15 เอกสารอ้างอิง ให้ยึดหลักเกณฑ์ตามข้อ 3. และข้อ 7.

2. บทความวิชาการ (Academic article) หมายถึง งานเขียนขนาดสั้นที่มุ่งเสนอความรู้ ข้อเท็จจริง ทรรศนะ มุมมอง ตลอดจนข้อเสนอใหม่ ๆ ที่เป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการ เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะ มีหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีต้นฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องที่เป็นภาษาอังกฤษ ต้องใช้ตัวอักษรตัวพิมพ์ใหญ่ตัวแรกของคำแรกเท่านั้น และชื่อเฉพาะ บทความย่อสรุปสาระสำคัญของงานเขียนไว้อย่าง ครบถ้วน มีความยาวไม่เกิน 300 คำ ระบุคำสำคัญ ไว้ท้ายบทความย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการเขียนบทความย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรมีเนื้อหาตรงกัน (เช่นเดียวกับหัวข้อบทความวิจัยข้อ 1.1-1.4) (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา) ตัวอย่างดังนี้

“Advancements and applications of blended learning”

2.2 ส่วนนำ (Introduction) เขียนจูงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ตามแต่ผู้เขียนจะเห็นสมควร เช่น อาจใช้ภาษาที่กระตุ้น จูงใจ ผู้เขียนอาจหรือยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจ ขณะนั้นขึ้นมาอภิปราย หรืออาจกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน นอกจากจะเป็นส่วนที่ดึงดูดใจผู้อ่านแล้ว ส่วนนำเป็นส่วนที่ผู้เขียนสามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนบทความนั้น หรือให้คำชี้แจงที่มาของการเขียนบทความนั้น ๆ รวมทั้งขอบเขตของบทความนั้น เพื่อช่วยให้ผู้อ่านไม่คาดหวังเกินขอบเขตที่กำหนด ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล ความเป็นมาหรือภูมิหลัง

หรือความสำคัญของเรื่องที่เขียน วัตถุประสงค์ของการเขียน ขอบเขตของเรื่อง คำจำกัดความหรือนิยามต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาประมาณ 1-2 หน้า (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

2.3 ส่วนเนื้อหา (Contents) เป็นการเขียนส่วนเนื้อเรื่องจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน กล่าวคือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ (sciences) นั้นคือหลักวิชาการที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงในการเขียน ได้แก่ กรอบแนวความคิด (conceptual framework) ที่ผู้เขียนใช้ในการเขียนจะต้องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุที่นำไปสู่ผล (causal relationship) การอ้างอิงข้อมูลต่าง ๆ ในส่วนศิลป์ (art) ได้แก่ ศิลปะในการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอเรื่องที่เขียน การลำดับความ การบรรยาย วิธีการ อ้างอิงสถิติ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบเรื่องที่เขียน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและประทับใจมากที่สุด เนื้อหาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจประกอบด้วยภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง หรือการสื่อในลักษณะอื่น ๆ ที่ผู้อ่านดูแล้วเข้าใจ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

2.4 ส่วนสรุป (Conclusion) เป็นการเขียนสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความนั้น ๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะที่เป็นการย่อ คือ การเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความนั้น ๆ มาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท หรืออาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมาสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้าย กระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป งานเขียนที่ดีควรมีการสรุปในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งเสมอ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

2.5 องค์ความรู้ใหม่ เป็นการกล่าวถึงการค้นพบหรือการสร้างทฤษฎี แนวคิด โมเดล หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เข้าใจสังคม พฤติกรรม และความสัมพันธ์ของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น องค์ความรู้ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) ความแปลกใหม่ (originality) 2) องค์ความรู้ (body of knowledge) โดยอาจนำเสนอเป็นเนื้อหา หรือภาพสรุปก็ได้ (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

2.6 เอกสารอ้างอิง (Reference) ให้ระบุเฉพาะที่ปรากฏในเนื้อหาของบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนด คือ การเขียนบรรณานุกรมแบบ APA 7th (American Psychological Association 7th) ไม่น้อยกว่า 15 รายการ มีความทันสมัยย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี (หัวข้อใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ชนิดตัวหนา เนื้อหาใช้ขนาด 14 pt. ชนิดตัวธรรมดา)

3. การเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหา

- ใช้ระบบ ชื่อผู้พิมพ์-ปีที่พิมพ์ (author-date citation system) ไม่ต้องใส่เลขหน้าอ้างอิง ค้นด้วยเครื่องหมาย (,) อยู่ในวงเล็บ () เช่น

(สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539)

(ฐิติกาญจน์ พลัฒาสี และพรพรพร เครือวงศ์, 2559)

(ดวงจันทร์ แก้วกวางพาน และคณะ, 2562)

(Parker, 1991), (Brockner & Guare, 1994)

(Hermawan, Lestari, & Suwarno, 2019), (Hair et al., 2006)

- ถ้าเนื้อหาเกิดจากการสังเคราะห์งานจากผู้พิมพ์หลายคนให้ค้นด้วยเครื่องหมาย (,) สำหรับคนสุดท้ายให้มีคำว่า “และ” กรณียาไทย หรือใช้สัญลักษณ์ (&) กรณียาภาษาอังกฤษ เรียงลำดับตามตัวอักษร และลำดับภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ ดังนี้

(ฐิติกาญจน์ พลัฒาสี และพรพรพร เครือวงศ์, 2559; ญัฐนรี ดิษฐาน, 2565; Brockner & Guare, 1994; Hair et al., 2006; Hermawan, Lestari & Suwarno, 2019)

4. หลักการเขียนภาษาอังกฤษแทรกในบทความ การภาษาอังกฤษแทรกในบทความเขียนแบบ APA

- การเขียนคำทั่วไป ให้ใช้ตัวพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) ประกอบด้วย การเข้าถึง (access) เข้าใจ (understand) ตีความ (interpret) วิเคราะห์ (analysis) วิวิจารณ์ (critical) ประเมินค่าสื่อได้ (evaluate)

- ชื่อเฉพาะให้มีคำย่ออักษรย่อตัวพิมพ์ใหญ่กำกับทุกครั้ง เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted

Instruction: CAI) ค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC)

5. ตารางและภาพประกอบ ชื่อตารางให้วางอยู่เหนือตารางขีดซ้าย ส่วนภาพประกอบจัดกึ่งกลาง

- ตารางที่ 1 เส้นตาราง ไม่มีเส้นแบ่งสดมภ์ (column) (หรือเส้นแนวตั้ง) ยกเว้นกรณีจำเป็น หากตารางมีขนาดยาวไปถึงหน้าถัดไปให้ใช้ว่า ตารางที่ 1 (ต่อ) โดยไม่ต้องระบุชื่อตาราง
- ภาพที่ 1 ชื่อภาพให้วางอยู่ใต้ภาพ จัดกึ่งกลาง

6. การพิมพ์ตัวเอ็กบาร์ กำหนดใช้เอ็กบาร์ที่กำหนดเท่านั้น $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. การเขียนวันวรรคตามตัวอย่าง ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.25) สัญลักษณ์คณิตศาสตร์อื่น ๆ สามารถดาวน์โหลดจาก Template บทความในเว็บไซต์ของวารสาร

7. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ ให้ระบุรายชื่อเอกสารอ้างอิงที่ปรากฏในบทความ จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร โดยเรียงจากภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ จัดแนวขีดซ้าย รูปแบบการเขียนอ้างอิง กำหนดให้ใช้รูปแบบการเขียน บรรณานุกรมแบบ APA 7th (American Psychological Association 7th) ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. รายละเอียด และตัวอย่างการพิมพ์ ดังนี้

* หนังสือ

ชื่อ/นามสกุล.(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ประยูร บุญใช้. (2551). *New English Guide Book 1: หนังสือเสริมประสบการณ์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้น*

ประถมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพฯ: เดอะบู๊ค.

สำเนาวิ ขจรศิลป์, บุญเรียง ขจรศิลป์, สมประสงค์ น่วมบุญลือ, สุริยา เสถียรกิจอำไพ, และบุญสม

วิจัยวิธีวิจัยกุล. (2541). การพัฒนารูปแบบค่ายอาสาพัฒนาของนักศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงาน

ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Jones, M. (2002). *Social Psychology of Prejudice* (3rd ed). New Jersey: Prentice Hall.

Marshall, C. & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research*. Thousand Oaks, California: Sage.

Schiffman, L. G., Kanuk, L. L., & Kumar, S. R. (2010). *Consumer Behavior* (10th ed). New Delhi: Pearson Prentice Hall.

* วารสาร

ชื่อ/นามสกุล.(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่),/หน้าที่ตีพิมพ์บทความ. สืบค้นจาก URL.

สำราญ กำจัดภัย. (2553). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการ

จัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัด “คุรุราษฎร์บำรุงวิทย”. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ* *4*(1), 69-74. สืบค้นจาก https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/snru_journal/article/download/112.

Mills, C. (1994). Culture communication style and learning style in cross-cultural education: A case for preparatory programs for students of business. *Chulalongkorn Educational Review*, 1(2), 4-24.

Retrieved from DOI:10.1017/S0261444804002289.

หมายเหตุ: กรณีเป็นวารสารออนไลน์ที่ต้องระบุ URL ด้วย โดยให้เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2569 เป็นต้นไป

* วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ชื่อปริญญาชื่อสาขาวิชาชื่อสถาบัน.
พิศมัย อาแพงพันธ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบอิงบริบท
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์
และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
Wilfley, D. E. (1990). *Interpersonal analyses of bulimia: Normal weight and obese*. (Unpublished doctoral
dissertation). University of Missouri, Columbia, U.S.

* สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อ/นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (ถ้ามี). (วัน เดือน ปีที่สืบค้น) จาก/URL.
วีรพงษ์ ลือประสิทธิ์. (2559). การบริหารคุณภาพที่องค์กร. สืบค้น 20 ตุลาคม 2560 จาก
<http://www.md.kku.ac.th/usr/work/radio/QAT/tsld047.htm>.
Harris, R. (1997). *Encouraging students to use technology*. Retrieved 20 October 2017 from
<http://www.vanguard.edu/rharris/techuse.html>.

* รายงานการประชุม, รายงานสัมมนา

ผู้รับผิดชอบ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องรายงานการประชุมหรือรายงานการสัมมนาเรื่อง. (วัน เดือน ปี/สถานที่พิมพ์).
ผู้จัดทำพิมพ์.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). รายงานการสัมมนาทางวิชาการสู่เส้นทางการปฏิรูปการศึกษาไทย
ครั้งที่ 4 ศตวรรษใหม่อุดมศึกษาไทย: บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษานานาชาติ.
4 สิงหาคม 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

* รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อรายงานการวิจัย (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
สุขุม พรหมเมืองคุณ. (2546). ความต้องการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น.
รายงานการวิจัย. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

* การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์. (วันที่/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์). ตำแหน่งหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้. สัมภาษณ์.
มา มังมุล. (11 กรกฎาคม 2557). ผู้ใหญ่บ้าน. สัมภาษณ์.

* ราชกิจจานุเบกษา

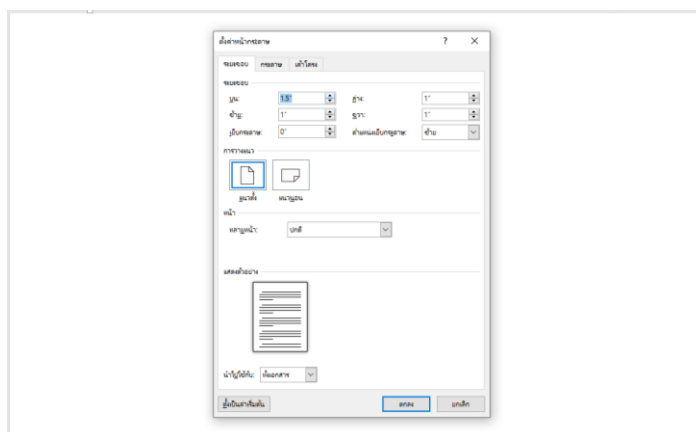
ชื่อประกาศ. (ปีพ.ศ., วันที่/เดือน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม/ตอนที่. หน้า.
พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพาพุทธศักราช 2533. (2533, 29 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 107 ตอนที่ 131.
หน้า 1-20.

หมายเหตุ:

- (1) ✓ หมายถึง ให้เว้นระยะห่าง 1 เคาะ
- (2) รายการอ้างอิงต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 15 รายการ มีความทันสมัยย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี
- (3) รายละเอียดเพิ่มเติมคำแนะนำในการเตรียมต้นบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารฯ
- (4) การตั้งค่าหน้ากระดาษ ให้ใช้รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้
 - พิมพ์บนกระดาษขาว A4 หน้าเดียว (หรือ 8.5 นิ้ว x 11 นิ้ว) พิมพ์แบบเสมอนหน้า-หลัง (justified) ด้วยโปรแกรม MS-Word (Version 2019 ขึ้นไป)

- ตั้งค่าหน้ากระดาษ ดังนี้

บน 1.50 นิ้ว	ล่าง 1.00 นิ้ว
ซ้าย 1.00 นิ้ว	ขวา 1.00 นิ้ว

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน

Journal of Administration Management and Sustainable Development

ISSN: 2985-2366 (Online)

ผู้ผลิตและเผยแพร่:

สมาคมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสถาบันวิชาการ
เพื่อการบริหารและพัฒนาสังคม 355/18 หมู่ที่ 1 ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัด
มหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44000 เบอร์โทรศัพท์: 083 490 8410, 094 652 4145

เว็บไซต์: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>

อีเมล: jamsdonline@gmail.com